મશારેકુલ-અનવાર

ભાગ ૨ જો.

૭૨૬ હદીસ.

અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે.

જે કંઇ તમને રસૂલુલ્લાહ આપે તે લો અને જેથી તમને બાજ રાખે
[મનાઇ કરે] તો [તેથી] બાજ રહો. અને અલ્લાહથી ડરો ખચીત
અલ્લાહ સખ્તાઇથી શિક્ષા કરનાર છે.

સુરા હશર ૫૯;૭.

મશારેકુલ-અનવાર

ભાગ ૨ જો.

૭૨૬ હદીસ.

મુળ અરબી તથા ઉર્દુ ઉપરથી ભાષાન્તર કરી છપાવી
પ્રસિદ્ધ કરનાર

ગુલામ મોહમ્મદ બીં હાજી હાફેજ
સાદિક

મુ. રાંદેર જીલ્લે સુરત.

આવૃત્તિ પેહેલી

પ્રત ૧૦૦૦

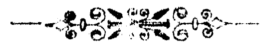
માહે રમઝાન ૧૩૨૪ હીજરી

કીંમત રૂા. ૧

સુરત:

"સરસ્વતી" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ.

પ્રસ્તાવના.

મોટા મેહેરબાન રહમ કર્ત્તા અલ્લાહના નામથી.

સર્વ સ્તુતી અલ્લાહ માટે છે અમો તેની વખાણ કરીએ છીએ અને તેનાથી મદદ માંગીએ છીએ. અને તેનાથી બક્ષીશ માગીએ છીએ. અને તેનાપર વિશ્વાસ (ઈમાન) લાવીએ છીએ અને તેના પર ભરોસો કરીએ છીએ. અને અમારા નફસોની બુરાયોથી તથા અમારા બુરા અમલોથી અલ્લાહનો પનાહ લઈએ છીએ. અલ્લાહ જેને માર્ગ બતાવે છે તેને કોઈ ગુમરાહ કરનાર નથી. અને જેને તે ગુમરાહ કરે છે તેને કોઈ માર્ગ બતાવનાર નથી. અને અમો સાક્ષી આપીએ છીએ કે અલ્લાહ સિવાય કોઇ પૂજ્ય નથી તે એકલો છે તેનો કોઇ ભાગીદાર નથી. અને અમો સાક્ષી આપીએ છીએ કે મોહમ્મદ તેના બંદા છે અને તેના રસુલ છે. અલ્લાહ તેમના પર તથા તેમની આલ પર તથા તેમના સહાબા પર તથા સર્વ તેમના તાબેદારો પર હજારો હજાર દરૂદ અને સલામ મોકલો.

એ પછી ગુલામ મોહમ્મદ બીન હાજી હાફેજ સાદિક અરજ કરે છે કે અલ્લાહ તઆલાએ પોતાના ફજલથી મશારેકુલ અનવારનો બીજો ભાગ ખતમ કરાવ્યો એ વિષે હું ખોદાનું શુકર કરૂં છું કે એ કામ મુજ આદનાથી લીધું.

ગુજરાતીમાં હદીસની એક પણ કીતાબ નહોતી તે ખોટ ખોદાએ મારેથી પુરાવી અને મારી આશાથી વધુ તેને ફેલાવી એકંદો આદમી એનો લાભ લે છે એ જોઇ મને અપાર ખુશી ઉપજે છે. પ્રથમ લોકોને ગુજરાતીમાં દીની કિતાબો થવાની નફરત હતી જેથી લોકો લાભ લેતા અટકતા હતા પણ હવે લોકો તે ભુલ સમજતા થયા છે. વળી ખાન સાહેબ અબ્દુલ કાદેર બાએકઝા તથા સૈયદ ઝૈન અલ એદરૂસનો મારે ઉપકાર માનવો જોઇએ કે તેવણે મહારાણી વિકટોરીયા સાહેબાના મરણના સોગ પાલવાની જે સુચના છપાવી હતી તેને મથાલે કુરઆન શરીફની આયત ગુજરાતી અક્ષરમાં છપાવી હતી * તેથી ઘણાઓની ભુલ ભાગી છે.

મશારેકુલ અનવારના પ્રથમ ભાગની પ્રસ્તાવનામાં મેં વાયદો કર્યો હતો કે બીજા ભાગમાં ૯૨૧ હદીસ લખીશ પણ " ખોદાની ઇચ્છા અમારી ઇચ્છા પર ગાલેબ છે " તે પ્રમાણે મારૂં ધારેલું થયું નહીં અને કેટલીક અડચણોને લીધે આ ભાગમાં ૭૨૬ હદીસ લખી શકયો એમ છતાં પણ પ્રથમ ભાગથી આ ભાગ કંઇક મોટો થયો છે.

લોકોના ચલણોનો આધાર ઘણું કરીને તેઓના ખિયાલો ઉપર છે. જો ખિયાલ સુધરે તો ચલણ સુધરે અને ખિયાલો સુધારવામાં કુરઆન પછી જે અસર હજરત (સલ)ના કલામમાં છે તેવી કંઇમાં નથી. એજ માટે જે લોકો મુસલમાનોના અસલ ખિયાલ બદલવાની કોશીશ કરે છે તેઓ હદીસોને ઉડાવવાની કોશીશ કરે છે જેમ કે અલીગડવાળા હદીસોને ગણતા નથી એજ કારણથી તેઓના

---

* હેન્ડબીલને મથાલે કુરઆન શરીફની આયતને ગુજરાતી અક્ષરમાં છપાવવાને હું પસંદ કરતો નથી. ગુ. મો.

ચલણ દિનપર દિન બદલાતા જાય છે, શરીઅતના કેટલાક કાયદા માનતા નથી, ઈંગ્રેજી લોની જેમ શરીઅતે મોહમ્મદીના કાયદા હમેશ તેઓને બદલવાની ધુન રહે છે એ વર્તમાન પત્રો તથા તેઓના ચોપાન્યા વાંચનાર પર કંઇ છાનું નથી. જેથી દીનમાં જોઓફ આવતો જાય છે. માટે એવા વખતમાં હદીસોના ફેલાવો જરૂર છે. પણ એ મારા એકલાનું કામ નથી. અલ્લાહ અમારા પર રહમ કરે અને બીજા ઘણા માણસો હદીસોના તરજુમા કરનાર ઉભા કરે કે જેથી અમારી દીન દુન્યા બંને સુધરે.

હદીસોથી અનજાણ હોવાને લીધે કેટલાક બહરૂપી જેવાને લોકોને ભોરવવું બની શકે છે અને આશેકે રસૂલ થવાનો ડોલ ઘાલી તેઓના સામેવાળા ઉપર રસૂલૂ લ્લાહની હલકાઇ કરવાનું તોહમત મુકે છે પણ તે બધી ચાલાકી હદીસ શરીફના ફેલાવાથી આપો આપ મટી જશે અને તેઓને શરમિન્દા થવા વગર છુટકો નથી. તેઓને બહકાવવાનું મોટું સાધન આ મલ્યું છે કે રસૂલુલ્લાહ (સલ) ને તેઓ આલિમુલ ગેબ જાણે છે તેઓ માને છે કે દરેક ચીજ જે થઈ છે અને થનાર છે તે સર્વને હજરત (સલ) હર વખત જાણે છે અને જેઓ એવી રીતે નહીં માને તેને રસૂલુલ્લાહની હલકાઇ કરનાર ગણે છે. અને જુઓ તો કુરઆન શરીફ કહે છે કે રસૂલુ-લ્લાહ ગેબ જાણનાર નથી રસૂલુ-લ્લાહ પોતે કહે છે કે હું ગેબ જાણનાર નથી. તથા સહાબા પણ માનતા હતા કે હજરત ગેબ જાણનાર નથી. આ મસલાની તહકીક માટે "મોલવી બશીરના રિસાલાનો ટુંક જવાબ" "માલા બુદ્દ મિન્હાની પ્રસ્તાવના" "ઇજ્હારુલ ગૈબ" "ગેબી રિસાલો" વગેરે મારા લખેલા પૂરતાં છે. અને આ ભાગમાં પણ કેટલીક હદીસો આવી છે તેના નમ્બરની આગળ વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચવા માટે ફુલડી મુકી છે. અને તે નમ્બરોની યાદી અત્રે લખી જણાવું છુ કે જે શખ્સે માત્ર તેજ હદીસો વાંચવી હોય તો સહેલાઇથી કાઢી શકે. તે પુરાવા હદીસ ના. ૭૮૯, ૮૩૧, ૮૭૯, ૮૯૬, ૮૯૮, ૮૯૯, ૯૦૪, ૯૩૮, ૯૩૯, ૯૫૦, ૯૭૯, ૯૮૫, ૯૯૩, ૧૦૦૪ ૧૦૨૫, ૧૦૪૨, ૧૦૪૪ ૧૦૫૨, ૧૦૫૩, ૧૦૫૬, ૧૦૫૮, ૧૦૬૧, ૧૦૬૪, ૧૦૬૫, ૧૦૮૬, ૧૧૦૪, ૧૧૦૭, ૧૧૨૮, ૧૧૪૨, ૧૧૫૮, ૧૧૭૮, ૧૧૭૯, ૧૨૩૮, ૧૨૪૦, ૧૨૪૧, ૧૨૪૨, ૧૨૪૩, ૧૨૪૬, ૧૨૫૦, ૧૨૫૧, ૧૨૫૬, ૧૨૬૭, ૧૩૮૭, ૧૪૦૮, ૧૪૧૦, ૧૪૨૨, ૧૪૨૮, ૧૪૩૧, ૧૪૩૩, અને ૧૪૩૫માં છે. ગેબ નહીં જાણવાની આ ૫૦ દલીલ થઇ.

છેવટમાં અલ્લાહથી માંગું છું કે જેવી રીતે તેણે પ્રથમ ભાગને લોકોપયોગી કર્યો અને સેંકડો આદમી લાભ લઈ રહ્યા છે તે પ્રમાણે બલકે તેથી વધુ આ ભાગથી પણ લોકો લાભ લે. અને ત્રીજો ભાગ લખવાની મને શકિત આપો. અને તે એને કબૂલ કરી મુજ ગુનેહગારની મુકિતનું સાધન કરો. **આમીન વસલ્લ-લ્લાહો અલન્નબી.**

જાહેર ખબર.

"તોહફતુલ હિંદ" નામનું પુસ્તક જે કે હિંદુસ્તાનમાં ઉર્દુ ભાષામાં ૧૧ વાર છપાઇ માન પામેલું તેનો તરજુમો ઇંગ્રેજી કરાવી ૬૦ રતલી રોયલ ગલેઝ ઉમદા કાગળ ઉપર છપાવ્યો છે. એમાં કર્તાએ માત્ર હિંદુ ધર્મ તથા ઇસ્લામી ધર્મનો મુકાબલો કરી બતાવ્યો હતો. પણ ભાષાંતર કરનારે નોટમાં ખ્રીસ્તી ધર્મનો તથા આર્ય સમાજવાળાનો પણ મુકાબલો કરી બતાવ્યો છે. એમાં માત્ર મુકાબલોજ છે એમ નહીં પણ મુસલમાની ધર્મમાં ખુદાને કેમ માનવો. તથા ફીરસ્તાઓને કેમ માનવા ? પેગમ્બરોને કેમ માનવા ? કીતાબોને કેમ માનવી ? ઈત્ય. તથા પાંચે બીનાએ ઇસ્લામનું પણ વર્ણન છે. ટુંકાણથી નિકાહ, તલાક, હરામ, હલાલ, સલામ, પારકા ધર્મવાળાને નોતરૂં કરવું વગેરે. તથા પાદરીઓના ચોપાનિયામાં ઇસ્લામના ચંદ્ર ઉપર જે તેઓએ ધુળ ઉડાવી છે, તેનો ઉત્તર આપી તે ધુળ તેઓ પર પાડી છે. અને લગભગ બધી શંકાઓનો જવાબ એમાં છે. તથા પારકાઓના પુસ્તકોથી હજરત મોહમ્મદ સાહેબના ભવિષ્યવાદ પણાની સાબેતી વગેરે છે. કીંમત રૂ૦ ૨. પોષ્ટ વગર.

"તોહફતુલ હિંદ" ગુજરાતી ઉપલું પુસ્તક ગુજરાતીમાં છપાયું હતું પણ લોકોપયોગી થવાથી ખપી ગયું છે થોડી મુદતમાં બીજી વાર છપાશે.

"તોહફતુલ હિંદ" ઊર્દુ. કીં આના ૧૦.

"ઇજહારૂલ હક્ક" નામનું પુસ્તક કે જે મોલવી રહમતુલ્લાહ મોહાજેરે મક્કા સાહેબનું અરબીમાં રચેલું છે તેનો તરજુમો ગુજરાતી ભાષામાં કરી ગલેઝ ૫૦ રતલી કાગળ ઉપર આઠ પેજી પૃષ્ટ ૫૦૦ ઉપર છપાવ્યું છે. એ આખી જગતના પાદરીઓને અઉત્તર કરનારૂં છે. એજ કારણથી અરબી, તુરકી, અને ફ્રેંચ ભાષામાં ઘણી વાર છપાયું છે. એમાં એક પ્રસ્તાવના છ અધ્યાય છે. પ્રસ્તાવનામાં કેટલીક જાણવાજોગ બાબતો લખી પાદરી ફાનડરની મીજાનુલ હક્કના કેટલાક ફકરાઓનો જવાબ છે. પેહેલા અધ્યાયમાં બાઇબલનું વર્ણન છે તથા તેની ગુલોની, ખોટારાની સાબેતી છે. બીજા અધ્યાયમાં બાઇબલના ફેરફાર થવાનો સિદ્ધાંત તથા પાદરીઓના ધોકાઓનો ઉત્તર છે. ત્રીજામાં નાસેખ મનસૂખનું વર્ણન છે, ચોથામાં ત્રીદેવનું (તસલીસનું) ખોટારૂં બાઇબલથી તથા અકલી દાખલાઓથી છે. અને ત્રીદેવ વિષે તેઓના લીધેલા આધારનો ઉત્તર પણ છે. પાંચમામાં કુરઆનનું કલામુલ્લાહ થવું સિદ્ધ કરી કુરઆન ઉપર તેઓની કાઢેલી શંકાઓના ઉત્તર છે. તથા એની સાથે હદીસોનો કેટલાક હાલ તથા તે વિષેની શંકાઓનો ઉત્તર પણ છે. છઠામાં હજરત મોહમ્મદ (સલ) સાહેબની પેગમ્બરીની સાબેતી છે અને એની વચ્ચે બીજી ઘણી બાબતો સમાયલી છે. હજરતની નબુવ્વત ઘણી સારી રીતે તેઓની બાઇબલથી પણ સાબેત કરવામાં આવી છે. કીં. રૂ ૨--૦--૦ પોષ્ટ વગર.

ઐબલ પરીક્ષા કીંમત આનાં ૨	આ બંને ચોપડી ઓ ઇજહારૂલ હક્કના નમુના છે.
જેહાદની હકીકત કી. આનો ૧	

આકાશ ચાલ રહે પૃથ્વી ચાલ કીંમત આનો ૧

ગુલ દસ્તએ તમીજ. એમાં સંસારી ઘણી ઉમદા શીખામણ છે. કીં આ. ૧૦

મઝહરૂલ ઇસ્લામ. ગુજરાતી કીં આ. ૪

એઅલાએક લેમતુલ હક્ક ગેબની તહકીકમાં ઉમદા કિતાબ છે કીંમત આના ૪

કશફુલ ગેતા એજાલતુલ ખફાનો જવાબ એમાં ગેબ વિષે સારી તહકીક છે. કીં. આ. ૪.

રાહે નજાત ઉર્દુ કીંમત આનો દોઢ.

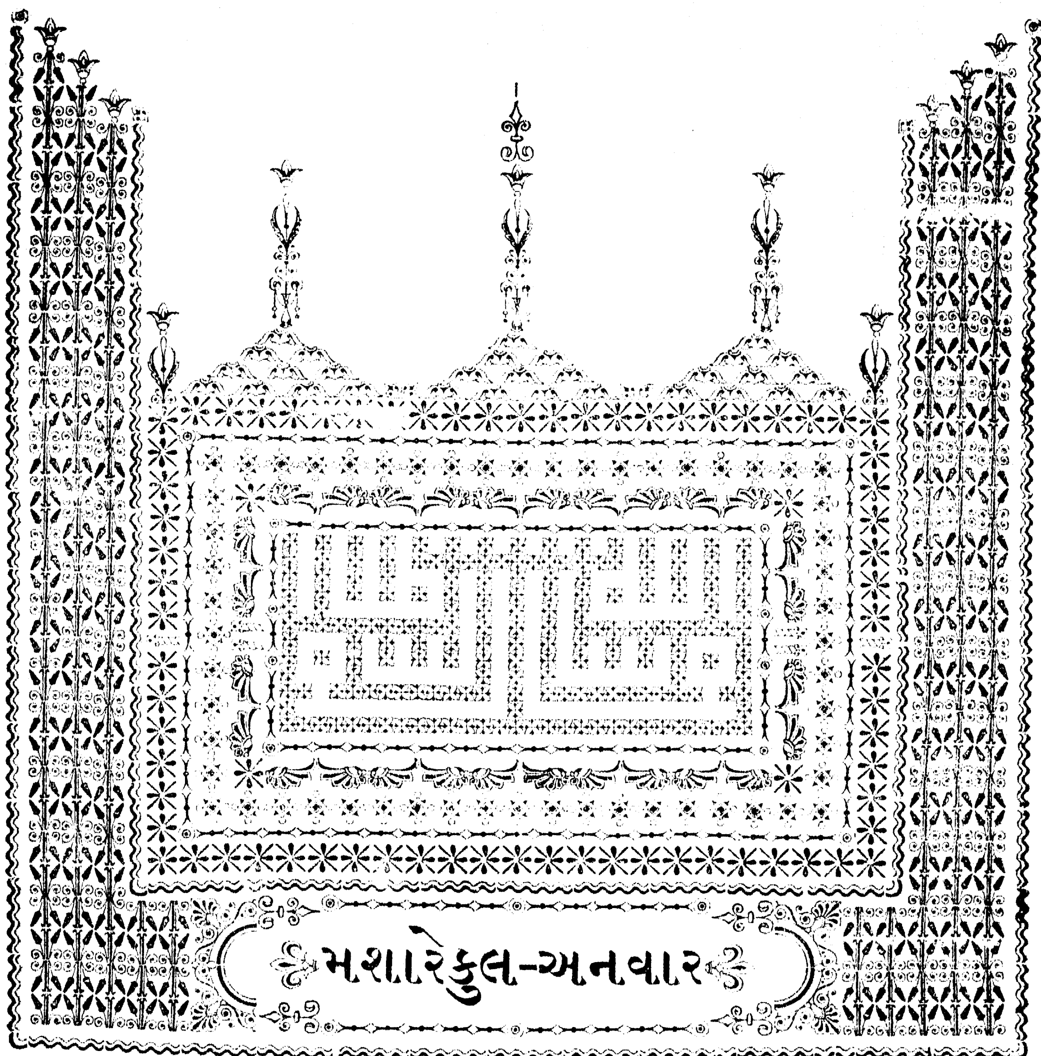
નસીહતુલ મુસ્લેમીન ઉર્દુ કીં આનો ૧

કુરઆના શરીફ મોટા તથા ઉમદા ખતમાં અને તેની નીચે શાહ અબ્દુલ કાદેર (રહ)નો જગત જાણીતો તરજુમો ગુજરાતી અક્ષરોમાં કીં રૂ. ૫

રાહે નજાત ગુજરાતી ભાષામાં
નસીહતુલ મુસલેમીન ,,
હીદાયતુલ મોહતદીન ,,
મોલવી બશીરના રીસાલાનો ટુંક જવાબ
ઇજાલતુ--રૈબ ઉર્દુ
તાજીયાની હકીકત ગુજરાતી
રિસાલા બે નમાઝ તથા તાજીયાદારીના ફતવો
મદીના મોનવ્વરાની જીયારત મુસ્તહબ થવાના ફતવા

આ પુસ્તકો દરેકને માટે પોસ્ટ
અડધા આનાની ટીકીટ મોકલે
થી મફત મોકલવામાં આવશે.

ગુલામ મોહમ્મદ બી૦ હાજી હાફેજ સાહેબ
મુ. રાંદેર જીલ્લે સુરત.

ખોદાના નામથી જે મોટો મેહેરબાન રહમ કર્ત્તા.

અધ્યાય ચોથો.

આ અધ્યાયમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે **ઇજા** તથા **ઈજ** છે.

૭૩૨ મુસલિમમાં* જાબેર (રદી)થી રિવાયત

* તોહફાવાળા કહે છે કે આ હદીસ અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર તથા અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત છે. અને એ બોખારી તથા મુસલિમ

છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે તું કંઈ

બંનેમાં છે. એ હદીસનું બયાન હદીસ ના૦ ૩ માં થયું છે. ગુ. મો.

અનાજ ખરીદે તો જ્યાં સુધી તેને કબજે નહીં કરે (અને તોલી નહીં લ્યે) તું તેને ના વેચ

ફાયદો સર્વ ઇમામોના મત પ્રમાણે વગર કબજે કરે અનાજ વેચવો દુરસ્ત નથી.

૭૩૩ મુસલિમમાં જરીર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે ગુલામ (પોતાના માલિકથી) નાઠો તો તેની નમાજ કબુલ થતી નથી. †

૭૩૪ મુસલિમમાં જરીર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારી પાસે જકાત લેનાર આમેલ (કલેકટર] આવે તો તે તમારાથી રાજી ખોશી થઇને પાછો ફરે.

ફાયદો ઇસ્લામી સલતનતમાં ઇમામની તરફથી વસ્તીયોમાં વર્ષ દહાડા પછી જકાત ઉઘરાવવા આમેલ જ્યા કરતો હતો અને હમણા પણ વિલાયત@માં જાય છે ‡ તો ફરમાવ્યું કે તે નારાજ થઇને ફરે નહી. ખુશાથી માલની જકાત, નગદીની અને જાનવરોની જકાત આપ્યા કરો. કારણ કે તે ઇમામનો મોકલેલો છે. અને ઇમામની તાબેદારી સર્વોપર વાજેબ છે.

૭૩૫ મુસલિમમાં અબુ સઇદ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો જનાઝાની પાછળ જાઓ તો જ્યાં સુધી તે જમીન ઉપર મુકાય નહીં તમારે નહીં બેસવું.

ફાયદો સુંનત આજ છે કે જનાઝો વગર મુકે બેસે નહીં કારણ કે ઘણું કરીને જનાઝો ઉઠાવનારાઓને મદદ લેવાની જરૂર પડે છે. વગર જનાઝો મુકે બેસવું મકરૂહ છે.

૭૩૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઈ જુમઆની નમાજ પઢવા આવે તો જોઇએ કે ગોસલ કરે.

૭૩૭ મુસલિમમાં અબુ સઇદ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઈ પોતાની સ્ત્રીથી સોહબત [સમ્ભોગ] કરે અને ફરી બીજી વાર સોહબત કરવા ચાહે તો તેને જોઇએ કે વોજૂ કરે.

ફાયદો એટલે પ્રથમ પેશાબ ઈંદ્રી ધોએ ફરી વોજૂ કરે. આ વોજૂ કર્યાથી કુવવત તથા ખાહેશ વધે છે અને બદન હલકુ પડે છે.

૭૩૮ બોખારીમાં અબુહોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંના કોઇની પાસે તેનો ખીજમતગાર ખાણું લાવે તો જોઇએ કે તે તેને પોતાની સાથે બેસડાવે અને જો તેને પોતાની સાથે નહીં બેસડાવે તો તેને એક બે કોળિયા આપે§ કારણ કે તે ખાણું પકાવવામાં તથા ગરમીમાં લાગેલો હતો.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે બબરચી [રસોયા]ને થોડુંક ખાણું આપવું જરૂર છે, તેનું ખાણું આપવું નહીં ઠેરવ્યું હોય તોએ. એટલે મરૂવવતને લાએક નથી કે મેહનત કરે રાંધવાની ગરમી સહે અને તે ખાણાથી જરાએ ન મળે. પણ સાથે ખવરાવવું વાજેબ નથી. જો ખવરાવશે તો બેહતર છે પોતાનો અહંકાર [ગોરૂર] મટાવ્યો.

૭૩૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ ઐયુબ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો જાજરૂએ જાઓ તો કિબલા તરફ મોં કરીને બેસવું નહીં અને ન તેની તરફ પીઠ કરવી. ન પેશાબ કરતી વેળા અને ન જાજરૂ કરતી વેળા પણ પૂર્વે અથવા પશ્ચિમે બેસા કરો.

ફાયદો જાજરૂ અને પેશાબની વખતે કિબલાની સામે બેસવું અને પીઠ કરીને બેસવું ઇમામ આઝમ [રહ]ની નજદીક દુરૂસ્ત નથી ન જંગલમાં અને ન આબાદીમાં. પણ ઇમામ શાફેઈ

---

† એટલે સંપૂરણ રીતે કબુલ થતી નથી. એજ હાલ તે શખ્સનો છે કે જે ખોદા સિવાય બીજાનું ધ્યાન રાખી નમાજ પઢે તે સંપુરણ રીતે કબુલ થતી નથી. તે પોતાના માલિકથી નાઠો છે. ગુ. મો.

@ એટલે કાબુલના રાજમાં ગુ. મો.

‡ હોરાઓના મુલ્લાજી સાહેબ તરફથી પણ આમેલો મોકલવામાં આવે છે અને તેઓ પોતાના ઈલાકાની જકાત જમા કરે છે. આ હદીસપર હોટયા ઓરા અમલ કરે છે પણ અફસોસ કે સુંનીઓને એ હદીસપર ચાલવાનું કદી સ્વપ્નું પણ આવતું નથી. ગુ. મો.

§ કદાપી તેની ખાહેશ તે ખાણા સાથે લાગી હોય. અને એક બે કોળિયાથી તે ખાહેશ મટે છે. આ હદીસથી જણાયું કે નોકરને શેઠ જે ખાય તે ખવરાવવું વાજેબ નથી ગુ. મો.

[રહ]ની નજદીક જંગલમાં મના છે અને આબાદીમાં દુરૂસ્ત છે. અને એ વિષે અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર [રદી]ની હદીસ પણ છે. પણ વધુ એહતેયાત (સમ્ભાળ) ઇમામ આઝમ [રહ]ના મજહબમાં છે. અને આ જે ફરમાવ્યું છે કે પૂર્વ પશ્ચિમ બેસા કરો એ મદીનાવાળાઓને ફરમાવેલું કારણ કે તેઓનો કિબ્લો દક્ષિણે છે પણ હિન્દુસ્થાનનો કિબ્લો પશ્ચિમે છે જેથી હયાં ઉત્તર દક્ષિણે બેસવું જોઇએ.

૭૪૦ બોખારીમાં * અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે અલ્લાહ કોઈ બંદાથી મોહબ્બત કરે છે તો જીબરઇલને પુકારીને કહે છે કે ખચીત અલ્લાહ ફલાણાને પ્યારો ગણે છે તો તું પણ તેનાથી પ્યાર રાખ. ફરી જીબરઇલ તેની મોહબ્બત કરે છે ફરી જીબરઇલ આસમાનવાળાઓમાં [એટલે ફિરસ્તાઓમાં] પુકારે છે કે ખચીત અલ્લાહ ફલાણાને પ્યારો ગણે છે માટે તમો તેનાથી મોહબ્બત રાખો † ફરી આસમાનવાળા તેનાથી મોહબ્બત રાખે છે. ફરી તે મહબુબ [પ્યારા] બંદા માટે જમીનમાં કબુલીયત ઉતારાય છે [એટલે જમીનના નેક લોક તેને મકબુલ જાણે છે અને તેનાથી મોહબ્બત રાખે છે]

ફાયદો એટલે ખોદા જે બંદાની મોહબ્બત જાહેર કરવા ચાહે છે તો તેને આસમાન અને જમીનમાં મશહુર કરે છે કે જેથી ફિરસ્તા તેને માટે ઇસ્તિગફાર કર્યા કરે. અને જમીનના લોક તેને માટે ભલી દોઆ કર્યા કરે તેનાથી મોહબ્બત રાખે તેની તારીફ કરે અને તેના શુભ ચલણ ઉપર ચાલે. એજ કારણથી ઘણા લોકો અવલિયા અલ્લાહથી મોહબ્બત રાખે છે. પણ આમ જાહેલ લોક જેવી મોહબ્બત કરે છે તેવી સારી નથી કે તેઓને નફા નુકસાનના મુખત્યાર સમજીને તેમને ખોદાઇમાં ભેળે છે. એ મોહબ્બત નથી પણ ખરૂં જોતાં તેમનાથી અદાવત છે.

૭૪૧ મુસલિમમાં જાબેર [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંના કોઇને કોઇ પારકી સ્ત્રી ભલી દેખાય ફરી તે તેના દિલમાં જગ્યા પકડે તો તેને જોઈએ કે પોતાની સ્ત્રી પાસે આવે અને તેનાથી સમ્ભોગ કરે.

ફાયદો પારકી સ્ત્રીની મોહબ્બત જો દિલમાં આવી જાય તો તેનો પૂરતો ઇલાજ આજ છે કે પોતાની સ્ત્રીથી સોહબત કરે. જો એક બે વારમાં ખ્યાલ જતો રહ્યો તો ઠીક છે નહીં તો કંઈ વાર સોહબત કરે. કે જેથી તદન ખ્યાલ દફે થશે. હકીમ લોક ઇશકનો ઔષધ પણ જીમા [સમ્ભોગ]નેજ લખે છે. કારણ કે શહવતનું કારણ મની [વીર્ય]નો વધારો છે જ્યારે સોહબત કરી તો મની ઘટી ફરી શહવત અને ઇશક પણ મટયાં. હજરતે [સલ] આ ઔષધ એટલાં માટે ફરમાવ્યો કે કદાચ હરામ કામમાં સપડાય નહીં.

૭૪૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંના કોઇએ પોતાના ઇસ્લામને સણગાર્યું તો જે નેકી તે કરશે તે દશથી કે સાતસો ઘણી લખાશે અને જે બદી તે કરશે તે તેટલીજ લખાશે. તે એટલાં સુધી કે ખોદાની મુલાકાત કરે.

ફાયદો એટલે જ્યારે ઇસ્લામને સુધાર્યું તો દરેક નેકીને ખોદા દસથી સાતસો સુધી વધારે છે. દશથી તો કોઈ ઓછી નથી. આગળ નૈયત ઉપર અટકેલું છે. જેવી નૈયત ખાલિસ (નિર્મળ) હશે તેવો વધારો પણ થશે. અને બદી જો કરશે તો તે તેટલીજ રહેશે તેમાં વધારો નથી. આ હદીસથી ખોદાની રહમતનો વિચાર કરવો જોઇએ કે પોતાના બંદા મુસલમાનની બદી (ગુનાહ) તેટલીજ રાખે છે અને નેકીને સાતસો સુધી વધારે છે. ઇસ્લામને સણગારવું તે આ છે કે કુરઆન અને હદીસને માફક એતેકાદ દુરૂસ્ત કરવો અને શિર્ક બિદઅત તજવા. પૂરતા માનથી

* શરહ મશારેકમાં છે કે આ હદીસ બોખારીમાં નથી પણ મુસલિમમાં છે. ગુ. મો.

† કોઇ શખ્સ મીયા મિઠુની માફક પોતાને શમસુલ ઓલમા કે અલ્લામએ જમાં વગેરેનો ખેતાબ પોતે ધારણ કરી પ્રખયાત થાય અને જ્યારે તે ખેતાબની સનદ પૂછાય તો તે આ હદીસથી આધાર લીએ, તેણે શરમાવું જોઇએ. કારણ કે આ હદીસમાં તેવા બનાવટી ખેતાબનો કે સરકારી ખેતાબનો કશો આધાર નથી પણ નેક લોકો કોઇ નેક શખ્સની મોહબ્બત કરે તેનું બયાન એમાં છે. ગુ. મો.

શરીઅતે મોહમ્મદીની તાબેદારી કરવાની ઇચ્છા કરે અને બહારથી તેમ અંદરથી મોહમ્મદી બને. આ હદીસથી જણાયું કે નેકીનો (સારાં કામો) નો આધાર સારા અકીદા ઉપર છે.

૭૪૩ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે માર્ગની બાબતમાં ઝઘડો અને વાંધો પડે તો તેની પોહોળાઇ સાત હાથની ઠેરવાય.

ફાયદો. એટલે જે માર્ગ શરેઆમ હોય જેમાં શેહેરવાળાઓનો આવ-જા હોય અને માર્ગની જમીનનો માલિક ત્યાં ઇમારત બાંધતો હોય અને લોકો આડે આવતા હોય તો ત્યાં શરીઅતનો હુકમ આ છે કે સાત હાથની પોહોળાઇનો માર્ગ છોડી ઇમારત બાંધે કે જેથી ઊંટ, ગાડી અને લોકોના આવ-જામાં અડચણ નહીં પડે. પણ જો એવી ગલી હોય કે માત્ર મોહલ્લાના લોકજ આવ જા કરતા હોય તો તેની ચોડાઇ એટલી જોઇએ કે જ્યાં મોહલ્લાવાળાઓને તકલીફ થાય નહીં અને ઝનાની સવારી (પાલકી) જનાઝો જવામાં તંગી પડે નહીં.

૭૪૪ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંના કોઇને સૂર્યાસ્ત પેહેલાં અસરની નમાઝની એક રકઅત મળે તો તે પોતાની નમાઝને પૂરી કરે (એટલે બાકીની ત્રણ રકઅત સૂર્યાસ્તને વખતે પઢે) અને સૂર્યોદય પેહેલાં સુબ્હની નમાઝની એક રકઅત મળે તો તે પોતાની નમાઝને પૂરી કરે. (એટલે એક રકઅત સૂર્યોદયને વખતે પઢે.)

ફાયદો. એટલે જો કે સૂર્યાસ્ત અને સૂર્યોદયને વખતે સિજદો કરવો હરામ છે પણ જો એક રકઅત સૂર્યાસ્ત તથા સૂર્યોદય પેહેલાં મળે તો બાકીની નમાઝને સૂર્યાસ્ત તથા સૂર્યોદય થતાં પઢે. સર્વ ઇમામોનો આજ મઝહબ છે. પણ ઇમામ આઝમ (રહ)ની નજદીક અસરની નમાઝ તો એવી રીતે દુરૂસ્ત છે. કારણ કે આ વખત નાકેસ (નુકસાનીવાળો)છે અને નમાઝનું અદા કરવું પણ નાકેસ થયું. પણ ફજરની નમાઝ સૂર્યોદય વેળા દુરૂસ્ત નથી કારણ કે વખત સંપૂરણ છે તો નમાઝનું અદા કરવું નાકેસ નહીં જોઇએ. * હનફીઓ કહે છે કે

* આ મસલાનો આધાર ઓસૂલે ફિકહના એક કાયદા ઉપર છે તેના તરફ કર્તાએ ઇશારો કર્યો છે ગુ. મો.

પ્રથમ આ હદીસ ઉપર અમલ હતો ફરી હજરતે (સલ) તે હદીસ ફરમાવી જેમાં સૂર્યાસ્ત તથા ઉદયને વખતે સિજદો હરામ છે. ખોદા સારી રીતે જાણે છે.

૭૪૫ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે બાંગી બાંગ દે છે તો શેતાન પાદ મારતો નહાસે છે.

ફાયદો. એટલે અઝાનના અવાજથી શેતાનને એવી પીડા પડે છે કે બીહીને પાદ મારતો નહાસે છે. એજ માટે હજરતે (સલ) બીજી હદીસમાં ફરમાવ્યું છે કે જ્યારે કોઇને જંગલમાં શેતાન કે ભૂત સતાવે અથવા નજરે પડે તો તે વેળા અઝાન પુકારીને કહે કે શેતાન નહાસી જાય. આ અમલ મોજરૅબ છે.

૭૪૬ મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે અલ્લાહ પોતાના બંદાઓમાંથી કોઇ ઉમ્મત ઉપર રહમ કરવાનો ઇરાદો કરે છે તો તેઓના નબીને તેઓની આગળ કબજે કરે છે (એટલે પેગમ્બરની વફાત ઉમ્મતની આગળ થાય છે) ફરી તે પેગમ્બરને તેઓ માટે પ્રથમ જનાર અને આગેવાન બનાવે છે † અને જ્યારે અલ્લાહ કોઇ ઉમ્મતની હલાકીનો ઇરાદો કરે છે તો પેગમ્બરના જીવતાં તેઓને અઝાબ કરે છે ફરી તેઓનો નાશ કરે છે. અને તે પેગમ્બર તેઓને જોએ છે અને તેઓની હલાકીથી પોતાની આંખને ઠંડી કરે છે. કેમકે તેઓએ પેગમ્બરને જૂઠવ્યા છે અને તેમનો હુકમ માન્યો નથી.

ફાયદો. એટલે જે ઉમ્મત ઉપર અલ્લાહ રહમ અને કરમ કરવા ચાહે છે તો તેઓના પેગમ્બરની વફાત પ્રથમ થાય છે કે જેથી તેમના ગમમાં ઉમ્મત સબર કરે અને સવાબ મેળવે. અને તેમના પછી તેમની શરીઅત ઉપર અમલ કરે ને બેવડો સવાબ મેળવે. અને પેગમ્બર પોતાની ઉમ્મતના સારાં કામો જોઇને બીજા જહાનમાં ખુશ થાય અને ઉમ્મતના ઇમાનના શાક્ષી બને. આ હદીસથી હજરતે (સલ) પોતાની ઉમ્મતને જાણે દિલાસો આપ્યો છે કે મારી જૂદાઇમાં વધારે

† આ હદીસથી જણાય છે કે ઉમ્મતથી આગળ જનાર દરેક પેગમ્બર પોતાની ઉમ્મતના ફરત છે. ગુ. મો.

પરેશાન થવું નહીં મારી વફાતને (તમારે માટે) ખોદાનો ગજબ સમજવો નહીં. પણ ખોદાની રહમત સમજો. એજ માટે આ ઉમ્મતને ઉમ્મતે મરહુમા કહે છે. અને જે ઉમ્મત ઉપર ખોદા ગજબ કરવા ચાહે છે તો તેઓના પેગમ્બરથી પેહેલાં ઉમ્મતને હલાક કરે છે કે જેથી પેગમ્બરના દિલના ફફોલા ફુટે. કારણ કે તે કમબખ્ત ઉમ્મતે પોતાના પેગમ્બરની કદર નહીં બુજી તેમને દુઃખ આપ્યું અને જૂઠલ્યા. જેવી રીતે હજરત નૂહ હજરત લૂત હજરત હુદ અને હજરત સાલેહ (અલે)ની ઉમ્મતોનો હાલ થયો કે તેઓના પેગમ્બરો જીવતા રહ્યા અને તેઓ અજાબે ઇલાહીમાં નાશ થયા.

૭૪૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અદી બીન હાતેમ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તું તારા શિખેલા કુતરાને છોડે અને તેં તેના ઉપર બિસમિલ્લાહ (ખોદાનું નામ) કહે તો તું ખા. અદી બીન હાતેમ કહે છે કે મેં કહ્યું કે કુતરૂં જાનથી મારી નાખે તોએ (શિકાર હલાલ)? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અગર જો મારી નાખે તોએ હલાલ છે જ્યાં સુધી તે કુતરાની સાથે બીજું કુતરૂં થાય નહીં. અદી બીન હાતેમ કહે છે કે મેં કહ્યું કે હું તો કદી વગર ફલના તીરથી શિકાર કરી શિકાર મેળવું છું. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વગર ફલના તીરથી જ્યારે તું શિકાર કરે ફરી તે ચીરાય તો તું ખા પણ જો શિકારને ઉલટો થઇને લાગે તો તેને તું નો ખા.

ફાયદો. આ હદીસથી શિકારના ઘણા મસલા જણાયા. પ્રથમ આ કે કુતરાથી શિકાર કરાવવો દુરસ્ત છે. બીજો આ કે કુતરાને જ્યારે પોતે શિકાર માટે મુકયું હોય તો હલાલ છે. પણ જો કુતરૂં આપોઆપ છુટયું હોય અને શિકાર મારી લાવે તો હલાલ નથી. ત્રીજો આ કે કુતરાને શિખવવું શરત છે. અને શિખવવાની આ નિશાની છે કે તેને ત્રણ વાર શિકાર ઉપર મુકે અને દરેક વેળા શિકાર મારે પણ પોતે ખાય નહીં * ચોથો આ કે કુતરૂં છોડતી વેળા બિસ્મિલ્લાહ કહેવું શરત છે. જો જાણી બુજીને બિસ્મિલ્લાહ નહીં કહેશે તો શિકાર મુરદાર થશે. પણ જો ભૂલથી નહીં કહેશે તો હલાલ છે. આ ઇમામ આજમ (રહ) નો મજહબ છે. અને ઇમામ શાફેઈ (રહ)ની નજદીક જબાનથી બિસ્મિલ્લાહ કહેવી વાજેબ નથી, ખોદાનું નામ દરેક મુસલમાનના દિલમાં છે. પણ જબાનથી કહેવી મુસ્તહબ છે. પાંચમો આ કે જો શિકારી કુતરાથી શિકાર મરી પણ જાય તોએ શિકાર હલાલ છે. છઠ્ઠો આ કે જો શિકારી કુતરાની સાથે બીજું કુતરૂં વગર શિખેલું શિકાર મારવામાં ભેગું થાય તો શિકાર મુરદાર થશે. કારણ કે જ્યારે એક વસ્તુમાં હરામ અને હલાલ ભેગાં થાય તો હરામજ એહતેયાત (સમ્ભાળ) માટે ચઢતું થાય છે. સાતમો આ કે વગર ફલના તીરના શિકારમાં જખમ થવું શરત છે કે જેથી નાપાક ખૂન નીકળી જાય. પણ જો વગર જખમે ઠોકથી મરે તો શિકાર હલાલ નથી. તથા ગુલેલ ગોલો પથ્થર અથવા ઈંટ જેવું જાનવરને મારી નાંખે તો તે મુરદાર છે. કેમકે ખૂન નીકળ્યું નથી. શિકાર તે ચીજથી હલાલ થાય છે કે જે તેઝ હોય ચીરે ફાડે જેમકે તલવાર છરી તીરનો ફલ વગેરે.

* કુતરૂં જ્યારે શિકાર કરવાનો ઇલમ શિખે છે તો તેની ઈજ્જત એવી થાય છે કે તે નાપાક હોવા છતાં તેનો શિકાર હલાલ થાય છે. આથી ઇલમની મોટી ફજીલત જણાય છે. પણ જ્યારે તે કુતરૂં પોતાના ઇલમ ઉપર નહીં ચાલે એટલે શિકારનો ઇલમ તેનો આ છે કે તે પોતાના માલિક માટેજ શિકાર કરે, પોતાનો હિસ્સો તેમાંથી કંઈ લે નહીં, તો તેનો ઇલમ કંઇ કામનો નથી સાધારણ કુતરા સરખું થયું. તેનો શિકાર હલાલ રહ્યો નથી. એવીજ રીતે જે મોલવી પોતાના ઇલમ ઉપર ચાલે નહી તે માનને લાયક નથી. શિકારને માફક તેનું કહેવું કામનું નથી તેપર ભરોસો થાય નહીં. એટલુંજ નહીં પણ તે ખ્યાનતદાર કુતરૂં જે શિકારી છે એવું સમજી ધોકામાં આવી તેનું શિકાર જે હરામ છે તેને કોઇ ખાય ગુનાહમાં પડે છે તેમ બે અમલ મૌલવીના કહ્યા ઉપર ચાલવાથી માણસ બે દીન બને છે. અને જેમ કુતરાના શિકારના ઇલમની પરીક્ષા વગર તેનો શિકાર દુરસ્ત નથી તેમ અંતણુ મૌલવી આલિમ છે એવી પૂરતી ખાતરી કર્યા વગર તેની વાત પર ભરોસો કરવો દુરસ્ત નથી. ઇલમ કોનાથી હાસલ કરવો એ પ્રથમ વિચારસ્વાનું છે. ગુ. મો.

૭૪૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ (ઘરમાં જવાનો) ત્રણવાર હુકમ માંગે ને તેને હુકમ નહીં મળે તો તેને જોઇએ કે તે પાછો ફરે.

ફાયદો. ઇજાઝત માંગવાનો આ તરીકો છે કે દરવાજા ઉપર ઉભો રહીને સલામ કરે. ફરી કહે કે હું આવું? ત્રણ વાર કહે. જો કોઇ બોલાવે તો અંદર જાય, નહીં તો પાછો ફરે. અને ખંખારો કરવો સાંકલ ખખડાવવી ઇજાજત માંગવાને ઠીકાણે છે. શરીઅતમાં ઇજાઝત માંગવાનો હુકમ આટલાં માટે થયો કે આપણી જાણમાં નથી કે માણસ પોતાના ઘરમાં કેવી રીતે બેઠો છે.

૭૪૯ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન આમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંના કોઈની સ્ત્રી મસજીદમા જવા માટે હુકમ લ્યે તો તેને રોકે નહીં.

૭૫૦ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન આમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારી સ્ત્રીઓ તમારાથી રાતના મસજીદમાં જવા માટે ઇજાઝત ચાહે તો તમો તેઓને ઇજાઝત આપો.

ફાયદો. આ મજમુનની મતલબ વિસ્તારથી આગળ વર્ણાઈ છે. * હવે સ્ત્રીઓને નીકળવાનો ફતવો નથી. વખત ખરાબ છે.

૭૫૧ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ ઇસ્તિનજા માટે ઢેલાં (ખડુ) લ્યે તો એકી લ્યે† (એટલે ત્રણ પાંચ કે સાત)

૭૫૨ બોખારી તથા મુસલલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ સુઇ ઉઠે (ઊંઘથી જાગે) તો ત્રણ વાર નાક ઝાડે (નસીંગે) કારણ કે શૈતાન રાતના નાકની જડમાં‡ રહે છે.

ફાયદો. સુવામાં બલગમ અને તરી ભેજા-માંથી ઉતરીને નાકની જડમાં ભેગાં થાય છે તેને લીધે આદમીને સુસ્તી આવે છે. તો ફરમાવ્યું કે ત્રણ વાર છણકે જેથી સુસ્તી દફે થાય. બલગમ અને તરીને શૈતાન ફરમાવ્યાં. કારણ કે આથી ઇબાદતમાં સુસ્તી અને ગફલત આવે છે તો આ શૈતાનની પૂરતી મતલબ છે. અથવા ખરેખરી રીતે શૈતાન ત્યાં રહેતો હશે.

૭૫૩ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઈ ઊંઘથી જાગે તો તે પોતાનો હાથ વાસણમાં નાખે નહીં. ત્યાં સુધી કે તેને ત્રણવાર નહીં ધુએ. કેમકે તે જાણતો નથી કે તેનો હાથ રાતના કયાં રહ્યો છે@ (એટલે પાક જગ્યામાં અથવા નાપાક જગ્યામાં)

ફાયદો. ઘણા અરબો જાજરૂ ગયા પછી ઢેલાંથી ઇસ્તિનજો કરીને સુતા હતા. માટે હજરતે (સલે) હાથ ધોવાને ફરમાવ્યું કે કદાપી ત્યાં હાથ લાગ્યો હોય. અને આ પણ થઇ શકે છે કે રાત્રે એહતેલામ થયું હોય અને હાથ ખરડાયો હોય. મતલબ કે આ મુસ્તહબ છે કે પ્રથમ ત્રણ વાર હાથ ધોએ ફરી પાણીમાં ડબોવે.

૭૫૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ રોજો રાખીને સવાર કરે તો તે નફ્ફટ (ફોહેશ) બોલે નહીં જહાલત કરે નહીં. અને જો કોઇ મરદ તેને ગાળ આપે અથવા તેને લઅનત કરે તો તેને જોઇએ કે કહે કે હું રોજદાર છું. હું રોજદાર છું.

---

* વાંચો નાં૦ ૬૧૪ની હદીસ. ગુ. મો.

† એ હદીસની એક મતલબ આ છે કે "જ્યારે તમારામાંનો કોઇ ખજુર લ્યે તો ત્રણ વાર લ્યે" જેમકે શરહ મશારેકમાં છે. ગુ. મો.

‡ નાકની જડમાં રહેવાનું કારણ કે આંખ આસમાન જમીનની ખલકત જોવાનું સાધન છે. જેથી ઇબરત મળે છે કે જે ઇબાદતમાં દાખલ છે. અને મોંથી ઝીકર થાય છે. કાનથી ઇલમ તથા અલ્લાહની ઝીકર સંભળાય છે. પણ નાકમાં એમાંનું કંઇ નથી માટે એ રેઠાણ થયુ. ગુ. મો.

@ "તે જાણતો નથી કે તેનો હાથ રાતના કયાં રહ્યો છે" આથી જણાય છે કે જો તે જાગ-નારો પાણીમાં હાથ નાંખશે તો પાણી નાપાક થશે નહીં. કેમકે આ કારણ માત્ર નાપાક થવાનો સક બતાવે છે. અને હાથનું પ્રથમ પાક થવું ખાતરીથી છે. તો આ સકથી તે ખાતરી મટે નહીં. ગુ. મો.

ફાયદો. આ વાત કાં તો જબાનથી કહે કે કદાપી તે શખ્સ શરમાઇને છાનો રહે. કાંતો પોતાના દિલમાં કહે કે હું તો રોજદાર છું મને યોગ્ય નથી કે એને ઉત્તર આપી હું અજ્ઞાન બનું અને મારા રોજાની ખુબી ખોઉં.

૭૫૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ સફરમાં વધારે ગાએબ† રહ્યો હોય (એટલે લાંબી મુદ્દતે સફરથી આવ્યો હોય) તો તે રાત્રે ઘેર આવે નહીં (એટલે દિવસના આવે.)

ફાયદો. દિવસના આવવામાં ઘણા લાભ છે કે બાયડી તેની પાકી લ્યે, ગોસલ કરે, કપડાં બદલે, કે જેથી તેના પતીને અણગમો નહીં થાય. અને ઘણી પણ નાહી ધોઇ સફાઇ મેળવે કે સ્ત્રીને સૂગ નહીં આવે. વળી દિવસના ઉમદા ખાણાનો બંદોબસ્ત થઇ શકે છે. રાતના આવવામાં આ કંઇ થઇ શકતું નથી. **નકલ** એક શખ્સ પોતાની સ્ત્રીને ગર્ભવતી છોડીને સફર ગયો. સોલ વર્ષ પછી રાતને વખતે ઘેર આવ્યો પુત્ર જવાન થયો હતો. અને પોતાની મા પાસે બેઠેલો હતો. આ શખ્સને ખોટો વિચાર આવ્યો કે સ્ત્રી વ્યભિચારણ છે. પોતાના યારને લઇને બેઠી છે. તે અભાગ્યાએ અવિચારે પોતાના પુત્રને મારી નાખ્યો. ફરી જ્યારે ખરી હકીકત જાહેરમાં આવી તો પોતાનું માથું ફોડયું. તો જો તે દિવસના આવતે તો આવો બનાવ બનતે નહીં. માટે હજરતે સફર કરનારને મના કરી કે રાતને વખતે ઘરમાં ન આવે. શરીઅતના હુકમોમાં એવી રીતના હજારો ફાયદા દીનના તથા દુન્યાના છે. વખતે તેની ખુબી પ્રગટ થાય છે.

૭૫૬ મુસલિમમાં અબુ સઇદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તું સ્ત્રીમીલાપમાં જલદી કરે અથવા વગર વીર્ય નીકળે સમ્ભોગ કરે તો તારાપર ગોસલ નથી. પણ તારે માથે વોજૂ છે. આ વાત હજરતે (સલ) ઇતબાન બીન માલિકને કહી હતી. અને આ હદીસ મનસૂખ છે.

ફાયદો. હજરત (સલ) એક વાર ઇતબાન બીન માલિકને ઘેર ગયા. તે પોતાની સ્ત્રીથી સોહબત કરતા હતા. હજરત (સલ) નું આવવું સાંભળી જલદીથી પરાજા થઇ હજરત (સલ) ની સેવામાં હાજર થયા. અને હજરતે એ બાબત જાણી ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી. પ્રથમ ઇસ્લામમાં આજ હુકમ હતો કે વગર વીર્ય નીકળે ગોસલ વાજેબ નહોતું. ફરી આ હુકમ મનસૂખ થયો. હવે વગર વીર્ય નીકળે માત્ર સ્ત્રી મીલાપથી પણ ગોસલ વાજેબ છે.

૭૫૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તને વગર માંગે કોઇ ચીજ મળે તો તેને તું ખા, અને ખોદાના માર્ગમાં આપ (સદકો કર)*

ફાયદો. ઓમર ફારૂક (રદી)ને હજરત (સલ) કંઈ આપવા લાગ્યા. ઓમર ફારૂકે (રદી) કહ્યું કે જે મારાથી ઘણો મોહતાજ હોય તેને આપો. મને જરૂર નથી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જ્યારે વગર માંગે કંઇ મળે તો તેને ખોદાની આપેલી રોજી સમજીને પાછી ફેરવે નહીં. જો હાજત હોય તો પોતાના કામમાં લાવે. અને નહીં તો કોઇ ગરજવાળાને આપે. પણ સવાલ કરવો બે તરેહ છે. એક તો જબાનથી માંગવું એ (વગર જરૂરતે) સાફ હરામ છે. બીજું દિલમાં કોઇ ચીજની કોઇ શખ્સથી તાક લગાડવું આ દિલનો સવાલ છે. તકવાની રૂએ એ પણ હરામ છે.

૭૫૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે રાત સામે આવે (એટલે પૂર્વથી કાળક દેખાય) અને દિવસ જાય અને સૂર્યાસ્ત થાય તો રોજદાર રોજો ખોલે.

૭૫૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ

---

† "વધારે ગાએબ"ના કહેવાથી જે શખ્સ નજદીકની સફરમાં ગયો હોય જેની સ્ત્રી આવવાની વાટ જોતી હોય તેને રાતમાં આવવું મકરૂહ નથી એવીજ રીતે જે માણસના આવવાની ખબર પ્રથમથી પોહોંચી હોય તેને પણ મકરૂહ નથી. ગુ. મો.

* આથી જણાયું કે વગર માંગે મળેલી ચીજ પવિત્ર છે. કારણ કે સદકો શરીઅતમાં પાક ચીજનો જ કહેવાય છે. ગુ. મો.

હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે જમાનો કરીબ થશે તો જમાનવાળાનો ખ્વાબ જૂઠ થવા લાગશે નહીં.

ફાયદો આ હદીસની ત્રણ મતલબ છે એક તો આ કે જ્યારે કિયામત પાસે આવશે તો મુસલમાનનો ખ્વાબ સાચો થયા કરશે. કારણ કે કિયામતમાં સર્વે છુપી ચીજો જાહેર થશે. બીજી આ કે જ્યારે આદમીની ઉમર પૂરી થવા આવે છે તો સ્વપ્નું પણ સાચું થાય છે. કારણ કે પાછલું જહાજ પાસે થાય છે અને આ [illegible]રી ઉમરમાં ઘણા [illegible]નું દિલ સાફ થાય છે અને દુન્યાથી દિલ ઠંડુ પડે છે. ત્રીજી આ કે બહારની મોસમ (વસન્ત ઋતુ) માં જ્યારે રાત દિવસ બરાબર થાય છે તો ખ્વાબ સાચો થાય છે. કારણ કે હવા ન તો ગરમ હોય છે અને ન ઠંડી હોય છે ઈંદ્રિઓ (હવાસ) ચોખ્ખી રહે છે.

૭૬૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ કતાદા હારેસ બીન રિબઇ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે નમાઝની તકબીર થાય તો જ્યાં સુધી મને આવતાં તમો નહીં જુઓ ત્યાં સુધી નો ઉઠો.

ફાયદો હજરત (સલ)નું ઘર મસજીદની સાથે લાગેલું હતું અને સુંનત આપ ઘરમાં પઢતા હતા. જ્યારે ફરજની તકબીર થતી ત્યારે હજરત (સલ) ઘરમાંથી પધારતા. લોકો તકબીર થતાંજ ઉભા થઇ જતા તો ફરમાવ્યું કે મારા આવ્યા વગર નો ઉઠા કરો. ઇમામ શાફેઇ (રહ) ની નજદીક જ્યારે તકબીર પૂરી થાય તો લોક નમાઝ માટે ઉઠે. અને ઇમામ આજમ (રહ) ની નજદીક **હૈય અલસ સલાહ** કહેતાં ઇમામ અને મુકતદી ઉભા થાય, અને **કદ કામતિસ સલાહ** ને વખત નમાઝ શરૂ કરે.

૭૬૧ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે ફરજ નમાજની તકબીર થાય તો ફરજ સિવાય કોઇ નમાઝ દુરસ્ત નથી.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે જ્યારે મસજીદમાં જમાઅતથી નમાજ થતી હોય તો સુંનત અને નફલ પઢવી મકરૂહ છે. પણ હનફી મજહબમાં માત્ર ફજરની સુંનતને જમાઅતથી અલગ મસજીદના દરવાજા પાસે (અથવા સેહેનમાં કે તખત ઉપર) પઢીને ફરી જમાઅતમાં ભેગા થાય. જો એમ જાણે કે સુંનત પઢવાથી જમાઅતથી એક રકઅત પણ નહીં મળશે તો સુંનત છોડે જમાઅતમાં શામેલ થાય. અને જો કોઈ આગળથી (સુંનત અથવા નફલ) પઢતો હોય (ને જમાત થાય) તો જો એક રકઅત પઢી ચુકો હોય તો બીજી રકઅત મેળવીને સલામ ફેરવીને જમાઅતમાં ભેગો થાય. પણ જો પેહેલી રકઅતનો સિજદો નહીં કર્યો હોય તો તે રકઅતને તોડીને જમાઅતમાં મળી જાય. બે રકઅતની નેયત કરી હોય અથવા ચારની.

૭૬૨ બોખારીમાં અબુ ઓસેદ સાએદી (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કાફર તમારી પાસે ટોલે થઇને આવે તો તમો તીર મારો અને તમારા તીર રહેવા દો.

ફાયદો આ હદીસ હજરતે બદરની લડાઇમાં પંકિત (સફ) બાંધીને ફરમાવી. એટલે પાસે ટોલામાં તીર નકામો જશે નહીં ઘણા દુરથી મારવા વ્યર્થ છે. અને સર્વે તીરોને એકી વેળા મારી દેવા તિરકશ ખાલી કરવા કામની વાત નથી.

૭૬૩ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ પુરૂષ પોતાના ભાઇને કાફિર કહ્યો તો તે બેમાંથી એકના ઉપર જરૂર પલટશે.

ફાયદો એટલે જેને કાફિર કહ્યો તે જો ખરેખરો કાફિર હોય તો ઠીક છે. પણ જો તે કાફિર ન હોય તો તે કાફિર કહેનારપર ઉલટુ આવશે. આ હદીસથી જણાયું કે માણસ પોતાની જબાનને રોકી રાખે. દરેકને વગર યકીની દલીલે કાફિર કહે નહીં. કદાપી એના ઉપર ઉલટું આવે અને ખોદાના ગજબમાં સપડાય. હા, જો કોઇના કામ દીનના વિરૂધ્ધ હોય તો એમ કહેવું દોષ પાત્ર નથી કે ફલાણો શખ્સ કાફિરોનું કામ કરે છે. અને જો કોઇનું કુફર ખાતરી પુરવક દલીલથી સિધ્ધ થયું હોય તથા દીનની જરૂરી વાતનો નકાર કરતો હોય તો તેને ખોશીથી કાફિર કહો કે જેથી બીજો તેને માર્ગે ચાલે નહીં. તથા શરીઅતે મોહમ્મદીમાં હરકત પડે નહીં. જેમકે

આ વખતમાં મુલહેદ ફકીરો પ્રગટ થયા છે તેઓ શરીઅતે મોહમ્મદી પર હસી કરે છે બેશક તેઓ કાફિર છે.*

૭૬૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઈ ખાણું ખાય તો તે જ્યાં સુધી પોતાના હાથને ચાટે નહીં અથવા કોઇને ચટાડે નહીં ત્યાં સુધી ધોએ નહીં.

ફાયદો આ હુકમ એટલા માટે થયો કે ખાધા પછી આંગળીઓ નહીં ચાટવી અહંકારીઓની ટેવ છે. અને ચાટવામાં બરકત છે. ઓલમાઓએ કહ્યું છે કે ખાવામાં ચાર વાતો ફરજ છે (૧) હલાલ રિજક ખાવું, (૨) તેને ખોદાની ઇનાયત સમજવું (૩) તે પર ખુશી થવું (૪) તેને ખાઇને ગુનોહ નહીં કરવો. અને પાંચ વાતો સુંનત છે (૧) બિસ્મિલ્લાહ કહેવી (૨) હાથ ધોવા (૩) અલ હમ્દો લિલ્લાહ કહેવી (૪) જમણે હાથે ખાવું અને (૫) જમણી રાન ઉભી રાખી ડાબી ઉપર બેસવું. અને કદી હજરતે અગડુ બેસીને પણ ખાધું છે. અને અદબ ચાર છે. [૧] પોતાની આગળથી ખાવું (૨) કોળિયો નાહના લેવો [૩] સારી રીતે ચાવીને ખાવું અને [૪] લોકોને ખાતાં જોવાં નહીં. અને મગરૂરીનો ઇલાજ આ છે કે દસ્તરખાન ઉપરથી પડેલા દાણામાંથી ઉપાડી કંઇક ખાવું, અને ખાધા પછી આંગળીઓ ચાટવી. અને મકરૂહ એ છે [૧] ખાણાને સુંઘવું અને (૨) ફુક મારવી.

૭૬૫ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ ખાય તો તે પોતાને જમણે હાથે ખાય. અને જ્યારે તે પીએ તો જમણા હાથથી પીએ† કેમકે શૈતાન પોતાને ડાબે હાથે ખાય છે‡ અને પીએ છે.

૭૬૬ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ ખાય તો તે પોતાની આંગળીઓ ચાટે. કારણ કે તે જાણતો નથી કે કઇ આંગળીમાં બરકત છે.

૭૬૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ બકરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે બે મુસલમાનો તલવાર લઇને એક બીજાને સામે થાય તો કતલ કરનાર તથા કતલ થનાર દોજખમાં છે.

ફાયદો પૂરી હદીસ આવી રીતે છે કે આ રાવી અબુ બકરાએ હજરત (સલ)ને પૂછ્યું કે

---

* એવીજ રીતે જે શખ્સ આશેકે રસુલ થવાનો ડોલ ઘાલી હજરતની તારીફમાં કહે "અલ્લાહ અને હજરત મોહમ્મદ (સલ) બંને એક છે. ખોદા તેજ રસુલ અને રસુલ તેજ ખોદા" તે બેશક કાફિર છે. અલ્લાહ ખાલેક છે અને હજરત મોહમ્મદ મખલુક છે. અલ્લાહ માલેક છે હજરત મોહમ્મદ (સલ) તેના મમલુક તથા તેના બંદા છે. અલ્લાહ નિરાધાર છે હજરત (સલ) તેનાપર આધાર રાખનાર છે તેના મોહતાજ છે. આવી શરીઅતની વાતોને જ્યારે તેવા શૈતાનો સાંભળે છે તો લોકોને બેહકાવવા કહે છે કે આ હજરત (સલ) ની એહાનત છે અને હલકાઈ છે. પણ તેઓ આટલું નહીં સમજતા કે એ બયાન શરીઅતનું ફરમાન છે એજ માટે હજરતે (સલ) દરેક નમાઝી ઉપર દરેક નમાઝના કાયદામાં હજરત (સલ)ના બંદા થવાનો એકરાર કરવો વાજેબ ઠેરવ્યો છે. આથી તમો સમજી શકશો કે કોઇ શખ્સ એમ કહે કે "કોઇ માને બાપની બાયડી કહે તો જો કે તે ખરી રીતે બાપની બાયડી છે, પણ માને બાપની બાયડી કહેવું હલકાઇ છે તેવીજ રીતે હજરત મોહમ્મદ (સલ) ખોદાના બંદા છે ખરા, પણ ખોદાના બંદા કહેવું હલકાઇ છે" આ ખોટું છે તે શૈતાનને માફક લોકોને બેહકાવે છે. કારણ કે માને બાપની બાયડી કહ્યા કરવાનો હુકમ ન શરીઅતમાં છે અને ન મહાવરામાં છે. પણ હજરત (સલ)ને બંદા (અબ્દ) કહેવાનું તો શરીઅતે દરરોજ વાજેબ ઠેરવ્યું છે એમાં હલકાઇ કેવી? આ હજરત (સલ) માટે પૂરતું માન છે. એમાં હલકાઈ કેવી? ખરૂં જોતાં એ શખસ ખ્રીસ્તીઓનો ભાઈ છે. એવા મક્કારોથી ઇસ્લામને ઘણી નુકસાની પોહોંચે છે. ખોદા સમજે. ગુ. મો.

† ના. ૫૨૬ ની હદીસમાં એનો ખોલાસો છે. ગુ. મો.

‡ કેટલાક લોકો ચાહ કે કાફી પીતાં ડાબે હાથે પીએ છે તેઓએ આ હદીસ ઉપર ધ્યાન આપવું જોઇએ. ગુ. મો.

વારૂં કતલ કરનાર તો આ માટે દોજખી થયો કે તે જાલિમ હતો, પણ જે કતલ થયો તેની શી કસુર? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે પણ પોતાના સામેવાળાને મારવા તૈયાર હતો અને તેનો લોભ હતો. એટલે તેને તે વસ નહીં થયો (કાબુમાં નહીં આવ્યો) નહીં તો જરૂર મારતે. આ હદીસથી જણાયું કે કતલ કરનાર તથા કતલ થનાર મુસલમાન દોજખી ત્યારે છે કે જ્યારે બંને એક બીજાને મારવાનો વિચાર રાખતા હોય અને અદાવતથી લડે જેમકે ખાના જંગી થાય છે. પણ જો એક મુસલમાનને બીજો મુસલમાન નાહકક મારવાનો વિચાર કરે અથવા ચોર કે ડાકુ સામે થાય તો તે મુસલમાન જેવી રીતે બની શકે પોતાનો જાન બચાવે. અને જો ખાતરીથી જાણે કે વગર તેને મારે હું કોઇ રીતે બચી શકતો નથી તો ખુશીથી તેને મારે, કારણ કે પોતાનો જાન બચાવવો પણ ફરજ છે. એવી રીતનો કતલ કરનાર દોજખી નથી. અને જે મુસલમાન ઇમામથી બાગી હોય તેનું કતલ કરવું પણ દુરસ્ત છે.

૭૬૮ મુસલિમમાં ઉસમાન બીન અબુલ આસ સકરી (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તું લોકોનો ઇમામ બને તો તેઓની સાથે હલકી નમાઝ પઢ.

ફાયદો. સર્વ ઇમામોનો આજ મઝહબ છે કે ઇમામને લાજેમ છે કે નમાઝને ઘણી લમ્બાવે નહીં, વધારે વાર લગાડે નહીં. કારણ કે મુકતદીઓ બીમાર અને વૃદ્ધ પણ હોય છે. તેઓને તકલીફ થએથી જમાઅતમાં કમી થશે. પણ એટલી જલદી કરવી પણ દુરસ્ત નથી કે નમાઝના ફરજ વાજેબમાં નુકસાની આવે, અને રૂકુઅ સિજદો પૂરો થાય નહીં. અને જો લોક ઘણા છે અને નમાઝના લમ્બાવાથી તેઓ રાજી છે તો એ વેળા નમાઝને લમ્બાવવી દુરસ્ત છે.

૭૬૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે ઇમામ આમીન કહે તો તમો પણ આમીન કહો (જેવી રીતે ફિરસ્તા આમીન કહે છે) કારણ કે જેનું આમીન કહેવું ફિરશતાઓના આમીન કહેવાને માફક થશે તો તેના આગળા ગુનાહ બખ્શાઇ જશે.

ફાયદો આમીનના અર્થ આ છે કે દોઆ અમારી કબુલ થા* એટલે જેવી રીતે ફિરસ્તા ખોદાની રહમતપર ભરોસો કરીને દિલને હાજર રાખીને આમીન કહે છે તેવી રીતે તમો પણ આમીન કહો. કે જ્યારે તમારૂં અને તેઓનું આમીન કહેવું સરખું પડશે તો ગુનાહોની બખ્શીશ થશે.

૭૭૦ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ જોડા પેહેરે તો તે જમણા પગથી શરૂ કરે. અને જ્યારે તે કહાડે તો ડાબા પગથી શરૂ કરે. † અને તેને જોઇએ કે બંને જોડા સાથે પેહેરે અથવા બંને સાથે ઉતારે (એટલે આવી રીતે નહીં કરે કે એક પગમાં જોડા પેહેરે અને બીજો પગ ઉઘાડો હોય. કેમકે એમાં તકલીફ પણ છે અને ખરાબ પણ લાગે છે.)

૭૭૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે અલ્લાહ કોઇ કોમ ઉપર અજાબ નાખે છે તો જેટલાં તે કોમમાં હોય તે સર્વને લાગે છે. ફરી કિયામતના પોતાના અમલો (કરની) પ્રમાણે ઉઠાવા શે.

ફાયદો. એટલે જ્યારે કોઇ કોમ ઉપર અજાબ આવે છે તો નેક બદ સર્વ હલાક થાય છે. ફરી નેકો ઉપર આ અજાબ માત્ર દુન્યામાંજ હોય છે, આખેરતમાં નેક લોક પોતાની નેકીયોનો સ્વાબ પામશે. નેક લોક અજાબમાં એટલાં માટે સપડાય છે કે તેઓએ પોતાની કોમને ગુનાહોથી કેમ નહીં રોકી. અને જો તેઓ કહ્યું નહીં માનતા હતા તો તેઓમાં કેમ રહ્યા.

૭૭૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ સ્ત્રી પોતાના પતીના ઘરથી ખોદાની રાહમાં કોઇને ખાણું આપે લુટાવવાની રીતે નહીં, તો જે ખરચ કરે છે તેનો તેણીને બદલો મળે છે

---

* આમીનના અર્થમાં વપરાતો શબ્દ ગુજરાતીમાં "તથાસ્તુ" છે. ગુ. મો.

† ઇબનુલ જોઝી (રહ) કિતાબુલ અજકેયામાં લખે છે કે જે માણસ એવી ટેવ રાખશે તેને તીહાઁ (તેહાલ) ની બીમારી નહીં થશે. ગુ. મો.

૧૭૧૭

અને તેના પતીને કમાવાનો અને ખજાનચી (ભંડારી)ને પણ તેટલોજ સ્વાબ થાય છે. કોઈ કોઇના સ્વાબને ઘટાડતું નથી. (એટલે ત્રણેને પૂરો સ્વાબ મળે છે.)

ફાયદો વગર લુટાવે એટલે એટલું નહીં આપે કે તેના છોકરાં ભૂખે મરે. અને આ સ્વાબ ત્યારે છે કે તેના પતીએ આપવાની મનાઇ કરી ન હોય.

૭૭૩ મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઈ સ્ત્રી પોતાના પતીની કમાઇમાંથી વગર તેના હુકમે ખરચ કરશે તો તેણીને પતીના સ્વાબથી અડધો મળશે (વાંચો નાં૦ ૫૭૪ની હદીસ)

ફાયદો વગર હુકમે ખરચ કરે એટલે તેણે આપવાની મનાઈ કે હુકમ કર્યો ન હોય.

૭૭૪ બોખારી @ તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંના કોઈની ચમ્પલનો તસમો તુટે તો તેને ગાંઠયા વગર બીજામાં ચાલે નહીં.

ફાયદો અરબનો જોડો માત્ર એક તલયાનો તસમાવાળો થતો હતો ખડમના જેવો (ચમ્પલ). એક જોડો પેહેરવાની મનાઇ એટલા માટે કરી કે કીચડમાં પડવાની બીહીક છે અને તકલીફનું કારણ છે અને ખરાબ પણ લાગે છે.

૭૭૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઈ બીછાણે આવે (એટલે સુવા માટે) તો તેને જોઇએ કે બીછાણાને પોતાની લુંગીની અંદરની બાજુથી ઝટકે. કેમકે તેને જણાયું નથી કે તેના પછી તેપર શું પડયું છે. ફરી તે કહે **બિસ્મેક રબ્બી વદઅતો જમ્બી વ બેક અરફઓહુ ઇન અમસકત નફસી ફરહમહા વ ઇન અરસલતહા ફહફજહા બેમા યહફજો બિહિસ સાલેહીન***

ફાયદો સુંનત આ છે કે સૂતી વેળા પ્રથમ બીછાણાને ઝટકે કે જેથી કીડા મકોડા ધૂળ કચરો દૂર થાય. ફરી આ દોઆ પઢે. અને કિબ્લાની તરફ મોં કરીને સૂવે. બીછાણાને ઝટકવું વિશેષ કરીને અંધારામાં ઘણી ડહાપણની વાત છે.

૭૭૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ સ્ત્રી પોતાના ખાવિન્દના બીછાણાને તજીને રાતમાં સૂશે (એટલે ખાવિન્દથી રીસાઇને) તો સવાર સૂધી ફિરસ્તા તેણીપર લઅનત કરે છે.*

ફાયદો એટલાં માટે લઅનત કરે છે કે સ્ત્રી ઉપર તેના પતીની તાબેદારી અને તેને ખુશ રાખવો ફરજ છે.

૭૭૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન આમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તું ખરીદ કરે તો તું કહી દે કે મને ધોકો નહીં આપવો દગાબાજી નહીં કરવી.

ફાયદો લોકોએ હજરત (સલ) ને અરજ કરી કે ફલાણો આદમી¶ ભોળો છે. વેચાણમાં

@ પુરાના નુસખા તથા શરહ મશારેક જોતાં જણાય છે કે આ હદીસ માત્ર મુસલિમમાં છે ગુ.મો.

* અર્થ—ઓ મારા પરવરદિગાર તારા નામની સાથે મેં મારૂં પાંજરૂં (પાસલી) મુક્યું અને તારી મદદથી તેને ઉઠાવીશ. જો તું મારા જીવને રોકે (એટલે નીન્દમાં મારે) તો તેપર રહમ કર. અને જો તેને છોડે (એટલે જીવતો રાખે) તો તેની સમ્ભાળ રાખ. (ગુનાહોથી બલાઓથી) તે ચીજની સાથે કે તું સારાં લોકોની સમ્ભાળ કરે છે.'' આ દોઆમાં કુરાનની આયત અલ્લાહો યતવફફલ અનફોસ ઈત્યના મજમુન તરફ ઇશારો છે. ગુ. મો.

* આમાં આ વાતની દલીલ છે કે ખાવિન્દને ગુસ્સે કરવું તે ખોદાને ગુસ્સે કરવાનું કારણ છે. અને જ્યારે શહવત પૂરી કરવામાં નાફરમાની કરવાનો આવો હાલ છે તો દીની બાબતમાં ખાવિન્દને નારાજ કરવાનો કેવો હાલ થશે ? અને ખાવિન્દ જે નામનો માલિક છે તેના નારાજ કરવામાં ફિરશતાઓની લાનત મળે છે તો ખરેખરો માલિક અલ્લાહને નાખુશ કરનારની શી હાલત ? ખોદા મારાથી રાજી રહે અને તેને ખુશ કરવાના કામો મારેથી લ્યે. ગુ. મો.

¶ આ શખ્સનું નામ હિબ્બાન બીન મુનકેજ છે. ગુ. મો.

ધોકો ખાય છે (ફરેબમાં આવી જાય છે.) તેનું નુકસાન થાય છે. હજરતે (સલ) તેને મના કરી કે તું ખરીદી નાકર. તેણે કહ્યું કે આ મારાથી છુટશે નહીં. ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી, કે ખરીદતી વેળા તેને કહી દીયા કર કે મને ધોકો નો આપ. એટલે જો મને ધોકો આપશે તો તે ચીજ પાછી ફેરવવામાં આવશે. તો જાણે પસંદ પડવાની શરતે ખરીદવું થયું.

૭૭૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબદુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે સૂર્યની કોર નીકળે તો નમાઝ નો પઢો, નીકળી આવે ત્યાં સૂધી વાર લગાડો. અને જ્યારેસૂર્યની કોર ડુબે તો તમો નમાઝ નો પઢો અને ડુબવા સૂધી વાર લગાડો.†

ફાયદો સૂર્યોદય તથા સૂર્યાસ્ત વેળા નમાઝ પઢવી હરામ છે.

૭૭૯ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે બે ખલીફા (અથવા બે બાદશાહ) માટે બેઅત લેવાય તો તેમાંના બીજાને કતલ કરશો (એટલે જ્યારે તે સામે થાય ત્યારે.)

ફાયદો એટલે જ્યારે એક ઇમામની મુસલમાનોએ બેઅત કરી હોય અને પોતાનો સરદાર તેને બનાવ્યો હોય તે પછી બીજા મુસલમાનોએ બીજા ઇમામથી બેઅત કરી હોય તો બીજા ઇમામની ઇમામત બાતેલ છે. એક શેહેરમાં હોય અથવા બે શેહેરમાં, દારૂલ ઇસ્લામ નાનું હોય અથવા મોટું હોય. પ્રથમ ઇમામની ખબર સાંભળીને બેઅત થઇ હોય અથવા નાવાકેફીથી (એટલે ઇમામ એકજ હોવો જોઇએ) અને આ જે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે "બીજા ઇમામને કતલ કરો" એટલે તેને મુરદું ગણો તેની તાબેદારી નો કરો. તેનો હુકમ ચાલવા નો દ્યો. અને જો બીજો ઇમામ પોતાની ઇમામત નહીં છોડે અને લડે તો તેને કતલ કરો. કારણ કે બે હાકેમ થવામાં મોટા મોટા બખેડા (ફિસાદ) છે. પરખ્યાત કેહતી છે કે બે તલવારો એક મયાનમાં સમાતી નથી. અને બે બાદશાહ એક મુલકમાં રહી શકતા નથી. અને જો એકી વેળા (સાથો સાથ) બે ઇમામ થયા હોય તો બંનેની ઇમામત દુરૂસ્ત નથી, ફરી તે પછી જેના ઉપર માતબર ઘણા લોકો એકે મતે થાય [ઇજમા કરે] તે ઇમામ છે. અને જો બે ઇમામ ઘણા દૂર દૂર મુલકોમાં હોય જેમકે એક પૂર્વમાં અને એક પશ્ચિમમાં કે એક મુલકથી બીજા મુલકમાં આવવું જવું મુશકેલ હોય અને એક બીજાની મદદ કરી શકતો ન હોય તો એવી સુરતમાં બે ઇમામ થવા પણ દુરૂસ્ત છે. સાથોસાથ બેઅત થઇ હોય અથવા આગળ પાછળ. સુંનત જમાઅતનો આ મજહબ છે કે મુસલમાનો ઉપર વાજેબ છે કે પોતાનો એક ઇમામ નીમે. અને તેની તાબેદારી શરીઅત પ્રમાણે પોતા ઉપર વાજેબ જાણે, કે જેથી કાફિરો સાથે ઇમામ જેહાદ કરે. મુસલમાનો ઉપર કાફિરોનો ગલબો [જીત] થવા ન દે. બદકારો [ખરાબ ચાલનારાઓ]ને સજા કરે. શરીઅતના કાયદા ચાલુ કરે. કોઇ જુલમ કરી નહીં શકે. મોહતાજો યતીમોની ખબર લ્યે. પણ શરત આ છે કે ઇમામ શરીઅતના હુકમો સારી રીતે જાણતો હોય. બહાદુર અને હુશયાર હોય, કે જેથી સારી રીતે દેશ સમ્ભાળ કરી શકે લડાઇ બગાડે નહીં. કોરેશમાંથી થવો જોઇએ. કોરેશ સિવાય બીજી કોઇ કોમને ઇમામતમાં હકક નથી. ઇમામતના બીજા મસલા વિસ્તારથી અકાએદ અને ફિકહની કિતાબોથી જાણવા જોઇએ.

૭૮૦ મુસલિમમાં અબુ સઇદ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ બગાસું ખાય તો તે પોતાના મોંને હાથથી બંધ કરે.†† કારણ કે શેતાન ઘુસી જાય છે.

ફાયદો શેતાનથી મતલબ ઇજા દેનાર વસ્તુ

† ના. ૬૫૦ની હદીસ એ મજમુનની છે. ગુ.મો.

†† કેમકે બગાસામાં મોં ખુલે છે એ બેઅદાર લાગે છે તો તે એબને છુપાવવી જોઇએ. વળી બગાસું સુસ્તીથી આવે છે. અને જો ખુલ્લી રીતે મોં ખોલીને બગાસું લેવામાં આવે તો તેની અસરથી ઘણું કરીને સાથવાળાઓને પણ બગાસું આવે છે તો તેઓને બચાવવા જરૂર છે. માટે મોં પર હાથ રાખે. ફોકહાઓએ લખ્યું છે કે જે શખ્સ બગાસું આવતી વેળા એવો ખીયાલ કરે કે પેગમ્બરોને બગાસું થતું નથી તો તે આવતું અટકી જાય છે. ગુ. મો.

છે જેમકે માંખી, મચ્છર, ધુળ, કચરો કે ઘણું ખરૂં બગાસું લેતી વેળા એમાની કોઇ વસ્તું ઘુસી જાય છે. અથવા શૈતાનથી મતલબ ખરેખરો શૈતાનજ ઘુસી જતો હોશે. કારણ કે બગાસું પેટ ઘણું ભરાયાથી આવે છે. અને બદનમાં સુસ્તી લાવે છે* તે વેળા સારી રીતે ઇબાદત થઈ શકતી નથી આ શૈતાનનીજ અસર છે.

૭૮૧ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઈ અન્તહિયાત પઢે તો તે ચાર ચીજની અલ્લાહ પાસે પનાહ માગે. આવી રીતે કહે **અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અઉઝો બેક મિન અજાબે જહન્નમ વ મિન અજાબિલ કબરે વ મિન ફિતનતિલ મહયા વલ મમાતે વ મિન શર્રે ફિતનતિલ મસીહિદ દજ્જાલે** § અને એક રિવાયતમાં છે કે જ્યારે તમારામાંનો કોઈ પાછલી અન્તહિયાતથી ફરાગત થાય તો તે અલ્લાહ પાસે ચાર ચીજની પનાહ માંગે. (૧) જહન્નમના અજાબથી (૨) કબરના અજાબથી (૩) જીન્દગી અને મોતના ફિતનાથી અને (૪) દજ્જાલના ફિતનાથી.

ફાયદો જીન્દગીનો ફિતનો તે આ છે કે આદમી ગુનાહ કરે કાફિરોની ચઢતી થાય, ગરીબાઇ આવે. અથવા ઘણી દોલત વધે જે ખોદાને ભૂલવે. અને મોતનો ફિતનો† તે મોતના વખતની સખ્તીયો તથા ખાતેમા ખરાબ થવી. સુંનત આ છે કે અન્તહિયાત અને દોરૂદ પછી આ દોઆ પઢે.

---

* એજ માટે ગુજરાતીમાં બગાસાનો તરજુમો "સુસ્તાઇનો શ્વાસ" લખ્યો છે. શબ્દાર્થ સિંધુ. ગુ. મો.

§ અર્થ—ઓ અલ્લાહ હું તારી પનાહલઉં છું જહન્નમના અઝાબથી અને કબરના અઝાબથી અને જીન્દગી તથા મોતના ફિતનાથી અને દજ્જાલના બુરા ફિતનાથી." આ દોઆ બોખારી, મુસલિમ, અબુદાઉદ અને નસાઇમાં બીજી રિતે પણ આવેલી છે જેને મેં માલા બુદ્દ મિન્હોમાં તરજુમા સહીત લખી છે. ગુ. મો.

† અને મરવા પછીના ફિતના પણ એમાં સમાય છે. ગુ. મો.

૭૮૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા તથા અબુ સઇદ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ ખંખારીને થુંકે તો પોતાના મોંની સામે નાખે નહીં અને ન સીધે તરફ. પણ તે પોતાને ડાબે તરફ થુંકે અથવા ડાબા પગની નીચે થુંકે*

ફાયદો એક વખત હજરતે (સલ) કિબલાની દિવાર તરફ થુંક લાગેલું જોયું તેને ઠીકરાથી ખુરચી નાખ્યું ફરી આ હદીસ ફરમાવી. નમાઝમાં કિબલા તરફ થુંકવું એટલા માટે મના થયું કે નમાઝી ખોદાથી અરજ ગુજારે છે અને સીધે તરફ [નેકીનો] ફિરસ્તો છે. હજરત (સલ) ના વખતમાં મસજીદમાં બીછાણા નહોતાં માટે પગની નીચે થુંકવાને ફરમાવ્યું. આ વખતમાં નમાઝ પઢતાં થુંક આવે તો કપડામાં થુંકે. કેમકે બીજી રિવાયતમાં કપડાનું વર્ણન પણ આવ્યું છે.

૭૮૩ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે મુમીન બંદો અથવા મુસલમાન બંદો વોજૂ કરે છે ફરી પોતાનું મોં ધોએ છે તો દરેક ગુનાહ જે તેણે આંખથી જોયો છે તે પાણી પડવાની સાથે અથવા પાણીના છેલ્લા ટીપાની સાથે નીકળે છે. અને જ્યારે તે પોતાના હાથ ધોએ છે તો દરેક ગુનાહ જે તેણે હાથથી પકડીને કર્યો છે પાણી પડતાંની સાથે અથવા પાણીના છેલ્લા કતરાની સાથે નીકળે છે. અને જ્યારે તે પોતાના પગને ધોએ છે તો દરેક ગુનાહ જે તેણે ચાલીને કર્યો છે તે પાણીની સાથે અથવા પાણીના છેલ્લા ટીપા સાથે નીકળે છે. તે એટલાં સુધી કે તે ગુનાહોથી પાક સાફ થાય છે.

ફાયદો આ હદીસમાં વોજૂની ફઝીલત છે. આથી જણાયું કે વોજૂથી ગુનાહ દૂર થાય છે. એટલે નાહના ગુનાહ. અને મોટા ગુનાહ તોબાથી માફ થાય છે.

૭૮૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ જુમઆને દિવસે

---

* એને મલતી હદીસના. ૩૦૩ની આવી ગઇ છે. ગુ. મો.

આવે અને ઇમામ (ખુતબા માટે) નીકળી ચુકયો હોય તો તેને બે રકઅત પઢવી જોઇએ.

ફાયદો આ હદીસ ઇમામ શાફેઈ (રહ) ની દલીલ છે કે બે રકઅત તહિયતુલ મસજીદ પઢવી દુરૂસ્ત છે અગર જો ઇમામ ખુતબો પઢતો હોય. ઇમામ આઝમ [રહ]ના મજહબમાં ખુતબા વખતે કોઈ નમાઝ દુરૂસ્ત નથી. ખુતબાનું સાંભળવું ફરજ છે. સુંનત કરવામાં ફરજ તજવું પડે છે. અને બીજી રિવાયતમાં આવ્યું છે કે જયારે ઇમામ ખુતબા માટે નીકળે તો કોઇ નમાજ અને કોઈ વાત કરવી દુરૂસ્ત નથી.

૭૮૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે રમઝાન આવે છે તો જંનતના દરવાજા ખોલાય છે અને જહંનમના બારણા બંધ કરવામાં આવે છે અને શૈતાન સાંકળોમાં જકડાય છે ††

ફાયદો આ હદીસમાં રમઝાનની બરકત તથા ફઝીલતનું વર્ણન છે. કારણ કે જયારે માણસે રોઝો રાખ્યો અને પેટ ખાલી થયું ઘણા ગુનાહોથી બચ્યો તો અલ્લાહની રહમતનો જોશ થયો જંનતના બારણા ખુલ્યાં જહંનમ નકામી થઇ, અને શૈતાન બંધ થયા. કારણ કે શૈતાનનો ઘણો કાબુ આદમી ઉપર પેટ ભરવામાં થાય છે. અને ઘણું કરીને બેનમાઝીઓ પણ રમઝાનમાં રોઝા રાખે છે અને નમાઝ શરૂ કરે છે. આ પણ શૈતાનના કેદ થવાની દલીલ છે. મતલબ કે રમઝાનની બરકતમાં કંઇ સન્દેહ નથી.

૭૮૬ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે તમારામાંનો કોઇ જાજરૂએ બેશે તો તે કિબલાને મોં કરે નહીં અને ન તેને પીઠ કરે *

૭૮૭ મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે પુરૂષ સ્ત્રીની ચાર શાખોમાં બેસે અને પુરૂષની ખતનાની જગ્યા સ્ત્રીની ખતનાથી લાગે તો ગોસલ વાજેબ થયું.

ફાયદો સ્ત્રીની ચાર શાખો એટલે બે પીંડલી અને બે જાંગો એટલે માત્ર દાખલ કરવાથી ગોસલ વાજેબ છે. મની નીકળે અથવા નહીં નીકળે. પ્રથમ હુકમ હતો કે વગર મની નીકળે ગોસલ વાજેબ નથી. આ હદીસથી તે હુકમ મનસુખ થયો છે. અને સર્વ ઇમામોનો આજ મજહબ છે.

૭૮૮ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન આમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે અલ્લાહ આગલા તથા પાછલાઓને કેયામતને દિવસે ભેગા કરશે તો દરેક ગદર કરનાર દગાબાજને માટે એક ઝણ્ડો ઉભો કરશે ફરી કહેવામાં આવશે કે ફલાણો તે ફલાણાના છોકરાની આ દગાબાજી છે.

ફાયદો એટલે જેણે ઇમામની બેઅત કરી ફરી વચન તોડયું તેને ખોદા કયામતને દિવસે સર્વને સામે ફઝીહત કરશે.

* ૭૮૯ મુસલિમમાં તલહા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે હું અલ્લાહના તરફથી કંઇ વસ્તુ બયાન કરૂં¶ તો

---

†† જો કોઇ એમ કહે કે જ્યારે શૈતાનો જકડાય છે તો ફરી રમઝાનમાં ગુનાહ અને બદી કેમ થાય છે? તો તેનો જવાબ આ છે કે શૈતાનો દરેકને વસવસો કરવાથી જકડાતા નથી પણ જે રમઝાનના રોજદાર રોઝાની શરતો પ્રમાણે તથા તેના હકો પ્રમાણે રોઝો રાખે છે તેઓથી રોકાયલા છે. એજ માટે એવા રોજદારથી બદી થતી નથી. બીજો જવાબ આ છે કે દરેક રોજદારથી તેઓ રોકાયલા છે. પણ ગુનાહના કારણો શૈતાન સિવાય બીજાં પણ છે. જેમકે બુરી ખાહેશો નઠારી સોહબત વગેરે. અને થઈ શકે છે કે આ શૈતાનોથી મતલબ મોટા શૈતાનો હોય જેમકે બીજી હદીસમાં મરદતુશ શયાતીનનો શબ્દ છે. તો મોટા કેદમાં હોય અને નાઠલાઓથી ફિસાદ થતો હોય. ગુ. મો.

* પણ ઉ-ર્તે મોં કરીને બેશે અથવા પશ્ચિમે મોં કરીને બેશે. ઉ-ર્તે મોં કરી પેશાબ પાઇખાને બેસવાને જેઓ બુરૂં સમજે છે તેઓ જાહેલ છે. ગુ. મો.

¶ "અલ્લાહના તરફથી કંઇ વસ્તુ બયાન કરૂં" અને હદીસ ના. ૫૦૪ માં છે "જ્યારે હું તમને દીનની કોઇ બાબતનો હુકમ કરૂં" બનેની મતલબ એક છે. જે હદીસમાં કંઈ હરામ હલાલ બયાન થયું હોય અથવા કોઇ કામના કરવા ઉપર સવાબ કે

તમો તેને લ્યા કરો (એટલે તેપર અમલ કરો) કારણ કે હું કદી ખોદાને નામે જૂઠ કહીશ નહીં (એટલે ખોદાનો હુકમ પુગાવવામાં હજરત (સલ) મઅસુમ છે. તેમાં ચુક પડવી ખરાબી આવવી અસંભવિત છે.)

ફાયદો. આ હદીસનો કિસ્સો આવી ગયો છે† કે એક વાર હજરતે (સલ) અનસારીઓને ખજુરીના નરના ફુલ માદા ખજુરીમાં નાખવાની મના કરી તે વર્ષ ખજુર સારી રીતે નહીં ફળ્યું ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે દીનમાં તમને મારી તાબેદારી કરવી ફરજ છે દુન્યાની મસલહત (કારોબાર) તમો પોતે સારી રીતે જાણો છો.

૭૯૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં માલિક બીન હોવૈરેસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે નમાઝનો વખત આવે તો અઝાન દયા કરો ફરી તકબીર (ઇકામત) કહ્યા કરો અને તમો બેમાંનો મોટો ઇમામ થયા કરે" આ હજરતે (સલ) માલિક તથા તેના સાથીને કહ્યું હતું.

ફાયદો. માલિક બીન હોવૈરેસ (રદી)થી રિવાયત છે કે અમો બે માણુસ હજરત (સલ) ની પાસે હાજર થયા. જ્યારે અમે ઘેર જવાનો વિચાર કર્યો ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસથી જણાયું કે સફરમાં પણ અઝાન કહેવી જોઇએ અને જમાઅત બે માણુસમાં પણ થાય છે. અને જ્યારે ઇલમમાં સરખા હોય તો મોટી ઉમરવાળો ઇમામ બને.

૭૯૧ મુસલિમમાં ઉમ્મે સલમા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો મૈયતની પાસે ભેગા થાવ તો સારી વાત કહો. કારણ કે જે તમો કહો છો તેપર ફિરસ્તા આમીન કહે છે.

ફાયદો. એટલે જ્યારે માણુસ મરી ગયો તો તે વખત ફિરસ્તા હાજર હોય છે, તમારી વાત ઉપર આમીન કહે છે. માટે તેના વિષે સારી વાત કહો, દોઆ કરો. આથી જણાયું કે મુરદા વિષે સારી વાત કરવી તેને માટે દોઆ કરવી મુસ્તહબ છે. તેના બુરાં કામોને બ્યાન કરવું નહીં જોઇએ.

૭૯૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અમર બીન આસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે હાકેમ હુકમ કરે (ફેસલો આપે) ફરી તેમાં બનતી રીતે કોશીશ કરે ને ઠીક રીતે ખરેખરો ફેસલો આપે તો તેને બે સવાબ છે (એટલે એક કોશીશ કરવાનો અને બીજો ઠીક વાત મેળવવાનો) પણ જ્યારે ફેસલો કરે અને તેના વિષે બનતી મેહનત લ્યે અને તેમાં ચુક કરે * (એટલે ખરી વાત તેને નહીં જણાય) તો તેને એક સવાબ છે. (એટલે માત્ર મેહનત કરવાનો.)

ફાયદો. એટલે જ્યારે હાકેમે અથવા કાજીએ કોઇ મુકદ્દમો છાનવામાં સારી રીતે વિચાર ચલાવ્યો અને કુરઆન હદીસ અને ઇજમાએ ઉમ્મતથી તેનો ફેસલો કહાડયો તો જો તે હુકમ ઠીક છે તો તેને બે સવાબ છે. અને જો તેમાં ચુક છે તો એક સવાબ છે. કોશીશ કર્યા પછી ચુક થવામાં કશી પકડ નથી. એવીજ તરેહ જે મસલો કુરઆન હદીસ અને ઇજમાએ ઉમ્મતમાં સાફ બયાન થયો નથી તેને કોઇ આલિમ મુજતહેદ પોતાના કેયાસથી કુરઆન, હદીસમાં વિચાર ચલાવીને કાઢશે તો જરૂર તેનો સવાબ મળશે. જો ઠીક મસલો છે તો બેવડો સવાબ છે. અને જો તેમાં ચુક થઇ છે તો એક સવાબ છે. પણ એવી શરતથી કે તે ઇજતેહાદની લિયાકત રાખતો હોય. ઇજતેહાદ કરવાની શરતો ઓસુલે ફીકહમાં વર્ણાવલી છે. ઇજતેહાદ કરવો દરેક આલિમનું કામ નથી અને માટે ઘણો ઇલમ તથા સારી હુશીયારી જોઇએ. એજ માટે અહલે સુંનતમાં ચાર મુજતહેદ ઇમામોના મજહબ મુકર્રર થયા છે. તેઓની બરાબર અત્યાર સુધી કોઇને ઇલમ અને સમજ મળી નથી એમ છતાં તેમનો વખત હજરત (સલ) ના વખતથી ઘણો પાસે હતો. જે હજ-

---

* અઝાબ થવાનું બયાન હોય તે સર્વ દીનની બાબતો છે. તસવીર પીચ્ચરના બ્યાનની હદીસ પણ દીનની બાબતોમાંથી છે કેમકે તેની મનાઇમાં અઝાબનું બયાન છે. આ ફાયદો યાદ રાખવાથી નેચરીયોના કેટલાક ધોકાનો બચાવ થઇ શકશે. ગુ. મો.

† આ હદીસનું કેટલુંક બયાન હદીસ નં૦ ૫૦૪માં થયું છે. ગુ. મો.

રતના વખતની રાહો રસમ, આદત, અને તે વખતની બોલ ચાલનો તરીકો જે તે વખતના આલેમો સમજતા હતા તે આ વખતના આલિમોને સમજવું ઘણું કઠણ છે.

૭૯૩ મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંના કોઇને ખરાબ સ્વપ્નું દેખાય તો શૈતાનના ખેલની કોઇને ખબર કરે નહીં.

ફાયદો એટલે આદમીને હેરાન કરવા શૈતાન કંઇ નબળું સ્વપ્નું દેખાડે છે તો તે કોઇને કહેવાની શી જરૂર.

૭૯૪ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે ઇમાનદારની રૂહ નીકળે છે તો તેની આગળ બે ફિરશતા આવે છે તેને આસમાન ઉપર ચઢાવી લઇ જાય છે. (આ હદીસના રાવી) હમ્માદે કહ્યું કે હજરતે (સલ) અથવા અબુ હોરેરા (રદી) એ તે રૂહની ખુશબોનું તથા કસતુરીનું વર્ણન કર્યું. અને આસમાનવાળા એટલે ફિરશતા કહે છે કે આ પવિત્ર રૂહ જમીન તરફથી આવી છે અલ્લાહ તારાપર તથા તારા દેહ ઉપર દોરૂદ મોકલે (રહમત કરે) કે જેને તું આબાદ રાખતી હતી. ફરી તેને તેના રબ્બ સુધી લઇ જાય છે. ફરી અલ્લાહ કહે છે કે આખરી મુદ્દત સુધી (એટલે કેયામત સુધી) લઇ જાઓ. અને હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત જ્યારે કાફિરની રૂહ નીકળે છે હમ્માદે કહ્યું કે હજરતે [સલ] અથવા અબુ હોરેરાએ (રદી) તેની બદબોનું તથા તેની લઅનતનું વર્ણન કર્યું. અને આસમાનવાળા કહે છે કે આ નાપાક રૂહ જમીન તરફથી આવી છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ફરી હુકમ થાય છે કે એને પાછલા દહાડા (એટલે કેયામત) સુધી લઇ જાઓ. અબુ હોરેરા (રદી) કહે છે કે ફરી રસુલુલ્લાહે બારીક કપડાને કે જે આપની પાસે હતું તે પોતાના નાક ઉપર આવી રીતે મુકયું (એટલે હજરતે તે કાફિરની રૂહની બદબોનો ખ્યાલ કરીને કપડાથી નાક બંધ કર્યું.)

ફાયદો આ જે હુકમ થયો કે તેને કેયામત સુધી લઇ જાઓ એટલે ઇમાનદારની રૂહને ઇમાનદારોના સારા ઠેકાણામાં રાખો જેનું નામ ઇલ્લીયીન છે. અને કાફેરોને કાફેરોની ખરાબ જગ્યાએ રાખો. જેનું નામ સિજ્જીન છે.

૭૯૫ મુસલિમમાં અબદુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કાચું ચામડું મસાલા વગેરેથી સાફ થયું (દેબાગત થયું) તો તે પાક થયું.

ફાયદો ઇમામ આજમ (રહ)નો એજ મત છે કે માણસ અને ભુંડ સિવાય સર્વ ચામડાં દેબાગત અને સાફ કરવાથી પવિત્ર થાય છે. આદમીનું માન અને બુજુરગીને લીધે અને ભુંડનું નાપાકીને લીધે. અને ઇમામ શાફેઇ (રહ)ની નજદીક કુતરાનું ચામડું પણ કોઇ રીતે પવિત્ર થતું નથી.

૭૯૬ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હઝરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ મસજીદમાં દાખલ થાય તો તે બેસવા પેહેલાં બે રકઅત નમાઝ પઢે.

ફાયદો આ નમાઝનું નામ તહિયતુલ મસજીદ છે. સુંનત આજ છે કે પ્રથમ તહિયતુલ મસજીદ પઢે ફરી મસજીદમાં બેસે. આ હદીસથી સાફ જણાયું કે આ જે કેટલાક લોકોની ટેવ છે કે પ્રથમ બેસે છે વિશેષ કરીને જુમઆને દિવસે ફરી તહિયતુલ મસજીદ પઢે છે તે નહીં જોઇએ.

૭૯૭ મુસલિમમાં અબુ હોમેદ અથવા અબુ ઓસેદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ મસજીદમાં જાય તો કહે **અલ્લાહુમ્મ-ફતહલી અબવાબ રહમતેક*** અને જ્યારે નીકળે તો કહે **અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અસઅલોક મિન ફદલેક.@**

ફાયદો મસજીદમાં જતાં અને નીકળતાં આ દોઆ પઢવી મુસ્તહબ છે.

૭૯૮ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ

*** અર્થ—ઓ અલ્લાહ તું મારે માટે તારી રહમતના દરવાજા ખોલ. ગુ. મો.**

@ અર્થ—ઓ અલ્લાહ ખચીત હું તારેથી તારો ફજલ માંગું છું. ગુ. મો.

પુરૂષ પોતાના ઘરમાં જાય અને જતાં અલ્લાહનું નામ લ્યે અને ખાતાં અલ્લાહનું નામ લ્યે તો શૈતાન બીજા શૈતાનોને કહે છે કે તમારે માટે (આ ઘરમાં) વાસો કરવાનું કે વાળું કરવાનું નથી. અને જ્યારે તે ઘરમાં આવે અને દાખલ થતાં અલ્લાહની યાદ નહીં કરી તો શૈતાન કહે છે કે તમને રાત વાસો મળ્યો છે. અને જ્યારે ખાતી વેળા પણ અલ્લાહનું નામ નહીં લીધું તો તે કહે છે કે તમને વાસો અને વાળું બંને મળ્યાં.

ફાયદો એટલે ઘરમાં પેસતાં અને ખાણું ખાતાં બિસ્મિલ્લાહ કહેવી તે શૈતાનને માટે ઘરમાં તથા ખાણામાં રોકાણ છે. બિસ્મિલ્લાહની બરકતથી શૈતાન ઘરમાં દાખલ થતો નથી અને બિસ્મિલ્લાહ નહીં કહેવાથી શૈતાન ખાવામાં સુવામાં ભાગ ભરે છે.

૭૯૯ મુસલિમમાં સોહેબ બીન સેનાન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે જંનતવાળા જંનતમાં દાખલ થશે તો અલ્લાહ તઆલા કહેશે, તમો કોઈ વસ્તુ ઇચ્છો છો હું વધારો કરૂં. તો જંનતવાળા કહેશે શું તેં અમારા મોં ઉજળા નહીં કર્યાં? શું તેં અમને જંનતમાં દાખલ નહીં કર્યા? અને અગ્નિથી અમને મુક્તિ નહીં આપી? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ફરી પડદું ખુલી જશે.† ફરી તેઓને પોતાના પરવરદિગાર તરફ નજર કરવાથી વધારે પ્યારી કોઇ ચીજ અપાશે નહીં.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે જંનતમાં ઇમાનદારોને બે મિસલ અલ્લાહનો દીદાર મળશે. અને જંનતની કોઈ નેઅમત કે લજ્જત તેની બરાબર નથી. સુંનત જમાઅતનો આજ મજહબ છે. જે કોઇ આ નેઅમતથી અભાગ્ય છે જેમકે મોતજેલા રાફ્ઝી ખારજી તેઓ નકાર કરે છે.

૮૦૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ દોઆ કરે તો માગવામાં મતલબ મળવાનું યકીન કરે. અને કદી એમ કહે નહીં કે આ અલ્લાહ જો તું ચાહે તો મને આપ.* કારણકે ખોદા પર કોઇ જબર કરનાર નથી કે કબૂલ કરતાં રોકાણ કરે. (એટલે તેને કબૂલ કરતાં શું જોઇએ.)

૮૦૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા† (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ પુરૂષ પોતાની સ્ત્રીને બીછાણા તરફ બોલાવે ફરી તે ના પાડે ને તે ગુસ્સામા રાતના સૂઇ રહ્યો તો સવાર થાય ત્યાં સૂધી ફિરસ્તા તેણી પર લાનત કરે છે.

૮૦૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ વલીમા (શાદીના ખાણા)માં બોલાવાય તો ત્યાં તેને આવવું જોઇએ.

ફાયદો વલીમો તે ખાણાનું નામ છે કે જે નિકાહ પછી જ્યારે બાયડી ધણીને ઘેર આવે તો તે વેળા સગાંઓ ને દોસ્તોને ભેગા કરીને ખવરાવે. વલીમાનું ખાણું સુંનત છે હજરત (સલ) તથા સહાબા કરતા હતા. કેટલાક ઓલમાની નજદીક વલીમામાં જવું વાજેબ છે. નહીં જશે તો ગુનેહગાર થશે. અને કેટલાકની નજદીક મુસ્તહબ છે. ખાવું કંઈ અગત્યનું નથી જો કંઇ ઉજર હોય તો નખાય.

૮૦૩ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ ખાણા માટે નોતરાય અને તે રોજદાર હોય તો હું રોજદાર છું એમ કહેવું જોઇએ.

ફાયદો એટલે નફલ ઇબાદતનું છૂપાવવું બેહતર છે પણ દઅવતમાં જાહેર કરે. એટલે રોજાને કારણે મને ઓજર છે નહીં તો હું ખાતે. કે જેથી તેને દુઃખ નહીં થાય.

---

† એટલે અલ્લાહને જોવાનું રોકાણ દૂર થશે અને તેઓ તેને જોશે. ખોદાએ જેમ મને દુન્યામાં અગણીત નેઅમતોથી નવાઝયો છે તેમ આખેરતમાં તેના દીદારથી પણ નવાઝે. આમીન. ગુ. મો.

* કેમકે એમાં તે ચીજ મેળવવાની બેપરવાઈ જણાય છે. ગુ. મો.

† તોહફાવાળા કહે છે કે આ હદીસ અબુ હોરેરાથી નહીં પણ અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત થઇ છે. ગુ. મો.

૮૦૪ **મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી** રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ નોતરાય તો નોતરૂં સ્વીકારવું જોઇએ. ફરી જો તે રોજદાર હોય તો દાવત કરનારને દોઆ કરે, અને જો બે રોજા હોય તો ખાણું ખાય.

ફાયદો. એટલે દાવતને રદ કરવી હરામ છે ખાવામાં ઉજર હોય તો અખત્યાર છે. પણ જો દાવતમાં કંઇ બિદઅત હોય જેમ કે નાચ રાગ (વગેરે) અને જો એના જવાથી બંધ પડે તો જરૂર જાય. અને જો જવાથી બંધ પડતું ન હોય તો ન જાય. આ ઉજરથી દાવતને રદ કરવી દુરૂસ્ત છે.

૮૦૫ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ અણગમતું સ્વપ્નું જુએ તો તે ડાબી બાજુએ ત્રણ વાર થુંકે અને શૈતાનથી ખોદા પાસે ત્રણ વાર પનાહ માગે. (એટલે **અઉજો બિલ્લાહે મિનશ શૈતાનિર રજીમ** કહે.) અને જે કરવટે સુતો હોય તેને બદલે.

ફાયદો. એટલે ગમ આપનાર અણગમતું સ્વપ્નું શૈતાન તરફથી છે. આ હદીસ પ્રમાણે અમલ કરશે તો તેની નુકસાની તથા વસવસો દૂર થશે.

૮૦૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ ના પસંદ સ્વપ્નું જુએ તો ઉભો થાય અને નમાઝ પઢે અને તે ખ્વાબની વાત કોઇને કહે નહીં.

ફાયદો. એટલે જો નાપસંદ ખ્વાબ જુએ અને દિલમાં તેના વિષે કંઇ દગદગો ઉત્પન્ન થાય તો આ તદબીર છે કે નમાઝ પઢે અને ખોદાથી દોઆએ ખેર કરે. કારણ કે ખોદાના હુકમ સિવાય કોઇ વાત થઇ શકતી નથી. અને અણગમતા ખ્વાબનું કહેવું આ માટે મના છે કે નાદાન લોકો તેને સાંભળીને ખોદા જાણે કેવો વસવસો નાખે. અને બીજી રિવાયતમાં છે કે જો સારો ખ્વાબ જુએ તો દાના દોસ્તને કહે કે તે સારી તઅબીર (ખ્વાબની સારી મતલબ) કહે અને બુરો ખ્વાબ કોઇને કહે નહીં.

૮૦૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તું એવા લોકોને જુએ કે જેઓ મોતશાબેહાત આયતોની પાછળ લાગે છે તો તેઓ તેજ લોકો છે કે જેઓનું નામ ખોદાએ લીધું છે. તો તમો તેઓથી બચો. (એટલે તેઓની સંગતથી અલગ રહો.)

ફાયદો કુરઆન શરીફની આયતો બે તરેહની છે (૧) મોહકમ અને (૨) મોતશાબેહ. મોહકમ તે છે કે જેની મતલબ સાફ ખુલ્લી હોય. અને મોતશાબેહ તે છે કે જેની મતલબ સમજવામાં ધોકો પડે. ખુલ્લી મતલબ ન હોય. મોહકમ આયતો કુરઆનની મુળ છે તે પરજ અમલ કરવાનો હુકમ છે. અને મોતશાબેહ આયતોમાં લાગવાનો અને તેને ઉંડાણથી દરયાફ્ત કરવાનો હુકમ નથી. કુરઆનમાં અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે કે જેઓના દિલમાં કપટ અને ગુમરાહી છે તે લોકજ મોતશાબેહ આયતની તપાસમાં લાગે છે. તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે મોતશાબેહ આયતની તપાસમાં ઉતરે તે લોકો કપટ અને ગુમરાહી વાળાઓમાંથી છે જેઓનું નામ ખોદાએ કુરઆનમાં લીધું છે. અને નિશાની બતાવી છે. તેઓની સંગતથી દૂર રહો કે તેઓના બુરા સંગની અસર તમને નહીં લાગે. મુસલમાનો પર વાજેબ છે કે સઘળા કુરઆન પર ઇમાન લાવે મોહકમ આયત ઉપર અમલ કરે અને મોતશાબેહ આયતની મુળ મતલબ ખોદાને હવાલે કરે. જે વાતને હિકમતવાળો માલિક મના કરે તેની તપાસમાં શા માટે ઉતરીએ. અને ખોદાના કોપમાં સપડાઇએ.

૮૦૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં આમિર બીન રબીઆ બીન સોમામા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો જનાઝાને જુઓ તો તમારે આગળ વધી જાય ત્યાં સુધી ઉભા થાઓ." આ હદીસ મનસુખ છે.

ફાયદો પ્રથમ આ હુકમ હતો ફરી હજરતે (સલ) બંધ પાડયો.

૮૦૯ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો કોઇ પુરૂષને જુઓ કે તે કહે છે "લોકો

હલાક થયા" તો તેઓથી તે વધારે હલાકીમાં છે. અથવા તેણે લોકોને હલાક કર્યા.

ફાયદો આ હદીસની બે મતલબ છે એક તો આ કે લોકોને ખોદાની રહમતથી નિર્આશ કરે અને કહે કે લોકો પોતાના ગુનાહોથી હલાક થયા. ખચીત દાજખમાં પડશે કદી બખશીશ થશે નહીં. તો ખરૂં જોતાં આ શખ્સ પોતે બરબાદ થયો. કારણ કે લોકોને રહમતથી નાઉમેદ કર્યા અને બંદગીથી છોડાવ્યા. અને બીજી મતલબ આ છે કે લોકોની એબ અને બુરાઇ બ્યાન કરે અને કહે કે લોકો નાશ પામ્યા તો ખરૂં જોતાં એ પોતે નાશ થયો. કે લોકોની નિન્દા કરી, અને પોતાને બેહતર સમજ્યો. ઇમામ માલિક (રહ) કહે છે કે જો લોકોના ગુનાહ અને સુસતી જોઇ ને અફસોસથી એમ કહે કે હાય શું લોકો બગડી ગયા છે બરબાદ થયા છે તો કંઇ દોશ નથી. અને જો આ વાત ગરરથી કહે, પોતાને બેહતર સમજે અને સર્વને હલકા ગણે તો આ હદીસ પ્રમાણે કદી દુરૂસ્ત નથી.

૮૧૦ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો રમજાનનો ચંદ્ર જુઓ તો રોજા રાખો. અને જ્યારે તમો તેને (એટલે ઇદના ચંદ્રને) જુઓ તો રોજો ખોલો. અને વાદળા થાય તો ત્રીસ દિવસ (રમજાનના) રોજા રાખો.

૮૧૧ મુસલિમમાં ઉમ્મે સલમા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો જીલ હજ્જનો ચંદ્ર જુઓ અને તમારામાંનો કોઇ કુરબાની કરવાનો વિચાર રાખતો હોય તો તે પોતાના વાળ અને નખ રોકી રાખે [એટલે વાળ અને નખ કાપે નહીં.]

ફાયદો ઇમામ અહમદ (રહ)નો આજ મજહબ છે કે ચંદ્ર જુએથી કુરબાની કરનારને વાળ અને નખ કાપવા હરામ છે. અને શાફેઇ તથા માલિક (રહ)ની નજદીક મકરૂહ છે. અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક દુરૂસ્ત છે *

૮૧૨ મુસલિમમાં અબુ સઅલબા ખોશની (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તું પોતાના તીરથી શિકાર કરે ફરી તે શિકાર તારાથી ગાએબ થાય (એટલે છુપી જાય અથવા નહાસી જાય) ફરી તે તને મળે તો જ્યાં સુધી બદબો નહીં આવે તું તેને ખા.

ફાયદો તીર અથવા શિકારી કુતરાથી શિકાર જખમી થાય અને કેથે નહાસી જાય તો જો શિકારી તેથી નાઉમેદ થઇને બેઠો ન હોય ઢુંઢતાં તેને મરેલું મળે તો ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક આ શરતથી શિકાર હલાલ છે અને નહીં તો હરામ છે. અને ઇમામ માલિક (રહ)ની નજદીક જો તેજ દિવસે મળે તો હલાલ છે અને બીજે ત્રીજે દિવસે મળે તો હરામ છે, અને બદબોદાર ગોશત ખાવું હરામ નથી* પણ મકરૂહ છે.

૮૧૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંના કોઇની લોંડી વ્યભિચાર કરે ફરી તે વ્યભિચાર પ્રગટ થાય (તેણીના ઇકરારથી અથવા શાક્ષીથી) તો તે તેણીને હદ મારે (એટલે પચાસ કોરડા). અને તેણીને ઝણકી કે મેણું નહીં મારે. ફરી જો તે વ્યભિચાર કરે તો ફરી તે તેણીને હદ મારે અને તેને ઝણકી નહીં મારે. ફરી જો તે ત્રીજીવાર વ્યભિચાર કરે તો તેણીને એક વાળની દોરડીને બદલે પણ વેચી નાંખે (એટલે પૂરી કીમતનો ખ્યાલ કરે નહીં જેટલે વેચાય વેચી નાંખે.) અને એક રિવાયતમાં છે કે તેણીને ચોથી વારે વેચે.

ફાયદો અરબની દસ્તુર હતી કે તેઓ લોંડીઓના વ્યભિચારને એબ જાણતા નહોતા. માત્ર ઝણકી ધુરકી ઉપર ટાલતા હતા. જેમકે ઘણી જગ્યા હિન્દુસ્થાનમાં થાય છે. તો ફરમાવ્યું કે માત્ર ઝણકી ઉપર ન ટાલા કરો. પણ તેણીને ખોદાના હુકમ પ્રમાણે હદ માર્યા કરો. લોંડી ગુલામને લાજ ઓછી હોય છે, ધુરકી તેઓને લાભકારક નથી. ઇમામ શાફેઇ [રહ]નો આજ મજહબ છે કે માલિક પોતે વગર હાકેમનો

---

* પણ નહીં કપાવવા મુસ્તહબ છે. ગુ. મો.

* કેમકે રસુલુલ્લાહે બોરી ચરબી ખાધી છે જેમકે મિશકાત, શરહ મશારેક વગેરેમાં છે. પણ જો એવી બદબો થઇ હોય કે તેના ખાવામાં નુકસાનીનો ડર હોય તો તેને ખાવું હરામ છે. ગુ. મો.

હુકમ મેળવે લોંડી ગુલામને હદ મારે. અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક હાકેમનો હુકમ લઇને મારે.

૮૧૪ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો સુકાળની મોસમમાં સફર કરો તો ઊંટને જમીનથી તેનો હિસ્સો આપો. (એટલે મજલ ઉપર ઉતરતાં ઊંટોને જમીનમાં ચરવા માટે છોડા કરો.) અને જ્યારે તમો દુકાળના વર્ષમાં સફર કરો તો ઊંટનો કસ રહે એટલે જલદીથી સફર પૂરી કરો (એટલે ઊંટોના હાડકાનો ચીક સુકાઇ ન જાય તેની તાકત પૂરી નહીં થાય કે તમો મજલે પોહોંચી જાઓ. અને મોટી મોટી મજલો કરીને સુકી જગ્યાથી નીકળી જાઓ.) અને જ્યારે તમો પાછલી રાત્રે મજલે ઉતરો તો માર્ગોને છોડીને ઉતર્યા કરો. કેમકે તે જનાવરોના આવજાના માર્ગો છે. અને તે જંજનાવરનું રાતની વેળા રેહાણુ છે.

ફાયદો આ હદીસમાં હજરતે (સલ) સફરની હિકમતો બતાવી.

૮૧૫ મુસલિમમાં અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે બંદો સિજદો કરે છે તો તેની સાથે સાત આજા સિજદો કરે છે. તેનું મોં બે હથેલી બે ઘુંટણ અને બે પગ.

ફાયદો મોં સિજદો કરે છે એટલે આંખું ને નાક.

૮૧૬ મુસલિમમાં બરાઅ બીન આજેબ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તું સિજદો કરે તો તારી હથેલીયોને જમીન ઉપર રાખ અને કોણીઓને (જમીનથી) ઊંચે રાખ.

ફાયદો એટલે સિજદામાં જમીન ઉપર કોણીઓને કુતરા કોહલાની જેમ રાખવી મકરૂહ છે.

૮૧૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમને અહલે કિતાબ (ખ્રીસ્તી, યહુદી) સલામ કરે તો તમો અલૈકુમ (એટલે તમારા પર) કહો.

૮૧૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો તકબીર સાંભળો તો આહિસતાથી બોજની સાથે નમાઝ માટે ચાલો અને દોડો નહીં. ફરી જેટલી રકઅત મળે તે પઢો અને જેટલી ગઇ હોય તેને પૂરી કરો. §

ફાયદો આથી જણાયું કે જમાઅત માટે દોડવું મકરૂહ છે. કારણ કે દોડવામાં શ્વાસ ફુલે છે અને ચેનની સાથે નમાઝ થતી નથી. અને ઇમામ અહમદનો આજ મજહબ છે. અને કેટલાક આલમાઓની નજદીક પેહેલી તકબીરને માટે જલદી કરવી દુરૂસ્ત છે.

૮૧૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓસામા બીન ઝૈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો કોઇ જમીનમાં પલેગ (તાઉન) નું સાંભળો તો ત્યાં નજાઓ અને જે જમીનમાં તમો હોવ, અને ત્યાં પલેગ આવે તો ત્યાંથી નો નીકળો. ☞

ફાયદો જે મુલકમાં પલેગ હોય ત્યાં નહીં જાય. શા માટે પોતાને હલાકી અને બલામાં નાખે? અને જો તેજ દેશમાં પલેગ પડી હોય તો ત્યાંથી નહીં નહાસે ધીરજ રાખે અને ખોદા પર ભરોસો કરે. અને ખોદાથી નહાસીને કયા બચશે? હજરત આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે પલેગમાં સબર કરનારો શહીદનો સ્વાબ પામશે. અને ત્યાંથી નહાસનારો કાફિરોથી લડાઇની સફમાંથી નહાસનારની જેમ ગુનેહ ગાર છે.

---

§ "પૂરી કરો"ના શબ્દથી જણાય છે કે મસબુકને જેટલી રકઅત ઇમામ સાથે મળી હોય તે તેની પ્રથમની નમાઝ છે. કારણ કે એક વસ્તુ પ્રથમ થઇ હોય તેમાંની બાકીને પૂરી કરવું કહેવાય છે. ગુ. મો.

☞ આ મનાઇ થવાનું કારણ આ નથી કે તકદીરથી ઉલટી રીતે મરશે કે બચશે. પણ એનુ કારણ આ છે કે લોકો ફિતનામાં નહીં પડે. તેઓ એવું નહીં સમજે કે આવનારના આવ્યાથી તેની હલાકી થઇ. અને ભાગનારને ભાગવાથી મુક્તિ મળી. વળી પલેગમાંથી નીકળવાની જે મનાઈ છે તે ભાગવાની મનાઇ છે પણ જો કોઇ કામસર નીકળે તો મનાઇ નથી. પલેગથી ભાગવામાં ઘણી આફતો છે. જે વિચાર કરતાં જણાશે. ગુ. મો.

૮૨૦ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો અઝાન દેનારનો અવાજ સાંભળો તો જેમ તે કહે છે તેમ કહો. ફરી મારા પર દોરૂદ પઢો કેમકે જે શખ્સ મારા પર એક વાર દોરૂદ પઢે છે તેના પર અલ્લાહ દશ વાર રહમત મોકલે છે. ફરી તમો મારે માટે અલ્લાહથી વસીલો માંગો. બચીત તે એક ઉમદા ઠીકાણું છે જંનતમાં. અને તે ખોદાના બંદાઓમાં થી એકજ બંદાને યોગ્ય છે. અને હું આશા રાખું છું કે તે હુંજ થઇશ. તો જે કોઈ મારે માટે વસીલો માંગશે (એટલે અઝાન પછી) તેને મારી શફાઅત જરૂર થશે.

ફાયદો આ હદીસથી સાફ જણાયું કે અઝાન પછી પ્રથમ હજરત (સલ) પર દોરૂદ પઢે ફરી તે દોઆ પઢે જેમાં વસીલાનું વર્ણન છે. કે જેથી હજરત (સલ)ની શફાઅત તેના ગુનાહ બખ્શાવે. અને આ હદીસથી દોરૂદની મોટી ફઝીલત જણાઇ, કે જે હજરત (સલ) પર એક વાર દોરૂદ પઢે તો અલ્લાહ તેના પર દશ વાર રહમત મોકલે છે. અને સાફ જણાયું કે સર્વ પેગમ્બરોથી અમારા હજરત (સલ) શ્રેષ્ઠ છે. કેમકે તે આલી મોકામ એટલે વસીલો હજરત (સલ) સિવાય કોઇને મળશે નહીં. **અલ્લાહુમ્મ સલ્લે વ સલ્લિમ વ બારેક અલા અબ્દેક વ સૈયેદેના મોહુમ્મદીવ વ આલિહી અજમઇન**

૮૨૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ સઇદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો બાંગ સાંભળો તો બાંગી જે કહે છે તે પ્રમાણે તમો કહો.

ફાયદો પણ બીજી હદીસમાં છે કે હૈય અલસ સલાહ, હૈય અલલ ફલાહની જગ્યા લા હવલ વ લા કુવવત ઇલ્લા બિલ્લાહ કહે.

૮૨૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો ગધેડાને ભુંકતાં સાંભળો તો અલ્લાહ પાસે શૈતાનથી પનાહ માંગો. કેમકે તેણે શૈતાનને જોયો છે. અને જ્યારે તમો મરઘાનો અવાજ સાંભળો તો અલ્લાહથી તેનું ફઝલ માંગો. કેમકે તેણે ફિરશતાને જોયો છે. @

ફાયદો હદીસથી જણાયું કે ગધેડું શૈતાનને જોઇને બોલે છે અને મરઘો ફીરસ્તાને જોઇને બોલે છે. ગધેડું હેમાકતને લીધે અને ઘણું ખાવાને લીધે શૈતાનની સાથે વલગણુ રાખે છે. અને મરઘો સખાવત બહાદુરી અને ઓછી ઊંઘને લીધે ફિરસ્તાથી મોનાસેબત રાખે છે. વલ્લાહો આલમ.

૮૨૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ કતાદા હારેસ બીન રિબઇ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ પાણી પીએ તો પાણીમાં શ્વાસ મુકે નહીં † અને જ્યારે જાજરૂએ જાય તો ઝકર (પુરૂષ ઇંદ્રિ)ને સીધે હાથે પકડે નહીં અને જમણે હાથે ખડુ કરે નહીં.

૮૨૪ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કુતરૂં તમારા કોઇના વાસણમાં પીએ તો સાત વાર તેને ધુએ.

ફાયદો ઇમામ શાફેઇ (રહ)નો આજ મજહબ છે કે કુતરાના બોટવાથી વાસણને સાત વાર ધુએ તો પાક થાય છે. પણ એક વાર માટી અને પાણીથી અને સાત વાર માત્ર પાણીથી. અને ઇમામ આજમ [રહ]ની નજદીક ત્રણ વાર ધોવાથી પવિત્ર થાય છે. સાત વાર ધોવાનો પ્રથમ હુકમ હતો. કેમકે અરબ લોક કુતરાને નાપાક

† આ દોઆ હદીસ નો. ૧૩૪ માં આવી ગઇ છે. આ દોઆથી પેહેલાં દોરૂદ પઢવું સુંનત છે. પણ અફસોસ કે તેનો રિવાજ્જ નથી. ગુ. મો.

@ આ હદીસથી જણાય છે કે નેક લોકોના આવવાથી ખોદાની રહમત ઉતરે છે માટે તે વખત દોઆ કરવી મુસ્તહબ છે. અને બદકારોના આવવાથી ખોદાનો ગજબ ઉતરે છે માટે તે વખત અલ્લાહથી પનાહ માંગવી. આથી તમો નેકોની સોહબતનો લાભ અને બદકારોની સોહબતની નુકસાની પણ સમજી શકશો. ગુ. મો.

† માણસનો શ્વાસ જે નીકળે છે તેમાં એક જાતનું જેહેર છે અને એવા ભાગ તેમાં સમાએલા છે જે નુકસાનકારક છે. માટે હજરતે (સલ) પાણીમાં શ્વાસ છોડવાની મનાઇ કરી કે પાણીમાં દમ નહીં મુકે. ગુ. મો.

જાણતા નહોતા.

૮૨૫ મુસલિમમાં† અબુ સઈદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઈ પોતાની નમાઝમાં શક કરે ને નહીં જાણે કે કેટલી રકઅત પઢી ત્રણ કે ચાર, તો શકને છોડી દે અને જેની ખાતરી હોય તે પર આધાર રાખે. ફરી સલામ ફેરવવા પેહેલાં બે સિજદા કરે. હવે જો તેણે પાંચ રકઅત પઢી હશે તો બે સિજદા સહોના તેની નમાઝને બેકી કરશે (એટલે છ થશે) અને જો તેણે ચાર રકઅતનેજ પૂરી કરીને નમાઝ પઢી છે તો આ બે સિજદા શૈતાન ઉપર ધુળ નાખનાર થશે.¶

ફાયદો એટલે જ્યારે શક પડે કે ત્રણ રકઅત થઈ અથવા ચાર તો શકને છોડી યકીન ને લ્યે. એટલે ઓછી ગણત્રીને લ્યે અને ઘણીને છોડે. જેમકે આ સુરતમાં ત્રણ રકઅતનો ઇતબાર કરે અને ચારને છોડે. અને ચોથી રકઅત પઢીને સહોના સિજદા કરે. ફરી જો હકીકતમાં પાંચ રકઅત થઇ હશે તો બે સહોના સિજદા મળીને છ થઈ. અને જો હકીકતમાં ચારજ રકઅત થઇ હતી તો બે સિજદાથી શૈતાન ઉપર ધુળ પડી. એટલે શક સન્દેહ તો શૈતાન નાંખે છે પણ જ્યારે નમાઝ પૂરી થઇ તો બે સિજદાનો સ્વાબ વધુ મળ્યો શૈતાનના મોં પર ખાક પડી. કેમકે તેની ગરજ નહીં સરી. આથી જણાયું કે સહોનો સિજદો નુકસાની પૂરી કરવા માટે ઠેરવાયો છે. આ હદીસ ઇમામ શાફેઇ (રહ)ની દલીલ છે કે શકમાં ઓછી ગણત્રીને લ્યે અને સલામથી પહેલાં સહોનો સિજદો કરે.

૮૨૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઈ પોતાની નમાઝમાં શક કરે તો તે ઠીક વાતની અટકળ કરે. ફરી તે પર આધાર રાખે ને બે સિજદા (સહોના) કરે.

ફાયદો પૂરી રિવાયત મસાબીહમાં આવી રીતે છે કે પ્રથમ સલામ ફેરવે ફરી બે સિજદા કરે. આ હદીસ જાહેરમાં ઇમામ આજમ [રહ] ની દલીલ છે કે શકમાં વધુ ધારના તથા અટકલ ઉપર અમલ કરે. અને સલામ પછી સહોના સિજદા કરે. આ તે શખ્સને માટે છે કે જેને ઘણો શક પડતો હોય અને જેને પહેલીજ વાર શક પડ્યો હોય તો તે નમાઝને છોડીને નવેસરથી નમાઝ શરૂ કરે.

૮૨૭ મુસલિમમાં જેનબ બીનતે* અબુ મોઆવેયા સકફીના તે અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) ની બીબી (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંની કોઇ ઇશાની નમાઝમાં આવે તો ખુશબો લગાડે નહીં.

ફાયદો ઓરતોને ખુશબો એટલા માટે મના કરી કે જમાઅતમાં કોઇને બુરો ખ્યાલ નહીં આવે.

૮૨૮ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ જુમઆની નમાઝ પઢે તો તે પછી ચાર રકઅત પઢે.

ફાયદો ઇમામ આજમ તથા શાફેઇ (રહ) નો આજ મજહબ છે કે જુમઆ પછી ચાર રકઅત સુંનત છે. અને ઇમામ અબુ યુસોફ (રહ)ની નજદીક જુમઆની છ રકઅત સુંનત છે. જેમકે આ રિવાયત અલી મુરતજા (રદી) થી છે.

૮૨૯ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ લોકોને નમાઝ પઢાવે (એટલે ઇમામ બને) તો તે હલકી નમાઝ પઢે. કારણ કે તેઓમાં નિર્બળ માંદા અને વૃદ્ધ લોકો હોય છે. અને જ્યારે કોઇ એકલો પોતાને માટે નમાઝ પઢે તો જોઇએ તેટલી લમ્બાવે.

૮૩૦ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો ફજરની નમાઝ પઢો તો સૂર્યની

---

† શરહ મશારેકમાં છે કે આ હદીસ બોખારી તથા મુસલિમ બંનેમાં છે. ગુ. મો.

¶ કેમકે જે કામના નકાર કરવાથી શૈતાન મલઊન બન્યો તે કામ નમાઝી કરી સવાબ મેળવે છે. ગુ. મો.

* તોહફાવાળા કહે છે કે ખરૂં નામ આવી રીત છે "જૈનબ બીનતે અબ્દુલ્લાહ બીન મોઆવેયા" ગુ. મો.

ઉપલી કોર નીકળે ત્યાં સુધી તેનો વખત છે. ફરી જ્યારે જોહરની નમાઝ પઢો તો અસર આવે ત્યાં સુધી તેનો વખત છે. અને જ્યારે તમો અસરની નમાઝ પઢો તો સૂર્ય ડુબવા માટે ઝુકે ત્યાં સુધી તેનો વખત છે. અને જ્યારે તમો મગરેબની નમાઝ પઢો તો શફક* ડુબવા સુધી તેનો વખત છે. અને જ્યારે તમો એશાની નમાઝ પઢો તો અડધી રાત સુધી તેનો વખત છે.

ફાયદો જો કે અસરનો વખત સૂર્યાસ્ત સુધી છે અને એશાનો વખત સવાર સુધી છે. પણ આ હદીસમાં મુસ્તહબ વખત ફરમાવ્યો છે. એટલે જ્યારે સુર્ય ડુબવાને નજદીક થાય અને તડકો પીળો પડે તો તે વખત મકરૂહ છે. અને એશા પણ અડધી રાત પછી મકરૂહ છે.

* ૮૩૧ બોખારીમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે અમાનતનો નાશ થાય તો તું કેયામતની વાટ જો" આ હદીસ તે પુરૂષને કહી હતી કે જેણે કહ્યું હતું કે કેયામત કયારે થશે¶ ફરી તે શખ્સે પૂછયું કે અમાનતનો નાશ કેવી રીતે થશે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે નાલાએકને સરદારી તથા હુકુમત † સોંપવામાં આવે તો તું કેયામતની વાટ જો.

ફાયદો એટલે બેઇલમ, કમ ઉમર, જાલિમનું હાકેમ થવું એ કેયામતની નિશાની છે.

૮૩૨ મુસલિમમાં અબુ મુસા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ છીંક ખાય અને અલ હમ્દો લિલ્લાહ કહે તો તેને સારી દોઆ કરો (એટલે યરહમોક–લ્લાહ કહો) પણ જો તે અલ હમ્દો લિલ્લાહ નહીં કહે તો તમો દોઆ નો કરો.

૮૩૩ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ છીંક ખાય તો **અલ હમ્દો લિલ્લાહ** કહે. અને તેનો ભાઇ અથવા તેનો સાથી **યરહમોકલ્લાહ** કહે. ફરી જ્યારે તે તેને માટે યરહમોક--લ્લાહ કહે તો તે કહે **યહદી કોમુ લ્લાહો વ યુસલેહ બાલકુમ.**

ફાયદો છીંક તંદરૂસ્તીની નિશાની છે માટે અલ હમ્દો લિલ્લાહ કહેવું સુંનત થયું. અને જવાબ આપવો કેટલાકની નજદીક વાજેબ છે અને કેટલાકની નજદીક મુસ્તહબ છે.

૮૩૪ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારે માટે ફારેસ તથા રૂમ ફતેહ થશે તો તમો કેવા લોક થશો? (એટલે શુકર ગુજાર થશો કે નાશુકર થશો?) અબ્દુર રહમાન બીન ઓફ (રદી) કહ્યું કે જેવો અલ્લાહે અમને હુકમ કર્યો છે તે પ્રમાણે અમો કહીશું (એટલે શુકર કરીશું) હજરતે ફરમાવ્યું એ સિવાય તમો કહેશો. (એટલે શુકર ગુજારી નહીં કરશો. પણ) લોભ કરશો આપસમા અદેખાઇ કરશો. ફરી આપસમાં એક બીજાની જડ કાપશો ફરી આપસમાં કીનો કપટ રાખશો અથવા એના જેવું બીજું કંઇ કહ્યું (રાવીને શક છે) ફરી તમો હિજરત કરનાર મિસકીનોમાં જશો ફરી તમો તેઓમાંના કેટલાકને કેટલાકની ગરદન ઉપર નાખશો. (એટલે એકને બીજાના કાબુમાં કરશો અથવા સહન નહીં થઇશ કે એવું દુઃખ આપશો.)

ફાયદો હજરતે (સલ) આ હદીસમાં રૂમ ઇરાનના ફતેહ થવાની આગમચેતી (પેશીન ગોઇ) કરી હતી. અને માલ દોલતના વધવાની ખરાબી તથા ફસાદ બયાન કર્યાં હતાં. તો સિદ્દીકે અકબર

---

* શફક એ સુર્યાસ્ત પછી સુરખી બાદ જે સફેદાઇ નીકળે છે તેને કહે છે ઇમામ આજમ (રહ) ની નજદીક. પણ ઇમામ મોહમ્મદ તથા અબુ યુસોફ (રહ)ની નજદીક સુરખીને કહે છે. એ મત મજબુત છે. ગુ. મો.

¶ સવાલ તો આ હતો કે "કેયામત કયારે થશે" તેનો જવાબ હજરતે (સલ) નહીં આપ્યો તેનું કારણ મિશકાતના હાશયામાં સૈયદ લખે છે કે એ સવાલનો ખરો જવાબ આપવો અસંભવિત (મહાલ) છે. કેમકે તે ગેબ છે ખોદા સિવાય કોઇ તેને જાણતું નથી. માટે હજરતે કેયામત કયારે થશે નો જવાબ નહીં આપતાં તેની નિશાનીયો બયાન કરી.

† મિશકાતમાં એ હદીસની શરહ જોતાં માલમ પડે છે કે અણસમજ ખિયાનતદાર વકફનો મોતવલ્લી અને જાહેલ વઅજ કેહનાર ફતવો લખનાર ફતવાપર દસ્તખત કરનાર થાય. નાલાએકો કોમના સરદાર બનાવાઇ એ સર્વ કિયામતની નિશાનીયોમાં દાખલ છે. અને એ કામો થવાં શરૂ થયાં છે. ગુ. મો.

તથા ઓમર ફારૂકની ખિલાફતમાં તેમના બંદોબસ્ત-**થી** કંઇ ફસાદ **થયો** નથી. પણ હજરત ઓસમાન (રદી)ની ખિલાફતની છેવટમાં મુસલમાનોમાં ફસાદ શરૂ થયો. અને અલી (રદી)ની ખિલાફતમાં ઘણો વધ્યો. ફરી યઝીદ પલીદ, મરવાન તથા તેની ઓલાદની હોકુમત અને સલતનતમાં મોહાજેરીન તથા સહાબા પર જુલમ અને જેયાદતી, ફસાદ અને ખરાબી જે જે થઇ છે તેને સઘળુ જગત જાણે છે. જેવી રીતે ફરમાવ્યું હતું તેમજ થયું આ હજરત (સલ)નો મોઅજેજો છે.

૮૩૫ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ મારામારી કરે તો તે મોંને બચાવે.

ફાયદો એટલે જ્યારે મુસલમાનથી મારકુટ થાય અથવા કોઇ મુસલમાન નાહક મારવાનો ઇરાદો કરે તો પોતાના બચાવમાં તેને મારે પણ મોં પર જખમ કરે નહીં. કારણ કે માણસનું મોં ઉત્તમ ચીજ છે. અથવા કાફેરથી લડાઇ થાય તો જ્યાં સુધી બીજી જગ્યા મારવાથી કામ નીકળતું હોય તો મોં પર મારવું નજ જોઇએ પણ આ ફરજ નથી.

૮૩૬ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંના કોઇએ આમીન કહી અને ફિરસ્તાઓએ આસમાનમાં આમીન કહી ફરી એકની આમીન બીજાને માફક થઇ તો તેના આગળા ગુનાહ માફ થયા.

ફાયદો એટલે જ્યારે એકી વેળા માણસે અને ફિરસ્તાઓએ આમીન કહી તો માફી થાય છે.

૮૩૭ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારા-માંના એકે પોતાના ભાઇને ઓ કાફેર કહ્યો તો એમાંથી એકપર તે કુફ્ર પલટે છે.

ફાયદો એટલે જો હકીકતમાં તે કાફિર છે તો તેનાપર તે સિધ્ધ થયું. પણ જો તે કાફિર નથી તો કહેનારપર ઉલટું આવશે.

૮૩૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે ઇમામ **સમેઅ-લ્લાહો લેમન હમેદહ** કહે તોતમો **અલ્લાહુમ્મ રબ્બના લકલ હમ્દ** કહો. કેમકે જેનું કહેવું ફિરસ્તાઓના કહેવાને માફક પડ્યું તો તેના આગળા ગુનાહ માફ થયા.

ફાયદો ઇમામ આજમ ઇમામ માલિક અને ઇમામ અહમદનો આજ મજહબ છે કે ઇમામ માત્ર "સમેઅ-લ્લાહો લેમન હમેદહ" કહે. અને મુકતદી માત્ર "રબ્બના લકલ હમ્દ" કહે. અને ઇમામ શાફેઇ (રહ)ની નજદીક ઇમામ પણ બંને સાથે કહે અને મુકતદી પણ બંનેને ભેગા કહે. પણ આ હદીસથી આગળો મત મજબુત જણાય છે.

૮૩૯ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે ઇમામ **વ લદ્દાલ્લીન** કહે તો તમો **આમીન** કહો કેમકે જેનું કહેવું ફિરશતાઓના કહેવાને માફક પડ્યું કે તેના આગળા ગુનાહ બખશાયા.

૮૪૦ મુસલિમમાં ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે બાંગી **અલ્લાહો અકબર અલ્લાહો અકબર** કહે તો તમારામાંનો કોઈ જવાબમાં **અલ્લાહો અકબર અલ્લાહો અકબર** કહે. ફરી તે કહે **અશહદો અલ લાએલાહ ઇલ્લલ્લાહ** તો સાંભળનાર કહે. **અશહદો અલ લાએલાહ ઇલ્લલ્લાહ** ફરી તે કહે **અશહદો અન્ન મોહમ્મદર રસુલુ-લ્લાહ** તો સાંભળનાર કહે **અશહદો અન્ન મોહમ્મદર રસુલુ-લ્લાહ** ફરી તે કહે **હૈય અલસ સલાહ** તો સાંભળનાર કહે **લા હવલ વલા કુવવત ઇલ્લા બિલ્લાહ** ફરી તે કહે **હૈય અલલ ફલાહ** તો સાંભળનાર કહે **લા હવલ વલા કુવવત ઇલ્લા બિલ્લાહ** ફરી તે કહે **અલ્લાહો અકબર અલ્લાહો અકબર** તો સાંભળનાર કહે **અલ્લાહો અકબર અલ્લાહો અકબર** ફરી તે કહે **લાએલાહ ઇલ્લલ્લાહ** તો સાંભળનાર કહે **લાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહ** પોતાના સાચા દિલથી કહેશે તો જંનતમાં દાખલ થશે.

ફાયદો આ હદીસમાં હજરતે (સલ) અ-જાનનો જવાબ આપવો શીખવ્યો. અને સાચા દિલથી જવાબ આપનારને જંનતનો વાયદો કર્યો જ્યારે મુસલમાન અજાન સાંભળે તો સર્વ કાર-બાર છોડીને અજાનનો જવાબ આપે, કે જંનતની

બશારતમાં દાખલ થાય. ઘણા આલમાની નજદીક અઝાનનો જવાબ આપવો વાજેબ છે. અને જો એક જગ્યામાં કેટલીક અઝાનોનો અવાજ આવતો હોય તો પોતાના મોહલ્લાની મસજીદની અઝાનનો જવાબ આપે. બીજીનો જવાબ આપવો વાજેબ નથી.* અને જો કુરઆન પઢતો હોય તો ચુપ રહે, અઝાનનો જવાબ આપીને પઢે.

૮૪૧ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ રાતમાં ઉઠે (એટલે તહજ્જોદની નમાઝ પઢવા માટે) ફરી કુરઆન તેની જબાનથી સાફ પઢાતું ન હોય ફરી [ઊંઘ અને ગફલતને લીધે] તે જાણતો નથી કે તે શું બોલે છે તો તેને સૂઈ જવું જોઇએ.

ફાયદો. એટલે તહજ્જોદની નમાઝ ખુશી તથા દિલની હોજુરીની સાથે થવી જોઇએ. ઊંઘના ગલબામાં એ વાત મળતી નથી માટે સૂવાનું ફરમાવ્યું. ફરી જ્યારે ઊંઘનું જોર નરમ પડે ત્યારે નમાઝમાં કુરઆન પઢે.

૮૪૨ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ રાતમાં ઉઠે (એટલે તહજ્જુદ માટે) તો બે રકઅત હલકી નમાઝ પઢે.

ફાયદો. હજરતે (સલ) સારી હિકમત બતાવી છે. પ્રથમ ઊંઘની બેમારી તથા સુસ્તી બદનમાં હોય છે. જ્યારે પેહેલાં હલકી નમાઝ પઢી તો બાકીની તહજ્જોદની નમાઝ ખોશીની સાથે લાંબી કિરાઅતથી પઢશે. અથવા આ બે રકઅતથી મતલબ તહીયતુલ વોજૂ છે. અને હલકી રકઅતો એટલા માટે ફરમાવી કે વગર વસવસે અદા થાય. કારણ કે હદીસ શરીફમાં છે કે જે કોઇ વોજૂ કરીને વગર વસવસે બેરકઅત પઢશે તો તેના આગળા ગુનાહ માફ થશે. મતલબ કે પ્રથમ બેરકઅત હલકી પઢે ફરી જ્યાં સુધી દિલ હાજર રહે લમ્બાવે. ફરજ પછી સર્વે નફલોથી તહજ્જોદની નમાઝ અફજલ છે. અલ્લાહ મુસલમાનોને એની મઝા આપો. **આમીન.**

* તેમ એક મસજીદમાં બે અઝાન થતી હોય તો પેહેલીનો જવાબ આપે કેમકે બીજી અઝાન બિદઅત છે. ગુ. મૌ.

૮૪૩ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ પોતાની જગ્યાથી ઉઠે ને ફરી પાછો આવે તો તે તેનો વધુ હકકદાર છે.

ફાયદો. આ હદીસથી સાફ જણાયું કે જો કોઇ મસજીદની સફમાં બેઠો હોય ને ફરી વોજૂ કરવા અથવા બીજા કોઇ કામે જાય અને બીજો કોઇ શખ્સ તેની જગ્યા બેઠો હોય તો તેને ત્યાંથી ઉઠાવે અને પેહેલો શખ્સ પોતાની જગ્યા પર બેસે. એવીજ રીતે બીજી મજલીસમાં પણ.

૮૪૪ મુસલિમમાં અબુ જર્ર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાંનો કોઇ નમાઝ પઢવા ઉઠે અને તેની આગળ કજાવાની પાછલી લાકડીની બરાબર કંઇ હોય તો તે તેને આડ થાય છે. પણ જો તેની આગળ કજાવાની પાછલી લાકડી જેવું ન હોય તો તેની નમાઝને ગધેડું સ્ત્રી અને કાળુ કુતરૂં તોડે છે.

ફાયદો. જ્યારે દિવારની આડ નહોય તો નમાજી પોતાની સામે એક હાથ લાંબી અને આંગળી બરાબર જાડી લાકડી ઉભી કરે. ફરી જો કોઇ તેની આગળથી નીકળશે તો કંઇ દોશ નથી. જો ઇમામની સામે હોય તો તે મુકતદીયોને પણ બસ છે. અને સર્વે ઇમામોની નજદીક ગધેડું કાળુ કુતરૂં અને સ્ત્રીના સામે આવ્યાથી નમાઝ જતી નથી* પણ ઇમામ અહમદ (રહ) ની નજદીક માત્ર કાળા કુતરાથી નમાઝ તુટે છે. સર્વે આલમાની નજદીક અબુ સઇદ (રદી) ની હદીસ દલીલ છે કે નમાઝ કોઇ ચીજથી જતી નથી. અને બોખારીમાં હજરત આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હું હજરત (સલ)ની સામે સૂતી હતી અને હજરત નમાઝ પઢતા હતા.

૮૪૫ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે આદમ પુત્રે સિજદાની આયત પઢી સિજદો કરે છે તો શૈતાન રડતો એક કોરે થાય છે. તે કહે છે મારી કમ્બખતી આદમ પુત્રને સિજદાનો

* અને તેઓએ, તુટવાની મતલબ નુકસાન થવાની લીધી છે. કારણ કે આ ચીજોના સામે આવ્યાથી દિલ તેમાં લાગવાનું ગુ. મૌ.

હુકમ થયો ને તેણે સિજદો કર્યો તો તેને માટે જંનત છે, અને મને સિજદાનો હુકમ થયો ને મેં નકાર કર્યો તો મારે માટે દોજખ છે.

ફાયદો આ હદીસમાં સિજદાની બુજુરગી તથા શૈતાનના હસદ અને અફસોસનું બ્યાન છે.

૮૪૬ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે કોઈ શખ્સ નમાઝ અદા કરે તો પોતાના ઘર માટે નમાઝનો એક ભાગ રાખે કેમકે અલ્લાહ તેની નમાઝને લીધે તેના ઘરમાં બેહતરી (અને બરકત) કરનાર છે.

ફાયદો જયારે મસજીદમાં ફરજ પઢે તો સુંનત નફલ ઘરમાં પઢે કારણ કે હદીસમાં આવેલું છે કે ફરજ સિવાય સર્વ નમાઝો ઘરમાં પઢવી શ્રેષ્ઠ છે. કે જેથી ખેર, બરકત ઘરમાં થાય અને શૈતાનનો દખલ થાય નહીં.

૮૪૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઉદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે કોઈ નમાઝના કાયદામાં બેસે તો તે કહે **અત્તહિયાતો લિલ્લાહે વસ્સલવાતો વત્તય્યેબાતો અસ્સલામો અલૈક ઐયોહન્નબીયો વ રહમતુલ્લાહે વ બરકાતોહુ અસ્સલામો અલૈના વ અલા એબાદિલ્લાહિસ સાલેહીન અશહદો અલ્લાએલાહ ઈલ્લ-લ્લાહો વ અશહદો અન્ન મોહમ્મદં અબ્દોહુ વ રસુલોહુ.** ગ્રી

ફાયદો અબ્દુલ્લાહ બીન મસઉદ (રદી)થી રિવાયત છે કે અમો નમાઝમાં બેસીને કહ્યા કરતા હતા કે ખોદાને સલામ જીબરઈલને સલામ મીકાઈલને સલામ ફલાણા ફલાણાને સલામ ત્યારે હજરતે અમને અત્તહિયાત શીખવી. અને ફરમાવ્યું કે જયારે તમે કહ્યું "**અસ્સલામો અલૈના વ અલા એબાદિલ્લાહિસ સાલેહીન** તો જેટલા ખોદાના બંદા આસમાન જમીનમાં છે પરી ફિરસ્તા હોય કે પેગમ્બર હોય કે વલી હોય, જીન્ન હોય કે આદમી હોય સર્વને તમારું સલામ પોહોચ્યું. હવે દરેકના નામ લેવાની કશી જરૂર નથી. નમાઝમાં અત્તહિયાત પઢવી ઈમામ આજમ તથા શાફેઈ (રહ)ની નજદીક વાજેબ છે. અને ઈમામ માલિક (રહ)ના મજહબમાં સુંનત છે.

ગ્રી અર્થ—સર્વ બંદગી જુબાનની અને સર્વ બંદગી બદનની તથા સર્વ બંદગી પવિત્ર માલની અલ્લાહનેજ માટે છે. સલામ તારાપર થાઓ ઓ નબી! અને અલ્લાહની રહમત તથા તેની બરકત થાઓ. સલામ અમારાપર તથા સર્વ સારા બંદાઓપર થાઓ. હું શાક્ષી આપું છું કે અલ્લાહ સિવાય કોઈ પુજ્ય નથી અને હું શાક્ષી આપું છું કે મોહમ્મદ તેના બંદા છે અને તેના રસુલ છે. ગ્રા. સો.

૮૪૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે ઈમામ જુમઆને દિવસે ખુતબો પઢતો હોય અને તું તારા સાથીને કહે તું ચુપ રહે તો તેં નકામી વાત કરી.

ફાયદો ખુતબો સાંભળવો વાજેબ છે તે વેળા બોલવું દુરસ્ત નથી. અને જયારે બીજા બોલનારને કહ્યું કે ચુપ રહે. તો તેનું બોલવું પણ સિદ્ધ થયું. જબાનથી મના કરે નહીં ઈશારાથી કહે.

૮૪૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે કોઈ શખ્સ ખાણું ખાવા બેઠો હોય તો જયાં સુધી ખાણાથી ફરાગત નહીં થાય નહીં ઉઠે અગરજે નમાઝની તકબીર થઈ હોય.

ફાયદો જલદી કરવાની મનાઈ એટલા માટે ફરમાવી કે ખાણા તરફ દિલ લાગેલું રહે છે. હજુર દિલથી નમાઝ થશે નહીં. પણ જો એમ જાણે કે ભૂકનો ગલબો નથી અને ખાણું ખાઈ રહેવા સુધી જમાઅત પૂરી થશે તો નમાઝમાં શરીક થાય. રિવાયત છે કે અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ તથા અબુ હોરેરા (રદી) કબાબ ખાતા હતા એટલામાં જમાઅતની તકબીર થઈ અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસે (રદી) અબુ હોરેરા (રદી)ને કહ્યું કે જલદી નોકરો અને ખાઈ લ્યો કે જેથી નમાજમાં દિલ લાગેલું રહે નહીં.

૮૫૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે કોઈ નમાઝ પઢતો હોય તો તે મોંની સામે થુંકે નહીં. કારણ કે

મોંની સામે અલ્લાહ છે (એટલે તેનો કિબલો છે,)

૮૫૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે ત્રણ માણસ હોય તો એકને મુકીને બે માણસો કાનમાં વાતચીત કરે નહીં*

ફાયદો. મનાઇ કરવાનું કારણ આ છે કે ત્રીજા માણસને દુઃખ થશે. તે વિચારશે કે મને મશવરાને લાએક જાણતા નથી અથવા મારી બુરાઇની સોંચ કરે છે. અને બીજી હદીસમાં છે કે ચાર આદમી હોય તો બે આદમીના ચૂપકીથી વાત કરવામાં કંઈ દોશ નથી. એટલે એમ થવામાં દુઃખ થશે નહીં.

૮૫૨ મુસલિમમાં અબુ સઈદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે ત્રણ માણસો હોય તો એક તેઓનો ઇમામ બને. અને તેઓમાં ઈમામ બનવાને લાએક કુરઆન વધારે જાણનાર છે.

ફાયદો. હજરત (સલ)ના વખતમાં જે મોટો કારી હતો તે મસલા પણ સારી રીતે જાણતો હતો. માટે હજરતે (સલ) કારીને આલિમ કરતાં આગળ કર્યો. પણ હવે ઘણા ઇમામોનો આ મજહબ છે કે આલિમ મસલો જાણનાર કારી કરતાં આગવો (મોકદ્દમ) છે. કારણ કે જો નમાઝમાં કંઈ નુકસાની આવશે તો આલિમ દુરૂસ્ત કરશે. માત્ર કારી અને હાફેજ શું જાણે કે કઇ ચીજથી નમાઝ તુટે છે અને કઇ ચીજથી મકરૂહ થાય છે.

૮૫૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કપડું મોટું હોય તો તેના બંને છેડાને જૂદા જૂદા બાંધ (એટલે અડધું ખાંધપર નાખ અને અડધાથી નગ્નતા ઢાંક.) પણ જો નાહલું હોય તો તારી કમરપર બાંધ [એટલે નગ્નતા છૂપાવવી પેહેલાં છે]" આ હજરતે [સલ] જાબેર (રદી)ને ફરમાવ્યું.

૮૫૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે જુમઆનો દિવસ હોય છે તો મસજીદના સર્વ દરવાજા ઉપર ફિરસ્તા હોય છે તેઓ પેહેલાં આવનારને લખે છે ફરી બીજાને. ફરી જ્યારે ઇમામ [ખુતબો પઢવા] બેસે છે તો તે કાગળીયા વાળીને ખુતબો સાંભળવા આવે છે ✠

ફાયદો. આ હદીસથી જણાયું કે જ્યાં સુધી ઇમામ ખુતબો શરૂ નહીં કરતો ત્યાં સુધી આવનારાઓને ફિરસ્તા લખે છે. તો તેઓને સવાબ પણ વધારે થશે. અને જ્યારે ખુતબો શરૂ થયો તો આવનારનું નામ ફિરસ્તા પોતાના દફતરમાં લખતા નથી. આ હદીસમાં ઇશારો છે કે મુસલમાનો મસજીદમાં જલદી હાજેર થાય.

૮૫૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કેયામતનો દિવસ થશે તો અલ્લાહ દરેક મુસલમાનને એક યહુદી અથવા એક નસરાની [ખ્રીસ્તી] આપશે. ફરી કહેશે કે જહંનમથી છુટવાનો આ તારો બદલો છે†

---

* એવીજ રીતે ત્રણ માણસો હોય અને તેમાંથી બે માણસો એવી ભાષામાં વાત કરે કે ત્રીજો તે ભાષા જાણતો ન હોય તો તે પણ એ મનાઇમાં ખાદલ છે. તેમજ એકને મુકી બે માણસો ઇશારાથી વાત કરે તે પણ મનાઈ છે. ગુ. મો.

✠ એ હદીસનું વધુ બયાન હદીસ ના. ૩૮ માં છે. ગુ. મો.

† કુરઆન શરીફમાં છે કે "કોઈ બોજ ઉઠાવનાર બીજાનો બોજ ઉઠાવતો નથી." એટલે એકનો ગુનાહ બીજો ઉપાડતો નથી. તો આ હદીસની આ મતલબ નથી કે મુસલમાનો જે ગુનાહ કરે તેના બદલ ખ્રીસ્તી તથા યહુદી પકડાશે અને મુસલમાન છૂટશે. કેમકે એ ઇનસાફ વિરૂદ્ધ છે તથા એવું બયાન કરનાર મુસલમાનોને ગુનાહના કામપર ઉસકેરનાર છે. તો "તારો બદલો છે" એની મતલબ આ છે કે જો તું દોજખને લાએક કામ કરતે તો તે તને મળતે પણ જ્યારે તુ જહંનમને લાએક નહીં થયો અને યહુદ અને નસારા જહંનમમાં જનારજ છે તો જાણે તેઓમાંનો એક તારો બદલો થયો. આ હદીસમાં આ વાતનો ઇશારો છે કે મુસલમાને ઇસ્લામપર ચુસ્ત રહેવું જોઇએ ખ્રીસ્તી તથા યહુદીની જેમ ખોદાની જાત તથા સિફાતમાં બીજાને ભેલનાર થાય નહીં. ગુ. મો.

*

(એટલે તારે બદલે યહુદી અથવા ઈસાઇ દોજખમાં જશે તું છુટી ગયો.)

ફાયદો યહુદીઓએ ઘણા પેગમ્બરોને નહીં માન્યા અને કતલ કર્યાં. અને નસરાનીઓએ હજરત ઇસા (અલે)ને ખોદાના બેટા ઠેરવ્યા અને અમારા હજરત (સલ)નો નકાર કર્યો. અને મુસલમાનોએ હજરત (સલ)ને માન્યા તો સર્વ પેગમ્બરોને પણ માન્યા. માટે અલ્લાહે મુસલમાનોનો બદલો યહુદીઓ અને નસરાનીઓને ઠેરવ્યા. આ જુલમ નથી પણ ઇનસાફ છે. કેમકે તાબેદારોને શકર અને મુજી નકાર કરનારને ટકકર. પણ આ તે મુસલમાનો માટે છે કે જેઓ વગર અજાબે જંનતમાં જશે કારણ કે હજરત (સલ) ઘણા મુસલમાનોને શફાઅત કરી દોજખથી કઢાવશે. જો સર્વ દોજખથી બચે તો શફાઅતની ફરી હાજત શી.

૮૫૬ મુસલિમમાં જાબેર [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ પોતાના ભાઇને કફન આપે તો તેને સારૂં કફન આપવું જોઇએ.

ફાયદો આ મતલબ નથી કે તે ઘણું કીમતી હોય પણ એની મતલબ હલાલ માલનું સફેદ પાક સાફ કપડું છે અને તેના માન આબરૂને લાએક હોય ‡

૮૫૭ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે માણસ મર્યો તો તેના અમલ કપાઈ ગયાં. પણ ત્રણ તરેહના અમલ મોત પછી પણ કપાતાં નથી. (૧) સદકો ખેરાત જેનો લાભ હમેશ જારી હોય અથવા (૨) તે ઇલ્મ કે જેથી લોકો લાભ લ્યે. અથવા (૩) નેક ઓલાદ કે બાપને માટે દોઆ કરે §

ફાયદો એટલે સારાં કામનો સવાબ જીન્દગી સુધી છે મરવા પછી ન અમલ છે ન સવાબ છે પણ આ ત્રણ કામોનો સવાબ મરવા પછી પણ બંધ પડતો નથી. (૧) સદકએ જારીયા. એટલે તે નેક કામ જેનો લાભ લોકોને સદા મળતો રહે. જેમકે મસજીદ, કૂવો, મદરસો, ધર્મસ્રા. માશીની જમીન અને જમીન ઘર અને કિતાબનું વકફ કરવું. (૨) ઇલમ જેથી લોકોને ફાયદો થાય. એટલે લોકોને ઇલમે દીન શીખવવું દીની ઇલમની કિતાબો બનાવવી. જેમકે ઇલમે તફસીર ઇલમે હદીસ ઇલમે ફિકહ. અથવા કોઇ દીની કીતાબનો તરજુમો અથવા શરહ કરવી કે જેથી અજાણ મુસલમાન દીનથી જાણીતા થાય. અને (૩) નેક ઓલાદ એટલે બદકાર ઓલાદથી મૈયતને સવાબ નથી. સાર રૂપી મતલબ આ હદીસની આ છે કે મોત હમેશા સામે છે એવું ન થાય કે દીનના માર્ગથી માણસ બે નામ નિશાન મરે. આ ત્રણે કામોમાંથી જે થઈ શકે તેની જલદી ફિકર કરે. જો દુન્યાની કંઈ શકિત હોય તો તે પ્રમાણે સદકએ જારીયાની કંઈ તદબીર કરે. જો ઇલમ છે તો તેને બાકી રહેવાની ફિકર કરે. અને જો ઓલાદ છે તો તેઓને દીનની તઅલીમ આપે. અને બુરા સંગ તથા નઠારા કામોથી બચાવે કે જેથી મરવા પછી તેઓની દોઆનો લાભ મળે. આથી જણાયું કે મુરદું હકીકતમાં તે છે કે જેના મરવા પછી કંઇ નેક નિશાન રહી ન હોય.

બૈત

ઝિન્દએ જાવીદ ગશત હરકે નેકો નામ ઝીસ્ત
કજ અકબશ જીકર ખૈર જીન્દા કોનદ નામરા *

૮૫૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે પુરૂષ મરી જાય છે તો સવાર સાંઝ તેને તેનું ઠેકાણું દેખાડાય છે. જો તે જંનતી છે તો જંનત (દેખાડાય છે). અને જો તે દોજખી છે તો દોજખ. ફરી કહેવાય છે કે આ તારૂં ઠેકાણું છે કેયામતના દિવસે ત્યાં મોકલવામાં આવશે.

ફાયદો દેખાડવાનો લાભ આ છે કે ઇમાનવાળો

‡ એટલે જીન્દગીમાં જે સારે દહાડે પેહેરતો હોય તે જાતના કપડાનું કફન આપે. તો જે સ્ત્રી હમેશ રેશમી પેહેરતી હોય તેને રેશમી કફન આપવું જોઇએ. મતલબ કે માણસની જે આદત પહેરવાની હોય તેના વચલા વાંધાનું હોવું જોઇએ. ગુ. મો.

§ માબાપ માટે દોઆ કર્યા કરવાની ઓલાદને આ હદીસમાં ચેતવણી થઇ છે. ગુ. મો.

* અર્થ—જેણે નેકનામીથી જીન્દગી ગુજારી તે હમેશ જીવતો રહ્યો. કારણ કે તેના પછી તેની ભલી વાત નામને જીવતું કર્યા કરશે. ગુ. મો.

ખુશ અને શોખવાળો થાય. અને કાફરને દુઃખ તથા ધભરાટ વધે.

૮૫૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ મસજીદમાં અથવા બજારમાં જાય અને તેના હાથમાં તીર હોય તો તેનું ફલ હાથમાં પકડવું જોઇએ. ફરી તેનું ફલ હાથમાં પકડવું જોઇએ. ફરી તેનું ફલ હાથમાં પકડવું જોઇએ.

ફાયદો. ફલ પકડવાનું એટલા માટે ફરમાવ્યું કે કોઇ શખ્સને લાગી ન જાય. અને ત્રણ વાર એટલાં માટે ફરમાવ્યું કે લોક આ કાયદાને હલકો સમજે નહીં. અને મસજીદ તથા બજારને એટલાં માટે ખાસ કરી કે ત્યાં લોકોની ભીડ હોય છે. આ હદીસથી જણાયું કે લોકોના ટોલામાં ભરેલી બંદુક અને પીસતોલને ઘોડો ચઢાવી લઇ જવું દુરસ્ત નથી. ઘણીવાર અકસમાત થાય છે.

૮૬૦ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે નુતફા (ગર્ભસ્થાનમાં પડેલા વીર્ય) પર બેતાલીસ રાતો થાય છે તો અલ્લાહ તેના તરફ ફિરશતો મોકલે છે ફરી તે તેનું રૂપ બનાવે છે અને તેના કાન આંખ ચામડી માંસ અને હાડકાં બનાવે છે. ફરી તે કહે છે એ પરવરદિગાર આ નર છે કે માદા છે? ફરી તારો પરવરદિગાર જે ચાહે છે તે હુકમ કરે છે અને ફિરસ્તો લખી લે છે. ફરી તે ફિરસ્તો પૂછે છે એ મારા પરવરદિગાર એની જીન્દગી કેટલી છે? ફરી તારો પરવરદિગાર જે ચાહે છે તે કહે છે અને ફિરસ્તો લખી લે છે. ફરી તે પૂછે છે એ મારા પરવરદિગાર એની રોજી [illegible]લી છે? ફરી તારો પરવરદિગાર જે ચાહે છે તે કહે છે અને ફિરસ્તો લખી લે છે. ફરી તે ફિરસ્તો તે ચીઠીને પોતાના હાથમાં લઇને નીકળે છે ફરી તેમાં વધારો ઘટારો થતો નથી.

ફાયદો. ખોદા તરફથી ફિરસ્તા જહાનના કામો ઉપર નીમાયા છે. પણ આ હદીસથી જણાયું કે તેઓને સોંપાયલા કામોમાં તેઓને એવો અખત્યાર નથી કે જે ચાહે તે કરે. એટલુંજ નહીં પણ દરેક કામમાં જરા જરા વાતને ખોદાથી પુછે છે **સુબ્હાન-લ્લાહ** માલિક અને હાકેમ તેનું નામ છે કે અરશથી ફરશ સુધી લાખો ફિરસ્તા તેના દરોગા છે પણ વગર તેને હુકમે ન પાંદડું હલે ને ન ટીપું વરસે. અને આ જે લોકોમાં પ્રખીયાત છે કે આદમીની ખોપરીમાં માથાપર જે નકશ છે તે કિસમતનું લખાણ છે આ હદીસથી જણાયું છે કે આ વાતની કંઇ અસલ નથી. કારણ કે કિસમતના હિસાબને ફિરસ્તો બહાર કહાડે છે. વલ્લાહો આલમ. બીજા અધ્યાયની હદીસમાં * હતું કે ચાલીસ દિવસ નુતફો રહે છે અને ચાલીસ દિવસ ખૂનની ફટકી થાય છે અને ચાલીસ દિવસ પછી ગોશ બને છે અને આ હદીસથી જણાયું કે બેતાલીસ દિવસ પછી ગોશ હાડકાં બને છે તો તેની મતલબ આ છે કે બેતાલીસ દિવસ પછી બદનનું ઢાંચા જેવું બને છે અને સંપૂરણ આકૃતિ ચાર મહીના પછી થાય છે તો બંને હદીસોની એકજ મતલબ થઇ. વલ્લાહો આલમ.

૮૬૧ બોખારીમાં અબુ મુસા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે બંદો બીમાર થાય છે અથવા સફર કરે છે તો તંદુરસ્તી અને ઘર બેસવાની હાલતમાં જે કામ કરતો હતો તે તેને માટે લખાય છે † (એટલે તેટલો સવાબ તેને મળે છે.)

ફાયદો. એટલે બીમારની ઇબાદત નમાઝ ફરી તે બેઠાં હોય કે લેટીને હોય કે તયમ્મોમથી હોય તેની નમાઝનો સવાબ તંદુરસ્તીની હાલતમાં ઉભા રહીને વોજૂની સાથે પઢવાના બરાબર છે. અને સફરની બે રકઅતનો સવાબ ચાર રકઅત બરાબર વતનમાં પઢવાં બરાબર છે. અને કેટલાક

❀ આ હદીસથી જણાયું કે જે ચીજથી નુકસાની થવાનો ડર હોય તેથી બચવું અગત્યનું છે. એજ માટે અખલાકની કિતાબોમાં છે કે કોઇને છરી કે ચાકુ આપવો હોય તો ફલ હાથમાં પકડી હાથો આગળ કરે. ફલ સામે કરે નહીં. ગુ. મો.

* વાંચો ના. ૨૦૯ ની હદીસ ગુ. મો.

† આ હદીસથી જણાય છે કે બંદાને તેની નૈયત પ્રમાણે સવાબ મળે છે. ગુ. મો.

કહે છે કે તંદુરસ્તી અને વતનમાં રહેવાની હાલતમાં જે વજીફો અને નફીલો પઢતો હતો અને હવે બીમારી તથા સફરને લીધે કરી શકતો નથી તેનો સવાબ પણ મળશે.

૮૬૨ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે રાતનો અડધો ભાગ અથવા બે તરતીયાંશ વીતે છે તો અલ્લાહ તઆલા બરકતવાળો પેહેલે આસમાને ઉતરે છે ફરી તે કહે છે કે કોઇ માંગનારો છે કે તેને અપાય, કોઇ દોઆ માંગનાર છે કે કબુલ થાય, કોઇ બખશીશ માંગનાર છે કે તેની બખશીશ થાય. તે સુબહ નીકળવા સુધી (ફરમાવે છે). અને એક રિવાયતમાં છે કે કોણ કરજ આપે છે એવાને કે જે ખાલી હાત નથી કે જુલમકાર નથી (એટલે ખોદાને). અને એક રિવાયતમાં અદુમ શબ્દને બદલે અદીમ શબ્દ છે પણ મતલબ (બંનેની) એકજ છે.

ફાયદો. ખોદા તઆલા જીસમથી પાક છે ઉતરવું ચઢવું તેને યોગ્ય નથી. તો મતલબ આ છે કે અડધી રાતથી સવાર સુધી અલ્લાહની રહમત પોતાના બંદાઓ તરફ સારી રીતે આગળ આવે છે. તે એટલાં સુધી કે પોતે સવાલ તથા દોઆની માંગણી કરે છે, કે કબુલ કરે. આથી જણાયું કે તે વખત ઘણોજ રહમત, બરકત, અને કબૂલીયતનો છે. એજ માટે તે વખતની નમાઝ તહજજોદ ફરજ પછી સર્વ નફલોથી બેહતર છે. અફસોસ હજાર અફસોસ આ દોલત દરેક રાત્રે હોય, અને ઉંઘણસી લોક તે વખતે નિંદ્રામાં તથા નાચ રંગમાં તે દોલતથી અભાગ્ય રહે છે. અલ્લાહ પોતાની કૃપાથી તે વખતની નમાઝનો શોખ અમારા દિલમાં નાખે. અને તેની કદર અમે બુજનાર થઇએ. અને આ જે ફરમાવ્યું કે "કોણ કરજ આપે છે એવાને કે જે ખાલી હાત નથી કે જુલમ કાર નથી" એટલે દરિદ્રીને કોઇ કરજ આપતું નથી કે એ કયાંથી આપશે. અને બદ મામલાવાળાને આપતું નથી કે ખાય જશે દગાબાજ છે અદા કરશે નહીં તો ખોદા ફરમાવે છે, હું કંગાળ નથી કે આપી નહીં શકું અને લુટમાર નથી કે તમો દેતાં ડરો છો. એટલે મારી સિફત ગની અને કરીમ છે, એકને બદલે દશ થી તે સાત સો સુધી આપું છું. ફરી મારા માર્ગમાં આપતાં તમને કેમ ઢીલ લાગે છે.

૮૬૩ મુસલિમમાં અબુ બકરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે (ફિતનો ફસાદ મારી ઉમ્મતમાં) ઉતરે અથવા આવી પડે તો જેને પાસે ઊંટ હોય તે પોતાના ઊંટોમાં જઈ રહે. અને જેની પાસે બકરાં હોય તે પોતાના બકરાંમાં જઇ રહે. અને જેની પાસે ખેતી હોય તે ખેતીમાં જઇ રહે. ફરી એક પુરૂષે પૂછ્યું કે યા રસુલુ-લ્લાહ મને ખબર આપો કે જે શખ્સના ઊંટ બકરાં કે ખેતી ન હોય તો તે શું કરે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે પોતાની તલવાર તરફ કસદ કરે ને તેની ધાર પત્થરથી ભાંગી નાખે (એટલે લડવાની કોઇ ચીજ રહેવા નહીં દે, કે જેથી લડવાનું દિલ થાય) ફરી જો થઇ શકે તો બચાવની જલદી કરે. ઓ અલ્લાહ મેં તારો હુકમ પોહોંચાવ્યો છે ઓ અલ્લાહ મેં તારો હુકમ પોહોંચાવ્યો છે ઓ અલ્લાહ મેં તારો હુકમ પોહોંચાવ્યો છે. ફરી એક પુરૂષે કહ્યું મને બતાઓ જો હું જબરદસ્તી બે સફમાંથી અથવા બે ટોલામાંથી એકની તરફ લઇ જવાઊં ફરી મને કોઇ પુરૂષ તલવારથી મારે અથવા કોઇ તીર મને લાગે અને મને કતલ કરે તો? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તારો અને તેનો ગુનાહ તેના ઉપર પડશે અને તે દોજખી થશે.

ફાયદો. હજરત [સલ]ને જણાયું હતું કે મારા પછી ફસાદ થશે અને મુસલમાનોમાં કતલ શરૂ થશે, માટે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી અને તે વખતમાં એક કીનારે બેસવાનું ફરમાવ્યું. હજરતના ઘણા સહાબા જેમકે અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર, સઅદ બીન વક્કાસ અને અબુ બકરા મુસલમાનોની લડાઇમાં આ હદીસ પ્રમાણે શરીક થયા નહીં.

૮૬૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે ગોલામ પોતાના માલિકની ખેરખાહી કરે અને સારી રીતે પોતાના પરવરદિગારની ઇબાદત કરે તો તેને બેવડો

સવાબ થશે.

ફાયદો એટલે એક સવાબ મજાજી માલિક (મોં બોલા માલિક)ની તાબેદારીનો અને એક સવાબ ખરેખરા માલિક (અલ્લાહ)ની તાબેદારીનો.

૮૬૫ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઈ માલમાં અને ખુબસુરતીમાં પોતાથી વધેલાને જુએ તો તેને જોઈએ કે તે પોતાથી ઘટેલા તરફ નજર કરે.

ફાયદો એટલે જ્યારે કોઇ વધારે માલદારને અને ખુબસુરતને જુએ તો લાજેમ છે કે જે તેનાથી માલમાં અને શિકલમાં ઘટેલો હોય તે પર ધ્યાન કરે. કે જેથી તેને પસતાવો અફસોસ અને નાશુકરી (અઉપકાર) નહીં થાય. કારણ કે જે શખ્સ દુન્યામાં છે તેનાથી હજારો લોક ખરાબ છે. દૃષ્ટાંત તરીકે જો કોઈ શખ્સ દરિદ્રી છે તો હજારો બીજા કંગાળ પણ છે ને માંદા પણ છે. જો કોઇ કંગાળ અને બીમાર છે તો સેંકડો કંગાળ પણ છે બીમાર પણ છે અને કાફિર પણ છે. તો તેઓથી હજારો દરજા એ શ્રેષ્ઠ છે. સુબહાન—લ્લાહ હજરતે (સલ) અજાએબ રીતનો રામબાણ ઔષધ બતાવ્યો કે જો તેનું ધ્યાન કરે તો કદી દિલમાં દુઃખ નહીં થાય. અને ખોદાના રોદડાં રડે નહીં (શિકવો કરે નહી) પણ ઉપકાર માન્યા કરે. અને મસાબીહમાં પૂરી રિયાવત આવી રીતે છે કે દુન્યાની બાબતમાં પોતાથી ઓછાને જુએ અને દીનમાં પોતાથી બેહતર લોકોનું ધ્યાન કરે, કે જેથી પોતાની ઇબાદત તથા ખુબીઓથી દિલમાં ગરૂર સમાય નહીં. **ઉદાહરણ** જો આ શખ્સ પાંચ વખતની નમાઝ પઢે છે તો બીજો તહજ્જોદ પણ પઢે છે તો તે શ્રેષ્ઠ થયો. એવીજ તરેહ લાખો બંદા એકથી એક ઇબાદત અને પરહેજગારીમાં બેહતર છે. જો એવું ધ્યાન કર્યા કરશે તો દીનદારીમાં પોતાને ઓછો તથા સુસ્ત જાણશે (જેથી ગરૂરી આવવાની નહી) અને જો દીનદારીમાં પોતાથી ઓછા લોકોને જોશે કે ફલાણો નમાઝ નહી પઢતો ફલાણો શકિતવાળો હોવા છતાં હજ્જ નહીં કરતો જકાત નહીં આપતો તો એ શખ્સ પોતાને બેહતર સમજશે એજ એને માટે ઝેર છે.

૮૬૬ બોખારીમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ નમાઝમાં ઊંઘે તો તેને જોઇએ કે સુઇ જાય ત્યાં સુધી કે જે પઢે છે તે તે જાણે.

ફાયદો એટલે સુવા પછી જ્યારે એવો હોશ આવે કે પોતાના પઢેલાંને સમજે ત્યારે નમાઝ પઢે. ઊંઘની હાલતમાં નમાઝ એટલાં માટે મના કરી કે એવી હાલતમાં માણસ કહે છે કંઇ અને નીકળે છે કંઈ.

૮૬૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ ઊંઘમાં નમાઝ પઢે તો તેને જોઇએ કે તે સુઇ જાય તે એટલાં સુધી કે તેની ઊંઘ પૂરી થાય. કેમકે જ્યારે કોઈ નમાઝ પઢે અને તે ઊંઘતો હોય તો તે જાણતો નથી કદાપી તે બખ્શીશ માંગવા ચાહતો હોય ને પોતાના જીવનેજ બુરૂં કહેવા લાગી જાય. *

૮૬૮ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ પોતાના પેટમાં કંઈ (ગડબડ સરખું) જુએ ફરી તેને સન્દેહ થાય કે કંઇ નીકળું છે કે નહીં તો તે મસજીદથી નીકળે નહીં જ્યાં સુધી કે અવાજ સાંભળે નહીં અથવા બદબોને જાણે નહીં.

ફાયદો એટલે જ્યારે પેટના ગગડાટથી વોજૂ તુટવાનો સન્દેહ થાય તો નમાઝને તોડી મસજીદથી બહાર નીકળે નહીં- અને જ્યારે પાદનો અવાજ સાંભળે અથવા બદબોને જાણે તો એ સુરતમાં વોજૂ ગયું. મતલબ કે શકથી વોજૂ જતું નથી પણ યકીન (ખાતરી)થી વોજૂ જાય છે.

૮૬૯ મુસલિમમાં તલહા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇએ પોતાની આગળ ઊંટવાની પાછલી લાકડી બરાબર

---

* દાખલા તરીકે તે એમ કહેવા ચાહતો હોય "અલ્લાહુમ્મ—ગફેરલી" જેના અર્થ (હઓ અલ્લાહ તું મને બખ્શ" થાય છે, અને તેના મોંથી નીકળે "અલ્લાહુમ્મ—અફેરલી" એટલે ઓ અલ્લાહ તું મને માટીમાં રોલ. ગુ. મો.

શરૂ કર્યું તો ફરી નમાઝ પઢે. અને તેની પાછલથી કોઇ જાય તેની પરવા કરે નહીં.

ફાયદો એટલે જો મેદાનમાં નમાઝ પઢે તો એક હાથ બરાબર એક લાકડી (અથવા બીજું કંઇ) પોતાની આગળ ગાડે ફરી વગર ખટકે નમાઝ પઢે. જેને જોઇએ તે આવ-જા કરે. (કંઇ નુકસાની નથી.)

૮૭૦ બોખારીમાં અબુ સઈદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે લાશ મુકવામાં આવે છે અને લોકો તેને પોતાની ગરદનો ઉપર ઉપાડે છે તો ફરી જો તે નેક રૂહ છે તો તે કહે છે કે મને આગળ લઇ ચાલો * પણ તે નેક આત્મા ન હોય તો તે કહે છે કે હાય અફસોસ તમો એને કયાં લઈ જાઓ છો. ઇનસાન (માણુસ) સિવાય તેનો અવાજ હર કોઇ સાંભળે છે. અને જો માણુસ તેને સાંભળે તો પોકાર પાડે (અથવા બેહોશ થાય.)

ફાયદો નેક આદમીને સવાબ દેખાય છે જેથી તેને (આગળ જવાનો) શોખ થાય છે. અને બદ આદમી કબરના અજાબથી ધભરાય છે.

૮૭૧ મુસલિમમાં સોબાન (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે મારી ઉમ્મતમાં તલવાર મુકાશે તો કેયામત સુધી તેથી ઉપાડાશે નહીં. (એટલે ચાલુ રહેશે)

ફાયદો હજરત (સલ) બેઠા હતા અને હજરત ઉસમાન (રદી) તે તરફથી નીકળ્યા. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ શખ્સ જુલમમાં મરાશે. ફરી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જ્યારે આ ઉમ્મતમાં ખૂનાખુની અને ફસાદ શરૂ થશે તો કેયામત સુધી બંધ પડશે નહીં. જેવી રીતે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તેવી રીતે અત્યાર સુધી થયું. આ હજરતનો મોજેજો છે.

૮૭૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે વાળું તૈયાર હોય અને નમાઝની તકબીર થઇ હોય તો તમો ખાણાની પેહેલ કરો.

ફાયદો એટલે દિલને ખાણાથી નચિન્ત કરી ફરી નમાઝ પઢો કે ચેનની સાથે નમાઝ થાય, ખાણા તરફ દિલ લાગેળું રહે નહી. **હસન સગાની** આ કિતાબના કર્તા કહે છે કે † મને ઘણી મુદતથી ખાહેશ હતી કે હું હજરત (સલ)ને ખ્વાબમાં જોઉં અને કોઇ હદીસના ખરાપણાની તપાસ હજરત (સલ)થી કરૂં કે મને ઉંચા દરજાની સનદ મળે. આ ખાહેશમાં ઘણા વર્ષ ગુજર્યાં. આખર સને ૬૧૧ હીજરીના માહે જીલકદની તારીખ ૧૮ મીને શનીવારની રાત્રે ફજરની કરીબ હું ખ્વાબમાં જોવું છું કે જાણે મેં છત ઉપર મગરેબની નમાઝ શરૂ કરી છે, અને હજરત (સલ) બેઠાં વાળું ખાય છે, અને હજરત (સલ)ની સાથે કેટલાક લોકો છે. ફરી હજરતે મને ખાવા માટે બુલાવ્યો મેં ધાર્યું કે નમાઝ પઢીને જવાબ આપું. તો મને અબુ સઈદ બીન મોઅલ્લાની તે વાત યાદ આવી કે હજરતે (સલ) તેમને પૂકાર્યા હતા અને તેવણુ નમાઝ પઢતા હતા તો તેઓએ નમાઝ પઢયા વગર જવાબ આપ્યો ન હોતો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું ખોદાએ ફરમાવ્યું નથી કે ખોદાને તથા રસુલને જવાબ આપો જ્યારે તમને બુલાવે. આ ખીયાલથી હું હજરત (સલ)ને પાસે ગયો ફરી મેં કહ્યું કે યા રસુલ-લ્લાહ શું આ હદીસ સહી છે કે "જ્યારે વાળું તૈયાર હોય તો પ્રથમ ખાણું ખાઓ" હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હા. એટલે આ હદીસ સહી છે.

૮૭૩ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારા કોઇની પીવાની વસ્તુમાં માખી પડે તો તેને ડુબાવીને ફરી કહાડે. કેમકે તેના એક પરમાં બીમારી છે અને બીજામાં શીફા છે.

ફાયદો બીજી રિવાયતમાં આવી રીતે છે કે માખી પોતાના શીફાના પરને ઉંચે રાખે છે અને બીમારીના પરને નમાવે છે. આ હદીસથી

* એટલે જલદી લઇ ચાલો. એજ માટે કન્જ શરહ વિકાયા હિદાયા વગેરેમાં છે કે જનાઝો ઉઠાવનારા દોડે નહીં પણ જલદી ચાલે. કેટલીક જગ્યા એવો રિવાજ છે કે કોઇ નેક બખ્ત મરે છે તો તેના જનાઝાને નકામો એક બે મોહલ્લા ફેરવે છે તો આ હદીસથી જણાયું કે તેઓ તે મૈયતપર જુલમ કરે છે. ગુ. મો.

† શરહ મશારેકથી જણાય છે કે આ હિકાયત કર્તાએ મશારેકમાં પોતે દાખલ કરી છે. ગુ. મો.

જણાયું કે પાણીમાં વગર ખુનના જાનવર મરવાથી તે નાપાક થતું નથી.

૮૭૪ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારા કોઇનો કોળિયો પડે તો તેને ઉપાડે અને જે તે પર માટી વગેરે હોય તેને મટાડે અને ખાય પણ તેને શૈતાન માટે પડેલો રહેવા દે નહીં. અને આંગળીયો ચાટયા વગર હાથને કપડાથી લૂછે નહીં. કેમકે તે જાણતો નથી કે કયા ખાણામાં બરકત છે.

ફાયદો પડેલો કોળિયો નહીં લેવો એ ગરૂરીની નિશાની છે કેમકે બરબાદ કરવું છે. અને આંગળીયો ચાટવાથી ગરૂર દરે થાય છે અને બરકતની આશા જૂદી છે.

૮૭૫ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મોગફફલ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કુતરૂં વાસણમાં ઓટે તો સાત વાર ધૂઓ અને આઠમી વાર માટીથી અજવાળો (માંજો)

૮૭૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા તથા જાબેર બીન સમોરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કિસરા હલાક થયો કે તેના પછી કોઇ કિસરા નથી અને જ્યારે કૈસર * હલાક થયો તો તેના પછી કોઇ કૈસર નથી. મારો જાન જેના કબજામાં છે તેની (અલ્લાહની) કસમ તમો આ બંને મુલકોના ખજાનાને ખોદાના માર્ગમાં જરૂર ખરચ કરશો.

ફાયદો એટલે રૂમ તથા ઇરાનના બાદશાહોના ખાનદાનમાં રાજ્ય રહેશે નહીં. ઇસ્લામનો અમલ ત્યાં થશે. આ હદીસ મોજેઝો છે. જેવું હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તેવું થયું. જેમકે ઇરાન હજરત ઓમર ફારૂક (રદી)ના વખતમાં ફતેહ થયું. ઇસ્લામનું લશકર પાંતરીશ હજારનું હતું દરેક સીપાઇને બાર હજાર દિરમ મળ્યાં હતાં તો આ હિસાબથી ઇરાનનો સઘળો ખજાનો બેતાલીસ કરોડ થયો. એવીજ રીતે રૂમ પણ મુસલમાનોને હાથે ફતેહ થયું અને ત્યાંનો ખજાનો પણ ઇસ્લામી લશકરમાં વેહેંચાયો.

૮૭૭ બોખારીમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઇ શખ્સ કોઇ કામનો ઇરાદો કરે તો તે ફરજ સિવાય બેરકઅત પઢે (એટલે નફલની નૈયત કરે.) ફરી આ દોઆ પઢે. **અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અસ્તખીરોક બે ઇલમેક વ અસ્તકદેરોક બે કુદરતેક વ અસઅલોક મિન ફદલેકલ- અજીમે ફ ઇન્નક તકદેરો વ લા અકદેરો વ તઅલમો વ લા આલમો વ અંત અલ્લામુલ ગોયુબ અલ્લાહુમ્મ ઇન કુન્ત તઅલમો અંન હાજલ અમર ખૈરૂલ લી ફી દીની વ મઆશી વ આકેબતે અમરી** અથવા તો કહ્યું **ઑાજેલે અમરી વ આજેલેહી** † **ફકદેર હો લી વ યસ્સેરહો લી સુમ્મ બારેક લી ફીહે અલ્લાહુમ્મ વ ઇન કુન્ત તઅલમો અન્ન હાજલ અમર શર્રૂલ લી ફી દીની વ મઆશી વ આકેબતે અમરી** અથવા તો કહ્યું **ઑાજેલે અમરી વ આજેલેહી ફસરેફહો અન્ની વસરેફની અનહો વકદેર લિયલ ખૈર હૈસો કાન સુમ્મ રદદેની બિહી** *

ફાયદો જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) અમને કુરઆનની માફક ઇસ્તેખારો

---

* કિસરા ઇરાનના બાદશાહને કહે છે. અને કૈસર રૂમના બાદશાહને કહે છે. ગુ. મો.

† "ઑાજેલે અમરી વ આજેલેહી" નો અર્થ કર્યો નથી કારણ કે એના અર્થ પણ દુન્યા અને આખેરત થાય છે માત્ર શબ્દોનો ફેર છે. ગુ. મો.

* અર્થ—ઓ અલ્લાહ હું તારા જાણવાને લીધે તારી પાસે ભલાઇ માંગુ છું. અને તારી શકિતને લીધે તારાથી (મારા કામોની) શકિત માંગું છું. અને તારા મોટા ફજલને લીધે તારાથી માંગણી કરૂં છું. કારણ કે ખચીત તું શકિત ધરાવે છે અને હું શકિત રાખતો નથી. અને તું જાણે છે હું જાણતો નથી. અને પોશીદા વસ્તુઓનો તુંજ જાણનાર છે. ઓ અલ્લાહ જો તું જાણતો હોય કે આ કામમાં મારે માટે દીનમાં, દુન્યામાં અને મારા કામના પ્રીણામમાં બેહતરી છે તો તું તેને મારે માટે ઠેરવ. અને તે મને સેહલું કર. ફરી તેમાં મને બરકત આપ. ઓ અલ્લાહ અને જો તું જાણતો હોય કે તે મારે માટે દીનમાં દુન્યામાં અને મારા કામની આખરમાં બુરાઇ છે તો તું તેને મારાથી દૂર રાખ અને મને તેનાથી દૂર રાખ. અને જ્યાં કેથે મારો લાભ હોય તે મારે માટે ઠેરવ. ફરી તેથી તું મને ખુશ રાખ. ગુ. મો.

શીખવ્યો. એટલે જ્યારે કોઈ કામનો ઇરાદો કરે તો સુંનત છે કે બે રકઅત પઢીને આ દોઆ પઢે. અને તે કામનું નામ લ્યે. ત્રણ દિવસ અથવા સાત દિવસ એવી રીતે કરે અનશાઅલ્લાહ ખેર થશે. અથવા ખ્વાબમાં કંઇ હાલ જણાશે અથવા દિલમાં કરવું નહીં કરવું જમી જશે. મતલબ કે જેણે જે કામમાં એવી રીતે ઇસ્તેખારો કર્યો તેનું નુકસાન નહીં થયું. સુંનત ઇસ્તેખારો આવી રીતે છે. અને શીઆ તસબીહથી ઇસ્તેખારો કરે છે. અથવા કેટલાક લોકો બીજી રીતે ઇસ્તેખારો કરે છે તે નિરાધાર છે. ગેબ જાણવા માટે શરીઅતમાં કોઇ કાયદો ઠેરવાયો નથી.

ફસલ બીજી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે ફેજ છે.

૮૭૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન જમઆ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે "જ્યારે તેઓમાંથી (સમુદની કોમમાંથી તે ઊંટડીના ટાંટિયા કાપવા) ઘણો બદબખ્ત ગયો," એક પુરૂષ તેના ટાંટિયા કાપવા ગયો કે જે પોતાની કોમમાં સરદાર, બે શરમ અને નડર અબુ જમઆના જેવો હતો.

ફાયદો અબુ જમઆ એક મોટો કાફર હતો હજરત (સલ) ને ઘણું દુઃખ આપતો હતો છેવટે તે આંધળો થયો હતો અને તેના છોકરા જંગે બદરમાં મરાયા હતા. હજરતે (સલ) તે મલઊનની ઉપમાં સમુદ કોમના બદ બખ્ત સાથે આપી. એટલે કોદાર બીન સાલિફ સમુદ કોમનો બદ બખ્ત એવો નાપાક હતો કે જેવો આ ઉમ્મતનો અબુ જમઆ છે.

અધ્યાય પાંચમો.

આ અધ્યાયમાં કેટલીક તરેહની હદીસો છે.

ફસલ ૧ લી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે મા છે

* ૮૭૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઊંટોમાં તમે જઈને રહો તે સિવાય હું તમારે માટે કંઈ (ઈલાજ) જોતો નથી." આ હજરતે (સલ) ઓકલના † આઠ માણસોને કહ્યું હતું કે જેઓને મદીનાની આબો હવા માફક આવી નહોતી. ફરી તેઓએ રસુલુલ્લાહ (સલ) ને કહ્યું કે અમારે માટે દુધ ઢુંઢો.

ફાયદો કેટલાક લોકો મુસલમાન થઈને મદીનામાં બીમાર થયા તેઓને જલંધરની બીમારી હતી. હજરત (સલ) ના ઊંટો ચરાઈ પર હતા ત્યાં તેઓને મોકલ્યા. જ્યારે તે દુધથી તેઓ સાજા થયા તો ચરાવનારાઓને આંધળા કરીને મારી નાખ્યા અને ઊંટો હાંકી લઇ ગયા. હજરતે (સલ) તેઓને પકડાવી મંગાવ્યા. અને (લોખંડની) સલી તાતવીને તેઓની આંખમાં ફેરવીને આંધળા કર્યા ફરી તેઓના હાથ પગ કપાવ્યા આખર તેઓ મરી ગયા. શરીઅતમાં લુટારા અને ડાકુઓની એજ શીક્ષા છે.

૮૮૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે નબી (સલ) કુરઆનને જોરથી ખુશ ઈલહાનીને સાથે પઢે તેને જેવી રીતે અલ્લાહે સાંભળ્યું છે તેવી રીતે કોઇ ચીજને તેણે સાંભળી નથી. [એટલે પેગમ્બર (સલ) નું જોરથી કુરઆન પઢવું અલ્લાહને ઘણું પસંદ છે].

ફાયદો કુરઆન ખુશ અવાજથી પઢવું દુરસ્ત છે એટલુંજ નહીં પણ મુસ્તહબ છે. પણ તે એવી શરતથી કે હરફોની કમી જીયાદતી નહીં થાય. અને રાગ રાગણીની તરેહ ન હોય. અને માયના (અર્થ)માં ફેર પડે નહીં.

૮૮૧ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હું તમને આપતો નથી કે તમારેથી રોકાણ કરતો નથી પણ હું તો માત્ર વેહેંચનાર છું જ્યાં મને હુકમ થાય છે ત્યાં મૂકું છું (આપું છું)

ફાયદો હજરતે (સલ) એકવાર માલ વેહેંચ્યો કેટલાક લોકોએ વધારે માંગ્યો ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે આપવું કે નહીં આપવું મારા તરફથી નથી પણ ખોદાની તરફથી છે.

૮૮૨ બોખારીમાં મિકદામ બીન મઅદી કરબ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઈ શખ્સ પોતાના હાથની કમાઇથી ખાય એથી સારૂં કદી કોઇએ ખાધું નથી. અને ખચીત દાઊદ નબી (અલે) પોતાના હાથની કમાઇથી ખાતા હતા.

ફાયદો ખોરાક જેટલી કમાઇ ધંધો કરવો ફરજ છે. અને હાથે કમાવું ઘણુંજ હલાલ અને સુથરૂં છે. હજરત દાઊદ (અલે) એક રાત્રે તપાસ કરવા નીકળ્યા. હજરત જીબરઈલ (અલે) આદમીની સૂરતમાં તેમની આગળ આવ્યા. હજરત દાઊદે (અલે) પૂછ્યુ કે દાઊદ કેવો માણસ છે ? તેવણે કહ્યું, સારો માણસ છે પણ તેમની એક ટેવ સારી નથી કે મુલકની આમદનીમાંથી ખાય છે. અને સારો માણસ તે છે કે જે પોતાના હાથની કમાઇથી ખાય. હજરત દાઊદે (અલે) અલ્લાહ પાસે માંગણી કરી કે ઇલાહી મને કોઇ ધંધો શીખવ. ખોદાએ તેમને બકતર બનાવવું

† આ હદીસમાં ઓકલના માણસો કહેવાયા છે. અને બીજી હદીસમાં ઓરેનાના લોક કહ્યા છે તો ઓરેના પણ ઓકલમાંથી છે. ગુ. મો.

શીખવ્યું ફરી હજરત દાઊદ (અલે) તે કમાઇથી પોતાનો ખરચ કરતા હતા.

૮૮૩ **મુસલિમમાં મુસતવરેદ ફેહરી (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ શખ્સ પોતાની કલેમાની આંગળી સમુદ્રમાં નાંખે ફરી તે જુએ કે તે કેટલું પાણી લગાડશે તે પ્રમાણે દુન્યા આખેરતના મુકાબલામાં છે.**

ફાયદો. એટલે દુન્યા આખેરતના મુકાબલામાં ઘણીજ થોડી અને હલકી છે. જેવી રીતે સમુદ્રના મુકાબલામાં એક ટીપું "ચે નિસ્બત ખાકરા બા આલમે પાક"

૮૮૪ બોખારીમાં અબદુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ દિવસોમાં (એટલે જીલહજના દસ દિવસમાં) નેકી કરવા કરતાં બીજા કોઇ દિવસોમાં નેકી કરવી શ્રેષ્ઠ નથી. સહાબાએ કહ્યું અને શું ખોદાના માર્ગમાં જેહાદ કરવું પણ નથી? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહના માર્ગનો જેહાદ પણ નથી. પણ જે પુરૂષ પોતાનો માલ જાન ફિદા કરતો નીકળ્યો હોય અને કંઇ લઇને પાછો ફર્યો ન હોય (એટલે શહીદ થયો હોય તેનો જેહાદ અફ્જલ છે.)

ફાયદો. આથી જણાયું કે જીલહજના દસ દિવસના બરાબર કોઇ દિવસોની નેકી અફજલ નથી.

૮૮૫ બોખારીમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હું પઢેલો નથી." હજરતે આ વાત તે ફિરસ્તાને કહી હતી કે જેણે હજરત (સલ) પાસે હેરા પર્વતની બો (ગાર) માં આવીને કહ્યું કે તું પઢ. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ફરી તેણે મને પકડીને દબાવ્યો તે એટલાં સુધી કે મારામાં શકિત નહીં રહી. ફરી તેણે મને છોડયો ને કહ્યું કે પઢ. મેં કહ્યું કે હું પઢતા જાણુતો નથી. ફરી તેણે પકડીને બીજી વાર દબાવ્યો તે એટલાં સુધી કે મારી શકિત નહીં રહી. ફરી તેણે મને છોડયો ને કહ્યું કે પઢ. મેં કહ્યું કે હું પઢવા જાણુતો નથી. ફરી તેણે મને પકડીને ત્રીજીવાર દબાવ્યો તે એટલાં સુધી કે મારી શકિત નહીં રહી. ફરી તેણે મને છોડીને કહ્યું કે **ઇકિરઅ બિસ્મે રબ્બેક-લ્લજી ખલક ખલકલ ઈનસાન મિન અલક ઇકરઅ વ રબ્બોકલ અકરમુલ લજી અલ્લમ બિલ કલમે અલ્લમલ ઇનસાન મા લમ ય અલમ** *

ફાયદો. હજરત (સલ) જયારે ચાલીસ વર્ષના થયા અને પેગમ્બરીનો વખત પાસે આવ્યો તો હજરતે (સલ) ખુણામાં બેસવું પસંદ કર્યું. મકકામાં એક હિરા નામનો પર્વત હતો તેની બોમાં જીકર ફિકરમાં લાગેલા રહેતા અને ગેબની અવાજ સાંભળતા. ઝાડ પત્થર હજરત (સલ) ને સલામ કરતાં. જે સ્વપ્નું જોતા તે ઠીક પડતું. છ મહિના એવી હાલતમાં વીત્યા, ફરી ઇકિરાની સૂરાની પાંચ આયતો રેશમી કપડા પર લખાયલી હજરત જીબરઇલ (અલે) લાવ્યા. હજરત (સલ) ને અક્ષર પીછાન નહોતી જેથી પઢી શકયા નહીં. હજરત જીબરઇલે (અલે) હજરત (સલ) ને દબાવ્યા અને ઇલમે લદુન્ની આપ્યો. † ફરી હજરત (સલ) ઘેર પધાર્યા હજરત (સલ) નું દિલ ધરૂજતું હતું. હજરતે [સલ] ખદીજા [રદી] ને કહ્યું કે મને ઓઢાવો. જ્યારે હજરત (સલ) નચિન્ત થયા તો હજરત ખદીજા [રદી] ને આ સર્વ હાલ કહ્યો. અને કહ્યું કે મને મારી જાનનો ડર છે. હજરત ખદીજા [રદી] એ કહ્યું કે એમ થશે નહીં. આપ

---

* અર્થ—પઢ તારા પરવરદિગારનું નામ જેણે ઉત્પન્ન કર્યું. માણસને ખૂનની ફટકીથી ઉત્પન્ન કર્યું. પઢ અને તારો પરવરદિગાર બુજરૂગ છે જેણે કલમની મારફતે ઇલમ આપ્યો. માણસને જે નહીં જાણુતો હતો તે શીખવ્યું. ગુ. મો.

† કેટલાક લોકો કહે છે કે હજરત (સલ) ને ઇલમે લદુન્ની અપાયલો. એટલે હજરત (સલ) દરેક થનારી અને થયલી ચીજના જાણુનાર છે કોઇ ચીજ આપના ઈલમથી બહાર નથી. તેનો જવાબ કે બેશકક અલ્લાહે હજરત (સલ)ને ઇલમે લદુન્ની ઇનાયત કરેલો પણ એથી દરેક ચીજના જાણુનાર સમજવું ભૂલ છે. હજરત ખદેર (અલ) ને ઇલમે લદુન્ની અપાયલો જેનું બયાન સુરા કહફમાં છે. છતાં મુસા (અલે) કેટલીક ચીજ જાણુતા હતા જેને ખદેર જાણુતા નહોતા જેથી તેમણે મુસાને કહ્યું "અને અલ્લાહે પોતાના ઇલમમાં થી તને શીખવ્યું છે તે પર તું છે જેને હું જાણુતો નથી." વાંચો હદીસ ના. ૪૦૧ ગુ. મો.

ખુશ રહો ખોદા આપને કદી બરબાદ કરશે નહીં. આપ સાચુ બોલનાર છો સગાંઓ સાથે ભલાઈ કરનાર છો. ગરીબોને આપો છો અશક્તનું કામ કરી દો છો. પરોણાગત કરો છો. લોકોના દુઃખમાં કામ આવો છો. ફરી હજરત ખદીજા (રદી) હજરત (સલ) ને વરકા બીન નોફલની પાસે લઇ ગયાં. કારણ કે તે શખ્સ ઇનજીલનો જાણકાર તથા વૃધ્ધ હતો. તે આંખે આંધળો થયો હતો. તેણે હજરત (સલ) થી આ સઘળી હકીકત સાંભળીને કહ્યું કે આ ફિરસ્તો નામુસ છે હજરત મુસા [અલે] ઉપર ઉતર્યો હતો એટલે હજરત જીબરઇલ. જ્યારે તારી કોમ તને દેશ નીકાળ કરશે ત્યારે હું યુવાન હોત હું જીવતો રહત. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે શું મારી કોમ મને કાઢશે. વરકાએ કહ્યું કે હા, સર્વ પેગમ્બરોનો એવોજ હાલ છે. એ પછી ત્રણ વર્ષ સુધી વહી નહીં ઉતરી ફરી સુરા મુદસ્સેર ઉતરીને કુરઆન ઉતરવું ચાલુ થયું.

૮૮૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે આ આયત કે જે સર્વ બાબતોને લાગુ છે તે સિવાય એ બાબતમાં મારા ઉપર કોઇ આયત ઉતરી નથી. [તે આયત આ છે] "જે કોઇ જરા સરખુ સારૂં કામ કરશે તે તેને જોશે. અને જે કોઇ જરા બરાબર બુરૂં કામ કરશે તે તેને જોશે." ગધેડાં વિષે પૂછ થઇ ત્યારે હજરતે (સલ) આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો. લોકોએ હજરત (સલ) ને પૂછ્યું કે ગધેડાંમાં જકાત આપવાની છે કે નહી ? ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જો કે એમાં જકાત વાજેબ નથી. પણ જો કોઇ ખોદાના માર્ગમાં આપશે તો અવશ્ય પુણ્ય થશે. કારણ કે જરા સરખી નેકીનો પુણ્ય અને જરાએ બદીનો પાપ આગળ આવશે. હિદાયામાં લખેલું છે કે ગધેડાંમાં જકાત નથી. પણ વેપાર માટેની નૈયતથી લીધેલાં ગધેડાંમાં જકાત વાજેબ છે.

૮૮૭ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું. અલ્લાહ આસમાનથી કોઇ બરકત ઉતારે છે તો કેટલાક લોકો નકારજ કરનાર થાય છે. અલ્લાહ વરસાદ વરસાવે છે તો તેઓ કહે છે કે ફલાણા ફલાણા તારાથી વરસ્યો. *

૮૮૮ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહે કોઇભી બીમારી મોકલી છે તો તેને માટે ઔષધ પણ મોકલી છે.

ફાયદો. હજરત સોલેમાન (અલે) ને અલ્લાહ તઆલા એ દવાઓના ગુણોનો ઇલહામ કર્યો હતો હકીમું ઘણું ખરૂં તેમનાથી જણાયું. આથી જણાયું કે હકીમી (બિબ્બ) શીખવી દુરૂસ્ત છે. ખોદાને શીફા આપનાર જાણીને દવા ઇલાજ કરવો તવકકોલને વિરૂધ્ધ નથી. એજ માટે હજરતે (સલ) ઘણીવાર ઇલાજ કર્યો છે.

૮૮૯ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહે કોઇ પેગમ્બરને મોકલ્યો અને કોઇને ખલીફા બનાવ્યો તો તેની સાથે બે સાથીઓતો થાયજ છે. એક સાથી તેને સારા કામની આજ્ઞા કરે અને તે વિષે તેને ઉત્તેજન (તરગીબ) આપે છે. અને એક સાથી તેને બુરા કામનો હુકમ કરે છે તથા તેને તે વિષે ઉસકેરે છે. અલ્લાહ જેને બચાવે તેજ બચેલો છે.

ફાયદો. પેગમ્બર તથા ખલીફાની સાથે પણ ફિરસ્તો તથા શૈતાન હોય છે. પણ પેગમ્બર માસુમ છે માટે અલ્લાહ તઆલા શૈતાનને દબેલો રાખે છે. પેગમ્બર પર તેનો કાબુ ચાલતો નથી જેમકે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શૈતાન મારે તાબે થયો છે બુરા કામનો મને વસવસો નાખતો નથી. મતલબ કે પેગમ્બર સિવાય કોઈ માસુમ નથી. અગર જો ઇમામ કે વલી હોય, શૈતાનથી નિર્ડર થઈ શકતા નથી. સુંનીઓનો આજ અકીદો છે.

૮૯૦ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પેગમ્બર એવો નહીં આવ્યો કે જેણે બકરાં ચરાવ્યાં ન હોય. સહાબીયોએ કહ્યું કે શું આપે પણ (બકરાં ચરાવેળાં). હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હા,

* જેમ કેટલાક હિન્દુ વરસાદ વરસાવવું રોહિણીનું કહે છે તેમ હજરત (સલ) ના વખતમાં "નવઅ" તારાને કહેતા હતા. ગુ. મો,

મક્કાવાળાઓનાં બકરાં કેટલાક કીરાટને બદલે ચરાવતો હતો.

ફાયદો બકરાં ચરાવવામાં આ હિકમત છે કે પેગમ્બર રેવડ ચરાવવા શીખે કે જેથી આદમીઓની સરદારી કરી શકે. કીરાટ પાંચ જવ બરાબર સોનાનો થાય છે.

૮૯૧ મુસલિમમાં હેશામ બીન આમેર અનસારી (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આદમ [અલે] ની પેદાએશથી તે કેયામત સુધી દજ્જાલથી મોટું કોઇ નથી.

ફાયદો એટલે સર્વ ફસાદીઓ અને ગુમરાહ કરનારાઓમાં દજ્જાલ સર્વથી વધેલો છે જહાનમાં એની બરાબર કોઇ બલા નથી.

૮૯૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓસામા બીન ઝૈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મારા પછી કોઈ ફિતનો વધારે નુકસાન કારક મરદો ઉપર ઓરતો કરતાં મેં છોડ્યો નથી.

ફાયદો એટલે પુરૂષો વિષે સ્ત્રીઓના બરાબર કોઈ બલા કે ફિતનો નથી. કારણ કે તેઓથી નજર લડાવવી વ્યભિચાર અને તેઓની તાબેદારી દીનમાં નુકસાની નાખે છે. મતલબ કે ઘણા ફસાદો સ્ત્રીઓને લીધે થાય છે. માટે હજરત (સલ) ને ઘણી ચિન્તા હતી.

૮૯૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન આમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વગર જરૂરતે (લોકોથી) સવાલ કરવો તે આદમી સાથે એવી રીતે લાગેલો રહે છે કે તે અલ્લાહની એવી હાલતમાં મુલાકાત કરશે કે તેના મોં પર એક બોટી રહેશે નહીં.

ફાયદો લોકોથી સવાલ કરનાર કેયામતમાં ઘણો જલીલ થશે.

૮૯૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન આમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મુસલમાન મરદને લાએક નથી કે વગર વસીયત કરે તેની ત્રણ રાતો જાય.

ફાયદો એટલે જેના ઉપર લોકોનું કરજ હોવ અથવા કોઇની અનામત હોય તેના પર લાજેમ છે કે પોતાની પાસે તેની વસીયત લખી રાખે કે જેથી તેના પછી તેના વારેસ તે પર અમલ કરે. કેમકે માણસને પોતાનું મોત જણાયલું નથી. આ વખતે વસીયતનામું લખી રાખવું વાજેબ છે * પણ જો કોઇનું લેણ દેણ ન હોય તો વસીયત કરવી વાજેબ નથી. મુસ્તહબ છે.

૮૯૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં મિસવર બીન મખરમા તથા મરવાન બીન હકમ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે કસવા [ઊંટડી] થાકી નથી અને થાકવાની તેની ટેવ નથી પણ હાથીના રોકનારે [એટલે ખોદાએ] તેને રોકી છે. તેની કસમ કે જેના કબજામાં મારો જાન છે તેઓ (મક્કા વાળા) મારાથી કોઈ એવું કામ માંગતા હોય કે જેમાં અલ્લાહના અહકામનું માન હોય તો હું તે તેઓને આપીશજ [એટલે તે વાત હું કબુલજ કરીશ]

ફાયદો સન છમાં હજરત [સલ] એહરામ બાંધીને મદીનાથી મક્કા ઉમરો કરવા ચાલ્યા. માર્ગમાં હજરત [સલ] ની ઊંટડી બેસી ગઈ. સહાબીઓએ કહ્યું કે ઊંટડી થાકી ગઇ છે ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી તો ઊંટડી ઉઠી ગઇ. ફરી હજરત (સલ) સુલેહ કરીને પાછા ફર્યાં. જેનું વિસ્તાર બીજા અધ્યાયમાં વર્ણાયું છે.*

*૮૯૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે અમે તો કંઇ વસ્તુ જોઇ નથી અને ખચીત આ ઘોડાને તો સમુદ્ર (પાણીનો રેલો) જોયો છે." એટલે અબુ તલહાનો ઘોડો કે જેને મનદુબ કહે છે.

ફાયદો એકવાર મદીનામાં રાતના મોટો ગભરાટ ફેલાયો. હજરત (સલ) અબુ તલહાનો ઘોડો માંગી સ્વાર થઇ એકલા સર્વથી આગળ નીકળી ગયા સહાબા પાછલ ઘણા દૂર હતા. જ્યારે જણાયું કે કંઇ નથી તો હજરત (સલ) ત્યાંથી પાછા ફર્યા ફરી આ હદીસ ફરમાવી. આ ઘોડો ઘણી ધીમા ચાલનો પ્રખ્યાત હતો. હજરત (સલ) ની બરકતથી ઘણો દોડતો થયો. જેમકે હજરતે (સલ) તેની તારીફ કરી. આ હદીસથી હજરત [સલ]

*જે માણસ દફતર રાખતો હોય તેને વસીયતનામું લખી રાખવું વાજેબ નથી. અને પોતાના માલમાંથી કંઇ આપવાની વસીયત કરવી વારેસ ગની હોય તો મુસ્તહબ છે નહીં તો મુબાહ છે. ગુ. મો.

* વાંચો હદીસ ના. ૪૫૨. ગુ. મો.

ની પૂરતી બહાદુરી જણાઈ. કેમકે દેહશતના વખતમાં રાતના એકલા આગળ વધવું પૂરી શોજાઅતની દલીલ છે.

૮૯૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ સઈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આદમી સબર (ધીરજ) થી વધારે બેહલી રોજી [રીજક] અપાયલા નથી.

ફાયદો એટલે સબર અને કેનાઅત [સંતોષ] ના બરાબર કોઇ રોજી નથી. કારણ કે જો સંતોષ (તૃપ્ત) ન હોય તો કેટલો પણ માલ હોય લોભ જતો નથી.

શેઅર

ઐ કેનાઅત તવંગરમ ગરદાં
કે વરાએ તો હેચ નેઅમત નેસ્ત †

* ૮૯૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઝેદ બીન સાબેત (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે ફરમાવ્યું કે તમારી સાથે તમારૂં કામ હમેશા રહ્યું [એટલે તરાવીહ માટે ભેગું થવાનું] તે એટલાં સુધી કે મેં ધાર્યું કે તે તમારા પર ફરજ થશે. તો તમો નમાઝને ઘરમાં પઢવાને લાજેમ જાણો. કેમકે ખચીત આદમીની નમાઝ ફરજ સિવાય તેના ઘરમાં પઢવી બેહતર છે [એટલે ફરઝ નમાઝ મસજીદમાં અફઝલ છે.]

ફાયદો હજરતે [સલ] એક વર્ષ રમજાનમાં મસજીદની અંદર ઇબાદત તથા એતેકાફને માટે ચટાઇની કોઠડી બનાવી, રાતના તેમાં હજરતે તરાવીહની નમાઝ પઢી. સહાબા પણ સાથ થયા. એક રાત્રે મસજીદમાં ઘણા લોકો ભેગા થયા હજરતે [સલ] તે રાત્રે નમાઝ નહી પઢિ. સહાબા સમજ્યા કે હજરત [સલ] સૂઇ રહ્યા છે. કેટલાક સહાબા ખંખારવા લાગ્યા કે હજરત [સલ] જાગે અને નમાઝ પઢાવે. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે હું ડરૂં છું કે તરાવીહની નમાઝ કેથે ફરજ થાય નહીં. ફરી જો તમારાથી નહીં બની શકશે તો ગુનેહગાર થશો. તમારા ઘરમાં જઇને પઢો. હજરત ઓમર ફારૂકે (રદી) પોતાની ખિલાફતમાં તરાવીહની નમાઝ મસજીદમાં જારી કરી. કારણ કે નમાઝની ખુબી હજરત (સલ)ના કર્યાથી સિદ્ધ થઈ, માત્ર ફરજ થવાના ડરથી હજરતે (ઉમ્મત ઉપર રહમ ખાઇને) બંધ પાડી હતી. હજરત (સલ) પછી વહી બંધ થઈ એટલે ફરજ થવાનો ડર રહ્યો નહીં. શીઆ જે કહે છે કે તરાવીહ ઓમર [રદી]ની કાઢેલી છે તો આ હદીસથી જણાયું કે તે ખોટું છે.

*૮૯૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જીબરઈલ (અલે) હમેશ મને પડોસી વિષે આજ્ઞા કર્યા કરે છે. તે એટલાં સુધી કે મેં ધાર્યું કે તે તેને વારેસોમાં દાખલ કરશે. @

ફાયદો એટલે પડોસી સાથે ભલાઇ કરવાની એટલી તાકીદ કરી કે હું સમજ્યો કે એક હમસાયો (પડોસી) બીજા હમસાયાનો વારેસ થશે. આ હદીસમાં પડોસીના હકકની તાકીદ છે.

૯૦૦ મુસલિમમાં અબુદ દરદા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સુર્યોદય થાય છે તો તેના બે કીનારા સાથે બે ફિરસ્તા હોયજ છે. તેઓ કહે છે કે ઓ અલ્લાહ ખરચ કરનાર માટે તેનો બદલો જલદી આપ, અને રોકી રાખનાર (બખીલ) માટે હલાકી જલદી આપ.

ફાયદો આજ કારણ છે કે સખીનો હાથ ખાલી રહેતો નથી અને બખીલનું કોઈ પણ રીતે નુકસાન થાય છે.

૯૦૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ સઈદ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો કર્યા કરો તો તમારા પર કંઇ દોશ નથી." એટલે અજલને.

ફાયદો કેટલાક સહાબાએ પૂછ્યું કે અમો ચાહતા નથી કે લોંડીયોથી [અમારી] ઓલાદ થાય. જો હુકમ હોય તો વીર્ય નીકળવાને વખતે

---

† અર્થ—ઓ સંતોષ તું મને તવંગર કર. કારણ કે તારા સિવાય કોઇ નેઅમત (ધન) નથી. ગુા. મો.

@ પડોસી જો મુસલમાન હોય અને ખેશી હોય તો તેના ત્રણ હક્ક છે અને જો તે ખેશી ન હોય તો બે હક્ક છે. અને જો તે મુસલમાન ન હોય તો એક હક્ક છે. એક હદીસમાં છે કે જો તેં પડોસીના કુતરાને માર્યું તો તેં તેને દુઃખ આપ્યું. ગુા. મો.

અમો તેઓથી જૂદા થઇએ (અજલ કરીએ) ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી.

૯૦૨ મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇભી ચીજમાં નરમી આવે છે તો તે તેને સણગારેજ છે. અને જે વસ્તુમાં સખતાઇ આવે છે તો તે તેને એબદારજ કરે છે.

ફાયદો એટલે નરમી દરેક ચીજને સમારે છે. અને સખતી બગાડે છે. નરમીથી દુશમન દોસ્ત બને છે પણ સખતી તથા બદ મીજાજીથી દોસ્ત દુશમન બને છે.

૯૦૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખોદા એવો નથી કે તને તેના ઉપર જીત આપે" અથવા આવી રીતે ફરમાવ્યું "મારા ઉપર જીત આપે." આ હજરતે (સલ) ઝેરદાર બકરીવાળીને કહ્યું.

ફાયદો ખૈબરમાં એક યહુદેણ સ્ત્રીએ બકરીમાં ઝેર નાંખીને હજરત (સલ)ની દઅવત કરી. હજરતે [સલ] તથા બીજા સહાબાએ ખાવા શરૂ કર્યું. ફરી હાથ ખેંચી લીધો અને સહાબાને મના કરીને ફરમાવ્યું કે એમાં ઝેર છે. ફરી તે સ્ત્રીને બુલાવી. તે સ્ત્રીએ ઝેર નાંખવાનો ઇકરાર કર્યો. ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. હજરત (સલ)ને આ ઝેરની હમેશા તકલીફ થતી હતી. જેમકે એજ દુઃખથી હજરત (સલ)નો ઇનતેકાલ પણ થયો હતો.

*૯૦૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં કઅબ બીન ઉજરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હું ધારતો નહોતો કે તને એવી તકલીફ પોહોંચી હશે. એક રિવાયતમાં છે કે મને જણાયું નહોતું કે તને એવી તકલીફ થશે. શું તને એક બકરી મળતી નથી? મેં કહ્યું કે નહીં. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ત્રણ દિવસના રોજા રાખ અથવા છ મિસકીનોને ખવરાવ. દરેક મિસકીનને અડધો સાઅ ઘંઉ, અને તારૂં માથું બોડાવ." આ હજરતે કઅબ બીન ઉજરાને ફરમાવ્યું.

ફાયદો કઅબ બીન ઉજરા એહરામ બાંધીને રાંધતા હતા. અને માથાની જૂ તેમના મોં પર આવતી હતી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે આ ઉજરને લીધે એહરામવાળાને કફારો દઇને માથું બોડાવવું દુરૂસ્ત છે, અથવા જુબહ કરે. પણ જો શકતી ન હોય તો ત્રણ રોજા રાખે અથવા છ ગરીબોને ખાણું ખવરાવે. દરેકને દોઢ શેર ને અડધી છટાક ઘઉં જેટલું.

૯૦૫ બોખારીમાં સહલ બીન સઅદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મને આજે સ્ત્રીઓની જરૂરત નથી ગરજ નથી." એક સ્ત્રીએ પોતાને હજરત (સલ) આગળ કરી [નિકાહમાં આપવા તૈયાર થઇ) તેને હજરતે આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો ખોદાનો હુકમ હતો કે વગર ધણીની જે કોઇ સ્ત્રી પોતાની જાત પેગમ્બર [સલ]ને બખશે વગર મોહોરે તે સ્ત્રી હજરત (સલ) પર હલાલ હતી. એક વેળા એક સ્ત્રીએ કહ્યું કે ઓ રસુલુ—લ્લાહ મેં પોતાની જાત હજરતને બખશી ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે બાયડીની મને જરૂર નથી. હિન્દુસ્થાનમાં ખ્રિસ્તીઓ આ વખતમાં મુસલમાનોને તાનો કરે છે કે તમારા પેગમ્બરની નવ બીબીયો હતી એટલુંજ નહીં પણ તમામ જહાનની સ્ત્રીઓ પોતા માટે હલાલ કરી હતી. અને જુઓ તો પેગમ્બરોને સ્ત્રીઓની ખાહેશ હોતી નથી. તેનો જવાબ આ છે કે જો સ્ત્રીઓની નફરત કરવી તેથી અણગમો થવો આદમી માટે સારૂં ખુબીનું કામ હોત તો જહાનના સઘળા નપુંસક હીજડા પેગમ્બર થતે. એટલુંજ નહીં પણ માણસની નિશાની દુન્યામાં નહીં રહેતે. કારણ કે પ્રથમ નિકાહનો રવય્યો હજરત આદમ (અલે)થી જારી થયો. એટલુંજ નહીં પણ ઇનજીલમાં હેબરીઓનું પત્ર ૧૩;૪માં તેઓને પાઉલ આવી રીતે લખે છે કે "આખી દુન્યામાં નિકાહ કરવું માનીતું કામ તથા શ્રેષ્ઠ છે" અને મશહુર છે કે દાઉદ (અલે)ની નવવાણું બીબીયો હતી. અને તૌરાતમાં છે કે હજરત ઇબરાહીમ (અલે)ની ત્રણ સ્ત્રી હતી સારા, હાજરા, અને કતુરા. અને હજરત મુસા [અલે]ની બે બાયડી હતી. એક સફુરા અને બીજી હબશી સ્ત્રી (સીપણ) અને

હજરત યાકુબની ચાર સ્ત્રી હતી. બે બીબી અને બે લોંડી. તો જો સ્ત્રીઓ કરવી પેગમ્બરોને લાએક નહોત તો હજરત ઇબરાહીમ, યાકુબ, મુસા, અને દાઊદ [અલે] શા માટે કરત.* અને જો કે વગર ધણીવાળી સ્ત્રીઓ જે પોતાની ખુશીથી વગર મોહરે જાત બખશે તેઓને અલ્લાહે રસુલુલ્લાહ માટે હલાલ કરી હતી છતાં આ હદીસથી જણાયું કે ફરી પણ કબૂલ કરતા નહોતા. તો સ્ત્રીઓ મળી આવવા છતાં તથા ખોદાનો હુકમ હોવા છતાં ના પાડવું એ તેમની પાકીજગી તથા સફાઇની દલીલ છે. મતલબ કે ખ્રિસ્તીઓની બીજી શંકાઓ પણ જે તેઓ દીને મોહમ્મદી ઉપર કરે છે તે એવીજ તરેહની નકામી છે જો થોડી પણ સમજવાળો આદમી હોય તો સારી રીતે તેઓને ઉત્તર આપી શકે છે તેને માટે વધુ ઇલમની જરૂર નથી.†

૯૦૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે કોઇ પોતાના સાચા દિલથી શાક્ષી આપશે કે અલ્લાહ સિવાય કોઇ પૂજ્ય નથી અને હજરત મોહમ્મદ તેના બંદા તથા રસુલ છે તેના પર અલ્લાહ દોજખ હરામ કરશે.*

ફાયદો એટલે સાચા ઇમાનદારને દોજખથી મુક્તિ છે.

૯૦૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દરેક નબીને તેમના ઉપર જેટલા લોકો ઇમાન લાવ્યા હોય તેટલીજ નીશાનીયો (મોજેઝા) અપાયલી છે. અને મને તો જે અપાઇ છે તે વહીજ છે (એટલે કુરઆન) કે જે અલ્લાહે મારા તરફ વહી મોકલી છે. તો હું આશા રાખું છું કે કેયામતના દિવસે સર્વ પેગમ્બરો કરતાં મારાં તાબેદારો ઘણાં થશે.

ફાયદો એટલે દરેક પેગમ્બરને ખોદાએ તેટલા મોજેઝા આપ્યા કે જેટલાથી તેઓની સચ્ચાઇ તથા પેગમ્બરી સિદ્ધ થાય, અને લોક ઇમાન લાવે. પણ હજરત (સલ) નો મોજેઝો એટલે કુરઆન ખોદાનું કલામ એ સર્વ મોજેઝાથી નેરાલો અને અફ્જલ છે કેમકે એ મોજેઝો કેયામત સુધી બાકી છે. બીજા પેગમ્બરોના મોજેઝા રહ્યા નથી. અને જ્યારે કેયામત સુધી બાકી રહ્યો તો હમેશ હજરતના મોજેઝાનો દાખલો કાએમ રહ્યો. તો કેયામત સુધી દરેક વખતમાં લોકો મુસલમાન થતાં રહેશે માટે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સર્વ પેગમ્બરોની ઉમ્મતોથી મોહમ્મદી લોક વધારે થશે. અને જો કે અમારા હજરત (સલ) થી હજારો મોજેઝા થયા પણ કેયામત સુધી રહેનાર મોજેઝો કુરઆનજ છે માટે હજરતે (સલ) માત્ર એનું વર્ણન કર્યું. અલ્લાહની આદત આવી રીતે ચાલુ છે કે જે વખતમાં જે હુનરની વધુ ચરચા હોય છે તો તેઓના પેગમ્બરને પણ તેજ રીતનો મોજઝો વગર શીખે ઇનાયત થાય છે કે જેથી તેઓને વગર સન્દેહે પેગમ્બરની સચ્ચાઇ જણાય. જેમકે હજરત મુસા (અલે) ના વખતમાં જાદૂની ચરચા હતી તો તેમને તેવીજ તરેહનો મોજેઝો મળ્યો એટલે લાકડી સાપ થઇ જતી હતી. અને હજરત ઇસા (અલે) ના ઘણા મોજેઝા બીમારોને સાજા કરવાના હતા કારણ કે તેમના વખતમાં તિબ્બ (ડાકટરી) ની ચરચા ઘણી હતી. અને અમારા હજરત (સલ) નાં વખતમાં અરબમાં ફસાહત અને બલાગતની ઘણી ચરચા હતી માટે હજરત (સલ) ને કુરઆન શરીફ મળ્યું અને હુકમ થયો કે જો તમને પેગમ્બરીમાં સન્દેહ હોય તો એક સુરા બરાબત તમો કહો પણ કોઇથી બન્યું નહીં, સર્વ અરબના વકતા (ફોસહા) આજીજ થયા. જો બની શકતે તો જરૂર કહેતે સહેલું કામ છોડી પોતાનો જાન આપવો કેમ પસંદ કરતે. અને કુરઆન શરીફમાં (તેની) ઇ-

* આ વિષયનો વધુ ખુલાસો મેં મારા પુસ્તક તોહફતુલ હિન્દ ગુજરાતી પૃષ્ટ ૨૦૫-૬, ૨૪૨ તથા ઈજહારૂલ હક્ક ગુજરાતી ભાગ. ૨ પૃષ્ટ ૨૧૩-૨૬માં લખ્યો છે. ગુ. મો.

† ગુજરાતી જાણનાર જો સારી રીતે મારાં પુસ્તક તોહફતુલ હિન્દ તથા ઈજહારૂલ હક્કને વાંચશે તો આખી જગતના પાદ્રીઓને શરમિન્દા કરશે. ગુ. મો.

* જેણે રસુલલ્લાહ [સલ]ના કહેવા ઉપર અમલ નહીં કર્યો તેણે સાચા દિલથી હજરતને માન્યા નથી. ગુ. મો.

આશતનો મોજેઝો હોવાથી તેમાં ઇખતેલાફ [વ-ધારો ઘટારો] થયો નથી. કારણ કે ઇસ્લામમાં ઘણા મજહબ થયાં (જો બની શકતે તો) દરેક શખ્સ પોતાના મતની માફક બનાવી લે તે. પણ તૌરાત ઇનજીલ એવી નથી તેની ઇબારતમાં ચ-મત્કાર નથી માટે તેમાં વધારો ઘટારો તથા ફે-રફાર થયો.†

૯૦૮ બોખારીમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ મુસલમાન પુરૂષના ત્રણ બચ્ચાં એવાં મર્યા હશે કે જેઓ જુવાનીએ પહોંચ્યાં ન હોય તો તેની તેઓ પર ઘણી મેહેર કરવાને લીધે તેને જંનતમાં અલ્લાહ દાખેલજ કરશે.

ફાયદો એટલે બાપને છોકરાંની પૂર મોહબ્બત હોય છે અને જેટલી મોહબ્બત વધુ તેટલુંજ તેઓના મોતથી દુઃખ વધુ. ફરી જ્યારે બાપે એવી મોસીબતમાં સબર કર્યો તો તે જંનતને લાએક થયો.

૯૦૯ મુસલિમમાં મઅકલ બીન યસાર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મુસલમાનોનો કોઇ પણ હાકેમ જે તેઓના કામોનો માલિક થયો હોય ને ફરી તેઓ માટે મેહનત નહીં કરે તેઓને માટે ખેરખાહી નહીં કરે તો તે તેઓની સાથે જંનતમાં દાખેલ થશેજ નહીં.

ફાયદો આથી જણાયું કે હાકેમ ઉપર ફરજ છે કે તે રઇયત માટે મેહનત તથા જાન તોડ કોશીશ કરે. તેઓ માટે જે લાભનું કામ હોય તે કરે. પણ જો હાકેમ પોતાની રઇયતથી ગફલતમાં રહેશે અને પોતાની એશ આરામમાં પડશે તો તે જંનતથી અભાગ્યો રહેશે.

૯૧૦ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઈ પણ પુરૂષ મુસલમાન મરે ને તેના જનાઝા ઉપર એવા ચાલીસ પુરૂષો ઉભા રહે (એટલે જનાઝાની નમાઝ પઢે) કે તેઓ અલ્લાહ સાથે કોઈ વસ્તુને શરીક કરતા ન હોય તો અલ્લાહ તેઓની શફાઅત (તેને માટે) કબૂલજ કરશે.

ફાયદો આથી જણાયું કે ચાલીસ મુસલમાન મોવહહેદનું નમાઝ પઢવું તે મૈયતની બખ્શીસનું કારણ છે. અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) ઢુંઢી ઢુંઢીને ચાલીસ મુસલમાનોને જનાઝાની નમાઝ માટે ભેગા કરતા હતા આ હદીસ પ્રમાણે. અને હજરત આએશા (રદી) ની રિવાયતમાં સો મુસલમાનોનું બયાન છે. તો જ્યારે ચાલીસની શફાઅત કબૂલ થઇ તો સોની વધુ કબૂલ થશે. અને કોઇ એક હદીસમાં છે કે ત્રણ સફો કરે.

૯૧૧ મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે કોઈ પણ ઊંટવાળો એવો નહીં હશે કે જેણે તેનું હકક અદા કર્યું ન હોય [એટલે તેની જકાત આપી ન હોય] પણ તે જે હતાં તેથી વધુ થઇને (એટલે ગણતરીમાં વધીને અથવા ડીલમાં વધીને] કયામતને દિવસે આવશે અને તે માલિક તેઓ માટે ખુલ્લા મેદાનમાં બેઠો હશે તેને તેઓ પોતાના પગથી અને ખરીયોથી કચડી નાખશે. અને કોઇ ગાય બળવાળો એવો નહીં હશે કે જેણે તેનું હકક અદા કર્યું ન હોય. પણ તે જે હતાં તેથી વધુ થઇને કેયામતને દીવસે આવશે અને તેનો માલિક સરખા મેદાનમાં બેઠો હશે તેને તેઓ પોતાના શિંગડા ભોંકશે. અને પોતાના પગથી કચડી નાખશે. અને કોઇ બકરાંવાળો ન હશે કે જેણે તેની જકાત આપી ન હોય પણ તે જેટલાં હતાં તેથી વધુ થઇને કેયામતને દિવસે આવશે અને તેનો માલિક સાફ મેદાનમાં બેઠો હશે અને તેઓ પોતાના શિંગડાથી ભોંકશે અને પગથી કચડી નાખશે. તેમાં કોઇ વગર શિંગડાનું નહીં હશે કે શિંગડુ ભાંગેળું નહીં હશે. અને કોઇ ચાંદી સોનાનો એવો માલિક નથી કે જેણે તેની જકાત ન આપી હોય પણ કેયામતને દિવસે તે માલ ગંજો અઝદહા થઇને આવશે ફરી જ્યારે તે મોં ખોલીને તેની પાસે આવશે તો તે તેનાથી નહાસશે તો ફીરસ્તો તેને પુકારશે કે જે ખજાનો તેં છુપાવ્યો હતો તે તું લે મને તેની પરવા નથી. ફરી જ્યારે માલિક જોશે કે તેથી નહાસવું બની શકતું નથી તો લાચારીએ પોતાનો હાથ તે અઝદહાના મોંમાં નાખશે તો તેઊંટની તરેહ તેને ચાવશે.

ફાયદો એટલે જે જાનવરોની તથા માલની જકાત નહીં આપશે તે પર એવો અજાબ થશે.

---

† જેના સેંકડો દાખલા ઇજહારૂલ હક્ક અધ્યાય પેહેલા તથા બીજામાં છે. ગુ. મો.

અને અઝદહા ગંજો એટલા માટે થશે કે સાપ જ્યારે ઘણો પૂરાનો અને ઘણાં ઝેર વાળો થાય છે તો તેના માથાના વાળ ઝેરથી ખરી જાય છે.

૯૧૨ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઈ પણ સોના ચાંદીવાળો જે તેની જકાત નહીં આપતો હશે તો તેને માટે કયામતને દિવસે તે અગ્નિમાં ગાળીને પતરૂં બનાવાશે ફરી તે જહંનમની અગ્નિમાં તાતવાશે ને તેનો ડામ તેની પાંસલી પર કપાલપર અને પીઠ પર દેવાશે. જ્યારે તે પતરાં ઠંડાં થશે તો ફરી તાતવાશે. આ અજાબ તે દિવસમાં થશે કે જેના અંદાજે પચાસ હજાર વર્ષનો છે. તે એટલાં સુધી કે બંદાઓમાં ફેસલો થશે. ફરી તેને તેનો માર્ગ દેખાડાશે કાંતો જંનત તરફ કાંતો દોજખ તરફ.

ફાયદો આ બંને હદીસોમાં જકાત નહીં આપનાર માલદારોના અજાબનું વિસ્તારથી વર્ણન છે. હિંદુસ્થાનમાં જગ્યા જગ્યા નમાઝ રોજાની કંઈક ચરચા છે પણ અફસોસ કે જકાત આપવાની ટેવ તદન છૂટી ગઈ છે. વર્ષ દિવસ પછી ચાલીસમો ભાગ કાઢતાં જાન નીકળે છે. અને જુઓ તો શાદી ગમી તથા નામ નિશાનના કામોમાં હજારો રૂપ્યા બરબાદ કરે છે. ગમે તેવો બખીલ કેમ ન હોય પણ કંઈ ન કંઈ આખર તેનું પણ ખરચ થાય છે* પણ જકાતને નામે તેનો જાન નીકળે છે. ઘણા ખરા માલદાર બખીલો (કંજુસ) ને જોયા છે કે તેઓએ કેવી મેહનત મશકતથી માલ ભેગો કર્યો, ન પોતે ખાધો ન ખવરાવ્યો ન કોઈને ખોદાના માર્ગમાં આપ્યો પણ જ્યારે તે અભાગ્યા મરી ગયા તો તેમના છોકરાઓએ અને વારેસોએ તે માલને થોડાક દિવસમાં ઉડાવી નાખ્યો. તો વિચાર કરવો જોઈએ કે કેટલી મોટી નાદાની અને બેવકુફી છે કે પોતે તો હજાર તરેહની મેહનતથી દોલત ભેગી કરે અને બીજા તેને ઉડાવે અને ફરી પચાસ હજાર વર્ષનાં દિવસમાં આવા સખત દુઃખમાં સપડાય કે જેને ધ્યાનમાં લેતાં જાન નીકળે છે. માલદાર મુસલમાન ઉપર લાજેમ છે કે તે આ વાતોમાં ઉંડાણથી વિચાર કરે. અને મોતને હમેશ હાજર જાણી કયામતની સખતીયો પર વિચાર કરી પોતાના માલિક (અલ્લાહ) નો હુકમ બજાવી લાવે. અને પોતાના માલની જકાત કહાડે. અને શેતાનના વસવસાને માને નહીં કે જકાત આપવાથી માલ ઓછો થશે. કારણ કે અલ્લાહે જકાતવાળા માલમાં બરકત આપવાનો વાયદો કર્યો છે.

શેર

જકાતે માલ બદર કુન કે ફજલએ રજ રા
ચું બાગમાં દેરવદ બેશતર દેહદ અંગુર *

૯૧૩ મુસલિમમાં અબુદ દરદા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઈ પણ બંદો મુસલમાન પોતાના ભાઈ માટે પીઠ પાછલ દોઆ કરે છે તો ફિરસ્તો કહે છે કે તેટલું તને પણ (અટલે આ દોઆની બરાબર સવાબ તને પણ મળશે).

ફાયદો આથી જણાયું કે મુસલમાન માટે પીઠ પાછલ દોઆ કરવી ખોદાને નજદીક એવી ઉમદા વાત છે કે દોઆ કરનાર માટે ફિરસ્તો દોઆ કરે છે. અને હદીસ શરીફમાં છે કે ગાએબ મુસલમાન માટે દોઆ મકબૂલ થાય છે. કારણ કે તે ખુશામત તથા રિયાથી દૂર છે.

૯૧૪ મુસલિમમાં ઉમ્મે હબીબા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઈ પણ બંદો મુસલમાન દર રોજ ફરજ સિવાય નફલ બાર રકઅત અલ્લાહ માટે નમાઝ (સુંનત) પઢશે તો અલ્લાહ તેને માટે જંનતમાં એક ઘર બાંધશે અથવા તેને માટે જંનતમાં ઘર બંધાશે.

ફાયદો આ બંને શબ્દોમાં રિવાયત કરનારને શકક છે પણ મતલબ બંનેની એક છે કંઈ ફરક નથી. આ હદીસમાં બાર રકઅત સુંનત મોઅકકદાની ફજીલતનું વર્ણન છે. એટલે બે રકઅત ફજરની સુંનત, ૬ જોહેરની, ૨ મગરેબની અને બે ઇશાની.

૯૧૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં મઅકેલ બીન યસાર [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે

* એટલુંજ નહીં પણ ઘણા બખીલો કાર વહેવારમાં ઘણા દોલા થાય છે. કહેતી છે કે "વાણીયો વરઘોડે ગાંડો." ગુ. મો.

* અર્થ—માલની જકાત કાઢ કેમકે દ્રાક્ષના વેલાના વધારાને જ્યારે માલી છાંટે છે તો તે દ્રાક્ષ વધારે આપે છે. ગુ. મો.

(સલ) ફરમાવ્યું કે કોઈ બંદાને અલ્લાહે કોઈ રઈયતનો સમ્ભાળનાર (હાકેમ) બનાવ્યો હોય અને તે રઈયતનો બદખાહ થઈને મરે તો અલ્લાહ તેના ઉપર જંનત હરામ કરે છે.

ફાયદો. એટલે જાલેમ હાકેમ જંનતથી અભાગ્યો છે.

૯૧૬ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઈ પણ રીજમીટ અથવા તુકડી જેહાદ કરે ને ફરી તે લુટ મેળવી સલામત રહે તો તે ઓના અજર (મજદુરી—સવાબ) નો બે ત્રતીયાંશ જલદી મળ્યા છે. અને કોઈ રીજમીટ કે તુકડી વગર લુટ મેળવે જેહાદ કરે અને ખપી જાય (એટલે શહીદ થાય) તો તેઓની મજદુરી પૂરી થઇ.

ફાયદો એટલે જીવતા જેહાદ કરનારાઓને બે લાભ તુરત મળે છે. એક સલામતી અને બીજો લુટનો માલ. ત્રીજો હિસ્સો એટલે જંનત બાકી રહ્યો તે કયામતમાં મળશે. અને શહીદોને તો દુન્યામાં કંઇ લાભ નથી. માટે તેનો સઘળો સવાબ આખેરત ઉપર રહ્યો. આ હદીસથી જણાયું કે જીવતા ગાજી કરતાં શહીદ ઘણો અફજલ છે.

૯૧૭ બોખારી * તથા મુસલિમમાં અમર બીન અબસા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાંનો કોઇ પુરૂષ વોજૂના પાણીને પાસે રાખશે ફરી કોગળો કરશે નાકમાં પાણી લેશે અને નાક છણકશે તો તેના ચેહરાના મોંના અને નાકના ગુનાહ ખરે છે. ફરી જ્યારે તે પોતાના મોંને ધોએ છે ખોદાના હુકમ કર્યા પ્રમાણે તો તેના મોંના ગુનાહ દાઢીના કીનારાથી પાણીને સાથે ખરે છે ફરી તે પોતાના હાથને કોણી સુધી ધોએ છે તો તેના હાથોના ગુનાહ પાણીની સાથે તેરવાથી નીકળે છે. ફરી તે પોતાના માથાનો મસહ કરે છે તો તેના માથાના ગુનાહ પાણીની સાથે વાળના કીનારાથી નીકળે છે. ફરી તે બંને પગને ઘુંટી સુધી ધોએ છે તો તેના પગના ગુનાહ તેના તેરવાથી પાણીની સાથે ખરે છે. ફરી જો ઉભો રહ્યો ને નમાઝ પઢી ફરી અલ્લાહની હમ્દ કરી તેની ખુબીયો (સના) બયાન કરી અને તેની બુઝુરગી બયાન કરી જેવી તેને લાએક હતી અને પોતાના દિલને અલ્લાહ માટે ખાલી કર્યું (એટલે હોજુર દિલથી વગર વિસવાસે નમાઝ પઢી) તો તેની માએ જણ્યો હોય તેવી હાલતમાં તે ગુનાહોથી ફરશે.

ફાયદો. એટલે વોજૂ અને હોજૂર દિલથી નમાઝ પઢવાની આ તાસીર છે કે સર્વ નાહલા ગુનાહોથી આદમી પાક થાય છે. બાકી એનું બયાન પ્રથમ થયું છે.

૯૧૮ બોખારીમાં અદી બીન હાતેમ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાંના દરેકની સાથે તેનો પરવરદિગાર વાત કરશે તેના વચ્ચે અને ખોદા વચ્ચે કોઈ દુભાષિયો હશે નહીં (આમના સામની વગર કોઇની મારફતે ખોદાથી વાત કરશે) ફરી તે પોતાની જમણી બાજુએ જોશે તો પોતાના અમલોજ જોશે. અને તે પોતાની ડાબી બાજુએ જોશે તો પોતાની કરનીજ જોશે. ફરી તે પોતાને સામે જોશે તો તે મોંની સામે અગ્નિ સિવાય કંઇ જોશે નહીં. તો તમો અગ્નિથી બચો અગર જો અડધી ખજુર આપીને. અને જે માણસને ખજુર ન મળે તો તે મીઠી વાતથી (દોજખથી બચે).

ફાયદો. એટલે એવો સખત વખત દરેક મુસલમાનને આગળ આવનાર છે કે વગર કોઇને વચ્ચે રાખી ખોદા વાત કરશે. અને જમણે ડાબે બુરાં ભલાં પોતાના અમલો હશે અને આગળ દોજખ ધકધકતી હશે. ફરી હજરતે (સલ) તે બારીક વખતના બચાવની તદબીર બતાવી. એટલે ખોદાના માર્ગમાં કંઇ આપવું અગર જો થોડું હોય. અને જો આપવાની કંઇ પણ શક્તિ ન હોય તો ભલી વાતથીજ મુસલમાનનું દિલ ખુશ કરે, આથી જણાયું કે દોજખથી બચાવવામાં ખેરાતની મોટી તાસીર છે.

૯૧૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અલી (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાંનો કોઈ નથી કે જેનું ઠેકાણું જંનતનું

* શરહ મશારેકથી જણાય છે કે આ હદીસ માત્ર મુસલિમની છે. ગુ. મો.

તથા જહંનમનું લખાયું ન હોય. (એ ટલે જંનતી લોક તથા જહંનમી લોક ખોદાની નજદીક ઠરી ચુકયાં છે) સહાબાએ કહ્યું કે શું અમો અમારા લખ્યા ઉપર ભરોસો નહીં કરીએ (એટલે તકદીરની આગળ અમલ કરવો નિર્લાભ છે જે કિસમતમાં હશે તે થશે) તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અમલ કરતા ચાલો. કારણ કે દરેક જે માટે ઉત્પન્ન થયો છે તેજ તેને સેહલું અને આ સાન થાય છે. પણ જે નેક બખતોમાંથી છે તે નેક બખતીના કામ તરફ જલદી ફરે છે (તે ત-રફ તૈયાર થાય છે) અને જે બદ બખતોમાંથી છે તે ઉલટથી બદ બખતીના કામો તરફ તૈયાર થાય છે. ફરી હજરતે (સલ) આયત પઢી (તેનો અર્થ) પણ જે કોઇએ ખેરાત કરી અને (ખોદાથી) ડરો અને બેહતર દીન (ઇસ્લામ) ને સાચવ્યું તે પર અમો સેહલું કરીએ છીએ નેકી કરવું. અને જેણે બખીલી કરી અને બે પરવા બન્યો અને બેહતર દીનને જૂઠવ્યું તે પર અમો સેહલો કરીએ છીએ સખત માર્ગ.

ફાયદો સહાબા આ સમજતા હતા કે તક-દીરની આગળ કરની નિર્લાભ વસ્તુ છે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તમો ખોટું સમજ્યા છો. અમલ કરવું એ તકદીરને વિરૂદ્ધ નથી. કારણ કે અલ્લાહે દુન્યામાં ચીજોને બનાવી અને એકને બીજી સાથે સંબંધ રાખ્યો અને પોતાની હિકમત પ્રમાણે કોઇ ચીજને કોઇનું કારણ ઠેરવ્યું. જેમકે આંખ જોવાનું કારણ છે અને ઝેર મોતનું કારણ છે. એવીજ રીતે સારૂં કામ જંનતનું કારણ છે અને બુરૂં કામ દોજખનું કારણ છે. તો જણાઇ આવ્યું કે કરની તે તકદીરને વિરૂધ્ધ નથી. એવી જ રીતે રોજી રિજક તકદીરમાં લખાયલું છે અને કમાઈ કરવી તેનું કારણ છે અને કોઇ તેને તક દીર વિરૂધ્ધ જાણતું નથી. મતલબ કે મુસલમાનને તકદીરનું ઈમાન લાવવું વાજેબ છે અને તેમાં બહસ તકરાર કરવી હરામ છે. કારણ કે માણસ પોચી અકલવાળો છે તકદીરનો ભેદ સમજી શ-કતો નથી, ઘણાઓ બેહકી જાય છે. કોઇએ અ લી મુરતજા (રદી) થી તકદીરનો હાલ પૂછ્યો તેવ-ણે ઉત્તર આપ્યો કે અંધારી રાતમાં સમુદ્રમાં નો પડ. એટલે તકદીરની હકીકત દરયાફ્ત કર વી માણસની શકતી નથી.

૯૨૦ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાંના દરેકની સાથે એક તેનો સાથી જીન્નાતમાંથી અને એક સાથી ફિરસ્તામાંથી ઠેરવા યો છે. લોકોએ કહ્યું કે તમારી સાથે પણ ઠેરવાયો છે ઓ રસુલુલ્લાહ ! હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મારી સાથે પણ છે. પણ ખોદાએ મારી તેના ઉપર મદદ કરી છે જેથી તે તાબેદાર થયો. (અ થવા મુસલમાન થયો) તો તે સારાં કામો વગર બીજું કંઈ બતાવતો નથી.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે હજરત (સલ) નો હમજાત શેતાન મુસલમાન થયો હતો. અને સુંનત જમાઅતનો આજ મજહબ છે કે પેગમ્બરો સિવાય બીજો કોઈ ગુનાહોથી મા સુમ નથી.

૯૨૧ મુસલિમમાં ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાંનો કોઈ વોજૂ કરે છે ફરી તે પુરી તોરથી વોજૂ કરે અથવા વોજુને પુરૂં કરે ફરી કહે **"અશહદો અલ્લાએલાહ ઇલ્લ--લ્લાહો વહદહુ લા શરીક લહુ વ અશ હદો અન્ન મોહમ્મદ અબ્દોહુ વ રસુલો હુ** * તો તેને માટે જંનતના આઠ દરવાજા ખુ લી જશે જેમાંથી ચાહે દાખલ થાય.

ફાયદો આ હદીસમાં સારી રીતે પૂરા વો જૂ કરી તે પછી તોહીદ અને રેસાલતની શાક્ષી આપવાની તાસીર તથા ફજીલતનું બયાન છે.

૯૨૨ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિ-વાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારા માંની કોઈ સ્ત્રીએ ત્રણ બચ્ચાંઓને આગળ મોકલ્યાં હશે (એટલે જેના ત્રણ બચ્ચાં મરી ગયાં હશે) તો તેઓ તેણીને માટે દોજખથી આડ થશે (એટલે દોજખથી બચાવશે.)

ફાયદો ઓરતોએ હજરત તે અરજ કરી કે ઓ રસુલ--લ્લાહ પુરૂષો આપની સંગમાં હમેશ

* અર્થ—હું શાક્ષી આપું છું કે અલ્લાહ સિ-વાય કોઇ પૂજ્ય નથી તે એકલો છે તેનો કોઇ ભા-ગ્યો નથી. અને હું શાક્ષી આપું છું કે મોહમ્મદ તેના બંદા છે તથા તેના રસુલ છે. ગુ. મો.

હાજેર રહે છે અને દીન શીખે છે, તો અમારે માટે પણ કોઇ વખત ઠેરવો. હજરતે (સલ) તેઓ માટે પણ વખત નિમ્યો. અને ઓરતોને આ હદીસ ફરમાવી. ફરી એક સ્ત્રીએ કહ્યું કે ઓ રસુલુલ્લાહ કોઇના બે બચ્ચાં મર્યાં હોય ? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે પણ દોજખથી બચાવશે.

૯૨૩ મુસલિમમાં ઉમ્મે સલમા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યુ કે કોઇ મુસલમાનને દુઃખ પુગે ને તે જે ખોદાએ હુકમ કરેલો તે કહે **ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના એલૈહે રાજેઊન અલ્લાહુમ્મ-અજોરની ફી મોસીબતી વખલોફ લી ખેરમ મિનહા** ꙳ તો અલ્લાહ પાછલથી તેથી સારો બદલો આપે છે.

ફાયદો જયારે કોઈ મુસલમાનને દુઃખ પોહોંચે તો "ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના એલૈહે રાજેઊન" કહેવું મુસ્તહબ છે. એક વાર દીવો ગુલ થયો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું "ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના એલૈહે રાજેઊન" સહાબીઓએ કહ્યું ઓ રસુલુ--લ્લાહ ચેરાગ બુજવામાં કયું મોટું દુઃખ છે કે આપે "ઇન્ના લિલ્લાહે" ઇત્ય કહ્યું ? હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે મુસલમાનને જેથી તકલીફ થાય તે દુઃખ છે. એટલે દરેક રંજ તકલીફમાં ઓછું હોય કે વધારે હોય "ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના" ઇત્ય કહેવું જોઇએ.

૯૨૪ મુસલિમમાં ઉસમાન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ મુસલમાન તહારત કરે (પાકી મેળવે) ફરી અલ્લાહે જે તે પર ફરજ કરી છે તે તહારતને પૂરી કરે ને ફરી આ પાંચ નમાઝો પઢે તો તે નમાઝો દરમીયાનના ગુનાહોનો તે નમાઝો કફારો થશે. (એટલે નાહના ગુનાહને મટાવશે.)

૯૨૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઈ પણ મુસલમાને બીમારીથી કે તે સિવાય બીજા કંઇથી દુઃખ મોસીબત પોહોંચે તો જેવી રીતે ઝાડ પાંદડાંને ખેરવે છે તેમ તેને લીધે અલ્લાહ તેના ગુનાહોને ખેરવે છે.

ફાયદો એટલે દરેક રંજ અને તકલીફથી મુસલમાનના ગુનાહ દૂર થાય છે. તે એવી શરતથી કે તે પર સબર કરે અને ખોદાનો શિકવો શીકાયત કરે નહીં.

૯૨૬ મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ મુસલમાન કોઈ ઝાડ રોપશે તો તેથી જે ખવાશે તે તેને માટે ખેરાત છે જે તેમાંથી ચોરાશે તે તેને માટે ખેરાત છે અને જે કંઇ તેમાંનું કોઈ નુકસાન કરશે તે તેને માટે ખેરાત છે.

ફાયદો આ હદીસમાં ઝાડ રોપવાના સવાબનું બયાન છે. કે તેના ફળ વગેરે ચોરી થવામાં અને કોઇ તરેહ ઝાડના નુકસાન થવામાં ઝાડવાળાને ખેરાત કરવા તથા ખોદાના માર્ગમાં આપવા બરાબર સવાબ છે. આથી જણાયું કે ઝાડ રોપવું ફરી તે બગીચામાં હોય કે માર્ગ ઉપર હોય મુસ્તહબ છે. કેમકે તેનો સવાબ લાંબી મુદત સુધી બાકી રહે છે. અને જો મખલુકને લાભ કરવાની નૈયત હોય તો તે સર્વથી બેહતર છે.

૯૨૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ મુસલમાનને કોઇ મુસીબત પોહોંચશે તો તેના બદલામાં અલ્લાહ તેના ગુનાહ દૂર કરે છે તે એટલાં સુધી કે કાંટો ઘોંચાયાથી પણ.

ફાયદો એટલે જો કે થોડી મુસીબત અને તકલીફ હોય કાંટો લાગવા જેવી તે પણ સવાબથી ખાલી નથી. **સુબ્હાન-લ્લાહ** ! કેવી કરીમીની શાન છે નુકતા નવાઝી એનું જ નામ છે.

૯૨૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇપણ ઘાયલને અલ્લાહના માર્ગમાં ઘા લાગે છે તો તે કયામતને દિવસે એવી હાલતમાં આવશે કે તેનો ઘા વહેતો હશે. તેનો રંગ તો લોહીનો હશે પણ તેની ખુશબો મુશક (કસતુરી) સરખી.

ફાયદો જખમથી ખૂન આટલા માટે વહેશે કે તેઓની બુજુરગી અને કમાલ સર્વ પર પ્રગટ થાય, કે આ લોકોએ અલ્લાહને માટે જાન આપ્યો અને ઘા ખાધા.

꙳ અર્થ—ખચીત અમો અલ્લાહના છીએ અને ખચીત અમો તેના તરફ ફરી જનાર છીએ. ઓ અલ્લાહ તું મારી મુસીબતનો સવાબ આપ. અને તેથી સારો બદલો મને આપ. ગુ. મો.

૯૨૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઈ પણ બાળક જન્મે છે તો જન્મતી વેળા શૈતાન તેને અડકે છે, ફરી તે બાળક શૈતાનના અડકયાથી રોવા લાગે છે. પણ મરયમ તથા તેના છોકરા (ઇસા) ને શૈતાને અડકયા નથી.

ફાયદો હજરત મરયમ તથા હજરત ઇસા (અલે) ને શૈતાને એટલા માટે છેડયા નહીં કે મરયમ (અલે) ની માએ હજરત મરયમ તથા તેમની એલાદ માટે ખોદાથી દોઆ માંગી હતી કે શૈતાનનો તેમના પર કાબુ નહીં થાય. તે દોઆ કુરઆન શરીફમાં વર્ણાયલી છે. અને જ્યારે હજરત ઇસા (અલે) જન્મયા તો જીબરઇલે પોતાના પર તેમના પર ફેરવ્યા હતા, એજ માટે તેમનો લકબ [અભિધાન] **મસીહ** છે એટલે હાથ ફેરવાયલો (અથવા મસળાયલો) અને એજ માટે શૈતાન તેમને અડકી શકયો નહીં. *

૯૩૦ મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ મૈયત ઉપર મુસલમાનોમાંથી એક સોની સંખ્યા જનાઝાની નમાઝ પઢશે ને તેને માટે બખશીશની શફાઅત કરશે તો તેને માટે તેઓની શફાઅત કબૂલ થશે.

ફાયદો અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) ની રિવાયતમાં ચાલીસ ખાલિસ મુસલમાનની શફાઅતનું બયાન છે, અને આ હદીસમાં સોનું વર્ણન છે, તો મતલબ આ છે કે જો ખાલિસ મુસલમાન હોય તો ચાલીસનીજ દોઆ મકબૂલ છે.

૯૩૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પેગમ્બર એવા નહીં થયા કે જેવણે પોતાની ઉમ્મત ને કાણા જૂઠાથી (એટલે દજ્જાલથી) ચેતવી નહીં હોય. તમો જાણી લો કે તે કાણો છે અને ખચીત તમારો પરવરદિગાર બુજુરગીવાળો કાણો નથી. તેની બે આંખોની વચ્ચે લખાયલું છે **ક ફ ર** (એટલે કુફરનો શબ્દ)

ફાયદો હજરતે (સલ) એક વાર ખુતબો પઢયો અને ફરમાવ્યું કે જો કે દરેક પેગમ્બરે પોતાની ઉમ્મતને દજ્જાલથી ચેતાવી છે પણ હું તમને કહું છું કે તે કાણો થશે અને તેના માથા પર કુફર લખેલું હશે. એટલે આવો સાફ પતો કોઇ પેગમ્બરે બતાવ્યો નથી. કે જેથી તેનું જૂઠ દરેક ઉપર પ્રગટ થાય. કેમકે તે ખોદાઇનો દાવો કરશે અને તે કાણો થશે. અને જુઓ તો નુકસાનવાળું થવું ખોદાની શાન નથી. અને બીજી નિશાની તેના કુફરની તેના માથા પર ખુદ શબ્દ કુફરનો હસ્તી ધરાવે છે જે મુસલમાનોને દેખાશે કાફેરોને દેખાશે નહીં.

૯૩૨ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મારાથી આગળ કોઇ પણ પેગમ્બરને (અલ્લાહે કોઇ ઉમ્મતમાં મોકલ્યા છે તો તેમને માટે તેમની ઉમ્મતથી હવારીયો (ચોખ્ખા જાન ફિદા કરનાર) તથા સહાબીયો થયા કર્યા છે જે તેઓની સુંનતને પકડે છે અને તેમના હુકમની તાબેદારી કરે છે. ફરી તેઓ પછી ખચીત એવા નાલાએ નીકળે છે કે જે કહે છે પણ કરતા નથી અને કરે છે જેનો હુકમ તેમને થયો નથી. તો જે કોઇ તેઓથી હાથથી જેહાદ કરે તે મુમિન છે. અને જે કોઇ તેઓની સાથે જીભથી જેહાદ કરે તે મુમિન છે. અને જે કોઇ તેઓની સાથે પોતાના દિલથી લડે તે મુમિન છે. આ ત્રણ કામો સિવાય ફરી તો રાયના દાણા બરાબર ઇમાન નથી.

ફાયદો એટલે હમેશથી આ દસ્તુર છે કે સર્વ પેગમ્બરોનું દીન અને સુંનતને તેમના મદદગાર તથા સહાબા થોડી મુદત સુધી સારી રીતે જારી રાખે છે ફરી તે પછીના નાલાએક લોક તેમના દીનને બરબાદ કરે છે અને પોતાના તરફથી બિદઅતો કહાડે છે. તો ઇમાનદારો પર વાજેબ છે કે તેને ઉખેડવામાં તથા દૂર કરવામાં કોશીશ કરે. સારી પદવી તો આ છે કે હાથથી મટાડે. જો નહીં થઇ શકે તો જબાનથી મના કરે. અને નહીં તો તેઓને તથા તેઓની બિદઅતોને દિલથી બુરાં જાણે. પણ જો આ ત્રણ વાતોમાંની કોઇ એક વાત પણ નહીં કરે તેમાં જરાએ ઇમાન નથી. અને આ જે કેટલાક જાહેલોમાં મશહૂર છે કે

* આ હજરત ઇસા તથા તેમની માનો ખાસ્સો છે. બીજા પેગમ્બરો કે વલી માટે એની સાબેતી નથી. ગુ. મો.

"મુસા બ દીને ખુદ વ ઇસા બ દીને ખુદ" અમને શી જરૂર કે અમો કોઇને બુરૂં કહીએ. આ હદીસથી સાફ જણાયું કે આ વાત તદન ખોટી છે. એટલુંજ નહીં પણ ઇમાનની આજ નિશાની છે કે બિદઅત અને શરીઅત વિરૂદ્ધ કામોથી દુશમનાઇ રાખે અને જબાનથી તેની બુરાઇ બયાન કર્યા કરે. અને જેમાં એ વાત નથી તે મોહમ્મદી નથી. કારણ કે તેની નજદીક સુંનત અને બિદઅત, ઇસ્લામ અને કુફર બરાબર થયાં. ન તો તેને સુંનતની ખાહેશ અને ન બિદઅતનો અણગમો.

૯૩૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ નબી મરે છે તો તેમને (જીન્દગી તથા મોત વિષે) અખત્યાર અપાય છે.

ફાયદો. એટલે કોઇ પેગમ્બરને તેમની રજા વગર મોત આવતું નથી. પેગમ્બરો માટે ખોદા તરફથી આ માન તથા ઇજ્જત છે.

૯૩૪ બોખારીમાં અબુ સઇદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ રૂહ (જાન) જે ઉત્પન્ન થનાર છે તે કયામત સુધી પેદા થશેજ.

ફાયદો એટલે રૂહ ખોદાની જાણમાં છે તે જરૂર આ જહાનમાં પેદા થશે કોઇ તેમાની રહી જાય એ અસંભવિત છે. અને આ જે કેટલાક કહે છે કે કેટલીક રૂહો દેહમાં નહીં આવશે તે આ હદીસથી જણાયું કે તે ખોટું પ્રખ્યાત થયું છે. આ હદીસ હજરતે (સલ) તે વેળા ફરમાવી હતી કે જયારે સહાબાએ અરજ કરી કે અમો ચાહતા નથી કે લોંડીઓથી ઓલાદ થાય. જો હુકમ હોય તો સમ્ભોગ કરીએ અને વીર્ય નીકળતી વેળા જૂદા થઇએ. (અજલ કરીએ) મતલબ હદીસની આ છે કે આ તમારો નકામો ખિયાલ છે. જે જીવ થનાર છે તે અવસ્ય થશે અને તમારી તદબીર કંઇ ચાલશે નહીં.

૯૩૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ જીવ મરી જાય અને તેને માટે અલ્લાહને ત્યાં બેહતરી હોય તેને સારૂં લાગતું નથી કે તે દુન્યામાં પાછો આવે અને દુન્યા તથા જે ચીજ તેમાં છે તે તેને મળે. (એટલે જેની બખ્શીશ થઇ તે પાછો દુન્યામાં આવવાની આશા કરતો નથી અગર જો તેને સાત અકલીમ (દ્વિપ) નું રાજ્ય મળે) પણ શાહીદ શહાદતનો ઉમદા મરતબો જોવાથી આશા કરે છે કે તે દુન્યામાં પાછો આવે અને કતલ થાય.

ફાયદો આ હદીસમાં શહાદતની ઉમદગીનું બયાન છે. એટલે શાહીદની સર્વ મતલબો મળી ગઇ પણ ખોદાની નજદીક વધારે માન મેળવવા ફરી કતલ થવાની આશા હજુ હોય છે.

૯૩૬ મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અરફાના દિવસ સિવાય કોઇ દિવસ એવો નથી કે જેમાં અલ્લાહ ઘણાં બંદાઓને અગ્નિથી છુટકારો આપે. ખચીત તે દિવસે અલ્લાહ (ની રહમત) કરીબ થાય છે અને તે ફિરસ્તાઓ આગળ હજ્જ કરનારાથી ફખર કરે છે (મગરૂરી લે છે). ફરી તે ફરમાવે છે આ લોકો શું ઇચ્છે છે.

ફાયદો જીલહજની નવમી તારીખનું નામ અરફા છે. તે દિવસે હજ્જ થાય છે. આ હદીસથી જણાયું કે અરફાનો દિવસ સર્વ દિવસોથી શ્રેષ્ઠ છે.

૯૩૭ મુસલિમમાં ઉમ્મે સલમા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સદકો કરવાથી માલ ઘટતો નથી અને જે પુરૂષ જુલમને માફ કરશે તો તેથી અલ્લાહ તેની ઇજ્જત વધારશે.

ફાયદો એટલે જકાત આપવાથી માલ ઓછો થતો નથી. જાહેરમાં કમી થવો લાગે છે. પણ તેનો સવાબ ખોદાની નજદીક સિદ્ધ થાય છે. અને દુન્યામાં માલની અંદર બરકત પણ થાય છે. અને જુલમ માફ કરવામાં દેખીતી રીતે જીલ્લત તથા લાચારી જણાય છે પણ ખોદાની નજદીક ઇજ્જત વધે છે. એટલુંજ નહીં પણ લોકોમાં પણ તેની ખુબી પ્રગટ થાય છે. લોકો આવી રીતે કહે છે કે ફલાણો માણસ કેવો ગમખાનાર અને નેક બખ્ત આદમી છે કે તેના ઉપર જુલમ સિતમ થયા છતાં તેણે દમ નહીં માર્યો બદલો નહીં લીધો. પણ માફ કર્યો.

* ૯૩૮ મુસલિમમાં મિકદાદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ બીજી વારનું દોહવું તો અલ્લાહ તરફની રહમતજ છે. તો શું તેં મને ખબર કીધી નથી હું મારા સાથીઓને જગાડતે તેઓને આ રહમત માંથી ભાગ મળતે." આ હદીસ મિકદાદ (રદી) ને બીજી વાર ત્રણ બકરીઓ દોહતી વેળા ફરમાવી.

ફાયદો આ હદીસનો ખોલાસાવાર કિસ્સો મિકદાદ (રદી) થી આવી રીતે રિવાયત છે કે અમો ત્રણ આદમી હિજરત કરીને મદીનામાં આવ્યા. અને અમને ભૂખને લીધે ન આંખથી સૂજતું હતું અને ન કાનથી સંભળાતું. અમો હજરત (સલ) ની પાસે આવ્યા અમને હજરત (સલ) ઘેર લઇ ગયા, અને ફરમાવ્યું કે આ ત્રણ બકરીઓનું દૂધ દોહો. એનું દૂધ આપણે પીયા કરીશું. તો અમો ત્રણે માણસ તેનું દૂધ પીયા કરતાં હતાં અને હજરત (સલ)નો હિસ્સો રાખતા હતા. હજરત (સલ)ની આદત હતી કે રાતના આવતા અને અમને એવી રીતે આહિસ્તાથી સલામ કરતા કે જાગતો સાંભળે અને સૂતેલો જાગે નહીં. ફરી મસજીદમાં જઇને તહજજોદની નમાઝ પઢતા. નમાઝ પછી દૂધ પીતા. એક રાત્રે એવો બનાવ બન્યો કે હજરત [સલ] અનસારીઓને ઘેર પધાર્યાં હતા. શેતાને મારા દિલમાં આ ખ્યાલ નાખ્યો કે હજરત (સલ) જ્યાં ગયા છે ત્યાંથી ખાઇ પીને આવશે. લાવ હું હજરત (સલ) નો હિસ્સો પણ પીઊં. ફરી હું તે પી ગયો. ફરી મને પશ્ચાત્તાપ થયો કે હું હજરતનો હિસ્સો શા માટે પી ગયો. કદાપી હજરત (સલ) ત્યાંથી ભૂખ્યા આવશે અને અહિંયા પોતાનો હિસ્સો નહીં જોશે તો બદ દોઆ કરશે. જેથી મારાં દીન દુન્યા બંને બરબાદ થશે, મતલબ કે આ વિચારમાં મારી ઊંઘ ઉડી ગઇ. અને મારા બંને સાથીઓ સૂતા હતા. ફરી હજરત [સલ] પધાર્યા અને દસ્તુર પરમાણે સલામ કરી અને મસજીદમાં ગયા. નમાઝ પઢીને દૂધ પીવા આવ્યા. ને વાસણ ખાલી જોયું ફરી આસમાન તરફ માથું ઉંચું કર્યું. હું સમજ્યો કે મને બદ દોઆ કરશે. તો હજરતે આવી રીતે ફરમાવ્યું "ઓ અલ્લાહ જે મને રોજી આપે છે (ખવરાવે છે) તેને તું રોજી આપ અને જે મને પાય છે તેને તું પા." મેં જાણ્યું કે આ દોઆથી બકરીઓ મોટી થઇ હશે. ફરી હું જોઉં છું કે બકરીઓના આંચળ દૂધથી ભરાઇ ગયાં છે મેં તેને દોહયું અને હજરત [સલ] ની આગળ લઈ ગયો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમો પોતાના હિસ્સા પી ચુકયા છો? મેં કહ્યું કે હા અમો પી ચુકયા છીએ. ફરી હજરતે પીધું અને બચેલું મને આપ્યું મેં પીધું. જ્યારે મને જણાયું કે હજરત [સલ] સારી રીતે આસુદા થયા તો ઘણી ખુશીથી હું હાંસી પડયો. અને હજરત (સલ) ને આ તમામ કિસ્સો કહ્યો. ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી એટલે દૂધનું વધવું ખોદાની નેઅમત હતી. જો તું પ્રથમથી કહેતે તો આપણે આ બંને આદમીઓને પણ આ રહમતી દૂધમાં ભેગા કરતે. આ કિસ્સો મોજેજો છે તથા હજરત [સલ] ની દોઆની બરકત છે.

* ૯૩૯ મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ પોતાના વાયદા વિરૂધ્ધ કરતો નથી ને નતેના રસુલો [વાયદા વિરૂધ્ધ કરે છે] *

ફાયદો એક વાર હજરત જીબરઇલે હજરત (સલ) ને વાયદો કર્યો હતો કે અમો ફલાણે વખત તમારી પાસે આવીશું, ફરી તે વખત વહી ગયો પણ હજરત જીબરઇલ (અલે) નહીં આવ્યા. ફરી હજરતે (સલ) જોયું કે ઘરમાં કુરકુર્યું છે તેને કઢાવ્યું. જ્યારે હજરત જીબરઇલ (અલે) આવ્યા ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ખોદા તથા તેના રસુલ વાયદા વિરૂધ્ધ કરતા નથી. તમો પોતાના વાયદા ઉપર નહીં આવ્યા તેનું કારણ શું? ત્યારે હજરત જીબરઇલે (અલે) કહ્યું કે કુતરાએ અમારી રોકાણ કરી હતી. જે ઘરમાં કુતરૂં તથા તસવીર હોય ત્યાં રહમંતના ફિરસ્તા જતા નથી.

૯૪૦ મુસલિમમાં અબુ સઇદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ મુસલમાનને દરદ, મેહનત મશકત, બીમારી, ઇજા, અને ગમ પોહોંચે તે એટલાં સુધી કે તે કંઈ

* ના. ૩૩૧ માં આ હદીસનું મજમુન આવી ગયું છે. આ બનાવ હજરત મેમુનાના ઘરમાં બન્યો છે અને હજરત આએશા [રદી] હજરત મેમુના [રદી] થી રિવાયત કરે છે. તો આ હદીસ મુરસલ થઇ ગુ. મો.

ફિકરમાં પડે તો તેથી અલ્લાહ તેના ગુનાહોને દૂર કરે છે.

ફાયદો એટલે દરેક રંજ અને તકલીફથી ફરી તે થોડું હોય કે ઘણું હોય [તેથી] ઇમાનદાર ના ગુનાહ દૂર થાય છે. તો રંજ તકલીફમાં સબર કરવો જરૂર છે. શીકાયત કરે નહીં. તેને પોતાના ગુનાહોની દવા સમજે. જો કડવી દવામાં શીફા હોય તો તેને દાના આદમી ખુશીથી પીએ છે.

૯૪૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારા સિવાય કોઇ જમીન વાળું ઇશાની નમાઝની ઇનતેજારી કરતું નથી.

ફાયદો એક રાત હજરતે (સલ) ઘણી વાર કરીને નમાઝ પઢી તે એટલાં સુધી કે કેટલાકો સુઇ ગયા હતા. ફરી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે આ વખત સુધી પૃથ્વી પર તમારા સિવાય કોઇ નમાઝ પઢવાથી રહેલો નથી. એટલે સર્વ પઢી રહ્યા છે માત્ર તમો ઇનતેજારીમાં બેઠેલા છો, તો તમને બે કારણથી ઘણો સવાબ થયો એક ઇનતેજારી કરવાનો સવાબ બીજું ખાલી વખતમાં ઇબાદત કરવાનો સવાબ કે જેમાં તમારી સાથે કોઇ શરીક નથી. આથી જણાયું કે ઇશાની નમાઝ વાર લગાડીને પઢવી અફજલ છે.

૯૪૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ઇબને જમીલ એટલા માટે અઉપકારી છે કે તે ફકીર હતો. ફરી અલ્લાહે તથા તેનાં રસુલે તેને માલદાર કર્યો. અને ખાલિદ તેના પર તો તમે જુલમ કરો છો. તેણે પોતાના બકતરો તથા પોતાના હથિયાર ખોદાના માર્ગમાં રોકયાં છે અને અબ્બાસ બીન અબ્દુલ મુત્તલેબ રસુલુલ્લાહના કાકા પર જકાત છે તથા તેટલી બીજી છે (એટલે બેવડી બે વર્ષની જકાત છે).

ફાયદો જકાત વસુલ કરનાર આમેલે હજરત (સલ) આગળ રાવ કરી કે ઇબને જમીલ ખાલિદ તથા અબ્બાસ જકાત આપતા નથી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. ઇબને જમીલને ઠપકો આપ્યો કે તે મુસલમાનીની બદોલત ગનીમતના માલથી માલદાર થયો ફરી પણ નાશુકરી કરે છે અને જકાત આપતો નથી. અને ખાલિદનો ઉજર હજરતે (સલ) બયાન કર્યો કે તેમણે પોતાનો માલ ખોદાના માર્ગમાં વકફ કર્યો છે. આ ઇબારતની બે મતલબ છે એક તો આ કે જે શખ્સ પોતાનો માલ નફલ ઇબાદતમાં ખુશીથી ખરચ કરે તે ફરજ નહીં અદા કરે એ બનવા યોગ્ય નથી. બીજી આ કે જેટલો માલ તેણે વકફ કર્યો તે પર જકાત વાજેબ નથી. અને અબ્બાસની બાબતમાં ફરમાવ્યું કે તેના ઉપર બે વર્ષની જકાત છે તેને અદા કરવી જોઇએ. કદાપી હજરત અબ્બાસથી તેમની તંગ દસ્તીને લીધે જકાત લીધી ન હશે. કારણ કે હાકેમ જો મસલેહત જુવે તો જકાતને મુલતવી રાખે એ દુરસ્ત છે. અને એક રિવાયતમાં આવી રીતે છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અબ્બાસની બે વર્ષની જકાત મારાપર છે. † આ ઇબારતની પણ બે મતલબ છે. એક તો આ કે કદાપી હજરતે (સલ) અબ્બાસથી કંઈ માલ કરજ લીધો હોય તેમાં જકાતને મજરે આપી હોય અથવા અબ્બાસે (રદી) બે વર્ષની જકાત પ્રથમ આપી હોય. અથવા હજરતે (સલ) પોતે જરૂરતને વખતને તેમનાથી આગળ માંગી લીધી હોય. કારણ કે જરૂરતને વખતે ઈમામને આગળથી જકાત લેવી દુરસ્ત છે. અને ઇમામ આજમ, શાફેઈ, તથા અહમદ (રહ)નો આજ મજહબ છે. અને ઇમામ માલિક (રહ)ની નજદીક જકાત આગલ લેવી કે દેવી દુરસ્ત નથી.

† એટલે બે વર્ષની જકાત મેં પ્રથમ લીધી છે. જેમકે નવવી (રહ) એ કહ્યું છે. ગુ. મો.

ફસલ ૨ જી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે મા ઇસ્તીફહામીયા છે

૯૪૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે કેવો હાલ છે તે લોકોનો જેઓએ આવું આવું કહ્યું, પણ હું તો નમાઝ પઢું છું અને

અને સૂઉં છું. રોજો રાખું છું. અને રોજો નહીં પણ રાખું છું- અને હું ઓરતોથી મીલાપ કરૂં છું. તો જે કોઇ મારી સુંનતથી (મારા માર્ગથી) મોં ફેરવે તે મારો નથી. હજરતે આ હદીસ ત્યારે કહી કે જ્યારે તેમણે સાંભળ્યું કે સહાબા માંથી કોઇએ કહ્યું કે હું સ્ત્રીથી મીલાપ નહીં કરીશ. કોઇએ કહ્યું કે હું માંસ નહીં ખાઇશ. અને કોઇએ કહ્યું કે હું બીછાનાપર નહીં સૂઇશ.

ફાયદો. ઘણી ઇબાદત કરનાર ઝાહેદ ત્રણ ‡ સહાબીઓએ હજરત [સલ] ની બીબીયોથી હજરત (સલ) ની ઇબાદનો હાલ પૂછયો તેઓએ જેવો હતો તેવો બયાન કર્યો. તે સહાબીઓએ હજરત (સલ) ની ઇબાદતને ઓછી જાણી અને કહ્યું કે અમો કયાં અને રસુલુ-લ્લાહ કયાં ? ખોદાએ પેગમ્બર [સલ] ના આગળા પાછળા ગુનાહ માફ કર્યાં છે. એટલે અમને અમારૂં અંજામ (ખાતેમો) જણાયો નથી તો અમને ઘણી ઇબાદત કરવી જોઇએ. તો એકે કહ્યું કે હું તો હમેશ આખી રાત નમાઝ પઢા કરીશ. બીજાએ કહ્યું કે હું હમેશ રોજો રાખ્યા કરીશ કદી તોડીશ નહીં. ત્રીજાએ કહ્યું કે મેં ઓરતોના મીલાપ તજ્યો કદી તેઓ પાસે જઇશ નહીં. ફરી હજરત (સલ) પધાર્યા. અને ફરમાવ્યું કે તમો આવી આવી રીતે કહો છો. ખોદાની કસમ હું તો તમારેથી વધારે ખોદાથી ડરૂં છું. ફરી આ હદીસને ખુતબો પઢીને ફરમાવી. એટલે જો રાત દિવસ બરાબર ઇબાદત કરવી અને મોબાહ ચીજથી પરહેજ કરવી બેહતર હોત તો હું જરૂર તેને પસંદ કરત. કારણ કે મને ખોદાનો ખોફ તમારાથી વધારે છે. આ હદીસથી જણાયું કે ખોદા અને રસુલની નજદીક ઇબાદતમાં દરમીયાની ચાલ પસંદ છે. કારણ કે જે વધારે દોડે છે તે આખરે પડે પણ છે. ખોદાએ આ હુકમ કર્યો નથી કે બંદા રાત દિવસ બંદગીજ કર્યા કરે. અને આરામ લે નહીં. પણ ઇબાદતના વખત ઠેરવ્યા છે, તેમાં હજારો હિકમતો છે. સમજુ મુસલમાનને જરૂર છે કે પોતાના જાન પર ઘણી મુશકેલી નહીં નાખે. નફલ ઇબાદત ઉપર એવી કમર નહીં બાંધે કે ફરજ પણ ચટ થાય. અને એટલી સુસ્તી અને કાહેલી પણ સારી નથી કે ફરજ સિવાય સુંનત નફલને તદ્દન ઉડાવી દે. મતલબ કે વચલો માર્ગ સ્વીકારે ન ઘણો વધારો અને ન ઘણો ઘટારો.

૯૪૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શો હાલ છે તે લોકોનો કે જે કામ હું કરૂં છું તેથી દૂર રહેવામાં તેઓ સફાઇ જાણે છે. ખોદાની કસમ હું તેઓ કરતાં અલ્લાહને વધારે જાણું છું અને તેઓ કરતાં હું તેનાથી વધારે ડરનાર છું. @

ફાયદો. હજરતે પોતે કંઇ કામ કર્યું અને લોકોને તે કામ કરવાનો હુકમ આપ્યો તેને કેટલાક લોકોએ હલકુ જાણ્યું અને તેના કરવામાં ઢીલ કરી ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસ તથા આગળી હદીસ એક મજમુન (મતલબ) ની છે. આથી જણાયું કે જે ચીજની શરીઅતમાં ઇજાજત અને છુટી હોય તેને હલકી જાણવી અથવા તેને તકવા પરહેજગારી વિરૂદ્ધ જાણવી દુરૂસ્ત નથી.

શેઅર

બ સિદકો સફા કોશો વરઓ તોકા
વ લેકીન મયફજાય બર મુસ્તફા *

૯૪૫ મુસલિમમાં અબુ સઈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જંનતની માટી શું છે?" હજરતે (સલ) ઇબને સૈયાદને આ કહેલું. ફરી ઇબને સૈયાદે કહ્યું કે ઓ અબુલ કાસેમ ! જંનતની માટી સફેદ મેંદો કસ્તુરી છે. હજરતે ફરમાવ્યું કે તેં સાચું કહ્યું.

ફાયદો. હજરત (સલ) ના વખતમાં મદીનાના યહુદીઓમાં એક શખ્સ ઇબને સૈયાદ નામનો

‡ આ ત્રણ સહાબા તે અલી, ઉસમાન, અને અબ્દુલ્લાહ બીન રવાહા છે. શરહ મશારેક. ગુ. મો.

@ જ્યારે સૈયદુલ મુરસલીન (સલ) ખોદાથી ઘણા ડરતા હોય તો વલીયોની શી મજાલ કે ખોદાથી નીડર થાય. જે શખ્સ કોઇ પણ વલીને ખોદાથી નીડર કહે તે હકીકતમાં તે બુજરૂગની નિંદા કરે છે. ખોદાથી બે ખોફ થવું કુફર છે જે વલીયોને યોગ્ય નથી. ગુ. મો.

* અર્થ—સચ્ચાઈ, સફાઇ, પરહેજગારી, અને ઝોહદમાં કોશીશ કર પણ તે મુસતફા [સલ] થી નોવધાર ગુ.' મો.

હતો. તે કાહેન હતો. ઘણી વાતો તે જીન્નોને પૂછીને લોકોને બતાવતો હતો. પ્રથમ પેગમ્બરીનો દાવો કરતો હતો. હજરત ઓમર (રદી) ની ખિલાફતમાં મુસલમાન થયો હતો. ફરી તે ગુમ થયો. તેનો હાલ જણાયો નથી. કેટલાક સહાબા તેને દજ્જાલ જાણતા હતા. અને હજરત (સલ) ને ઠીક ઉત્તર આપવાનું કારણ આ હતું કે તે તૌરાત જાણતો હતો.

૯૪૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં સહલ બીન સઅદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તું લુંગીને શુ કરશે? જો તું તેને પેહેરશે તો તેણી પર કંઈ રહેશે નહીં અને જો તે સ્ત્રી તેને પેહેરશે તો તારા પર કંઇ રહેશે નહી." હજરતે આ વાત તે શખ્સને કહી હતી કે જેણે તે સ્ત્રીની માંગણી કરી કે જેણે પોતાની જાત હજરત (સલ) ને આપી ને હજરતે તેને કબૂલ કરી નહીં.

ફાયદો આનો કિસ્સો આવી ગયો છે કે એક સ્ત્રીએ કહ્યું કે ઓ હજરત (સલ) મેં પોતાનો જાન આપને બખસ્યો, હજરતે (સલ) કબૂલ નહીં કર્યું. ત્યારે એક સહાબીએ ઉભા થઇને કહ્યું કે ઓ હજરત (સલ) આપને એની હાજત નથી તો મારા નિકાહ તેનાથી કરો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કંઇ તારી પાસે છે કે તેથી તેની મોહર અદા કરે? તેણે કહ્યું કે મારી પાસે કંઇ નથી. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જા લોઢાની અંગુઠી જેવી પણ ઢુંઢી લાવ. તેણે કહ્યું કે મને મળશે નહીં. પણ મારી આ લુંગી છે એનેજ હું મહરમાં આપું છું. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે એક લુંગીમાં બે આદમીનો કેવી રીતે ગુજારો થશે. આખર તે શખ્સ ના ઉમેદ થઇને ઉઠયો. હજરતે (સલ) જોયું કે તે શખ્સ ઘણોજ ગરીબ છે તેને બોલાવીને ફરમાવ્યું કે તને કુરઆન આવડે છે? તેણે કહ્યું કે હા, મને ફલાણી સૂરા યાદ છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જા અમે તારા નિકાહ આ સ્ત્રી સાથે કર્યા, કુરઆન યાદ કરાવવાને બદલે. એટલે તું એને સૂરતો યાદ કરાવ એજ એની મહર છે. આ હદીસથી જણાયું કે કુરઆન શીખવવું તથા ઓછામાં ઓછો માલ પણ મહર થઇ શકે છે. ઇમામ શાફેઈ (રહ)નો એજ મજહબ છે. અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક દસ દિરમથી ઓછી મહર થઇ શકતી નથી એમની દલીલ બીજી હદીસ છે. એમના મજહબમાં આ હદીસની આ મતલબ છે કે આ હુકમ શરૂ ઇસ્લામમાં હતો જ્યારે મુસલમાનોમાં તંગી હતી.

૯૪૭ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો વગર ઓલાદનો કોને કહો છો? રાવી કહે છે કે અમે કહ્યું કે જેને ઓલાદ ન હોય. (એટલે જેની ઓલાદ નહીં જીવે) હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે વગર ઓલાદનો નથી પણ વગર ઓલાદનો (હકીકતમાં) તે પુરૂષ છે કે જેણે પોતાની ઓલાદથી કંઇ આગળ મોકલ્યું ન હોય (એટલે તેની રૂબરૂ તેનું કોઇ બચ્ચું મર્યું ન હોય) હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો તમારામાં પેહેલવાન કોને કહો છો? અમે કહ્યું કે જેને કોઇ પછાડી શકે નહીં, હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું એ કંઈ નહીં. પણ પેહેલવાન તે છે કે જે ગુસ્સાને વખતે પોતાના જીવને કાબૂમાં રાખે (એટલે હાથ નહીં વધારે ગાળો નહીં બકે) ※

ફાયદો એટલે જો કે જાહેરમાં વગર ઓલાદનો અને પેહેલવાન તેનેજ કહે છે જે તમો કહો છો પણ ખોદાની નજદીક ખરૂં જોતાં વગર ઓલાદનો તથા પેહેલવાન તે છે કે જે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું. કારણ કે ઓલાદથી મતલબ આ છે કે મોસીબતને વખતે કામ આવે. તો જેની ઓલાદ મરી અને તેણે સબર કર્યો તો તે સબર કરવો કેયામતમાં તેને કામ આવશે. અને જો તે ઓલાદ નાની હશે તો તે પોતાના માબાપની શફાઅત પણ ખોદાથી કરશે. તો દરેક રીતે ઓલાદ કામ આવી. પણ જેની ઓલાદ નહીં મરી તેને એ લાભ નથી તો જાણે તે વગર ઓલાદનો રહ્યો. અગર જો જાહેરમાં ઓલાદ થઇ તો તેને શીકામ આવી. એવીજ રીતે પેહેલવાન હકીકતમાં તે છે કે જે ગુસ્સાને પોતા ઉપર નકામો ચઢવા દે નહીં અગર જો તે દેખીત રીતે કમજોર હોય.

૯૪૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં કઅબ બીન માલિક (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ)

※ આમાં આ વાતનો ઇશારો છે કે નફસને મારવો એજ ખરી બહાદુરી છે. ગુ. મો.

ફરમાવ્યું કે તને કોણે પાછળ નાખ્યો (જેહાદથી રોક્યો) શું તેં સવારીને ખરીદી નહોતી" આ વાત તબુકથી આવતી વેળા હજરતે (સલ) કઅબને કહી હતી.

ફાયદો જંગે તબુકની જ્યારે હજરતે (સલ) તૈયારી કરી હતી ત્યારે કઅબ બીન માલિકે સાથે જવા માટે સ્વારી ખરીદી હતી પણ હજરત (સલ) સાથે જવાનો બનાવ તેમનાથી બન્યો નહીં. જ્યારે લડાઈથી પાછા ફર્યા ત્યારે ગુસ્સામાં આ હદીસ ફરમાવી. કઅબ (રદી) નો બાકી કિસ્સો આગળ આવશે.

૯૪૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ સોમામા તારી પાસે શું છે?" હજરતે (સલ) આ વાત સોમામા બીન ઓસાલને તેના મુસલમાન થવા પેહેલાં કહી હતી.

ફાયદો હજરતે (સલ) એકવાર નજદના મુલકમાં લશ્કર મોકલ્યું ત્યાં એક કોમનો સરદાર મળ્યો જેનું નામ સોમામા હતું તેને પકડી લાવી મસજીદના સ્તમ્ભ સાથે બાંધ્યો. જ્યારે હજરત (સલ) ત્યાં પધાર્યા ત્યારે આ હદીસ કહી. એટલે તું શી વિચારમાં અને કઇ તદબીરમાં છે. સોમામાએ કહ્યું કે ખેરીયત છે. ઓ મોહમ્મદ ! જો તેં મને મારી નાખ્યો તો તેં પોતાના ખૂની દુશમનને માર્યો પણ જો તું એહસાન કરીને છોડશે તો ઉપકારી માણસને છોડયો. એટલે હું આ એહસાનનો ઉપકાર માન્ય કરીશ. અને જો કંઇ માલની લાલચ હોય તો તારો જીવ ચાહે તે માંગ. ફરી હજરત (સલ) ત્યાંથી હટી ગયા. બીજે દિવસે હજરતે પાછું ફરમાવ્યું ઓ સોમામા તું શી વિચારમાં છે. સોમામાએ તેજ ઉત્તર આપ્યો. ફરી હજરત (સલ) તેની પાસેથી હટી ગયા. ત્રીજે દિવસે ફરી હજરતે (સલ) તેવીજ રીતે પૂછ્યું. સોમામાએ તેવીજ રીતે જવાબ વાળ્યો. ફરી હજરતે (સલ) હુકમ કર્યો કે સોમામાને છોડી દો. જ્યારે સોમામા કેદથી છુટયો તો તે બાગમાં જઈને નહાયો. ફરી હજરત (સલ) ની સેવામાં મસજીદમાં આવ્યો અને સાચા દિલથી મુસલમાન થયો. અને કલેમો પઢયો ને કહ્યું કે ઓ મોહમ્મદ જમીનની પીઠ ઉપર મારા માનવા પ્રમાણે તારાથી વધુ દુશમન કોઇ નહોતો પણ હવે તો તારી બરોબર કોઇ મારો પ્યારો નથી. અને તારું દીન મારી નજદીક સર્વ દીનોથી બુરું જણાતું હતું પણ હવે સર્વ દીનોથી મારી આગળ તારું દીન શ્રેષ્ઠ થયું. અને તારું શેહેર સર્વ શેહરોથી મારી નજદીક બુરું હતું પણ હવે તે સર્વથી વહાલું થયું. ફરી કહ્યું કે ઓ હજરત (સલ) હું કુફ્રની હાલતમાં ઉમરાની નૈયત કરીને ચાલ્યો, આપના લશકરે મને પકડયો હવે મને શો હુકમ છે? હજરતે (સલ) તેને બશારત આપી અને ઉમરો અદા કરવા ફરમાવ્યું. જ્યારે સોમામા મક્કે ઉમરા માટે ગયો તો મકકાના કાફરોએ કહ્યું ઓ સોમામા શું તું બે દીન થયો છે.? સોમામાએ કહ્યું પણ હું રસુલુલ્લાહ સાથે મુસલમાન થયો છું. તમારે આ યાદ રાખવું કે જ્યાં સુધી હજરત (સલ) હુકમ નહીં કરશે ઘઉંનો એક દાણો યમામા દેશનો તમને નહીં મળશે. યમામા સોમામાનો દેશ હતો. ત્યાંથી મકકામાં અનાજ આવતું હતું.

૯૫૦ મુસલિમમાં જાબેર [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે કામ માટે મેં તને મોકલ્યો હતો તે તેં શું કર્યું. અને હું નમાઝ પઢતો હતો. એ સિવાય કોઇએ મને તારી સાથે વાત કરતાં રોકયો નહીં." આ વાત હજરતે જાબેર [રદી] ને કહી હતી. અને તેમને કોઈ કામ માટે મોકલ્યા હતા. ફરી તે આવ્યા અને હજરત (સલ) કિબલા સિવાય બીજી તરફ ઊંટ ઉપર નફલ નમાઝ પઢતા હતા. ફરીજાબેર (રદી) કંઈ વાત કરી તો હજરતે (નમાઝમાં હોવાને લીધે) આવી રીતે જમીન તરફ ઇશારો કરયો. (એટલે હાથને જમીન તરફ લઇ જઇને ઇશારો કર્યો.)

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે સ્વારી પર નફલ નમાઝ પઢવી દુરૂસ્ત છે કિબલા તરફ મોં હોય અથવા ન હોય. પણ સિજદાનો ઇશારો રોકુથી વધારે નીચો કરવો જોઇએ. અને ફરજ નમાઝ સ્વારી પર દુરસ્ત નથી. સર્વ ઇમામોનો આજ મજહબ છે.

૯૫૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઝેદ બીન ખાલિદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું છે તારે માટે અને શું છે તેને

માટે (એટલે પારકુ ઊંટ ખોવાયલા સાથે તને શું કામ) તેને છોડ. કેમકે તેની સાથે તેના જોડા છે અને તેની મશક છે તે પાણી પર આવશે ઝાડને ખાશે. તે એટલાં સુધી કે તે તેના માલિકને મળશે.

ફાયદો કોઇએ હજરત (સલ) ને ખોવાયલા ભટકેલાં જાનવરોનો મસલો પૂછયો. હજરતે (સલ) દરેકનો મસલો બતાવ્યો. ફરી તેણે ભટકેલા ઊંટનો મસલો પૂછયો કે તેને પકડીએ કે નહીં? ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ઊંટને પકડવું નહીં જોઇએ. કારણ કે તેના નાશ થવાની બીહીક નથી. તેને પાસે જોડો છે એટલે તેના તળિયાં ચાલવા ફરવા માટે મજબુત છે. અને તેની સાથે મશક છે. એટલે તરસા રહેવાની તેને ટેવ છે દસ દસ વીશ વીશ દિવસ સુધી વગર પાણીએ ઊંટ રહ્યું છે. મતલબ આ કે તેને પકડે નહીં. ઇમામ માલિક [રહ] નો આજ મજહબ છે. અને ઇમામ આજમ [રહ] ની નજદીક જે જગ્યાએ હલાક થવાનો ડર હોય ત્યાં પકડવું દુરૂસ્ત છે.

૯૫૨ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તને શું થયું ઓ સાએબની મા કે તું ધ્રુજી રહી છે? રાવીને શક છે કે હજરતે સાએબની મા કહી અથવા મોસૈયબની મા કહી. તેણીએ કહ્યું કે મને બોખાર છે અલ્લાહ તેને બરકત નહીં આપો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તું તાવને ગાળ નો આપ. કેમકે જેવી રીતે લોહાની ભઠ્ઠી મેલને દુર કરે છે તેવી રીતે તે બોખાર માણસના પાપોને ખોય છે.

ફાયદો એટલે જો કે દેખીત રીતે બોખારથી તકલીફ થાય છે પણ જ્યારે તેને લીધે ગુનાહ દુર થાય છે તો તેને બુરૂં કહેવું નહીં જોઇએ. કેમકે એ બે સબરીની નીશાની છે એવીજ રીતે દરેક બીમારીનો હાલ છે.

૯૫૩ મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તને શું થયું ઓ આએશા? શું તને રશક [ખાર] આવ્યો છે.

ફાયદો મુસલિમમાં હજરત આએશા [રદી] ની પૂરી રિવાયત આવી રીતે છે કે હજરત (સલ) એકવાર મારી વારીની રાત્રે બકીઅના કબરસ્થાનમાં મુરદાઓને દોઆ કરવા પધાર્યા. હું એમ સમજી કે કદાપી હજરત (સલ) કોઇ બીજી બીબી પાસે ગયા હશે. ઉઠીને જોવા લાગી. જ્યારે હજરત (સલ) પધાર્યાં તો મારો આ હાલ જોઇને આ હદીસ ફરમાવી ત્યારે મેં કહ્યું કે મારા જેવી પતીની પ્યારી આપ જેવા ખાવિન્દ ઉપર કેમ ખાર ન કરે.

૯૫૪ મુસલિમમાં જાબેર બીન સમોરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું થયું મને કે હું તમને ચંચલ ઘોડાના પૂછડાની જેમ હાથ ઉપાડેલા જોઊં છું. (એટલે જેવી રીતે ચંચલ ઘોડાનું પૂછડું હલયા કરે છે ઠરતું નથી તેમ તમારા હાથ ઠરતા નથી) નમાઝમાં ઠરેલ રહ્યા કરો. (એટલે હલા ચીલાનો કરો) ફરી હજરત (થોડીવાર પછી) અમારી પાસે આવ્યા અને અમને ટોલે બેઠેલા જોયા. તો કહ્યું કે શું છે મને કે તમને જૂદા જૂદા વીખરાયલા જોઊં છું. ફરી હજરત (સલ) અમારી પાસે (થોડીવાર પછી) આવ્યા અને કહ્યું કે જેવી રીતે ફિરસ્તા ખોદાની નજદીક સફ બાંધે છે તેમ તમો કેમ સફ (લેન) બાંધતા નથી. તો અમોએ કહ્યું કે ઓ રસુલુ-લ્લાહ ફિરસ્તા કેવી રીતે સફ બાંધે છે અલ્લાહની નજદીક? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તેઓ પેહેલી સફને પૂરી કરે છે. અને સફમાં બરાબર (વગર છેટો રાખે) ભરાય છે. (એટલે સફમાં જોડાયલા ઉભા રહે છે સફની વચ્ચે કંઇ અનતર રાખતા નથી.) ¶

ફાયદો સોનને અબુ દાઉદમાં જાબેર [રદી] થી રિવાયત છે કે જ્યારે સહાબા હજરત (સલ) ની પાછળ નમાઝ પઢતા હતા તો ડાબે જમણે હાથ ઉપાડીને એક બીજાને સલામ કરતા હતા. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. અને સલામ માટે નમાઝમાં હાથ ઉપાડવાની મનાઈ કરી. આ હદીસથી જણાયું કે નમાઝની હરકતો સિવાય કોઇ રીતે નમાઝમાં હાલવું દુરૂસ્ત નથી. અને સફોનું પૂરૂં કરવું મુસ્તહબ છે. જ્યાં સુધી પેહેલી સફ નહીં ભરાય બીજી સફ નહીં જોઇએ. અને જ્યાં સુધી બીજી સફ નહીં ભરાય ત્રીજી

¶ **આ હદીસથી જણાયું કે એકામત પેહેલાં સફ બાંધીને બેસવું મુસ્તહબ છે. ગ્રા. મો.**

સફ નહીં જોઇએ. એવીજ રીતે બીજી સફોની સમ્ભાળ રાખવી જોઇએ.

૯૫૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં સહલ બીન સઅદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે શું છે મને કે હું તમને જોઉં છું તમોએ તાલીયો ઘણી વગાડી. જે કોઇને કોઇ ચીજ નમાઝમાં જરૂરત જેવી જાહેર થાય (એટલે એવી જરૂરત કે જેમાં ઇમામને ચેતવણી કરવી પડે) તો જોઇએ કે તસબીહ પઢે. [સુબ્હાન--લ્લાહ કહે] કારણ કે જ્યારે તેણે સુબ્હાન--લ્લાહ કહ્યું તો તેના તરફ ધ્યાન અપાશે. અને તાલીયો પાડવી તો સ્ત્રીઓ માટેજ છે (એટલે ઇમામની ભુલ જો સ્ત્રીઓ જાણે તો સુબ્હાન--લ્લાહ નહીં કહે પણ હાથને બીજા હાથ સાથે ઠોકે. કારણ કે ઓરતોના અવાજથી ઘણા મરદોને બુરો ખિયાલ આવે છે.)

ફાયદો સહી બોખારીમાં રિવાયત છે કે એક કોમની સલાહ કરાવવા હજરત (સલ) ગયા હતા. નમાઝનો વખત આવ્યો લોકોએ અબુ બકર (રદી) ને ઇમામ બનાવીને નમાઝ શરૂ કરી એટલામાં હજરત (સલ) પધાર્યા. અને સહાબા નમાઝમાં હતા. તો હજરત [સલ] પણ નમાઝની નૈયત કરીને ઉભા થયા. સહાબાએ તાલી મારી કે જેથી સિદ્દીકે અકબર (રદી) ને હજરત (સલ) ના આવવાની ખબર પડે. અને સિદ્દીક (રદી)ની આ આદત હતી કે નમાઝમાં કોઈ તરફ જોતા નહોતા. જ્યારે ઘણા લોકોએ તાલીયો પાડી તો સિદ્દીકે (રદી) નજર કરી, જોયું કે સફમાં હજરત (સલ) ઉભા છે. હજરતે (સલ) સિદ્દીક ને ઇશારો કર્યો કે ત્યાંજ ઉભા રહો. અને ઇમામત કરતા રહો. ફરી સિદ્દીકે અકબરે બંને હાથ ઉઠાવીને ખોદાનો શુકર કર્યો કે હજરતે (સલ) મને ઇમામત કરવા ફરમાવ્યું. ફરી પાછલ હઠીઅને સફમાં બરાબર મળી ગયા. અને હજરતે (સલ) આગળ વધીને ઇમામત કરી. ફરી જ્યારે હજરત (સલ) નમાઝ પઢી રહ્યા તો ફરમાવ્યું, ઓ અબુબકર (રદી) મારો હુકમ છતાં તું કેમ ત્યાં ઉભો રહ્યો નહીં. સિદ્દીકે અકબરે [રદી] કહ્યું, અબુ કોહાફાના પુત્રને યોગ્ય નથી કે રસુલુ--લ્લાહના આગળ ઇમામ બને. ફરી હજરતે (સલ) બીજા સહાબાને આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસથી સિદ્દીકે અકબર (રદી)ની ઘણી ઉમદા ફજીલત સિદ્ધ થઈ કે હજરતે (સલ) તેમને પોતાની ઇમામત કરવાનો હુકમ આપ્યો. એટલુંજ નહીં પણ સિદ્દીક (રદી)ની પાછળ પ્રથમ નમાઝની નૈયત પણ કરી હતી. **સુબ્હાન--લ્લાહ** આથી વધુ કયો કમાલ હશે કે જેને તમામ જહાનનો ઇમામ પોતાનો ઇમામ બનાવે.

૯૫૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસથી અને માત્ર બોખારીમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કઇ ચીજે તને હજ્જ કરવાથી રોકી છે? અને અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ [રદી]ની રિવાયતમાં છે કે "તને અમારી સાથે હજ્જ કરવાથી?" કોણે રોકી. તેણીએ કહ્યું કે ફલાણાના બાપે એટલે તેના ખાવિન્દે. તેણે બે ઉંટોમાંથી એક પર હજ કરી અને બીજું જમીનને પાણી પાય છે. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે રમજાનમાં ઉમરો કરવો હજ્જની બરાબર છે અથવા મારી સાથે હજ્જ કરવા સરખો છે." આ વાત હજરતે ઉમ્મે સેનાનને કહી.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયુ કે રમજાનમાં ઉમરો કરવો ઘણોજ અફજલ છે.

ફસલ ૩ જી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે **મા** મોસુલા છે.

૯૫૭ મુસલિમમાં અબુ જર્ર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે ચીજ અલ્લાહે પોતાના ફિરસ્તા માટે અથવા પોતાના બંદાઓ માટે પસંદ કરી છે તે **સુબ્હાન--લ્લાહે વ બેહમ્દેહી** છે." જ્યારે હજરત (સલ) ને પૂછાયું કે કયું કલામ અફજલ છે ત્યારે તેમણે આ ફરમાવ્યું. *

* એટલે તસબીહ અને હમ્દ કરવામાં આ અફજલ છે. અને તોહીદની જગ્યામાં લાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહ અફજલ છે. ગુ. મો.

ફસલ ૪ થી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે આ શરતીયા છે.

૯૫૮ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે ચીજ લુંગી (કે ઇજાર વગેરે)થી ઘુંટીથી નીચે હોય તે અગ્નિમાં છે (એટલે નીચે રાખનારની સજા દોજખ છે.)

૯૫૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં રાફેઅ બીન ખદીજ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે દાંત અને નખ સિવાય જે ચીજ ખૂનને વહેતું કરે અને તે પર ખોદાનું નામ લેવાયુ હોય તો તે તમો ખાઓ. અને હવે હું તમને બયાન કરૂં છું દાંત તો હાડકી † છે અને નખ તે હબશી કાફેરોની છરી છે. [એટલે તેઓ નખથી જુબહ કરે છે. મુસલમાનોને તેઓનો તરીકો કરવો મુનાસેબ નથી.]

ફાયદો એટલે જે ચીજ લોઢું, લાકડી, કે પત્થર હલાલ જાનવરનું ખૂન વહે એટલે ખૂનને કાઢે અને જુબહ કરતી વેળા ખોદાનું નામ તે પર લેવાય તો તે ગોશ હલાલ અને પવિત્ર છે. પણ દાંત અને નખથી હલાલ કરવું દુરૂસ્ત નથી. ઇમામ શાફેઈ (રહ)નો એજ મજહબ છે. અને ઇમામ આજમ [રહ]ની નજદીક જમેલા નખ તથા હાડકીથી હલાલ કરવું દુરૂસ્ત નથી. પણ ઉખડેલા નખ તથા હાડકીથી હલાલ કરવુ દુરૂસ્ત છે.

૯૬૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ માલમાંથી જે તારી પાસે આવે અને તું તેને તાકતો ન હોય અને સવાલ કરતો ન હોય તો તું લે. પણ જે એવો ન હોય તો તેની પાછળ તારા જાનને નો નાખ.

ફાયદો મસાબીહમાં ઓમર ફારૂક (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) મને માલ આપવા લાગ્યા. મેં કહ્યું કે જે મારેથી ઘણો મોહતાજ હોય તેને આપો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એને લે પોતાનું કામ ચલાવ તથા ખેરાત કર. ફરી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જે માલ વગર આશા કરે લાલચ કરે વગર માંગે મળે તે હલાલ છે. પણ જો જબાનથી જાહેરી સવાલ કર્યો અથવા દિલમાં તાકતો રહ્યો અથવા તેના તરફ દિલમાં ખ્યાલ કરી બાતેની સવાલ કર્યો તો તે ચોખ્ખુ હલાલ નથી. નકલ છે કે ઇમામ અહમદ (રહ) એક શખ્સ પાસે બજારથી ઘઉં ઉઠાવી લાવ્યા. ઇમામ અહમદ (રહ) ના ફરજન્દ ઘરમાં બેસી રોટલી ખાતા હતા. તે શખ્સનું દિલ રોટલી તરફ લાગ્યુ. ઇમામ અહમદ (રહ) ના છોકરાએ તે શખ્સને રોટલી આપી. પણ તેખુ જરૂરૈ કબૂલ કરી નહીં. જ્યારે તે પાછા ફર્યા તો તેમને બોલાવીને ઇમામ અહમદે (રહ) રોટલી આપી તો તેમણે કબૂલ કરી અને ચાલ્યા ગયા. છોકરાએ બાપને પૂછયું કે એનું શું કારણ છે? મેં રોટલી આપી તો કબૂલ નહીં કરી. અને તમે આપી તો કબૂલ કરી. ઇમામ અહમદે (રહ) કહ્યું કે તે વખત તેમનું દિલ રોટલી તરફ લાગેલું હતું તો તેને તે છૂપો સવાલ સમજ્યા જેથી તે કબૂલ નહીં કરી. પણ જ્યારે મેં આપી તો તેમને ઇચ્છા નહોતી તેથી નિરાશ થઇને ગયા હતા માટે તે લીધી. મતલબ કે જેવી રીતે જબાનથી જાહેરી સવાલ મના છે તેવીજ બાતેની સવાલ પણ દિલથી મના છે.

૯૬૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં યઅલા બીન ઓમય્યા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે ચીજ તેં હજમાં કરી હતી તે તું ઉમરામાં પણ કર." એટલે જેવી રીતે હજ્જમાં એહરામ બાંધતો હતો ખુશબો લગાડવાથી બચતો હતો તેમજ ઉમરામાં પણ.

ફાયદો મસાબીહમાં યઅલા (રદી) થી રિવાયત છે કે એક શખ્સે ખુશબો વાળો જબ્બો પેહેરેલો હતો. તેણે હજરત (સલ) ને પૂછયું કે

† હાડકીથી જુબહ કરવામાં તે નાપાક થશે અને તે હાડકી તો જીન્નોનો ખોરાક છે. ગુ. મો.

મે ઉમરાનો એહરામ બાંધ્યો છે અને આ ઝબ્બો મેં પેહેર્યો છે એમાં શો હુકમ થાય છે? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું ખુશબોને ત્રણ વાર ધો. અને ઝબ્બો ઉતાર. ફરી આ હદીસ ફરમાવી.

૯૬૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ સઈદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે કંઈ મારી પાસે માલ થશે તે હું તમારાથી છૂપાવી જમા કરીશ નહીં. અને જે કોઈ સવાલ કરવાથી (કે હરામ કામોથી) પોતાને બચાવશે, તો ખુદા તેને સાચો પરહેજગાર બનાવશે. અને જે દુન્યાથી બે પરવાઈની નૈયત કરશે તો ખેદા તેને દુન્યાના માલથી બે પરવા કરશે. અને જે કોઈ (મુસીબત બલામાં) પોતાને સબરવાળો બનાવશે તો અલ્લાહ તેને ખરો સબર કરનાર બનાવશે. અને સબર કરતાં સારી અને બોહલી બખ્શીશ કોઈને મળી નથી.

ફાયદો મસાબીહમાં રિવાયત છે કે કેટલાક અનસારી સહાબાએ હજરત [સલ]થી માલ માંગ્યો, હજરતે (સલ) આપ્યો. ફરી માંગ્યો, ફરી આપ્યો. જ્યારે હજરત (સલ) પાસે કંઈ રહ્યું નહીં ત્યારે આ હદીસ ફરનાવી. આ હદીસ અખલાક સુધારવાની તથા દરવેશીની જડ [મુળ] છે. આથી જણાયું કે માણસની ટેવ બદલાવી સમ્ભવિત (મુમકેન) છે. પ્રથમ બુરી ટેવને છોડવામાં મેહનત તથા તકલીફ છે. પણ આખરે સારી ટેવનો મહાવરો થાય છે. જેથી ફરી મેહનત તકલીફ અને બનાવટ કરવાની કંઇ જરૂર રહેતી નથી. કેટલાકો કહે છે કે માણસની ખો બદલાતી નથી એ પેદાએશી વાત છે, પણ આ હદીસથી જણાયું કે એ ખોટી વાત છે. જો ટેવનુ બદલાવું અસમ્ભવિત હોત તો પેગમ્બરોનું આવવું તથા તેમની શીખામણ નિર્લાભ થાય છે. જાનવરોની ટેવ શીખવવાથી મેહનતથી સુધરે છે જેવી કે બાઝની કુતરાની તો ફરી માણસની કેમ નહીં બદલાય? હા. અલબત આટલું છે કે વગર મેહનતે કંઇ થતું નથી. જે બુરી ટેવવાળો બુરી ટેવ બદલવાનો માર્ગ ચાહતો હોય તે એહયાઉલ ઓલુમ તથા કીમયાએ સઆદત વાંચે.

ફસલ ૫ મી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે મા મોસુલા તથા તેનો સિલો જરફ હોય છે.

૯૬૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બંને ફુંકની વચ્ચે ચાલીસ છે

ફાયદો એટલે કેયામતમાં બે વાર સૂર ફુંકાશે પ્રથમ વખત સર્વ મરી જશે બીજીવારમાં જીવતાં થશે. અબુ હોરેરા [રદી]થી લોકોએ પૂછ્યું કે બંનેમાં ચાલીસ દિવસનો ફેર થશે કે ચાલીસ મહિનાનો કે ચાલીસ વર્ષનો? અબુ હોરેરા (રદી) એ કહ્યું કે ઠીક મને ખબર નથી * જેમ મે હજરત (સલ)થી સાંભળ્યું તેવું તમને કહ્યું.

૯૬૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઝૈદ અનસારી [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મારા ઘર તથા મારા મિમ્બરની વચ્ચે જંનતની કીયારીઓમાંની એક કીયારી છે.

ફાયદો એક રિવાયતમાં ઘર [નો શબ્દ] છે કોઇમાં હુજરો છે અને કોઇમાં કબર છે. પણ સર્વ રિવાયતોની મતલબ એક છે. હજરત આએશા [રદી]ના હુજરામાં હજરત (સલ) ઘણું રહેતા હતા. અને ત્યાંજ દફન થયા છે. હજરત (સલ) ની કબર અને મિમ્બરની વચ્ચે કેટલાક ગજનો છેટો છે. એટલે આટલી જગ્યા જનંતમાં મુકાશે. અને તે જગ્યાની ઇબાદત તથા દોઆ ઘણીજ મકબૂલ છે. તેની બરકતથી જંનત મળશે. મદીનામાં હમણા આદત છે કે ત્યાં ઘણાં લોકો ખાસ કરીને નમાઝ પઢે છે અને દોઆ માંગે છે.

૯૬૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મદીનાની બે તરફની પત્થરેલી જમી-

* અલ્લામા નવવી કહે છે કે બીજી હદીસમાં એ ચાલીસથી મતલબ ચાલીસ વર્ષ આવ્યાં છે. મુ. મો.

નની વચ્ચે હરમ છે. † (એટલે એ જગ્યા શિકાર વગેરે હરામ છે.)

ફાયદો આ હદીસની મતલબ આ કિતાબમાં કંઇ વાર આવી છે. †

૯૬૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરૈરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કાફેરના બે ખભા વચ્ચે દોડતા સ્વારના ત્રણ દહાડાની સૈર કરવા જેટલું છે.

ફાયદો એટલે દોજખમાં કાફેરનું ઘણુંજ મોટું કદ થશે કે જેથી તેને અગ્નિ ઘણું દુઃખ આપે.

૯૬૭ મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મારી હોજનાં બે નાકાનો અંતર સનઆ અને મદીનાના અંતર જેટલો છે. ❋

ફાયદો સનઆ યમનમાં એક શેહેરનું નામ છે મદીનાથી ત્યાં સૂધી કેટલાક મહિનાનો માર્ગ છે. મતલબ આ છે કે હોજે કોસર ઘણો મોટો છે.

ફસલ ૬ ઠી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે શબ્દ **યા** છે.

૯૬૮ મુસલિમમાં ઓબૈ બીન કઅબ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ અબુ મુનજેર! તું જાણે છે કે કયી આયત અલ્લાહની કિતાબની તારી પાસે મોટી છે? ઓબૈ બીન કઅબ કહે છે કે મેં કહ્યું તે "**અલ્લાહો લાએલાહ ઇલ્લા હોવલ હૈયુલ કૈયુમ** છે. (એટલે આયતુલ કુરસી મોટી આયત છે) ઓબૈ બીન કઅબ કહે છે કે ફરી હજરતે [ખુશ થઇને] મારી છાતી ઠોકી. અને કહ્યું કે એ અબુ મુનજેર તને ઇલમ મુબારક થાઓ.

ફાયદો અબુ મુનજેર એ ઓબૈ બીન કઅબની કુનયત છે. તેવણ કુરઆનના મોટા હાફેજ તથા આલિમ હતા. હજરતે (સલ) તેમની અકલની જાંચ કરી. ફરી તેમના ઇલમ તથા સમજથી ખુશી થયા. અને બરકતની દોઆ આપી. આયતુલ કુરસી સર્વ આયતોથી એટલા માટે શ્રેષ્ઠ છે કે તેમાં માત્ર ખોદાની જાત અને સિફાતનું બયાન છે.

૯૬૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ અબુ બકર ખચીત દરેક કોમ માટે ઈદ છે અને આ અમારી ઈદ છે.

ફાયદો મસાબીહમાં હજરત આએશા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) કપડું ઓઢીને સૂતા હતા. અને અનસારીઓની નાની નાની બે છોકરીઓ દફ વગાડીને બહાદુરીની કડીયો ગાતી હતી. એટલામાં સિદ્દીકે અકબર (રદી) આવ્યા તેવણે છોકરીઓને ધમકાવી અને કહ્યું કે પેગમ્બરના ઘરમાં શેતાની વાગાનું શું કામ? ત્યારે હજરતે (સલ)મોં ખોલીને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ઈદને દિવસ એવા રાગમા કંઇ દોશ નથી. કારણ કે પ્રથમ તો દફ વગાડવું હરામ નથી. બીજું ગાનારીઓ છોકરી છે જુવાન સ્ત્રીઓ નથી. જે શહવત સ્થાન હોય. ત્રીજું કોઈ મજમુન શરીઅત વિરૂધ્ધ નથી પણ બહાદુરી દીનમાં કામ આવનારી ચીજ છે. આ હદીસ ઉપરથી કેટલાક આલિમોનો આ મજહબ છે કે શાદી, ખતના, અને ઈદો જેવા ખુશીની હાલતોમાં વગર વાજીંત્રે માત્ર રાગ અથવા દફની સાથે દુરસ્ત છે. તે એવી શરતથી કે દીનના કામમાં કાંઇ અડચણ નહીં થાય. અને ગાનાર ખુબસુરત છોકરો કે પારકી સ્ત્રી ન હોય. અને રાગની મતલબ શરીઅત વિરૂધ્ધ નહોય. મતલબ કે રાગ સાંભળવાની આદત કદી દુરસ્ત નથી, પણ આ હદીસથી સાફ રીતે મનાઇ જણાય છે. કેમકે હજરતે (સલ) ઈદનો ઉજર બયાન કર્યો. તો જણાઇ આવ્યું કે શરીઅત વિરૂધ્ધ રાગ ન હોય તોએ રાગની આદત પાડવી દુરસ્ત નથી.

---

† હનફીયો મદીનામાં મક્કા જેવું હરમ ગણતા નથી, પણ શાફેઇ ગેર મોકલ્લેદો મક્કા જેવું હરમ ગણે છે. ગુ. મો.

† વાંચો હદીસ ના. ૪૨૦ તથા તેની નોટ ગુ. મો.

❋ આ હદીસનું બયાન હદીસ ના. ૭૧૬માં થયું છે. ગુ. મો.

૯૭૦ મુસલિમમાં આએજ બીન અમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ઓ અબુબકર! કદાપી તેં તેઓને ગુસ્સે કર્યા હશે. પણ જો તેઓને તેં ગુસ્સે કર્યા છે તો અવશ્ય તેં તારા પરવરદિગારને ગુસ્સે કર્યો છે" એટલે સલમાન ફારસી સોહેબ રૂમી અને બિલાલ હબશીને. જેયારે કે તેઓએ અબુ સુફયાનને કહ્યું કે ખોદાની તલવારોએ દુશમનોની ગરદનથી પોતાની જગ્યા લીધી નથી. તો અબુબકરે [રદી] કહ્યું તમો કુરેશના વૃધ્ધ તથા તેઓના સરદારને આ વાત કહો છો.

ફાયદો અબુ સુફયાન કુફરની હાલતમાં હજરત (સલ) થી ઘણીવાર લડયો હતો માટે તેને ખોદાનો દુશમન કહ્યો. રિવાયત છે કે અબુ સુફયાન જયારે જાહેરમાં મુસલાન થયો હતો અને હજુ ઈમાન દિલમાં ઠર્યું નહોતું કે એક દિવસ સલમાન સોહેબ અને બિલાલ (રદી) ની પાસેથી તેનું જવું થયું. આ ત્રણે સહાબાએ ઇસ્લામના જોશમાં તે સખ્ત વાતો કહી. સિદ્દીકે અકબરે (રદી) આવા વિચારથી કે કદાપી અબુ સુફયાન ગુસ્સામાં આવીને જાહેરી ઇસ્લામ પણ છોડી દે તેની ખાતેરદારીની વાત કહી. અને તેઓને તેવી સખ્ત વાત કહેવાની મનાઇ કરી. ફરી સિદ્દીકે અકબર [રદી] હજરત (સલ) ની પાસે ગયા. અને આ કિસ્સો બયાન કર્યો, ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. તેઓનું સખત કહેવું જો કે ખોદાનેજ માટે ચોખ્ખું હતું તથા ઇસ્લામના જોશથી હતું, માટે ખોદા અને રસુલને પસંદ થયું. જયારે સિદ્દીકે અકબરે [રદી] હજરત (સલ) થી આ સાંભળ્યું તો તે ત્રણે સહાબા પાસે દરગુજર માટે જઇ કહ્યું. ઓ મારા ભાઇયો મેં તમને ગુસ્સે કર્યા છે એટલે માફ કરો. તેઓએ કહ્યું કંઇ ગુસ્સો નથી. ઓ ભાઈ! ખોદા તને બખ્શે. આ હદીસથી જણાયું કે નેક લોકોની ઇજ્જત રાખવી માન આપવું જરૂર છે. અને તેઓને નારાજ કરવા બુરૂં છે. કેમકે તેઓની નારાજીથી ખોદા નારાજ થાય છે.

૯૭૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ બકર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ બકર! જે બેની સાથે ત્રીજો અલ્લાહ છે તેને તું શું ધારે છે?

ફાયદો સિદ્દીકે અકબર (રદી) થી રિવાયત છે કે હિજરતને વખતે કાફેરોના ડરથી હું તથા હજરત [સલ] પહાડની ખોમાં સંતાયા. તો કાફેરો અમને ઢુંઢતા ઢુંઢતા તેજ ખો પર વિશેષ કરીને અમારે માથે ઉભા થયા. જયારે મેં મુશરેકોના પગ જોયા તો મેં હજરત (સલ) ને કહ્યું કે ઓ રસૂલુ--લ્લાહ તેઓમાંનો જો કોઇ પોતાના પગ પર નજર કરશે * તો અમને જોઇ લેશે. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે તું ગમ નો ખા @ આપણો મદદગાર આપણી સાથે છે. તે આપણ બંને ને હલાક કરશે નહીં. આ હદીસથી હજરત (સલ) નો ખોદા પર પૂરતો ભરોસો કરવો, તથા સિદ્દીકની ઘણીજ ફજીલત કેટલીક રીતે સિદ્ધ થાય છે. પેહેલી આ કે હજરતે (સલ) પોતાની સાથે તથા સિદ્દીકની સાથે ખોદાને મેળવ્યો **સુબ્હાન-લ્લાહ** શું ઉમદા મરતબો છે તેનો કે જે અલ્લાહ અને રસુલની સાથે ગણતરીમાં આવે. બીજી આ કે એવા સખ્ત વખતમાં કે સઘળું જહાન હજરત (સલ) નું જાની દુશમન હતું, સિદ્દીકે હજરત (સલ) નો સાથ આપ્યો. અને પોતાનો જાન માલ તથા ખાનદાનની બરબાદી હજરત (સલ) ને લીધે માથે લીધી. એથી વધુ ફીદા થવું શું હશે? ત્રીજી આ કે એવા સખ્ત વખતમાં કે જેમાં જાનનો ડર હોય એવા માણસોને સાથે લેવાનું ચલણ

---

* એટલે જો પગને પાસે નમીને ઝાંખશે તો અમને જોશે. ગુ. મો.

@ હજરત અબુ બકર (રદી) નું ગમ ખાવું હજરત (સલ) માટે હતું. તેવણ કહેતા હતા કે હું મરાઈ જઇશ તો હું એકલો કતલ થઈશ. પણ જો આપ કતલ થશો તો ઉમ્મત હલાક થશે. રિવાયત છે કે જ્યારે અબુ બકર (રદી) હજરત [સલ] સાથે ગાર તરફ ચાલ્યા તો કદી હજરતને આગળ ચાલતા અને કદી પાછળ. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કેમ શું છે? ઓ અબુ બકર! અબુ બકરે કહ્યું કે જ્યારે કાફેરોના ઢુંઢવાને યાદ કરૂં છું તો પાછળ ચાલું છું. અને આગળ તાકમાં બેઠા હોય એવું જ્યારે વિચારૂં છું તો આગળ ચાલું છું. ગુ. મો.

છે કે જેની મોહબ્બત તથા ચોખ્ખી દોસ્તી ઉપર પૂરતો ભરોસો હોય. તો હજરત (સલ) નું સિદ્દી કને સાથે લેવું અને પોતાના ભેદની ખબર કરવી આ ખુલ્લી દલીલ છે કે હજરત [સલ] ની નજદીક સિદ્દીકે અકબર (રદી)થી વધુ કોઇ જાન ફિદા કરનાર ભરોસાદાર દોસ્ત યારેગાર નહોતો.

૯૭૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં સહલ બીન સઅદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ બકર! (રદી) જ્યારે મેં તને ઇશારો કર્યો ત્યારે તને કોણે રોકયો લોકોને નમાઝ પઢાવવાથી.

ફાયદો આ હદીસનો પૂરો કિસ્સો આજ અધ્યાયમાં હમણાજ ગુજર્યો છે. † કે હજરત (સલ) કયે ગયા હતા અને સિદ્દીકે અકબર (રદી) લોકોને નમાઝ પઢાવતા હતા. જ્યારે હજરત (સલ) નમાઝ થતી હતી અને પધાર્યા તો સિદ્દીક (રદી) ને ઇશારો કર્યો કે ઇમામત કર્યા જાઓ. સિદ્દીક પાછા હઠયા. હજરતે [સલ] નમાઝ પઢાવીને આ હદીસ ફરમાવી.

૯૭૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ જર્ર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ જર્ર! તું જાણે છે આ સુર્ય (ડુબા પછી) કયાં જાય છે? મેં કહ્યું કે અલ્લાહ તથા તેના રસુલ વધારે જાણનાર છે. ફરી હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે જઇને અરશની નીચે સિજદો કરે છે. ફરી તે (ઉગવાનો) હુકમ માંગે છે તો તેને હુકમ મળે છે. અને થોડા વખતમાં (એટલે કેયામતની નજદીક) તે સિજદો કરશે પણ કબૂલ થશે નહીં. અને હુકમ માંગશે પણ હુકમ મળશે નહીં. ફરી તેને કહેવાશે કે જ્યાંથી આવ્યો ત્યાં પાછો જા. ફરી પશ્ચિમથી નીકળશે. તો આજ મતલબ છે ખોદાના કહેવાની "અને સુર્યો પોતાના ઠરાવે ઠેકાણે જાય છે આ અંદાજે ઠેરવાયો છે ઇજ્જતવાળા દાના (અલ્લાહ) નો.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે સુર્યનો હાલ ઘડિયાળ સરખો છે કે એક રાત દિવસ ચાલીને રહી જાય છે વગર કુંચી દીધે બીજે દિવસે ચાલતી નથી. એવીજ રીતે સુર્ય દરરોજ વગર અલ્લાહના હુકમે ઉગતો નથી. જ્યારે તે હકીમે મુતલક (અલ્લાહ) નો ઠેરવેલો હિસાબ પૂરો થશે તો આ જહાનની કળા બગડશે. ઉલટી ચાલ ચાલીને આ સર્વ કારખાનું તોડ ફોડ થઇ જશે. એનુંજ નામ કેયામત છે.

† વાંચો હદીસ ના. ૯૫૫ ગુ. મો.

૯૭૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ જર્ર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ જર્ર! જ્યારે તું સેરવો રાંધે તો તેમાં પાણીને વધાર. અને પડોસીઓની ખબરગીરી કર. (એટલે તેમનાથી મલીને વેહેંચીને ખાયા કર)

ફાયદો આ હદીસમાં પડોસીના હકક તથા સંતોષની શીખામણ છે. અને એકલા ખાવાની બુરાઇ છે.

૯૭૫ બોખારીમાં અબુ જર્ર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ જર્ર! તું આ બાબતને છૂપાવ અને તારે દેશ જા. જ્યારે અમારી જીતની તને ખબર પડે ત્યારે તું આવ.

ફાયદો અબુ જર્ર (રદી)થી રિવાયત છે કે શરૂ ઇસ્લામમાં જ્યારે કાફેરોનો ગલબો હતો ત્યારે હું મકકામાં હજરત [સલ] ની પાસે ગયો. અને મુસલમાન થયો. અને મેં ઇસ્લામ જાહેર કરવાની ઇચ્છા કરી ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. અબુ જર્ર ઘણા તેજ મીઝાજના હતા. માટે હજરતે [સલ] તેમનું મકકામાં રહેવું, ઇસ્લામ જાહેર કરવું મુનાસેબ નહીં જોયું કે કદાપી જાનપર નોબત આવશે. આથી જણાયું કે જ્યાં જાનનો ડર હોય ત્યાં પોતાનું દીન છૂપાવવું દુરૂસ્ત છે. પણ એવી હાલતમાં દારે ઇસ્લામ તરફ હિજરત કરવી પણ ફરજ છે. માટે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે અમારી ચઢતી થાય ત્યારે અમારી પાસે આવશો.

૯૭૬ મુસલિમમાં અબુ જર્ર [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ જર્ર! ખચીત તું નિર્બળ છે અને આ હુકુમત ખોદાની અનામત છે. જે કોઈ તેને હકકની તોરપર લેશે અને જે તેના ઉપર ફરજ છે [એટલે અનામતદારી તથા રઇયત પરવરી વગેરે] તે અદા કરશે તેના સિવાય બીજો કોઈ લેશે તો તે (તેને માટે) કેયામતને દિવસે રૂસવાઇ અને પસતાવો છે." હજરતે આ વાત અબુ જર્રને કહી હતી.

જ્યારે અબુ જર્રે કહ્યું કે મને આમેલ કેમ નહીં કરતા ત્યારે.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે સરદાર ને જોઇએ કે કમજોર માણસ જેનાથી સારી રીતે મેહનત નહીં થઇ શકે તેને હુકુમત નહીં આપે. અને સિધ્ધ થયું કે દેશાવરથી જે માલ આવે છે તે ખોદાની અનામત છે. સરદારને લાએક નથી કે તે તેને પોતાનો માલ સમજી પોતાની ખાહેશ પ્રમાણે ખરચ કરે. પણ પોતાને ખોદાનો ખજાનચી સમજી ખોદા જેને અપાવે તેને આપે

૬૭૭ મુસલિમમાં અબુ જર્ર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ જર્ર ! હું તને નિર્બળ જોવું છું. અને ખચીત જે ચીજ હું મારે માટે ચાહું છું તે હું તારે માટે ચાહું છું. તું બે માણસનો પણ હાકેમ નો થા. અને યતીમના માલનો મોતવલ્લી (કે કારીન્દો) નો થા.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે નિર્બળ કમ મેહનતી માણુસના હકકમાં આજ બેહતર છે કે કોઇ તરહની હોકુમત અને સરદારી કબૂલ કરે નહીં. દુન્યાની થોડા દહાડાની જીન્દગીને માટે શું કાને પોતાની જાનને અજાબમાં નાખે. પણ જો મજબૂત મેહનતી માણસને વગર ખાહેશે સરદારી મળે અને તે અનામતદારી તથા ઇનસાફ કરે તો તેનો સવાબ અને ઇજ્જત પણ અગણીત છે. જેમકે બીજી હદીસમાં હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આદેલ હાકેમ કયામતમાં અરશની છાંયાની નીચે થશે. કોઇ પણ રીતે હોકુમત ખટકાથી ખાલી નથી. એજ માટે પ્રથમના ઘણાં બુજરગોએ હોકુમત મળવા છતાં સ્વીકારેલી નહીં. જેમકે ઇમામ આજમે (રહ) અબ્બાસી બાદશાહની કેદ ભોગવી પણ સઘલી સલતનતની કજા (જજ પણું) સ્વીકારી નહીં.

૬૭૮ મુસલિમમાં અબુ સઇદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ અબુ સઇદ ! જે કોઇ રાજી થયો અલ્લાહની માલિકી પર, ઇસ્લામના દીન પર અને મોહમ્મદ (સલ) ની પેગમ્બરી પર તો તેને માટે જંનત સિધ્ધ થઇ. ફરી હજરતે ફરમાવ્યું અને બીજી ઇબાદત છે જેને લીધે બંદો સો દરજા જંનતમાં ઊંચે ચઢે છે. દરેક બે દરજામાં આસમાન જમીન જેટલો ફેર છે. અબુ સઇદે કહ્યું કે તે કયી છે ? ઓ રસૂલુ--લ્લાહ ! હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે અલ્લાહના માર્ગમાં જેહાદ કરવી છે. અલ્લાહના માર્ગમાં જેહાદ કરવી છે. અલ્લાહના માર્ગમાં જેહાદ કરવી છે.

ફાયદો એટલે બખ્શીશ માટે ઈમાન બસ છે પણ પદવીઓની ચઢતી જેહાદ ઉપર અટકેલી છે.

* ૬૭૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ અમર ! સાબેતનો હાલ કેવો છે ? શું તે માંદો થયો છે ? " સાબેતથી મતલબ કૈસ બીન શમ્માસનો છોકરો, અને અબુ અમર તે સઅદ બીન મોઆજ છે. અને સાબેત પોતાને દોજખી કહેતા હતા. જ્યારે તેમના કહેવાની ખબર હજરત (સલ) ને થઈ તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું. તે તો જંનતી છે.

ફાયદો અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે જ્યારે આ આયત ઉતરી "**લા તરફઉ અસવાત કુમ ફોક સૌતીન નબીયે વલા તજહરૂ લહુ બિલ કૉલે ક જહરે બઅદેકુમ લે બઅદીન અન તહબત આમાલકુમ**"† અને સાબેત બીન કૈસ અનસારીયોના ખતીબ (લકચરાર) હતા. તેમનો અવાજ ઘણોજ બોલંદ હતો. તેમણે હજરત [સલ) પાસે આવવું છોડી દીધું પોતાના ઘરમાં બેસી રહ્યા અને સમજતા કે હું દોજખી છું. કારણ કે મારો અવાજ ઘણોજ મોટો છે. એક દિવસે હજરતે (સલ) સઅદ બીન મોઆજ [રદી]ને પૂછયું સાબિત બીન કૈસ કેમ આવતો નથી શું માંદો છે ? સઅદ બીન મોઆજે (રદી) કહ્યું તે મારો પડોશી છે પણ તેની બીમારી મને જણાઇ નથી. ફરી સઅદ બીન મોઆજે સાબિત બીન કૈસનો હાલ દરયાફત કર્યો અને નહીં આવવાનું કારણ પૂછયું.

† અર્થ—તમારા અવાજને નબી (સલ)ના અવાજથી ઉંચો નહીં કરો. અને વાતમાં એક બીજા સાથે જેમ બકારો થાય છે તેમ રસૂલુલ્લાહ સાથે બકારો નો કરો. કેથે તમારૂં કરેલું અકારત નહીં થાય, અને તમને ખબર પડે નહીં. ગુ. મો.

સાબેતે (રદી) કહ્યું તમો જાણો છો કે મારો અવાજ મોટો છે માટે હું દોજખી થયો. સઅદે (રદી) આ કિસ્સો હજરત [સલ] ને કહયો હજરતે (સલ) કહ્યું તે તો જનંતી છે. એટલે આયતની મતલબ સાબિતના સમજવા પ્રમાણે નથી પણ એ અદબીથી પેગમ્બર (સલ)ની આગળ શોર બકોર મનાઈ છે.* પણ જેની પેદાએશી અવાજ મોટો હોય તે મારીમાં છે **સુબ્હાન-લ્લાહ** હજરત (સલ) ના સહાબા કેવા અદબવાળા તથા ડરનાર હતા.

૯૮૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ‡ ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ ઓમેર તારા નોગેર કહેતાં લાલે શું કર્યું (એટલે તારા લાલને શું થયું)

ફાયદો. અબુ ઓમેર અનસ (રદી)નો નાનો ભાઇ હતો. તેણે ચલ્લી પાલી હતી જેને હિંદી ભાષામાં લાલ કહે છે. તે લાલ મરી ગયું જેના ગમમાં છોકરો ઉદાસ બેઠો હતો. ત્યારે હજરતે (સલ) તે છોકરાને આ હદીસ ફરમાવી **સુબ્હાન-લ્લાહ** હજરતનો કેવો સ્વભાવ હતો કે નાના નાના છોકરાઓના દિલને પણ ખુશ કરતા હતા.

૯૮૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ મુસા! (રદી) દાઊદની વાંસળી [બાંસરી]માંની વાંસળી તને અપાઈ છે.

ફાયદો. અબુ મુસા ઘણા ઉમદા અવાજવાળા હતા. હજરતે (સલ) સફરમાં એક રાત્રે કુરઆન પઢતાં સાંભળ્યા. બીજે દિવસે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે તારો અવાજ એવો દિલને ખેંચનાર છે કે તારૂં ગળું વાંસળી છે. અને તારા અવાજમાં દાઊદ [અલે]ના અવાજની અસર છે. અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરત દાઊદ [અલે] સિત્તેર લેહજાથી ઝબૂર પઢતા હતા. કદી એવી રીતે પઢતા કે ગમગીન આદમી ખુશ થતો અને જ્યારે ગમગીન અવાજથી પઢતા તો પાણી ના અને ખુશકીના જાનવર કોઇ હોશમાં નહીં રહેતાં. અને તવારીખમાં લખેલું છે કે જ્યારે હજરત દાઊદ (અલ) ઝબૂર પઢતા તો જંગલના હરણ હજરત (અલે)ને ઘેરી લેતાં અને વાઘ વરૂ પાસે આવતાં અને સમુદ્રનું વહેવું બંધ પડતું અને હવા ફુંકાતો બંધ પડતો. અને સર્વ બેહોશ થતાં અને ઘણાઓની રૂહ (જીવ) બદનથી નીકળી જતી. મતલબ કે સારો અવાજ એક નેઅમત ખોદા તરફ ની છે. તે એવી શરતથી કે શરીઅત વિરૂધ્ધ રાગોમાં તથા વાહીયાત ગઝલોમાં ખરચે નહીં પણ વગર બનાવટે [સીધી રીતે] કુરઆન પઢે તેમાં ઇબાદત અને લજ્જત બંને છે.

૯૮૨ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ હોરેરા તું મારા આ બંને જોડા લઈ જા. ફરી આ દીવારની પાછળ જે શખ્સની તું મુલાકાત કરે કે તે દિલના યકીનથી શાક્ષી આપતો હોય કે અલ્લાહ સિવાય કોઇ પૂજ્ય નથી તો તેને જંનતની બે શારત [સુવાર્તા] આપ.

ફાયદો. અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે સહાબા એકવાર હજરત (સલ)ને ઢુંઢતા ફરતા હતા. કોઇને ખબર નહોતી કે હજરત (સલ) કયાં છે. મેં જોયું કે એક અનસારીના બાગમાં છે હું તેમની સવામાં હાજર થયો. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. ફરી અબુ હોરેરા (રદી) હજરત ના જોડા લઇને બેશારત આપવા ચાલ્યા. પ્રથમ ઓમર ફારૂક (રદી)ની મુલાકાત થઇ. પૂછયું કયાં જાઓ છો ? અબુ હોરેરા (રદી)એ કિસ્સો બયાન કર્યો. ઓમર ફારૂકે (રદી) અબુ હોરેરા (રદી)ને ધકકો માર્યો કે આ વાત લોકોને નો કહે. અબુ હોરેરા (રદી) એ ઓમર ફારૂક (રદી)ની ફરીયાદ હજરત [સલ]ને જઇને કરી. હજરતે (સલ) ઓમર ફારૂક [રદી]ને કહ્યું કે તેં અબુ હોરેરાને બેશારત આપવા માટે કેમ જવા નહીં દીધો? ઓમર ફારૂકે [રદી] કહ્યું કે ઓ રસૂલુ-લ્લાહ મારા માબાપ આપપર કુરબાન થાઓ

---

* હજરત (સલ)ની હદીસના મોકાબલામાં પોતાનું ડહાપણ ચલાવવું તે પણ હજરતના અવાજ પર પોતાનો અવાજ વધારવાના કાયદામાં છે. ગુ. મો.

‡ આ હદીસથી જણાયું કે મદીનાનું હરમ તે મક્કાના જેવું હરમ નથી. તેમાં શિકાર દુરૂસ્ત છે હનફીયાનો એજ મજહબ છે. અને બાળક જો કોઈ પરિન્દાને પાલે તો દુરૂસ્ત છે. પણ એવી શરતથી કે તેને દુઃખ દે નહીં. અને કોઇને બાળક ન હોય છતાં ફલાણાના બાપ એવી કુનયત પાડવી દુરૂસ્ત છે. જેમકે આ હદીસમાં અબા ઓમેરની કુનયત છે. ગુ. મો.

(વારી જાઓ) મારી નજદીક એ વાત મસલેહત નથી. હું ડરૂં છું કે લોક આ એશારતથી કદાપી અમલ (કરની) કરવા છોડી દે. ઓ હજરત લોકોને રહેવા દો કે ઇબાદત કરે. આખર હજરતે (સલ) ઓમર ફારૂક (રદી)ની સલાહ પસંદ કરી. આથી જણાયું કે આમ લોકોને એવી વાત નહીં સંભળાવે કે જેથી તેઓના અકીદામાં તથા અમલમાં નુકશાની આવે. અને હજરતે (સલ) પોતાના જોડા એ માટે આપ્યા હતા કે લોકો તેમની વાતને હજરતની નિશાની જોઇને સનદ જાણે. આથી જણાયું કે ઓમર ફારૂક (રદી)ની ઇજ્જત તથા કદર હજરત (સલ)ની નજદીક ઘણી હતી જેથી તેમની સલાહ તથા મશવરો કબૂલ થતો હતો. આ હદીસમાં માત્ર તોહીદથી જંનતની એશારત છે, પેગમ્બરી અને કેયામતનું વર્ણન નહીં કર્યું. કારણ કે લાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહ કહેવું ઇસ્લામનો પત્તો છે. એટલે ઇમાન નજાતનું કારણ છે. અને ઇમાનમાં દીનના અકીદાઓની સર્વ જરૂરી વાતો દાખલ થઇ.

૯૮૩ બોખારીમાં અબુ હોરેરા(રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ હોરેરા! ગઇ રાત્રે તારા કેદીએ શું કર્યું.

ફાયદો બોખારીમાં પૂરી રિવાયત અબુ હોરેરા (રદી)થી આવી રીતે છે કે હજરતે મને સદકએ ફિતરપર વકીલ બનાવ્યો. હું તેની ચોકી આપતો હતો. એટલામાં એક શખ્સ આવ્યો અને ખોબા ભરી ભરીને અનાજ લેવા લાગ્યો. મેં તેને પકડયો અને કહ્યું કે હું તને હજરત (સલ) પાસે લઇ જાઉં છું. તેણે કહ્યું કે હું મોહતાજ છું છોકરાં છયાં રાખુ છું. મેં તેને છોડી દીધો. સવારે જયારે હું હજરત (સલ) પાસે હાજર થયો ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. મેં કહ્યું કે તેણે પોતાની મોહતાજી અને અયાલદારી બયાન કરી હતી. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે જૂઠો છે અને ફરી આવવાનો. હું તેને તાકતો રહ્યો. તે બીજી રાત્રે ફરી આવ્યો અને અનાજ ઉઠાવ્યો. મેં તેને પકડયો અને કહ્યું કે હું તને હજરત (સલ) પાસે પકડીને લઇ જઇશ. તેણે કહ્યું કે મને છોડી દે હું મોહતાજ બચ્ચાંવાળ છું. મેં તેને છોડયો. સવારે હજરતે (સલ) પૂછયું કે તારા કેદીએ શું કર્યું ? મેં બનાવ બયાન કર્યો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે જૂઠો છે, અને ફરી આજ રાત્રે આવશે. તો હું તેને તાકતો રહ્યો. ત્રીજી રાત્રે પણ તે આવ્યો. અને અનાજ લીધો. મેં તેને પકડયો અને કહ્યું કે હવે હું તને જરૂર હજરત [સલ] ની પાસે પકડી લઇ જઇશ. તેણે કહ્યું મને છોડી દે. હું તને તે બોલ શીખવીશ કે જેથી ખોદા તને ફાયદો આપશે. જ્યારે તું સૂવા માટે બીછાણે જાય તો આયતુલ કુરસી પઢી કર ખોદાના તરફથી હમેશ તારે માટે એક ચોકીદાર નીમાશે અને સવાર સૂધી શેતાન તારી પાસે નહીં આવશે. અબુ હોરેરા [રદી] કહે છે કે મેં તેને છોડયો. સવારે જ્યારે હજરત (સલ) ની સેવામાં હું હાજર થયો તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તારા રાતવાળા કેદીએ શું કર્યું ? મેં કહ્યું કે તેણે પોતાના માનવા પ્રમાણે ફાયદાની વાત બતાવી મેં તેને છોડયો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કઇ ચીજ તેણે બતાવી ? મેં આયતુલ કુરસી પઢવાનો સર્વ હાલ બયાન કર્યો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો કે તે ઘણો જૂઠો છે પણ આ વાતમાં તે તારાથી સાચું બોલ્યો છે. તને ખબર છે ? ત્રણ રાતથી તેં કોની સાથે વાત ચીત કરી છે ? ઓ અબુ હોરેરા ! મેં કહ્યું કે મને ખબર નથી. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તે શૈતાન હતો.

૯૮૪ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબુ હોરેરા ! આ તારો ગુલામ તારી પાસે આવ્યો છે.

ફાયદો અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે જ્યારે હું પોતાના મુલકથી મદીનામાં મુસલમાન થવા માટે આવ્યો તો માર્ગમાં મારો ગુલામ ખોવાયો. હું હજરત (સલ) પાસે આવીને મુસલમાન થયો. હજરતે ગુલામ આવવા પેહેલાં આ હદીસ ફરમાવી. ફરી ગુલામ પણ મુસલમાન થયો. આ હજરત (સલ) ના મોઅજેઝો છે.

* ૯૮૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં સલમા બીન અકવઅ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અકવઅના દીકરા! તને કાબૂ મળ્યો છે માટે તું નરમી તથા આસાની કર. ખચીત તે લોકોની પરોણાગત તે કામમાં થતી હશે.

ફાયદો સહી બોખારીમાં સલમા બીન અક વઅ (રદી) થી રિવાયત છે કે મદીનાની પાસે કેટલાક ગાવ ઉપર હજરત (સલ) ની ઊંટડીઓ ચરતી હતી. અને ખબર મળી કે તે ઊંટડીઓને ગતફાનની કોમ પકડી લઇ જાય છે. તો મેં મદીનાના જંગલમાં ત્રણ વાર કિકિયારી પાડી કે લોકો દોડો. ફરી હું તેઓની પાછળ એકલો દોડયો તે એટલાં સુધી કે તેઓ મને મળ્યા અને મેં તીર મારવા શરૂ કર્યાં. અને હું કહેતો જતો હતો કે હું અકવઅનો દીકરો છું. અને આજ કમબખ્તોની મોતનો દહાડો છે. તો તેઓને પાણી પીવાની ફુરસત નહીં મળી અને મેં તેઓથી સર્વ ઊંટડીઓ છીનવી લીધી. અને તેને હાંકી હજરત (સલ) પાસે લઈ ચાલ્યો. માર્ગમાં હજરત (સલ) મળ્યા કે સ્વારોને લઇ તેઓની પાછળ દોડી રહ્યા છે. તો મેં કહ્યું ઓ રસૂલુ-લ્લાહ તે લોકો હજુ તરસા છે મેં તેઓને પાણી આપ્યું નથી. માટે તેઓ પાછળ વહેલા લશકર મોકલો. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે આપણી ચીજ મળી આવી અને તેઓ પર જીત થઈ હવે તેઓ પર નરમી કરવી જોઇએ. તેઓ પોતાની કોમમાં ખાતા પીતા હશે. આ હદીસથી જણાયું કે જયારે દુશમન પર જીત મળે તો દરગુજર કરવી અફજલ છે.

૯૮૬ મુસલિમમાં ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ખતાબના દીકરા! જા, લોકોમાં પુકાર કર કે ખચીત ઇમાન વાળાઓ સિવાય કોઇ જંનતમાં જશે નહીં.

ફાયદો જંગે ખૈબરમાં એક મુનાફેક હજરત (સલ) ની સાથે થઇને લુટની લાલચે લડવા માટે ગયો. લોકોએ કહ્યું કે તે શહીદ છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે દોજખમાં છે. ફરી આ હદીસ ફરમાવી. આથી જણાયું કે ઇમાન વગર કોઇ બંદગી કામ આવતી નથી. ઇબાદતની જડ ઇમાન તથા ચોખ્ખી નૈયત છે.

૯૮૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ખત્તાબના દીકરા! શું તું રાજી થતો નથી કે અમારે માટે આખેરત [નું આરામ] થાય અને કાફેરો માટે દુન્યા (નું આરામ) અને બીજી રિવાયતમાં આવી રીતે છે "ઓ ખત્તાબના દીકરા! તે કાફેરો માટે સુથરાઇ (અને આરામની ચીજો) દુન્યાની જીન્દગીમાં જલદી અપાઇ છે."

ફાયદો મસાબીહમાં ઓમર ફારૂક (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) ની પાસે એક વાર હું ગયો તો તેવણ સાદડી ઉપર સૂતેલા હતા કોઈ કપડું તે પર બીછાવેલું નહોતું જેથી સાદડીના કાપા તેમના ઉપર પડયા હતા. અને ચામડાનો તકયો હતો જેમાં ખજુરીનો વાભો ભર્યો હતો. મેં કહ્યું કે ઓ રસૂલુલ્લાહ ઇરાન અને રૂમના કાફેરો ખોદાને ઓલખતા નથી અને ખોદાએ તેઓને ઘણો માલ દોલત અને એશ આરામ આપ્યાં છે, આપ દોઆ કરો કે ખોદા આપ પર તથા આપના ઉમ્મતીયો પર રોજી બોહલી કરે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તું આ ખિયાલમાં છે? ઓ ઓમર! ફરી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ઇમાનદારને યોગ્ય નથી કે આ ફાની દુન્યાની એશ આરામની ખાહેશ કરે. કારણ કે ઇમાનદારના આરામની જગ્યા જંનત છે. અને કાફેરોને ઘણી એશ અને આરામ દુન્યામાં એટલાં માટે થાય છે કે આખેરતમાં તેમનો કંઈ હિસ્સો નથી. એજ માટે ઘણાં બુજરગો દુન્યાની એશથી અલગ રહ્યા, કે કદાપી આખેરતમાં એ મજરે નહીં ગણાય.

૯૮૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં સહલ બીન હોનેફ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ખત્તાબના દીકરા! ખચીત હું અલ્લાહનો રસુલ છું. અને અલ્લાહ કદી મને બરબાદ કરશે નહીં.

ફાયદો જંગે હોદેબીયામાં હજરતે (સલ) મસલેહત જાણીને કાફેરોથી જાહેરમાં દબેલી રીતે સુલહ કરી. જેમકે સુલહમાં આ પણ દાખેલ હતું કે જો કાફેરોનો આદમી મુસલમાન થઇને હજરત [સલ] પાસે આવે તો હજરત (સલ) તેને કાફેરોને હવાલે કરે. અને જો કોઈ મુસલમાન કાફેરો પાસે જાય તો કાફેરો તેને નહીં આપે. સહાબાને આથી ઘણું દુઃખ થયું. અને ઓમર ફારૂક (રદી) થી ઇસ્લામના જોશને લીધે થોભાયું નહીં તો કહ્યું કે ઓ હજરત (સલ) શું અમો સત્ય પર નથી? અને અમારા દુશમન કાફેરો

ખોટા પર નથી? અને અમાર કતલ થએલા જંનતમાં છે અને તેઓના કતલ થએલા જહંનમમાં છે. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે હા, એમજ છે. ઓમર ફારૂકે (રદી) કહ્યું કે તો અમો શા માટે પોતાના દીનમાં એવી રીતની જીલ્લત સ્વીકારીએ? ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે હું ખોદાના હુકમથી કરૂં છું. ખોદા પોતાના પેગમ્બરને કદી હલાક કરશે નહીં. આઈ સુલેહ ડહાપણથી ખાલી નથી. જેમકે આ સુલેહથી મોટા મોટા ફાયદા થયા. અને ઇસ્લામની ઘણી ચઢતી થઇ, કે હજરતે મક્કાના કાફેરોથી નચિન્ત થઇને ખૈબર ફતેહ કર્યું અને ઘણી ફોજ અને સામાન મેળવીને આખર મક્કા પણ ફતેહ કર્યું. આ હિકમત ખોદા તથા રસૂલ સિવાય કોઇની જાણમાં નહોતી એજ માટે ગમમાં હતા.

૯૮૯ મુસલિમમાં ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ખત્તાબના દીકરા! તને શું ખબર છે? કદાપી અલ્લાહ આ બદરવાળા લોકો પર ખબરદાર થયો છે જેથી તેણે કહ્યું "તમો જે ચાહો તે કરો મેં તમારા ગુનાહ માફ કર્યા છે."

ફાયદો આ હદીસનો કિસ્સો બયાન થયો છે ❀ કે એક બદરવાળા સહાબીથી મોટી કસુર થઇ હતી. ઓમર ફારૂકે હજરત (સલ) ને કહ્યું કે ઓ હજરત જો હુકમ હોય તો હું તેને મારી નાંખું. ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે બદરવાળાઓના ઇમાનને ખોદાએ જાંચ્યું છે તેમના ગુનાહ પર પકડ નથી. તું શા માટે તેના કતલનો ઇરાદો કરે છે? આ હદીસથી બદરવાળા સહાબીની મોટી ફજીલત સિધ્ધ થઇ. તો મુસલમાનોને લાએક નથી કે તેમને તાનો કરે. જેવી રીતે શીયા તાનો કરે છે. જેને ખોદા બખશે તેને બુરૂં કહેનાર જાણે ખોદાને સલાહ આપે છે કે તેને શા માટે બખ્શયો? તેનું આ દ્રષ્ટાંત છે કે "દાતા દે અને ભંડારીનું પેટ દુઃખે"

૯૯૦ મુસલિમમાં ઓસામા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ઓસામા! તેના લાએલાહ ઇલ્લ--લ્લાહ કહેવા પછી તેં તેને કતલ કર્યો?" એટલે તે પુરૂષને કે જે જોહેના કોમના હોરકાત ટોલાનો હતો. જ્યારે તેને ઘેરો તો તેણે લાએલાહ ઇલ્લ--લ્લાહ કહ્યું.

ફાયદો મસાબીહમાં ઓસામા બીન ઝૈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે મને સરદાર બનાવીને જોહેના કોનને મારવા માટે મોકલ્યો હતો. તે કોમનો એક પુરૂષ મને મળ્યો. મેં ચાહ્યું કે હું તેને ભાલાથી મારૂં. તેણે જુબાનથી લાએલાહ ઇલ્લ--લ્લાહ કહ્યું. મેં તેને ભાલાથી મારી નાંખ્યો. ફરી આ કિસ્સો મેં હજરત (સલ)ને કહ્યો, ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. મેં કહ્યું કે તેણે પોતાનો જાન બચાવવા માટે કલેમો પઢયો હતો. એટલે તે સાચો મુસલમાન નહોતો. તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તેં તેનું દિલ ચીરીને જોયું હતું.? એટલે તને દિલના હાલ શી ખબર? આથી જણાયું કે શરીઅતમાં જાહેર ઉપર હુકમ છે. દિલનો હાલ દરયાફત કરવાનો હુકમ નથી. અને ઓસામા મુજતહેદ હતા અને મુજતહેદની ખતા માફ છે. એજ માટે હજરતે (સલ) તે પુરૂષના ખૂનનો દંડ અપાવ્યો નહીં. સુબ્હાન--લ્લાહ! હજરત [સલ] ના સહાબા કેવા સાચા લોક હતા કે પોતાની ભૂલ પોતે બયાન કરતા છૂપાવતા નહોતા.

૯૯૧ મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અંજશા! આહિસ્તા આહિસ્તા ચાલ. કાચના શીશા લદાયલા ઊંટના જેમ ઊંટો હાંક.

ફાયદો અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) કોઈ સફરમાં હતા. અને એક હબશી ગુલામ અંજશા નામનો હજરત (સલ)ની બીબીયોના ઊંટોને હાંકતો હતો, તે ગુલામનો અવાજ સારો હતો. તે કંઈ ગાતો હતો. અને દસ્તુર છે કે ઊંટ ગાયન સાંભળી જલદી જલદી ચાલવા લાગે છે. તો બીબીયોને સ્વારી ઉપર તકલીફ થતી હતી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી અને તેને ગાવાથી તથા જલદી ચાલવાથી રોકયો. અને ઓરતોનું બદન નાજુક થાય છે માટે તેને શીશાઓની ઉપમાં આપી *

❀ વાંચો હદીસ ના. ૪૫૮ ગુ. મો.

* વળી તેઓના બુધ્ધિ પોચી હોય છે તથા તેઓના દિલ નરમ હોય છે માટે તેઓની શીશાયોથી ઉપમા આપી. ગુ. મો.

અને કેટલાક આ હદીસની આ મતલબ બયાન કરે છે કે તે ગુલામ સારા અવાજથી ઇશકની શેઅર બોલતો હતો. હજરત (સલ) ડર્યા કે કદાપી ઓરતોના દિલોમાં એની કંઇ અસર થાય અને તેઓના દિલનો શીશો તુટી જાય, માટે મનાઈ કરી. આથી જણાયું કે ઓરતોને મરદનો રાગ સંભળાવવો વિશેષ કરીને તેના મજમુનમાં ઇશક નું પણ વર્ણન હોય એ દુરુસ્ત નથી. કેમકે એ ફસાદનું કારણ છે.

૯૯૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં † અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ઓ અનસ ! અલ્લાહની કિતાબ કિસાસનો હુકમ કરે છે. અને બીજી રિવાયતમાં છે કે અલ્લાહ ની કિતાબમાં કિસાસ છે" આ હજરતે (સલ) અનસ બીન નદરને કહ્યું હતું.

ફાયદો બીજા અધ્યાયમાં આ હદીસનો કિસ્સો આવી ગયો છે ¶ અનસ બીન નદરની બેહેને કોઇનો દાંત તોડયો હતો. અને હજરતે (સલ) બદલો લેવાનો હુકમ કર્યો હતો. અને અનસ બીન નદરે કસમ ખાધી હતી કે ઓ હજરત એનો દાંત તોડાશે નહીં. ફરી તેના વારેસોએ દંડ સ્વીકાર્યો અને દાંત તોડયો નહીં.

* ૯૯૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ બિલાલ ! મોટા લાભની આશા વાળું કામ જે તારી નજદીક ઇસ્લામમાં કર્યું હોય તે મને બતાવ? (એટલે તારી નજદીક સર્વે અમલોથી વધુ લાભની આશા કયા કામમાં છે?) કારણ કે મેં તારા બંને જોડાની ખટખટાડ (જંનતમાં) સાંભળી છે. અને એક રિવાયતમાં છે કે તારા બંને જોડાની અવાજ મારી આગળ જંનતમાં સાંભળી. બિલાલે કહ્યું કે જ્યારે હું પૂરી રીતે પાકી કરું છું (વોજૂ કરું છું) રાત દિવસની કોઈ ઘડીમાં તો તે પાકીથી જેટલી કંઇ નમાઝ અલ્લાહે મારી કિસમતમાં લખી તેટલી હું નમાઝ પઢું છું. એ સિવાય કોઇ ઘણું લાભ કારક કામ મારી નજદીક ઇસ્લામમાં મેં કર્યું નથી.

ફાયદો આ હદીસમાં તહીયતુલ વોજૂની નમાઝની ફજીલત છે. હજરતે (સલ) એ માટે પૂછયું કે બિલાલ તેને હમેશ કર્યા કરે. અને બીજાઓને તેનો સવાબ સાંભળી તહીયતુલ મસ-જીદ પઢવાનો શોખ થાય.

૯૯૪ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ કઅબ બીન લોઐની ઓલાદ ! તમો તમારા જાનોને દોજખથી છોડાવો. ઓ મુર્રા બીન કઅબની ઓલાદ ! તમો તમારા જાનોને દોજખથી છોડાવો. ઓ અબ્દે શમસની ઓલાદ ! તમો તમારા જાનોને દોજખથી છોડાવો. ઓ હાશેમની ઓલાદ! તમો તમારા જાનોને દોજખથી છોડાવો. ઓ અબ્દુલ મુત્તલેબની ઓલાદ ! તમો તમારા જાનોને દોજખથી છોડાવો. ઓ ફાતેમા ! તું તારા જીવને દોજખથી છોડવ. કારણ કે હું અલ્લાહના અજાબથી તમારા બચાવવાનો માલિક નથી. પણ આટલું કે તમારી સગાઇનું હકક છે તો તેને હું ભિંજવેળું તર તાજા રાખીશ. (એટલે સગાઇ નું હક્ક અદા કરીશ,)

ફાયદો જયારે આ આયત ઉતરી **વઅન જેર અશીરતકલ અકરબીન** એટલે ઓ મોહમ્મદ પોતાના સગાઓને (અલ્લાહના અજાબથી) ડરાવ. તો હજરતે શરૂ ઇસ્લામમાં સર્વે કોરેશોને મક્કામાં ભેગા કર્યા અને આ હદીસ ફરમાવી. ઉપરથી નીચે સુધી સર્વે એક બાપની ઓલાદના જૂદા જૂદા ટોલાંનાં નામ લઇને અલ્લાહનો હુકમ સંભળાવ્યો. એટલે વગર ઇમાને અને નેક અમલ કરે મારી સગાઇપર ઘુમંટ (મગરૂરી) નોકરો. કેમકે વગર ઇમાને હું કોઇને દોજખથી બચાવી નહીં શકીશ. હા, ગુનેહગાર મુસલમાનોની શફાઅત, તો તે ખોદાથી હુકમ મેળવવા બાદ જરૂર થશે. અને સગાઇનું હકક તે સારી રીતે અદા થશે.

૯૯૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ નજ્જારની ઓલાદ ! આ વાડવાળા બાગ ની કીમત મારેથી કરો. તેઓએ કહ્યું કે અમો

---

† આ હદીસ મુસલિમમાં નથી માત્ર બોખારીમાં છે. અને એજ શબ્દોની હદીસ મુસલિમમાં છે પણ તેમાં અનસને બદલે "ઓ ઉમ્મે રોબૈયેઅ" છે. જેમકે શરહ મશારેકમાં છે. ગુ. મો.

¶ વાંચો હદીસ ના. ૩૯૯ ગુ. મો.

ખોદાથી એની કીમત માંગીએ છીએ બીજા કોઇ પાસે નહીં. (એટલે અમો વગર કીમતે હજરત (સલ) ને ભેટ આપીએ છીએ અને ખોદાથી સવાબની આશા રાખીએ છીએ.)

ફાયદો જ્યારે હજરત (સલ) મદીનામાં પધાર્યા તો મસજીદ નહોતી. જ્યાં નમાઝનો વખત આવતો ત્યાં નમાઝ પઢી લેતા હતા. તો હાલમાં જયાં હજરત (સલ) ની મસજીદ છે ત્યાં અનસારોની માલેકીનો ખજુરનો બગીચો હતો. હજરતે ખરીદવાના ઇરાદાથી તેઓને આ હદીસ ફરમાવી. તે જાન ફિદા કરનારાઓએ વગર કીમતે ભેટ આપી. ત્યાં કાફેરોની કબરો હતી, હજરતે (સલ) તેઓનાં હાડકાં ખોદાવી મસજીદ બનાવી.

૯૯૬ મુસલિમમાં ઓબૈ બીન કઅબ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ મારા દીકરા ! મને હુકમ થયો કે હું કુરઆનને એક હરફમાં પઢું [એટલે એક કિરાઅતમાં અથવા એક બોલીમાં) તો મેં પાછું તેના તરફ મોકલ્યું કે મારી ઉમ્મત ઉપર સેહેલું કર. તો ખોદાએ ફરી બીજીવાર હુકમ મોકલ્યો. કે હું બે હરફમાં પઢું તો મેં તેના તરફ પાછું મોકલ્યું કે મારી ઉમ્મત ઉપર સેહેલું કર. ફરી તેણે મારા તરફ હુકમ મોકલ્યો કે હું તેને સાત હરફોમાં પઢું ક્ષ (એટલે અરબની સાત બોલ્યોમાં) અને હુકમ થયો કે દરેકવાર મેં પાછું ફેરવ્યું તેના બદલામાં તને સવાલ કરવાની ઇજાઝત છે કે તું માંગે. (એટલે ત્રણવાર તું કંઇ દોઆ કર કે તે કબૂલ થાય) તો મેં કહ્યું કે ઓ અલ્લાહ તું મારી ઉમ્મતને બખ્શ. ઓ અલ્લાહ તું મારી ઉમ્મતને બખ્શ (એટલે બે વાર સવાલ કરી ચુકયો.) અને ત્રીજા સવાલને તે દિવસને માટે પાછળ રાખ્યો છે કે જે દિવસે તમામ મખલુક ઇબરાહીમ (અલે) સુધ્ધાં મારા તરફ ઝુકશે.

ફાયદો ઓબૈ બીન કઅબ (રદી)થી રિવાયત છે કે એક શખ્સે કુરઆન બીજી કિરાઅતમાં પઢયું હું તે કિરાઅત જાણતો નહોતો. હું તેને હજરત (સલ) પાસે લાવ્યો. હજરતે (સલ) મારી અને તેની બન્ને કિરાઅતને ઠીક કહી. તો મારા દિલમાં તે વેળા એવો શક પડયો કે તેવો શક કુફરમાં પણ નહોતો. હજરત (સલ) સમજી ગયા. ફરી હજરતે (સલ) મારી છાતીપર એવો હાથ માર્યો કે હું ડરને મારે પસીનામાં ડુબી ગયો અને જાણે મેં ખોદાને જોયો. એટલે શક દૂર થયો. અને ખરી વાત સારી રીતે ખુલી ગઇ. ફરી હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. હજરત (સલ)ને પોતાની ઉમ્મત પર કેવી મેહેરબાની હતી કે અનેકવાર માંગણી કરીને સાત કિરાઅતની અથવા સાત બોલીયોની છુટી લીધી. કે જેથી ઉમ્મત ઉપર એક કિરાઅત કઠન નહીં પડે. અને ખોદાની રહમતનો ખિયાલ કરવો જોઇએ કે જયારે પોતાના હબીબને અપસની ઉમ્મતપર આટલો મેહેરબાન જોયો તો ઉમ્મત માટે ત્રણ સવાલ કરવાની પણ ઇજાઝત આપી. તો હજરતે (સલ) ઉમ્મતની બખ્શીશનો બે વાર સવાલ કર્યો અને ત્રીજો સવાલ કેયામત માટે રાખ્યો કે જયારે સઘળા પેગમ્બરો ડરનાર થશે અને કોઇને માટે કહી નહીં શકશે. જયારે અમારા હજરત (સલ) શફાઅત માટે તૈયાર થશે. આ હદીસથી જણાયું કે પેગમ્બરો પણ હજરત (સલ) થી પોતા માટે કંઇ સર સિફારસ ઇચ્છિશે. તે એટલાં સુધી કે ઇબરાહીમ (અલે) જેવા પેગમ્બર પણ હજરત મોહમ્મદ (સલ)નો છેડો પકડશે. આ હદીસથી અમારા હજરતની ફઝીલત સર્વ પેગમ્બરો પર ખુલ્લી રીતે સિદ્ધ થઇ.

૯૯૭ મુસલિમમાં કબીસા બીન મોખારેક (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ અબ્દે મનાફની ઓલાદ ! ખચીત હું તમને (અલ્લાહના અઝાબથી) ડરાવનાર છું. મારી અને તમારી મિસાલ તો એક પુરૂષના જેવી છે કે જેણે દુશમનને જોયો ફરી તે પોતાના લોકોને બચાવવા ચાલ્યો. ફરી તે ડરો કે રખેને દુશમન તેનાથી આગળ જઈ પોહોંચે તો તે પુકારવા લાગ્યો. અરે લોકો તમો ખબરદાર થાઓ. દુશમન આવી પુગ્યો છે.

ફાયદો જયારે કુરઆનમાં હુકમ થયો કે આ પેગમ્બર પોતાના સગાઓને ડરાવ (અલ્લાહના અઝાબથી). ત્યારે હજરતે (સલ) પોતાના સરદાદા એટલે અબ્દે મનાફની ઓલાદને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે પૂરતી ખાતરી છે કે કાફેર

ક્ષ સાત કિરાઅત વિષેનું વધુ બયાન હદીસ નં. ૪૦૮ માં છે. ગુ. મો.

દોઝખમાં પડશે. તો મારૂં દિલ તમારા કુફર ઉપર બળે છે. હું ઘભરાઇ ઘભરાઇને તમને સમજાવું છું કે કુફર છોડો મુસલમાન થાઓ, તો અગ્નથી બચશો. જેમ તે આદમી ઘભરાઇને પોતાની કોમને જોયલા દુશમનથી ખબર કરે છે.

૯૯૮ મુસલિમમાં સોબાન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ સોબાન! તું આ કુરબાનીના ગોશને બનાવ. [એટલે રાંધ]

ફાયદો સોબાન (રદી) હજરત (સલ) ના ગુલામ હતા. તેમને માંસ રાંધવાનું ફરમાવ્યું. સોબાનથી રિવાયત છે કે તે માંસ મક્કાથી મદીના સુધી રહ્યું. આથી જણાયું કે ત્રણ દિવસથી વધુ પણ કુરબાનીનું માંસ રાખવું દુરસ્ત છે. પ્રથમ ત્રણ દિવસથી વધુ રાખવાની મનાઇ હતી.

૯૯૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે એ હસ્સાન! રસુલુ-લ્લાહના તરફથી તું ઉત્તર આપ. એ અલ્લાહ તું જીબરઇલથી એની મદદ કર.

ફાયદો હસ્સાન સહાબી મોટા શાએર (કવી) હતા. કાફેરોએ હજરત (સલ) ની નિન્દા કરી ત્યારે હજરતે (સલ) હસ્સાનથી તેઓની નિન્દા કરાવી. અને હસ્સાન માટે દોઆ કરી કે જીબરઇલ તેમના સાથી થાય. આ હદીસથી જણાયું કે કાફેરોની નિન્દા કરવી તેમાં જો દીનનો લાભ સમાએલો હોય તો દુરસ્ત છે. અને સિધ્ધ થયું કે રૂહુલ કોદસ એટલે જીબરઇલ [અલે] વાતમાં ફેજ પોહોંચાવવાના કામમાં છે.

૧૦૦૦ બોખારીમાં હકીમ બીન હેઝામ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે એ હકીમ! આ માલ હરયાલો અને મીઠો છે (એટલે ઘણો પ્યારો લાગે છે). તો જેણે એને જાનની સખાવતથી [એટલે વગર લાલચથી] લીધો તો તેમાં તેને બરકત અપાશે. પણ જેણે તેને જીવનો લાભ કરી લીધો તો તેને તેમાં બરકત નહીં અપાશે. અને તે એવા શખ્સના જેવો થશે કે ખાય છે પણ પેટ ભરાતુ નથી. અને ઊંચો હાથ બેહતર છે નીચા હાથથી [એટલે આપનાર જે હાથ ઊંચો કરીને આપે છે તે શ્રેષ્ઠ છે માંગનારથી કે જે હાથ લાંબો કરી માંગે છે અને લે છે.]

ફાયદો હકીમ બીન હેઝામ (રદી) થી રિવાયત છે કે મેં હજરત (સલ) થી થોડો માલ માંગ્યો હજરતે [સલ] આપ્યો. ફરી બીજી વાર માંગ્યો ફરી આપ્યો. ફરી ત્રીજી વાર માંગ્યો ફરી આપ્યો. ને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે સખી અને સંતોષ વાળાના માલમાં ખોદા બરકત આપે છે. તે આસુદા રહે છે. અને લોભ વાળાના માલમાં બરકત નથી. એટલે ગમે તેટલું મળે પણ તેનું પેટ ભરાય નહીં. જેમકે જૂઉલ કલબની બીમારીવાળો કેટલું પણ ખાય પણ તે ધરાતો નથી. હકીમ બીન હેઝામથી બોખારીમાં રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) આ હદીસ મને ફરમાવી તો મેં કહ્યું કે જેણે આપને પેગમ્બર બનાવ્યા તેની કસમ કે હું આખી ઉમર કોઇથી કંઇ માંગીશ નહીં. તો તેવીજ તરેહ હકીમ પોતાનો ભાગ પણ બેતુલ માલથી કદી લીધો નહીં. સિદ્દીક અને ફારૂક [રદી] બોલાવીને આપતા પણ હકીમ લેતા નહોતા.

૧૦૦૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઝોબેર બીન અવવામ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલે) ફરમાવ્યું કે એ ઝોબેર! તું વાડીને પાણી પા, ફરી પાણીને રોકી રાખ. તે એટલાં સુધી કે ખેતરની પાલ સુધી પાણી ચઢે. [એટલે માથે સાથ પાણી જાય.]

ફાયદો મસાબીહમાં રિવાયત છે કે ઝોબેરમાં તથા એક અનસારીમાં ખેતી પાવામાં ઝઘડો થયો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ ઝોબેર તું પ્રથમ પાણી પા. કેમકે તારી જમીન પાણીથી પાસે છે. ફરી અનસારીને પાવા દે. તો અનસારીએ ગુસ્સામાં કહ્યું કે હજરત (સલ) પોતાની ફોઇના છોકરાની ખાતર રાખે છે. હજરત (સલ) ને ગુસ્સો આવ્યો ફરી આ હદીસ ફરમાવી. પ્રથમ હુકમમાં બંનેની રિઆયત હતી. કે બંને બરાબર પાણી પાય. જ્યારે અનસારીએ ગુસ્સે કર્યા અને જે તેની બાબતમાં મરવ્વત કરી હતી તે નહીં સમજ્યો તો હજરતે [સલ] ઝોબેરને પૂરૂં હક્ક લેવાનું ફરમાવ્યું. કારણ કે શરીઅતનો હુકમ છે કે જેની જમીન પાણીથી પાસે હોય પ્રથમ તે સારી રીતે પાય ફરી બીજો પાય.

૧૦૦૨ બોખારીમાં અબુ સઇદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ

સઅદ ! ખચીત આ લોકો તારા ફેસલો કરવા પર ઉતર્યા છે." આ હજરતે સઅદ બીન મોઆજ (રદી) ને બની કોરેજાની બાબતમાં ફરમાવ્યું.

ફાયદો બની કોરેજા મદીનાની પાસે યહુદી હતા. હજરત [સલ] માં અને તેઓમાં સુલહ હતી. હિજરીને પાંચમે વર્ષે જ્યારે ખંદકની લડાઈ થઈ તો બની કોરેજાએ હજરતથી કરેલો કરાર તોડી કાફેરો ભેગા થયા. જ્યારે કાફેરો મક્કે પાછા ફર્યા તો હજરતે [સલ] બની કોરેજાની ગઢી પર પંદર દિવસ ઘેરો નાંખ્યો. તેઓએ લાચાર થઈને સંદેશો મોકલ્યો કે અમો ગઢીથી નીચે ઉતરીએ છીએ. અને ખાલી કરી આપીએ છીએ. અને સઅદ બીન મોઆજના ફેસલા ઉપર રાજી છીએ. જે અમારે માટે તે હુકમ કરે તે પર અમો તથા હજરત (સલ) અમલ કરે. યહુદી અને સઅદ પ્રથમ એક બીજા સાથે કસમ ખાઈ જોડાયલા હતા આપસમાં મદદગાર હતા. યહુદી સમજ્યા કે સઅદ અમારી રાખશે અમને બચાવશે. ફરી હજરતે (સલ) સઅદને મદીનાથી બોલાવ્યા ને આ હદીસ કહી. એટલે આ સઅદ તારા હુકમ પર ફેસલો અટકેલો છે જે તું હુકમ કરે તે અમલમાં આવે. સઅદે કહ્યું કે તેઓના લડનારા જુવાન કતલ થાય અને તેઓના છોકરા અને ઓરતો લોંડીઓ બને. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યુ કે આ સઅદ તેં ખોદાની મરજી માફક હુકમ કર્યો છે. ફરી તે લોકો કતલ થયા. એક રિવાયતમાં છે કે તેઓ નવસો હતા.

૧૦૦૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અલી તથા સઅદ બીન અબી વક્કાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ સઅદ ! તીર માર. મારા મા બાપ તારાપર કુરબાન થાઓ.

ફાયદો સઅદ બીન અબી વક્કાસ મોટા તીર અન્દાજ હતા. જ્યારે ઓહોદની લડાઈમાં કાફેરોએ હલ્લો કરીને હજરત (સલ) પર ઘેરો નાંખ્યો ત્યારે હજરતે (સલ) સઅદને આ હદીસ ફરમાવી. હજરત [સલ] બીજાઓથી તીર લેતા અને સઅદને આપતા હતા. મસાબીહમાં અલી મુરતજા (રદી)થી રિવાયત છે કે સઅદ બીન અબી વક્કાસ સિવાય કોઈને માટે મેં હજરત (સલ)થી મા બાપ કુરબાન કરતા નહીં સાંભળ્યું. આ હદીસથી તેમની મોટી ફજીલત સિધ્ધ થઈ. સુબ્હાન—લ્લાહ આદમી એના તરેહ તરેહના હોવામાં શું રંગ બેરંગી કુદરત છે કે સઅદ બીન અબુ વક્કાસ તો એવા હજરત (સલ)ના જાન નેસાર કે જેવણને માટે હજરત (સલ) એવા ઉમદા શબ્દ બોલે. અને તેમનો દીકરો ઓમર બીન સઅદ એવો કમબખ્ત સખત-દિલ કે હજરત [સલ]ના કલેજાના તુકડા ઇમામ હુસેન (રદી)ને શહીદ કરે. વલીથી શેતાન ઉત્પન્ન કરવું અને શેતાનથી વલી પેદા કરવું એ તેનીજ કુદરત છે.

* ૧૦૦૪ મુસલિમમાં સલમા બીન અકવા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ સલમા ! તારી ઢાલ જે મેં તને આપી હતી તે ક્યાં છે.

ફાયદો હજરતે (સલ) સલમાને એક ચામડાની ઢાલ આપી હતી. સલમાએ બીજા કોઈને આપી હતી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. બીજા અધ્યાયમાં એનો કિસ્સો આવી ગયો છે *

૧૦૦૫ મુસલિમમાં સલમા બીન અકવા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ સલમા મને તે કેદી સ્ત્રી આપ. તારો બાપ ફજલે ઇલાહીથી ઘણો ખુશી હતો. (એટલે તું મોટા બાપનો દીકરો છે. તારી નજદીક એક ચીજ આપવી કંઈ મોટી વાત નથી.)

ફાયદો સલમાથી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] અબુબકર સિદ્દીક (રદી)ને સરદાર બનાવી એક કોમ સાથે લડવાને મોકલ્યા. કેટલાક કાફેરો મરાયા અને કેટલાક કેદ થયા. તેમાંની એક સ્ત્રી મને મળી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. આખર મેં તે સ્ત્રી હજરત (સલ)ને આપી. હજરતે તે સ્ત્રી મક્કાના કાફેરોને આપી બે મુસલમાન કેદીને છોડવ્યા.

૧૦૦૬ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ અબ્બાસ ! મોગીસની બરીરાને મોહબ્બત કરવાથી અને બરીરાને મોગીસ નાપસંદ હોવાથી શું તને આશ્ચર્ય નથી થતું ?

ફાયદો બરીરા (રદી) લોંડી હતી અને તેનો

* વાંચો હદીસ ના. ૪૮૫. ગુ. મો.

પતી મોગીસ નામનો હબશી ગુલામ હતો. જ્યારે હજરત આએશા (રદી)એ બરીરાને ખરીદી આજાદ કરી તો હજરતે બરીરાને અખત્યાર આપ્યો કે જોઈએ તે ગુલામના નિકાહમાં રહે જોઇએ તેને છોડે. બરીરાએ તેને પસંદ કર્યો નહીં. તો મોગીસ તેની પાછલ મદીનાની ગલીયોમાં રોતો ફરતો હતો, પણ તે તેને કબૂલ કરતી નહોતી. ત્યારે હજરતે [સલ] તેની મોહબ્બત તથા તેણીની નફરત (અણગમો) જોઈને હજરત અબ્બાસ (રદી) ને આ હદીસ ફરમાવી. ફરી હજરતે [સલ] બરીરા [રદી]ને કહ્યું કે તું પોતાના પતીથી ફરી મીલાપ કર. તેણીએ કહ્યું શું શરીઅતનો હુકમ આપ મને ફરમાવો છો? હજરતે [સલ) ફરમાવ્યું કે નહીં. પણ હું તેની સિફારશ કરૂં છું. તેણીએ કહ્યું કે મને તો તેની કંઈ ગરજ નથી.* ઇમામ આજમ તથા ઇમામ શાફેઈ (રહ)નો આજ મત છે કે જો લોંડી આજાદ થાય અને તેનો પતી ગુલામ હોય તો તેણીને અખત્યાર છે. જોઈએ નિકાહ દુરૂસ્ત રાખે જોઇએ તોડી નાંખે. પણ જો તેણીનો ખાવિન્દ આજાદ હોય તો ઇમામ આજમ [રહ]ની નજદીક અખત્યાર છે. અને ઇમામ માલિક તથા શાફેઈ (રહ)ની નજદીક અખત્યાર નથી.

૧૦૦૭ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ઓ અબ્દુલ્લાહ તારી લુંગી ઊંચી કર. અબ્દુલ્લાહે કહ્યું કે મેં ઊંચી કરી. ફરી હજરતે (સલ) કહ્યું કે વધુ ઊંચી કર તો મેં વધુ ઊંચી કરી.

ફાયદો. કોઇએ અબ્દુ-લ્લાહ બીન ઓમર (રદી)ને પૂછ્યું કે લુંગી કયાં સુધી ઊંચી રાખવી જોઇએ? તેવણે કહ્યું કે અડધી પીન્ડલી સુધી. ઇજારને ઘુંટીને ઉપર સુધી રાખવી દુરૂસ્ત છે. પણ અડધી પીન્ડલી સુધી રાખવી મુસ્તહબ છે.

૧૦૦૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબ્દુલ્લાહ શું જંનતના ખજાનાઓમાંનો એક ખજાનો તને હું નહીં શીખવું? તે **લા હવલ વલા કુવવત ઇલ્લા બિલ્લાહ** છે." આ હજરતે (સલ) અબુ મુસા (રદી)ને ફરમાવ્યું.

ફાયદો. અબુ મુસાનું નામ અબ્દુલ્લાહ બીન કૈસ છે. તેમનાથી રિવાયત છે કે અમો હજરત (સલ) ની સાથે સફરમાં હતા. સહાબા પુકારીને અલ્લાહો અકબર કહેતા હતા. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે આહિસ્તા કહો તમો બહેરા તથા છૂપાની યાદ કરતા નથી કે પુકારવાની તથા બુમ પાડવાની જરૂર પડે. ખોદા પાસે તથા સાંભળતો છે. અને હું હજરત (સલ)ની પાછળ લા હવલ વલા કુવવત ઇલ્લા બિલ્લાહ પઢયા કરતો હતો. ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જંનત માં તેનો એટલો ઘણો સવાબ છે જેવો કાફેર ની નજદીક દુન્યાનો ખજાનો ઉમદા ચીજ છે.

૧૦૦૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અબ્દુલ્લાહ! તું ફલાણા જેવો નોથા કે તે રાતના ઉઠતો હતો (એટલે તહજ્જુદની નમાઝ પઢતો હતો) ફરી તેણે રાતનું ઉઠવું તજયું" આ હજરતે (સલ) અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમરને કહ્યું.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે જયારે નફલ ઇબાદત શુરૂ કરે ફરી તે નમાઝ હોય કે રોજો હોય કે કંઇ વજીફો હોય, તો તેને હમેશ નીભાવે. કદી કરવું કદી છોડવું મકરૂહ છે. કારણ કે એવી ઇબાદતની અસર દિલમાં સારી રીતે જમતી નથી.

૧૦૧૦ બોખારીમાં અદી બીન હાતેમ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અદી! શું તેં હીરા જોયું છે? મેં કહ્યું કે નહીં જોયું પણ તેની મને ખબર છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તારી જીન્દગી લાંબી થશે. તો તું જોશે કે એકલી સ્ત્રી ઊંટડી ઉપર સ્વાર થઈને (હજને માટે) હીરાથી ચાલશે તે એટલાં સુધી કે કાબાનો તવાફ કરશે. અલ્લાહ સિવાય તેને કોઈનો ડર રહેશે નહીં. અને જો તારી જીન્દગી લાંબી થશે તો (તું જોશે કે) જરૂર કિસરાના ખજાના ખોલાશે. મેં કહ્યું કે કિસરા હોરમોજના? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કિસરા હોરમોજના. અને જો તારી ઉમર લાંબી થશે તો તું જરૂર જોશે કે એક પુરૂષ

---

* **આથી જણાય છે કે હજરત બરીરા (રદી) દીનના કાયદા સારી રીતે જાણતાં હતાં જેથી હજરત (સલ)ની સિફારસ તથા શરીઅતના હુકમનો ભેદ સમજ્યાં. ગુ. મો.**

મુઠ્ઠી ભરી સોનું કે ચાંદી લઇને કોઇ તેને કબૂલ કરે તે ઢુંઢવા નીકળશે, પણ તેને એક એવો મળશે નહીં કે તે તેને કબૂલ કરે. અને જરૂર તમારામાંનો કોઈ અલ્લાહની મુલાકાત કરશે જે દિવસે તેની મુલાકાત થશે (એટલે કયામતને દિવસે) અને તેની વચ્ચે અને અલ્લાહની વચ્ચે કોઇ દુભાષિયો હશે નહીં કે તે ભાષાંતર કરે (એટલે વગર વાસતે વાત થશે) ફરી તેને અલ્લાહ ફરમાવશે કે શું મેં રસૂલ ને તારા તરફ નહીં મોકલ્યો કે જે તને મારો હુકમ પોહોંચાવે? તો તે કહેશે કે હા કેમ નહીં. (તારા પેગમ્બરે તારો હુકમ પોહોંચાવ્યો.) ફરી અલ્લાહ કહેશે કે શું મેં તને માલ તથા ઓલાદ નથી આપી અને તારાપર મેં ફજલ નહીં કર્યું? તો તે કેહશે કે કેમ નહીં. (તેં સર્વ આપ્યાં) ફરી તે પોતાને જમણે જોશે તો જહંનમ સિવાઇ કંઇ જોશે નહીં અને ડાબે જોશે તો જહંનમ સિવાય કંઈ જોશે નહીં.

ફાયદો હીરા કુફાની પાસે એક શેહેર હતું તેનું નામ હીરતુન નોઅમાન છે. મક્કા અને તેને વચ્ચે કેટલાક મહિનાનો માર્ગ છે. મસાબીહ માં અદી બીન હાતેમ [રદી] થી રિવાયત છે કે હું હજરત [સલ] ની હતો. એક મરદે કંગાલીયત અને મોહતાજીની રાવ (શિકાયત) કરી. અને બીજાએ લુટારાની ફરયાદ કરી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. અદી કહે છે કે મેં પોતાની આંખે જોયું કે એક સ્ત્રી ઊંટ પર સ્વાર થઇને હીરાથી કાબા જતી હતી. અને જ્યારે ઉમર ફારૂક (રદી) ના વખતમાં ઇરાન ફતેહ થયું તો પણ હું મોજુદ હતો. અને જે તમારામાંનો જીવતો રહેશે તે ત્રીજી વાત પણ જોશે. એટલે કોઇ મોહતાજ નહીં રહેશે કે જે સદકો લ્યે. કેટલાક કહે છે કે ઓમર બીન અબ્દુલ અજીજની ખિલાફતમાં એ વાત પણ થઇ ચુકી. અને કેટલાક કહે છે કે હજરત ઇમામ મહદી (રદી)ના વખતમાં એ વાત થશે. આ હદીસ હમારા હજરત (સલ) ની પેગમ્બરીની દલીલ તથા મોઅજેજો છે કે હજરતે આગમચેતી કરી, ફરી તેજ તરેહ બન્યું. આ હદીસનું બાકીનું મજમુન કંઇ વાર આવી ગયું છે.

૧૦૧૧ મુસલિમમાં સઅદ બીન અબુ વક્કાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ અલી! જે પદવીએ હારૂન મુસા (અલે)ની નજદીક હતા. તેજ પ્રમાણે તું મારી નજદીક છે. પણ આટલું કે મારા પછી કોઇ પેગમ્બર નથી.

ફાયદો હિજરીને નવમે વર્ષે હજરત (સલ) તબૂકની લડાઇએ ચાલ્યા. અને અલી મુરતજા (રદી)ને મદીનામાં ખલીફા કર્યા. મોનાફેકોએ કહ્યું કે અલી મુરતજા (રદી) હજરત (સલ) ઉપર ભારી (બોજ) છે. આ વાતથી અલી મુરતજા (રદી)ને રંજ થયો. તૈયાર થઇને હજરત (સલ) ને જઈ મળ્યા અને મોનાફેકોનો તાનો બયાન કર્યો. અને કહ્યું કે એ હજરત (સલ) શું આપ મને સ્ત્રીઓ અને બાળકો ઉપર ખલીફો કરો છો? ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે એમાં કંઇ મરતબો જતો નથી. જુઓ મુસા (અલે) જ્યારે કોહેતુરપર ગયા હતા તો પોતાના મોટાભાઇ હારૂન પેગમ્બર (અલે) ને પોતાના ઘર બાર તથા બની ઇસરાઇલ ઉપર ખલીફા કરીને ગયા હતા. તો જેવી હારૂન (અલ) ની ઇજ્જત મુસા (અલે) આગળ હતી તેવી તારી ઇજ્જત મારી આગળ છે. હા, આટલી વાત હારૂન [અલે] માં જરૂર વધેલી હતી કે તે પેગમ્બર પણ હતા. અને તમો પેગમ્બર નથી. કારણ કે હું ખાતેમુન નબીયીન છું. મારા પછી કોઇનું પેગમ્બર થવું અસંભવિત છે. આ હદીસથી હજરત અલી મુરતજાની મોટી ફજીલત સિધ્ધ થઈ. અને મુરતજવી પદવી સંપુરણ પ્રગટ થઈ. અને શીઆ જે કહે છે કે આ હદીસથી અલી મુરતજા (રદી) ની ખિલાફતની સત્યતા સિધ્ધ થાય છે, એટલે હજરત (સલ) પછી અલી મુરતજા (રદી) સિવાય કોઇ ખિલાફત ના લાએક નથી, તો તે તદન બેતુકી વાત છે. કારણ કે હજરત હારૂન (અલે) હજરત મુસા (અલે) ની આગળ મરણ પામ્યા હતા. હજરત મુસા (અલે)ના ખલીફા હજરત યુશા (અલે) થયા હતા. જો હારૂન (અલે) જીવતે અને હજરત મુસા (અલે) પછી ખલીફા થતે તો પૂરો દ્રષ્ટાંત થતે. આ હદીસથી જણાયું કે હદીસમાં દરેક તરેહની ખિલાફત લેવાયલી નથી. એટલે જંગે તબુકથી ફરતાં સુધીની ખિલાફત છે હમેશાની નથી. જેમકે હારૂન (અલે) ની ખિલાફત પણ જ્યાં સુધી હજરત મુસા તુર પર્વતથી પધાર્યા નહીં ત્યાં સુધી હતી. હા, આટલું આ હદીસથી જરૂર છે કે હજર

ત અલી (રદી) માં ખિલાફતની લાઇકાત સારી રીતે સિધ્ધ થાય છે. પણ એમાં તેમના સિવાય બીજા ખલીફાનો નકાર પણ નથી. સિદ્દીક તથા ફારૂકે આજમ [રદી] ની ફજીલતોની હદીસો પણ અગણીત છે (તેમાની કેટલીક) હદીસો આ કિતાબમાં પણ વર્ણાઇ છે અને વર્ણાશે. પોતાની ખાહેશ પ્રમાણે એક હદીસને પકડી લેવી અને બીજી હદીસોને તજી દેવી જહાલત છે અથવા હઠ ધર્મિ છે.

૧૦૧૨ મુસલિમમાં * આમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ આમર ! શું તને ગરમીના વખતની આયત જે સૂરા નિસાની આખરમાં છે તે બસ નથી ?" આમર ફારૂક (રદી) જ્યારે કલાલા વિષે ઘણી પૂછ કરી ત્યારે આ તેમને કહી.

ફાયદો. કલાલા તે પુરૂપ કે સ્ત્રી છે કે જેનો બાપ અને દીકરો ન હોય. સુરા નિસાની આખર આયત આ છે **યસ તફતુનક કોલિલ્લાહો યુફ તીકુમ ફીલ કલાલો** એટલે એ પેગમ્બર તને કલાલાના વારસાનો હુકમ પૂછે છે, તું કહે કે જો પુરૂષ મરે અને તેને છોકરો ન હોય † અને બેહેન હોય તો તેને અડધો માલ લ્યે. અને જો બે બેહેન હોય કે વધારે હોય તો બે ત્રતીયાંશ લ્યે. અને જો ભાઇ બેહેન હોય તો પુરૂપનો હિસ્સો સ્ત્રીથી બે વડો છે. આ આયત ગરમીની મોસમમાં ઉતરી હતી. જેથી એનું આયતુસ સેફ [ગરમીની આયત] નામ આપ્યું.

૧૦૧૩ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે એ આમર ! શું તું જાણતો નથી કે એક પુરૂષનો કાકો તથા તેનો બાપ એક ઝાડની બે ડાળીયો છે.

ફાયદો. એટલે બાપ અને કાકો માન અને ઇજ્જતમાં બરાબર છે. કેમકે એક ઝાડની બે ડાળી યોની જેમ એક દાદાથી બંને પેદા થયા છે. આમર ફારૂક (રદી) જકાતની તહસીલના આમેલ હતા. હજરત અબ્બાસના જકાત નહીં આપવાની ફિરયાદ હજરત (સલ) ને કરી. ત્યારે હજરતે (સલ) આમર ફારૂક (રદી) ને આ હદીસ ફરમાવી.

૧૦૧૪ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ ફલાણા ! તું કેમ તારી નમાઝને સારી રીતે પઢતો નથી. નમાઝ પઢનાર જ્યારે નમાઝ પઢે છે તો તે કેમ જોતો નથી કે કેવી રીતે નમાઝ પઢે છે. તે તો પોતાના લાભ માટેજ નમાઝ પઢે છે. ખચીત જેવી રીતે હું આગળ જોવું છું તેમ હું પાછલથી પણ જોવું છું.

ફાયદો. એક શખ્સ હજરત [સલ] ની પાછલ સફમાં નમાઝ પઢતો હતો. અને અહીં તહીં જોતો હતો. જ્યારે હજરત (સલ) નમાઝ પઢી ચુકયા તો ફરીને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે નમાઝ અદબની સાથે ઝરૂર દિલથી થવી જોઇએ. અહીં તહીં જોવું પોતાના માલિકની રો બરૂ ઘણી બે અદબી છે. અને જેવી રીતે હજરત (સલ) આગળથી જોતા તેમ પીઠ પાછલથી પણ જોતા એ મોજેઝો છે.

૧૦૧૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબુ ઔફા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યુ કે એ ફલાણા ઉતર અને મારે માટે સત્તુ ઘોલ. તેણે કહ્યું કે એ રસૂલુ-લ્લાહ ખચીત આપના ઉપર તો દહાડો છે. (એટલે આપ રોજદાર છો અને દિવસ હજુ બાકી છે) હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઉતર અમારે માટે સત્તુ ઘોલ. રાવીએ કહ્યું કે તે ઉતર્યો અને સત્તુ ઘોલ્યું, અને હજરત [સલ] ની પાસે લાવ્યો તો આપે પીધું. ફરી હાથથી ઇશારો કર્યો કે જ્યારે આ જગ્યા (પશ્ચિમ) સુર્યાસ્ત થાય અને આ જગ્યા (પૂર્વ) થી રાત આવે [એટલે પૂર્વ તરફ કાળક પ્રગટ થાય] તો રોજદારના રોજા ખોલવાનો વખત આવ્યો.

ફાયદો. રાવીથી રિવાયત છે કે અમો રમઝાનમાં હજરત [સલ] ની સાથે સફરમાં હતા. જ્યારે સૂર્યાસ્ત થયો ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસથી જણાયું કે હજરત (સલ) પ્રથમ વખતમાં ઘણી જલદી રોજો ખોલતા હતા કે

* તોહફાવાળા કહે છે કે આ હદીસ બોખારી કે મુસલિમ બેમાંથી કોઇમાં નથી પણ મોઅત્તા ઇમામ માલિકમાં છે. અને તે પણ આમર (રદી) થી રવાયત નથી પણ ઝૈદ બીન અસલમની રિવાયત છે. શુ. મો.

† બાપનું બયાન અત્રે કરવામાં આવ્યું નથી કારણ કે ૨૨ સૂરામાં બાપનું બયાન થયું છે શુ. મો.

કેટલાકોને શુબહ થતો કે કદાપી દહાડો રહ્યો હશે. અને સિદ્ધ થયું કે જ્યારે સુર્યાસ્ત થાય અને પૂર્વ તરફ કાળક ચઢે એજ વખત રોજો ખોલવાનો છે.

૧૦૧૬ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન સરજેસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ફલાણા ! બે નમાઝમાંથી તારી કઇ નમાઝ તેં ગણી ? એકલા પઢી તે અથવા અમારે સાથે પઢી તે." હજરતે આ તે પુરૂષને કહ્યું કે જે મસજીદમાં આવ્યો અને નબી (સલ) ફજરની નમાઝમાં હતા. ફરી તેણે મસજીદના ખુણામાં બે રકઅત નમાઝ પઢી ને ફરી હજરત (સલ) ની સાથે થયો.

ફાયદો એટલે જમાઅત થતી હોય તો સુંનત પઢવી નહીં જોઇએ. ઘણાં ઇમામોનો આજ મજહબ છે. અને ઇમામ આજમ (રહ) ની નજદીક જો એમ ધારે કે સુંનત પઢી પછી જમાઅતમાં ભેગો થશે તો મસજીદથી બહાર સફથી દૂર સુંનત પઢે. પણ જો એમ જાણે કે એક રકઅત પણ નહીં મળશે તો જમાઅતમાં ભેગો થાય અને સુંનત પઢે નહીં.

૧૦૧૭ મુસલિમમાં ઓમર [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ફલાણાના દીકરા ફલાણા ! અને ઓ ફલાણાના દીકરા ફલાણા ! જે કંઈ અલ્લાહે અને તેના રસૂલે તમને વાયદો કર્યો હતો તે શું સત્યતાથી તમને મળ્યો ? અલ્લાહે જે મને વાયદો કર્યો હતો તે તો મને ખરેખરો મળ્યો. હજરત ઓમરે [રદી] કહ્યું કે ઓ રસૂલુલ-લ્લાહ [સલ] વગર જીવના દેહથી કેવી રીતે આપ વાતો કરો છો ? તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે હું કહું છું તેને તેઓ કરતાં તમો વધુ સાંભળનાર નથી (એટલે તમો અને તેઓ મારી વાત સાંભળવામાં બરાબર છો) પણ આટલું કે તેઓ મારી વાતનો કંઇ પણ ઉત્તર આપવા શકિત રાખતા નથી.

ફાયદો જ્યારે જંગે બદરમાં અબુ જહલ ઉતબા, ઓકબા વગેરે કોરેશના કાફરો મરાયા તો હજરતે (સલ) તેઓના ધડ એક કૂવામાં નખાવ્યાં. ફરી તેપર ઉભા રહીને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ખોદા અને રસૂલે જે તમારા કતલ તથા અપમાનના અને મારી ફતેહનો વાયદો કર્યો હતો તે સાચો થયો. કેટલાક કહે છે કે આ હદીસથી સિધ્ધ થયું કે મુડદાં સાંભળે છે અને મોતથી આત્માનો નાશ નથી. અને કબરસ્તાનમાં મુડદાંઓને સલામ કરવી તે તેમના સાંભળવાની દલીલ છે. બીજી હદીસમાં સિધ્ધ થયું છે કે જ્યારે મુરદાને દફન કરીને લોકો પાછા ફરે છે તો તે મુરદું લોકોના જોડાની અવાજ સાંભળે છે. અને કેટલાક કહે છે કે મુરદાં સાંભળતાં નથી. તે કાફરોએ સાંભળ્યું એ હજરત (સલ)નો મોજેઝો હતો. જેવી રીતે હજરત (સલ) ના હાથમાં ઠીકરીઓએ તસબીહ કરેલી. આ હદીસમાં તે કાફરો સિવાય બીજા મુડદાંઓના સાંભળવાનું વર્ણન નથી. સહી બોખારીમાં કતાદા (રદી)થી રિવાયત છે કે ખોદાએ તે વેળા તે કાફરોને જીવતા કર્યા હતા. કે હજરત (સલ)ની વાત સાંભળી દુઃખી થાય. અને એવીજ રીતે હજરત આએશા (રદી)થી પણ રિવાયત છે.* વલ્લાહો આલમ.

---

* વળી કુરઆન શરીફથી પણ એ વાતની પુષ્ટિ મળે છે. અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે "અને તું કબરોમાં પડેલાંને સંભળાવનાર નથી. તું તો ડરની ખબર કરનાર છે." સૂરા ફાતેર ૩૫;૨૨;૨૩ વળી ખોદા કહે છે. "અને તું મુરદાંને તથા બેહરાઓને નોતરૂં સંભળાવી શકતો નથી. જ્યારે તેઓ પીઠ દઇને ફરે." સૂરા નમલ ૨૭;૮૦ આ આયતોમાં ખુલ્લી રીતે મુડદાંનું નહીં સાંભળવું બયાન થયું છે. વળી હનફી મજહબની માતબર કીતાબોથી પણ એવીજ રીતે સિદ્ધ થાય છે જેના હવાલા અતરે લખી જણાવું છું. કીતાબ કાફી શરહ વાફીના કીતાબુલ ઐમાનમાં છે "વાતથી મતલબ સમજાવવું છે અને એ સાંભળવાથી થાએ છે પણ એ મરવા પછી બની શકતું નથી" ઇત્યા. અને ફતહુલ કદીરમાં છે. "અને મતલબ તેથી (વાતથી) સમજાવવું છે. પણ મોત તેની વિરૂધ્ધ છે કેમકે તે (મુરદું) સાંભળતું નથી તો તે સમજે નહીં" ઇત્યા. અને ફતહુલ કદીરના કીતાબુલ જનાએઝમાં પણ એમજ છે. અને ઐની શરહ કંજમાં કીતાબુલ ઐમાનમાં છે "વાત કરવી સમજાવવા માટે છે. અને મૈયતમાં એ બનતુ નથી." ઈત્ય. અને મુસતખલસ શરહ કંજમાં છે "મતલબ વાતથી સમજાવવું છે અને એ મૈયતમાં થતું નથી." ઇત્ય. અને કીફાયા શરહ હીદાયામાં છે "વાત કરવાથી મતલબ સમજાવવું છે અને એ સાંભળવાથી થાએ છે અને એ (સાંભળવુ) મરવા પછી થતું નથી." અને બહ

૧૦૧૮ મુસલિમમાં કબીસા બીન મોખારેક (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ કબીસા! સવાલ કરવો ત્રણમાના એક સિવાય કોઇને હલાલ નથી. એક તો તે શખ્સ કે જેણે બીજાનો બોજ પોતા ઉપર નાંખ્યો હોય તો તેને સવાલ કરવો હલાલ છે. તે એટલાં સુધી કે તેટલો માલ મળે ફરી અટકે. બીજો તે શખ્સ કે જેને આફત આવી પોહોંચી હોય ને તેથી તેનો માલ નાશ પામ્યો હોય તો તેને સવાલ કરવો હલાલ છે. તે એટલાં સુધી કે પોતાની જીન્દગીના ગુજારા જેટલું મેળવે. અથવા આવી રીતે કહ્યું કે જાન બચાવવા જેટલું મેળવે, ત્રીજો તે શખ્સ કે જેને ફાકો હોય (ભુખમરો હોય) તે એટલાં સુધી કે તેની જાતના ત્રણ અકલવાળા ઉભા થઇને સાક્ષી આપે કે ફલાણો ફાકો ખેંચે છે તો તેને સવાલ કરવો હલાલ છે કે જીન્દગીના ગુજારા જેટલું મેળવે. અથવા આવી રીતે કહ્યું કે જાન બચાવવા જેટલું મેળવે. આ ત્રણ સિવાયઓ. કબીસા સવાલ કરવો હરામ છે. સવાલ કરનારો હરામ ખાય છે." સહી મુસલિમમાં આવી રીતે **હત્તા-યક્કુ મ**ની રિવાયત છે. પણ ખરૂં **યકુલ** છે. અબુ દાઊદમાં લામથી રિવાયત થઇ છે.

ફાયદો બીજાનો બોજ પોતા ઉપર નાંખવો આવી રીતે કે બે આદમીમાં માલને લીધે ઝઘડો થયો કરજની બાબત અથવા ખૂનની દીયત (માલ) બાબત અથવા કોઇ દંડની બાબત અને ત્રીજો માણસ તે બેમાં સલાહ કરાવે અને તેટલો માલ પોતાને માથે લ્યે તો તેને સવાલ કરવો દુરૂસ્ત છે. અરબમાં આવી રીતની જીમ્મે દારીનો ઘણો રિવાજ હતો. અને આફતથી માલ બરબાદ થવો જેમ આગમાં બળવો અથવા ડુબવો અથવા લુટાવો. અને આ જે ફાકા માટે ત્રણ માણસની ગવાહી ફરમાવી એ એહતેયાત તથા ઈસ્તેહબાબની રૂએ છે. કોઈ પણ આલેમની નજદીક આ શરત નથી કે વગર સાક્ષીએ ફાકા વાળાને સવાલ કરવો દુરૂસ્ત નથી. આ હદીસથી જણાયું કે મુળ સવાલ હરામ છે પણ આ ત્રણ જરૂરતોમાં દુરૂસ્ત છે એ સિવાય કોઇ રીતે દુરૂસ્ત નથી. મસાબીહમાં કબીસા (રદી)થી રિવાયત છે કે હું માલનો જામીન થયો અને હજરત (સલ)થી મેં સવાલ કર્યો, હજરતે (સલ) મને ફરમાવ્યું કે તું થોભ. જકાતનો માલ જયારે આવશે તો હું તને આપીશ. ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી.

૧૦૧૯ બોખારીમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ મોઆજ! શું તું ફિતનામાં નાંખનાર છે? ત્રણ વાર કહ્યું. **વશશમસે વ દોહાહા** અને **સબ્બેહિ-સમ રબ્બેકલ આલા** અને એના જેટલી સૂરા પઢા કર." ઇશાની નમાઝમાં મોઆજે (રદી) સૂરા બકર પઢેલી ત્યારે તેમને હજરતે (સલ) આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો મસાબીહમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે મોઆજ (રદી)ની દસ્તુર હતી કે ઇશાની નમાઝ હજરત [સલ] સાથે પઢતા ફરી પોતાની કોમમાં જઇને ઇમામત કરતા. એક વાર મોઆજે ઇશામાં સૂરા બકર શરૂ કરી તો એક પુરૂષે જમાઅત છોડીને એકલાં નમાઝ પઢી, અને ઘેર ગયો.

રૂર-રાએક જીલદ ૪ પૃ. ૩૯૪ માં છે" મતલબ વાતથી સમજાવવું છે અને મોત તેને વિરૂદ્ધ છે." અને શામી (રદ્દુલ મોહતાર) જીલદ ૩ પૃ ૨૦૧ માં પણ એજ પ્રમાણે છે. એ વગર હનફી મજહબની ઘણી કીતાબો માં છે. જો કોઈ એમ કહે કે ઉપલી ઈબારતો સર્વ કીતાબુલ એમાનમાં છે અને કોઈ માણસ કસમ ખાએ કે હું ફલાણાથી વાત નહીં કરીશ ને તે ફલાણો મરી ગયો તે પછી તેની આગળ જઈ વાત કરે તો તેના કસમ તુટતા નથી તેનું કારણ કે મરેલા આગળ કોઇ બોલે તો મહાવરામાં (ઉરફમાં) તે તેની સાથે વાત કરનારો ગણાતો નથી તેથી તેના કસમ નહી તુટતા. એથી મુરદાનું સાંભળવું કેમ ના પડાએ. તો તેનો જવાબ કે કસમ નહીં તુટવાના અનેક કારણો થાએ છે. તેમાંથી એક ઉરફ પણ છે. પણ મજકુર ઇબારતોમાં તો બીજું કારણ ખુલ્લી રીતે કહેવાયું છે કે વાત કરવાથી મતલબ સમજાવવું છે. અને મુરદાં સાંભળતાં નથી એટલે સમજાવે કેમ? તો તે બધાઓએ મુરદાંનુ નહી સાંભળવું કબૂલ કીધું છે. અને જે હદીસોથી જાહેરમાં મુરદાંનું સાંભળવું સિદ્ધ થાય છે તેની મતલબ ઉપલાં પુસ્તકોમાં બયાન થઈ છે. અને તેથી આધાર લેનારનો ઉત્તર પણ તે કિતાબોમાં છે. ગુ. મો.

મોઆજે તે શખ્સને મોનાફેક કહ્યો.* તે શખ્સ હજરત (સલ) પાસે ગયો અને કહ્યું કે ઓ રસુલુ-લ્લાહ અમો ખેતીવાળા મેહનતી લોકો છીએ. એટલે અમો દહાડાની મેહનતથી થાકીએ છીએ. રાતના અમને એટલી બધી શકિત રહેતી નથી કે મોટી મોટી રકઅતો પઢીએ. મોઆજે રાતના સુરા બકર પઢી, હું પોતાની નમાઝ પઢીને ચાલી ગયો તો મોઆજે (રદી) મને મોનાફેક કહ્યો. ત્યારે હજરતે (સલ) મોઆજને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે શું તું લોકોમાં ફિતનો નાંખવા ચાહે છે ? મોટી કિરાઅતથી જમાઅત છોડવી દેશે. આથી જણાયું કે ઇમામને પોતાના લોકોનો ખ્યાલ રાખવો વાજેબ છે તેઓની મરજી વગર લાંબી કિરાઅત દુરૂસ્ત નથી. ઇમામ નફલની નૈયત કરે અને મુકતદી ફરજની નૈયત કરે, એ શાફેઈ મજહબમાં દુરૂસ્ત છે. જેમકે આ હદીસથી જણાયું કે મોઆજ હજરત [સલ] ની સાથે ફરજ પઢતા હતા, અને પોતાની કોમને નફલની નૈયતથી પઢાવતા હતા. અને હનફી મજહબમાં નફલવાળાની પાછળ ફરજવાળાની નમાઝ દુરૂસ્ત નથી. એમના મત પ્રમાણે મોઆજ (રદી) હજરત (સલ)ની સાથે નફલની નૈયતથી પઢતા હશે અને પોતાના કોમની સાથે ફરજની નૈયતથી.

૧૦૨૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં મોઆજ બીન જબલ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યુ કે ઓ મોઆજ બીન જબલ! શું તું જાણે છે કે અલ્લાહનું હક્ક બંદાઓ ઉપર શું છે? મોઆજ કહે છે કે મેં કહ્યું કે અલ્લાહ તથા તેના રસુલ સારી રીતે જાણનાર છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું, તો ખચીત અલ્લાહનું હક્ક બંદાઓ ઉપર આ છે કે તેઓ તેની બંદગી કરે અને તેની સાથે કોઇને શરીક કરે નહીં. ઓ મોઆજ બીન જબલ ! શું તું જાણે છે કે બંદાઓનું હક્ક અલ્લાહ ઉપર શું છે. જયારે તેઓ આ કરે [એટલે વગર શરીક કરે ઇબાદત કરે] ? મેં કહ્યું કે અલ્લાહ તથા તેના રસુલ વધારે જાણનાર છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તે એ કે તેઓને અજાબ નહીં કરે.

ફાયદો ખોદાનું હક્ક બંદાઓ ઉપર વાજેબ છે. અને બંદાઓનું હક્ક ખોદા ઉપર કંઇ નથી. પણ તેના ફજલ અને કરમની રાહે અલબત સર્વ તરેહની આશા છે.

૧૦૨૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં મોગીરા બીન શોઅબા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ઓ મોગીરા! વોજુનું વાસણ ઉપાડ.

ફાયદો મોગીરાથી રિવાયત છે કે હું હજરત (સલ) સાથે સફરમાં હતો. જયારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી તો હું વોજુનું વાસણ હજરત (સલ)ની સાથે લઈ ચાલ્યો. પ્રથમ હજરત (સલ) જાજરૂથી ફરાગત થયા. શામી ઝબ્બો હજરતે પેહેરેલો હતો તેની બાંય તંગ હતી તેમાંથી હાથ કાઢીને વોજુ કર્યું અને હું પાણી નાંખતો હતો. ફરી હજરતે (સલ) મોજા પર મસહ કર્યો. આ હદીસથી જણાયું કે ખીજમતગારથી વોજુ કરાવવું દરૂસ્ત છે.

૧૦૨૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ખંદક વાળાઓ ! જાબેરે તમારે માટે ખાણું તૈયાર કર્યું છે તમો જલદી ચાલો.

ફાયદો આનો પૂરો કિસ્સો ત્રીજા બાબમાં આવી ગયો છે † કે થોડું માંસ અને ત્રણ સેર જવના આટાથી હજરત [સલ] ની બરકતથી હજાર આદમીએ ખંદકની લડાઇના દિવસોમાં ખાધું.

૧૦૨૩ મુસલિમમાં અબુ સઈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ મદીનાવાળાઓ ! કુરબાનીના માંસને ત્રણ દિવસથી વધારે નો ખાઓ. અબુ સઇદે (રદી) કહ્યું કે લોકોએ રસુલુ-લ્લાહ (સલ) આગળ ફરયાદ કરી કે અમારા બાળ બચ્ચાં છે ભાઇ બંધ છે તથા ચાકરો છે (એટલે ત્રણ દિવસથી વધું હુકમ હોય તો ઘણા દિવસ સુધી અમારૂં કામ ચાલે.) તો હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ખાઓ અને ખવરાવો અને રોકી રાખો અથવા રહેવા દો.

ફાયદો કુરબાનીનું ગોશ ત્રણ દિવસથી વધુ

* માત્ર જમાઅત છોડવાને લીધે મોઆજે (રદી) મોનાફેક કહ્યો. જો આ વખતમાં સહાબા હતે તો મસજીદમાં નમાઝ થતી વેળા મસજીદ પાસે બેસી રહેનારને કાફેરજ કહેતે. ગુ. મો.

† વાંચો હદીસ ના. ૬૧૯. ગુ. મો.

રાખવું દુરૂસ્ત છે. પ્રથમનો હુકમ મનસુખ થયો.

૧૦૨૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઝૈદ બીન આસેમ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અનસાર લોકો! શું તમને મેં ગુમરાહ નહીં જોયા ? ફરી મારે લીધે અલ્લાહે તમને દીનનો માર્ગ બતાવ્યો. અને તમો ફુટ ફાટમાં હતા. તો અલ્લાહે મારે લીધે તમને મેળવી આપ્યા [અને મોહબ્બત આપી] અને કંગાળ હતા તો અલ્લાહે મારે લીધે તમને ગની બનાવ્યા. (માલદાર કર્યાં)

ફાયદો જંગે હોનેનમાં જ્યારે ફતેહ થઇ અને માલ હાથ લાગ્યો તો હજરતે [સલ] નવા મુસલમાનોને ઘણો માલ આપ્યો અને અનસારીઓને નહીં આપ્યો, તો જુવાન અનસારીઓએ કહ્યું કે હજરત (સલ) અમને આપતા નથી અને જેઓના ખૂન અમારી તલવારથી ટપકે છે (એટલે જે અમારી તલવારના જોરથી મુસલમાન થયા છે) તેઓને આપે છે. હજરતે (સલ) તેઓને એક તમ્બુમાં ભેગા કર્યા અને આ હદીસ ફરમાવી. ફરી અનસારી રાજી થયા અને રડવા લાગ્યા. અનસારમાં બે ટોલાં હતાં આસ અને ખઝરજ. કુફરના વખતમાં એઓમાં આપસમાં ઘણી દુશમનાઈ હતી. ખૂના મરકી થઇ ચુકી હતી. જ્યારે હજરત (સલ) પાસે બંને ટોળાં મુસલમાન થયાં તો આપસમાં સારી રીતે દોસ્ત થયાં. આ એહસાન હજરતે (સલ) જણાવ્યું.

૧૦૨૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ અનસારના લોકો! તમે કહ્યું કે આ પુરૂષને (એટલે પેગમ્બરને) પોતાના શેહેરની ખાહેશ થઇ છે. અનસારીઓએ કહ્યું કે ખચીત આ વાત થઈ છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કદી નહીં થશે @ ખચીત હું ખોદાનો બંદો અને તેનો રસૂલ છું. મેં અલ્લાહની તરફ અને તમારી તરફ હિજરત કરી છે મારી જીન્દગી તમારી જીન્દગી સાથે છે. અને મારૂં મોત તમારા મોતની સાથે છે.

ફાયદો મસાબીહમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે જ્યારે મક્કા ફતેહ થયું તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે અબુ સુફયાનના ઘરમાં ગયું તેને અમન છે. અને જેણે હથિયાર મેલ્યા તેને અમન છે. ત્યારે અનસારે કહ્યું કે હજરત (સલ) ને પોતાના જાત ભાયોની ઉલફત થઇ. અને પોતાના દેશની રગબત થઇ. હજરત (સલ) ને વહીથી આ હાલ જણાયો ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી.

૧૦૨૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ જુવાનયાઓ તમારામાંનો જે કોઈ નિકાહ કરવાની શક્તિ રાખે તે નિકાહ કરે. કેમકે એ આંખને વધારે રોકનાર છે અને શરમગાહને વધારે સમ્ભાળ કરનાર છે. (એટલે નિકાહને લીધે આદમી હરામકારી તથા પરાઈ સ્ત્રીને ઘોરવાથી બચે છે) અને જે કોઈ એની શક્તિ નહીં રાખતો હોય તે પોતે પોતાના ઉપર રોજો રાખવો જરૂર જાણે. કારણ કે એ તેના વિષે ખસી કરવા સરખો છે.

ફાયદો એટલે જેવી રીતે ખસી કરવાથી શહવત જતી રહે છે તેવી રીતે રોજો રાખવાથી જતી રહે છે. આથી જણાયું કે જેને બાયડીના ખાણું કપડાં આપવાની શક્તિ હોય તેને માટે નિકાહ કરવા મુસ્તહબ છે કે હરામ કારી તથા નજર લડાવવાથી બચે. અને જો શકિત ન હોય તો રોજો રાખવો શરૂ કરે. કેમકે અશકિતથી આપોઆપ શહવત દૂર થશે.

* ૧૦૨૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ મુસલમાન લોકો ! કોણ એવો શખ્સ છે કે જે મારો ઉજર જાણીને તે મરદથી બદલો લ્યે કે જેની ઇજા મારી અહલે બેત (એટલે મારી બીબી) ને પોહોંચી છે. તો ખોદાની કસમ મેં મારી અહલમાં ભલાઇ વગર કંઇ જાણ્યું નથી. અને ખચીત તેઓએ એક પુરૂષનું નામ લીધું તેમાં ભલાઇ (નેકી) વગર મેં કંઇ જાણ્યું નથી. અને તે મારા સાથ વગર (એકલો) કદી મારી બીબીઓ પાસે જતો નહોતો.

ફાયદો આ હદીસ ઘણી લાંબી હદીસનો

@ "કદી નહીં થશે" ના અર્થ નવવી (રહ) લખે છે. એટલે ગેબની ખબર આપવાથી તમારે ફિતનામાં પડવું નહીં જેવી રીતે ખ્રીસ્તીઓ ઈસા (અલે)ની કામ રીતનામાં પડી. હું તો ખોદાનો બંદો છું અને તેનો રસૂલ છું" ગ્રા. મો.

તુકડો છે. જ્યારે અબ્દુલ્લાહ બીન ઓઍ મોના-ફેકોના સરદારે હજરત આએશા (રદી) ને સફવાન બીન મોઅત્તલ સાથે એબ લગાડી. બોખારી વગેરેનો મુખતસર કિસ્સો હજરત આએશા (રદી) થી આવી રીતે રિવાયત છે કે હિજરીને પાંચમે વર્ષે હજરત (સલ) જંગે બની મુસતલેકમાં પધાર્યા. હું હજરત [સલ] ની સાથે હતી. જ્યારે હજરત (સલ) ફતેહ કરીને મદીનાની પાસે પુગ્યા તો ચાલવાની ખબર થઇ. હું જાજરૂ માટે લશકરની બહાર ગઇ ફરી ફરાગત થઇને ઠેકાણા પર આવી. અયાં જણાયું કે ગલાનો હાર પડી ગયો. હું તે જગ્યા ઢુંઢવા માટે ગઇ. ત્યાં ઢુંઢતા વાર લાગી. જેઓ મારો કજાવો કસવા માટે નીમાયા હતા તેઓએ મારો કજાવો ઊંટ પર લાદીને લશકરની સાથે રવાના થયા. સ્ત્રીઓ તે વખતમાં ઓછા ખોરાકની તથા ઘણીજ પાતળી હતી જેથી કજાવો કસનારાઓને મારા હોવા કે ન હોવાની કંઇ ખબર પડી નહીં. જ્યારે મને હાર મળ્યો ત્યારે પોતાના ઠેકાણા પર આવી, જોવું છું કે લશકર ચાલી ગયું છે. હું ત્યાં આવા ખ્યાલથી બેઠી કે આખર જ્યારે તેઓને મારો હાલ જણાશે તો જરૂર મને લેવાને આવશે. સફવાન બીન મોઅ-તલ લશકર પાછળ રહ્યા કરતો હતો કે થાકા હારાને સાથે લાવે. તેણે મને સુતી જોઇ તો ઓલખી. કારણ કે પરદો કરવાના પેહેલાં તેણે મને જોઈ હતી. તેણે અફસોસ તથા આશ્ચર્યથી **ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના ઇલેહે રાજેઊન** પઢયું અને કહ્યું આ તો પેગમ્બરની બીબી છે. હું જાગી પડી. આ સિવાય બીજી કોઈ વાત મેં તેની સાંભળી નથી. તેણે પોતાનું ઊંટ બેસાડયું હું તે પર સ્વાર થઈ. તે ઊંટની નાથ પકડીને ચાલવા લાગ્યો. જોહોરના વખત લશકરમાં પોહોંચી. તો તોહમત આપનારાઓએ મારા પર તોહમત મુકયું. અને આ તોહમતનો આગેવાન અબ્દુલ્લાહ બીન સલૂલ થયો. હું મદીનામાં આવીને બીમાર થઈ. અને એક મહિનો બીમાર રહી. અને મને એ તોહમતની કંઇ પણ ખબર નહોતી. હા, આટલી મને ફિકર પડી હતી કે જેવી મારી બીમારીમાં હજરત (સલ) મેહેરબાની કરતા હતા તેવી મેહેરબાની આ વખત નહોતી. ઘરમાં આવી માત્ર આટલું પૂછતા હતા કે આ ઓરતનો કેવો હાલ છે. આ વખત સુધી ઘરમાં જાજરૂ નહોતું. હું મિસતહની માની સાથે શેહેર બહાર જાજરૂએ ગઇ. તેનો પગ ચાદરમાં આવ્યાથી તે પડી ગઈ. તેણે પોતાના છોકરા એટલે મિસતહને બદ દોઆ કરી. મેં તેને કહ્યું તું શા માટે તેને બદ દોઆ કરે છે. તે તો બદરી (બદરની લડાઇવાળો) સહાબી છે. ત્યારે તેણે મને આ તોહમતની ખબર કરી કે મિસતહ પણ તોહમત આપનારાઓમાં ભેગો છે. આ સાંભળતાં મારી બીમારી આ ગમને લીધે બેવડી થઈ. હું હજરત (સલ) થી છુટી લઇને પોતાના મા બાપને ઘેર આવી, કે આ ખબરની તપાસ કરૂં. મેં પોતાની માને કહ્યું કે એ મા! આ શી વાત છે જેની ચરચા લોકોમાં છે? મારી માએ કહ્યું કે એ દીકરી નો ઘભરા. જે બાયડી પોતાના પતીની પ્યારી હોય છે તેને એવીજ રીતે ઘણા લોકો તોહમત આપે છે. મેં કહ્યું **સુબ્હાન-લ્લાહ** મારે માટે લોકો આવી વાતો કરે છે! તે રાત્રે આખી રાત મને ઊંઘ નહીં આવી. અને આંસુ વેહતાં રહ્યાં, ફરી હજરતે [સલ] અલી બીન અબુ તાલેબ અને ઓસામા બીન ઝૈદને બુલાવ્યા. અને મને છોડી દેવા માટે સલાહ મશવરો પૂછયો. કારણ કે આટલી મુદ્દત જીબરઇલ (અલ)નું આવવું તથા વહી ઊતરવી તદન બંધ પડયાં હતાં. ઓસામાએ મારી સફાઇ બયાન કરી અને કહ્યું, એ રસૂલુ-લ્લાહ! તે આપની બીબી છે. મને પાક દામની અને બેહતરી સિવાય કંઇ ખીયાલમાં આવતું નથી. અને અલી બીન અબુ તાલેબે (રદી) કહ્યું કે ખોદાએ હજરત (સલ) ઉપર કંઈ તંગી કરી નથી, તેણીના સિવાય બીજી ઘણી સ્ત્રી છે. ‡ પણ બરીરા લોંડીને પૂછો તે આપને સાચે સાચું બતાવશે. હજરતે (સલ) તેણીને બોલાવી અને ફરમાવ્યું કે એ બરીરા તેં આએશાથી કદી એવી વાત જોઇએ છે જેથી તને તેણીની પાકદામની માં શક પડે? બરીરાએ કહ્યું એ રસૂલુ-લ્લાહ! કસમ છે તે ખોદાની કે જેણે આપને સાચા પેગમ્બર કર્યા છે મેં કદી તેણીના પાકદામની માં કંઇ ફરક જોયો નથી. હા, આટલી વાત,

‡ આમાં હજરત અલી [રદી]એ તલાક આપવાનો ઇશારો કર્યો. ગુ. મો.

જરૂર છે કે આએશા કમ ઉમરની છોકરી છે બકરી ખમીર ખાય જાય છે અને તે સુતેલી રહે છે. એટલે ઓછી ઉમરને લીધે ઘરનો બંદોબસ્ત કરતી નથી. ફરી હજરત (સલ) મસજીદમાં પધાર્યા અને મિમ્બર ઉપર આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ઓ મુસલમાનો! કોઇ આ મુનાફેકથી એટલે અબ્દુલ્લાહ બીન સલૂલથી મારો બદલો લ્યે કે તેણે નાહક્ક મારા ઘરના લોકોને તોહમત દીધું, અને મને તપાસ કરતાં કોઇ એબની વાત જણાઈ નહીં. ત્યારે સઅદ બીન મોઆજ ઓસ ટોલા ના સરદાર હતા તેણે કહ્યું, ઓ રસૂલુલ્લાહ હું આપનો બદલો લેવા તૈયાર છું. જો તોહમત મુકનાર અમારી કોમ એટલે ઓસનો છે તો હું તેની ગરદન મારૂં. અને જો બીજી કોમથી હોય એટલે ખઝરજથી તો જેવો હુકમ હોય તેમ કરીએ. તો ખઝરજના સરદાર સઅદ બીન ઓબાદાએ પોતાની કોમની કુમ્મક કરીને કહ્યું ઓ મોઆઝ! તું વધારે વાત કરે છે. અમારી કોમવાળાપર તારી કંઈ શકિત નથી અને પોતાની કોમની તું પણ કુમ્મક કરશે. ફરી સઅદ બીન મોઆજના કાકા ભાઈ ઓસેદ બીન હોજૈરે કહ્યું ઓ સઅદ બીન ઓબાદા તું વધારે વાત કરે છે. ખોદાની કસમ અમો તોહમત મુકનારને કતલ કરીશું. શું તું મુનાફેક છે જે મોનાફેકોનો પક્ષ કરે છે? મતલબ કે ખૂના મરકી થવાને લગભગ હતા કે હજરતે (સલ) સર્વને ઠંડા પાડયા. હજરત આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હું એસીને રડતી હતી એવામાં હજરત (સલ) પધાર્યા અને મારી પાસે બેઠા અને ફરમાવ્યું ઓ આએશા! તારા વિષે મેં આવી આવી વાત સાંભળી છે. જો તું બે ગોનાહ છે તો હવે તારી પાકદામની ખોદા બયાન કરશે પણ જો તેં ગુનોહ કર્યો છે તો તોબા કર. કારણ કે જયારે બંદાએ તોબા કરી તો ખોદા ગુનોહ માફ કરે છે. જયારે હજરત (સલ) વાત કહી રહ્યા તો મારા આંસુ તદન બંધ પડયાં. મેં હજરત (સલ)ને કહ્યું મારી જાણમાં છે કે આપને આ વાતની ખબર પોહોંચી છે. અને આપના દિલમાં જમી ગઇ છે. તો જો હું એમ કહું કે હું આ એબથી પવિત્ર છું તો આપ યકીન શેના કરશો. અને જો નહીં કરેલા ગુનાહનો હું ઇકરાર કરૂં તો આપ તેને સાચો જાણશો. હવે મારે અને હેજરત (સલ) વચ્ચે હજરત યાકુબ (અલે)ની મીસાલ વગર કંઈ બની શકતી નથી (યાકુબે કહ્યું હતું) "હવે સબર બેહતર છે. અને તમારી ગુફતગો પર ખોદાની મદદ દરકાર છે" હજરત (સલ) મારી પાસેથી ઉઠયા નહોતા કે વહી ઉતરવાની નિશાનીઓ તેમના પર પ્રગટ થઇ. અને સૂરે નુરમાં ખોદાએ મારી પાકદામની તથા તોહમત મુકનારની બુરાઈ બયાન કરી. ફરી હજરતે [સલ] ખુશ થઇને ફરમાવ્યું ઓ આએશા! તને બશારત છે ખોદાએ તારી પવિત્રાઇ બયાન કરી. મારા મા બાપે કહ્યું ઓ આએશા! ઉઠ હજરતની તાજીમ અને સ્તુતી કર. તે વખત હું ઘણી ગુસ્સામાં હતી. મેં કહ્યું કે હું નહીં ઉઠીશ અને ન હજરતની સ્તુતી કરીશ. હું મારા ખોદાની સ્તુતી કરીશ અને તેનો આભાર માનીશ. જેણે મારી બે ગુનાહી પ્રગટ કરી. હજરત આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે મને ખાત્રી હતી કે અલ્લાહ મારા બે ગુનાહ થવાને આખર જાહેર કરશે. પણ આ જણાયું નહોતું કે મારી બાબતમાં કુરઆન ઉતરશે જે કેયામત સુધી પઢાશે. આ હદીસથી ઘણા લાભ પ્રગટ થયા. પ્રથમ આ કે જે બે ગુનાહોને એબ લગાડશે તે છેવટે પોતે ફજીહત થાય છે. અને પવિત્રોની પવિત્રાઇ વધુ સિધ્ધ થાય છે. બીજો આ કે જેણે હજરત આએશા (રદી) ને બુરૂં કહ્યું તેણે ખચીત હજરત (સલ) ને દુ:ખ આપ્યું અને તે મોનાફેકોમાં તે પણ દાખલ થયો. ત્રીજો આ કે ઇલમ ગેબ ખોદા સિવાય કોઇને નથી. મહિના સુધી એની ફિકર તથા દુ:ખ હજરતને રહ્યાં પણ વગર ખોદાને બતાવે હજરતને હકીકત હાલ જણાયો નહીં.

૧૦૨૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ સઈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ઓરતોની જમાઅત! તમો સદકો કરો. કેમકે દોજખવાળાઓમાં ઓરતો ઘણી મને દેખાઇ છે (એટલે દોજખમાં મેં મરદો કરતાં ઓરતોને ઘણી જોઇ.)

ફાયદો હજરત (સલ) ઈદના જયારે ઈદ

ગાહથી પાછા ફર્યા તો ઓરતોના ટોલા પાસે ગયા ફરી આ હદીસ ફરમાવી. ઓરતોએ પૂછ્યું એ હજરત (સલ) એનું શું કારણ છે કે ઓરતો મરદો કરતાં વધારે દોજખમાં છે. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તેઓ ઘણી લાન તાન કરે છે. અને પોતાના ખાવિન્દનું હક્ક માનતી નથી. એટલે અ ઉપકારી થાય છે. આ હદીસથી જણાયું કે ખૈરાત કરવી દોજખથી બચાવે છે.

૧૦૨૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ યહુદી લોકો ! મુસલમાન થાઓ તો બચેલા રહો (એટલે કતલથી જીઝયાથી અને દોજખથી)

ફાયદો. હજરતે આ મદીનાના યહુદીઓને ફરમાવેલું જ્યારે તેઓને કાઢવાનો ઇરાદો કર્યો ત્યારે.

૧૦૩૦ બોખારીમાં આએશા * (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ યહુદી લોકો ! તમને અફસોસ છે અલ્લાહથી ડરો. અલ્લાહની કસમ કે જેના સિવાય કોઇ પૂજ્ય નથી. બે શક તમો જાણો છો કે ખચીત હું ખોદાનો સાચો રસૂલ છું. અને ખચીત હું તમારે માટે ખરૂં દીન લાવ્યો છું. માટે તમે મુસલમાન થાઓ” અબ્દુલ્લાહ બીન સલામના ઇમાન લાવવા પછી મદીનામાં આવતાં શરૂમાં હજરતે (સલ) કહ્યું હતું.

ફાયદો. તૌરાતમાં હજરત (સલ) ની નિશાનીયો વર્ણાયલી હતી. યહુદીઓ સારી રીતે જાણતા હતા. કે આખર જમાનાના પેગમ્બર ફલાણે વખત ફલાણા શેહેરમાં ફલાણી જાતમાં પેદા થશે અને મક્કા તજી મદીનામાં આવશે. * એજ માટે ઘણા યહુદીઓ શવ દેશ શામને છોડી મદીનામાં આવી રહ્યા હતા કે અમો હજરત (સલ) ના ભેગા થઇએ. અને જ્યારે કાફરોથી લડતા તો આવી રીતે દોઆ કરતા “એ અલ્લાહ આખર જમાનાના પેગમ્બરની બરકતથી તું અમને ફતેહ આપ.” માટે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો મારી પેગમ્બરી સારી રીતે જાણો છો. ફરી જ્યારે હજરત મદીનામાં પધાર્યા તો તે કમ બખ્તોએ અદેખાઇને લીધે અદાવત શરૂ કરી. જેવી રીતે હજરત ઇસા (અલે) ને નહીં માન્યા હતા. તેમ અમારા હજરત (સલ) ને પણ નહીં માન્યા. હા, જે તેઓમાં દીનદાર ખોદાથી ડરનાર હતા જેવા કે અબ્દુલ્લાહ બીન સલામ કે તેઓમાં મોટા વિદ્વાન અને સરદાર હતા. તેઓ વગર વિલમ્બે ઇમાન લાવ્યા.

૧૦૩૧ મુસલિમમાં મોગીરા બીન શોઅબા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ દીકરા તને દજ્જાલથી કોણ ગમ્માં નાખે છે ? ખચીત તે તને નુકસાની પોહોંચવશે નહીં.” આ હજરતે મોગીરાને કહેલી. આ હદીસ બોખારીમાં પણ છે. પણ શબ્દ એ બોનૈયા તેમાં નથી.

ફાયદો. મોગીરાથી રિવાયત છે કે હું હજરત (સલ) થી દજ્જાલનો હાલ ઘણી વાર પુછતો હતો. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. મેં કહ્યું કે લોકો કહે છે કે તેની સાથે રોટલીનો પર્વત અને પાણીની નેહેર થશે. હજરતે ફરમાવ્યું કે ખોદાની નજદીક આ સર્વ સેહલું છે.

૧૦૩૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓસામા બીન ઝૈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે એ સઅદ ! અબુ હોબાબે જે કહ્યું તે તેં સાંભળ્યું નથી ? તેણે આવી આવી રીતે કહ્યું.” આ હજરતે (સલ) સઅદ બીન ઓબાદાને ફરમાવ્યું જ્યારે તેમની બીમાર પુરસીએ ગયા ત્યારે. અને અબુ હોબાબ તે અબદુલ્લાહ બીન ઓબૈ છે.

ફાયદો. હજરત (સલ) એક વાર સઅદ બીન ઓબાદાની બીમાર પુરસીએ ગયા. માર્ગમાં એક મજલીસમાં મુસલમાન અને કાફર ભેગા બેઠા હતા. એ વખત સુધી અબ્દુલ્લાહ બીન ઓબૈ જાહેરમાં પણ ઇસ્લામ લાવ્યો નહોતો. સ્વારીની ટાંપથી ધુળ ઉડી તેણે નાક બંદ કરી ને કહ્યું ધુળ કેમ ઉડાવો છો. હજરતે (સલ) સલામ કરી અને ઉભા રહીને વઅજ કહી. કે

* શરહ મશારેકમાં છે કે આ હદીસ આએશાથી નહીં, પણ અનસ (રદી) થી રિવાયત થઇ છે. ગુ. મો.

* આ તૌરાતની બશારતો ઘણા વિસ્તારથી મેં ઈઝહારૂલ હક્ક અધ્યાય છઠ્ઠામાં લખી છે. ગુ. મો.

રઆન પઢયું. અબ્દુલ્લાહ બીન ઓબૈએ કહ્યું કે વાત તો સારી કરો છો. પણ અમને તકલીફ ના આપો. પોતાને ઘેર બેસી વઅજ નસીહત કર્યા કરો. જે તમારે પાસ આવે તેને સમજાવો. અબ્દુલ્લાહ બીન રવાહા સહાબી ત્યાં હતા. તેવણે કહ્યું એ રસૂલુ-લ્લાહ! આપ સુખેથી જે ચાહો તે ફરમાવો. જો એ સાંભળતો નથી તો અમો તો કુરઆન પર કુરબાન છીએ. ફરી કાફેરો અને મુસલમાનોમાં ઘણી લડાઇ થઈ તલવાર ચાલવાને લગભગ હતા કે હજરતે [સલ] સર્વને ઠંડા કર્યા. ફરી સઅદ બીન ઓબાદાને ઘેર જઇને આ હદીસ ફરમાવી. સઅદે કહ્યું કે તે અદેખાઇને લીધે એમ કરે છે કારણ કે હજરત (સલ)ના પધાર્યા પેહેલાં અયાંના લોકોએ ઇચ્છિયું હતું કે તેના માથા પર સરદારી અને બાદશાહીનો મુગટ મુકે. હવે જ્યારે આપ સત્ય ધર્મ લાવ્યા છો અને તેની રીયાસતમાં નુકસાની આવી છે માટે તે એવી વાતો કરે છે. આ હદીસથી જણાયું કે રીયાસતનો અહંકાર માણસને દીનદારીથી ઘણું દૂર રાખે છે.

૧૦૩૩ મુસલિમમાં અબ્બાસ બીન અબ્દુલ મો-તલેબ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ અબ્બાસ ઝાડવાળાઓને પુકાર." આ હજરતે (સલ) હોનેનને દિવસે ફરમાવી.

ફાયદો હજરત અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે જંગે હોનેનના દિવસે મેં તથા અબુ સુફયાન બીન હારેસે એક ઘડી પણ હજરત (સલ)નો સંગ છોડયો નહોતો. જ્યારે મુકાબલો થયો તો કાફેરોએ ચોતરફથી તીર માર્યા. મુસલમાનોના પગ ઉખડી ગયા. અને હજરત સફેત ખચ્ચર પર સ્વાર થઇ કાફેરો પર હિમલો કરતા હતા. હું લગામ ખેંચતો હતો કે હજરત (સલ) જલદી નહીં કરે અને અબુ સુફયાને રીકાબ પકડી હતી. ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જે લોકોએ ઝાડની નીચે જંગે હોદેબીયામાં જાન આપવાની બેઅત કરી છે તેઓને પુકાર. હજરત અબ્બાસનો અવાજ મોટો હતો હજરતનો અવાજ સાંભળતાજ સર્વ સહાબા લબ્બૈક લબ્બૈક કહેતા એવા ઝુકયા જેવી ગાયો પોતાનાં બચ્ચાંઓ તરફ ઝુકે છે. ફરી સારી રીતે લડયા. અને હજરતે (સલ) કાંકરીઓ કાફેરો પર મારી લડાઇ ફતેહ થઇ. હોનેનની લડાઇ ફતેહ મક્કા પછી સને આઠ હિજરીમાં થઇ છે.

૧૦૩૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં મોસૈયબ બીન હજન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ કાકા તું **લાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહ** કહે. તું આ કાલેમાને કહે કે હું એથી તારે માટે ખોદાની નજદીક ઝઘડીશ (એટલે તારા ઇસ્લામની સાક્ષી આપી તને બખ્શાવીશ) હજરતે આ અબુ તાલેબને તેની વફાત વખત ફરમાવેલી.

ફાયદો અબુ તાલેબની વફાતના વખતે અબુ જહલ તથા અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમૈયા મોજુદ હતા. જ્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી તો તે કમબખ્તોએ કહ્યું, એ અબુ તાલેબ! શું તું અબ્દુલ મુત્તલેબનું દીન છોડે છે? હજરત [સલ] વારંવાર કલેમો પઢવાનું કહેતા હતા. અને તે શૈતાનો તેવીજ રીતે બેહકાવતા હતા. આખર અબુ તાલેબે કહ્યું "આ શખ્સ અબ્દુલ મુત્તલેબના દીન પર મરે છે." અને કલેમો નહીં કહ્યો. *

૧૦૩૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે એ લોકો! નરમી કરો તમારી જાનો પર (એટલે શોર બકોર ન કરો). ખચીત તમો બેહરાને કે છુપેલાને પુકારતા નથી. તમો તો સાંભળનાર નજદીકવાળાને પુકારો છો કે જે તમારી સાથે રહે છે." હજરતે આ ફસરમાં કહી હતી. અને લોકો પુકારી પુકારીને તકબીર કહેતા હતા.

---

* આથી સાફ જણાયું કે અબુ તાલેબ કુફર પર મર્યો. અને એજ સુંનત જમાઅતનો અકીદો છે. પણ અફસોસ કે મક્કામાં કેટલાક વર્ષ થયાં ખુતબામાં એને મુસલમાન ગણી સહાબાનું માન આપી તે પર રદીય લ્લાહો અંહો કહેવાય છે. અને ત્યાંના શેખુલ ઇસ્લામે એક રીસાલો પણ એના ઇસ્લામની સાબેતીમાં લખ્યો છે. અફસોસ. મક્કાના આલેમોનીજ વાત પર ભરોસો રાખનારને આ વાત વિચારવાની છે. ગ્રા. મો.

ફાયદો. આ હદીસથી જાહેર થયું કે જીક્રમાં ઘણો શોર કરવો દુરસ્ત નથી. કારણ કે ઘણો શોર કરવામાં પોતાની ઇંદ્રિયો (હવાસ) પણ ઠીક રહેતી નથી. અને બીજાઓની પણ.

૧૦૩૬ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ લોકો ખચીત અલ્લાહ પાક છે અને પાકનેજ કબૂલ કરે છે. અને ખચીત અલ્લાહે જે હુકમ પેગમ્બરોને ફરમાવ્યો તે ઇમાનવાળાઓને ફરમાવ્યો. (કુરઆનમાં) તેણે કહ્યું છે "એ પેગમ્બરો તમો પાક રોજી [હલાલ માલ] ખાઓ. અને ભલાં કામ કરો. ખચીત હું તમારા કામને જાણનાર છું." અને કહ્યું "એ ઇમાનવાળાઓ ખાઓ પાક ખોરાક (હલાલ માલ) જે મેં તમને આપ્યો." ફરી હજરતે એક પુરુષનો હાલ બયાન કર્યો કે તે લાંબી સફર કરે છે વીખરાયલાં વાળ માટી વાળો આસમાન તરફ પોતાના હાથ લમ્બાવે છે, અને કહે છે કે એ મારા પરવરદિગાર ! એ મારા પરવરદિગાર ! અને જુવો તો તેનું ખાણું હરામ છે તેનું પાણી હરામ છે અને હરામથી પલેલો. ફરી કયાંથી એવા શખ્સની દોઆ કબૂલ થાય ?

ફાયદો. પવિત્ર માલ તે છે કે જેમાં કોઇનો દાવો કે ઝઘડો ન હોય. અને શરીઅતમાં દુરસ્ત હોય. ચોરીનો માલ કે લુચ્ચાઇનો માલ પાક નથી. કારણ તેમાં માલિકનો દાવો મોજુદ છે. અને ખરચી (વ્યભિચારની મજદુરી) નો માલ લાંચ અને વ્યાજ એમાં જો કે જાહેરમાં કંઇ દાવો નથી, પણ એવો માલ વેલો શરીઅતમાં દુરસ્ત નથી તો નાપાક થયો. આથી જણાયું કે હરામ માલથી ખૈરાત કરવી નિર્લાભ છે. કેમકે ખોદા તેને કબૂલ કરતો નથી. અલ્લાહ પાક છે તે નાપાકને કેવી રીતે કબૂલ કરે ? અને હલાલની ઢુંઢું કરવામાં પેગમ્બરોને અને મુસલમાનોને એક સરખો હુકમ છે. એમાં તે લોકોનું રદ છે કે જેઓ કહે છે કે "એ સાહેબ અમે અને પેગમ્બરો સરખા નથી કે તેઓની તરેહ હલાલ માલની ઢુંઢમાં તકલીફ અને મેહનત ઉઠાવીએ." ફરી હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જો કે ચિન્તાતુર અને મોસાફેર દુ:ખીની દોઆ કબૂલ થાય છે પણ જ્યારે તેનું ખાણું પાણી અને ગોસ્ત પોસ્ત હરામ માલનાં થયાં તો દોઆ કબૂલ થવાની કોઇ સુરત નથી. ફરી તે હજની સફરમાં હોય કે જેહાદમાં હોય. આ હદીસથી સાફ જણાયું કે મુસલમાન માટે સર્વ ઇબાદતોથી હલાલ રોજી ઢુંઢવી શ્રેષ્ઠ છે. એ વગર ન ઇબાદતમાં કંઇ મજા છે અને ન દોઆ કબૂલ થવાની કંઇ આશા. અને આ જે કેટલાક અંજાણ કહે છે કે હલાલ માલ દુન્યામાં કોને મળે છે તેની તલાશ એ ફાયદા છે, તો એ ગલત વાત છે. કારણ કે મેહનત મજદુરી કરવી ખેતી કરવી શરીઅત પ્રમાણે વેપાર કરવો નોકરી કરવી એવી શરતથી કે તેમાં શરીઅત વિરૂદ્ધ કામ નહીં કરવું પડે, અથવા વગર ખાહેશે ખોદાના માર્ગમાં કોઇ શખ્સ તેને કંઇ આપે આ સર્વ દુરસ્ત છે. આ રીતે જે માલ મેળવે તે હલાલ અને પવિત્ર છે. મતલબ કે જે ઇમાનદારને કેયામતમાં ખોદાને મોં દેખાડવાની ખાતરી છે તેની નજદીક હલાલ રોજી ઢુંઢવી સર્વથી આગળ છે. અને હરામ ખાનાર ખોદાને ભૂલનારથી વાત નથી.

૧૦૩૭ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ લોકો ! પેગમ્બરીની ખુશ ખબરીઓમાંથી ઠીક સ્વપ્નું કે જે મુસલમાન જુએ છે અથવા તેને માટે કોઇને દેખાડવામાં આવે છે તે સિવાય કંઈ રહ્યું નથી. તમો જાણો કે રોકુઅમાં કે સિજદામાં કુરઆન પઢવાની મને મનાઇ થઇ છે. તો રોકુઅ તેમાં પરવરદિગારની અજમત (મહીમા) કરો (એટલે સુબ્હાન રબ્બીયલ અઝીમ કહો) અને સિજદો (તેમાં) દોઆ કરવામાં કોશીશ કરો. કેમકે તમારી દોઆ (સિજદામાં) કબૂલ થવાને લાએક છે.

ફાયદો. આ હદીસ હજરતે વફાતની કરીબ કોઠડીનો પરદો ઉઠાવીને ફરમાવી. એટલે જે ઇલમે ગેબ પેગમ્બરોની મારફતે તમને મળતો હતો તેનો દરવાજો બંધ થયો. કેમકે મારી વફાત થાય છે, મારા પછી કોઇ પેગમ્બર નથી. પણ આલમે ગેબથી નોબુવતની જાતીથી ઇલમ હાસલ કરવાનો માર્ગ ઠીક ખાબ રહ્યો છે કેયામત સુધી. ફરીને મુસલમાન પોતે જુવે અથવા તેને માટે કોઇ બીજો જુવે. ફરી રોકુઅ અને સિજદામાં કુરઆન પઢવાની મનાઇ કરી, અને સિજદાને દોઆ કબૂલ થવાનું ઠીકાણું બતાવ્યું. કારણ કે માટી

પર માથું મુકવું આજેજી કરવાનો છેલ્લો દરજ્જો છે, જેમાં અલ્લાહની રહમત જોશ મારેજ મારે.

૧૦૩૮ મુસલિમમાં અબુ સઈદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ લોકો ! ખચીત મારા અખત્યારમાં અલ્લાહના હલાલ કરેલાને હરામ કરવાનું નથી. * પણ લસણ એક બુટી છે જેની બદબોને હું પસંદ કરતો નથી" જ્યારે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જેણે લસણ ખાધું હોય તે અમારી મસજીદમાં નહીં આવે અને લોકોએ કહ્યું કે શું લસણ હરામ થયું હરામ થયું, ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે હરામ હલાલ ઠેરવવું ખોદાનાં હુકમ વગર મારા અખત્યારમાં નથી. એ ખોદાની શાન છે. અને લસણનું હરામ પણું શરીઅતમાં નથી. પણ તબીઅત મકરૂહ જાણે છે.

૧૦૩૯ મુસલિમમાં અનસ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ લોકો ! ખચીત હું તમારો ઇમામ છું માટે તમો મારાથી આગળ રોકુઅમાં સિજદામાં ઉભા રહેવામાં અને સલામ ફેરવામાં નો જાઓ. ખચીત હું તમને મારી આગળથી અને પાછળથી જોવું છું. ફરી હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તેની કસમ કે જેના હાથમાં મોહમ્મદનો જાન છે જે મેં જોયું તે જો તમો જુવો તો જરૂર તમો થોડું હસો અને ઘણું રડો. સહાબાએ કહ્યું ઓ રસૂલુ-લ્લાહ આપે શું જોયું ? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મેં જંનત અને દોજખ જોઇ છે.

ફાયદો આથી જણાયું કે મુકતદીને ઇમામની તાબેદારી કરવી વાજેબ છે. રોકુઅ, સિજદો, કેયામ, અને કાએદામાં ઇમામથી આગળ જવું હરામ છે. જ્યારે પ્રથમ ઇમામ રોકુઅ સિજદો કરે ફરી મુકતદી કરે. ફરી હસવાની બુરાઇ બયાન કરી, કે તેનું કારણ ગફલત છે. અને રોવાની ખૂબી બયાન કરી કે તેનું કારણ હુશયારી તથા ઇલમ છે.

૧૦૪૦ બોખારીમાં અબ્દુ-લ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ લોકો ! તમો ધીરજ અને શાન્તિને લાજેમ સમજો. કેમકે દોડવા દોડાવવામાં કંઇ નેકી નથી" આ હજરતે [સલ] અરફાને દિવસે ફરમાવ્યું.

ફાયદો અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરત [સલ] જ્યારે અરફાતથી ચાલ્યા તો પાછળ ઘણો શોર બુમાટો સાંભળ્યો કે લોકો ઊંટોને મારે છે દોડાવતાં આવે છે ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી.

૧૦૪૧ મુસલિમમાં અલી (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે લોકો તમો હદો (સજા) ને તમારા ગુલામો ઉપર જારી કરો.

ફાયદો એટલે જો તમારા ગુલામ ગુનાહ કરે તો તેઓને સજા કરો. જેમકે દસ દિરહમ અથવા વધારેની ચોરી કરે તો હાથ કાપો. અથવા વ્યભિચાર (જીના) કરે તો પચાસ કોરડા મારો. ઇમામ શાફેઈ [રહ] ની નજદીક માલિક સજા આપવાનો અખત્યાર રાખે છે. અને ઇમામ આજમ (રહ) ની નજદીક હાકેમનો હુકમ મેળવવા પછી. હાકેમનો હુકમ મેળવા વગર સજા આપવાનો અખત્યાર નથી.

* ૧૦૪૨ મુસલિમમાં અબુ સઈદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ લોકો ! ખચીત અલ્લાહ શરાબ વિષે ઇશારો કરે છે પણ કદાપી તેના વિષે કંઇ હુકમ ઉતારશે. [એટલે ખુલ્લી રીતે હરામ કરશે] માટે જે શખ્સની પાસે તેમાનું કંઇ હોય તો વેચી નાખે અથવા તેનો લાભ લ્યે.

ફાયદો જ્યારે કુરઆનમાં આ મજમુનની આયતો ઉતરી કે નીશામાં નમાઝ નો પઢો. અને શરાબમાં લોકોને લાભ પણ છે અને ગુનેહ પણ છે. તો લોકો શરાબ પીતા હતા. અને નમાઝને વખતે છોડતા હતા. હજરત (સલ) આ ઢપથી સમજ્યા કે હવે શરાબ હરામ થવી જોઇએ, ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી. અબુ સઈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ)ના ફરમાવ્યાને થોડા દિ-

* લસણ વિષેનું બયાન હદીસ ના. ૪૪ માં થયું છે. આ હદીસથી સાફ જણાય છે કે હરામને હલાલ કરવાનો કે હલાલને હરામ કરવાનો અખત્યાર પેગમ્બર (સલ) ને નથી. ખોદા તરફથી જે હરામ કે હલાલ હજરતને જણાતું તેજ બયાન કરતા. જેઓ એમ કહે છે કે હજરત પોતે હરામ હલાલ કરતા, તેઓને પૂરતો અખત્યાર છે ચાહે તે પ્રમાણે હુકમ કરે તેઓને આ હદીસ ઉપર ધ્યાન આપવાનું છે. ગુ. મો.

વસ ગુજરા પછી કુરઆન શરીફમાં સાફ રીતે શરાબની હુરમત બ્યાન થઇ. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હવે જેની પાસે શરાબ હોય તે નહીં પીએ નહીં વેચે. ઢોલી દે. તો તેજ દિવસે હુકમ સાંભળતાંજ સહાબાએ વાસણ તોડયાં અને દારૂ વહેયું તે એટલાં સુધી કે મદીનામાં કીચડ થયો.

૧૦૪૩ મુસલિમમાં સબરા બીન મઅબદ જોહની (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ લોકો! ખચીત મેં તમને ઓરતોથી મોતા કરવાનો હુકમ આપ્યો હતો. અને ખચીત અલ્લાહે તેને કેયામત સુધી હરામ કર્યો છે. જે શખ્સ પાસે તે ઓરતોમાંથી કોઇ હોય તો તેને છોડી દે. અને જે તમે તેઓને કંઇ આપ્યું હોય (મોહર અથવા ખરચી) તે કંઇ પણ પાછું લ્યે નહીં.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે મોતા કરવો ખોદાના હુકમથી કેયામત સુધી હરામ થયો, જેવી રીતે દારૂ પ્રથમ હલાલ હતું અને ફરી હરામ થયું. એ વિષે કેટલીક બહસ પ્રથમ બાબમાં આવી ગઇ છે. †

* ૧૦૪૪ મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ લોકો! તમો હજ્જના મસલા શીખો. કેમકે હું જાણતો નથી કદાપી હું આ વર્ષ પછી હજ્જ નહીં કરીશ.

ફાયદો આ હજરતે (સલ) હજ્જતુલ વિદાઅમાં ફરમાવેલી. ફરી હજરત (સલ) ને હજ્જ કરવાનો જોગ નહીં બન્યો તેજ વર્ષ વફાત થઇ. એજ માટે તેને હજ્જતુલ વિદાઅ કહે છે. આ હદીસથી જણાયું કે હજરત (સલ) નું કહેવું તેમ કરવું આધાર લેવા લાએક છે.

૧૦૪૫ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ લોકો! ખચીત અલ્લાહે તમારા ઉપર હજ્જ ફરજ કરી છે, માટે તમો હજ્જ કરો.

ફાયદો આ હદીસ હજ્જને ફરજ થવાની દલીલોમાંની એક દલીલ છે.

૧૦૪૬ બોખારીમાં અબુ ઓમામા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ આદમના દીકરા! હાજતથી વધારે માલને ખરચ કરવો તને બેહતર છે અને તેને રોકી રાખવો તારે માટે બુરૂં છે. અને ઘરવાળાઓના ફુત જેટલું રાખવા પર કંઈ ઠપકો નથી.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે જકાત સિવાય વધારે માલને અલ્લાહના માર્ગમાં આપવો મુસ્તહબ છે કે આખેરતમાં સંગ્રહ રહે. અને માલ રાખવામાં બુરાઈ છે કે તેના પર હિસાબ આપવાનો અને બીજાઓને લાભ. પણ પોતાના ઘર બાર જેટલો ખરચ રાખવામાં કંઇ ઠપકો નથી તેમ તવક્કોલ (ખોદાપર ભરોસા) ને પણ વિરૂદ્ધ નથી. હજરત (સલ) પોતાની બીબીયોને વર્ષ ભરીનો ખરચ આપતા હતા.

૧૦૪૭ મુસલિમમાં જાબેર [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ બની સલમાના લોકો! તમારા ઘરોમાં તમો રહો. તમારા પગલાં લખાય છે. તમારા ઘરમાં રહો. તમારા પગલાં લખાય છે.

ફાયદો બની સલમા અનસારીયોની એક કોમ હતી તેમના ઘરો હજરત [સલ] ની મસજીદથી દૂર હતાં. તે લોકોએ વિચાર્યું કે મસજીદની પાસે આવીને વસે, ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ બે વાર ફરમાવી. એટલે મસજીદ દૂર હોવાથી તમને આવતાં જતાં તકલીફ છે પણ આ કેટલો મોટો સવાબ છે કે દરેક ડગલાની ગણતરીએ એક નેકી તમારે માટે લખાશે. અને ગુનાહ માફ થશે. આથી જણાયું કે જેનું ઘર મસજીદથી દૂર હોય તે આ આવા જવાની તકલીફને ગનીમત જાણે.

૧૦૪૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઉમ્મે સલમા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે એ અબુ ઓમૈયાની દીકરી! અસર પછી બે રકઅત પઢવા બાબત તેં પૂછ્યું તેનો હાલ આ છે કે મારી પાસે અબ્દુલ કૈસના લોકો પોતાની કોમ તરફથી ઇસ્લામનું પેગામ લાવ્યા. તો તેઓએ મને જોહર પછીની બે રકઅત પઢવાથી રોકયો. તો આ બે રકઅત તે છે.

ફાયદો મસાબીહમાં કોરેબ (રદી)થી રિવાયત છે કે મને અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ વગેરે કેટલાક સહાબીઓએ હજરત આએશા (રદી) પાસે મોકલ્યો કે અસર પછી બે રકઅત પઢવી સુંનત છે કે નહીં? હજરત આએશા (રદી)એ મને હજ

† વાંચો હદીસ ના. ૧૫૪ ગુ. મો.

રત ઉમ્મે સલમા [રદી]ને પાસે મોકલ્યો. હજરત ઉમ્મે સલમા [રદી]એ કહ્યું કે અસર પછી સુંનત પઢવાને મનાઇ કરતાં મેં હજરત [સલ] થી સાંભળ્યું છે. તે પછી એક દિવસે અસર પછી બે રકઅત પઢતાં મેં હજરતને જોયા, તો મેં અબુ ઓમૈયાની છોકરીને હજરત (સલ) પાસે મોકલી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. આથી જણાયું કે તે રકઅતો જોહરની કજા હતી. ઇમામ શાફેઈ (રહ)નો આજ મજહબ છે કે જો જોહરની સુંનત કજા થાય તો અસર પછી પઢે. ઇમામ આજમ [રહ]ની નજદીક અસર પછી સુંનત કજા કરવી હજરત (સલ)નો ખાસ્સો હતો હવે દુરૂસ્ત નથી. કારણ કે સુંનતની કજા ફરજ વગર દુરૂસ્ત નથી.

૧૦૪૯ બોખારીમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ ઉમ્મે હારેસા ! ખચીત વાત તો આ છે કે જંનતમાં કેટલીક જંનતો છે અને તારો દીકરો ફિરદોસે આલા (ઉંચી જંનત)માં પોહોંચ્યો.

ફાયદો હારેસા (રદી) બદરમાં શહીદ થયા હતા. તેમની માએ હજરત (સલ) પાસે આવીને કહ્યું કે એ રસૂલુલ્લાહ જો હારેસા જંનતમાં હોય તો હું તેના ગમમાં સબર કરૂં પણ જો જંનત સિવાય બીજે કેથે હોય તો મેહનત કરીને હું રડું. ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે આ નો સમજ કે જંનત એકજ છે? પણ જંનતમાં કંઇ જંનતો એકથી એક ચઢત છે. અને તારો છોકરો ફિરદોસ બરીંમાં છે. જે સર્વથી ઉમદા તથા ઉંચી છે.

૧૦૫૦ બોખારીમાં ઉમ્મે ખાલેદ બીનતે સઈદ બીન આસથી અથવા ખાલેદ બીન સઈદની છોકરીથી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ ઉમ્મે ખાલેદ ! આ (કાળી સુસીની ચાદર) સારી છે. એ ઉમ્મે ખાલેદ આ (કાળી સુસીની ચાદર) સારી છે. *એક રિવાયતમાં બંને* જગ્યા સંનાની જગ્યા સન્નહ છે (આ બંને શબ્દોના અર્થ સારી છે છે.

ફાયદો ઉમ્મે ખાલેદ (રદી)થી રિવાયત છે કે એક વાર હજરત (સલ)ની પાસે કંઈ તરેહનાં કપડાં આવ્યાં તેમાં એક ઉન્ની ધારી વાળી કાળી ચાદર હતી. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે આ હું કોને આપું ? સહાબા ચુપ હતા. અને હું ઓછી ઉમરની છોકરી હતી. હજરતે મને બુલાવીને તે ચાદર આપી અને આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસથી જણાયું કે નાઢલાં બચ્ચાંઓને કોઇ ચીજ આપી તેની તારીફ કરવી કે બાળક ખૂશ થાય એ મુસ્તહબ છે.

૧૦૫૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ ઉમ્મે સલમા ! આએશા વિષે તું મને દુઃખનો આપ. ખોદાની કસમ તેના સિવાય તમારામાંથી કોઇના ગોદડામાં મારા ઉપર વહી ઉતરી નથી.

ફાયદો આ હદીસનું વિસ્તારથી બયાન આવી ગયું છે * કે સહાબાની આદત હતી કે હજરત આએશા (રદી)ની વારીને દિવસે હજરત માટે હદયો મોકલતા હતા કે જેથી હજરત (સલ) ખુશ થાય. હજરત (સલ)ની બીબીયોએ હજરત ઉમ્મે સલમા [રદી]ની મારફતે હજરતથી ફરયાદ કરી કે સહાબા સર્વ બીબીયોને ઘેર હદયો મોકલ્યા કરે આએશાની કાંઇ ખોસુસીયત નથી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે આએશા (રદી)ની બુજરગી માત્ર મારી મોહબ્બતથીજ નથી પણ તેમાં એવો દીની કમાલ છે તેમના સિવાય બીજી કોઇ બીબી પાસે મને વહી આવી નથી. તેથી જણાયું કે ખોદાની નજદીક તે સર્વ બીબીયોથી શ્રેષ્ઠ છે. તો હજરત ઉમ્મે સલમા [રદી] એ કહ્યું કે એ રસૂલુ–લ્લાહ હુ આપને દુઃખ પુગાવવાથી તોબા કરૂં છું.

*૧૦૫૨ મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ ઉમ્મે સોલેમ ! શું તું જાણતી નથી કે મારી શરત મારા પરવરદિગારથી આ છે. ખચીત મેં મારા પરવરદિગારથી શરત કરીને મેં કહ્યું છે કે હું તો બશર [માણસ]જ છું જેમ માણસ ખુશી થાય છે તેમ હું ખુશી થાઊં છું. અને જેમ માણસ ગુસ્સે થાય છે તેમ હું ગુસ્સે થાઊં છું. તો મારી ઉમ્મતમાંથી જે કોઇપર હું કોઈ રીતની બદદોઆ કરૂં (શ્રાપ આપુ) કે જેનો તે લાએક નથી

* વાંચો હદીસ ના. ૪૭૧ નો ફાયદો. શુ. મો.

તો તે બદદોઆને તેને માટે (તેના ગોનાહોની) પાકી સફાઇ અને નજદીકીનું કારણ કરશો, કે કેયા મતને દિવસે તે બદદોઆને લીધે તેને તારી નજદીકી મળે.

ફાયદો અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે મારી મા ઉમ્મે સોલેમ (રદી)ની પાસે એક યતીમ છોકરી હતી તેને એક દિવસે હજરતે (સલ) જોઇને ફરમાવ્યું અરે તું તો મોટી થઈ હવે તને વધવું ભાગ્ય નહીં થાઓ. તે છોકરીએ રડીને ઉમ્મે સોલેમને કહ્યું કે હજરતે [સલ] મને બદદોઆ કરી. ઉમ્મે સોલેમે કહ્યું એ રસુલુ—લ્લાહ ! આપે શું મારી યતીમ છોકરીને બદદોઆ કરી છે? હજરતે ફરમાવ્યું કે બદદોઆ કેવી? ઉમ્મે સોલેમે કહ્યું કે તે છોકરી રડે છે અને કહે છે કે હજરતે મને આવી રીતે બદદોઆ કરી કે તારી ઉમર નહીં વધો. તો હજરત (સલ) હસવા લાગ્યા ફરી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે તું નો ખબરા વગર કસુર વાળાને મારી બદદોઆ લાગતી નથી. એટલુંજ નહીં પણ તેને બદલે ખોદાની નજદીક તેને માટે બરકત અને બેહતરી થાય છે. હજરત (સલ) ની આ બદદોઆ એવી હતી જેવી કોઈવાર મા-બાપ પોતાના છોકરાને ઠપકો આપતાં કહે છે એ કમ બખ્ત ! એ બે નસીબ ! (મુવા) પણ દિલથી તેનું બુરૂં ચાહતા નથી. જો કે હજરત [સલ] નકામો ગુસ્સો કરવાથી બચેલા હતા પણ હજરતને પોતાની ઉમ્મતપર કેવી મેહેર હતી કે આગળથી બંદોબસ્ત કરી પોતાની બદદોઆની તાસીર નહીં થવા માટે ખોદાથી શરત કરી કે કદાપી અવિચારે કોઇને માટે કદી બદદોઆ નીકળે તો અસર નહીં થાય. પણ તેનું ઉલટું બેહતરી થાય.

શેઅર

અપની ઉમ્મત પ જો શફકતથી શહે આલમકો
એસી શફકત કિસી મા—બાપ મેં દેખી ન સુની.
અબ તો ઉમ્મતકુ હે લાઝેમ કે જબ એસા હો રસૂલ
રાહ ઉસકી ચલે બિદઅત કી કરે બેખ કની.

૧૦૫૩ મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું એ ઉમ્મે સોલેમ! ખચીત (કાફેરોના શરથી) ખોદા બસ થશે અને તેણે એહસાન કર્યું " આ હજરતે (સલ) હોનેનની લડાઇને દિવસે ફરમાવ્યું.

ફાયદો હજરતે ઉમ્મે સોલેમને જમૈયો (ખંજર) બાંધેલી જોઈ પૂછ્યું કે તેં આ શા માટે બાંધ્યો? ઉમ્મે સોલેમે કહ્યું એ રસૂલુ-લ્લાહ મેં આ વિચારથી બાંધ્યો કે જો કોઇ કાફેર મારી પાસે થશે તો તેનું પેટ ફાડીશ. તો હજરતે (સલ) હસીને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ખોદાના કરમથી ફતેહ થઇ. તારા જમૈયાની હવે કંઇ ગરજ નથી.

૧૦૫૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ ઉમ્મે સોલેમ! આ તું શું કરી રહી છે?" જ્યારે હજરતે ઉમ્મે સોલેમને જોઇ કે તે આપનો પસીનો ભેગો કરે છે ત્યારે આ કહ્યું.

ફાયદો અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) ઘણાં દિવસ મારા ઘરમાં આવી સૂતા હતા. એક દિવસે હજરતનાં બદનથી પરસેવો ઘણો નીકળ્યો. મારી મા એટલે ઉમ્મે સોલેમ હજરતનો પરસેવો લૂછી લૂછીને અતરની શીશીમાં ભરવા લાગી. હજરત (સલ) જાગી પડયા. અને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે તું શા માટે લૂછે છે? ઉમ્મે સોલેમ કહ્યું એ રસૂલુ-લ્લાહ (સલ) આ મારી અત્તરની શીશી છે તેમાં હું આપનો પરસેવો ભરૂં છું. કેમકે હજરત (સલ) નો પરસેવો અત્તરથી પણ વધારે ખુશબો વાળો છે. અને બીજી રિવાયતમાં ઉમ્મે સોલેમે એવો જવાબ આપ્યો કે મારા છોકરાઓની બરકત માટે હજરત (સલ) નો પરસેવો ભેગો કરૂં છું. હજરતે ફરમાવ્યું તું ઠીક સમજી.

૧૦૫૫ મુસલિમમાં અનસ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ ફલાણાની મા ! તું જો, કયી ગલીને તારો જીવ ચાહે છે કે હું તારૂં કામ કરી દઊં." આ હજરતે (સલ) એક ઓરતને કહ્યું હતું કે જેણીની અક્કલમાં કંઇ નુકશાની હતી. (એટલે ગાંડી હતી.) તેણીએ કહ્યું એ રસૂલુ-લ્લાહ મારૂં તમારેથી કંઇ કામ છે.

ફાયદો એક સ્ત્રી દીવાની હતી. હજરત પાસે આવી કે હજરત (સલ) મારૂં ફલાણું કામ કરી દો. હજરત પોતાના નેક સ્વભાવથી તેણીનું પણ દિલ તોડતા નહોતા અને તેનું કામ કરી આપતા.

* ૧૦૫૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ બરીરા! શું તેં આએશા (રદી) થી એવું કંઇ જોયું છે કે જે તને શકમાં નાંખે?" આ હજરતે તે વેળા ફરમાવ્યું કે જ્યારે તોહમત આપનારાઓએ હજરત આએશા (રદી) વિષે કંઇ કહ્યું.

ફાયદો તોહમતનો કિસ્સો આજ અધ્યાયમાં વિસ્તારથી આવી ગયો (ના. ૧૦૨૭મી હદીસ).

૧૦૫૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં હજરત આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ દીકરી! શું જે હું ચાહું છું તે તું ચાહતી નથી?" આ હજરતે ફાતેમા [રદી] ને કહેલું જ્યારે તેણીને નબી સાહેબ (સલ) ની બીબીઓએ તેમના તરફ મોકલેલાં, આએશા (રદી)ની બાબતમાં તેઓ અદલ ચાહતી હતી.

ફાયદો બીજા અધ્યાયમાં એનો કિસ્સો વિસ્તારથી આવી ગયો છે. (ના. ૪૭૧ ની હદીસ)

* ૧૦૫૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું ઓ આએશા! શું તેં જાણ્યું કે જે વિષે મેં અલ્લાહથી હુકમ માંગ્યો તે વિષે તેણે મને હુકમ કર્યો [એટલે મારી દોઆ કબૂલ કરી અને જાદુનો હાલ બતાવ્યો] મારી પાસે બે પુરૂષો આવ્યા. ફરી એક તેમાંનો મારા માથા પાસે બેઠો અને બીજો મારા પગની પાસે. ફરી માથાવાળાએ પગ વાળાને કહ્યું અથવા પગ વાળાએ માથાવાળાને કહ્યું આ પુરૂષને (એટલે હજરતને) શી બીમારી છે? તેણે જવાબમાં કહ્યું કે એના પર જાદુની અસર છે. તેણે કહ્યું કોણે એને જાદુ કર્યું? બીજાએ કહ્યું કે લબીદ બીન અઅસમે. તેણે કહ્યું કયી ચીજમાં જાદુ કર્યું છે? બીજાએ કહ્યું કાંસકીમાં તથા કાંસકી હોળવતાં પડેલાં વાળમાં તથા ખજુરીના ફુલના ગીલાફમાં. તેણે કહ્યું કે તે કયાં રાખ્યું છે? બીજાએ કહ્યું કે જી અરવાનના કૂવામાં.

ફાયદો મસાબીહમાં હજરત આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે એક વાર હજરત પર નજર બંધીનું જાદુ થયું. જેથી નહીં કરેલું કામ હજરત (સલ) જાણતા હતા કે મેં કર્યું. અને બોખારીમાં આવી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) બીબીઓથી સોહબત કરી શકતા નહોતા. એક દિવસ હજરત મારી પાસે હતા. પોતાના સાજા થવાની દોઆ ખોદાથી કરી ફરી આ હદીસ ફરમાવી. ફરી કેટલાક સહાબા સાથે હજરત (સલ) તે કૂવા પર પધાર્યા. તે ચીજોના કાઢતાંજ હજરતને સેહહત થઈ. મેં કહ્યું એ હજરત! તે જાદુગર યહુદીને શીક્ષા કરો. અને દેશ--નીકાળ કરો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખોદાએ મને તો શીફા બખશી. હું શા માટે લોકોમાં ફિતનો ઉઠાવું અને બુમ પુકાર કરાવું. હજરત પર જાદુની અસર થવામાં આ ડહાપણ છે કે કાફેર હજરતના મોઅજેઝા જોઇને હજરતને જાદુગર કહેતા હતા. અને આ વાત પ્રખીયાત છે કે જાદુગર પર જાદુની અસર થતી નથી. તો જ્યારે જાદુની અસર થઈ તો તેમના મત પ્રમાણે પણ હજરત (સલ) ને જાદુગર કહેવું દુરસ્ત નથી.

૧૦૫૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા! કેયામતને દિવસે એક બીજા તરફ જુવે એથી તે મામલો ઘણો સખત છે (એટલે જોવાની ફુરસદ કયાં થશે.

ફાયદો મસાબીહમાં હજરત આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે કેયામતના લોકો ખુલ્લે બદન તથા ખુલ્લે પગે ઉઠશે. મેં કહ્યું ઓ રસૂલુલ-લ્લાહ! ઓરત મરદ એક બીજાને જોશે. ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે સર્વ પોત પોતાની મુસીબતમાં સપડાશે હોશ કયાં ઠીકાણે રહે શે કે કોઇ કોઇને જુવે.

૧૦૬૦ મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા! તું બુરૂ બોલનાર નો થા.

ફાયદો આનો કિસ્સો આવી ગયો છે* કે યહુદીઓએ જબાન દબાવીને હજરત (સલ) ને બદદોઆ કરી. હજરત આએશા (રદી) એ તેઓને તેવી રીતનો ઉત્તર આપ્યો અને વધીને લઅનત કરી, ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જેટલું કહ્યું તેથી વધુ કેમ કહ્યું. ?

૧૦૬૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ)

* વાંચો હદીસ ના. ર૭૫ ગુ. મો.

ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા! જે ખાણું મેં ખૈબરમાં ખાધું હતું તેની તકલીફ હમેશા હું જોવું છું. તો આ તે વખત છે કે તે ઝેહેરથી મારા જાનની નેસ તુટતી મને જણાય છે.

ફાયદો હજરત આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે મોતની બીમારીમાં આ હદીસ ફરમાવી. એટલે તે ઝેરના અસરથી હવે મારી મોત છે.

* ૧૦૬૨ બોખારીમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા! હું નહીં ધારતો કે ફલાણો અને ફલાણો જે દીન પર અમે છીએ તેને જાણતા હોય." ¶ એટલે બે મુનાફેક પુરૂષો.

ફાયદો હજરત આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હું બે શખ્સનું વર્ણન કરતી હતી, એટલામાં હજરત (સલ) પધાર્યા. ફરી તે બંને વિષે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે નિફાકની નિશાનીયો તેઓથી પ્રગટ થાય છે ઘણું ખરૂં તેઓ ઇસ્લામની હકીકતથી ખબરદાર નથી. હજરતે "હું ધારૂં છું" કહ્યું ખાતરીથી નહીં કહ્યું કારણ કે દિલનો હાલ બોદાજ સારી રીતે જાણે છે.

૧૦૬૩ બોખારીમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા! તમારી સાથે ખેલ નથી. કારણ કે અનસારીઓને ખેલ સારો લાગે છે.

ફાયદો હજરત આએશા [રદી] થી રિવાયત છે કે મેં એક ઓરતની એક અનસારીથી શાદી કરી, ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. ડફ વગાડવાને તથા શેઅર ગાવાને હજરતે ખેલ કહ્યાં, આથી જણાયું કે નિકાહમાં ડફ વગાડવો અને ગાવું હલાલ છે. પણ એવી શરતથી કે ડફમાં ઝાંઝ ન હોય અને રાગનું મજમુન શરીઅત વિરૂધ્ધ ન હોય.

* ૧૦૬૪ મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા! તને શું થયું કે હાંફથી દમ લેતી છે? હજરત આએશાએ (રદી) કહ્યું કે શા માટે. (એટલે હું શા માટે બતાવું)? હજરતે ફરમાવ્યું કે તું જરૂર ખબર કર નહીં તો જાહેર બાતેનને જાણનાર ખબરદાર મને ખબર કરશે. મેં કહ્યું કે મારા મા બાપ તમારા પર કુરબાન થાઓ. ફરી મેં તેમને ખબર કરી. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જે હું મારી આગળ કાળું કાળું જોતો હતો તે તુંજ હતી? મેં કહ્યું કે હા, ફરી હજરતે (મેહેરબાની રૂએ) મારી છાતીમાં એક ધક્કો દીધો કે મને દરદ થયું. ફરી કહ્યું શું તું એમ ધારે છે કે અલ્લાહ તથા તેના રસુલ તારા પર જુલમ કરે? (એટલે શું તારી વારીને દિવસે બીજી બીબી પાસે જઇશ?) હજરત આએશા (રદી) એ કહ્યું જ્યારે કંઇ લોક છુપાવશે તો અલ્લાહ તેને જાણશે. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે હા, તેમણે કહ્યું કે જ્યારે તેં મને જોયો ત્યારે મારી પાસે જીબરઇલ (અલે) આવ્યા ને મને પુકર્યો. ફરી તારાથી પોશીદા રાખ્યું અને તેને મેં જવાબ વાલ્યો ને મેં પણ તારાથી પોશીદા રાખ્યું. અને જ્યારે મેં કપડાં ઉતાર્યાં હોય ત્યારે જીબરઇલ કદી આવ્યા નથી. ફરી મેં ધાર્યું કે તું ઉંગે છે તને જગાડવું મને ગમ્યુ નહીં. અને હું ડરો કે (જગાડવાથી) તું ઘભરાશે. ફરી જીબરઇલે કહ્યું કે તારો પરવરદિગાર તને હુકમ કરે છે કે બકીઅ (નામના કબરસ્તાન)માં આવ ને તે મુરદાં માટે માફી માંગ.

ફાયદો હજરત આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે મારી વારીની રાત્રે હજરત [સલ] મારી પાસે તશરીફ લાવ્યા, અને એટલું સુતા કે હજરતે ધાર્યું કે હું ઉંગી ગઇ. ફરી હજરત ઉઠ્યા અને આહિસ્તા પોતાની ચાદર લીધી આહિસ્તા જોડો પહેર્યો અને આહિસ્તા દરવાજો ખોલ્યો. મને આ ખાર આવ્યો કે કદાપી હજરત (સલ) બીજી બીબી પાસે જાય છે. તો હું પણ મારી કુડતી પેહેરી ઓઢની ઓઢી હજરતની પાછળ ચાલી. હજરત કબરસ્તાનમાં ગયા અને ઘણી વાર ત્યાં ઉભા રહ્યા. ફરી હજરતે ત્રણ વાર હાથ ઉપાડીને દોઆ કરી તે પછી ત્યાંથી તેવણ પાછા ફર્યા તો હું પણ પાછી ફરી. હજરત જલદી ચાલ્યા હું પણ જલદી ચાલીને જલદીથી ચાલીને સુઇ ગઇ. જ્યારે હજરત (સલ) આવ્યા ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી. બકીઅ મદીનાના કબરસ્તાનનું નામ છે. કે હજરતના મકાનથી

¶ આ હદીસથી જણાય છે કે કોઇ શખ્સની એબ બયાન કરવામાં સારો લાભ સમાયો હોય તો બયાન કરવું દુરૂસ્ત છે. તે ગીબતમાં દાખલ નથી. ગુ.મો.

"ઘણું" પાસે છે. કેટલાક કદમનો ફાસલો છે. આ હદીસથી જણાયું કે કબરસ્તાનમાં જવું અને મરેલાં માટે દોઆ કરવી સુંનત છે.

* ૧૦૬૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા! કયી ચીજ મને નડર કરે છે કે તેમાં અજાબ હોય. એક કોમને વાયુથી અજાબ થયલો. જે કોમને અજાબ થઇલો તેઓએ અલ્લાહના અજાબને જોયો તો કહ્યું કે "આ વાદળી અમને પાણી વરસાવનારી છે" આ વાત હજરતે (સલ) હજરત આએશા (રદી) ને કહી. જ્યારે તેણીએ કહ્યું કે ઓ રસૂલુ-લ્લાહ લોકો જ્યારે વાદળી જુએ છે તો હું તેઓને જોવું છું કે ખુશ થાય છે એવી આશાથી કે તેમાં વરસાદ હોય પણ હું તમને જોવું છું કે જ્યારે તમો તેને જુવો છો તો આપના ચેહરા પર કરાહીયત અને ઘભરાટ જણાય છે.

ફાયદો હજરત આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે મેં કદી હજરતને એવી રીતે હસતા નહીં જોયા કે સારી રીતે હજરતનું મોં ખુલે, જરા મુસકરાતા હતા. અને જ્યારે કે આંધી કે વાદળી આવતી તો ઘભરાતા અને દોઆએ ખેર કરતા. ખોફથી કદી બેસતા કદી ઉઠતા. વરસાદ નહીં વરસતો ત્યાં સૂધી એવો હાલ રહેતો. તો મેં તેનું કારણ પૂછ્યું ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે નડર થવાની કયી જગ્યા છે? આખર આદની કોમ એવી જ રીતે હવાથી બરબાદ થઈ. પ્રખીયાત વાત છે કે "નજદીકાંરા બેશ બોવદ હેરાની†"ની આ હદીસથી સારી રીતે મતલબ ખુલી કે બંદગી આનું જ નામ છે કે બંદો પોતાના માલિકથી જરા જરા વાતમાં કાંપતો (લરજતો) રહે.

*૧૦૬૬ મુસલિમમાં આએશા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા! આ કૂતરૂં કયારે આ જગ્યા ઘુસ્યું.

ફાયદો આનો કિસ્સો આવી ગયો * કે હજરત જીબરઇલે (અલે) હજરત (સલ) પાસે આવવાનો વાયદો કર્યો હતો. પણ હજરતના ઘરમાં કુતરૂં ઘુસી ગયું હતું જેથી તેમના આવવામાં દેર થઇ હતી. જ્યારે હજરતને તે હાલ જણાયો ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી.

૧૦૬૭ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા! મને કપડું આપ. અને એક રિવાયતમાં છે કે "જાનમાઝ આપ" હજરત આએશા (રદી) એ કહ્યું કે હું હૈજ વાળી છું તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત તારૂં હૈજ તારા હાથમાં નથી.

ફાયદો એટલે હૈજ વાળી ઓરતને કોઇ ચીજ અડકવી દુરૂસ્ત છે કારણ કે તેના હાથમાં તો નજાસત લાગેલી નથી.

૧૦૬૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા! ખોદાની કસમ તે કૂવાનું પાણી જાણે મેંદીનું નીતરાસ અને તે ખજુરાનું ઝાડ જાણે શૈતાનોનાં માથાં" એટલે જીઅરવાન કૂવાના.

ફાયદો હજરત પર જાદુ કરવાનો કિસ્સો હમણાજ ગુજર્યો. તે કૂવાની વહશત ડરાવની સુરત અને વેરાનીમા હાલ હજરતે બયાન કર્યો.

૧૦૬૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા આ જીબરઇલ (અલે) તને સલામ કરે છે.

ફાયદો પૂરો કિસ્સો હજરત આએશા (રદી) થી આવી રીતે રિવાયત થયો છે કે મેં કહ્યું વ અલૈહિસ સલામ વ રહમતુ-લ્લાહ. એટલે જીબરઇલને સલામ તથા ખોદાની રહમત. ઓ રસૂલુ-લ્લાહ! જે આપ જુઓ છો તે હું જોતી નથી. આ હદીસથી હજરત આએશાની મોટી બુજોરગી સિધ્ધ થઇ. અને જણાયું કે એકના તરફથી બીજાને સલામ પુગાડવું મુસ્તહબ છે. અને સલામનો જવાબ વધારીને આપવો અફજલ છે. જેમકે આએશા (રદી) એ વરહમતુલ્લાનો શબ્દ વધાર્યો.

૧૦૭૦ મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ આએશા છરી આપ.

† અર્થ—ખોદાના માનીતાઓને વધુ ડર રહે છે" હજરત (સલ) તો હમેસ ખોદાથી ડરતા રહે અને લોકો વલીયોને ખોદાનો મુકાબલો કરનાર નિડર બતાવે. અફસોસ. ગુ. મો.

* વાંચો ના. ૯૩૯ ની હદીસ. ગુ. મો.

ફાયદો. આએશ એ આએશાનું ટુંક છે. મસાબીહમાં રિવાયત છે કે શિંગડાવાળા કાળા ઘેટાને હજરતે (સલ) કુરબાનીની માટે મંગાવ્યો અને મારી પાસે છરી માંગી. ફરી ફરમાવ્યું કે પત્થરથી છરી તેજ કર ફરી હજરતે છરીને પકડી અને ઘેટાને પછાડી બિસ્મિલ્લાહ કહીને જુબ્હ કર્યો. ફરી ફરમાવ્યું કે ઓ અલ્લાહ મોહમ્મદથી મોહમ્મદના ઘરવાળાથી અને મોહમ્મદની ઉમ્મતથી કબૂલ કર

૧૦૭૧ મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ફાતેમા મોહમ્મદની છોકરી! ઓ સફીયા અબ્દુલ મુ-તલેબની છોકરી, ! ઓ અબ્દુલ મુ-તલેબની ઓલાદ! હું માલિક નથી તમારા લાભનો ખોદાથી કાંઇ ચીજનો, મારા માલથી જે ચાહો તે તમો માંગો.

ફાયદો જયારે આયત ઉતરી કે ઓ પેગમ્બર તું તારા પાસેની સગાઇવાળાઓને (ખોદાના અજાબથી) ડરાવ. ત્યારે હજરતે પોતાની દીકરી ફોઇ અને દાદાની ઓલાદને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે દુન્યામાં મને પોતાનો માલ આપવાનો અખત્યાર છે. આખેરતનો હું માલિક કે મુખત્યાર નથી. મગર ઈમાને તથા સારા કામો કરે મારી સગાઇપર નો ફૂલો.

૧૦૭૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓ ઈમાનવાળી ઓરતો તમારામાંની કોઇ પોતાની પડોસણ (ના તોહફા હદયા) ને હલકો નહીં જાણે અગર જો બકરીની બળેલી પાયા નો હોય. ઉકલેશીએ એવી રીતે રિવાયત કરી છે. અને બીજી રિવાયત આવી રીતે છે "ઓ મુસલમાન ઓરતો કોઈ પડોસણ પોતાની પડોસણ(ના હદયા તોહફા)ને હલકી જાણે નહીં અગર જો બકરીની ખરી અથવા ખરી વચ્ચેના ગોશનો હોય,

ફાયદો એટલે પડોશીયોમાં આપાસમાં મોહબ્બત ઉલફત રાખવી જોઇએ, તો આપસનાં ભેટ આપ લેથી મોહબ્બત વધે છે. થોડા ઘણાનું ધ્યાન કે વિચાર નહીં કરવો જોઇએ. ઓરતોને વિષેશ કરીને એટલાં માટે ફરમાવ્યું કે તેમનાથી બરદાશત થતું નથી થોડી ચીજને હલકી જાણીને પાછી ફેરવે છે અને તેને ફજેત કરે છે. તો મોહબ્બત કયાં ? ઊલટી દુશમનાઇ પેદા કરી

અધ્યાય છ ઠ્ઠો.

આ અધ્યાયમાં કેટલીક તરેહની હદીસો છે.

ફસલ પેહેલી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે **લૈસ** છે.

૧૦૭૩ બોખારીમાં * આએશા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જે કોઈનો હિસાબ થયો તે હલાકજ થયો.

ફાયદો કેયામતમાં બે તરેહનો હિસાબ થશે. એક તો આ કે માત્ર નામએ આમાલ દેખાડાશે તેમાં કાંઇ પૂછપાછ થશે નહીં. આ ઈમાનદારો નો હિસાબ છે. અને બીજી તરેહ આ કે તેમાં દરેક વાતમાં ઝઘડો થશે. આ કાફેરોનો હિસાસછે કે તેનું પરિણામ અગ્નિ છે.

૧૦૭૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે કુશતીમાં પછાડે તે પેહેલવાન નથી. પેહેલવાન તો તેજ છે કે ગુસ્સાની વખતે પોતાના જીવપર કાબુ રાખે [એટલે ગુસ્સો હોવા છતાં એવું કંઈ કામ નહીં કરે કે છેવટમાં પસ્તાવો કરે,)

૧૦૭૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ગનીપણું [બે પરવાઇ, ગેના] દુન્યાના અસબાબના વધારાથી નથી. પણ ગનીપણું તો નફસની બેપરવાઇથીજ છે. †

ફાયદો એટલે ગની અને તવંગર (તાલેવાન) તેનું નામ નથી કે જેની પાસે દુન્યાની દોલત અને અસબાબ વધારે હોય, કારણ કે જેટલો અસબાબ વધુ તેટલી ગરજ વધુ **મિસરા** "આ નાં કે ગની તરન્દ મોહતાજ તરન્દ" * તો ખરૂં જોતાં ગની અને બેપરવા સંતોષવાળો છે કે જેનું દિલ ગની છે. કારણ કે જ્યારે દિલથી દુન્યાની મોહબ્બત ગઇ તો કંઇ ગરજ રહી નહીં. કેમકે "તવંગરી બદિલસ્ત ન બ માલ"

૧૦૭૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે મિસકીન તે નથી કે જેને એક બે ખજુર અને એક કે બે કોળિયા (ની લાલચ) ઘર ઘર ફેરવે. પણ ખરૂં જોતાં મિસકીન તે છે કે જે હરામ તથા સવાલ કરવાથી રોકાયલો રહે છે. જો તમો ચાહો તો એની મતલબ કુરઆનમાં પઢો કે આપવાને લાએક તે લોક છે કે ગરજ હોવા છતાં લોકોથી વલગીને સવાલ કરતા નથી કે લ્યા વગર પીછો છોડે નહીં.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે જે મોહતાજ લોક સવાલ કરતા નથી તેઓને આપવામાં ફેરી ફરનાર ફકીરો કરતાં ઘણો સવાબ છે. અને તેઓનું હકક એઓના કરતાં શ્રેષ્ઠ છે. કારણ કે તેઓએ માંગવાને પોતાનો ધંધો ઠરવ્યો છે જો એક જગ્યાથી નહીં મળશે તો બીજી જગ્યાથી માંગી લાવશે. અને તે બાપડા બે જુબાન છે ફરી તે દુન્યાની ગેરતથી હોય અથવા ખોદાપર ભરોસો અને સંતોષથી હોય.

૧૦૭૭ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે એહસાનને બદલે એહસાન કરવાથી સગાઓથી સોલુક [ભલાઇ] કરનાર નથી. પણ સોલુક કરનાર

---

* તોહફાવાળા કહે છે કે આ હદીસ બોખારી તથા મુસલિમ બંનેમાં છે. આ હદીસનુ વધુ બયાન હદીસ ના. ૧૮૨ માં છે. ગુ. મો.

† જીવના ગની થવાની મતલબ તીબી (રહ) એ ઇલમ તથા અમલમાં પ્રવીણતા મેળવવું લખ્યું છે. કારણ આત્માની ખુશી એનાથીજ છે. ગુ. મો.

* અર્થ—જેઓ કે તાલેવાન ઘણા તેઓ ગરજવાન ઘણા. ગુ. મો.

તો તે શખ્સ છે કે જયારે તેનાથી સગાઇ તોડવામાં આવે (સગાઇનું હકક નહીં અદા કરે) અને તે જોડે.

ફાયદો એટલે જે પોતાના સગાઓના જુલમ સિતમના મુકાબલામાં તેઓથી એહસાન કરે તેણે સગાઇનું હકક અદા કર્યું. અને ભાઇની સાથે એહસાનને બદલે એહસાન કરવું દીનમાં કંઇ ઉમદા વાત નથી કાફેર પણ એવું તો કરે છે.

૧૦૭૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અસમા બીનતે ઓમેસ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તે (ઓમર) મારી પાસે તમારા કરતાં વધુ હકદાર નથી. તેને અને તેના સાથી ઓને એક હિજરતનો સવાબ છે અને તમને ઓ વહાણવાળાઓ બે હિજરત છે" એટલે ઓમર ફારૂકે (રદી) અસમાને જયારે તે હબ શથી હિજરત કરીને આવી તો કહ્યું અમે તમારા થી પ્રથમ હિજરત કરી માટે અમો તમારા કરતાં રસૂલુલ્લાહથી વધુ હકકદાર છીએ (તેના જવાબમાં હજરતે ફરમાવ્યું)

ફાયદો શરૂ ઇસ્લામમાં જાફર તૈયાર (રદી) કેટલાક સહાબા સાથે મકકાથી હબશના મુલકમાં હિજરત કરી ફરી જયારે હજરત તથા બીજા સહાબા મદીનામાં હિજરત કરીને આવ્યા અને ખૈબર ફતેહ થયું તો જાફર તૈયાર (રદી) વગેરે હબશથી મદીનામાં હિજરત કરીને આવ્યા, ત્યારે ઓમર ફારૂકે અસમાને કે જે તે વખત સુધી જાફરના નિકાહમાં હતી અને હબશથી આવી હતી. કહ્યું કે ઓ અસમા અ મો જાફરથી વધુ હકદાર છીએ કેમકે અમો હિજ રતમાં આગળ પડયા અને તમો પાછલ રહ્યા. અસ માએ કહ્યું ઓ ઓમર અમે દૂર દેશમાં ગયા હતા. અમને દરેક તરેહની તકલીફ થઇ. અને તમો પાસેના દેશમાં આવ્યા. જ્યાં ખાવા પીવાનું કશુ દુઃખ નથી. ફરી અસમાએ આ વાત ચીત હજરત (સલ) ને કહી ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. આથી જણા યું કે ખોદાના માર્ગમાં જેટલી તકલીફ વધુ તેટલો દરજો વધુ. હબશે હિજરત કરનારાઓને વહાણવાળા એટલા માટે ફરમાવ્યા કે હબશે જવું આવવું વહા ણથી થયું હતું.

૧૦૭૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઉસમાન‡ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જે શખ્સ એની વચ્ચે સુલેહ કરાવવા માટે ભલી વાત કહે અથવા પોતાના તરફથી કંઇ જોડે તે જૂઠો નથી.

ફાયદો એટલે જો કે જૂઠ બોલવું હરામ છે પણ મેલાપની નૈયતથી દુરસ્ત છે. કેમકે "દરોગ મસલેહત આમેજ બેહ અજરાસ્તી ફિતના અંગેજ"†

૧૦૮૦ બોખારીમાં સઅબ બીન જસ્સામાં [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અમારી તરફથી તને પાછુ ફેરવવાનું નથી પણ અમો તો એહરામવાળા છીએ.

ફાયદો આનો કીસો આવી ગયો * કે હ- જરત (સલ) એહરામ બાંધી હજ્જ કરવા જતા હતા, માર્ગમાં સઅબે જંગલી ગધેડાનો શિકાર કર્યો હતો હજરતને સોગાત આપી. હજરતે [સલ] નહીં લીધી. સઅબનું દિલ નાઢલું થયું ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જો અમોએ એહરામ બાંધ્યું નહોત તો તારી સોગાત સ્વીકારત.

૧૦૮૧ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે દુષ્ટકાળ તે નથી કે નહીં વરસે પણ દુષ્ટકાળ તે છે કે વરસે અને વરસે પણ જમીન કંઇ ઉગવે નહીં. §

ફાયદો એટલે ભારી દુષ્ટકાળ તે છે કે વર- સાદ વરસે અને જમીનથી કંઇ નહીં ઉગે. કેમકે એમાં તદન ઉમ્મેદ તુટે છે અને ખોદાનો ગજબ સાફ રીતે ખુલે છે.

૧૦૮૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મુસલમાન ઉપર તેના ગુલામમાં તથા ઘોડામાં જકાત નથી.

ફાયદો એટલે ખીજમતના ગુલામ તથા ઘોડાપર જકાત નથી. પણ જો ગુલામ કે ઘોડા વે- પારના હોય તો તેમાં જકાત છે.

‡ તોહફાવાળા કહે છે કે આ હદીસ હજરત ઉસ માન (રદી) થી રિવાયત નથી પણ ઉમ્મે કુલસૂમ બીન તે ઉકબા (રદી) થી રિવાયત થઇ છે. ગુ. મો.

† અર્થ—ફસાદ મચાવનાર સાચ કરતાં મસ લેહત મળેલું જૂઠ સારૂં છે. ગુ. મો.

* વાંચો ના. ૪૫૩ ની હદીસ. ગુ. મો.

§ કેમકે એમાં પૂરતી આશા બાદ નિરાશ થવું છે. તથા સાધનના જાહેર થવા બાદ તેનું કપાયજવું ઘણું કઠણ થાય છે. ગુ. મો.

૧૦૮૩ મુસલિમમાં જાબેર¶(રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પાંચ ઉકીયાથી ઓછી ચાંદીમાં જકાત નથી. અને પાંચ ઊંટોથી ઓછામાં જકાત નથી. અને પાંચ વસકથી ઓછા ખજુરમાં જકાત નથી.

ફાયદો એક ઉકીયો ચાલીસ દિરહમનો થાય છે તો પાંચ ઉકીયાના બસો દિરહ્મ થાય છે જે તોલાના હિસાબથી સાઢી બાવન તોલાં થાય છે. અને વસક સાઠ સાઅનો થાય છે. જેના આસરે (હિન્દુસ્તાની) પાંચ મણ થાય છે. આ હદીસમાં નિસાબનું બયાન છે કે એથી ઓછામાં જકાત નથી. ઇમામ શાફેઈ અબુ યુસોફ અને મોહમ્મદ [રહ] ની નજદીક અનાજ મેવા જ્યાં સુધી પાંચ મણ નહી થાય તેમાં જકાત નથી. અને આજ હદીસ તેમની દલીલ છે. પણ ઇમામ આજમ (રહ) ની નજદીક અનાજ મેવામાં કંઇ હદ ઠેરવાયલી નથી. થોડા ઘણાં સર્વમાં જકાત છે. એટલે દશમો ભાગ.

૧૦૮૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એમ નથી પણ ઇમાનવાળાને જ્યારે અલ્લાહની રહમતની તથા તેની રજામંદીની તથા તેની જંનતની બશારત અપાય છે (એટલે મરતી વેળા) તો તે અલ્લાહની મુલાકાત ચાહે છે અને અલ્લાહ તેની મુલાકાત ચાહે છે. અને કાફિરને જ્યારે અલ્લાહના અજાબની તથા તેના ગુસ્સાની ખબર અપાય છે તો તે અલ્લાહની મુલાકાતને (એટલે મોતને) ના પસંદ કરે છે અને અલ્લાહ તેની મુલાકાત ના પસંદ કરે છે" આ હજરતે (સલ) હજરત આએશા (રદી)ને ફરમાવ્યું જ્યારે તેણીએ કહ્યું કે અમારામાંનો દરેક મોતને ના પસંદ કરે છે.

ફાયદો એટલે જીન્દગીમાં મોતને બુરૂ જાણવું મુતબર નથી મરતી વેળાની ગણતરી છે કે ઇમાનવાળો અલ્લાહની રહમતની બશારતની ખોશીમાં મરે છે અને કાફેર અજાબના ડરમાં ધભરાય છે અને મોતને બુરૂં જાણે છે.¶¶

૧૦૮૫ મુસલિમમાં ફાતેમા બીનતે કૈસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તારે માટે તેના ઉપર ખરચો વાજેબ નથી" આ હજરતે તેણીને ફરમાવ્યું જ્યારે તેણીના ખાવિન્દ અબુ અમર બીન હફસે તલાક બાએન આપેલી.

ફાયદો તલાક બે કિસમની છે રજઈ અને બાએન. તલાક રજઇમાં મુદ્દતની અંદર બીનો ખરચ ખાવિન્દ ઉપર સર્વ ઓલમાની નજદીક વાજેબ છે. પણ તલાક બાએનમાં મુદ્દત અંદર ખરચ આપવો ઇમામ શાફેઇ (રહ)ની નજદીક આ હદીસ પ્રમાણે વાજેબ નથી અને જો હમલ હોય તો વાજેબ છે. અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક તલાક બાએનમાં પણ ખાવિન્દપર ખરચો વાજેબ છે. ફરી હમલ હોય અથવા ન હોય. અને આ હદીસ ઇમામ આજમના મજહબ વિરૂધ્ધ નથી કારણ કે ફાતેમાનો ખાવિન્દ સફરમાં હતો. તેણે પોતાના વકીલની મારફતે જવ મોકલ્યા હતા. ફાતેમાએ જવ નહીં લીધા અને તેની ફરીયાદ હજરત (સલ)ને કરી ત્યારે હજરતે ફરમાવ્યું કે વકીલપર તારો ખરચ વાજેબ નથી કે તું તકરાર કરે છે. એની એ મતલબ નથી કે ખાવિન્દપર વાજેબ નથી.

* ૧૦૮૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સફરમાં રોજો રાખવો કંઇ નેક કામ નથી.

ફાયદો હજરત (સલ) સફરમાં હતા. એક શખ્સને જોયો કે બેહોશીમાં પડો છે અને લોકોએ તેપર છાયા કરી છે. હજરતે પૂછ્યું કે એને શું થયું? લોકોએ કહ્યું કે આ રોજદાર છે. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જ્યારે આવી તકલીફ હોય તો સફરમાં રોજો રાખવો જ જોઇએ એમ જરૂર નથી. સર્વ ઓલમાનો આજ મજહબ છે કે સફરમાં રોજો રાખવો નહીં રાખવો બંને બરાબર છે. પણ જો શકિત હોય અને કોઇ તરેહનું નુકશાન ન હોય તો રોજો રાખવોજ અફજલ છે.

૧૦૮૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું જે શખ્સ (દુઃખમાં) વાળ મૂડાવે અને કપડાં ફાડે અને મોં ધવરે (ખણે) અને પુકારીને

¶ શરહ મશારેકમાં છે કે આ હદીસ જાબેરથી નહીં પણ અબુ સઇદ ખુદરી (રદી) થી રિવાયત થઈ છે. ગુ. મો.

¶¶ આ હદીસનું કેટલુંક બયાન હદીસ ના. ૧૦ માં છે. ગુ. મો.

રડે તે અમારામાંથી નથી.

ફાયદો કુફ્રની ચાલ હતી કે જ્યારે કોઈ મરી જતો તો તેના ગમમાં આ કામો કરતા. જેવી રીતે હિંદુઓમાં વાળ બોડાવવાની ચાલ છે. માટે હજરતે મનાઈ કરી. આ હદીસથી જણાયું કે મોસીબતમાં અથવા મોહર્રમમાં જેવી રીતે આમ લોકોની ટેવ છે પીટવાની બુમ પાડીને રડવાની એ હરામ છે. અને એવા લોક હજરત (સલ)ના તરીકાપર નથી. કારણ કે મોસીબતમાં સબર કરવો વાજેબ છે અને એવી રીતનાં કામ સબર વિરૂધ્ધ છે.

૧૦૮૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મક્કા અને મદીના સિવાય કોઈ પણ એવું શહેર નથી કે જેને દજ્જાલ પગ નીચે નહીં લાવશે (એટલે મક્કા તથા મદીના સિવાય દરેક જગ્યા તેનો અમલ દાખલ થશે) મદીનાની ભાગ બોની કોઇ ભાગળ એવી નથી જેપર ફિરશતા કતાર (લેન) બાંધીને રખેવાળી કરતા ન હોય. ફરી તે દજ્જાલ ખારવાળી જમીનમાં ઉતરશે. ફરી ત્રણવાર મદીના પોતાના લોકોની સાથે કાંપશે (થરથરશે) જેથી દરેક કાફર અને મોનાફેક દજ્જાલ ની તરફ નીકળસે.@

૧૦૮૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ જર્ર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ પુરૂષ જાણી બુજીને પોતાનો બાપ છોડીને બીજા(ના બાપ થવા)નો દાવો કરે તો તેણે કુફર કર્યું, (જો તેણે હલાલ જાણીને કર્યો હશે તો નહી તો તેણે કુફરાને નેઅમત કર્યું અઉપકારી થયો.) અને જે શખ્સ એક ચીજ તેની ન હોય ને તેની મિલકીઅતનો દાવો કરે તો તે અમારામાં થી નથી અને તેને જોઇએ કે તે પોતાનું ઠેકાણું દોજખમાં કરે. *અને જે કોઇ બીજા પુરૂષને કાફેર કહે અથવા ખોદાનો દુશમન કહે અને તે તેવો ન હોય તો તે કહેવું એની તરફ ફરે છે" મુસ લિમે આવી રીતે રિવાયત કરી છે. અને બોખારીએ આવી રીતે રિવાયત કરી છે "કોઈ પુરૂષ બીજા પુરૂષને ફાસેક થવાનું કે કુફરનું તોહમત આપે અને તે શખ્સ એવો ન હોય તો તે એના તરફ ઉલટું આવે છે.

ફાયદો આથી જણાયું કે પોતાનો નસબ છુપાવી બીજો નસબ જાહેર કરવો, અને પારકાની ચીજ પોતાની કહેવી, અને મુસલમાનને કાફર અથવા નેકને બદ કહેવું એવો કબીરા ગુનાહ છે કે જેમાં કુફરનો ડર છે. પણ જો કોઇ ખુલ્લી કુફરની વાત જોઈ કોઇ કોઇને કાફેર કહે તો દુરૂસ્ત છે. તો પણ એહતેયાત (સમ્ભાળ) બેહતર છે કદાપી આપણાપર ઉલટું નહીં આવે.

૧૦૯૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે (દુઃખમાં) મોંપર તમાચા મારે ગલું ફાડે અને કુફરમાં બોલાતા બોલ બોલે તે અમારા માર્ગથી નથી. અને બીજી રિવાયતમાં શબ્દ અવ અવ છે (એટલે જો આ ત્રણ કામો માંથી એક પણ કરે તે અમારા માર્ગપર નથી.

ફાયદો કુફરનો બોલ એટલે વાવેલા વા મોસીબતા કહેવું અથવા આવી રીતે કહેવું હાય આ શું ગજબ થયો. આ શું જુલમ અને દુઃખ અમારાપર આવ્યાં અથવા મૈયતની મોટાઇ બયાન કરીને પુકારીને રડવું ચીલ્લાવું. સુંનત આ છે કે મુસીબતમાં સબર કરે અને **ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના ઈલેહે રાજેઊન** પઢે. આ કુફરની રસમો નહીં કરે. ફરી તે પોતાની મુસીબત હોય અથવા ઇમામની કે પેગમ્બરની હોય. પણ દિલથી ગમ કરવો અને આંખથી

@ આ હદીસથી જણાય છે કે દજ્જાલના વખત માં મદીનામાં કાફેર અને મોનાફેક પણ વસશે. ગુ.મો

* કેટલાક લોકો આલિમ નહીં હોવા છતાં માત્ર વઅજ કહેવા ઉપરથી આલિમ થવાનો ડોલ ઘાલે છે. કેટલાકો ઇલમમાં ફાજેલ નહીં હોવા છતાં ફાજેલ પણાનો દાવો કરે છે. અને આલિમો ઉપર સરદારી ભોગવવાના ઇરાદાથી શમસુલ ઓલામાની ખોટી રીતે પદવી ધારણ કરે છે. કેટલાકોને મસલો નહીં આવે અને કોઇ પુછે તો કહે કે હું કિતાબ જોઇને કહીશ અને કોઇને પૂછી એવો ડોલ ઘાલે છે કે જાણે તેણે એ મસલાની શોધ કરી. કેટલાકોને લયાકત નહી હોવા છતાં વગર ખિલાફતે અને વગર ઈજાઝતે પીરી મુરીદી કરવા લાગી લોકોથી બેઅત લે છે. આ લોકોએ આ હદીસ ઉપર ધ્યાન આપવું જોઇએ. કારણ કે એવા શખ્સ માટે આ હદીસમાં જહન્નમનું ઠેકાણું કહેવાયું છે. એવી સખત સજાનું કારણ ઠગાઇ છે. ગુ. મો.

આંસું કાઢવાં મના નથી.

૧૦૯૧ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે કોઇ કુરઆન સમઝ્યા પછી દુન્યાથી તથા શેઅર સુખનથી બેપરવા નહીં થાય તે અમારામાંથી નથી. અથવા એની મતલબ આ છે. જે કુરઆનને સારા અવાજથી નહીં પઢે અને મદ વગેરેની સમ્ભાળ નહીં રાખે તે અમારા માર્ગપર નથી.

ફાયદો. અરબની દસ્તુર હતી કે જલસાઓમાં સેરમાં સફરમાં કવીતા બોલ્યા કરતા હતા. તો ફરમાવ્યું કે કુરઆન છતાં કોઇ કલામની કંઇ પણ ગરજ નથી. કેમકે એવી ફસાહત અને બલાગત માણુસથી અસંભવિત છે. અને જો કુરઆનની મતલબ સમજે તો દુન્યાનો લોભ તદન મટી જાય. કોઈ કિતાબમાં એવી નસીહત તથા સમજુતી નથી. તો કુરઆન છતાં જે શખ્સ શેઅર કવીતામાં દિલ લગાડશે અથવા દુન્યાથી તેનું દિલ ઠંડુ નહીં પડશે તો તે ખરું જોતાં હજરત (સલ)ના માર્ગથી અભાગ્યો રહ્યો. અને બીજી મતલબ એ હદીસની આ છે કે સારા અવાજથી કુરઆન પઢવું સુનંત છે. એવી શરતથી કે અક્ષરનો વધારો ઘટારો નહીં થાય. અને રાગ રાગણીનો દખલ નહીં આવે. કેમકે એથી કુરઆનના માન તથા બુજુરગીમાં ફેર પડે છે.

૧૦૯૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ જીવ કતલ થાય છે તો તે કતલનો એક હિસ્સો આદમ (અલે)ના પેહેલા દીકરા (એટલે કાબીલ) પર થાય છે કેમકે તેણે કતલ કરવાની વિધિ કાઢી. અને બીજી રિવાયતમાં છે કેમકે કતલ કરવાની વિધિ કાઢનારનો તે, પ્રથમ છે.

ફાયદો. હજરત આદમ (અલે)ના દીકરા કાબીલે પોતાના ભાઈ હાબીલને નાહકક મારી નાંખ્યો હતો. ખૂન રેજીની ચાલ પ્રથમ તેનાથી નીકળી તો કેયામત સૂધી જહાનમાં જેટલાં ખૂન થશે સર્વનો ગુનોહ તેનાપર જરૂર થશે. એવીજ રીતે જે શખ્સ શરીઅત વિરૂધ્ધ બુરી રસમ કાઢશે તેના કરનાર બરાબર તેની ગરદનપર પણ વબાલ પડશે.

૧૦૯૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જેમ તમો ધારો છો તેમ નથી. પણ તે તો લુકમાનના કહેવા પ્રમાણેજ છે. (તેણે કહ્યું) "આ મારા દીકરા તું ખોદાનો શરીક નોકર [શિર્ક નોકર] કેમકે શિર્ક ખચીત મોટો જુલમ છે" આ હજરતે ત્યારે ફરમાવ્યું કે જ્યારે આ આયત ઉતરી "જે લોકો ઇમાન લાવ્યા અને પોતાના ઇમાન સાથે જુલમને નહીં ભેલ્યો" ને સહાબાને આ ભારી પડી ને કહ્યું કે અમારામાંથી કોણે જુલમ નહી કર્યો છે?

ફાયદો. બેજા કામનું નામ જુલમ છે. કુફ્ર પણ બેજા કામ છે તો સહાબા જુલમના અર્થ આમ સમજી ગયા. માટે તેઓ ઘભરાયા કે માણુસ જો કુફ્ર અને ગુનાહ કબીરાથી બચી શકે છે તો પણ દરેક નાઢલા ગુનાહથી તો બચી નહીં શકતો. [જેથી તેઓએ કહ્યું કે "અમારામાંથી કોણે જુલમ નહીં કર્યો] હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે આયતમાં જુલમથી મતલબ શિર્ક છે ગુનોહ નથી કે તેમો ઘભરાવો છો. આથી જણાયું કે કુરઆન અને હદીસમાં કેટલીક જગ્યા શબ્દો તો આમ હોય છે અને તેના અર્થ ખાસ હોય છે. પણ તે ખાસ થવાની દલીલ તથા સંબંધ પણ હોય તો.

ફસલ બીજી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે નેઅમ અને બેઅસ છે.

૧૦૯૪ મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સરકો સારું લાવણુ (શાક) છે.

ફાયદો મસાબીહમાં રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) એક વાર ઘરમાં રોટલાની સાથે શાક માંગ્યું. લોકોએ કહ્યું કે બીજું કંઇ નથી માત્ર સરકો હાજર છે. હજરતે તે માંગ્યો. ફરી હજરત તેને ખાતા હતા અને ફરમાવતા હતા "સરકો સારું લા-

વણુ છે" સરકાની તારીફ એ કારણથી ફરમાવી. પ્રથમ આ કે સરકો ઓછા ખરચની ચીજ છે. તેને માટે ઘણા સામાનની જરૂર નથી. એક વાર બનાવ્યો મુદત સુધી કામ આવે છે. તો સતોષવાળા માટે આ ઘણી ઉમદા ચીજ છે. બીજું આ કે બલગમના સબબથી ઘણી બીમારી થાય છે અને સરકો બલગમને કાપી દૂર કરે છે.

૧૦૯૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં હફસા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અબ્દુલ્લાહ સારો માણસ છે જો તે તહજજોદની નમાઝ પણ પઢતો હોય.

ફાયદો અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે મેં સ્વપ્નામાં જોયું કે મને બે ફિરસ્તા દોજખમાં પકડી લઇ જાય છે. મેં દોજખને જોઇ કહ્યું ખોદાની પનાહ. ત્યારે ત્રીજા ફિરસ્તાએ કહ્યું તું ના ડર. આ સ્વપ્નું મેં મારી બેહેન હફસાને કહ્યું. હફસા (રદી) એ હજરત (સલ) ને કહ્યું. ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. રિવાયત છે કે તે રાતથી અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) ઘણું ઓછું સૂતા હતા. આથી જણાયું કે તહજજોદની નમાઝને દોજખથી બચાવવામાં ઘણી તાસીર છે.

૧૦૯૬ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દૂધાર ઊંટડી ખેરાત કરવામાં શું ઉમદા સદકો છે. અને દૂધાર બકરી ખેરાત કરવામાં કેવી ખૂબીનો સદકો છે. સવારમાં એક વાસણ ભરે અને સાંજે બીજું વાસણ ભરે.

ફાયદો દૂધાર ઊંટડી અને બકરીના ખેરાત કરવાને એટલાં માટે પસંદ કર્યું કે દર રોજ તેનો લાભ મળે છે, તો સવાબ પણ તેનો દર રોજ મળે છે.

૧૦૯૭ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું ઉમદા વાત છે દરેક ગુલામ માટે, અને એક રિવાયતમાં છે શું ઉમદા વાત છે ગુલામ માટે કે અલ્લાહની ઇબાદત તથા માલિકની ખીજમત સારી રીતે કરીને મરી જાય, તેને માટે શું ઉમદા વાત છે.

ફાયદો ઇબાદત કરનાર તથા મીયાનો તાબેદાર ગુલામની તારીફ એટલાં માટે કરી કે તેણે બે માલિકોને રાજી રાખ્યા. ખરેખરા માલિકને પણ અને મજાઝી માલિકને પણ.

૧૦૯૮ મુસલિમમાં અદી બીન હાતેમ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બુરો ખતીબ (ભાષણ કરનાર)તું છે. તું કહે અને જે કોઇ અલ્લાહની તથા તેના રસૂલની નાફરમાની કરે. (તે ગુમરાહ થયો) "આ હજરતે (સલ) તે પુરૂષને કહ્યું કે જેણે હજરત (સલ) ની આગળ ખુતબો પઢયો તેમાં કહ્યું "જે કોઇ અલ્લાહની અને તેના રસૂલની તાબેદારી કરે તેણે માર્ગ મેળવ્યો અને જેણે બંનેની † નાફરમાની કરી તે ગુમરાહ થયો."

ફાયદો તે ખતીબને બુરો ખતીબ એટલાં માટે ફરમાવ્યો કે તેણે ખોદા અને રસૂલને એક શબ્દમાં મેળવ્યા હતા [અને કહ્યું "બંનેની નાફરમાની] ફરી તેને અદબ શીખવ્યો કે જૂદા જૂદા કહે [અલ્લાહની તથા તેના રસૂલની]

૧૦૯૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બુરૂં ખાણું તે વલીમાનું ખાણું છે જેમાં તવંગરોને નોતરાય અને ફકીરો તજાય. અને જે દાવત કબૂલ નહીં કરે તો તેણે અલ્લાહની તથા તેના રસૂલની નાફરમાની કરી.

ફાયદો ઘણી ખરી ટેવ આ છે કે શાદીના ખાણા [વલીમા] માં ભાઇ બંદ તથા માલદારો સિવાય ગરીબોને પૂછતા નથી માટે તેને બૂરૂં ફરમાવ્યું. તો જણાય આવ્યું કે જો ગરીબોને પણ નોતરશો તો બુરાઇ પણ મટી જશે. અને દાવત નહીં કબૂલ કરવાની બુરાઇ એટલાં માટે ફરમાવી કે ખોદા અને રસૂલની મરજી આ છે કે મુસલમાનો આપસમાં મોહબ્બત અને મિલાપથી રહે. અને દાવત કરવી તથા દાવતને કબૂલ રાખવી મોહબ્બત

† વિચારવાનું છે કે રસૂલુલ્લાહ (સલ) નામિઝાજ મોબારકમાં કેટલી એહતેયાત હતી કે જ્યાં શિર્કની બો જણાતી તેથી પણ મનાઇ કરતા. અને લોકો ખુલ્લી રીતે શિર્કના શબ્દો બોલતાં શરમાતા નથી. કોઇ કહે છે કે અલ્લાહ રસૂલનો હવાલો. કોઇ કહે છે કે અલ્લાહ પંજતન તારી મદદ કરે. કોઇ કહે છે કે અલ્લાહ રસૂલ આબાદ રખે. જુઓ તો અલ્લાહજ સાંભળનાર છે તેજ આબાદ રાખનાર છે તેનાજ હવાલામાં સોંફવાનું છે. અને તેનાથીજ મદદ માંગવાની છે. ગુા. મો.

વધવાના કારણો છે. તો જેણે દાવત કબુલ નહીં કરી તેણે મોહબ્બત તોડી. તો તેણે ખોદા તથા તેના રસુલની મરજી છોડી.

૧૧૦૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બુરી વાત છે દરેક મુસલમાનને કે તે કહે કે ફલાણી ફલાણી આયત હું ભૂલ્યો, પણ તે ભુલાવાયો છે. અને તમો કુરઆનને યાદ કરતા રહો. કેમકે તે દોરડીથી પગ બંધાયલા ઊંટને છુટી નહાસવા કરતાં પુરૂષોના સીનાથી ઘણું જલદી નહાસે છે.

ફાયદો ઊંટ જ્યાં દોરડીથી છુટયું કે નહાસ્યું એવીજ તરેહ જ્યારે કુરઆનના હાફેજે થોડા દિવસ ગફલત કરી અને દોર કરવો છોડયો કે તે ભૂલી જાય છે. કારણ કે કુરઆનમાં મોતશાબેહ [મલતી આયત] ઘણી છે. જરા સરખી ગફલત કર્યાથી કાબુમાંથી જતું રહે છે. માટે હજરતે [સલ] તાકીદ ફરમાવી છે કે હમેશ તેનો દોર અને તકરાર કર્યા કરે, કે જેથી આવી ઉમદા નેઅમત જે ઘણી મેહનત મશકતથી હાથ લાગી છે તે મફતમાં બરબાદ થાય નહીં. કુરઆન ભૂલવવું મોટો ગુનોહ છે એને આસાન વાત જાણે નહીં. અને આજે ફરમાવ્યું કે એમ કહે નહીં કે હું કુરઆનને ભૂલ્યો. કારણ કે કુરઆનનું ભૂલવું ગુનોહ છે માટે એવી તરેહ નહીં કહે. કેમકે એમાં બે પરવાઈ જણાય છે અને શરીઅત વિરૂદ્ધ વાત પર બહાદુરી કરવી (જુરઅત) સિદ્ધ થાય છે.

ફસલ ૩ જી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે ઐન તથા ઐનમા છે.

૧૧૦૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હું ચાલતો હતો એવી હાલતમાં મેં આસમાનથી અવાજ સાંભળ્યો તો મેં મારૂં માથું ઉંચકયું તો જે ફિરશતો મારી પાસે હેરામાં આવ્યો હતો તે આસમાન જમીનની વચ્ચે કુરસી ઉપર બેઠો છે. તો હું તેનાથી ડરીને કાંપવા લાગ્યો. ફરી હું ઘર આવ્યો ને કહ્યું કે મને કામલ ઓઢાવો કામલ ઓઢાવો. તો લોકોએ મને કામલ ઓઢાવી. ફરી આ આયતો ઉતરી "ઓ ચિંઆેઠી ઓઢનાર ઉઠ ને (લોકોને ખોદાના અજાબથી) ડરાવ અને તારા પરવરદિગારની મોટાઇ કર (એટલે અલ્લાહો અકબર કહે.) અને તારાં કપડાંને પવિત્ર કર અને પલીદી (એટલે બુત પરસ્તી) છોડ. (એટલે બુત પરસ્તીથી લોકોને મનાઇ કર"

ફાયદો પ્રથમ ઇકરાની સુરા ઉતરી ફરી લગભગ ત્રણ વર્ષ સુધી વહી નહીં આવી. ફરી યા ઐયોહલ મુદસ્સેર ની સુરા ઉતરી. ત્યારે હજરતે કાફેરોનો મુકાબલો અને વાત ચીત શરૂ કરી.

૧૧૦૨ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે હું સુતો હતો કે જમીનના ખજાના મારી આગળ થયા. ફરી મારા હાથમાં સોનાના બે કંગણ નખાયાં, જે મને ભારી પડયાં અને મને ગમમાં નાંખ્યો. ફરી મને વહી થઇ કે તું તેઓને ફુંક માર. મેં તેઓ પર ફુંક મારી તો તે જતાં રહ્યાં. મેં તેઓની તાબીર [મતલબ] બે જુઠાની કરી કે જે બેની વચ્ચે હું છું (૧) સનઆવાળો અને (૨) યમામા વાળો.

ફાયદો સનઆ યમનમાં એક શેહેર છે. હજરતના વખતમાં ત્યાં એક શખ્સ જાહેર થયો હતો. એટલે અબુલ અસવદ અનસી તે પેગમ્બરીનો દાવો કરતો હતો. અને હજરત (સલ) ની પેગમ્બરીનો નકાર પણ કરતો નહોતો. તો તે હજરતની સામે ફેરોઝ દેલમીને હાથે મરાયો હતો. અને યમામા અરબનો એક ઇલાકો છે. ત્યાં મોસૈલમા કજ્જાબ હજરત (સલ) ની પેગમ્બરીમાં ભાગ થવાનો દાવો કરતો હતો. તો તે સિદ્દીક અકબર (રદી) ની ખીલાફતમાં વહશીને હાથે માર્યો ગયો. હજરત (સલ) ને ખ્વાબમાં અલ્લાહે ઇસ્લામની ફતેહ દેખાડી. માત્ર આ બે જુઠાઓની ફિકર હતી. તો ખોદાએ

તેઓને પણ બરબાદ કર્યાં. આથી જણાયું કે પુરૂષ જો ખ્વાબમાં હાથમાં કંગણ જુએ તો તેની તાબીર તંગદસ્તી અને ચિન્તા છે. ખ્વાબની તાબીર જાણનારાઓએ લખ્યું છે કે જો ખ્વાબમાં મરદ ઓરતનું ઘરેણું પેહેરેલું જુએ તો તે બુરૂં છે. પણ હાંસડી ગળામાં જોવી સારી ચાકરી મળવાની નિશાની છે. અને પગમાં ગજરો (કે કલ્લાં) જોવાં કેદ થવાની નિશાની છે. વલ્લાહો આલમ.

૧૧૦૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે હું ઊંઘમાં હતો મારી પાસે દૂધનો એક પ્યાલો લવાયો. ફરી મેં તેથી પીધું તે એટલાં સુધી કે મારૂં ટસ થવું મારા નખથી નીકળતું જોવું છું. (એટલે હું સારી રીતે ધરાયો). ફરી મારૂં બચેલું મેં ઓમર બીન ખત્તાબ (રદી) ને આપ્યું. લોકોએ કહ્યું કે આપે એની શી મતલબ લીધી છે ? હજરતે (સલ) કહ્યું કે ઇલમ (તથા સમજ).

ફાયદો આ હદીસથી તાબીરવાળાઓએ કહ્યું છે કે જે કોઇ દૂધ ખાતાં પીતાં ખ્વાબમાં જુએ તેને ઇલમ મળશે. કારણ કે જેવી રીતે દૂધ દેહની જીન્દગીનું કારણ છે વિષેશ કરી બાળપણમાં તેવી રીતે ઇલમ આત્માની જીન્દગીનું કારણ છે. આ હદીસથી ઘણીજ ઉમદા ફજીલત હજરત ઓમર ફારૂક (રદી) ની સિધ્ધ થઇ કે તેવણ નોબુવવતના ઇલમના મોટા ભેદ જાણનાર હતા. એજ કારણથી તેમની ખિલાફતમાં સઘળા મુલકોમાં ઇસ્લામ પ્રગટ થયું. અને દરેક શેહેરમાં દીનના ઇલમની ઘણી ચરચા થઇ.

* ૧૧૦૪ બોખારીમાં અબુહોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે હું ઊંઘમાં હતો એક ટોલું સામે આવ્યું. તે એટલાં સુધી કે મેં તેઓને ઓલખ્યું. તેઓની અને મારી વચ્ચેથી એક પુરૂષ નીકળ્યો ને કહ્યું આવો. મેં કહ્યું કયાં (એઓને લઇ જશે)? તેણે કહ્યું ખોદાની કસમ અગ્નિમાં. મેં કહ્યું તેઓનો શો હાલ છે ? (એટલે તેઓએ શી કસુર કરી ?) તેણે કહ્યું તેઓ તારા પછી તેઓના વાંસા તરફ પાછા ફર્યા. (એટલે ઇસ્લામ છોડી મુરતદ થયા હતા.) ફરી એક ટોલું સામે આવ્યું તે એટલાં સુધી કે મેં તેઓને પેહેચાન્યું. મારી તથા તેઓની વચ્ચે એક પુરૂષ નીકળ્યો ને કહ્યું આવો. મેં કહ્યું કે કયાં (તેઓને લઇ જાય છે)? તેણે કહ્યું કે ખોદાની કસમ અગ્નિમાં. મેં કહ્યું કે તેઓનો શો હાલ છે ? તેણે કહ્યું કે તેઓ પોતાના વાંસા તરફ પાછા ફર્યા. હું નહીં ધારતો કે તેઓમાંનો કોઇ છૂટે. પણ ભટકી છૂટેલાં વગર વાલી વારેસનાં ઊંટોની જેમ થોડા બચે છે.

ફાયદો એટલે તે લોકોમાંથી મુકિત પામનારા લોકો થોડાં છે જેઓએ મુરતદ થયા પછી તોબા કરી. હજરત [સલ] ની વફાત પછી અરબના કેટલાંક હજાર નવા મુસલમાનો મુરતદ થયા હતા. જકાતનો નકાર કરતા હતા. સિદ્દીકે અકબરે (રદી) પોતાની ખિલાફતમાં તેઓને કતલ કર્યાં. તેજ લોકોનું પરિણામ ખોદાએ હજરત (સલ) ને સ્વપ્નામાં બતાવ્યું. કેટલાક બદ મજહબ આ હદીસની મતલબ દુશમનાઇથી આવી રીતે ઉલટી બયાન કરે છે કે તે મુરતદોની મતલબ મઆજલ્લાહ હજરતના સહાબા છે. તો તે તદન સત્ય વાતને ઢાંપવી છે. તેઓનો આજ દ્રષ્ટાંત છે કે કોઇએ કોઇ ભૂકાને પૂછયું કે બેને બે કેટલાં થાય છે ? તેણે કહ્યું કે ચાર રોટલી. હજરત (સલ) ના સહાબાની બુજોરગી કુરઆન તથા હદીસમાં સામટી રીતે તથા વિસ્તારથી હજારો જગ્યા ખુલ્લી રીતે પ્રગટ છે. આ ખોટી ધારના તેઓ વિષે કોઇ દીનદાર અકલવાળો કરશે નહીં. કારણ કે સહાબા તો મુરતદોના કતલ કરનાર છે. આ તો હમત તો તેઓ તરફ કોઇ રીતે લાગુ પડી શકતું નથી. ખોદાની માર તે કાળા દિલોપર કે જેઓ જાણી બુજીને સત્ય વાત છુપાવે છે.

૧૧૦૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ સઇદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યુ કે એવી હાલતમાં કે હું ઊંઘમાં હતો લોકોને જોઊં છું કે મારી આગળ કરવામાં આવે છે. અને તેઓ પર કુડતા છે. તેમાંનો કોઇ કુડતો છાતી સુધી પોહોંચ્યો છે. અને કોઇ તેથી નીચે છે. અને ઓમર બીન ખત્તાબ મારી આગળ લાવવામાં આવ્યા અને તેના પર એક કુડતો છે કે જેને તે ઘસડી રહ્યા છે (એટલે ઘણોજ લાંબો હતો) સહાબાએ કહ્યું આપે એની શી મતલબ

લીધી. ઓ રસૂલુલ્લાહ ! હજરતે કહ્યું કે દીનની.

ફાયદો દીન અને કુડતામાં આ મલતા પણું છે કે જેવી રીતે કુડતો બદનને ઢાંકે છે સરદી ગરમીથી બચાવે છે તેમ દીન પણ રૂહ તથા દિલની સમ્ભાળ કરે છે. અને કુફર તથા ગુનાહથી બચાવે છે. આ હદીસથી સિદ્ધ થયું કે ઓમર ફારૂક (રદી) નું દીન ઘણુંજ સંપૂરણ હતું અને હદથી વધેલું હતું.

૧૧૦૬ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે હું ઊંઘમાં હતો હું મને એક કૂવા ઉપર જોવું છું કે જે પર ડોલ છે. ફરી ખોદાએ જેટલું ચાહ્યું તેટલું પાણી મેં ખેંચ્યું. ફરી તેને ઇબન અબી કોહાફાએ (એટલે સિદ્દીકે અકબરે) લીધી. ફરી તેણે એક કે બે ડોલ કાઢી પણ તેના કાઢવામાં ધીમા પડું (કે સુસ્તી) હતું. અલ્લાહ તેને માફ કરશે. ફરી તે ડોલ કોસ બની. ફરી તેને ઓમર બીન ખત્તાબે લીધો. તો મેં તો માણસોમાં એવો જોર વાળો દીઠો નથી કે જે ઓમરની જેમ ખેંચતો હોય. તે એટલાં સુધી કે લોકોએ પોતાના ઊંટોને ટસ કરી (પીયાસ તદન બુઝાવી) અલાહેદા બેસડાવ્યાં

ફાયદો અરબમાં ઊંટો ઘણાં હતાં. અને દસ્તુર છે કે પાણી પાતી વેળા ઊંટોને કૂવા ઉપર લાવે છે ફરી સર્વને સારી રીતે પાઇને અલાહેદા જગ્યા ઉપર બેસાડે છે. તો ડોલ ખેંચવાની મતલબ દીનની સરદારી છે. આ હદીસમાં દીનની ચઢતી અને સિદ્દીકે અકબર તથા ફારૂક (રદી) ની ખિલાફતનો ઇશારો છે. એટલે હજરત (સલ) પછી સિદ્દીક [રદી] ખલીફા થશે અને એક બે ડોલ આહિસ્તાથી કાઢશે. એટલે ખિલાફતની મુદત આછી થશે. તેમના વખતમાં ઇસ્લામ જહાનમાં સારી રીતે નહીં ફેલાશે. જેમકે સિદ્દીક (રદી) કુલ બે વર્ષ ખલીફા રહ્યા. એ મુદતમાં મોસૈલેમા કજ્જાબ તથા મુરતદોને મારી અરબનું ઇસલામ મજબુત કરી શામનો કંઇક દેશ ફતેહ કર્યો હતો, ને તેમનો ઇનતેકાલ થયો. ફરી ઓમર ફારૂક (રદી) ખલીફા થયા. દસ વર્ષ ખલીફા રહ્યા. તેમના વખતમાં જહાનમાં સારી રીતે ઇસ્લામ પ્રગટ થયું. શામનો મુલક મિસર, ઇરાન, એરાક, અને રૂમનો મોટો ભાગ ફતેહ થયાં. અને ચાર હજાર મોટાં મોટાં શેહરો પ્રગણાઓ સહીત ફતેહ થયાં. અને ચાર હજાર જુમઆ મસજીદો તૈયાર થઇ. અને ચાર હજાર મન્દિરો તોડાઇ. અને અગણીત ખજાના મુસલમાનોમાં વેહેંચાયા. લોક આસુદા હાલતના તવંગર થયા. હજરત (સલ) પછી જે થવાનું હતું તે ખોદાએ હજરત [સલ] ને ખ્વાબમાં દેખાડયું.

* ૧૧૦૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે હું ઊંઘમાં હતો હું મને જંનતમાં જોવું છું. તો એક સ્ત્રી મેહેલની એક તરફ વોજૂ કરે છે. ફરી મેં કહ્યું કે આ કોનો મેહેલ છે ? ફિરસ્તાએ કહ્યું કે ઓમરનો. તો મને ઓમરની ગેરત યાદ આવી ને ફરી હું પીઠ દઇને પાછો ફર્યો. (એટલે મરદને તેની ઓરત પાસે અજનબી મરદના જવાથી ગેરત અને જોશ આવે છે. માટે હું તે ઓરત પાસે નહીં ગયો) *

ફાયદો બોખારીમાં પૂરી રિવાયત આવી રીતે છે કે ઓમર ફારૂકે (રદી) જ્યારે હજરત (સલ) થી આ સાંભળ્યું તો રડવા લાગ્યા અને અરજ કરી કે ઓ હજરત ! શું આપ પરજ મને ગેરત આવતે. એટલે એ વાત મારાથી બનવા જોગ નથી. આ હદીસમાં ઓમર ફારૂક (રદી) ને જંનતની બશારત છે. અને તે વોજૂ કરનારી સ્ત્રી હૂર હતી.

૧૧૦૮ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે હજરત ઐયુબ નાગા થઇને ગોસલ કરતા હતા તેમના ઉપર સોનાના તીડનું એક ટોલું

* એને મલતી રિવાયત મિરકાત જીલદ ૫ પૃષ્ઠ ૫૩૪માં હજરત મોઆજથી છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હું જંનતમાં દાખલ થયો તો ત્યાં અચાનક એક સોનાનો મેહેલ નજર આવ્યો. તો મેં કહ્યું કે આ મેહેલ કોને માટે છે ? તેઓએ કહ્યું કે એક જુવાન કોરેશી માટે. તો મેં ધાર્યું કે તે હુંજ છું. મેં કહ્યું કે તે કોણ છે ? તેઓએ કહ્યું કે ઓમર બીન ખત્તાબ. તો જો હું તારી ગેરતને નહીં યાદ કરતે તો હું તેમાં દાખલ થાત. ગુ. મો.

આવ્યું તો ઐયુબ પોતાના કપડામાં ખોબાથી ભરવા લાગ્યા. ફરી તેમના પરવરદિગારે કહ્યું ઓ ઐયુબ ! શું તને મેં માલદાર તથા જે ચીજ જુએ છે તેથી બે પરવા નથી કર્યો. (એટલે તું મોહતાજ નથી. શા માટે એને ભેગાં કરે છે) હજરત ઐયુબે કહ્યુ કેમ નથી કર્યો ! તારી ઇજ્જતની કસમ મને માલનીતો પરવા નથી. પણ તારી બરકત [અને ઇનાયતની] તો પરવા છે.

ફાયદો એટલે આ માલનું લેવું ગરીબાઇને લીધે નથી પણ તારી બખ્શીશ સમજીને લઊં છું. કેમકે ગુલામ માલિકની ઇનાયત કરેલી ચીજથી કોઈ હાલતમાં બે પરવા થઇ શકતો નથી. કેમકે તેની ખુશી માલિકની મેહેરબાની પર છે, માલ પર નથી. આ હદીસથી જણાયું કે નાગા ગોસલ કરવું દુરૂસ્ત છે. અને માલદારને જો વગર લાલચે અને વગર તલાશ કરે માલ મળે તો તને ખોદાની ઇનાયત સમજીને લેવો એ તવક્કોલ વિરૂદ્ધ નથી.

૧૧૦૯ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે એક પુરૂષ જમીનના કોઇ જંગલમાં હતો કે તેણે વાદળીમાં એક અવાજ સાંભળ્યો કે ફલાણાના બાગને પા. ફરી તે વાદળી હટી ગઇ, ને પોતાનું પાણી એક પત્થરેલી જમીનમાં રેડયુ. તો ત્યાંના તાલાઓમાંનું એક નાલું તે સઘળા પાણીથી કાંઠે કાંઠ ભરાઇ ગયું. ફરી તે પુરૂષ વરસતા પાણીની પાછળ ગયો તો એકા એક એક પુરૂષ પોતાના બાગમાં ઉભો છે. પોતાના પાવડાથી પાણીને અહીં તહીં કરે છે. એણે (તે બાગવાળાને) કહ્યું ઓ ખોદાના બંદા તારૂં શું નામ છે ? તેણે તે નામ કહ્યું જે એણે વાદળીમાં સાંભળ્યું હતું. ફરી તે બાગવાળાએ કહ્યુ ઓ ખોદાના બંદા તું શા માટે મારૂં નામ પૂછે છે ? તેણે કહ્યું કે જે વાદળીનું આ પાણી છે તેમાં મેં એક અવાજ સાંભળ્યો કે કોઇ તારૂં નામ લઇને કહે છે કે ફલાણાના બાગને પા. ફરી તે પુરૂષે કહ્યું કે તું (ખોદાના આ એહસાનના બદલામાં) કેવી રીતે કરશે ? બાગ વાળાએ કહ્યું કે જ્યારે તેં આ કહયું તો હું એથી જે પાકશે તેને જોઇશ. ફરી તેમાંનો ત્રીજો ભાગ સદકો કરીશ. અને હું તથા મારા ઘરવાળા ત્રીજો ભાગ ખાઇશ અને ત્રીજો ભાગ પાછો એમાં લગાડીશ.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે આવકમાંથી ત્રતીઅંશ માલ ખોદાના માર્ગમાં ખરચ કરવો મુસ્તહબ છે. અને જણાયું કે ફિરશતા ખોદાના હુકમ પ્રમાણે વરસાવે છે. અને તે હુકમ નામ નિશાનને સાથે થાય છે કે ફલાણો મુલક ફલાણી જગ્યા અને ફલાણા બાગ કે ખેતરમાં વરસાવો. એવીજ રીતે દુન્યાના સર્વ કામ હુકમ પ્રમાણે ફિરસ્તા કરે છે. તો મુસલમાનને લાજેમ છે કે જે નેઅમત તેને મળે ફરી તે જાનની હોય કે માલની હોય તો પોતાના રબ્બની શુકર ગુજારી કરે (તેનો ઉપકાર માને) તેને ભાગ જોગે બનેલું સમજે નહીં. પણ પોતાને માટે ખોદાની દેણ સમજે.

*૧૧૧૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં માલિક બીન સઅસઆ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે હું હતીમમાં સૂતેલો હતો. અને કદી હજરતે કહ્યું છે હિજર * માં સૂતેલો હતો કે મારી પાસે કોઇ આવનાર આવ્યો. ફરી તેણે ફાડયું. રાવી કહે છે કે મેં હજરત (સલ) થી સાંભળ્યું કે કહેતા હતા કે તેણે અહીંથી અહીં સૂધી (એટલે સીનાની નીચેથી તે દુંટી સૂધી) ચીર્યું. ફરી મારા દિલને કાઢયું. ફરી મારી પાસે સોનાનું તશત (લગન) લવાયું જે ઇમાનથી ભરેલું હતું. ફરી મારૂં દિલ ધોવાયું ફરી તેજ જગ્યા પાછું મુકાયું. ફરી મારી આગળ એક જાનવર સ્વારીનું લવાયું કે જે ખચ્ચરથી નાનું અને ગધેડાથી મોટું ઉજળું હતું [એટલે બોરાક]. તે પોતાના ડગલાને મદે નજર ઉપર મુકતું હતું. ફરી હું તેપર સ્વાર કરાયો †

* બૈતુલ્લાહ પાસે એક વધારાનો તુકડો છે જે કોઇ વખતમાં બૈતુલ્લાહમાં હતો તેનું નામ હતીમ તથા હિજર છે. ગુ. મો.

† ઇબને હજર અસકલાની (રહ) કહે છે કે ઇબને હિબ્બાનની સહીહમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે બોરાક પર હજરત (સલ) ની પાછલ જીબરઇલ પણ સ્વાર થયા હતા. અને હારેસની મુસનદમાં રિવાયત છે કે બોરાક પર હજરત [સલ] આગળ બેઠા અને પછવાડે જીબરઇલ [અલે] બેઠા. વાંચો સીરતે મોહમ્મદીયા. પૃષ્ટ ૧૩૦ ગુ. મો.

ફરી મને જીબ્રઈલ લઇ ચાલ્યા તે એટલાં સુધી કે પેહેલે આસમાને આવ્યા. જીબ્રઇલે દરવાજો ખોલાવવા માંગ્યો. ચોકીદાર ફીરસ્તાએ કહ્યું કે આ કોણ છે? કહ્યું કે હું જીબ્રઇલ છું. તેણે કહ્યું અને તારી સાથે કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું કે મોહમ્મદ છે. તેણે કહ્યું કે શું તે તેડા યલો છે. જીબ્રઇલે કહ્યું કે હા, તેણે કહ્યું ભલે પધાર્યાં. સારો આવનારો આવ્યો. ફરી દરવાજો ખોલાયો. ફરી જ્યારે હું દાખલ થયો તો જોવું છું કે આદમ ત્યાં છે. જીબ્રઇલે [અલે] કહ્યું કે આ તારો બાપ આદમ છે. ફરી મેં તેમને સલામ કરી. તેવણે મને સલામનો જવાબ વાળી ને કહ્યું શું મજેના દીકરો અને શું મજેનો પેગમ્બર પધાર્યો. ફરી મને જીબ્રઇલે ચઢાવ્યો તે બીજે આસમાને આવ્યો. ફરી તેણે દરવાજો ખોલાવ્યો ચોકીદારે કહ્યું કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું હું જીબ્રાઇલ છું. તેણે કહ્યું અને તારી સાથે કોણ છે? કહ્યું કે મોહમ્મદ. ચોકીદારે કહ્યું શું તેડું થયું છે? જીબ્રઇલે કહ્યું કે હા, તેણે કહ્યું ભલે પધાર્યા સારો આવનારો આવ્યો. ફરી દરવાજો ખોલાયો. જ્યારે હું દાખલ થયો તો જોવું છું કે યહ્યા તથા ઇસા (અલે) બંને માસી માસીના છે. જીબ્રઇલે કહ્યું કે આ યહ્યા છે અને આ ઇસા, તું બંનેને સલામ કર. ફરી મેં સલામ કરી. તે બંનેએ સલામનો જવાબ વાળ્યો. ફરી કહ્યું શું નેક ભાઇ અને નેક નબી પધાર્યો. ફરી મને ત્રીજે આસમાને ચઢાવ્યો. ફરી તેણે દરવાજો ખોલાવ્યો તો કહેવાયું કે આ કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું કે હું જીબ્રઇલ છું. કહ્યું અને તારી સાથે કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું મોહમ્મદ. કહ્યું કે શું તે તેડાયો છે? જીબ્રઇલે કહ્યું હા, કહ્યું કે ભલે પધાર્યાં સારો આવનાર આવ્યો. ફરી દરવાજો ખોલાયો. જ્યારે હું દાખલ થયો તો જોવું છું કે ત્યાં યુસોફ (અલે) છે. જીબ્રઇલે કહ્યું કે આ યુસોફ છે. તેને સલામ કર મેં તેને સલામ કરી તેણે મને જવાબ વાળ્યો ને કહ્યું નેક ભાઈ અને નેક નબી પધાર્યાં. ફરી મને ચઢાવ્યો તે એટલાં સુધી કે ચોથે આસમાને પોહોંચ્યો. ફરી જીબ્રઇલે દરવાજો ખોલાવ્યો. ચોકીદારે કહ્યું કે આ કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું કે હું જીબ્રઇલ છું. તેણે કહ્યું અને તારી સાથે કોણ છે? કહ્યું મોહમ્મદ. તેણે કહ્યું શું તે તેડાયો છે? જીબ્રઇલે કહ્યું કે હા, તેણે કહ્યું ભલે પધાર્યાં સારો આવનાર આવ્યો. ફરી દરવાજો ખોલાયો. જ્યારે હું દાખલ થયો તો જોવું છું કે ઇદરીસ (અલે) છે. જીબ્રઇલે કહ્યું આ ઇદરીસ છે તું એને સલામ કર. ફરી તેને સલામ કરી તેણે મને જવાબ વાળ્યો. ફરી કહ્યું નેક ભાઇ અને નેક નબી પધાર્યાં. ફરી મને ચઢાવ્યો તે એટલાં સુધી કે પાંચમે આસમાને પોહોંચ્યો. ફરી તેણે દરવાજો ખોલાવ્યો ચોકીદારે કહ્યું આ કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું હું જીબ્રઇલ છું. તેણે કહ્યું અને તારી સાથે કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું મોહમદ. તેણે કહ્યું શું તેને તેડું થયું છે? કહ્યું કે હા, તેણે કહ્યું ભલે પધાર્યાં સારો આવનાર આવ્યો. ફરી જ્યારે હું દાખલ થયો તો જોવું છું કે હારૂન (અલે) છે. જીબ્રઇલે કહ્યું આ હારૂન છે તેને સલામ કર. ફરી મેં તેને સલામ કરી. તેણે જવાબ વાળ્યો ને કહ્યું નેક ભાઇ તથા નેક નબી પધાર્યાં. ફરી મને ચઢાવ્યો તે એટલાં સુધી કે છઠે આસમાને પોહોંચ્યો ફરી જીબ્રઇલે દરવાજો ખોલાવ્યો. ચોકીદારે કહ્યું આ કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું હું જીબ્રઇલ છું. તેણે કહ્યું અને તારી સાથે કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું મોહમ્મદ. તેણે કહ્યું શું તે તેડાયો છે? જીબ્રઇલે કહ્યું હા, તેણે કહ્યું ભલે પધાર્યાં. સારો આવનાર આવ્યો. ફરી જ્યારે દાખલ થયો તો જોવું છું કે મુસા (અલે) છે. જીબ્રઇલે કહ્યું આ મુસા છે તેને સલામ કર. મેં તેને સલામ કરી. તેણે જવાબ વાળ્યો. ફરી કહ્યું નેક ભાઇ તથા નેક પેગમ્બર પધાર્યાં. ફરી જ્યારે હું ત્યાંથી આગળ વધ્યો તો મુસા રડયા. તેમને કહેવાયું કે શા માટે રડો છો. મુસા (અલે)એ કહ્યું હું એટલાં માટે રડું છું કે આ ગુલામ (છોકરો) મારી પાછળ આવ્યો તેની ઉમ્મતના લોકો મારી ઉમ્મતના લોકો કરતાં ઘણાં જંનતમાં જશે. ફરી મને સાતમે આસમાને ચઢાવ્યો. ફરી જીબ્રઇલે દરવાજો ખોલાવ્યો. ચોકીદારે કહ્યું આ કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું હું જીબ્રઇલ છું, તેણે કહ્યું અને તારી સાથે કોણ છે? જીબ્રઇલે કહ્યું મોહમ્મદ. તેણે કહ્યું શું તે બુલાવાયો છે? જીબ્રઇલે કહ્યું હા, તેણે કહ્યું ભલે પધાર્યાં સારો આવનાર આવ્યો. ફરી જ્યારે હું દાખલ

થયો તો જોવું છું કે ઇબરાહીમ છે. જીબરઇલે કહ્યું આ તારો બાપ ઇબરાહીમ (અલે) છે, તું તેને સલામ કર. ફરી મેં તેને સલામ કરીને તેણે મને સલામનો જવાબ વાળ્યો. ફરી કહ્યું નેક દીકરો અને નેક નબી પધાર્યા છે. ફરી હું સિદરતુલ મુનતહા [નામના બોરડીના ઝાડ] તરફ પોહોંચાડાયો. તો જોવું છું કે તેના બોર હજર [ગામ]ના માંટલાં જેટલાં છે. અને તેનાં પાંદડાં હાથીના કાન શરખાં છે. જીબરઇલે [અલે] કહ્યું આ સિદરતુલ મુનતહા છે. અને જોવું છું કે ચાર નેહેરો છે બે નેહેરો જાહેરની અને બે નેહેરો બાતેનની. ફરી મેં કહ્યું એ જીબરઇલ આ શું છે? તેણે કહ્યું બે બાતેનની તે નેહેરો જંનતમાં છે. અને બે જાહેરની તે નીલ અને ફોરાત છે. ફરી મને બૈતુલ-મામૂર દેખાયું (એટલે ફિરશતાનો કાબા જે હમેશ ફિરશતાઓથી ભરેલો રહે છે) ફરી મારી પાસે એક વાસણ શરાબનું અને એક વાસણ દૂધનું અને એક વાસણ મધનું લવાયું. તો મેં દૂધને લીધું. જીબરઇલે કહ્યું આ પેદાએશી ઇસ્લામ છે તું અને તારી ઉમ્મત તેનાપર છે. ફરી મારાપર દરરોજની પચાસ નમાઝ ફરજ થઇ. ફરી હું પાછો ફર્યો તો મારું ગુજરવું મુસા પાસે થયું. મુસાએ કહ્યું શી ચીજનો તને હુકમ થયો? મેં કહ્યું કે દરરોજ પચાસ નમાઝનો. મુસાએ કહ્યું ખચીત તારી ઉમ્મત દરરોજ પચાસ નમાઝની શકિત નહીં રાખશે. અને ખચીત ખોદાની કસમ મેં તારાથી પેહેલાં લોકોને અજમાવ્યા છે અને ઇસ્રાઇલ ઉપર મેં ઘણો ઇલાજ કર્યો છે. માટે તું તારા પરવરદિગાર પાસે પાછો જા અને તારી ઉમ્મત માટે આસાની માંગ. ફરી હું પાછો ફર્યો તો મારાથી દસ ઘટાડી. ફરી હું મુસા તરફ આવ્યો તો તેણે તેમજ કહ્યું. ફરી હું પાછો ફર્યો તો મારાથી દસ ઘટાડી. ફરી હું મુસા તરફ આવ્યો તો તેણે તેમજ કહ્યું. ફરી હું પાછો ફર્યો તો મારાથી દસ ઓછી કરી. ફરી હું મુસા તરફ આવ્યો તો તેણે તેમજ કહયું. ફરી હું પાછો ફર્યો અને દરરોજ દશ નમાઝનો હુકમ થયો હતો. મુસા તરફ આવ્યો તો તેણે તેમજ કહયું તો હું પાછો ફર્યો તો દરરોજ પાંચ નમાઝનો હુકમ થયો. ફરી હું મુસા પાસે આવ્યો તો તેણે કહયું તને શો હુકમ થયો છે? તો મેં કહયું દરરોજ પાંચ નમાઝનો મને હુકમ થયો છે. મુસા [અલે]એ કહયું ખચીત તારી ઉમ્મત દરરોજ પાંચ નમાઝની શકિત નહીં રાખશે. અને ખચીત તારાથી પેહેલાં મેં લોકોની પરીક્ષા કરી છે. અને ઇસ્રાઇલપર મેં ઘણી મેહેનત લીધી છે. તું પાછો જા અને તારી ઉમ્મત માટે હલકું થવાની માંગણી કર. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હું મારા પરવરદિગારથી માંગતો ગયો તે એટલાં સુધી કે હું શરમાયો (એટલે હવે અરજ કરી શકતો નથી) પણ હવે તો હું રાજી થાઉં છું. અને માનીલું છું. ફરી જયારે હું આગળ વધ્યો તો કોઇ પુકારનારે પુકાર્યો કે મેં મારા ફરજને ચાલુ કર્યું અને મારા બંદાઓથી હલકું કર્યું." કર્તા કહે છે કે મેઅરાજની હદીસ બોખારી તથા મુસલિમ બંનેમાં છે. પણ એ વિષે મેં બોખારીના શબ્દોની તાબેદારી કરી છે.

ફાયદો હતીમ અને હિજર તે જગ્યાનું નામ છે કે જયારે હજરત ઇબરાહીમે (અલે) કાબા બનાવ્યું હતું તો તે કાબામાં દાખલ હતી. જયારે કોરેશે હજરત (સલ)ની નોબુવવત પેહેલાં કાબા બનાવ્યું તો તે કેટલાક ગજની જગ્યાને કાબાથી ઉત્તર તરફ અલાહેદા કરી. કાબાના પાણીનો માર્ગ એજ તરફ છે. આ હદીસથી જણાયું કે હજરત (સલ) મેઅરાજ વેળા હતીમમાં હતા. અને બોખારી તથા મુસલિમની બીજી રિવાયતમાં આવી રીતે છે કે તે વેળા હજરત (સલ) પોતાના ઘરમાં હતા. તો મતલબ આ છે કે પ્રથમ હજરત (સલ) ઘરમાં હતા. ફરી જીબરઇલ (અલે) હજરતને હતીમમાં લઇ ગયા ફરી ત્યાંથી મેઅરાજે ગયા. તો કદી હજરતે (સલ) ઘરનું વર્ણન કર્યું. અને કદી હતીમનું બંને ઠીક છે. અને એક રિવાયતમાં ઉમ્મેહાનીનું ઘર વર્ણાયું છે. ઉમ્મેહાની હજરત અલી [રદી]ની બેહેનનું નામ છે. હજરતનું અને તેણીનું ઘર મળેલું જાણે એકજ ઘર હતું. અને હજર અરબમાં એક જગ્યા છે ત્યાંના માટલાં મોટાં મોટાં થતાં હતાં. અને હજરત (સલ)નો સીનો બે વાર ચીરાઇને સાફ થયો. એકવાર બાળપણમાં કે જેથી ખેલ કુદની ઇચ્છા નહીં થાય. બીજીવાર મેઅરાજ વખતે કે જેથી જુવાનીનો હવસ જોર નહીં પકડે. અને દિલમાં એવી પૂરતી સફાઇ થાય કે અલ્લાહની યાદની લીયાકત ઊંચા દરજા

ની મળી. અને હજરત મુસા (અલે)નું રડવું મઆજલ્લાહ [ખોદાની પનાહ] અદેખાઇને લીધે નહોતું. કારણ કે પેગમ્બર લોક અદેખાઇ વગેરેથી પવિત્ર હોય છે. પણ તેમને પોતાની ઉમ્મત ઉપર અફસોસ આવ્યો કે હું મુદત સૂધી તેઓને સમજાવતો રહ્યો ઘણા મોઅજેઝા દેખાડયા પણ થોડા લોક ઇમાન લાવ્યા તો જંનતમાં પણ થોડા જશે, અને મોહમ્મદ (સલ)ની થોડી ઉમરમાં અગણીત લોક ઈમાન લાવ્યા અને કિયામત સૂધી લાવતા રહેશે તો જંનતમાં મારી ઉમ્મતથી ઘણા દાખલ થશે. અને જો મઆજલ્લાહ અદેખાઈ હોત તો વારેવાર હજરત [સલ]ને કહી પચાસ નમાઝને પાંચ સુધી શા માટે ઓછી કરાવતે? અને હજરત મુસા (અલે) એ હજરત [સલ]ને છોકરો હલકાઈથી કહ્યો નથી. પણ મોટી ઉમરવાળા જુવાનને છોકરો કહે છે. એટલુંજ નહી પણ એથી હજરત [સલ]ની જાણે તારીફ કરી કે ઓછી ઉમર હોવા છતાં આવી મોટી પદવી મેળવી કે સર્વ પેગમ્બરોથી શ્રેષ્ઠ થયા. અને આ જે ફરમાવ્યું કે નીલ તથા ફોરાત સિદરતુલ–મુનતહાને નીચેથી નીકળી છે તેની મતલબ આ છે કે જો તે આલમના પાણીને આ આલમના પાણીથી ઉપમા (તશબીહ) આપીએ તો નીલ અને ફોરાત તે નેહેરોના નમુના છે. અથવા નીલ અને ફોરાતને તેજ નેહેરોથી મદદ મળતી હશે અગર જો અમને જણાતી નથી. વલ્લાહો આલમ. અને સહી મુસલિમની રિવાયતમાં આવી રીતે છે કે પ્રથમ હજરત (સલ) મક્કાથી મસજીદે અકસા એટલે બૈતુલ મોકદ્દસમાં ગયા. ત્યાં બે રકઅત નમાઝ પઢીને આસમાનપર ચઢયા. અને બૈતુલ–મઅમુર જે સાતમાં આસમાનપર છે તેમાં સિત્તેર હજાર ફિરસ્તા બંદગી માટે જાય છે ફરી બીજીવાર કદી તેઓ પાછા નહીં આવતા. અને બૈતુલ–મઅમુર જો કે સાતમાં આસમાનપર છે પણ દરેક આસમાનપર તેની સિધમાં તેવુંજ ઇબાદતખાનું છે. અને કાબા પણ તેનેજ નીચે છે. એમ ધારો કે જો ત્યાંથી પત્થર પડે તો કાબાના ધાબાપર પડે. સહી મુસલિમમાં રિવાયત છે કે હજરત [સલ] પાંચ વખતની નમાઝ પર રાજી થયા તો હુકમ થયો કે એક નમાઝનો સવાબ દસ નમાઝના સવાબ બરાબર મળશે તો પાંચની પચાસ થઇ. તો ઉમ્મતપર આસાની પણ થઇ અને ખોદાની ઠેરવેલી ગણતરી વિરૂદ્ધ પણ નહીં થયું. મેઅરાજ મક્કામાં હિજરતથી એક વર્ષ પ્રથમ થઈ. અને આમાં ઇખતેલાફ (મત ફેર) છે કે મેઅરાજ દેહથી થઈ અથવા આત્માથી થઈ. ઊંઘતાં થઇ અથવા જાગતાં થઇ. અહલે સુંનતનો સહી મજહબ આજ છે કે જાગતામાં આત્મા તથા દેહ બંનેથી થઇ. જેમકે સહી હદીસોથી આજ સિધ્ધ થાય છે. અને જો સ્વપ્નામાં મેઅરાજ થઇ હતે તો ઉમદા ખૂબી તથા મોઅજેઝામાં દાખલ થતે નહીં. અને કુફ્ફારે કોરેશ વધારે ઇનકાર પણ કરતે નહીં. અને બૈતુલ મોકદ્દસની હજરત (સલ)થી સર્વ નિશાનીઓ પૂછતે નહી. અને હજરત આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ)ની રૂહને મેઅરાજ થઇ. દેહ મક્કામાં રહયું. તો ખત્તાબીએ (રહ) કહયું કે હજરત (સલ)ને બે મેઅરાજ થઈ. એક મેઅરાજ રૂહની ને બીજી મેઅરાજ જીસમની. અને આ વાતમાં ઇખતેલાફ છે કે મેઅરાજમાં હજરતે [સલ] ખોદાને જોયો હતો અથવા નહીં. હજરત આએશા, અબુ હોરેરા અને અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી)થી મશહુર રિવાયત આવી રીતે છે કે નહીં જોયો. અને ઘણા મોહદ્દેસો, મોતકલ્લેમીન અને ફોકહાઓનો આજ મજહબ છે. અને અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી)થી એક રિવાયત આવી રીતે છે કે આંખે જોયો. અને અતા [રદી]થી રિવાયત છે કે દિલથી જોયો. વલ્લાહો આલમ. મક્કાથી બૈતુલ મોકદ્દસ જવાનો જે નકાર કરે તે કાફિર છે. કારણ કે કુરઆનમાં એનું સાફ બ્યાન છે. અને બૈતુલ મોકદ્દસથી આસમાને ચઢવાનો નકાર કરે તો બિદઅતી છે.

૧૧૧૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે ત્રણ પુરૂષો જતા હતા તેઓને વરસાદ લાગ્યો જેથી તેઓએ એક પહાડની ખીણમાં પનાહ લીધી. ફરી તે પહાડનો એક પત્થર પહાડની ખીણમાં મોંપર પડયો જેથી તેઓ ઢંકાઇ ગયા. તો એકે બીજાને કહયું કે ખોદાને માટે કોઇ નેક કામ કર્યું હોય

તેને જુઓ, ફરી તેને વસીલે અલ્લાહથી દોઆ કરો. કદાપી અલ્લાહ તમારાથી એને ખોલશે. ફરી તેઓમાંના એકે કહયું ઓ અલ્લાહ ! ખચીત મારાં બે મા-બાપ વૃધ્ધ મોટી ઉમરનાં હતાં. અને મારી સ્ત્રી તથા નાહલાં બાળકો હતાં. હું તેઓ માટે ભેડ બકરી ચરાવતો હતો. ફરી જયારે હું સાંઝના ચરાવી લાવતો તો દોહીને પ્રથમ માબાપથી શરૂ કરતો. બાળકો કરતાં પ્રથમ તેઓને પાતો. એક દિવસે મને ઝાડે દૂર નાંખ્યો (એટલે ચારો ઘણે દૂર મળ્યો) જેથી સાંઝ સુધી હું આવ્યો નહીં. ફરી મેં તે બંનેને જોયાં કે ઊંગમાં છે. જેમ હું દોહતો હતો તેમ મેં દોહયું અને દૂધ લાવ્યો ને તેઓને માથે ઊભો થઇ રહયો, હું તે બંનેને ઊંઘથી જગાડું એ મને ખરાબ લાગતું હતું, અને બાળકોને એઓથી પ્રથમ પાઉં એ મેને ગમતું નહોતું. અને બાળકો (ભૂખને લીધે) મારા પગની પાસે રડતાં ટટલતાં હતાં પણ મારો હાલ અને તેઓનો હાલ એજ પ્રમાણે રહયો. તે એટલાં સુધી કે સવાર થઇ. તો ઓ અલ્લાહ ! જો તું જાણે છે કે આ મેં તારી ખુસી મેળવવા કર્યું છે તો અમારે માટે આ ખીણુ ખોલ, કે અમો ત્યાંથી આસમાનને જોઇયે. ફરી અલ્લાહે તેને થોડો ખોલ્યો ને એઓએ આસમાન જોયું. અને બીજાએ કહયું ઓ અલ્લાહ ! ખચીત એક મારા કાકાની દીકરી હતી. પુરૂષો સ્ત્રીઓપર જે પ્રેમ રાખે છે તેથી ઘણો પ્રેમ હું તેણીપર રાખતો હતો (એટલે હું પુરતી રીતે તેનો મોહિત હતો.) મેં તેનાથી તેની માંગણી કરી (એટલે હરામ કારી ચાહી) તો તેણે નકાર કર્યો. તે એટલાં સુધી કે હું તેને સો ગેની આપું (એટલે સો ગીની એ રાજી થઇ.) તો મેં મેહનત મશક્કત કરીને સો ગેની ભેગી કરી. ને તેણી પાસે તે લાવ્યો. ફરી જયારે હું તેના બંને પગોની વચ્ચે પડયો (સોહબત કરવા લાગ્યો.) તો તેણીએ કહયું ઓ ખોદાના બંદા ! તું અલ્લાહથી ડર. અને મોહર (છાપ)નું જે હક્ક છે તે સિવાય તું તેને ના તોડ. (એટલે નિકાહ શરઇ વગર બાકિરાપણું ના તોડ) તો હું તેણીથી ઉઠી ગયો. તો જો (ઓ અલ્લાહ) તું જાણે છે કે આ મેં તારી રજામંદી ચાહવા માટે કર્યું છે તો અમારે માટે આ ખીણુ ખોલ. તો અલ્લાહે તેને તેઓ માટે ખોલી. અને ત્રીજાએ કહયું ઓ અલ્લાહ ! ખચીત મેં એકને એક ફરક ચોખાને બદલે નોકર રાખ્યો. ફરી જયારે તેણે પોતાનું કામ પૂરૂં કર્યું તો કહયું મને મારૂં હકક આપ. મેં તેનું હકક તેની આગળ કર્યું તો તેને તજી તેનાથી મોં ફેરવ્યું. ફરી હું તેને રોપતો રહયો. તે એટલાં સુધી કે મેં તેથી ગાયો અને તેના ચરાવનાર ભેગાં કર્યાં. ફરી તેણે આવીને કહયું અલ્લાહથી ડર અને મારા હકક વિષે મારા પર જુલમ નોકર. મેં કહયું પેલી ગાયો અને તેના ચરાવનાર તરફ જા, ને લે. તો તેણે કહયું અલ્લાહથી ડર અને હસી નોકર મેં કહયું ખચીત હું તારી હસી કરતો નથી (એટલે ખરેખરો તારોજ માલ છે) તે ગાયો તથા તેના ચરાવનાર તું લે. ત્યારે તે તેને લઇને ચાલી ગયો. તો જો તું જાણે છે કે આ મેં તારી રજામન્દી ઢુંઢવા માટે કર્યું છે, તો જેટલું તે બાકી રહયું છે તે ખોલ. તો અલ્લાહે તે બાકી પત્થર પણ ખોલ્યો.

ફાયદો આ હદીસમાં ઘણા કામના લાભ છે પ્રથમ આ કે સખ્ત મુસીબત અને મોટી બલામાં જયારે કંઇ તદબીર નહીં થઇ શકે તો પોતાની નિર્મળ કરની [ખાલેસ અમલ)નો વસીલો લ્યે. અલ્લાહ તઆલા તેને છોડવશે. બીજો આ કે મા-બાપનું હક્ક પોતાના જાન બીબી બચ્ચાંના હક્કથી મોકદ્દમ (શ્રેષ્ઠ) છે. અને તેમ કરવું ઉમદા નેકી છે. ત્રીજો આ કે શકિત મળ્યા પછી ગુનાહથી બચવું અને માત્ર ખોદાનાજ ખોફથી શહવત (કામ શકિત) દબાવવી, અને મન ઇચ્છા (ખાહેશે નફસાની)ને મટાડવી મોટી કમાલની વાત છે. અને તે ખોદાને ઘણીજ પસંદ છે. ચોથો આ કે હક્કવાળાનું હક્ક અદા કરવું અલ્લાહની રજામંદી (પ્રસન્નતા)નું સારૂં સાધન છે. પાંચમો આ કે જે કોઇ માલિકની વગર રજાએ તેનો અનાજ રોપે તો તે ઉગેલાનો માલિક પણ તેજ માલિક છે.

૧૧૧૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે એક પુરૂષે એક ગાય ઊપર બોજો લાદીને હાંકી, તો પોતે ગાયે તેની તરફ જોઇને કહયું ખચીત હું એને માટે ઉત્પન્ન

થઈ નથી. પણ હું તો ખેતી માટે ઉત્પન્ન થઇ છું,* લોકોએ (આશ્ચર્યથી) કહયું સુબ્હાનલ્લાહ ગાય પણ વાત કરે છે! તો રસૂલુ-લ્લાહે કહયું ખચીત હું તો એને સાચું જાણું છું. અને અબુબકર તથા ઓમર (રદી) પણ સાચું જાણે છે. અને એવી હાલતમાં કે ભરવાડ પોતાની બકરીઓમાં હતો કે તે પર એક વરૂએ હલ્લો કરી તેમાંની એક બકરી પકડી. તો તે ભરવાડ તેની ઢુંઢમાં રહયો. તે એટલાં સુધી કે તેનાથી તે બકરી છોડાવી લીધી. ત્યારે વરૂએ તેની તરફ જોઇને તેને કહયું સબ-અને દિવસે કોણ તેને બચાવશે જે દિવસે મારા સિવાય કોઇ તેનો ચરાવનાર ન હશે. લોકોએ (આશ્ચર્યથી) કહયું સુબ્હાન-લ્લાહ વરૂ પણ વાત કરે છે! તો રસૂલુ-લ્લાહે [સલ] કહયું ખચીત હું તો એને માનું છું અને અબુબકર તથા ઓમર (રદી) પણ માને છે. અને જુઓ તો તે બંને ત્યાં નહોતા.

ફાયદો આ વાકય (અને જુઓ તો તે બંને એટલે અબુ બકર તથા ઓમર ત્યાં નહોતા) રિવાયત કરનાર તરફથી છે. એટલે જ્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી હતી ત્યારે અબુ બકર તથા ઓમર (રદી) તે મજલિસમાં નહોતા. અથવા આ વાકય હજરત (સલ) નો છે. એટલે ગાય તથા વરૂના વાત કરતી વેળા જોકે તે બંને શખ્સ (અબુ બકર તથા ઓમર) નહોતા પણ તેમને એની ખાતરી છે. એટલે ગાય તથા વરૂને વાત કરવાની શકિત આપવી ખોદાની કુદરત આગળ કંઇ આશ્ચર્ય નથી. આ હદીસથી સિદ્દીક તથા ફારૂકની મોટી ફઝીલત ઇમાનની સિધ્ધ થઇ, કે હજરતે (સલ) પોતાના ઇલમની સાથે તેઓના ઇલમને મેળવ્યો. તે પછી હાજર રહેલા સહાબીઓએ કહયું કે જેનું ઇમાન હજરત લાવ્યા તેનું ઇમાન અમો પણ લાવ્યા.

---

* આથી જણાય છે કે જેમ બળથી ખેતીનું કામ લેવાય છે તેમ ગાયથી લેવું જોઇએ. એટલાં કામ કરનાર જનાવર છે તેના નર માદા બંને કામમાં આવે છે. જેમ ઘોડા ઘોડી ઊંટ ઊંટડી હાથી હાથણ તો ફરી ગાય કેમ કામમાં નહીં લેવાય? ગુ. મો.

૧૧૧૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે એક પુરૂષ વાટે ચાલતો હતો. તેણે માર્ગ ઉપર કાંટાનીસૂલ જોઈ તેને દૂર કરી તો અલ્લાહે તેની કદરદાની કરી ને તેને બખ્શયો.

ફાયદો આથી જણાયું કે ખોદાના બંદાઓને રાહત પોહોંચાવવી ખોદાને ઘણુંજ પસંદ છે. અને સિધ્ધ થયું કે જરા સરખું પણ નેક કામ જો ચોખ્ખી નૈયતથી હોય તો કદી મગફેરત (બખશીશ)નું કારણ છે.

૧૧૧૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એવી હાલતમાં કે એક પુરૂષ સારાં કપડાં પેહેરી કાંસકી કરી પોતાના બદનની સજાવટ જોઈ ફુલીને ચાલતો હતો કે એકાએક અલ્લાહે તેને જમીનમાં ધસાવ્યો તો તે કિયામત સુધી ધસતો જાય છે.

ફાયદો જો કે સારાં પોશાક પેહેરવાં વાળમાં કાંસકી ફેરવવી દુરૂસ્ત છે, એટલુંજ નહીં પણ સુંનત છે, પણ આ હદીસથી જણાયું કે જ્યારે માણસને પોતાના સણગારથી ધુમન્ડ આવ્યો મોટાઇ કરી તો જરૂર તે અલ્લાહના ગજબમાં સપડાયો. ફરી કાં તો દુન્યામાં જેમકે આ શખ્સને થયું. અને કાંતો આખેરતમાં. એજ માટે ઘણા પરહેજગારોએ સારાં કપડાં નહીં પેહેર્યાં. અને પોતાની ઓલાદને પણ એ આદત પડવા નહીં દીધી. કારણ કે હવે તેવો વખત નથી કે માણસ સારાં કપડાં પેહેરે વાળમાં કાંસકી ફેરવે ને ફરી પોતાની બગલમાં નહીં ઝાંખે (મોટાઈ નહીં આવે)? આગળી હદીસથી જણાયું કે તે શખ્સ માત્ર વાટનો કાંટો હટાડવાથી બખશાયો, અને આ શખ્સ માત્ર અહંકાર કરવાથી અને મગરૂરીથી ચાલવાથી જમીનમાં ધસાવાયો. તો આ હદીસોથી એક ઉમદા ફાયદો હાથ લાગ્યો કે નેક કામ અગર જો થોડું હોય તેના સવાબથી નિરાશ થવું નજ જોઇએ અને બુરૂં કામ અગર જો હલકું જણાતું હોય પણ તેના વબાલથી નડર નહીંજ થવું જોઇએ.

ફસલ ચોથી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે **લઅન** નો શબ્દ છે.

૧૧૧૫ બોખારી* તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ લાનત કરે તેના પર કે જેણે આને ડામ્યો." જ્યારે એક ગધેડાને હજરતે જોયું કે તેના મોં પર ડમાયો છે ત્યારે આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો જાનવરના મોં પર ડામવું હરામ છે. મોં સિવાય બદનમાં બીજી જગ્યા બીમારીને લીધે ડામવું દુરસ્ત છે, સર્વ ઓલમાની નજદીક.

૧૧૧૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ લાનત કરે ચોર પર કે એક ઈંડું ચોરે છે જેથી તેનો હાથ કપાય છે. અને દોરડી ચોરે છે જેથી તેનો હાથ કપાય છે.

ફાયદો ચોરના હાથ કાપવામાં નિસાબ (ખાસ રકમ) શરત છે. ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક દસ દિરમ ચોરીનો નીસાબ છે † અને ઇમામ શાફેઇ (રહ) ની નજદીક ચતુર્થાંશ દિનાર એટલે એક માશો એક રતી સોના બરાબર છે. તો આ હદીસની મતલબ લોઢાનું ‡ કે ચાંદીનું ઈંડું છે કે જેની કીમત દસ દિરહમ થાય. અને દોરડીથી મતલબ તે કે જેની કીમત દસ દિરહમ થાય જેમકે વહાણુની દોરડી ઘણી કીમતની થાય છે. અથવા આ મતલબ છે કે જ્યારે માણસને ઈંડાની કે દોરડીની ચોરીની આદત પડશે તો કદી કીમતી ચીજ પણ ચોરશે. તો જરૂર તેનો હાથ પણ કપાશે. અથવા આ હુકમ શરૂ ઇસ્લામમાં હતો હવે મનસૂખ છે.

૧૧૧૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ લાનત કરે વાળમા વાળ જોડનારી પર અને જોડાવનારી પર. અને છુંદણું પાડનારી પર તથા છુંદણું પડાવનારી પર.

ફાયદો વાળમાં વાળ જોડવાં અને બદનમાં છુંદણા પાડવાં હરામ છે. કારણ કે એમાં અલ્લાહની ખલકતમાં ફેરફાર કરવું છે. તથા બનાવટ ને ધોકો પણ છે કે માણસ એથી ધોકો ખાય છે.

૧૧૧૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ લાનત કરે યહુદી તથા ખ્રિસ્તીઓ પર કે તેઓએ પોતાના પેગમ્બરોની કબરોને મસજીદો (સિજદાની જગ્યા) બનાવી.

ફાયદો બોખારી તથા મુસલિમમાં રિવાયત છે કે હજરતે મોતની બીમારીમાં આ હદીસ ફરમાવી. હજરત (સલ) ડર્યા કે કદાપી મારી ઉમ્મત પણ કેથે યહુદી અને ખ્રીસ્તીઓની તરહ મારી કબરને મસજીદ નહીં ઠેરવે. અને જુનદબ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) ના ઇન્તેકાલથી પાંચ દિવસ પ્રથમ મેં હજરત (સલ) થી સાંભળ્યું કે તેવણ ફરમાવતા હતા કે આગળી ઉમ્મતોએ પોતાના પેગમ્બરો અને વલીયોની કબરોને સિજદાની જગ્યા ઠેરવી, તમો ચેતેલા રહો કબરોને સિજદાની જગ્યા નહીં બનાવવી. હું તમને મનાઇ કરી દુ છું. યહુદીયો અને ખ્રીસ્તીઓ પેગમ્બરો અને સારા લોકોની કબરો પર મસજીદો બનાવી ઇબાદત કરતા હતા. અને કબરો તરફ સિજદો કરતા હતા, તે ચોખ્ખું શિર્ક હતું માટે હજરતે (સલ) તાકીદથી મનાઇ કરી. આથી જણાયું કે જે વાત મસજીદ અને કાબા સાથે ખાસ હોય તે કબર પર નહીં જોઇએ. ફરી તે પેગમ્બરની કબર હોય કે વલીયોની. એજ માટે કબરોને સિજદો કરવો તથા તેની આસપાસ

* શરહ મશારેકમાં આ હદીસ માત્ર મુસલિમની રિવાયત લખી છે. ગુ. મો.

† એટલે ઇમામ આજમ (રહ) ની નજદીક દસ દિરમથી ઓછાની ચોરીમાં હાથ કપાતો નથી. ગુ. મો.

‡ લોઢાનું ઇંડું એટલે ખોદ જે લડાઇમાં માથાપર પેહેરવામાં આવે છે. ગુ. મો.

પ્રદિક્ષણા (ફેરા) ફરવી દુરસ્ત નથી. કારણ કે તવાફ કાબાની સાથે ખાસ છે. અને એજ માટે કબરસ્તાનમાં નમાઝ પઢવી મનાઇ છે. હિંદુસ્તાનમાં વલીયોની કબરો પર શિર્કના ઘણાં કામો થાય છે. અને હજરતે વફાતની વેળા ઘણી તાકીદે જેની મનાઈ કરી હતી તે યહુદીઓ તથા નસારા થી પણ વધારે હવે લોકો કરે છે. ખોદા મુસલમાનોને તોફીક આપો, કે પોતાના પેગમ્બર [સલ] ની હદીસ સમજે અને આ કામોથી એક કોરે રહી મોહમ્મદી બને. **આમીન.**

૧૧૧૯ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ લાનત કરે તેને કે જે જાનવરો ના હાથ પગ તથા નાક કાન કાપે.

ફાયદો એટલાં માટે મનાઇ કરી કે એમાં નકામું દુઃખ આપવું છે તથા અલ્લાહની ઉત્પત્તિમાં ફેરફાર કરવો છે.

૧૧૨૦ મુસલિમમાં અલી (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ લાનત કરે તેના પર કે જે પોતાના મા બાપ પર લાનત કરે, અને અલ્લાહ લાનત કરે તેના પર કે જે ખોદા સિવાય કોઇના માનમાં જુબહ (વધ) કરે. અને અલ્લાહ લાનત કરે તેના પર કે જે બિદઅતીને આશ્રય આપે. અને અલ્લાહ લાનત કરે તેના પર કે જે જમીનની નિશાનીયો (કે હદો) મટાડે.

ફાયદો મા બાપને લાનત કરવી તથા ગાળ આપવી બે રીતથી થાય છે. કાંતો પોતે બોલે અથવા બીજાથી બોલાવે, તે એવી રીતે કે જ્યારે એણે બીજાના મા બાપને ગાળ આપી તો તે એના મા બાપને ગાળ આપશે તો ખરૂં જોતાં એજ ગાળોનું કારણ થયો. અને ખોદા સિવાય બીજા માટે જુબહ કરવું કંઈ તરેહ પર થાય છે. એક તો આ કે જુબહના વખત ખોદાનું નામ નહીં લેવાય. જેમકે રજપુત્રો કરે છે. તેને ઝટકો કહે છે. બીજી રીત આ કે કબર પર તાબુત પર નિશાન પર ઇમારત પર અથવા દેવ ભૂત માટે જુબહ કરે. ત્રીજી રીત આ કે જુબહ કરતી વેળા તો ખોદાનું નામ લો પણ ખોદા સિવાય બીજાની તાજીમ તકરૂબ માનતા અને નયાજ કરે. જેમ કે સૈયદ અહમદ કબીરની ગાય અને શૈખ સદુનો બકરો. આ ત્રણે સુરતોમાં જાનવર મુરદાર છે. અને જુબહ કરનાર પર આ હદીસ પ્રમાણે લાનત છે. કારણ કે આ જુબહ ખોદા માટે નથી. અને આ જે કેટલાક લોક વાત નીભાવે છે કે સૈયદ અહમદ કબીરની ગાય અને શૈખ સદુના બકરા પર જુબહને વખતે ખોદાનું નામ લેવાય છે. અને ખોદાનેજ માટે રકત વેહવાય છે. માત્ર માંસની મતલબ છે માટે બેશક હલાલ છે. તેનો જવાબ આ છે કે જ્યારે ખોદા સિવાય કોઇની માનતા માની અને નૈયત બગડી તો માત્ર જબાનથી ખોદાનું નામ લેવાથી શું થાય છે? અને આ ખોટી વાત છે કે "ખુદાનેજ માટે રકત વેહવાય છે માત્ર માંસની મતલબ છે" કારણ કે જ્યારે તેના માનતા માનનારાઓને કહેશો કે તમો આ ગાય, બકરીને જુબહ નો કરો, એને બદલે બેવડુ ચાર ઘણું માંસ અમારેથી લો અને ફાતેહા કરો તો કદી પણ માનશે નહીં * અને એ સુરતમાં પોતાની નજર તથા માનતાનું અદા થવું કદી સમજશે નહીં. તો ખુલ્લી રીતે જણાયું કે ખૂન બહાવવું પણ ખોદા સિવાય બીજાને માટે મતલબ છે માત્ર ગોશજ મતલબ નથી. ઇનસાફની રૂએ કુરઆન તથા હદીસની દલીલથી એના હરામ થવામાં કંઇ શક નથી. અને વાંકી વાતનું ઔષધ તો અમારે પાસે નથી. ફતાવા દુર્રેલ મુખતાર તથા અશબાહવનજાએરમાં છે કે જે જાનવર સરદારનાં દાખલ થતાં જુબહ થાય તે હરામ છે અગર જો જુબહ કરતી વેળા ખોદાનુંજ નામ તે પર લેવાયું હોય." તો જો જુબહ કરતી વેળા માત્ર ખોદાના નામથી જાનવર હલાલ હોત તો ફિકહમાં એને શા માટે હરામ લખત. અલ્લાહ સારી સમજ આપો. અને ઉંધી સમજથી બચાવો. આ હદીસમાં જે બિદઅત વાળાની હિમાયત

* કેટલાકો કહે છે કે જુબહ કરવું ઇબાદત છે જુબહ કરવાથી તેનો પણ સવાબ થાય છે માટે નહીં માનતા. તો તેનો જવાબ કે જો તે માણસને તે માનેલા બકરાની જગ્યા બે ચાર બકરા મળે છતાં તેઓ આપતા નથી એમાં તો જુબહનો સવાબ પણ ઘણો ને માંસ પણ ઘણું પણ કદી માનશે નહીં. તો સિદ્ધ થયું કે આ તમારી બનાવટ છે. ગુ. મુ.

કરનાર પર લાનત ફરમાવી તે એટલાં માટે કે બિદઅત દીનમાં તે નવા કામનું નામ છે કે જેની શરીઅતમાં કંઇ અસલ ન હોય. તો ખરૂં જોતાં બિદઅત અને સુંનત તથા શરીઅતમાં એવી નીસબત છે જેવી પ્રકાશ અને અંધકારમાં. તો જેણે બિદઅત કાઢનારની અથવા બિદઅત પર ચાલનારની તાજીમ (માન) કરી તથા પુષ્ટી આપી તેણે ખરૂં જોતાં સુંનત તથા શરીઅતને મટાવી. માટે તેની ગરદનમાં લાનતનો તોક આવ્યો. અને જમીનની નિશાનીયો જેમકે માર્ગની નિશાન. ગામની હદબંદીનું ઝાડ તથા ટેકરો અથવા બગીચાની ખાઇ ખંદક અથવા ઘરોની દીવારો એને મટાડવી પાડવી લાનતનું કારણ ફરમાવ્યું. કારણ કે એમાં ટંટો ફસાદ થશે એકની જમીન બીજાથી મળી જશે અને માર્ગનો હિસાબ રહેશે નહીં. લાનત કરવી બે પરકારની છે (૧) લાનત જાતી અને (૨) લાનત વસફી. સુંનત જમાઅતના મઝહબમાં લાનત જાતી એટલે નામ લઇને લાનત કરવી જેનું કુફર ખાતરી પૂરવક દલીલથી સિધ્ધ થયું હોય તેના સિવાય બીજા પર દુરૂસ્ત નથી જેમ કે શૈતાન ફિરઔન, અબુ જહલ એઓનું કુફર નિર્સન્દેહ (બેશક) સિધ્ધ છે. તો એઓનું નામ લઇ ને લાનત કરવી દુરૂસ્ત છે. પણ હમેશ એને વજીફાની જેમ કરવું કંઇ કામની વાત નથી. કેમકે લાનતના અર્થ ખોદાની રહમતથી દૂર કરવું છે. અને કાફેર સિવાય બીજો કોઇ અલ્લાહની રહમતથી હમેશ દૂર રહેશે નહીં. કેમકે મુસલમાન પ્રાસેક વિષે શિક્ષા પામવા પછી અથવા વગર શીક્ષાએ બખશીશની આશા છે. અને લાનત વસફી એટલે વગર નામ લીધે બુરા ચલણ વાળા પર લાનત દુરૂસ્ત છે. જેમકે આ ફસલની હદીસોમાં ચોર, મા બાપને ગાલી આપનાર પર લાનત કરી. એવીજ રીતે જાલેમ, જૂઠા વગેરે પર પણ લાનત દુરૂસ્ત છે.

ફસલ પાંચમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે **લવ** નો શબ્દ છે.

૧૧૨૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો દસ યહુદી મારા પર ઇમાન લાવે તો સઘળા ઇમાન લાવે." અને એક રિવાયતમાં આવી રીતે છે "જો દસ યહુદી મારી બેઅત કરે તો ઇસ્લામ લાવ્યા વગર કોઇ યહુદી જમીનની પીઠ પર નહી રહે.

ફાયદો એટલે જો મદીનાના યહુદીઓના દસ મોટા મોટા સરદાર ઇમાન લાવતે તો સર્વ લાવતે. કેમકે યહુદી લોક દીનમાં સમજ તથા તપાસ રાખતા નથી. પોતાની કોમ તથા સરદારોને તાબે છે. ઘેટાંઓ જેવો એઓનો સ્વભાવ છે. જ્યાં એક ટોલું જાય છે ત્યાં સઘળાં ઘેટાં ચાલે છે.

૧૧૨૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો મુસલમાનોમાંનો કોઇ પોતાની અહલ (ઘરવાળી) પાસે આવવાનો ઇરાદો કરે અને કહે **"બિસ્મિલ્લાહે અલ્લાહુમ્મ જંનેબનશ શૈતાન વ જંનેબિશ શૈતાન મા રજકતના** † તો જો જોરૂ ખાવિન્દની વચ્ચે એ મીલાપમાં કોઇ બચ્ચું કિસમતમાં હશે તો શૈતાન કદી નુકશાની પોહોંચવશે નહીં.

ફાયદો આથી જણાયું કે સમ્ભોગથી ગરજ ઓલાદની રાખે માત્ર પાણી કાઢવું કે શહવત પૂરી કરવીજ મદે નજર ન હોય. અને સુંનત છે કે આ દોઆને તે વખત પઢી લ્યે કે જો ઓલાદ થાય તો બરકતવાળી થાય.

૧૧૨૩ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જો અનસાર લોક પહાડના નીચેના કે ઉપરના માર્ગે ચાલે તો

† અર્થ—ઓ અલ્લાહ તું અમને શૈતાનથી બચાવ. અને જે તું અમને આપે તેથી શૈતાનને દૂર રાખ. ગુ. મૌ.

હું અનસારને માર્ગે ચાલીશ.

ફાયદો દીનમાં ઉમ્મત ઉપર નબી (સલ)ની તાબેદારી કરવી વાજેબ છે, નબીપર ઉમ્મતની તાબેદારી વાજેબ નથી. તો આ હદીસમાં જો માર્ગથી મતલબ જાહેરનો માર્ગ છે તો મતલબ ખુલ્લી છે કે દીનમાં નહીં. અને જો માર્ગથી મતલબ અકલનો માર્ગ છે તો મતલબ આ છે કે દુન્યાના કામોમાં અને મોબાહ કામોમાં હજરત (સલ)ને અનસારીયોની ખાતર રાખવી ધ્યાનમાં છે. આ હદીસ અનસારીઓની બુજુરગી ખુલ્લી રીતે બતાવે છે.

૧૧૨૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો કોઇ પુરૂષે તારા ઘરમાં વગર તારે હુકમે ઝાંખ્યું ફરી તેં કાંકરી મારીને તેની આંખ ફોડી તો તારાપર કંઇ દોશ નથી.

ફાયદો આ હદીસની મતલબ આવી ગઇ. (વાંચો ના. ૩૧ની હદીસ.)

૧૧૨૫ મુસલિમમાં અબુ ઐયુબ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તમારા ગુનાહ ન હોત કે જેને અલ્લાહ બખ્શે તો બીજી કોમ અલ્લાહ ઉત્પન્ન કરતે કે જેઓના ગુનાહ હોતે ફરી તેઓના ગુનાહ બખશતે.

ફાયદો આ હદીસમાં હજરતે (સલ) પોતાના સહાબાને દિલાસો આપ્યો. કારણ કે ઘણા સહાબાને ખોદાનો ખોફ ઘણો હતો જેથી કેટલાકોએ માંસ ખાવું તજયું. કેટલાકોનો વિચાર હતો કે દુન્યા છોડી પહાડપર જઇ બેશે અને રાત દિવસ ઇબાદત કરે. કેટલાકોનો ઇરાદો હતો કે પુરૂષ ઇંદ્રિને કાપી ફેંકે કે જેથી હરામકારીમાં નહીં સપડાય. એટલે જેવી તેની સિફત મુનતકેમ [ગુનાહપર પકડ કરનાર, સજા આપનાર] છે તેવીજ તેની સિફત ગફફાર (ગુનાહોને માફ કરનાર) પણ છે. એટલે ગુનેહગાર મુસલમાન જેમ પોતાના ગુનાહોથી ડરે તેમ તેના રહમ અને કરમપર પણ નજર રાખે. ના ઉમ્મેદ ન થાય. કેમકે ના ઉમ્મેદ થવું કુફર છે. આ હદીસની આ મતલબ નથી કે ખોદાને ગફફાર જાણી ગુનાહોપર કમર બાંધે અને તેની કહહારીયતને તદન ભુલી જાય. કેમકે એ ચોખ્ખું કુફર છે.

૧૧૨૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઉમ્મે હબીબા બીનતે અબુ સુફયાન (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો દુર્રા મારા ખોળામાં મારી પાલેલી છોકરી ન હોત તો પણ તે મને હલાલ નથી. કેમકે તે મારા દૂધભાઇની છોકરી છે. મને અને તેણીના બાપને [અબુ લહબની લોંડી] સોવેબાએ દૂધ પાયું છે. માટે ઓ બીબીયો! તમારી દીકરીઓ કે બેહેનોને નિકાહ માટે મારી આગળ નહીં કરવી" આ હજરતે (સલ) ઉમ્મે હબીબાને ફરમાવ્યું જ્યારે તેણીએ પોતાની બેહેન અઝઝાને હજરત (સલ)ના નિકાહ માટે કહ્યું ત્યારે.

ફાયદો હજરત ઉમ્મે હબીબાએ (રદી) હજરત (સલ)ને કહ્યું ઓ હજરત મારી બેહેન અઝઝાથી આપ નિકાહ કરો. હજરતે (સલ) નહીં માન્યું. કારણ કે બાયડીના જીવતાં સાલી સાથે નિકાહ દુરૂસ્ત નથી. ફરી હજરત ઉમ્મે હબીબાએ (રદી) કહ્યું મેં સાંભળ્યું કે અબુ સલમાની દીકરી દુર્રાંથી આપ નિકાહ કરવા ચાહો છો. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ખોટી વાત છે. પ્રથમ તો આ કે દુર્રા મારી રબીબા છે. એટલે (મારી બીબી) ઉમ્મે સલમા (રદી)ની છોકરી છે. અને બીજું દૂધની સગાઇથી મારી ભત્રીજી છે. નિકાહની કયી સુરત રહી?

૧૧૨૭ મુસલિમમાં અબુ બરઝા અસલમી [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તું ઓમાનના લોકો પાસે જતે તો તેઓ તને ગાળ નહીં આપતે અને તને નહીં મારતે." આ હજરતે [સલ] તે પુરૂષને કહ્યું કે જેને હજરતે અરબના એક ટોલાં તરફ મોકલ્યો. ફરી તેઓએ તેને ગાળો આપી અને માર્યો.

ફાયદો ઉમ્માન શામના મુલકનાં અથવા યમન દેશનાં એક શેહેરનું નામ § છે. ત્યાંના લોકોના સારા સ્વભાવ અને નરમ દિલીનું વર્ણન કર્યું.

* ૧૧૨૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો ઇબને સયયાદની મા

§ યમનના મુલકને ઓમાન કહે છે, અને શામવાળાને અમ્માન કહે છે. અરબીમાં લખવામાં બંનેની જોડણી એક છે. પણ નવવી (રહ) કહે છે કે આ હદીસમાં જે શબ્દ છે તે ઓમાન છે જે બહરૈનમાં આવેલું છે. ગુ૦ મા૦

તેને છોડતે તો તે જાહેર કરતે.

ફાયદો ઇબને સય્યાદનો હાલ કંઇ વાર વર્ણાયો છે કે † મદીનામાં યાહુદીનો એક છોકરો હતો. જીન્નાતથી મુલાકાત રાખતો હતો. આઇન્દાની કંઇક વાતો બોલતો હતો. તો એક દિવસે બાગમાં કપડું ઓઢી સૂતાં સૂતાં કંઇ ગુણુ ગુણુ તો હતો. હજરત (સલ) ત્યાંથી નીકળ્યાં ઝાડની આડમાં રહીને તેનો અવાજ સાભળવા ચાહયો, તો તેની માએ કહ્યું એ ઇબને સય્યાદ! જો મોહમ્મદ આવ્યા. તો તે ચુપ રહ્યો. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જો તેની મા નહીં રોકતે તો તેનો હાલ કંઇક જણાતે કે શું કહે છે. આથી જણાયું કે ખોટા માર્ગવાળાઓનો હાલ પોશીદા રીતે ખરા માર્ગવાળાઓને દરયાફ્ત કરવું દુરૂસ્ત છે.

૧૧૨૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં ‡ જાબેર [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જો તું ઘીના મશકને રહેવા દે તે તો તેમાં હંમેશ ઘી રહેતે.” આ હજરતે (સલ) ઉમ્મે માલિક (રદી)ને કહ્યું જ્યારે તેણીએ તે મશકને નચોવી કે જેમાંથી હજરત [સલ]ને ભેટ આપતી હતી.

ફાયદો ઉમ્મે માલિક મદીનામાં એક બીબી હતી તેણીથી રિવાયત છે કે મારી પાસે એક મશક ભરીને ઘી હતું. હું તેનું ઘી હમેશા હજરત (સલ) માટે મોકલ્યા કરતી હતી. કદી તેનું ઘી ઘટતું નહોતું. એક દિવસે મેં તેનું ઘી નચોડીને કાઢયું તો તે ખલાસ થયું. મેં આ હાલ હજરત (સલ) ને કહ્યો ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જો તેને તું નહીં નચોડતે તો તે કદી ઘીથી ખાલી થતે નહીં. આ હજરત (સલ)નો મોજેઝો છે.

૧૧૩૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે હું જાણું છું તેને જો તમો જાણો તો તમો ઘણા રડો અને થોડા હસો.

ફાયદો એટલે મોતની સખતીયો, તરેહ તરેહના અજાબ, કેયામતની મુસીબતો અને દોજખની આફતો જો તમો કમાલ યકીનથી જાણો જેવી રીતે હું જાણું છું તો ખાવું ઊંઘવું ભૂલી જાઓ. ખુશીકરતાં ગમ વધી જાય. ચેહેનથી જે રહો છો ને ગફલતનું કારણ છે.

૧૧૩૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અલી (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તમો તેમાં ઘુસતે તો કેયામત સુધી તેમાં રહેતે.” એટલે તે અગ્નિમાં કે જેને અબ્દુલ્લાહ બીન હોજાફા સહમી સરદારોમાંના એક સરદારે સળગાવી હતી.

ફાયદો અબ્દુલ્લાહ બીન હોજાફા (રદી)ને હજરતે (સલ) એક લશકરનો સરદાર બનાવી કેથે જેહાદ માટે મોકલ્યા અને લશ્કરને ફરમાવ્યું કે જે તમારો સરદાર કહે તે માનજો. એક દિવસે અબ્દુલ્લાહ પોતાના લશ્કરથી ગુસ્સે થયા અને ઘણી આગ સળગાવી. અને લશ્કરને કહ્યું કે આ અગ્નિમાં પડો. કારણ કે હજરતે (સલ) મારી તાબેદારી તમારાપર ફરજ કરી છે. લશકરે કહ્યું અમે હજરત (સલ)નો કલેમો દોજખની અગ્નિના ડરથી કહ્યો છે. તો અમો અગ્નિમાં શા માટે પડીએ. જ્યારે આ કિસ્સો હજરતે [સલ] સાંભળ્યો ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસથી જણાયું કે સરદારની તાબેદારી મા બાપની ફરમાબરદારી અને ઉસ્તાદ અથવા પીરની તાબેદારી શરીઅત વિરૂધ્ધ કામમાં કદી દુરૂસ્ત નથી. જેમકે બીજી હદીસમાં ખુલ્લી રીતે કહેવાયું છે ¶ કે કોઇ મખલુકની તાબેદારી ખોદાની નાફરમાનીમાં દુરૂસ્ત નથી. ફરમાબરદારી તો નેક કામમાં જોઇએ.

૧૧૩૨ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો હું બકરીના એક આગલા પાયા માટે નોતરાઉં તો જરૂર તે નોતરૂં સ્વીકારૂં. અને જો મને બકરીનો એક આગળો પાયો કે પાછળો પાયો ભેટ અપાય તો હું કબૂલ કરૂં.

ફાયદો એટલે દઅવત તથા સોગાતનાં થોડા ઘણાંનો, અને સારા નરસાનો ખ્યાલ નહીં જોઇએ. મુસલમાનની ખાતરદારી જરૂર છે.

૧૧૩૩ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તે અબુ જહલ મારે નજદીક થતે, તો તેના એક એક

† વાંચો હદીસ નં૦ ૫૨૦, ૯૪૫ ગુ. મો.

‡ શરહ મશારેકમાં આ હદીસ માત્ર મુસલિમની લખી છે.

¶ વાંચો હદીસ નં૦ ૯૩૧ ગુ. મો.

અજ્યવને ફિરસ્તા ઉંચકી જતે.

ફાયદો અબુ જહલે (લઅ) એકવાર કાફિરો ને પુછયું તમો હોવ ત્યારે મોહમ્મદ [સલ] પોતાનું મોં માટીમાં રોલે છે? એટલે સિજદો કરે છે. કાફિરોએ કહ્યું હા, અબુ જહલે (લઅ) કહ્યું લાત તથા ઉઝઝાની કસમ જો હું તે હાલતમાં જોઉં તો મારા પગથી તેની ગરદન કચડી નાંખું. તો એક દિવસ હજરત (સલ) નમાઝ પઢતા હતા કે તે નાપાક તેજ વિચારે ચાલ્યો. જ્યારે હજરત (સલ)ની પાસે ગયો તો પાછલા પગે ડરીને નહાસ્યો. લોકોએ કહ્યું તું કેમ એવી રીતે નહાસ્યો? તેણે કહ્યું મારી અને મોહમ્મદ (સલ)ની વચ્ચે અગ્નિથી ભરેલી ખાઇ દેખાઇ. અને તેમાં તથા તેની આસ પાસ ઘણીજ અગ્નિ જણાઇ. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જો તે મરદુદ [ધિ કારાયલો] મારી પાસે આવતે તો ફિરસ્તા તેને તુકડે તુકડા કરતે. આ હદીસ મોજેઝો છે.

૧૧૩૪ મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ગઇ રાત્રે હું તારા કુરઆન પઢવાને સાંભળતો હતો તેવી હાલતમાં જો તું મને જો તે (તો ઠીક થાત તને સારૂં લાગતે અને તું ઘણી સારી અવાજથી પઢતે)" આ હજરતે (સલ) અબુ મુસા (રદી)ને ફરમાવ્યું.

ફાયદો અબુ મુસા (રદી) ઘણાંજ ખુશ આવાજ હતા. રાતના કુરઆન પઢતા હતા કે હજ રત (સલ)નું ત્યાંથી જવું થયું તો ઉભા થઇને સાંભળા કર્યું. સવારે હજરતે (સલ) અબુ મુસા (રદી)ને આ હદીસ ફરમાવી

૧૧૩૫ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બા સ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] મોસૈલે મા કજ્જાબને ફરમાવ્યું કે જો તું મારાથી આ તુકડો (લાકડીનો) માંગશે તો હું તે આપીશ નહીં. અને તારા વિષે જે જે ખોદાનો હુકમ ઠેરવાયો છે એથી તું આગળ વધવાનો નહીં. (એટલે તે તને હલાક કરશે અને બંને જહાનમાં ફજીઅત કરશે) અને જો તું ઇસ્લામથી પીઠ ફેરવશે તો અલ્લાહ તારા ગુડા (પગ) કાપશે. અને હું તને તેજ જાણું છું કે જે મને ખ્વાબમાં દેખાડાયો હતો. જે કંઇ હું દેખાડાયો. અને આ સાબિત મારા તરફથી તને ઉત્તર આપશે" આ સાબિત તે સાબિત બીન કૈસ બીન શમ્માસ (રદી) છે.

ફાયદો અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે મોસૈલેમા કજ્જાબ હજરત [સલ]ની જીન્દગીમાં પોતાની કોમનો મોટો જથ્થો લઇને યમામાથી મદીનામાં આવ્યો અને હજરત (સલ)ને કેણુ (સંદેશો.) મોકલી કે જો મોહમ્મદ [સલ] પોતાના મરણ પછી પેગમ્બરીનો ઉધ્ધો મને આપે કે જેથી હું મુલકનો માલિક બનું તો હું ઇસ્લામ સ્વીકારૂં અને તાબેદાર થાઊં તો હજરત (સલ) તેની પાસે પધાર્યા. હજરતના હાથમાં ખજુરીની એક સોટી હતી તેના માથા ઊપર ટેકી ઊભા રહીને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે હું તારો હાલ સારી રીતે સ્વપ્નામાં જોઇ ચુકો છું. તું પેગમ્બરીનો દાવો કરશે તો ખોદા તને ગારત [નાશ] પણ કરશે. અને મોસૈલે-મા કજ્જાબે કુરઆનના મોકાબલામાં કંઈ ઝટલ અને બકવાસની તુક બંદી કરી હતી તો ફરમાવ્યું કે તે ઝટલ મારા સાંભળવાને લાએક નથી તેના ઉત્તર માટે મારા તરફથી સાબિત બીન કૈસ બસ છે. સાબિત બીન કૈસ અનસારી ઘણા બોલ કણા હજરત (સલ)નાં ખતીબ (ભાષણ કરતા) હતા. તો સાબિતે તેના ઝટલના એવા ભૂકેભૂકા કર્યાં કે કંઇ સિધ્ધ રહ્યું નહીં. તે પછી મુસૈલેમા કજ્જાબ પોતાને મુલકે પાછો ફર્યો અને ત્યાં હજરત (સલ)ની પેગમ્બરીમાં ભાગ થવાનો દાવો કર્યો. હજરત (સલ) ને પત્ર લખ્યો કે અમો નોબુવવતમાં તમારે ભાગ થયા. સઘળા મુકલની જમીન અડધી તમારી અડધી અ મારી. હજરતે [સલ] જવાબ લખ્યો કે જમીન તો ખરૂં જોતાં અલ્લાહની છે. પોતાના બંદાઓમાંથી જેને ચાહે તેને આપે. અને આખેરત તો માત્ર પરહેજગારો માટેજ છે. હજરત (સલ) ની વ-ફાત પછી મુસૈલેમાએ ભાગનો દાવો છોડી સઘળી નોબુવવતનો દાવો શરૂ કર્યો. હજારો લોક તેના તાબેદાર થયા હતા. સિદ્દીકે અકબરે પોતાની ખિલાફતમાં સારી રીતે ફોજની ચઢાઈ કરીને તેને માર્યો. અને તેના લોકોને હઠાવ્યા. જો સિદ્દીકે અકબર (રદી) તેને નહીં મારતે તો અત્યાર સૂધી તેના લોક તેનો કલેમો પઢતે. દીનમાં મોટો ફસાદ પડતે. જેમ શીઆ સુંનીમાં વાદવિવાદ ચાલે

છે તેમ તેના મજહબ વાળાઓથી પણ રહેતે. આજ જગ્યા જો માણસ વિચાર કરે તો સિદ્દીકે અકબર [રદી] ની ફજીલતને સમજી જાય, કે દીનમાં કેવાં કેવાં ઉમદા કામો તેમનાથી થયાં.

૧૧૩૬ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જો તે તે કામ કરતે તો ફિરસ્તા તેને પકડતે" એટલે અબુ જહલને. જ્યારે તેણે કહ્યું કે જો હું મોહમ્મદ (સલ) ને કાબા પાસે નમાઝ પઢતો જોઇશ તો તેની ગરદન ચબદીશ.

ફાયદો આનો કિસ્સો ત્રીજી હદીસ (ના. ૧૧૩૩) માં વિસ્તારથી વર્ણાયો.

૧૧૩૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો બહરેનનો માલ આવશે તો હું તને આપીશ આવી રીતે અને આવી રીતે અને આવી રીતે (એટલે ખોબા ભરીને ત્રણ વાર આપીશ)" આ હજરતે (સલ) જાબેર (રદી) ને ફરમાવ્યું.

ફાયદો જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) મને વાયદો કર્યો હતો પણ હજરત (સલ) ની જીન્દગીમાં બહરેન મુલકનો માલ નહીં આવ્યો. જ્યારે હજરત (સલ) નો ઇનતેકાલ થયો અને સિદ્દીકે અકબર (રદી) ખલીફા થયા ત્યારે ત્યાંનો માલ આવ્યો. સિદ્દીકે અકબરે (રદી) કહ્યું કે જેનું હજરત (સલ) ઉપર કરજ હોય અથવા જેને તેવણે આપવાનો વાયદો કર્યો હોય તે જાહેર કરે. ત્યારે મેં આ હદીસ બયાન કરી. સિદ્દીકે અકબરે (રદી) મને કહ્યું કે તું પોતાનો ખોબો ભર અને ગણ. મેં તે દિરહમોનો ખોબો ભર્યો * અને ગણ્યા તો પાનસો હતા. સિદ્દીકે અકબરે (રદી) કહ્યું કે હજાર દિરહમ બીજાં ગણ. આ હદીસથી જણાયું કે માલિક જે વાયદો કરે તેનો નાએબ તે વાયદાને પૂરો કરે.

૧૧૩૮ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો હું હા કહેતે તો તે હજ્જ વાજેબ થતે અને કદી તમારેથી બની શકતે નહીં" જ્યારે હજરત (સલ) ને પૂછાયું કે શું દર સાલ હજ્જ ફરજ છે? ત્યારે આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો હજરતે (સલ) હજ્જતુલ વેદાઅમાં ફરમાવ્યું, એ લોકો અલ્લાહે તમારા પર હજ્જ ફરજ કરી. માટે તમો હજ્જ કરો. અકરઅ બીન હાબેસે (રદી) પૂછયું એ હજરત (સલ)! શું દર સાલ હજજ ફરજ છે? ત્રણ વાર પૂછયું. હજરતે (સલ) મેહેરબાનીની રાહે જવાબ નહીં આપ્યો, તે પછી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે વગર સોંચે બે ફાયદા સવાલ નો કરો. જો દર સાલ ફરજ થાત તો હજરત (સલ) પોતે સાફ રીતે બયાન કરત.

૧૧૩૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઇમરાન બીન હોસેન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તું તેને કહેતે (એટલે ઇસ્લામ જાહેર કરતે) એવી હાલતમાં કે તું પોતાનો અખત્યાર રાખતો હતે, તો તું પૂરતી રીતે છૂટકારો પામતે" બની એકેલના એક કેદીને હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું જેની પાસેથી સહાબાએ તે ઊંટડી મેવળી કે જેનું નામ અદબા હતું ફરી તેને બાંધયો તો તેણે કહ્યું હું તો મુસલમાન છું.

ફાયદો મસાબીહમાં ઇમરાન બીન હોસેન (રદી) થી રિવાયત છે કે સકીફના લોક તથા બની એકેલના લોકે આપસમાં કસમ ખાધી હતી † સકીફની કોમે હજરત [સલ] ના બે સહાબા પકડયા હતા. અને હજરત (સલ) ના સહાબા બની અકીલના એક શખ્સને પકડી લાવ્યા. @ તે શખ્સે હજરત (સલ) ને કહ્યું કે મને શા માટે પકડયો છે? હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તું પોતામાં કસમ ખાનાર લોકોના બદલામાં સપડાયો છે. જ્યારે

* શરહ મશારેકથી જણાય છે કે હજરત અબુ બકરે પોતાનો ખોબો ભરીને આપ્યાં તે પાનસો થયાં. ગુ. મો.

† અરબની દસ્તુર હતી કે એક ટોલાવાળા બીજા ટોલાવાળાથી આપસમાં એક બીજાને મદદ કરવાની કસમ ખાતા હતા. ફરી એકમાંનો બીજા માટે હલીફ કહેવાતો ગુ. મો.

@ એકના ગુનાહમાં બીજો પકડાતો નની છતાં આ માણસ પોતાનાં કરારવાળાઓના ગુનાહમાં કેદ થયો તેનું કારણ કે તેઓમાં ચલણ હતું કે કરારવાળાએમાં એકને બદલે બીજો પકડાય અને તેઓના કરારમાં એ વાત દાખલ હતી. આ કાયદા પ્રમાણે શરૂ ઇસ્લામમાં અમલ થતો. ફરી એ મનસૂખ થયો ગુ.મો.

હજરત [સલ] ત્યાંથી હઠા તો તેણે કહ્યું એ મોહમ્મદ [સલ] હું તો મુસલમાન છું. ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જો અખત્યારની હાલતમાં કેદી થવાં પેહેલાં ઇસ્લામ જાહેર કરતે તો તારે માટે ઘણુંજ ઠીક થાત. હવે છૂટી શકતો નથી. ફરી હજરતે (સલ) તેને બદલામાં આપી પોતાના બે સહાબાને સકીફના લોકોની કેદથી છોડવ્યા.

૧૧૪૦ બોખારીમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો સોરય્યા(પરવીન, સહેલી નામના તારા)સાથે ઇમાન લટકેલું હોત તો પારસીયોની ઓલાદ તેને મેળવતે." અને બીજી રિવાયતમાં છે કે "જો ઇમાન સોરય્યા પાસે હતે તો તેને પારસીઓના પુરૂષો અથવા તેઓનો એક પુરૂષ મેળવતે."

ફાયદો મસાબીહમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે અમો હજરત [સલ] પાસે બેઠા હતા. કે સૂરે જુમઆની આયત **વ આખરીન મિન્હુમ લમ્મા યલહકુ બેહિમ** † ઉતરી તો એક પુરૂષે ત્રણ વાર પૂછ્યું તે લોક કોણ છે જે અરબ સિવાય છે? ત્યારે હજરતે (સલ) સલમાન ફરસી ઉપર હાથ રાખ્યો અને આ હદીસ ફરમાવી. અને પરવીન તે કેટલાંક તારાઓનું નામ છે જે ઘણાંજ પાસે પાસે છે જેમ કલગી. તો ફરમાવ્યું કે જો ઈમાન ઘણુંજ દૂર હોત જ્યાં નજર નહીં પોહોંચતી તો પણ ફારેસવાળાઓને મળતે. આ હદીસમાં પારસીઓની હુશયારી * તથા ઈમાનની લાયકાત (લાયકી) બયાન ફરમાવી. તો ખરૂં જોતાં ફારેસ દેશમાં મોટા મોટા કમાલવાળા જાહેર બાતેનના આલિમ ઉત્પન્ન થયા. જેમકે ઇમામ આજમ (રહ) તથા તેમના શાગિરદ તથા ઉમદા મોહદ્દેસ જેમકે ઇમામ બોખારી તથા મુસલિમ ઉત્પન્ન થયા. દીનના ઓલમાએ કહ્યું છે કે જો ઇમામ આજમ [રહ] ન હોત તો દીનનું ભેદ લોકોને સમજવું મુશકેલ થાત. અબ્દુલ્લાહ તસતરી (રહ) એ કહ્યું કે જો બની ઇસ્રાઇલમાં અબુ હનીફા (રહ) જેટલો કોઈ આલિમ હોત તો તેઓ ગુમરાહ થતે નહીં.

૧૧૪૧ બોખારીમાં જોબેર બીન મુતએમ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો મુતએમ બીન અદી જીવતો હોત ને ફરી મારેથી આ ગંધાતા (એટલે બદરના કેદીઓ) વિષે વાતચીત કરતે (છોડાવવાની સિપારશ કરતે) તો હું તેઓને છોડી દેતે.

ફાયદો મુતએમ બીન અદી મક્કામાં એક કાફિર હતો. હજરત [સલ] પર તેણે ભલાઇ કરી હતી. તો ફરમાવ્યું કે જો તે જીવતો હોત અને આ કેદીઓની સિફારશ કરત તો હું તેને છોડત. આથી જણાયું કે કાફિરના એહસાનના બદલામાં પણ એહસાન કરવું જોઇએ.

*૧૧૪૨ મુસલિમમાં ઓસામા બીન ઝૈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તે નુકસાન કારક હોત તો તે ફારેસવાળા અને રૂમ વાળાઓને પણ નુકસાન કારક હોત." એટલે દૂધ પાતી સ્ત્રીથી સમ્ભોગ કરવો.

ફાયદો એક શખ્સે કહ્યું કે હું પોતાની સ્ત્રીથી સોહબત કરીને વીર્ય બહાર કાઢું છું. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તુ શા માટે એમ કરે છે? તેણે કહ્યું મારી બાયડી છોકરાને દૂધ પાય છે, અને હું ડરૂં છું કે હમલ રહેવાથી છોકરાને કંઇ નુકસાની થાય. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જો એમાં કંઇ નુકસાની હોત તો ફારેસવાળા તથા રૂમવાળાઓની ઓલાદને નુકસાની થાત. કેમકે તેઓ દૂધ પાતી સ્ત્રીથી સોહબત કરે છે અને હમલ પણ રહે છે અને તેઓની ઓલાદને કંઈ નુકસાની થતી નથી. આથી જણાયું કે દુન્યાની બાબતમાં તજરૂબો [અનુભવ] દલીલ છે.

† અર્થ—અને બીજા તેઓમાંના હજું અરબો સાથે નહી જોડાયા ગુ. મો.

* પારસીઓની દસાતીર નામએ પેહેલો સાસાનની ત્રીજી વરશીમમાં પારસીઓના મુસલમાન થવા વિષે છે કે "ઈરાનના દાનાઓ સર્વ અરબોના તાબેદાર થશે." આ સને ૧૯૦૬ના સપટેમબર માસના ઘણા ઉરદુ તથા ગુજરાતી વરતમાન પત્રોમાં છપાયું છે કે રૂસના અગ્નિ પુજુ [પારસીઓ]એ ઝારને ઇસ્લામ સ્વીકારવાની અરજી કરી. તે ઉપરથી ઝારે તેઓની ગણતરી કરાવી તો તેઓ દશ લાખ થયા. આવી ફતેહ કદી ઇસ્લામને થઈ નથી. આ હદીસને ઉંડાણથી જોતાં આ બનાવ હજરત (સલ) નો મોજેઝો છે. ગુ. મો.

૧૧૪૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો આદમી પાસે બે જંગલ ભરીને માલ હોય તો જરૂર તેની સાથે ત્રીજાને પણ ઢુંઢે. અને માણસના પેટને માટી સિવાય કંઇ ભરતું નથી. અને જે કોઇ તોબા કરે છે [લાલચ, લોભથી] તો અલ્લાહ રહમતની સાથે આગળ આવે છે.

ફાયદો એટલે માણસનો હિરસ (લોભ) અગર જો તે ઘણો માલદાર હોય તોએ તે ઢંડો પડતો નથી. અને ઘણાંની ઢુંઢ કદી ઓછી થતી નથી. અનું પેટ કબરની માટી સિવાય કંઇ ચીજ ભરતી નથી. ફરી ઓછા લોભ અને સંતોષનું ગુણ બયાન કર્યું.

શેઅર

તંગ ચશમે મરદ દુન્યા દાર રા
યા કેનાઅત પુર કોનદ યા ખાકે ગોર *

એક રિવાયતમાં છે કે આ હદીસ કુરઆનની આયત હતી આખર મનસૂખ થઇ.

૧૧૪૪ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો ઓહોદ પર્વત બરાબર મારી પાસે સોનું હોય તો મને આજ પરસંદ પડે છે કે તેમાંનું કંઇ મારી પાસે હોય અને ત્રણ રાત મારા પર ગુજરે નહીં. પણ દેણુ અદા કરવા જેટલું રાખું.

ફાયદો આ હદીસમાં સખાવત તથા દુન્યા તજવાની બુજુરગી છે. અને આ વાતનો ઇશારો છે કે કરજ અદા કરવાની ફિકર અને કોશીશ કરવી વાજેબ છે. †

૧૧૪૫ મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તું તેને નહીં માપતે તો તમો સઘળા તેને ખાયા કરતે અને તે અનાજ બચેલું રહેતે." આ હજરતે (સલ) તે પુરૂષને કહ્યું કે જેણે હજરત [સલ] પાસે અનાજ માંગ્યું તો તેમણે ત્રીસ સાઅ એટલે લગભગ ✱ મણ જવ આપ્યા તો તે પુરૂષ તથા તેની સ્ત્રી તથા તેનો પરોણો તેમાંથી ખાતા રહ્યા તે એટલાં સુધી કે તેણે તેને માપ્યા. (તો ફરી તે ખુટી ગયા.)

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે અનાજને તોલવા માપવાથી બરકત ઓછી થાય છે. અને પ્રથમ અધ્યાયમાં આ મજમુનની હદીસ છે કે અનાજના તોલવા માપવામાં બરકત છે. તો મતલબ આ છે કે ખરીદવા વેચવાને વખતે તો તોલવું જરૂર છે કે વધારો ઘટારો નહીં થાય. અને પોતાના ઘર ખરચ અથવા ખેરાત માટે તોલવું નહીં જોઇએ. કારણ કે તોલી તોલી ખરચ કરનારની નજર ખોદા પર નહીં, પણ અનાજ પર રહે છે.

૧૧૪૬ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો લોકોને (વગર સાક્ષીએ) તેઓના દાવા પ્રમાણે આપવામાં આવે તો જરૂર કેટલાક લોકો કેટલાક પુરૂષો ઉપર ખૂનોનો તથા માલોનો દાવો કરે. પણ પ્રતિવાદી ઉપર તો કસમ છે.

ફાયદો એટલે જો શરીઅતમાં વાદીથી સાક્ષી માંગવાનું નહીં હતે માત્ર દાવો કરવા પર મુકદમો ફેસલો થતે તો ઘણા બેદીન નાહક લોકોનું ખૂન કરતે અને માલ હજમ કરતે. એજ માટે શરીઅતમાં આ કાયદો ઠેરવાયો છે કે જ્યારે વાદી દાવો કરે અને માતબર ગવાહ લાવે તો જીતે. પણ જો તેની પાસે ગવાહ ન હોય તો પ્રતિવાદી કસમ ખાય, કે વાદી જૂઠો છે તો વાદી હારે. અને જો ગવાહ ન હોઇ અને પ્રતિવાદી કસમથી ઇનકાર કરે તો પ્રતિવાદી હારે વાદી જીતે. જેમકે એનો ખોલાસો બીજી હદીસોમાં છે.

૧૧૪૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ પાસે જે રહમત છે તે સઘળીને જો કાફિર જાણી લ્યે તો કદી તે જન્નતથી નિરાશ થાય નહીં. અને અલ્લાહ પાસે જે અજાબ છે તે સઘળાને જો મુમિન [ઇમાનદાર] જાણી લ્યે તો કદી તે દોજખથી નડર થા-

* **અર્થ—દુન્યાદાર પુરૂષની નાદલી આંખને કાંતો સંતોષ ભરે છે અથવા તો કબરની માટી. ગુ. મો.**

† **કારણ** કે સદકા કરવા કરતાં દેણુ પ્રથમ આપવાનું છે. દેણુ આપવું ફરજ છે. અને સદકો નફલ છે. ગુ. મો.

૫ નહીં. †

ફાયદો શેઅર

અગર હર દેહદ યક સલાએ કરમ
અઝાઝીલ ગોયદ નસીબે બરમ
દરાં દમ કે અઝ કેઅલ પુરસંદો કોલ
ઓલુલ અઝમરા તન બેલરઝદ જે હોલ ‡

રહમત અને અઝાબ ખોદાની એ સિફત છે. અને ખોદાની સિફતનો અંત નથી જેવી તેની ઝાત સંપૂરણ તેવીજ તેની સિફત કામેલ છે.

૧૧૪૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ જહમ અબ્દુલ્લાહ બીન હારેસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો નમાઝ પઢનારની આગળથી જનાર જાણી લે કે શું તેના ઉપર છે [એટલે કેટલો અઝાબ થશે] તો તેની આગળથી જવા કરતાં ત્યાં ઠેરવું જરૂર ચાલીસ [વર્ષ કે ચાલીસ મહિના કે ચાલીસ ઘડી] બેહતર થાત.

ફાયદો આ હદીસમાં રિવાયત કરનારે ખુલ્લી રિવાયત કરી નથી કે હજરતે (સલ) ચાલીસ વર્ષ ફરમાવ્યા કે ચાલીસ મહિના કે ચાલીસ દિવસ કે ચાલીસ ઘડી. પણ ઇમામ તહાવી કે જે મોટા મોહદ્દેસ છે તેવણે કહ્યું છે કે ચાલીસ વર્ષ મતલબ છે, મહિના કે દિવસ મતલબ નથી. **વલ્લાહો આલમ.** નમાઝી આગળથી જવું ત્યારે ગુનોહ છે કે જ્યારે તેની આગળ આડ ન હોય ¶ જો ઓથ હોય તો દુરૂસ્ત છે ગુનોહ નથી.

૧૧૪૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ પાસે જે અઝાબ છે તેને જો મુમિન જાણી લ્યે તો કદી તે તેની જંનત ની આશા કરે નહીં. અને અલ્લાહ પાસે જે રહમત છે તેને જો કાફિર જાણી લ્યે તો તેની જંનતથી કદી નિરાશ થાય નહીં. *

૧૧૫૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અઝાનમાં અને પેહેલી સફમાં જે સવાબ છે તેને જો લોકો જાણી લ્યે ફરી તે ચિઠ્ઠી નાંખવા વિના નહીં મળે તો તેઓ ચિઠ્ઠી નાંખતે. અને જોહરના પેહેલા વખતમાં નમાઝ પઢવાનો જે સવાબ છે તેને જો જાણતે તો દોડા દોડી કરતે. અને એશા અને સુબ્હની નમાઝ માં જે સવાબ છે તેને જો તેઓ જાણી લ્યે તો તેઓ ઢગરાં ઘસતાં પણ આવતે.

ફાયદો એટલે જો અઝાન અને પેહેલી સફનો સવાબ જણાય તો લોકોમાં ઝઘડો પડતે. દરેક શખ્સ આ ચાહતે કે હુંજ બાંગ આપું અને હુંજ પેહેલી સફમાં દાખલ થાઊં. ફરી એમ જાણે કે આ ઝઘડો વગર ચિઠ્ઠી નાંખે પતવાનો નહીં તો જરૂર ચિઠ્ઠી નાંખતે. જેનું નામ નિકળતે તે અઝાન કહેતે, અને સફમાં દાખલ થતે. અને જો ઇશા અને ફજરની જમાઅતનો સવાબ જણાય અને જઇફી તથા નબળાઇને લીધે મસજીદમાં પગથી ચાલીને અવાતું ન હોય તો બાળકની માફક ઘસડાતાં આવતે. આ હદીસમાં અઝાનની, પેહેલી સફની, જોહરના પેહેલા વખતની અને ઇશા ફજરની જમાઅતમાં હાજર થવાની ફઝીલતનું વર્ણન છે. પણ બીજી હદીસ માં છે કે ગરમીમાં જોહરની નમાઝ ઠંડા વખતમાં મુસ્તહબ છે કે જેથી લોકોને તકલીફ નહીં થાય અને જમાઅત પૂરી થાય.

૧૧૫૧ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે રાતમાં એકલા જવામાં જે નુકસાની છે તેને જો લોક જાણે તો રાતના એકલા કોઇ સ્વાર કદી જાય નહીં.

---

† આ હદીસમાં આ વાતનો ઇશારો છે કે માણસે ખોદાના ખોફ અને તેની આશા બંનેની સાથે રહેવું જોઇએ. ગુા. મો.

‡ અર્થ—જો તે ખાણું ખવરાવવાની કે બખશીસની એક પુકાર કરે તો શૈતાન જેવો પણ કહે કે કંઈક હિસ્સો હું લઇશ. અને કરની તથા વાતચીતની જો તે પૂછ કરે તો તે વખત મોટા મોટા પેગમ્બરોનું બદન પણ ડરથી કાંપવા લાગે. ગુા. મો.

¶ આ ગુનોહ તે વેલા છે કે નમાઝી આગળ સુતરો [આડ] નહીં હોય તો, અથવા સુતરાની અને નમાઝ પઢનારની વચ્ચેથી જાય તો. અને નમાઝી આગળ એક માણુસ બેઠો હોય તો તે પણ સુતરાને ઠેકાણે છે. મોઝુઆત કબીર. ગુા. મો.

* હદીસ ના. ૧૧૪૭ ની અને આની મતલબ એક છે. ગુા. મો.

ફાયદો આથી જણાયું કે રાતના એકલા સફર કરવી દુરૂસ્ત નથી. કારણ કે એમાં દીનનું અને દુન્યાનું બન્ને નુકસાન છે. દીની નુકસાન તો આ કે જમાઅતની નમાઝથી મહરૂમ રહેશે. અને દુન્યાની તે આ કે એકલા રાતમાં ડર, વહેમ, લુટારા વાઘ વગેરેની નુકસાની ઘણું કરીને થાય છે. અને જ્યારે રાતના સ્વારને સફર કરવી મનાઇ થઇ તો પેદળ ચાલનારને વધારે મનાઇ થઇ. પ્રખ્યાત કહેતી છે "અરરફીક સુમ્મત તરીક."†

ફસલ છઠ્ઠી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે **લવલા** છે.

૧૧૫૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રઝી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો મારી ઉમ્મત ઉપર કઠણ નહોત તો હું તેઓને આજ્ઞા કરત કે તેઓ ઇશાની નમાઝ એવીજ રીતે પઢે." એક વાર હજરતે [સલ] ઇશાની નમાઝ મોડેથી પઢી ત્યારે આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો આથી જણાયું કે ઇશાની નમાઝ માં ઢીલ કરવી મુસ્તહબ છે. એટલે ત્રતીયાંશ રાતથી તે અડધી રાત સુધી. અડધી રાત પછી મકરૂહ વખત છે.

૧૧૫૩ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રઝી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો મારી ઉમ્મત ઉપર કઠણ ન હોત તો હું તેમને દાતણ કરવાનો હુકમ કરત. [એટલે પાંચે વખતની નમાઝમાં]

ફાયદો દાતણ કરવું એક મતે સુન્નત છે, વિશેષ કરી નમાઝને વખતે. અને ઇમામ શાફેઇ (રહ) ની નજદીક ફજર અને જોહરમાં વધુ તાકીદ છે. દાતણથી મોંની બો દુર થાય છે. વોજૂ, કિરાઅત, કુરઆન, ઊંઘ, ઘણું ચુપ રહેવાને વખતે, અને ઘણી ભૂખને વખતે ઘણું મુસ્તહબ છે. દાતણ (મિસ્વાક) કડવી લાકડીનું જોઇએ. પીલવણુનું દાતણ સર્વથી શ્રેષ્ઠ છે. ચટલી આંગળી જેટલું જાડું અને બીલસ (વેંત) બરાબર લાંબુ.

૧૧૫૪ બોખારીમાં અનસ (રઝી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો હિજરત (મેં કરી) ન હોત તો હું પણ અનસારીઓમાંથી એક પુરૂષ થાત.

ફાયદો એટલે અનસારી સહાબા મારા દિલમાં એવા પસંદ થયા છે કે જો હિજરત કરવાનો ગુણ મારામાં ન હોત તો હું પોતાને અનસારીઓમાં ગણત.

૧૧૫૫ મુસલિમમાં અનસ (રઝી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો મને એવો ડર ન હોત કે તમો મુરદાને દફન નહીં કરો તો હું અલ્લાહથી દોઆ કરત કે તે તમને કબરનો અજાબ સંભળાવે.

ફાયદો એટલે જો તમો કબરનો અજાબ સાંભળો તો એટલાં બેભાન થાઓ કે પોતાના મુરદાંઓને દફન કરવું ભૂલી જાઓ. આથી જણાયું કે મુરદું અજાબની વખતે કબરમાં પુકારે છે પણ માણસ અને જીન્ન એટલાં માટે સાંભળતા નથી કે તેઓને જીવતું કફણ પડે નહીં.

૧૧૫૬ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રઝી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અમો એહરામવાળા ન હોત તો તે તારેથી કબૂલ કરત" સઅબ બીન જસ્સામા [રઝી] એ જ્યારે હજરત (સલ) ને જંગલી ગધેડું ભેટ આપ્યું ત્યારે આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો એટલે એહરામવાળાને જીવતું શિકાર લેવું દુરૂસ્ત નથી માટે અમો કબૂલ કરતા નથી. આથી જણાયું કે કંઇ દીની ઓજરને લીધે દઅવત કબૂલ નહીં કરવી તથા સોગાત પાછી ફેરવી દુરૂસ્ત છે.

૧૧૫૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રઝી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું

† અર્થ—માર્ગ લેવા પેહલાં સાથીને ઢુંઢ.ગુ.મો.

કે જો મારી સાથે હદીનું જાનવર (કુરબાની) ન હોત તો હું હલાલ થઇ જાત (એટલે ઉમરો કરીને હજજનું એહરામ ઉતારત).

ફાયદો કાફેરોની નજદીક હજજની મોસમમાં ઉમરો કરવો ઘણુંજ બુરૂં હતું તો આ બુરી રસમ તોડવા માટે જ્યારે હજરત (સલ) હજ્જતુલ વેદાઅમાં હજજની નૈયતથી મક્કામાં દાખલ થયા તો સહાબાને ફરમાવ્યું કે જેની સાથે કુરબાની ન હોય તે ઉમરો કરીને એહરામ ખોલે, ફરી હજજને વખતે હજજનો એહરામ બાંધે. અને હજરતે [સલ] પોતે એહરામ ખોલ્યું નહોતું. કેટલાક સહાબાએ હજરત (સલ)ને એહરામ બાંધેલા જોઇને એહરામ ખોલવામાં ઢીલ કરી ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે હું કુરબાનીના સબબથી લાચાર થયો, નહીં તો હું પણ એહરામ ખોલતે.

* ૧૧૫૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો મને ડર ન હોત કે આ (ખજુર) કદાપી જકાતનુ હશે તો હું તેને ખાતે.

ફાયદો હજરતે (સલ) એક ખજુરની પેસી માર્ગમાં પડેલી જોઇ ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી. આથી જણાયું કે અદના ચીજ માર્ગમાં પડેલ મળે જેના પડવાનો માલિકને ગમ ન હોય (તથા તેની ઢુંઢકરે નહીં) તો તેને ઉપાડવી તથા ખાવી દુરસ્ત છે.

૧૧૫૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો મુસલમાનોપર કઠણ નહીં પડતે તો હું કોઇ સરીયાનો સાથ છોડતે નહીં. પણ એજ ઉપાડનાર તથા સ્વારીનું જાનવર મને મળતું નથી. અને ન મારી પાસે કોઇ જાનવર છે કે તે પર તેઓને સ્વાર કરૂં. અને મુસલમાનો મારેથી છુટા રહે એ મને ભારી પડે છે.

ફાયદો સરીયા તે લશકરની તુકડીને કહે છે કે નવ સિપાઇથી વધુ હોય (પણ ચારસોથી વધુ ન હોય.) અને હજરત (સલ) તેની સાથે પધાર્યાં ન હાય. એટલે હજરત (સલ)ની પૂરતી ઇચ્છા હતી કે દરેક લડાઇમાં ભાગ લ્યે. પણ શરૂ ઇસ્લામમાં અસબાબ નહીં હોવાને લીધે તથા સ્વારી ઓછી હોવાને લીધે સર્વ સહાબા સાથે જઇ શકતા નહોતા. માટે હજરત [સલ] ને સહાબા વગર જવું એટલા માટે પસંદ નહોતું કે નહીં જનાર જેહાદના સવાબથી મહરૂમ રહે છે (અને તેમનું દિલ ઓછું થાય છે) આ હદીસમાં જેહાદની ફજીલત તથા દોસ્તોની રિઆયત રાખવાનું બયાન છે.

૧૧૬૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જો બની ઇસ્રાઇલ નહોત તો માંસ સડતે નહીં. અને જો હવવા (અલે) ન હોત તો કોઇ નારી પોતાના ખાવિન્દની ખિયાનત કરતે નહીં

ફાયદો હજરત મુસા (અલે)ની સાથે બની ઇસ્રાઇલપર મન અને સલવા ઉતરતાં હતાં. અને હુકમ થયો હતો કે વાસી રાખવું નહીં. દરરોજ તમને તાજી મીઠાઇ તથા તાજુ ચલ્લાંનું માંસ મળ્યા કરશે. બની ઇસ્રાઇલે લોભને લીધે માંસને રાખી વાસી કર્યું કે કાળે જો નહીં મળશે તો કામ આવશે. ફરી તે ગંધાયું. એટલે માંસ રહેવા દેવાથી સડે છે અને વાસી રાખવાની ચાલ પ્રથમ બની ઇસ્રાઇલથી નીકળી. તો બની ઇસ્રાઇલ આ ચાલ નહીં કાઢતે તો કોઇ વાસી રાખતે નહીં. ને ગોશ સડતે નહીં. અને હજરત હવવા (અલે) એ હજરત આદમ [અલે]થી પ્રથમ આ ખિયાનત કરી કે હજરત આદમ [અલે]ને દિલથી ચાહતી હતી અને મોંથી હજરત આદમને કહેતી હતી કે હું તમને નહીં ચાહતી, અથવા ખિયાનત કરી કે શૈતાનના બહકાવવાથી હજરત હવવાએ હજરત આદમ (અલે)ને ઘઊં ખવરાવ્યા. એટલે ખિયાનતની બો પ્રથમ હજરત હવવાથી શરૂ થઈ.

૧૧૬૧ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તમો નહીં ગુનાહ કરતે તો અલ્લાહ બીજી કોમને લાવતે કે તેઓ ગુનાહ કરતે. ફરી તેઓની બખશીશ કરતે અને તેઓને જનતમાં લઇ જતે

ફાયદો આ હદીસનું મજનુન ચેવાર આવી ગયું ☞ મતલબ આ કે અલ્લાહથી ડરનારને તથા ગુનેહગાર તોબા કરનારને એમાં દિલાસો છે. અને આ વાતનો ઇશારો છે કે ગુનાહ અલ્લાહની હિકમત વિરૂધ્ધ નથી. કે જેથી તેની રહમત તથા ગફારીની સિફત પ્રગટ થાય. અને એની આ મતલબ નથી કે માણસ પોતાના ગુનાહોથી નિડર નડર થાય કારણ કે આ તો ચોખ્ખું કુફર છે.

☞ વાંચો હદીસ ના. ૧૧૨૫ મો.

ફસલ સાતમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે **લઇન** તથા **ઇન** છે.

૧૧૬૨ મુસલિમમાં ઉમ્મુલ હોસેન અહમસીયા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તમારાપર નકટો હબશી ગુલામ હાકેમ થાય તો જ્યાં સૂધી તે તમને અલ્લાહની કિતાબપર ચલાવે † તમારે તેનું સાંભળવું તથા તાબેદારી કરવી.

ફાયદો એટલે હાકેમ અગર જો ઘણો હકીર [હલકો] અને નાલાએક હોય તો પણ શરીઅતના હુકમોમાં તેની તાબેદારી વાજેબ છે. આ હાકેમથી મતલબ તે હાકેમ છે કે જે ખલીફાના તરફથી હાકેમ થયો હોય. કારણ કે બાદશાહ અને ખલીફો ગુલામ થઇ શકતો નથી. અથવા ગુલામથી મતલબ આ ઝાદ ગુલામ હશે.

૧૧૬૩ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તેં તારા ભાઇને કંઇ ફલ વેચ્યું હોયને ફરી તેને આફત લાગી હોય તો તેની પાસેથી કંઇ ચીજ લેવી તને હલાલ નથી. કઈ ચીજને બદલે તારા ભાઇનો માલ નાહક લે છે (અથવા લેશે)

ફાયદો ઇમામ અહમદ (રહ)નો આજ મજહબ છે કે જ્યારે માલિકે ઝાડપર મેવો લાગેલો વેચ્યો ફરી કોઇ આફતથી મેવો બરબાદ થયો તો માલિક ખરીદાર પાસેથી કંઇ કીમત લ્યે નહીં. અને ઇમામ માલિક (રહ)ની નજદીક ત્રીજો ભાગ કીમતનો ઓછો કરે. અને ઇમામ આજમ તથા ઇમામ શાફેઈ (રહ)ની નજદીક જો માલિકે સોંપ્યું હોય તો કીમત લેવી દુરૂસ્ત છે * પણ કીમતમાંથી કંઈ માફ કરવું મુસ્તહબ છે. પણ જો સોંપવા પેહેલાં મેવો બરબાદ થયો હોય તો કોઇ ઇમામની નજદીક કીમત લેવી દુરૂસ્ત નથી.

૧૧૬૪ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જો તમો ઓસામા બીન ઝૈદ (રદી)ના અમીરપણા (સરદારી)માં તાનોકરો છો તો (કંઇ નવી વાત નથી) તમો તો પેહેલાં એના બાપની સરદારીમાં પણ તાનો કરતા હતા. ખોદાની કસમ જરૂર તે (ઝૈદ) સરદારીને લાએક હતો અને ખચીત તે સર્વ લોકોથી મને વધારે પ્યારો હતો. અને ખચીત તેના પછી આ (ઓસામા) સર્વ લોકોથી પ્યારો છે.

ફાયદો ઝૈદ (રદી) હજરત [સલ]ના આજાદ ગુલામ હતા તેમને લશકરના સરદાર કરીને શામમાં મોકલ્યા હતા. જ્યારે તેવણ ત્યાં શહીદ થયા તો હજરતે [સલ] તેમના દીકરા ઓસામા [રદી]ને લશકરના સરદાર કર્યા કે પોતાના બાપનો બદલો લ્યે. અને તેમને ચેહેન થાય. તો કેટલાક લોકોએ તેમની સરદારીમાં કંઇક વિચાર કર્યો ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસથી ઓસામા તથા તેમના બાપ ઝૈદની મોટી ફજીલત સિધ્ધ થઇ. કેમકે તેઓ હજરત [સલ]ના મહબુબોમાં દાખલ થયા.

૧૧૬૫ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તમો બકરીની પગની પાછલી નળી [પાયો] માટે

† આથી જણાયું કે શરીઅત વિરૂદ્ધ હાકેમની તાબેદારી કરવી દુરૂસ્ત નથી. હાકેમના કોઇ કાયદાથી આપણા પર કોઈનું હકક લાગુ પડતું ન હોય અને શરીઅત પ્રમાણે લાગુ પડતું હોય તો ત્યાં તેનું હકક આપવું ફરજ છે. એવીજ રીતે જો હાકેમના કાયદા પ્રમાણે આપણું કોઇપર હક્ક લાગુ પડતું હોય પણ શરીઅત પ્રમાણે લાગુ પડતું ન હોય તો તે લેવું હરામ છે. ઈમાન તો અમને શરીઅતનીજ તાબેદારી બતાવે છે. ગુ. મો.

* રિવાયત છે કે એક શખ્સે ફલ ખરીદયા તેમાં આફત લાગી જેથી તેનું દેણુ વધી ગયું તો હજરતે (સલ) વેચનારને સદકો કરવાનો હુકમ કર્યો કે તે પોતાના કરજદારને આપે. આ હદીસ ઇમામ આજમ (રહ)ના મતને ટેકો આપે છે. કારણ કે જો પૈસા પાછા આપવા ફરજ હોત તો સદકો કરવાનો હુકમ થાત નહીં. ગુ. મો.

નોતરાવો તો પણ તમો કબૂલ રાખો.

ફાયદો. એટલે દાવત કબૂલ રાખવી વાજેબ છે અગર જો અદના તથા હલકું જમણ હોય.

૧૧૬૬ બોખારીમાં બરાઅ બીન આઝેબ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તમો અમને જુઓ કે પક્ષીઓ અમને ઉંચકી લે છે તોએ તમારે તમારી જગ્યા છોડવી નહીં જ્યાં સુધી કે હું તમને કહેવાડું નહીં. અને જો તમો અમને જુઓ કે અમે કાફેરોને કચડી નાખ્યાં છે તોએ તમે હઠવું નહીં જ્યાં સુધી તમને કહેવડાવું નહી" આ હજરતે અબ્દુલ્લાહ બીન જોબેર (રદી)ને તથા તેમના સાથીઓને ઓહોદની લડાઈમાં ફરમાવેલું. અને તેઓ પચાસ પુરૂષ હતા.

ફાયદો. જંગે ઓહોદમાં હજરતે (સલ) કાફેરોનો સામણો કર્યો અને ઓહોદના પહાડને પીઠ પાછળ રાખ્યો. અને પહાડના નાકાપર પચાસ તીર અન્દાઝ નીમ્યા. જેમના સરદાર અબ્દુલ્લાહ બીન જોબેર હતા. તેમને આ હદીસ ફરમાવી. પ્રથમ જયારે મુસલમાનોએ હલ્લો કર્યો તો કાફેરોની હાર થઇ અને લૂટ શરૂ થઇ. નાકાપર જે તીરઅન્દાઝ હતા તેઓએ કાફેરોની લૂટ જોઇ લૂટવા લાગ્યા. સરદાર નું કહેવું નહીં માન્યું. જયારે નાકું ખાલી પડયું તો કાફેરો તે તરફથી મુસલમાનોપર તુટી પડયા. નાફરમાનીની શામતથી ઇસ્લામની હાર થઈ.

૧૧૬૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા તથા ઝૈદ બીન ખાલિદ જોહની [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (શલ) ફરમાવ્યું કે જયારે વગર ધણીવાળી લોંડી વ્યભિચાર કરે તો તેને કોરડા મારો ફરી જો તે વ્યભિચાર કરે તો તેને કોરડા મારો ફરી જો તે વ્યભિચાર કરે તો તેને કોરડા મારો ફરી તેને વેચી નાંખો અગર જો વાળની દોરડીને બદલે.

ફાયદો. ત્રણવાર જો લોંડી જીના કરે તો તેને સજા આપે ચોથીવાર તેને વેચે અગર જો ઓછી કિમત આવે, જેમકે વાળની દોરડી. હિન્દુસ્થાનમાં કેવી બુરી રસમ પડી છે કે લોંડીયો જીના કરે છે અને તેમના માલિક નિર્લાજ કંઇ ખિયાલ કરતા નથી. પોતાપર વબાલ લે છે. ન તેઓના નિકાહ કરી દે છે ન તેઓને વેચે છે. કેયામતને દિવસે એનો જવાબ આપવો અને અજાબ માલિકોની ગરદનપર થશે.

૧૧૬૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જો તું ચાહે તો સબર કર અને તારે માટે જંનત છે. અને જો ચાહે તો તારે માટે અલ્લાહથી દોઆ કરૂં કે તે તને સાજી કરે" એક સ્ત્રી બીમારીથી પડી જતી હતી તેને હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું.

ફાયદો. અતા (રદી)થી રિવાયત છે કે અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસે (રદી) કહ્યું જો, આ કાળી સ્ત્રી જંનતી છે. હજરત (સલ)ને તેણીએ કહ્યું હતું ઓ હજરત ! મારે માટે દોઆ કરો કે મારી મિરગીની બીમારી દૂર થાય ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. ફરી તે સ્ત્રીએ કહ્યું મને બીમારી કબૂલ છે અને સબર સ્વીકાર્યો, પણ આ દોઆ કરો કે મિરગીને વખતે મારૂં બદન ખુલે નહીં. હજરતે (સલ) દોઆ કરી તો ફરી તેણીનું બદન તે હાલતમાં કદી ખુલતું નહોતું. આથી જણાયું કે બીમારી તથા મુસીબતમાં સબર કરવાનો બદલો જંનત છે.

૧૧૬૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તું ચાહે તો રોજો રાખ અને જો ચાહે તો રોજો નો રાખ" આ હજરતે (સલ) હમઝા બીન અમર અસલમી [રદી]ને કહ્યું તેણે હજરતને સફરમાં રોજો રાખવાનો મસલો પુછ્યો હતો અને તેને હમેશ રોજો રાખવાની આદત હતી.

ફાયદો. આથી જણાયું કે સફરમાં રોજો રાખવો તથા નહીં રાખવો બંને દુરસ્ત છે.

૧૧૭૦ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો ઝૈદ કતલ થાય તો જાફર તૈયાર સરદાર છે અને જો જાફર કતલ થાય તો અબ્દુલ્લાહ બીન રવાહા સરદાર છે." ઝૈદ બીન હારેસા (રદી) ને જયારે જંગે મુતામાં અમીર બનાવ્યા ત્યારે હજરતે (સલ) આ ફરમાવ્યું

ફાયદો. હજરત (સલ) ના એલચીને શામના હાકેમે મારી નાંખ્યો હતો માટે હજરતે સને આઠ હિજરીમાં શામ દેશના શેહેર મુતાપર હજાર

માણસો મોકલ્યા, તેઓના સરદાર ઝૈદ બીન હારેસા (રદી)ને કર્યા ફરી આ હદીસ ફરમાવી. ફરી ત્રણે સરદાર શહીદ થયા ત્યાર બાદ મુસલમાનોએ મશવરો (સલાહ) કરીને ખાલેદ બીન વલીદ (રદી) ને સરદાર ઠેરવ્યા. આથી જણાયું કે એક લશકરના કેટલાક સરદાર એક પછી એક મોકર્રર કરવા દુરૂસ્ત છે. જેમ અંગ્રેજોમાં હાલ ચાલુ છે કે પ્રથમ સરદાર માર્યો જાય તો ફોજ વેખરા તી નથી કે બીજો તેની જગ્યા નિમાય છે. અને જણાયું કે મુસલમાનોનો ઇજમા (એક મતે થવું) દલીલ છે. જેને મુસલમાન પોતાનો સરદાર બનાવે તે ખોદા અને રસૂલને પસંદ છે. જેમકે સહાબાએ ખાલિદ (રદી) ને સરદાર નિમ્યા અને હજરતે તેને પસંદ કર્યું. અને તે પર કંઇ નકાર કર્યો નહીં. એવીજ રીતે સિદ્દીકે અકબર (રદી) ની ખિલાફત સહાબાની સલાહ મશવરાથી થઇ હતી. તો સાફ જણાયું કે તે કામ ખોદા અને રસૂલની મરજી ને માફક થયું હતું. એમ છતાં કેટલીક હદીસોમાં સિદ્દીક અકબર (રદી) ની ખિલાફતનો ઇશારો તથા ખુલ્લી રીતે પણ કહેલાયું છે. તો ઇજમા તથા હદીસ બંને મળીને નુરન અલા નુર થયું [રોશની પર રોશની થઇ].

૧૧૭૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તારી પાસે મશકમાં રાતનું વાસી પાણી હોય તો ઠીક નહીં તો અમો મોં લગાડીને નેહેરથી પીએ.

ફાયદો હજરત (સલ) એક અનસારી સહાબીના બાગમાં પધાર્યા તે પોતાના બાગને પાણી સિંચતો હતો ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. તો તે અનસારીએ ઠંડું પાણી દૂધ મેળવીને હજરત (સલ)ને પાયું. આથી જણાયું કે પાણી વગેરેનો સવાલ કરવો મનાઈ નથી. અને સિદ્ધ થયું કે હજરત (સલ)ને વાસી પાણી ઘણું પસંદ હતું. અને નમ્રતાની રૂએ વેહતા પાણીને મોં લગાડીને પીવું સુંનત.

૧૧૭૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તમારી દવાઓમાંથી કોઈ વસ્તુમાં બેહતરી કે શેફા છે તો તે રૂમડી ખેંચાવવામાં અને શેહેદ (મધ) પીવામાં અને અગ્નિથી ડામવામાં પણ છે.

ફાયદો કારણ કે જો ખૂની બીમારી છે તો તેનો એલાજ રૂમડી ખેંચાવવી છે. અને જો મવાદનો વધારો છે તો મધથી જુલાબ લેવો જોઇએ. અને જો ચામડીને નીચે માદદો જમ્યો હોય તો ડામ આપવો તેની તદબીર છે. આ હદીસમા સઘળા હકીમાના એલાજનો સામટી રીતે (મુજમલ) કાયદો બતાવ્યો. અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર [રદી] થી ઇબને માજામાં રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વગર ખાધે સવારમાં રૂમડી ખેંચાવવી બેહતર છે. અને માથાની પાછલ રૂમડી ખેંચાવ્યાથી બુદ્ધિ અને યાદ શક્તિ વધે છે. અને સોમ, ભોમ, અને ગુરૂવારે ખૂન કાઢવું બેહતર છે. અને સની, રવી, બુધ અને શુક્રને દિવસે મના છે. બોખારીમાં હદીસ છે કે હજરતે (સલ) ડામવાની મનાઇ કરી. અને મુસલિમમાં રિવાયત છે કે જંગે ખનદકમાં જ્યારે સઅદ બીન મોઆજ (રદી) ના હાથની હફ્ત અનદામ નામની રગમાં તીર લગ્યો ને ખૂન બંધ નહીં થયું તો હજરતે [સલ] પોતાના હાથ મુબારકથી તે નસને ડામી. અને હજરત (સલ) ના સહાબામાં પણ ડામવાનો રિવાજ હતો. માટે ઓલમાએ હદીસે કહ્યું છે કે જ્યાં સૂધી બીજો ઇલાજ થઈ શકે તો ડામવું દુરૂસ્ત નથી, એમાં તકલીફ તથા ડર છે. પણ જો બીમારી ઘણી સખત હોય અને ડામવા સિવાય કોઇ ઇલાજ કારગર થતો ન હોય તો તે વેળા ડામવું દુરૂસ્ત છે.

૧૧૭૩ મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત ફારેસ તથા રૂમ વાળાઓની જેમ તમો કરીબ હતા કે કરતે. તેઓ પોતાના રાજાઓની પાસે ઉભા રહે છે અને તે રાજાઓ બેઠા રહે છે માટે તમો એમ નો કરો. તમો તમારા ઇમામોની તાબેદારી કર્યા કરો. જો તે ઉભા રહીને નમાઝ પઢે તો તમો ઉભા રહીને નમાઝ પઢો. અને જો તે બેસીને નમાઝ પઢે તો તમો બેસીને નમાઝ પઢો." જ્યારે હજરતે (સલ) બેસીને નમાઝ પઢી અને લોકો તેમની પાછલ ઉભા હતા. ફરી હજરતે [સલ] તેઓને ઇશારો કર્યો કે બેસી જાઓ

ફરી જ્યારે સલામ ફેરવી ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી.

ફાયદો કેટલાકોની નજદીક આ હદીસ પર અમલ છે પણ ઘણા ઇમામોની નજદીક આ હદીસ મનસૂખ છે. કારણ કે હજરતે (સલ) પોતાની બીમારીમાં બેસીને ઇમામત કરી અને સહાબાએ પાછલ ઉભા રહીને નમાઝ પઢી. આથી જણાયું કે નમાઝમાં ઇશારો કરવો નમાઝને તોડતો નથી. અને જણાયું કે સરદારની રોબરૂ હાથ બાંધીને ઉભા રહેવું જેમકે રિવાજ છે એ દુરૂસ્ત નથી. પણ સમ્ભાલ માટે ઉભા રહેવું અને એ અદબોને હઠાવવા માટે દુરૂસ્ત છે.

૧૧૭૪ મુસલિમમાં મોઐકીબ બીન અબુ ફાતેમા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તું જરૂર કરનારજ છે તો એ કવાર કર.

ફાયદો એક શખ્સ નમાઝમાં સિજદો કરતી વેળા સિજદાની જગ્યાની કાંકરી હઠાવતો હતો ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે પ્રથમ તો આ કામ નમાઝમાં ઠીક નથી અને જો તને ઘણી અગત્ય હોય તો એક વારનું કરવું દોશ પાતર નથી. આ હદીસથી જણાયું કે થોડું કામ (અમલે કલીલ) અગર જો નમાઝને વિરૂધ્ધ હોય તોપણ તે નમાઝને તોડતું નથી.

૧૧૭૫ બોખારીમાં જોબેર બીન મુતએમ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે ફરમાવ્યું કે જો તને હું નહીં મળું તો તું અબુ બકર પાસે આવીશ." આ હજરતે (સલ) તે સ્ત્રીને કહ્યું કે જેને હુકમ કર્યો હતો કે તે હજરત પાસે પાછી આવે ફરી તેણીએ કહ્યું કે જો હું આવું અને આપ નહીં મળો તો ?

ફાયદો હું આવું અને હજરત નહીં મળે તો. એટલે હજરત (સલ) નો ઇનતેકાલ થયો હોય તો હું શું કરૂં ? હજરતે (સલે) ફરમાવ્યું તું અબુબકર પાસે આવીશ. જે હું કરૂં છું તે તે કરશે. ઓલમાએ કહ્યું કે આ હદીસમાં સિદ્દીક અકબર [રદી] ની ખિલાફતનો સાફ ઇશારો છે.

૧૧૭૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઉકબા બીન આમેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમો કોઈ કોમમાં ઉતરો ફરી તેઓ મેમાન માટે જે જોઇએ તે સામાન તમારે માટે કરે તો તમો કબૂલ કરો. પણ જો તે ઓ નહીં કરે તો જેવું મેમાનીનું હક્ક તેઓને જોઇએ તેવું તેઓથી લ્યો.

ફાયદો કેટલાક કાફરોથી હજરતે (સલ) સુલહ કરી હતી. તે સુલહમાં આ કોલ કરાર પણ થયો હતો કે જો મુસલમાન તમારા દેશમાં આવે તો તેઓની મેમાની પરાણાગત કરશો. આ હદીસમાં તેજ લોકો મતલબ છે. આ મતલબ નથી કે મુસલમાનો જોર જુલમથી મુસલમાનો પાસે પોતાની મેમાની માંગે. હા, આટલું છે કે મેમાનદારી કરવી મુસ્તહબ છે.

૧૧૭૭ મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો આ છોકરો જીવતો રહેશે તો તે બુઢ્ઢો નહીં થશે કે કેયામત થશે * (એટલે તમારા મોતનો વખત આવી પોહોંચશે)

ફાયદો જંગલી લોકોએ હજરત [સલ] ને પૂછ્યું કે કેયામત ક્યારે થશે તે લોકોમાં એક નાનો છોકરો હતો તેના તરફ ઇશારો કરીને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે આ છોકરો વૃધ્ધ નહીં થશે કે તમો સઘળા મરી જશો. તો તમારે માટે જાણે કેયામત આવી. કહેતી પ્રખીયાત છે કે આપણો જાન નહીં તો જાણે સઘળું જહાન નહીં. આ લોકોએ હકીકી કેયામતનો સવાલ કર્યો અને હજરતે મજાઝી કેયામતનો જવાબ આપ્યો. કારણ કે જો એમ ફરમાવતે કે કેયામતનો વખત હું જાણતો નથી તો જંગલી જાહેલ અવિશ્વાસ (બદ એતેકાદ) થતે કે કેવો પેગમ્બર છે કે કેયામતને નહીં જાણતો.

* ૧૧૭૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓમર બીન ખત્તાબ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો ઇબને સય્યાદ તેજ છે (એટલે દજ્જાલ છે) તો તને તેનાપર કાબુ મળશે નહીં. અને જો તે તે નથી તો તેને કતલ કરવામાં કંઈ બેહતરી નથી.

ફાયદો ઇબને સય્યાદ મદીનામાં યહુદીનો છોકરો હતો આશ્ચર્ય લાએક તેની હાલતો હતી.

* અરબમાં એક કહેતી છે "જે મરે તેની કયામત થઇ" તે પ્રમાણે આ હદીસમાં કહેવાયું છે. મુ. મો.

તે છોકરાઓમાં ખેલતો હતો એટલામાં હજરત (સલ) ત્યાં થઈને નીકળ્યા. સર્વે છોકરા ભાગ્યા પણ તે નાઠો નહીં. હજરતે (સલ) તેને કહ્યું તું મારી પેગમ્બરીની સાક્ષી આપે છે? તેણે કહ્યું હા, અને તમો મારી પેગમ્બરીના સાક્ષી છો. કેટલાક સહાબાએ ધાર્યું કે કદાપી આજ દજ્જાલ છે. માટે ઓમર ફારૂક [રદી] કહ્યું જો હુકમ હોય તો હું તેની ગરદન ઉડાવું. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જો ખરેખરો એજ દજ્જાલ છે તો તું એને મારી શકતો નથી. કારણ કે દજ્જાલની મોત હજરત ઇસા (અલે) ને હાથે ઠેરવાઇ છે. અને જો એ દજ્જાલ નથી તો તેના ધોકામાં એને મારવામાં શો લાભ?

* ૧૧૭૯ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો હું આવતા વર્ષ સુધી જીવીશ તો જરૂર નવમો રોજો રાખીશ.

ફાયદો હજરત (સલ) મક્કામાં આશુરા એટલે મોહર્રમની દસમી તારીખનો રોજો રાખતા હતા. જ્યારે મદીનામાં રમઝાનના રોજા ફરજ થયા તો એની ફરજીયત મનસૂખ થઇ. મુસ્તહબ જાણીને રાખતા હતા. સહાબાએ (રદી) કહ્યું કે યહુદીઓ પણ આ દિવસનો રોજો રાખે છે ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જો હું જીવતો રહીશ તો આવતા મોહર્રમમાં નવમી અને દશમી બે તારીખનો રોજો રાખીશ, કે યહુદીઓ સાથે મલતા પણું (મોશાબહત) નહીં થાય. ફરી તેજ વર્ષ મોહર્રમથી પેહેલાં હજરત (સલ) નો ઇનતેકાલ થયો. આ હદીસથી કેટલાક ઓલમાએ કહ્યું છે કે નફલ એક રોજો રાખવો (આશુરાનો) મકરૂહ છે.

૧૧૮૦ મુસલિમમાં અનસ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તે સાચો છે તો જરૂર જંનતમાં જશે" આ હજરતે દેમામ બીન સઅલબા (રદી) ને ફરમાવ્યું.

ફાયદો સહાબા બેઠા હતા એટલામાં એક શખ્સ દેમામ બીન સઅલબા નામનો આવ્યો, તેણે ઇસ્લામના ફરજ હુકમ પૂછ્યા. હજરતે [સલ] તેને પાંચ વખતની ફરજ નમાઝ, રમઝાનના રોજા, હજ્જ, અને જકાત બતાવ્યાં. તેણે કહ્યું જેણે તમને સાચા પેગમ્બર કરીને મોકલ્યા તેની કસમ કે હું એમાં કંઇ ઘટારો વધારો કરીશ નહીં. જ્યારે તે ગયો ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. દેમામના કહેવાની આ મતલબ નથી કે હું ફરજ સિવાય કંઇ સુંનત, નફલ કરીશ નહીં. પણ આ મતલબ છે કે ફરજ વસ્તુમાં પોતા તરફથી કંઇ વધારો ઘટારો કરીશ નહીં. અને તે શખ્સ પોતાની કોમ તરફથી ડેલીગેટ (એલચી) થઇને આવ્યો હતો તો બીજો અર્થ આ છે કે પોતાની કોમનો સંદેશો પોહોંચાવવામાં હું મારા તરફથી કંઇ વધારો ઘટારો કરીશ નહીં. જેવું હજરત (સલ) થી સાંભળ્યું છે તેવું તેઓને કહીશ.

૧૧૮૧ મુસલિમમાં અબુ હોરૈરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તેં જે કહ્યું તે પ્રમાણે ખરેખરો તું છે તો જાણે તું તેઓના મોંમાં ભરભટ (ગરમ રાખ) નાંખે છે. અને જ્યાં સુધી તું આ હાલત પર રહેશે હમેશા ખોદા તરફથી તારી સાથે એક ફિરસ્તો મદદગાર રહેશે [કે જે તને તેઓ પર જીત અપાવશે]" આ હજરતે (સલ) તે શખ્સને ફરમાવ્યું કે જેણે કહ્યું એ રસૂલુલ્લાહ! ખચીત મારા સગાં છે હું તેઓની સાથે સગાઈ જોડું છું (સોલુક કરૂં છું) અને તેઓ મારેથી સગાઈ તોડે છે. હું તેઓની સાથે ભલાઇ કરૂં છું અને તેઓ મારી સાથે બુરાઈ કરે છે. અને હું તેઓથી દરગુજર કરૂં છું પણ તેઓ મારા પર જહાલત કરે છે.

ફાયદો એટલે જો ખરો હાલ એવોજ છે તો તે લોક તારી સાથે બુરો સોલુક કરવાને લીધે દોજખમાં પડશે, કે તારા એહસાન તથા ગમખારી કરવા છતાં સગાઈનું કંઇ હક્ક અદા નહીં કરતા. અને આથી તું નચિન્ત રહે કે આ એહસાન અને ગમખારીને લીધે તું તેઓની સામે દુન્યામાં કદી જલીલ અને બે ઇઝઝત થશે નહીં. કારણ કે ખોદા તરફથી તારી મદદ માટે ફિરસ્તો ઠેરવાયલો રહેશે. તે એવી શરતથી કે તું એ હાલ પર જમેલો રહે. આ હદીસથી સગાઇના એહસાન તથા ગમખારીની ઘણી ખુબી સિધ્ધ થઇ.

ફસલ આઠમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે શબ્દ ખેર છે.

૧૧૮૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં હકીમ બીન હેજામ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે બેહતર સદકો તે કે જે માલદારીથી હોય

ફાયદો. એટલે કરજદાર અને મોહતાજ ને ખેરાત કરવાની જરૂર નથી. તેને વાજેબ છે કે પ્રથમ કરજ અદા કરે અને પોતાના ઘરવાળાઓની ખબર લ્યે તેઓનું હક ફકીરના હકથી આગળ છે. ખેરાત કરવું માલદારને જોઇએ જેનો માલ હાજતથી વધુ હોય.

૧૧૮૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઉદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સર્વથી સારા લોકો મારા કરનના લોક છે (એટલે સહાબા) ફરી તે લોકો જે એઓને લાગેલા છે (એટલે તાબેઇન). ફરી તેઓથી લાગેલા છે (એટલે તબા તાબેઇન). ફરી એવા લોકો આવશે કે તેઓની શાહેદી કસમથી આગળ વધશે અને તેઓના કસમ શાહેદીથી આગળ ચાલશે.

ફાયદો. જલાલુદ્દીન સોયુતી (રહ)એ બોખારીની શરહમાં કહ્યું છે કે કરન એક જમાના અને એક વખતના લોકોનું નામ છે. કેટલાક કહે છે કે સાઠ વર્ષનો કરન થાય છે અને કેટલાકની નજદીક સો વર્ષનો. પણ સહી વાત આ છે કે કરનની કોઇ મુદ્દત ઠેરવાયલી નથી. હજરત (સલ) તથા સહાબાનો જમાનો નબુવતના આરંભથી તે છેલ્લા સહાબાની મોત સુધી એકસો વીસ વર્ષ હતો. અને તાબેઇનનો વખત સને એકસો સિત્તેરમાં સમાપ્ત થયો અને તબા તાબેઇનના જમાનો હિજરી બસો વીશ સુધી પૂરો થયો. તો તેજ વખતમાં ઘણી બિદઅતો પ્રગટ થઇ. અને મોઅતજેલા પંથવાળાએએ જબાન લમ્બાવવા શરૂ કરી. અને ફેલાસફાનો ઇલ્મ યુનાની (ગ્રીક)થી અરબીમાં તરજુમો થયો તેને જાણી કેટલાક કાચા મુસલમાનોનો અકીદો બગડયો. અને અહલે સુંનતના ઓલમાપર બાદશાહોનો જુલમ શરૂ થયો. મતલબ કે ઇસ્લામમાં મોટી મુસીબત પડી. અને દીન ઉલટ પલટ થયું. અને હમેશ અત્યાર સુધી દીનમાં કમી થતી ગઇ. તો જેવું હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું હતું તેવું થયું. આ હદીસથી સાફ જણાયું કે હજરત (સલ) પછી હજરત (સલ)ના સંગ (સોહબત) ની બરકતથી ત્રણ કાળ સુધી ખેરીયત (સારાપણું) ચઢતી રહેશે તે પછી શર્ર (બુરાઇ) નો ગલબો થશે અને ખેરીયત ઓછી થશે. આની આ મતલબ નથી કે ખેરીયત તદન નહીં રહેશે. કારણ કે ઉમ્મતે મોહમ્મદીયા કેયામત સુધી સઘળા તદન કદી ગુમરાહ થશે નહીં. પણ દરેક વખતમાં થોડા અહલે હક (હકપર ચાલનાર) કાએમ રહેશે. અગર જો ખોટે ચાલનાર ઘણાં હોય. એજ માટે સુંનત જમાઅતનો આ કાયદો છે કે જે કામ કે જે વાત સહાબા, તાબેઇન, અને તબ તાબેઇનના વખતમાં વગર વાંધે ચાલુ થયાં હોય તે સત્ય છે તેને સ્વીકારવું જોઇએ. અને જે કોલ કે ફેઅલ (કામ કે વાત) આ ત્રણે વખતમાં વગર ખટકે ચાલ્યાં ન હોય તે બિદઅત તેને કદી કબૂલ કરવું નજ જોઇએ. તેમાં ખુલ્લી રીતે દીનની બરબાદી છે. જો અકલવાળો માણસ આ કાયદાને સારી રીતે સમજશે તો જેટલી બિદઅતો જહાનમાં થયો અને થશે તેની બુરાઇ અને ગુમરાહી સારી રીતે જાણી લેશે. *

૧૧૮૪ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મારી ઉમ્મતનો બેહતર કરન તે છે કે જેમાં હું પેગમ્બર થયો (એટલે સહાબાનો વખત) ફરી તે લોકો કે

* દાખલા તરીકે કોઇ કહે કે કબરને ખુશબો સંદલ લગાડવું દુરસ્ત છે કેમકે ખુશબો હજરતને પ્યારી છે ફીરશતાઓને પસંદ છે. તેનો જવાબ કે ખુશબો હજરતને પ્યારી હતી છતાં હજરતની કબરને સહાબાએ કેમ નહીં લગાડી ? મોટા મોટા સહાબાની કબરોએ કેમ નહીં લગાડી ? શું તેઓને હજરતની કે સહાબાની મોહબ્બત ઓછી હતી. તો સિદ્ધ થયું કે એ બીદઅત છે. ગુ. મો.

જે એઓને લાગતા છે (અને એઓની સંગત વાળા છે એટલે તાબેઇન) અબુ હોરૈરા (રદી) કહે છે અલ્લાહ સારી રીતે જાણે છે હજરતે (સલ) ત્રીજા વખતવાળાઓને બેહતર કહ્યા કે નહીં. ફરી એવા લોક રહી જશે કે જે જાડા મોટા થવાને પસંદ કરશે વગર શાહેદી માંગે શાહેદી પૂરશે.

ફાયદો એટલે તેઓને ખોદાનો અને કેયામતનો ડર નહીં રહેશે કે જેથી ઇમાન અને સારાં કામોથી રૂહની સફાઇ કરે. પણ આખેરતને ભૂલીને દુન્યાની રિયાસત અને સામાનને પૂરૂં જાણશે. રિયાજત અને મેહનતને છોડી બદનના સમારવા તથા ફુલવવામાં લાગી પેટના બંદા થશે જેમકે આ વખતનો હાલ છે. અને જૂઠ બોલવાની કંઇ પરવા કરશે નહીં ખોટી સાક્ષી પૂરવા તૈયાર થશે. વાદી અને હાકેમની વગર ખાહેશે ગવાહી આપવા તૈયાર થશે. આ હદીસ અને આગળી હદીસની સરખી મતલબ છે. સારાંશ આ છે કે જ્યારે જમાનો બગડયો અને શર ફેલાયો તો કોઇની વાતનો કે કામનો ભરોસો રહ્યો નહીં. તો દીનદારને જોઇએ કે સહાબા તાબેઇન તથા તબા તાબેઇન સિવાય કોઇના ચાલ ચલણને કબૂલ કરે નહીં. † ઇમામ આજમ ઇમામ માલિક ઇમામ શાફેઇ અને ઇમામ અહમદ બીન હન્બલ (રહ) તાબેઇન તથા તબા તાબેઇનના વખતમાં હતા. દીનને સમજવું તેઓની મેહનતથી મુસલમાનોને સેહેલું થયું. કારણ કે તેઓ ખૈરૂલ કોરૂન (સારાકાળ) માં હતા. એજ માટે અહલે સુંનતે દીનના સમજવામાં તેમને પોતાના પેશવા (આગવા) બનાવ્યા.

૧૧૮૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અનસારીયોના ઘરોમાં નજ્જારની ઓલાદ (બનુ નજ્જાર) ના ઘરો બેહતર છે ફરી અબ્દુલ અશહલની ઓલાદના ઘરો, ફરી હારેસ બીન ખઝરજની ઓલાદના ઘરો, અને અનસારીયોના સર્વ ઘરોમાં ખૈર છે. (ખુબી બેહતરી છે.)

ફાયદો મદીનામાં અનસારી સહાબાના ઘણા મોહોલ્લા તથા વાડા હતા. હજરત (સલ) ની મદદ સર્વએ કરી માટે સર્વની તારીફ સારી રીતે કરી. પણ જે લોકોથી જાન ફિદા ઘણો થયો તેઓના જૂદા જૂદા નામ લઇને ખૂબી બયાન કરી.

૧૧૮૬ મુસલિમમાં અબુ હોરૈરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મરદોની સફોમાં પેહેલી બેહતર છે અને બુરી પાછલી સફ છે. અને ઓરતોની સફોમાં પાછલી બેહતર છે અને બુરી આગળી સફ છે.

ફાયદો હજરત (સલ) ના વખતમાં પુરૂષ સ્ત્રી જમાઅતની નમાઝમાં ભેગાં થતાં હતાં. પ્રથમ મરદોની સફો બંધાતી હતી. તે પછી ઓરતોની. તો ફરમાવ્યું કે મરદોની સફોમાં પેહેલી સફ સારી છે. કેમકે તેઓ જલદી હાજર થયા. ઇમામની પાસે, ઓરતોથી ઘણા દૂર છે. અને પાછલી સફને બુરી કહી. કારણ કે તેઓ મોડેથી નમાઝમાં આવ્યા, ઇમામથી દૂર પડયા, અને ઓરતોને પાસે થયા. અને જુઓ તો પુરૂષ સ્ત્રીને પાસે થવામાં નમાઝ તુટવાનો ડર છે. અને ઓરતોની સફોમાં પેહેલીને બુરી ફરમાવી પાછલીની તારીફ કરી. કારણ કે પેહેલી મરદોને પાસે છે તેમાં પરદા પોશી પૂરતી નથી. અને પાછલી સફ મરદોથી દૂર છે એમાં પરદા પોશી ઘણી છે. આથી જણાયું કે ઓરત મરદને નજર રોકવી જરૂર છે. એક જગ્યામાં ભેગાં થવાં નહીં જોઇએ.

૧૧૮૭ બોખારીમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાં સારો માણસ તે છે કે જે સારી રીતે દેણુ અદા કરે.

ફાયદો જાબેર રદી થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) એક શખ્સથી જુવાન ઓછી ઉમરનું ઊંટ કરજ લીધું. જ્યારે બૈતુલ માલમાં જકાતના ઊંટ આવ્યાં તો હજરતે (સલ) જાબેર (રદી) ને ફરમાવ્યું કે એનું કરજ અદા કર. જાબેરે (રદી) કહ્યું ઓ હજરત એનું ઊંટ ઓછી ઉમરનું કમતી કીમતનું હતું અને આ ઊંટ કીમતી છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કીમતીજ ઊંટ તેને આપ. ફરી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે મોટા દિલથી કરજ અદા કરવું મુસ્તહબ છે. અને એવી રીતે કરજમાં વધારે આપવું બ્યાજમાં દાખલ

† અગર જો તે ચલણ મક્કામાં કે મદીનામાં હોય. ગુ. મો.

નથી. કારણ કે વ્યાજમાં વધારે લેવાની શરત થાય છે અને એમાં શરત નથી. હજરતે (સલ) પોતાના તરફથી ભલાઇ કરી. એમ છતાં વ્યાજ તોલ માપની ચીજમાં થાય છે જાનવરમાં વધારે ઓછું વ્યાજ નથી.

૧૧૮૮ બોખારીમાં ઉસમાન તથા અલી [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાં બેહતર તે છે કે જે કુરઆનને શીખે અને તેને [લોકોને] શીખવે.

ફાયદો ખાસ જાઇને પઢે અને કેરાઅત ના કાયદા શીખે શીખવે. ખાસ કુરઆનના અર્થ મતલબ અને તેની આજ્ઞાઓ પોતે જાણે અને બીજાઓને બતાવે. પણ હા, આટલું જરૂર છે કે મતલબની બુજ માત્ર શબ્દોને જાણવા કરતાં અફજલ છે. કારણ કે કુરઆન શરીફ ઉતારવાની મતલબ આતમા સુધારવો છે નહીં કે અકશરો ને ભણવા,

૧૧૮૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે ઓરત ઊંટની સ્વારી કરે છે તેઓમાં કોરેશની ઓરતો બેહતર છે (એટલે સર્વ અરબની ઓરતોમાં કોરેશની ઓરતો બેહતર છે) નાના છોકરાં પર ઘણી મેહેરબાન અને ધણીના માલને ઘણી સમ્ભાલનારી

ફાયદો ઉમ્મે હાની અલી મુરતજા [રદી] ની બેહેન વિધવા થયાં હતાં. હજરતે ઇચ્છયું કે તેણી થી નિકાહ કરે. ઉમ્મે હાનીએ કહ્યું કે ઓ હજરત (સલ) આપ તમામ મખલુકથી મારી નજદીક પ્યારા છો, પણ મારા છોકરા ઘણાજ નાના છે. હું નહીં ચાહતી કે આપના બીછાણા પર તેઓ રડે, અને પુકાર પાડે. અને હું દાસી પણ થઇ છું. આ કારણોને લીધે હું નિકાહ કરી શકતી નથી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. અને સઘળી કોરેશ સ્ત્રીની વખાણ કરી. અને ઉમ્મે હાનીનો ઉજર પસંદ કર્યો. આથી જણાયું કે સ્ત્રીમાં આજ મોટી ખૂબી છે કે પતીનુ દરદ રાખતી હોય અને બાળકોને સારી રીતે પાલતી હોય અને ખાવિન્દના માલનો નાશ નહીં થવા દે.

૧૧૯૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અલી (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઇમરાનની છોકરી મરયમ પોતાના વખતની સ્ત્રીઓથી શ્રેષ્ઠ છે. અને ખદીજા પોતાના વખત ની ઓરતોથી અફજલ છે (એટલે ઉમ્મતે મોહમ્મદીમાં ખદીજા સર્વ ઓરતોથી અફજલ છે)

૧૧૯૧ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે દિવસમાં સુર્યોદય થાય છે તેમાં જુમઆનો દિવસ બેહતર છે. તેમાં આદમ (અલે) ઉપન્ન થયા. અને તેજ દિવસે તેવણ જંનતમાં ગયા. અને તેજ દિવસે ત્યાંથી કઢાયા. અને કેયામત પણ જુમઆનેજ દિવસે ઉભી થશે.

ફાયદો છ દિનમાં સકલ જહાન ઉત્પન્ન થયું. રવીવારથી ઉત્પત્તિ શરૂ થઇ. જુમઆ પર સમાપ્ત થઇ. તો યહુદી સમજ્યા કે દુન્યાની પેદાએશથી અલ્લાહ શનીવાર ફરાગત પામ્યો તો અમને લાજેમ છે કે દુન્યાનું સર્વ કામ છોડી તે દિવસે તેની બંદગી કરીએ. ખ્રિસ્તીઓ સમજ્યા કે જગતની ઉત્પત્તિ રવીવારથી શરૂ થઇ, અને તેઓના ખોટા વિચારમાં હજરત ઇસા (અલે) કતલ થઇ સુલીએ ચઢી ત્રણ દિવસ પછી એજ દિવસે જીવતા થએલ. તો એનેજ મોટો દિન ઠેરવ્યો. અને ઇસ્લામમાં જુમઆ (શુક્ર) મોટો દિવસ છે કારણ કે હજરત આદમ [અલે] ની પેદાએશ, જંનતમાં દાખલ થવું, જંનતથી નીકળવું એજ દિવસે થયું. અને કેયામત પણ એજ દિવસે થશે. તો માણસ જાતને માત્ર જુમઆનાજ દિવસ સાથે ઘણી વલગણ થઇ. તો લાજેમ છે કે આજ દિને દુન્યાનું કામ છોડી સર્વ માણસો બંદગીને માટે ભેગા થાય. જંનતથી નીકળવું દેખાત રીતે જો કે માણસના હકમાં એહસાન નથી પણ હકીકતમાં મોટું એહસાન છે. કારણ કે હજરત આદમ [અલે] ના આવવાથી મોટી મોટી બરકતો જહાનમાં થઇ. પેગમ્બરો વલીઓ અને ઇમાનદાર લોક પેદા થયા. અને કેયામત સુધી જમીન આદમની ઓલાદથી ખીલેલી થઇ.

૧૧૯૨ મુસલિમમાં ઓફ બીન માલિક અશજઇ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારા બેહતર ઇમામો તે છે કે જેની તમો મોહબ્બત કરો અને તેઓ તમારી મો-

હબ્બત કરે. અને તમો તેઓ માટે ભલી દોઆ કરો અને તેઓ તમારે માટે ભલી દોઆ કરે. અને તમારા બુરા સરદાર તે છે કે તમો તેઓનો કીનો રાખો અને તેઓ તમારો કીનો રાખે. અને તમો તેઓ પર લાનત (બદ દોઆ) આપો અને તેઓ તમને શરાપ આપે.

ફાયદો જ્યારે હાકેમ અને રઇયતમાં મોહબ્બત થઇ તો બંદોબસ્ત સારી રીતે થશે. માટે તેઓની તારીફ કરી. અને જ્યારે હાકેમ અને રઇયતમાં કીનો કપટ થશે તો પરિણામ વગર બંદોબસ્ત અને ખરાબીનું આવશે. માટે તેની બુરાઇ કરી. આ હદીસમાં હાકેમોને નસીહત છે કે ઇનસાફ કરે જુલમથી દૂર રહે. કારણ કે અદલ ઇનસાફ હાકેમની મોહબ્બતનું કારણ છે. અને જુલમ તથા ગફલત કીના (તથા દુશમનાઇ) નું કારણ છે.

ફસલ નવમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે **અફઆલે તફજીલનો** સંગો છે.

૧૧૯૩ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વધારે દુશમન અલ્લાહની નજદીક ત્રણ માણસ છે (૧) હરમમાં વાંકી ચાલ ચાલનાર (૨) ઇસ્લામમાં કુફરની ચાલ અને રિવાજને ઢુંઢનાર. અને (૩) નાહક્ક કોઇના ખૂનને ચાહનાર માત્ર તેનું ખૂન કરવા માટે.

ફાયદો હરમમાં વાંકી ચાલ ચાલનાર એટલે તે કામ કરવું કે ત્યાં હરામ હોય જેમ કતલ, લડાઇ, શિકાર કરવો. અથવા વાંકી ચાલથી મતલબ સર્વ ગુનાહ છે. જેમકે અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસનો આજ મજહબ છે. જેવો ઇબાદતનો હરમમાં બેવડો સવાબ છે તેવોજ ત્યાં ગુનાહનો બેવડો અજાબ છે. કારણ કે દરબારમાં બેઅદબી કરવી ઘણી બુરી છે. એજ માટે અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) એ મક્કામાં રહેવું છોડી તાએફમાં રહેવું પસંદ કર્યું હતું. અને કુફરની ચાલ જેમ મુરદા પર રોવું રાજીણી ગાવી કે છેડા વાળી મુરદાની તારીફ કરવી, માથું કોડવું, કપડાં ફાડવાં, જાનવરોથી અપસુકન (અપશગુન) લેવો, લોકોના નસબમાં તાનો કરવો, પોતાના નસબ અને ખાનદાન પર ઘુમટ (ગરૂર) કરવો * વરસાદ વરવાને તારાઓની તાસીરથી જાણવું. અને નાહક્ક ખૂન કરવાની બુરાઇ તો ખુલ્લી છે. વિસ્તાર કરવાની કંઇ જરૂર નથી.

૧૧૯૪ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મોનાફેકો ઉપર વધારે ભારી [અઘરી] નમાઝ ઇશાની અને ફજરની નમાઝ છે. પણ જે એમાં ખુબી છે તેને જો તેઓ જાણે તો ઢગરાં ઘસતાં તેઓ નમાઝે આવે.

ફાયદો ઇશાને વખતે ઊંઘનો જોશ અ

* રાંદેરવાળાઓએ રાંદેરમાં રહેવાનો ફખર કરવો અને બીજા ગામ કે શેહેરના રહેનારને હલકા જાણવા તે પણ જાહેલીયતની રસમમાં દાખલ છે. મુંબઇ રાંદેરથી વસ્તીના પ્રમાણમાં ૮૧ ઘણું મોટું છે અને સુરત ૧૧ ઘણું મોટું છે ત્યાંના રહેનાર બોરા ગામડ્યા ગણાય અને રાંદેરના શેહેરી એ વધારે જહાલત છે. રાંદેરના રહેવાસી બીજા ગામવાળાઓને હલકા ગણવામાં ઘણી જહાલત વાપરે છે. અને જેઓ ભાષાપર ખયાલ કરે છે કે બીજા બોરા "હું છે" કહે છે. અને અમે "સું છે" કહીએ છીએ તેઓ મુર્ખાઇ જાહેર કરે છે. કારણ કે "હું છે અને સું છે" બંને ખોટા છે. ખરો શબ્દ "શું છે" છે. રાંદેરના બોરાઓની વાત તદન અસુદ્ધ છે ફરી ફખર કરવો જહાલતજ થઇ. શરીઅતમાં તો રાંદેરને કંઇ માન નથી. અને તેઓની હાલત જુઓ તો તેઓ પ્રથમ ખેતી કરનાર હતા. ફરી ખારવા ખલાસી થયા અને કેટલાક વણકર થયા. હા, હાલમાં પઇસો ઘણો છે. પણ ગામડાઓમાં પણ લખપતીઓ થયા છે. હા. રાંદેરનુ ભડચારા પણું સર્વથી શ્રેષ્ઠ છે પણ એ ફખરનું કારણ નથી. એવીજ હાલતના ફરખથી ઘણા નુકસાન થાય છે અને બેહુરૂપી જેવાને બેહકાવવા નું સાધન મળે છે. ગુ.મો.

એવા કિસ્સા કહાણી કે નાચનું જોવું ઘણું થાય છે. અને ફજરના નિદ્રાની લેહેજત છોડવી કાચા જાહેરના મુસલમાનને ઘણું કઠણુ લાગે છે. માટે આ બે વખતની નમાઝ તેઓથી થઇ શકતી નથી. આથી જણાયું કે ઇશા અને ફજરની નમાઝોમાં જે સુસતી કરે અને વખત ટાલે તેમાં નિફાકની નિશાની હસ્તિ ધરાવે છે. * જરૂર છે કે પોતાના દિલને સમજાવે અને તોબા કરે.

૧૧૯૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરૈરા તથા આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે વધારે પસંદ અમલો (કામો) અલ્લાહની નજદીક હમેશા થનાર છે અગર જો થોડું હોય.

ફાયદો હમેશ થતું કામ અલ્લાહને એટલાં માટે પસંદ છે કે તેનો કરનાર જાગરૂત છે ગફલતમાં નથી કે કદી કરે અને કદી નહીં. અને બીજું કારણ આ છે કે હમેશા અમલ કરવાથી તે અમલની બરકતથી દિલ રંગાય છે, દિન પર દિન તેને અલ્લાહની નજદીકી તથા સફાઇ મળતી જાય છે. અને કદી કદાચ કરવામાં તેની અસર દિલ પર જમતી નથી. જેમ વીજળીની ચમકાટથી તેજ વખત તો રોશની થાય છે પણ આખરે અંધારૂં છે. એજ માટે તરીકત વાળા દરવેશો ફરમાવે છે કે જ્યારે આદમી કોઇ નફલ ઇબાદત અથવા વજીફો શરૂ કરે તો તેને હમેશ કરતો રહે કે જેથી તેનો ફેજ અને બરકત ઓછાં નહીં થાય.

૧૧૯૬ મુસલિમમાં અબુ હોરૈરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શેહેરોના ઘરોમાં અલ્લાહની નજદીક ઘણી પ્યારી તેની મસજીદો છે. અને શેહરોના ઠેકાણામાં વધારે બુરાં બજારો છે.

ફાયદો મસજીદો એટલાં માટે વધારે પ્યારી છે કે તે ઇબાદતની જગ્યા છે તેમાં ખોદા યાદ આવે છે. અને બજારો એટલાં માટે અણગમતી છે કે તેમાં દુન્યા યાદ આવે છે. એટલું જ નહીં પણ કેટલાક લોકો લેવ ખરીદમાં લાગવાથી અસરની નમાઝ કજા કરે છે અથવા તંગ વખતમાં પડે છે.

૧૧૯૭ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે રોજાઓમાં વધારે પસંદ અલ્લાહની નજદીક દાઊદના રોજા છે. તેવણ એક દિવસ રોજો રાખતા હતા અને એક દિવસ રોજો તોડતા હતા. અને નમાઝમાં વધારે પ્યારી નમાઝ અલ્લાહની નજદીક દાઊદની નમાઝ છે. તેવણ અડધી રાત સૂતા હતા અને તેહાઈ રાત નમાઝ પઢતા હતા. અને છઠ્ઠો ભાગ રાત સૂતા હતા.

ફાયદો એક દિવસ રોજો રાખવો અને એક દિવસ રોજો નહીં રાખવો એટલાં માટે પસંદ થયો કે લગોલગ હમેશ રોજો રાખવાથી માણસને આદત થાય છે, રોજાની કૈફીયત રહેતી નથી. અને તહજ્જોદની નમાઝ તેહાઇ $\frac{1}{3}$ રાતમાં એટલાં માટે પસંદ થઇ કે તેમાં દેહનું હક તથા ખોદાનું હક બન્ને સારી રીતે અદા થાય છે. ન આખી રાતનું સૂવું સારૂં કે તે તદન ગફલત છે. ન જાગવું બેહતર કે મશક્કત તથા જાનને નુકસાની છે. અને છેવટે બીમારી તથા નબળાઇને લીધે તદન તહજ્જોદ થઈ શકતી નથી. આથી જણાયું કે પેગમ્બરોનો તરીકો દરમીયાનો માર્ગ છે. ન ઇબાદતમાં વધારો ન ઘણી કમી. અને એજ માર્ગ ખોદાને પસંદ છે. એનો નબાવ હમેશ થઇ શકે છે. અને જણાયું કે તહજ્જોદ પછી સૂવું મુસ્તહબ છે કે જેથી ફજરની નમાઝ સારી રીતે અદા થાય. અને રાતના જાગવાની તકલીફ સૂવાથી દૂર થાય છે.

૧૧૯૮ મુસલિમમાં સમોરા બીન જુનદોબ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઘણી પસંદ વાત અલ્લાહની નજદીક ચાર છે **સુબ્હાન-લ્લાહે વલ હમ્દો લિલ્લાહે વ લાએ લાહ ઇલ્લ-લ્લાહો વલ્લાહો અકબર** આ ચારમાંથી જેથી તું શરૂ કરે કંઇ દોશ નથી.

ફાયદો એટલે જોઇએ પ્રથમ સુબ્હાન-લ્લાહ પઢે. અથવા અલ હમ્દો લિલ્લાહ અથવા લાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહ અથવા અલ્લાહો અકબર

* જ્યારે આ બે નમાઝોમાં સુસતી કરવી કાહેલી કરવી મુનાફેકની નિશાની છે તો જે લોકો તદન નમાઝ નહીં ગુજારતા તેઓનો શો હાલ? ખોદા મુસલમાનોને નમાઝની લેહેજત આપો. ગુ. મો.

સર્વ દુરસ્ત છે.

૧૧૯૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઉકબા બીન આમિર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શરત પૂરી કરવામાં વધારે જરૂર તે છે કે જેને લીધે તમે સ્ત્રીઓની નગ્નતા હલાલ કરી છે.

ફાયદો જે શરતો અને કોલ કરાર નિકાહમાં અદા કરવાં વાજેબ છે તેમાંની પ્રથમ મોહર છે. બીજી ખરચ. ત્રીજી સારો સોલુક કરવો. દસ્તુરને માફક ઓરતની મોહર ફરજ છે. આ હદીસથી જણાયું કે એનું અદા કરવું સર્વથી પેહેલાં છે. અને જે કોઇ મોહર અદા કરવાનો વિચાર નહીં રાખે તે ગુનેહગાર છે. અને કેટલીક શરતો નિકાહમાં અદા કરવી વાજેબ નથી જેમ પતીનું બાયડીના ઘરમાં રહેવું, બાયડીને પોતાના ઘરમાં નહીં બોલાવવી, તેની જીન્દગીમાં બીજો નિકાહ નહીં કરવો, અથવા પેહેલીને તલાક આપવી.

૧૨૦૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારે માટે જે હું ડરૂં છું તેમાં વધારે ડર તેનો છે કે અલ્લાહ તમારે માટે દુન્યાને લીલાલેહેર કરશે. સહાબાએ કહ્યું દુન્યાની લીલા લેહેર શું છે? યા રસુલુલ્લાહ! હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જમીનની બરકતો (જેમકે અનાજ કપડાં બીછાણાં ચાંદી સોનાની ખાણો વગેરે) સહાબાએ કહ્યું શું નેક ચીજ બદ લાવશે? (એટલે જ્યારે જમીનની પેદા થએલી ચીજ બરકત અને ખૈર ફરમાવી તો ફરી ખૈર તે શર કેવી રીતે થાય) હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખૈર તો ખૈર જ લાવે છે. ખૈર તો ખૈરજ લાવે છે, ખૈર તો ખૈરજ લાવે છે. ખચીત રવીની મોસમ જે પાકવે છે તે કતલ કરે છે અથવા કતલ કરવાને લગભગ કરે છે (એટલે જ્યારે હદથી વધારે ચરે) અને બીજી રિવાયતમાં છે અફરીને ખાવું મારી નાંખે છે અથવા મારવાને લગભગ કરે છે પણ લીલોતરીને ચરનાર તે જાનવરને હલાકી નથી કે તે ચરે છે ફરી જ્યારે તેની બંને કૂખ ખેંચાય છે (એટલે જ્યારે તે ધરાય છે) તો તે સુર્યને સામે જઇ પડે, ફરી વાગોળે ને પીશાબ કરે ને છેરે ફરી પાછું આવીને ખાય. ખચીત આ માલ લીલાલેહેર મીઠો છે. તો જે કોઇ એને હકની સાથે લેશે અને તેની લાયકીની જગ્યામાં મુકશે (એટલે હલાલ રીતે કમાશે અને શરીઅત પ્રમાણે મોકા પર ખરચ કરશે) તો તે (દીનમાં) સારો મદદગાર છે. પણ જે કોઇ તેને નાહક લેશે (એટલે લોભથી તથા હરામ તરેહથી ભેગો કરશે) તો તે તે શખ્સ જેવો થશે કે જે ખાય છે પણ પેટ ભરાતું નથી.

ફાયદો આ હદીસમાં હજરતે (સલ) લોભી તથા બખીલ માલદારની મીસાલ, અને બીજી સખી માલદારની મીસાલ બયાન કરી છે. તો જે માલદારે માલને ભેગો કર્યો અને હકદારોનું હક અદા નહીં કર્યું તેનો હાલ તે જાનવર સરખો છે કે જેણે ઘાસ ખાધી ફરી પેટ ફૂલી અફરાઇને (કુર કુરીની બીમારીથી) મરી ગયું. તો ઘાસે તેને માટે કઇ લાભ કર્યો નહીં પણ ઉલટો નકામો જાન ગયો. અને જે માલદારે પોતે ખાધું અને પોતાની હાજતથી વધારે માલને ખૈરાત કર્યો તો તેનો હાલ તે જાનવર સરખો છે જેણે ઘાસ ચર્યું ફરી આસુદા થઇને સુર્યની સામે વાગોળ કરી પચાવ્યું અને પિશાબ છાણની મારફ તે મેલ કચરો દૂર કર્યો. એવા જાનવરને કદી હલાકી નથી અને અજીરણનો કંઇ ડર નથી. તો જે માલદાર પોતાની જરૂરત પછી જ્યારે અલ્લાહ તઆલાની તરફ ફર્યો અને તેના રહમતના સુર્યની રોબરૂ થયો તો તે હાજતથી વધુ માલને પિશાબ અને છાણની જેમ દૂર કરવામાં પોતાની તંદુરસ્તી જાણે છે અને સારી જગ્યા ખરચ કરીને પોતાના રબની શુકર ગુજારી કરે છે.

૧૨૦૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાંથી મારી સાથે જલદી મળનાર તે બીબી છે કે જેનો હાથ વધારે લાંબો છે. (એટલે મારી વફાત પછી જે સખી છે તે બીબી પેહેલાં મરશે).

ફાયદો હજરત આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે જ્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી તો દેખીતા હાથ સમજીને સર્વે બીબીઓએ પોતાના હાથ માપ્યા. હજરત સોદા (રદી) નો હાથ

સર્વથી લાંબો હર્યો. હજરત (સલ) ના ઇનતેકાલ પછી જ્યારે ઝૈનબ બીન તે જહશનો ઇનતેકાલ થયો તો જણાયું કે લાંબા હાથની મતલબ સખાવત છે. અને ઝૈનબ સર્વ બીબીઓમાં ઘણાં સખી હતાં. આ હદીસમાં મોઅજેઝો છે આવતા વખત ની વાત ફરમાવી. ને તેમજ થયું.

૧૨૦૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અરબોએ જે કવીતા કહી છે તે સર્વ માં સાચી વાત લબીદની વાત છે.

સવૈયો

અલા કુલ્લો શૈઇન મા ખલ-લ્લાહ બાતેલુ * **જેના અર્થ આ મિસરઅ [સવૈયા] માં છે**

અલ્લાહ કા નામ સચ્ચા સબ જૂઠા હે જતન

ફાયદો જાહેલીયતના વખતમાં અરબમાં લબીદ નામનો એક શાએર (કવી) હતો. તેનો કહેલો આ મિસરો જો કે સત્ય હતો અને કુરઆનના મજમુનને માફક હતો માટે તેની તારીફ કરી. આથી જણાયું કે જે શેઅરની મતલબ સત્ય હોય અને તેમાં ડહાપણ તથા નસીહત હોય તો તેને પઢવી શરઅમાં મનાઇ નથી. એટલુંજ નહીં પણ પસંદ છે. જેમકે ગુલસ્તાં, બોસ્તાં, મૌલાના રૂમની મસનવી અને હકીમ સનાઇની હદીકા.

૧૨૦૩ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમામાં ઘણું સાચું બોલનાર ઘણા સાચા ખ્વાબ વાળો છે.

ફાયદો એટલે જેની વાત સાચી તેનો ખ્વાબ પણ સાચો. કારણ કે જૂઠ બોલવાથી દિલની આયના (આરસી) ઝંખવાણી તથા ડાગાવાળી થાય છે. જેથી સ્વપ્નામાં આલમે મિસાલનો ફોટુ ઠીક ઠીક પડતો નથી. એજ માટે ફાસેકનું સ્વપ્નું ઘણું કરીને ખરાબ થાય છે.

૧૨૦૪ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખોદાની નજદીક કેયામતને દિવસે ઘણો ફીટકારને લાએક તથા ઘણો જલીલ કે ખબીસ તે પુરૂષ છે કે જે મલેકુલ અમલાક કહેવડાવતો હતો. ખરૂં જોતાં ખોદા સિવાય જહાનનો કોઇ બા શાહ નથી.

ફાયદો ઇરાનના બાદશાહોને શાહિનશાહ કહે છે જેનો તરજુમો અરબીમાં મલેકુલ અમલાક અને હિન્દીમાં મહારાજ છે. જો કે એમાં ચોખ્ખું શિર્ક હતું અને સાફ બે અદબી હતી માટે હજરતે (સલ) મના કરી. નિર્બળ બંદાને ક્યારે યોગ્ય હોય કે નાને મોઢે મોટી વાત બોલે. એવીજ રીતે જે નામ ખોદાને ખાસ હોય તે ખોદા સિવાય બીજાને દુરૂસ્ત નથી. જેમકે રહમાન અને કુદુસ.

૧૨૦૫ મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અફજલ નમાઝ તે છે કે જેમાં લાંબું કેયામ (ઉભુ રહેવું) હોય.

ફાયદો વધારે કેયામની નમાઝ એટલા માટે અફજલ થઇ કે જેટલું કેયામ લાંબુ થશે તેટલી કુરઆનની કિરાઅત લાંબી. ઓલમાએ કહ્યું છે કે દિવસના રૂકુ સિજદાનો વધારો બેહતર છે. અને તહજ્જોદની નમાઝમાં લાંબુ કેયામ અફજલ છે.

૧૨૦૬ મુસલિમમાં સોબાન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પુરૂષ જે દિનાર ખરચ કરે છે તેમાં શ્રેષ્ઠ દિનાર તે છે કે જેને પોતાની બાયડી તથા બચ્ચાં પર ખરચ કરે. અને તે દિનાર છે કે જેને પોતાની સ્વારી પર ખોદાના માર્ગમાં ખરચ કરે, અને તે દિનાર છે કે જેને પોતાના સાથીઓ પર ખોદાના માર્ગમાં ખરચ કરે (એટલે નોકર ચાકર પર અથવા બીજા ગાજીઓ પર ખરચ કરે).

ફાયદો બાયડી બચ્ચાં પર માલ ખરચ કરવો એ માટે અફજલ છે કે તે ફરજ છે. અને પોતાના ઘોડા પર ખરચ કરવો એ માટે બેહતર છે કે તે મમલુક (તાબાનો) છે વિશેષ કરીને ખોદાના માર્ગમાં તે પાલવાને વધારે લાએક છે. અને ગાજીઓ માટે ખરચ કરવો તે દીનની મદદ છે અને ભલાઇ કરવી છે. આથી જણાયું કે ફકીરોને આપવા કરતાં પોતાની બાયડી બચ્ચાં પર ખરચ કરવું પ્રથમ તથા શ્રેષ્ઠ છે. કારણ કે એ ફરજ છે અને ખૈરાત નફલ છે. અને જુઓ તો નફલ કરવા કરતાં ફરજ અદા કરવું અફજલ છે.

* જાણો છો અલ્લાહ સિવાય દરેક શૈય બાતેલ છે (નાશવંત છે) ગુ. મો.

૧૨૦૭ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે રમજાનના રોજા પછી અફજલ રોજા અલ્લાહના મહિના મોહર્રમના છે. અને ફરજ પછી અફજલ નમાઝ તે રાતની નમાઝ [એટલે તહજજોદ] છે.

ફાયદો મોહર્રમનો રોજો આશુરાના રોજાને લીધે અફજલ થયો. અને તહજજોદની નમાઝ એ માટે અફજલ થઇ કે તેમાં જીવ પર મેહનત મશક્કત વધારે છે. તે વખતે ઘણું કરીને દિલ હાજર રહીને નમાઝ થાય છે અને રિયા (દેખાવ) નો તેમાં દખલ નથી.

૧૨૦૮ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સિજદાની હાલતમાં બંદો પોતાના પરવર દિગારથી ઘણોજ નજદીક થાય છે માટે સિજદામાં ઘણી દોઆ કર્યા કરો.

ફાયદો સિજદામાં સંપૂરણ રીતની તાઝીમ છે. અને બંદાની ઘણીજ આજીઝી છે કે તેણે પોતાના શ્રેષ્ઠ આજા (અવ્યવ) ને માટીપર પોતાના માલિકને માટે રાખ્યું. એજ કારણથી તેને આ હાલતમાં ખોદાની નજદીકી ઘણીજ મળે છે, અને સંપૂરણ ખોદાની રહમત આગળ થાય છે. તો એવા વખતમાં દોઆ માંગવાને ગનીમત જાણે

૧૨૦૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઉમ્મે હરામ બીનતે મિલહાન (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પ્રથમ લશકર મારી ઉમ્મતનું જે વહાણમાં બેસી કાફેરોથી લડશે તેઓ માટે જંનત સિધ્ધ થઇ. (કદ અવજબુ).

૧૨૧૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઉમ્મે હરામ બીનતે મિલહાન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પ્રથમ લશ્કર મારી ઉમ્મતનું રૂમના બાદશાહના શેહેર (કસટન ટનીયા) થી લડશે તેઓને માટે બખશીશ છે. (તેમના ગુનાહ માફ થયા. (મગફુરૂલ લહુમ.)

ફાયદો ઉમ્મે હરામ (રદી) થી રિવાયત છે કે એક દિવસ હજરત (સલ) મારા ઘરમાં સૂતા. અને હસ્તા જાગ્યા. મેં પૂછ્યું કે ઓ હજરત [સલ] આપની આ ખુશીનું શું કારણ છે ? ત્યારે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મેં સ્વપ્નામાં જોયું કે મારી ઉમ્મતના લોક વહાણ પર સ્વાર થઇને જેહાદ કરે છે જેવી રીતે બાદશાહો પોતાના રાજ્યાસ્નને સણગારથી બેસે છે. તો જે લશકર પ્રથમ સમુદ્રમાં જેહાદ કરશે તેઓ માટે જંનત સિદ્ધ થઇ. મેં કહ્યું ઓ હજરત [સલ] દોઆ કરો કે હું તે જેહાદ કરનારાઓમાં ભેગી થાઊં. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તું તેઓમાં દાખલ છે. જેમકે ઉમ્મે હરામ (રદી) પોતાના ખાવિન્દ ઓબાદા બીન સામિત (રદી) ની સાથે હજરત મોઆવિયા (રદી) ની હુકુમતમાં શામના મુલકથી સમુદ્રમાં વહાણ પર સ્વાર થઇને રૂમના જેહાદમાં શરીક થયાં. ફરી વહાણથી ઉતરી ઘોડા પરથી પડીને શહીદ થયાં. ઉમ્મે હરામ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) તેજ દિવસે બીજી વાર સૂતા ફરી હસ્તા જાગ્યા. મેં પૂછ્યું કે ઓ હજરત ખુશ થવાનું શું કારણ છે ? ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જે લશકર કોસટનટનીયા (કનસટી નોપલ) થી લડશે તેના ગુનાહ માફ થશે *

* ના. ૧૨૦૯,૧૦ની બંને હદીસ બોખારી કિતાબુલ જેહાદના બાબ કેતાલીર રૂમમાં એકજ હદીસ છે. બોખારીની શરહ કસતલાનીમાં એ હદીસની શરહ આવી રીતે છે "કેસરના શેહેર [કોસટનટીનીયા] માં પ્રથમ જેહાદ યજીદ બીન મોઆવીયાએ કર્યો છે. અને તેની સાથે મોટા મોટા સહાબા ઇબને ઓમર ઇબને અબ્બાસ ઇબને ઝોબેર અને અબુ ઐયુબ અનસારી (રદી) હતા. સને પર) હિજરીમાં. અને અબુ ઐયુબની ત્યાં વફાત થઇ" ખેરૂલ જારી અને ફતહુલ બારીમાં છે. "મોહલ્લબે કહ્યું છે કે આ હદીસ મોઆવિયાની તારીફ (મનકબત)માં છે કેમકે તેવણે દરયા માર્ગે પ્રથમ જેહાદ કર્યો છે. અને તેમના છોકરા (યજીદ)ની પણ તારીફ છે. કારણ કે તેણે કેસરના શેહેરમાં પ્રથમ જેહાદ કર્યો છે" એવીજ રીતે ઐની શરહ બોખારીમાં પણ છે. અને એ જેહાદ કરનાર માટે ગુનાહોની માફી (મગફેરત) હજરતે બયાન કરી છે તો સિદ્ધ થયું કે યજીદ બીન મોઆવિયા માટે બખશીશ છે. ફતહુલ બારી તથા ઐની જોવાથી માલમ પડે છે કે ઇબનુત તીન તથા ઇબનુલ મોનીરે એ ઉપર શંકા કરી છે તેનો સાર આ છે કે આ જેહાદ કરનારની મગફેરત (બખશીશ, માફી) માટે આ શરત છે કે તે મગફેરતને લાએક હોય. જો એમાંનો કોઇ તે પછી મુર

મેં કહ્યું કે આ હજરત (સલ) હું પણ તે ગાઝીયોમાં થઇશ. ? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તું તે એમાં નથી. તું પેહેલા ભાગના ગાઝીયોમાંથી છે. આ હજરત (સલ) નો મોજેઝો છે. જેમ આપે આ ઇન્દા વખતની ખબર કરી તેમજ થયું.

૧૨૧૧ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પ્રથમ ફેસલો કેયામતને દિવસે લોકોના ખૂન નો થશે.

ફાયદો મુળ મતલબ દુન્યામાં માણસની જીન્દગી છે, અને ખૂના-મરકી તેને વિરૂધ્ધ છે. અને શિર્ક કુફ્ર પછી સર્વ ગુનાહ તેનાથી નીચા છે. તો ખૂન વેહવાનો ફેસલો શ્રેષ્ઠ થયો. આ હદીસમાં ઇશારો છે કે કતલને હલકુ સમજવું નહીં જોઇએ. ખોદાની નજદીક એ એવો સખ્ત ગુનાહ છે કે કેયામતમાં પ્રથમ એનોજ ચુકાદો થશે.

૧૨૧૨ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે લોકોમાં હલકા અજાબ-વાળો અબુ તાલેબ છે. અને તે બે જોડા પેહેરશે જેથી તેનું ભેજું ખદખદશે.

ફાયદો અબુ તાલેબે કલેમો નહીં પઢયો માટે દોજખ તેને ભાગે થઇ. અને હજરત (સલ) થી ઘણી ભલાઇ કરતો હતો માટે સર્વ દોજ-ખીયોથી તે પર હલકો અજાબ છે. ખોદાની પના-હ ! જ્યારે હલકા અજાબની આ ગત છે કે જેથી ભેજું હાંલ્લીની જેમ ખદખદે છે તો સખ્ત અજાબને વિચારવો જોઇએ કે તે કેવો હશે.

તદ થાય તો તે બખશીશ થનારાઓમાં દાખલ થશે નહીં. તો આ શંકા પ્રમાણે પણ જયાં સુધી યઝીદનું ઇસ્લામ છોડવું સિદ્ધ થાય નહીં ત્યાં સુધી તેની મગફેરતમાં કશો શક નથી. યઝીદ ઘણો પાપી હતો ગુનાહોમાં હમેશ ડુબેલો હતો અહલે બૈતપર ઘણો જુલમ કર્યો હતો એમ તવારીખથી સિદ્ધ થાય છે. પણ સુંનત જમાઅતના મત પ્રમાણે મોટા ગુનાહો કરવાથી તથા અહલે બૈતપર જુલમ કરવાથી પણ કાફેર થતો નથી. પેગમ્બરનુંજ કતલ કરવું કુફ્ર છે. (વાંચો શરહ ફિકહ અકબર મુલ્લા અલી કારી.) અને એમ ધારવું કે તે હલાલ સમજીને ગુનાહ કરતો હતો એ માત્ર ધારના છે. એવી ધારના તો દરેક ગુનેહગાર માટે થઇ શકે છે. વળી અસમાએ રિજાલમાં કાફેરો કે મુરતદના નામ હોતાં નથી. પણ તકરીબે તહઝીબમાં રાવીયોના નામોમાં એ યઝીદનું નામ લખાયું છે. અને એના બુરા ચલણને લીધે જઈફ કહેવાયો છે. વળી મરાસીલે અબુ દાઊદમાં એનાથી રિવાયત પણ છે. અને તારીખે ખોલફા પૃષ્ટ ૧૩૯માં સેયુતી [રહ] લખે છે "એ પોતાના બાપથી રિવાયત કરે છે અને એનો છોકરો ખાલિદ તથા અબ્દુલ મલેક બીન મરવાન એનાથી રિવાયત કરે છે." મજમઉલ બેહાર જી. ૩ પૃષ્ઠ ૨૧માં એક હદીસ છે તેના અર્થ આ કર્યા છે કે "મક્કામાં કાફિર કદી જંગ કરશે નહીં" ફરી શરહ જામેઉલ ઓસૂલથી યઝીદના મક્કાના જંગને મુસલમાનોનો જંગ લખ્યો છે. વળી આ "મદીનતે કેસર" (કેસરનું શેહેર) થી મતલબ મોહદ્દેસીન કોસટનટીનીયા [કનસટીનોપલ] લ્યે છે. તેના ફતેહ માટે ઇબને અબી શૈબાએ તથા ઇમામ અહમદે રિવાયત કરી છે કે "હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે કોસટનટીનીયા જરૂર ફતેહ થશે તો શું ઉમદા તેનો સરદાર (નેઅમલ અમીર) છે અને શું ઉમદા તે લશકર છે" વાંચો સીરતે મોહમ્મદીયા પૃષ્ઠ ૪૫૨. હવે હજરત [સલ] જ્યારે નેઅમલ અમીર યઝીદ વિષે કહે તો આપણે ખોટું બોલવાનું કારણ નથી. વળી આ બોખારીની હદીસને ઊંડા ઉતરીને જોશો તો યઝીદની મગફેરત સારી રીતે સિદ્ધ થાય છે. તે એવી રીતે કે દરયા માર્ગે જેહાદ કરનારાઓ માટે "કદ અવજબુ" નો શબ્દ છે એટલે જંનત તેઓ માટે વાજેબ થઇ. આ હજરત મોઆવિયા (રદી) તથા તેમના સાથી માટે ઘણો મોનાસેબ શબ્દ છે. પણ કેસરના શેહેર કોસટનટીનીયાનો જેહાદ કરનાર સરદાર યઝીદ હતો અને તે ઘણો પાપી હતો માટે તેને તથા તેના સાથીઓ માટે "મગફુરૂલ લહુમ" કહેવાયો. એટલે તેઓને માટે બખશીશ, ગોનાહોની માફી છે. યઝીદ ગમે તેવો પાપી હતો પણ હજરત [સલ] ના વહીથી કહેલા શબ્દો "નેઅમલ અમીર" તથા મગફુરૂલ લહુમ" ના મુકાબલામાં તે પાપ કંઇ વિસાતના નથી. અને કુરઆન સૂરા નીસા ૪;૪૭ માં શિર્ક સિવાય બીજા દરેક ગુનાહનું માફ થવું ખોદાની ઇચ્છા ઉપર છે. આ મારી અલ્પ બુદ્ધિની શોધ છે. ખોદા વધારે જાણે છે. ગુ. મો.

ફસલ દશમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે **શબ્દ કુલ** નો છે.

૧૨૧૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આદમીના દરેક ભાગને માટી ખાય છે. પણ અજબુજ જનબને માટી ખાતી નથી તેનાથી (શરૂ) પેદાએશ થઈ અને ફરી તેમાંથી જોડાણ થશે.

ફાયદો અજબુજ જનબ તે હાડકીને કહે છે કે જ્યાં જાનવરની પૂછડી હોય છે. માણુસના પિણ્ડમાં તેને હડી કહે છે. તો ફરમાવ્યું કે માણસનું તમામ દેહ માટીમાં ગળી જશે પણ હડી ગલતી નથી. માણુસની ઉત્પત્તિ પેટમાં પ્રથમ ત્યાંથીજ શરૂ થાય છે. અને કેયામતમાં પણ તેજ હાડકીથી જોડાણ શરૂ થશે. સઘળા બદનની માટી ત્યાં લાગીને જેવું દેહ હતું તેવું તૈયાર થશે. અને આ જે ફરમાવ્યું કે હડી નહી ગલતી તો તે સઘળી ગલતી ન હશે અથવા તેના મૂળ ભાગ બારીક બારીક ગળતા ન હશે. અગર જો ગેર અસલી ભાગ ગલી જાય.

૧૨૧૪ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મુસલમાનની દરેક ચીજ મુસલમાનપર હરામ છે તેનું ખૂન તેની આબરૂ અને તેનો માલ.

ફાયદો હજરતે (શલ) હજજતુલ વેદાઅમાં જ્યાં હજારો મુસલમાન ભેગા હતા આ હદીસ ફરમાવી. અને ફસાદ અને જુલમની જડ કાપી. કારણુ કે જગતમાં ફસાદ આ ત્રણુજ કામોમાં થાય છે, જયારે મુસલમાનનું નાહક્ક ખૂન કરવું હરામ થયું તો ખૂનનો ખોટો દાવો કરવો તે વિષે ખોટી સાક્ષી પૂરવી પણ હરામ ઠરી. અને જયારે મુસલમાનની આબરૂ લેવી મનાઇ થઈ તો તેને હલકો પાડવો તેની મસખરી કરવી તેની વહુ દીકરીથી વ્યભિચાર કરવો તેની ચુગલી ખાવી ગીબત કરવી પણુ હરામ થઈ. અને જયારે તેનો માલ લેવો દુરસ્ત નહીં થયો તો માર્ગમાં લુટ ફાટ ચોરી દગાબાજી ડાંડ રૂશવત જુવા અને વ્યભિચારની મજદુરી પણુ હરામ થઇ. કારણુ કે આ કામોથી તેઓનો માલ નાહક્ક બરબાદ થાય છે. માણુસ જાતની સમ્ભાળ શરીઅતમાં ઉમદા મતલબ છે. તેનું બ્યાન આ હદીસમાં સારી રીતે સમજાવ્યું.

૧૨૧૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પોશીદા ગુનાહને જાહેર કરનાર સિવાય મારી સઘળી ઉમ્મત માફ થશે. અને એક બંદો રાત્રે કોઇ કામ કરે ફરી સવાર એવી હાલતમાં થાય કે તેનો પરવરદિગાર તેને ઢાંકે ને તે કહે એ ફલાણા મેં ગઈ રાત્રે આવી આવી રીતે કર્યું છે, ખચીત એ જાહેર ગુનાહ કરવામાંથી છે. તેના પરવર દિગારે તો રાતના તેનો પરદો કર્યો અને તે સવારના અલ્લાહના પરદાને પોતાથી ખોલે છે.

ફાયદો પોશીદા ગુનાહને લોકો આગળ પ્રગટ કરવો એવો સખત કબીરો ગુનોહ છે કે માફ થશે નહીં. કારણુ કે એથી ગુનાહપર બહાદુરી તથા બેપરવાઇ સિધ્ધ થાય છે. અને સાફ રીતે જણાય છે કે પ્રગટ કરનાર ખોદાથી ડરતો નથી. અને આ જે કેટલાક નાદાન કહે છે કે "એ સાહેબ ! જેનો ખોદાથી પરદો નથી તેનો આદમીથી પરદો કરવાની શી જરૂર" તો તે ખોટી સમઝ છે. કેમકે જો તે શરમાતે અને જાહેર નહીં કરતે તો જરૂર ખોદા તેની પરદા પોશી કરતે. અને જયારે તેણે બેહયા બનીને પોતે પોતાનો પરદો ફાડયો તો બખશીશ (માફી) અને પરદો ઢાંકવાને લાએક રહ્યો નહી. બીજી હદીસમાં છે કે પોશીદા ગુનાહની પોશીદા તોબા કરે અને જાહેર ગુનાહની જાહેર કરીને તોબા કરે કે જેથી નેક લોક ખુશી થઇને તેની તોબાના સાક્ષી થાય. અથવા બીજો ગુનેહગાર તેને જોઇને તોબા કરવા તૈયાર થાય.

૧૨૧૬ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે શખ્સ ઇનકાર કરે અને નહીં માને તેના સિવાય મારી સઘળી ઉમ્મત જંનતમાં જશે. લોકોએ કહ્યું કે ઇનકાર કરનાર નહીં માનનાર કોણ છે? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જેણે મારી તાબેદારી કરી તે જંનતમાં જશે. અને જેણે મારી નાફર માની કરી તેણે ખચીત નકાર કર્યો.

ફાયદો. આ હદીસમાં સુંનતની તાબેદારીની ફઝીલત છે. અને બિદઅત તથા શરીઅતના હુકમો પર રાજી નહીં થવાપર નકાર છે.

૧૨૧૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફર માવ્યું કે માણુસના દરેક સાંધા અને જોડપર દર રોજ કે જેમાં સુર્યોદય થાય છે સદકો છે. બે માણુસમાં તું અદલ કરે તે સદકો છે. કોઇ પુરૂષ ને તેની સ્વારી વિષે તું મદદ કરે. તેને તું સ્વારીપર ચઢાવે અથવા તેનો અસબાબ ઉપાડીને તેના જાનવરપર લાદે એ સદકો છે. મીઠી વાત કરવી (અથવા લાએલાહ ઇલ્લ--લ્લાહ પઢવું) સદકો છે. અને નમાઝ તરફ ચાલવામાં દરેક ડગલાને બદલે સદકો છે. અને ઇજા દેનારી વસ્તુ માર્ગથી દૂર કરે એ સદકો છે.

ફાયદો. એટલે દરરોજ માણુસને ખૈરાત કરવી લાજેમ છે. કારણ કે દરરોજની જીન્દગી આપવી તંદુરસ્ત રાખવું ખોદાનું તાજું એહસાન છે તો બંદાઓને તેની શુકર ગુજારી પણ જરૂર છે. ફરી ફરમાવ્યું કે શુકર ગુજારી તથા ખૈરાત માત્ર માલ ઉપર અટકેલી નથી. કે જેથી તમને મુશ્કેલી નડે. પણ ઇનસાફ અદલ કરવો થાકા માંદાને તેની સ્વારી પર સ્વાર કરવો તેનો અસબાબ લાદી દેવો નમાઝ માટે મસજીદમાં હાજર થવું, માર્ગથી ઇજા કર નાર વસ્તુ દૂર કરવી આ સર્વ કામ ખૈરાત અને સદકામાં દાખલ છે. એમાંથી જે આગળ આવે તે કરે. અને પોતાના બદનની દુરસ્તી અને કુવવત ની શુકર ગુજારી ખોદાને રાજી કરતા બજાવી લાવે.

૧૨૧૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમા વ્યું કે દરેક પીવાની વસ્તુ જે નીશા લાવે તે હરામ છે.

ફાયદો. આમાં ભાંગ ગાંજો દારૂ તાડી સર્વ દાખલ છે. એ થોડું અને ઘણું ઘણાં ઇમામોની નજદીક બરાબર છે. વધુ તહકીક એની આગળ આવશે.

૧૨૧૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુ લ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજ રતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દરેક ચીજ ખોદાની તક- દીરથી છે. તે એટલાં સુધી કે અહમકપણુ અને અકલમન્દી પણ તકદીરથી છે. રાવીને શકક છે કે અહમકપણું પ્રથમ કહ્યું છે અથવા અકલમન્દી.

ફાયદો. એટલે જયારે દરેક ચીજ તક- દીરથી ઠરી તો નાદાની (બુબકપણું) અને હુશ- યારી પણ તકદીરથી છે. તો દાનાને લાજેમ છે કે પોતાની દાનાઇપર મગરૂરી કરે નહીં. પોતાની તદબીર અને ચાલાકીનો દખલ એમાં સમજે નહીં. અને નાદાનપર હાંસી કરે નહીં. પણ ખોદા નો શુકર કરે કે તેણે હુશયાર કર્યો, દીવાનો કે બાવલો બનાવ્યો નહીં.

૧૨૨૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુ લ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજ રતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાંનો દરેક હાકેમ છે અને દરેકને તેની રઇયતની (તથા હાથ નીચે વાળાઓની) પૂછ થશે.

ફાયદો. આ હદીસ પૂરી આવી રીતે રિવા યત છે કે બાદશાહ સઘળા મુલકોપર હાકેમ છે તો તે પોતાની રઇયતની બાબતમાં પૂછાશે કે ઇનસાફ કર્યો કે જુલમ. અને મરદ પોતાના ઘર તથા બાયડીપર હાકમ છે તો તે પણ પૂછાશે કે તેણે નેક કામ શીખવ્યાં અને ગુનાહથી રોકયાં કે નહીં. અને બાયડી પોતાના ખાવિન્દના માલ અને ઘરપર હાકેમ છે તો તેને પૂછ થશે કે તેણી- એ તેની ખેરખાહી તથા માલની સમ્ભાળ કરી અથવા નહીં. એવીજ રીતે ગુલામ અને નોકર પણ પૂછાશે કે તેણે પોતાના મીયાં માલિકની ખેરખાહી તથા તેના માલની હિફાજત કરી અથવા નહીં. મતલબ કે દરેક શખ્સ પોતાના હાથ નિચેવા ળાઓ તથા પોતાની કાબુની ચીજથી કયામતમાં પૂછાશે કે તેં શકતી તથા કાબુ હોવા છતાં તેનું હક્ક કેમ અદા નહીં કર્યું. આવી રીતનો સવાલ

માત્ર બાદશાહોપરજ નથી (પણ શકિત પ્રમાણે દરેકપર છે.)

૧૨૨૧ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દરેક નીશા લાવનાર વસ્તુ હરામ છે. ખચીત ખોદાએ પોતા ઉપર ઠેરવ્યું છે કે જે નીશાવાળી વસ્તુ પીએ તેને તે તીનતુલ ખબાલ પાશે. સહાબાએ કહ્યું તીનતુલ ખબાલ શી વસ્તુ છે ? ઓ રસૂલુ-લ્લાહ ! હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દોજખીયોની નીચોડ (એટલે પરૂ) છે.

ફાયદો મસાબીહમાં રિવાયત છે કે યમનનો એક શખ્સ હજરત (સલ) પાસે આવ્યો. તેણે કહ્યું કે અમારા દેશમાં લોક જુવારનો દારૂ પીએ છે. જેને મરત કહે છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું શું તેમાં નીશા થાય છે ? તેણે કહ્યું કે હા, ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી.

૧૨૨૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દરેક નીશા લાવનાર ખમર (શરાબ-દારૂ) છે. અને દરેક નીશા લાવનાર હરામ છે. અને જે કોઈ દુન્યામાં શરાબ પીશે ફરી તે સદા (નિત્ય) પીતો વગર તોબા કરે મરશે તો આખેરતમાં તે જંનતનો શરાબ નહીં પીશે.

ફાયદો આ હદીસથી સાફ જણાયું કે જે ચીજ કેફ કરે અને નિશો લાવે તે શરાબ છે અને હરામ છે. ફરી તે અંગુરનો બને કે ખજૂરનો કે મુનક્કાનો કે શેહદનો કે ઘઉંનો કે જુવારનો કે બાજરીનો કે જવનો બન્યો હોય કે કોઇ ઝાડનું પાણી હોય જેમકે તાડી અને સેંધી. અથવા કોઇ વનસ્પતિ હોય જેમકે ભાંગ વગેરે. આ સર્વનું થોડું ઘણું હરામ છે. અને ઇમામ માલિક શાફેઇ અહમદ મોહમદ અને મોહદ્દેસીન (રહ) નો આજ મજહબ છે. જો કે ઇમામ આજમ (રહ) ની નજદીક નાપાક તથા હરામ શરાબ તેજ છે કે જે અંગુરના શીરાથી બને અને જોશ ખાઇને ગાઢુ (ઘાટુ) થઇને ફીણ નાંખે. અને બીજી ચીજો એના સિવાય વગર નિશાએ હરામ નથી. પણ ઘણા ખરા એહતેયાતવાળા મોહક્કેકીનની નજદીક ઇમામ મોહમ્મદ (રહ) ની વાત પર ફતવો છે. જેમકે નિહાયા, ઝૈલઇ, ઐની, ફતાવા આલમ ગીરીયા, દુર્રે મુખતાર, અને અશબાહ વનજાએરમાં વર્ણાયું છે. અને મૌલાના અબ્દુલ અલી લખનવીએ તાડી તથા તાડીના ખમીરે બનેલી પાંઊં રોટલીના હરામ પણાને ઇસ્તિફતાના જવાબમાં આ મતલબને સારી રીતે બયાન કરી છે. અને પચાસ સાઠ હનફી તથા શાફેઇ ઓલમાએ તે પર દસ્તખત કર્યા છે, જે ચાહે તે તેને તપાસે.

૧૨૨૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દરેક તસવીર બનાવનાર કે ચિતરનાર દોજખમાં છે.

ફાયદો એટલે જાનદારની તસવીર બનાવવી હરામ છે.

૧૨૨૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દરેક ભલીવાત (કે ભલુ કામ) સદકો છે.

ફાયદો એટલે એમાં ખૈરાત બરાબર સવાબ છે.

ફસલ અગિયારમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે શબ્દ કદ છે.

૧૨૨૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઉમ્મે હાની બીનતે અબુ તાલિબ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત જેને તેં પનાહ આપી તેને અમે પનાહ આપી છે. અને જેને તે અમન આપ્યું તેને અમે અમન આપ્યું" ફતેહ મક્કાને દીવસે હજરતે (સલ) ઉમ્મે હાનીને આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો ઉમ્મે હાની (રદી) એ પોતાના પ-

તીના સગાને પનાહ આપી હતી. અલી મુરતજાએ (રદી) તેના કતલનો વિચાર કર્યો. ઉમ્મે હાનીએ (રદી) પોતાના ભાઇની ફરયાદ હજરત (સલ) આગળ કરી ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી.

૧૨૨૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે મેં ચાર દીનારને બદલે તારૂં ઊંટ લીધું છે. અને તને મદીના સુધી તેની સ્વારીની ઇજાઝત છે" આ હજરતે (સલ) જાબેર (રદી) ને ફરમાવ્યું.

ફાયદો. જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) ની સાથે હું સફરમાં હતો. મારૂં ઊંટ ઘણુંજ થાકેલું હતું. હું સર્વની પાછળ પડેલો રહેતો હતો. એક વાર હજરત (સલ) મારી પાસે થઇને નીકલ્યા. ફરી મારા ઊંટને એક કોરડો માર્યો તો તે ઊંટ ઘણી તેજ રફતારનું (સારી ચાલનું) થયું. કદી તે તેવું દોડતું નહોતું. ફરી હજરતે ફરમાવ્યું કે આ ઊંટને અમારે હાથે વેચ. મેં તેને વેચ્યું. પણ મદીના સુધીની સ્વારીની શરત કરી હતી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. ફરી જ્યારે મદીનામાં પોહોંચ્યા તો હું તે ઊંટને હજરત (સલ) ની પાસે લઈ ગયો. હજરતે [સલ] ચાર દીનાર અને પાંચ જવના વજને સોનું કીમતથી વધું આપ્યું. અને ફરમાવ્યું કે કીમત તથા ઊંટ બંને તને આપ્યાં. જ્યારે કોઈ ચીજ વેચે તો વેચનારને [પોતાના લાભની) કોઈ શરત તેમાં કરવી દુરૂસ્ત નથી. અને જાબેરે (રદી) જે સ્વારીની શરત કરી હતી તે ખરૂ જોતાં શરત નહોતી પણ હજરત (સલ) ના તરફથી એહસાન હતું સ્વારીનો હુકમ આરેયત [માંગેલી વસ્તુ આપવાની) તરેહનો હતો. અથવા આ વાત હજરત (સલ) ને માટે ખાસ હતી. અને પ્રગટ છે કે હજરત [સલ] ને જાબેર (રદી) થી એહસાન કરવાની મતલબ હતી ખરીદવાની મતલબ નહોતી. (એ જ માટે મદીને પોહોંચી કીમત તથા ઊંટ બંને આપ્યાં.)

૧૨૨૭ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત જે મુસલમાન થયો અને જરૂરત જેટલું રિજક મળ્યું અને અલ્લાહે જે તેને આપ્યું તે પર સંતોષ કર્યો તે મતલબે પોહોંચ્યો.

ફાયદો. સંતોષવાળા ઇમાનદારને મતલબે પોહોંચેલો એટલાં માટે ફરમાવ્યો કે ઇમાનને લીધે તેની આખેરત સમરી. અને જરૂરી કુત [રોજી] ને લીધે દુન્યાની તકલીફ પણ નહીં થઇ, તો જાણે બંને જહાનનો લાભ લેનાર થયો. અને જો ઇમાન હતે અને સંતોષ નહોતે તો ઇમાનની ખુબી અને લુફત તદન જાહેર થતે નહીં. લોભ આદમીને લોકોની નજરોમાં જલીલ અને હલકો કરે છે.

શેઅર

ઐ કનાઅત તવંગરમ ગરદાં
કે વરાએ તો હેચ નેઅમત નેસ્ત

પણ બાળ બચ્ચાંઓની જરૂરત માટે ઢુંઢ કરવી સંતોષ વિરૂદ્ધ નથી. કેમકે હાજતથી વધારે ચાજની ઢુંઢનું નામ લોભ છે.

૧૨૨૮ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઓસામા વિષે તમે જે કહ્યું તે મને પોહોંચ્યું છે. અને ખચીત તે મારી નજદીક સર્વ લોકોથી વધારે પ્રિય છે.

ફાયદો. ઓસામા (રદી) ને હજરતે (સલ) આખરી ઉમરમાં એક લશકરના સરદાર કર્યા. કેટલાક લોકોએ કહ્યું કે નવા જુવાનને મોટા મોટા સહાબા પર સરદાર કરવામાં શી હિકમત છે? ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી.

૧૨૨૯ મુસલિમમાં ઓબે બીન કઅબ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહે તારે માટે આ સર્વ કંઇ ભેગુ કર્યું છે" આ હજરતે (સલ) તે પુરૂષ માટે ફરમાવ્યું કે જેને લોકોએ કહ્યું કે જો તું એક ગધેડું ખરીદે તો અંધારામાં તથા ગરમીમાં સ્વાર થયા કરે. અને તે શખ્સ મસજીદથી દૂર હોવા છતાં તેનાથી કોઇ જમાઅતની નમાઝ છૂટતી નહોતી. ફરી તે પુરૂષે કહ્યું કે મારૂં ઘર મસજીદની બાજુમાં થાય એ મને પસંદ નથી કેમકે હું ચાહું છું કે મસજીદ તરફ મારૂં ચાલવું તથા જ્યારે હું ઘર તરફ પાછો ફરૂં તો મારૂં પાછું ફરવું લખાય.

ફાયદો. આથી જણાયું કે મસજીદ માટે

આવવા જવા બંનેમાં સવાબ છે. જેટલું ઘર દૂર તેટલાં ડગલાં વધારે. તો તેટલો સવાબ પણ વધારે થાય છે.

૧૨૩૦ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસ ઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બંધાયલી મુદત માટે તથા ગણાયલા દિવસો માટે તથા ઠેરવાયલી રોજી માટે તેં અલ્લાહથી માંગણી કરી. કદી કોઇ ચીજને તેની ઠેરવેલી મુદતથી પેહેલાં તે જલદી કરશે નહીં. અને કોઇ ચીજને તેની ઠેરવેલી મુદદતથી પાછલ નાખશે નહીં. જો તું અલ્લાહથી માંગણી કરતે કે તે તને અગ્નિના અઝાબથી અથવા કબરના અઝાબથી પનાહ આપે તો તે બેહતર હતું અથવા શ્રેષ્ઠ હતું." આ હજરતે ઉમ્મે હબીબા (રદી) ને ફરમાવ્યું. જ્યારે તેણીથી હજરતે (સલ) સાંભળ્યું કે તે દોઆ કરે છે અને કહે છે ઓ અલ્લાહ મને મારા ધણી રસુલુ-લ્લાહથી તથા મારા બાપ અબુ સુફયાનથી તથા મારા ભાઇ મો આવિયાથી સુખી રાખ ત્યારે.

ફાયદો. એટલે મોત જીન્દગી અને રિજક દરેક શખ્સના ખોદાની નજદીક ખાસ ખાસ વખતમાં ઠેરવાયલાં છે આગળ પાછળ થવું મુમકેન નથી. તો તેની દોઆ કરવાની કંઈ હાજત નથી. કેમકે તે આપો આપ થશે. અગર જો એ સવાલ હરામ નથી પણ ઇમાનદારને બેહતર છે કે આખેરતના અઝાબથી પનાહ માંગે જેને માટે ખોદા તથા રસુલનો હુકમ છે. અને બંદગીની નિશાની છે.

૧૨૩૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) અનસારના એક પુરૂષને તથા તેની સ્ત્રીને ફરમાવ્યું કે આજે રાત્રે તમારા મેમાન સાથે જે તમે કામ કર્યું તેથી અલ્લાહ ખુશ થયો.

ફાયદો હજરત (સલ) ની પાસે એક મોહતાજ ઘણોજ ભૂખ્યો આવ્યો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ આની પરોણાગત કરે. અબુ તલહા અનસારી (રદી) તેને પોતાને ઘેર લઈ ગયા. બાયડીને પુછ્યું કે કંઇ ખાણું છે? તેણીએ કહ્યું કે બાળકોનું ખાણું રાખ્યું છે તે સિવાય કંઇ નથી. અબુ તલહા (રદી) એ કહ્યું કે બાળકોને ભૂલવી સવાડી દે,† અને હજરત (સલ) ના મેમાનની ખાતર બરદાશત કર. તે બાળકોને સવડાવીને મેમાન આગળ ખાણું મુકયું. અને બીબીએ દીવો જોવાને બહાને ઉઠી દીવો ગુલ કર્યો, કે જેથી મેમાન જાણે કે ઘરવાળાં પણ મારી સાથે ખાય છે, એકલો ખાતાં શરમાય નહીં. તો તે મેમાન સારી રીતે ખાય ને આસુદા થયો અને ઘર વાળાં ભૂખ્યા સુઇ રહ્યાં. આ બાબત હજરત (સલ) ને વહીથી જણાઇ ત્યારે હજરતે (સલ) અબુ તલહા તથા તેમની બીબીને આ હદીસ ફરમાવી. **સુબ્હાન-લ્લાહ** હજરત (સલ) ના સહાબા કેવી રીતે હજરત પર ફિદા હતા અને કેવું ખાલિસ ઇમાનવાળા હતા, કે મોહતાજીની હાલતમાં બીજા મોહતાજને પોતાના જાનથી શ્રેષ્ઠ રાખતા હતા. જેમકે આ મજમુનને હક્ક તઆલાએ કુરઆનમાં ફરમાવ્યું છે "વયુસે રુના અલા" ઇલ્ય એટલે પેગમ્બર (સલ) ના સહાબા પોતાના જાનોપર બીજાઓને શ્રેષ્ઠ રાખે છે અગર જો તેઓને તંગી કે હાજત હોય" શું આવા કામેલ લોકોથી મુમકેન (સમ્ભવિત) છે કે અહલે બૈતનું હક્ક છીણવે, અને નાહક્ક સિદ્દીક અકબર (રદી) ની બૈઅત કરે? હક્ક તઆલા બદ ગુમાનીથી સમ્ભાળમાં રાખો.

૧૨૩૨ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારાથી પેહેલાં બની ઇસ્રાઇલના કેટલાક પુરૂષો હતા જેઓ પેગમ્બરો નહીં હોવા છતાં તેઓ વાતો કરતા હતા (એટલે ખોદાના તરફથી તેઓના દિલમાં ઇલહામ થતું હતું. અથવા ફિરશતા વાત કરતા હતા. અને જુઓ તો તેઓ પેગમ્બર નહોતા.) તો તેવો કોઇ મારી ઉમ્મતમાં થશે તો તે ઓમર ફારૂક થશે.

ફાયદો બેશક્ક હજરત (સલ) ની ઉમ્મત સર્વ ઉમ્મતથી અફજલ છે. તો જ્યારે આગલી

---

† આથી જણાય છે કે તે છોકરાઓને ખાવાની જરૂરત નહોતી પણ બચ્ચાંઓની આદત પ્રમાણે માંગતાં હતાં. કારણ કે જો તેઓ ભૂખ્યાં હોત તો મેમાન કરતાં તેઓને પ્રથમ ખવરાવવું વાજેબ થાત. કેમકે મેમાની કરવી મુસતહબ છે અને બચ્ચાંને ખવરાવવું વાજેબ છે. ગુ. મો.

ઉમ્મતમાં ઇલહામ વાળા કલામવાળા થયા તો હજરત (સલ) ની ઉમ્મતમાં જરૂર થવા જોઇએ આ હદીસથી ઘણી ઉમદા ફજીલત ફારૂકે આજમ (રદી) ની સિધ્ધ થઇ.

ફસલ બારમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે શબ્દ **લફદ** છે.

૧૨૩૩ **મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી** રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત તેં અગ્નિથી સખત ટટ્ટી કરી લીધી છે” આ હજરતે (સલ) તે સ્ત્રીને કહ્યું કે જેણે કહ્યું તમો મારે માટે અલ્લાહથી દોઆ કરો મેં ત્રણ બચ્ચાં દફનાવીયાં છે.

ફાયદો એટલે જેના ત્રણ નાના બચ્ચાં મરે અને તેણે તેઓની જૂદાઇની અગ્નિ ઉપર સબર કર્યો તો તે દોજખની અગ્નિથી અમનમાં થયો. તે સ્ત્રી સમજી હતી કે બદ કિસ્મતીથી તેણીની ઓલાદ મરી માટે તેણે હજરત (સલ) ને દોઆ કરવાનું કહ્યું. તો હજરતે (સલ) દિલાસો આપ્યો કે તું રંજ નો કર (દુઃખી નો થા) તેઓને લીધે તું મોટી બલાથી બચશે.

૧૨૩૪ બોખારીમાં ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત આજે રાત્રે મારા પર એક સૂરા ઉતરી કે જે ચીજ ઉપર સુર્યોદય થાય તે સર્વથી (એટલે સઘળી દુન્યાથી) તે મને વધારે પ્યારી છે. ફરી **ઇન્ના ફતહના લક ફતહમ મોબીના** પઢી.

ફાયદો હોદેબીયામાં જ્યારે હજરતે (સલ) દેખીત રીતે દબીને સુલહ કરી તો ઘણા સહાબાને માઠું લાગ્યું. ઓમર ફારૂક (રદી) ને એનો સર્વથી વધારે રંજ હતો એટલાં માટે તે સફરથી ફરતાં રાતના હજરતે (સલ) ઓમર ફારૂકને આ હદીસ ફરમાવી કે ફતેહથી બશારત સાંભળી તેમનો ગમ દૂર થાય.

૧૨૩૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ખચીત તમે તે પુરૂષને હલાક કર્યો અથવા તે પુરૂષની પીઠ તોડી નાંખી.” આ તે શખ્સને ફરમાવ્યું કે જેણે બીજાની ઘણી વખાણ કરી.

ફાયદો હજરતે (સલ) એક શખ્સથી સાંભળ્યું કે તે બીજા શખ્સના ગુણ અને વખાણ વધી વધીને કરે છે ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ઘણું વધીને રોબરૂમાં તારીફ કરવી ઘણીજ બુરી વાત છે. કેમકે માણસ પોતાની તારીફ સાંભળીને ફુલે છે અને પોતાને બેહતર સમજીને વૃદ્ધિ (કમાલ) મેળવવાથી અભાગ્યો રહે છે.

૧૨૩૬ મુસલિમમાં ઇમરાન બીન હોસેન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત તેણે એવી તોબા કરી છે કે જો તે મદીનાવાળા સિત્તેર માણસોમાં વેહેંચાય તો તે સર્વને બસ થાય. તેણીએ અલ્લાહ માટે પોતાના જીવને અર્પણ કર્યો. એથી અફજલ તેં જોયું છે?” આ હજરતે તે જોહેનીયા માટે ફરમાવ્યું કે તેણીએ જીનાથી હામેલા થવાનો એકરાર કર્યો.

ફાયદો હજરત [સલ] પાસે એક ગર્ભવતી સ્ત્રી આવી તેણીએ કહ્યું ઓ હજરત [સલ] મેં હરામકારીનો ગુનાહ કર્યો. મને શિક્ષા કરો, અને હદ મારો. હજરતે (સલ) તેના વાલીને ફરમાવ્યું કે એને સારી રીતે રાખ. જ્યારે એ જણે તો એને મારી પાસે લાવીશ. ફરી જ્યારે તેણીને છોકરો થયો તો તે તેણીને હજરત (સલ) પાસે લાવ્યો. હજરતે (સલ) તેના કપડાં તેના બદન ઉપર સારી રીતે બંધાવ્યાં કે ખુલી નહીં જાય. ફરી તેણીને સંગસાર થયો. ને હજરતે [સલ] તેણીના જનાઝાની નમાઝ પઢી. તો ઓમર ફારૂકે (રદી) કહ્યું ઓ રસૂલુલ્લાહ! આપે એના ઉપર નમાઝ પઢી અને જુઓ તો તેણીએ હરામકારી કરી હતી. ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે તેની હરામકારીની કોઇને ખબર નહોતી. તેણીએ

પોતે ખોદાના ખોફથી ઇકરાર કર્યો અને ખોદાને માટે પોતાનો જાન આપ્યો, તેની તોબા એવી નિર્મળ છે કે સિત્તેર ગુનેહગારો માટે બસ થાય છે. આ હદીસથી જણાયું કે જો હરામથી હમેલ હોય તો વગર બચ્ચું જણે તે પર હદ મારવી નહીં જોઇએ, કે જેથી માસૂમ બચ્ચું નાશ નહીં પામે. સુબ્હાન-લ્લાહ હજરત (સલ)ના વખતની કેવી બરકત હતી કે જો કોઇથી ગુનોહ પણ થતો તો આખેરતના અજાબનો એટલો તેને ડર થતો કે પોતાનો જાન દેવો તેને સેહેલ જણાતો હતો. ઇમાન એનુંજ નામ છે.

૧૨૩૭ બોખારીમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત તેં બોહલી રહમતવાળાને તંગ જાણીઓ." આ હજરતે (સલ) તે આરાબીને કહ્યું કે જેણે આવી રીતે દોઆ કરી ઓ અલ્લાહ તું મારાપર અને મોહમ્મદ પર રહમ કર. અને અમારી સાથે કોઇ પર રહમ નો કર.

ફાયદો એટલે અલ્લાહની રહમતમાં ઘણો સમાસ છે. સઘળી જહાનના ગુનાહને બસ કરે છે. તું શા માટે તંગ ગજાનો થાય છે.

* ૧૨૩૮ મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત મેં બાર ફિરશતા જોયા કે ઝડપે છે કે કોણ તેને ઉપાડે" આ હજરતે (સલ) તે શખ્સને કહ્યું કે જે હાંફતો હતો ને કહેતો હતો **અલ્લાહો અકબર અલહમ્દો લિલ્લાહે કસીર" તૈયેબ મુબારક ફીહે** કેટલાકોએ કહ્યું છે કે તે પુરૂષ રેફાઆ બીન રાફેઅ અનસારી છે.

ફાયદો હજરત (સલ) નમાઝમાં હતા કે જમાઅત માટે રેફાઆ અનસારી દોડતા આવ્યા અને નમાઝમાં આ શબ્દો પઢયા. હજરતે (સલ) નમાઝ પછી પૂછયું કે આ કલામ કોણે પઢયું? સહાબીયોએ રેફાઆ તરફ ઇશારો કર્યો. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. આથી જણાયું કે અલ્લાહના જીકર માટે ફિરશતા નિમાયા છે જે આસમાન પર તેને ઉપાડી લઇ જાય છે.

૧૨૩૯ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત મેં એક પુરૂષને જોયો કે તે જંનતમાં ચાલી ફરી રહ્યો છે, એક ઝાડ માર્ગમાં લોકોને દુઃખ આપતું હતું તેને કાપવાને લીધે.

ફાયદો આથી જણાયું કે મખલુકને રાહત પોહોંચાવવી તે જંનતમાં પુગવે છે.

* ૧૨૪૦ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત હું હતીમમાં હતો અને કોરેશ મને મેઅરાજ વિષે પૂછતા હતા. ફરી તેઓએ બૈતુલ મકદેસની એવી ચીજો પૂછી જે મને યાદ નહોતી અને હું એવા ગમમાં પડયો કે તેવો ગમ કદી મને થયો નહીં. * તો અલ્લાહે તેને મારે માટે ઉઠાવ્યું હું તેને જોતો હતો. તેઓ જે કંઇ મને પૂછતા હું તેને જોઇને તેઓને ખબર કરતો. અને મેં મને (મેઅરાજની રાત્રે) પેગમ્બરોના ટોલામાં જોયો તો જોઊં છું કે મુસા (અલે) ઉભા રહીને નમાઝ પઢે છે. તે પુરૂષ ઘુઘરવાળા વાળ વાળો પાતળો જાણે તે શનુઆના પુરૂષોથી છે. અને જોઊં છું કે ઇસા બીન મરયમ (અલે) ઉભા રહીને નમાઝ પઢે છે. લોકોમાં ઉરવા બીન મસઊદ સકફી (રદી) થી સૂરતમાં ઘણો મલતો છે. અને ઇબરાહીમ (અલે) ને જોઊં છું કે ઉભા રહીને નમાઝ પઢે છે. તે લોકોમાં તમારા સાથી (એટલે પોતે નબી સાહેબ) ને ઘણો મળતો છે. ફરી નમાઝનો વખત થયો તો મેં તેઓની ઇમામત કરાવી. ફરી જ્યારે નમાઝથી હું ફારેગ થયો તો કોઈ કહેનારે કહ્યું ઓ મોહમ્મદ! આ માલિક દોજખનો દારોગો છે તું તેને સલામ કર. ફરી મેં તેના તરફ જોયું તો તેણે મને પ્રથમ સલામ કરી.

ફાયદો જે રાત્રે હજરત (સલ) ને મેઅરાજ થઇ તેની સવારે કાબાની અંદર હતીમમાં હજરતે (સલ) તેનો હાલ લોકો આગળ બયાન કર્યો. કોરેશના કાફેરોને ઘણી તાજુબ થઇ. કોરે-

* જે લોકો એમ કહે છે કે હજરત (સલ) દરેક ચીજને જાણે છે અને એવો ઈલમ આપને મેઅરાજમાં અપાયો છે તેવા લોકોએ આ હદીસ વાંચી શરમાવું જોઇએ. જો દરેક ચીજનો ઇલમ અપાયો હોત તો તેમાં બૈતુલ મકદેસ પણ આવી જતે ફરી તેને સામે કરવાની અને તે જોઇ જવાબ આપવાની જરૂરત શી? ગુ. મો.

શના ઘણા લોકો બૈતુલ મકદેસને જોઇ આવ્યા હતા તે લોકોએ ત્યાંની નિશાનીઓ હજરત (સલ) ને પૂછી. હજરત (સલ) ને યાદ નહોતી જેથી ખોદાએ તેની સૂરત સામે કરી તો હજરતે (સલ) ત્યાંના પતા ઠીક ઠીક બતાવ્યા અને કાફેર શરમિન્દા થયા. મેઅરાજના કિસ્સામાં રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) જીબરઇલ (અલે)ને કહ્યું જો હું મેઅરાજનો કિસ્સો કોઇને કહીશ તો મને કોણ સાચો જાણશે ? જીબરઇલે (અલે) કહ્યું અબુબકર સિદ્દીક (રદી) તને સાચવશે. જયારે કાફેરોએ હજરત (સલ)થી મેઅરાજનો હાલ સાંભળ્યો તો ચીડાવવા માટે અબુબકરને કહ્યો. અબુબકરે (રદી) કહ્યું એમાં શી આશ્ચર્ય છે ? જે ખોદા એક પલમાં જીબરઇલને અરશથી ફરશ (જમીન)પર મોકલે છે તે શકિતવાન છે કે તેવીજ તરેહ હજરત (સલ) ને જમીનથી આસમાનપર લઇ જાય તેજ દિનથી અબુ બકર (રદી) નો લકબ (અભિધાન) સિદ્દીક થયો. શનુઆ યમનની એક કોમનું નામ છે તે લોકો ઘુંઘરવાળા વાળના તથા પાતળા હોય છે. આ હદીસથી જણાયું કે આલમે અરવાહમાં પેગમ્બરો નમાઝ પઢે છે અગર જો તે જહાનમાં ઇબાદત ફરજ નથી.

* ૧૨૪૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં મિસવર બીન મખરમા તથા મરવાન બીન હકમ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત આ પુરૂષે ડર જોયો છે" એટલે અબુ બસીરની સાથે બે પુરૂષો મદીનાથી ગયા તેમાંના એક મરદનો આ હાલ છે.

ફાયદો હોદેબીયાને વર્ષે હજરત (સલ) તથા કોરેશોના કાફેરોમાં કેટલીક શરતો પર કરાર થયો હતો. તેમાંની એક શરત આ પણ હતી કે જો કોરેશથી કોઇ શખ્સ મુસલમાન થઇ હજરત (સલ) પાસે આવે તો હજરત (સલ) તેને પકડી આપે. અને જો હજરતનો કોઇ મુસલમાન કોરેશ પાસે નહાસે તો કોરેશ તેને આપે નહીં. હજરતે [સલ] આ શરત માની હતી. ઓમર ફારૂક [રદી] ને એ વિષે ઘણો રંજ હતો. હજરતે ફરમાવ્યું કે જે એઓમાંથી મુસલમાન થઇને આવશે ખોદા તેના બચાવનો કોઇ માર્ગ કાઢશે. અને જે કોઇ અમારી પાસથી કાફેરોમાં મલી જશે તો ઠીક થશે કે ખોદાએ તે નાપાકને દફે કર્યો. જયારે હજરત (સલ) મદીનામાં પધાર્યા તો કોરેશના લોકોમાંથી અબુ બસીર મુસલમાન થઇ ને હજરત (સલ) ની પાસે મદીનામાં આવ્યા. કોરેશે બે માણસો હજરત [સલ] પાસે મોકલ્યા. કરાર પ્રમાણે હજરતે [સલ] અબુ બસીરને તેઓની સાથે કરી દીધા. જયારે મદીનાથી છ કોસે પોહોંચ્યા તો નાશતાનો વિચાર કર્યો. અબુ બસીરે એક માણસને કહ્યું તારી તલવાર ઘણી સારી દેખાય છે તેણે કહ્યું કે હા, ઘણી ઉમદા છે. અબુ બસીરે જોવાને બહાનેથી તલવાર લઇને તેને મારી નાંખ્યો. બીજો માણસ નહાસીને ધ્રુજતો હજરત (સલ) પાસે આવ્યો ત્યારે હજરતે (સલ) તેને જોઇને આ હદીસ ફરમાવી. ફરી હજરતે [સલ] તેનાથી હાલ પૂછયો. તેણે બયાન કર્યો. તે પછી અબુ બસીર આવ્યા. હજરતે ફરમાવ્યું કે અબુ બસીર લડાઇની અગ્નિ ભડકાવનાર છે. અબુ બસીરે જોયું કે હજરત (સલ) મને ફરી હવાલે કરશે તો મદીનાથી નીકળી સમુદ્રને કાંઠે જઇ ઠર્યા. ફરી જે કોઇ કોરેશના કાફેરોમાંથી મુસલમાન થઇને આવતો તે અબુ બસીરની પાસે રહેતો હતો. જયારે મુસલમાનો નો ઘણો જમાવ થયો તો કોરેશના કાફેરોનો જે કાફલો શામથી આવતો જતો હતો તેને તેઓએ મારવા શરૂ કર્યો. કોરેશ ઘણા આજીઝ થયા. ફરી હજરત [સલ] ને પેગામ મોકલ્યો કે તે શરત અમો ચાહતા નથી. મુસલમાનોને પોતાની પાસે બુલાવો અને માર્ગની લુટફાટથી રોકો. તો જેવી રીતે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું હતું તેમજ ખોદાએ મુસલમાનોને સલામત રાખ્યા.

* ૧૨૪૨ મુસલિમમાં સોબાન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મને તેણે પૂછયું જે કંઇ તેણે મને પૂછયું અને જુઓ તો હું તે જાણતો નહોતો ત્યાં સુધી કે અલ્લાહે તેની મને જાણ આપી" યહુદીઓના વિદ્વાનોમાંના કોઇએ હજરત (સલ) ને પૂછયું જંનતવાળાઓના પ્રથમ ખાણાં વિષે તથા બચ્ચાના મા અથવા બાપ સાથે મુશાબેહ થવા વિષે ત્યારે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું.

ફાયદો મસાબીહમાં રિવાયત છે કે જયારે

હજરત [સલ] મદીનામાં તશરીફ લાવ્યા તો યહુદીઓના વડા આલેમ અબ્દુલ્લાહ બીન સલામે (રદી) હજરત (સલ) ને કહ્યું કે હું ત્રણ વાતો પુછું છું જેને પેગમ્બરો સિવાય કોઇ જાણતું નથી. બતાઓ કે કેયામતની નિશાનીયોથી પ્રથમ નિશાની કયી છે. (૨) જંનતીયોને પ્રથમ ખાણું કયું મળશે અને (૩) કદી બાળક બાપની સૂરત પર થાય છે અને કદી માની સૂરત પર થાય છે તેનું કારણ શું ? ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. ફરી ઉત્તર આપ્યો કે કેયામતની પ્રથમ નિશાની અગ્નિ છે જે લોકોને પૂર્વ તરફથી હાંકી પશ્ચિમ તરફ લઇ જશે. અને જંનતી લોક માછલીની કલેજીના વધારાનો ટુકડો પ્રથમ ખાણું ખાશે. અને જો મરદની મનીએ ગલબો કર્યો અથવા વધી તો બાળક બાપની સૂરતે થાય છે. અને જો માની મનીએ ગલબો કર્યો અથવા વધી તો માની સૂરતે થાય છે. ફરી અબ્દુલ્લાહ બીન સલામે કહ્યું હું સાક્ષી આપું છું કે ખોદા સિવાય કોઇ ખરો પૂજ્ય નથી અને આપ ખોદાના સાચા રસૂલ છો.

* ૧૨૪૩ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત મેં ધાર્યું હતું કે મને આ વાતથી કોઇ શખ્સ તારાથી પ્રથમ પૂછશે નહીં. કેમકે હું તને હદીસનો ઘણો લોભી દેખું છું. લોકોમાં વધારે ભાગ્યશાળી મારી શફાઅતનો કેયામતને દિવસે તે શખ્સ છે કે જેણે ચોખ્ખી રીતે દિલથી **લાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહ** કહ્યું.

ફાયદો અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે મેં હજરત (સલ) ને પૂછયું કે ઓ હજરત (સલ) મોટો ભાગ્યશાળી આપની શફાઅતનો કેયામતને દિવસે કોણ છે? ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસથી જણાયું કે અબુ હોરેરા (રદી) હજરત (સલ) ની હદીસના ઘણા શોખીન તથા ઘણી શોધ કરતા હતા એજ કારણથી હજારો હદીસોની રિવાયત તેમનાથી થઇ. શફાઅતની સર્વ હદીસો પર જો વિચાર ચલાવો તો જણાશે કે હજરત (સલ) ની શફાઅત છ તરેહની થશે. (૧) લી શફાઅત તો હશરના વખતે થશે. એટલે જ્યારે લોક કબરોથી ઉઠશે. હિસાબથી પેહેલાં મેદાનમાં ઉભાં ઉભાં ગરમીની સખતાઇથી ગભરાશે અને સર્વ પેગમ્બરો માથે લેશે નહીં તો તે વખત હજરત (સલ) બખ્શાવશે. અને હિસાબ કિતાબ કરાવી તે દુઃખથી મુકિત અપાવશે. એનું નામ શફાઅતે કુબરા છે. આ શફાઅત હજરત [સલ] નેજ માટે ખાસ છે. બીજાઓનો એમાં દખલ નથી. (૨)જી શફાઅત તે વખત થશે કે કેટલાક લોકો જહંનમ તરફ રવાના થશે અને હજરત (સલ) તેઓની શફાઅત કરી માર્ગથી ફેરવાવશે (૩)જી શફાઅતથી લોક જહંનમને કિનારે પોહોંચીને નજાત પામશે [૪]થી શફાઅતથી જે લોકો જહંનમમાં પડી ચુકયા છે તેઓ કઢાશે, જેઓના બદન સિજદાની જગ્યા સિવાય સર્વ ભૂનાય ગયાં હશે. (૫)મી શફાઅતથી જંનતી લોકોની પદવી ઘણી ઉંચી થશે. [૬]ઠી શફાઅતથી તે કાફેરોના અજાબમાં હલકાઇ થશે કે જેઓએ હજરત [સલ] ની સાથે ભલાઇ કરી હતી. **વલ્લાહો આલમ.**

૧૨૪૪ બોખારીમાં આએશા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ખચીત તેં મોટા માલિકની પનાહ લીધી છે જા તારા લોકોમાં મળી જા" આ હજરતે [સલ] જોનની દીકરીને કહ્યું અને તેણીનું નામ અસમા બીનતે નોઅમાન બીન અબુલ જોન હારેસ હતું.

ફાયદો હજરતે [સલ] જ્યારે અસમા બીનતે નોઅમાનથી નિકાહ કર્યા તો હજરત (સલ) ની કેટલીક બીબીયોને ખાર આવ્યો અને તેણીને એમ કહ્યું કે તને લાજ કે શરમ નથી આવતી, તેં એવા પુરૂષની સાથે નિકાહ કર્યા છે કે જેણે તારા બાપ ભાઇને માર્યા છે. અને એક રિવાયતમાં આવી રીતે છે કે કોઇ બીબીએ તેણીને આવી રીતે શીખવ્યું કે જ્યારે હજરત [સલ] તારી પાસે આવે તો આવી રીતે કહેવું "હું ખોદાની પનાહ ચાહું છું તારાથી." હજરત [સલ] તને ઘણો પ્યાર કરશે. ફરી જ્યારે હજરત [સલ] તેણી પાસે ગયા તો તેણીએ તેવીજ રીતે ખોદાની પનાહ માંગી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. અને ફરમાવ્યું કે તું તારા લોકોમાં મળી જા. આ તલાકનો ઇશારો છે.*

---

* "તું તારા લોકોમાં મળી જા" આ શબ્દો તાલાકની નેયતથી બોલવાથી તલાક બાએન થાય છે. એવીજ રીતે "નીકળી જા" "ચાલી જા" એ શબ્દ પણ તલાકની નેયતથી બોલે અથવા તલાકની વાત ચીત થતી હોય ને બોલે તો તલાક થાય છે. ગુ. મો.

* ૧૨૪૫ મુસલિમમાં જોવેરીયા બીનત હારેસ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તારા પછી મેં ચાર શબ્દોને ત્રણ વાર કહ્યા. પણ જે તેં આજે કહ્યા તેની સાથે તોલાય તો તે જરૂર એથી વધી જશે **સુબ્હાનલ્લાહે વ બેહમ્દેહી અદદ ખલકેહી વ રેદા નફસિહી વ જેનત અરશિહી વ મેદાદ કલેમા તિહી.**

ફાયદો હજરત જોવેરીયા [રદી] ની પાસેથી હજરત [સલ] સવારના કેથે ગયા. અને તેવણ બેઠાં પોતાના મોસલ્લા પર અલ્લાહની યાદ કરતાં હતાં. ફરી દહાડો ચઢતાં હજરત [સલ] ઘરમાં તશરીફ લાવ્યા અને તેણીને જાનમાઝ પર બેઠલાં જીકરમાં લાગેલાં જોયાં. પૂછ્યું કે શું તેવીજ રીતે અત્યાર સૂધી જીકર કરે છે? તેણીએ કહ્યું કે હા, ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે મેં તારી પાસેથી ગયા પછી ચાર શબ્દ ત્રણ વાર કહ્યા જેનો સવાબ આ તારા સઘળા વજીફાથી વધુ છે. આ હદીસમાં તે જીકરની ફજીલત વર્ણી કે જે પઢવામાં હલકી અને સવાબમાં ભારી છે.

૧૨૪૬ બોખારીમાં ખબ્બાબ બીન અરત [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત તમારાથી પેહેલાં એવા લોક હતા કે તેઓને હાડકાં સૂધી માંસ અને પઠ્ઠામાં લોઢાની કાંસકો ફેરવાતી હતી, એવી સખતી પણ તેઓને દીનથી ફેરવતી નહોતી. અને માથાના સેંતા પર આરી મુકી બે તુકડા ચીરાતા હતા. આ સખતી તેઓને દીનથી ફેરવતી નહોતી. અને જરૂર અલ્લાહ આ દીનને સંપૂરણ કરશે. તે એટલાં સૂધી કે સ્વાર સનઆથી હજર—મૌત સૂધી જશે તેને ખોદા સિવાય કોઇના ડર રહેશે નહીં. અને બકરી પર વરૂ સિવાય કોઇનો ડર રહેશે નહીં. પણ તમો જલદી કરો છો.

ફાયદો ખબ્બાબ બીન અરત [રદી] થી રિવાયત છે કે અમે મક્કામાં મુશરેકોથી ઘણી તકલીફ ઝીલી હજરતે [સલ] અમને આ હાલ બયાન કર્યો. અને હજરત (સલ) કાબાની છાંયમાં ચાદરને કમર અને પગ પર વીટાલી બેઠા હતા, અમે કહ્યું કે આપ અમારે માટે દોઆ કરો કે ખોદા આ કુફારના ગલબાથી નજાત આપે. હજરત [સલ] ઉઠી બેઠા અને ચેહરો મુબારક લાલ થઈ ગયો. એટલે અમારી બેસબરીથી ગુસ્સો આવ્યો ફરી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે કેમ ધીરજ રાખતા નથી અને જલદી કરો છો. તમારેથી આગળા દીનદાર પર તો એવી એવી મુસીબતો પડી માંસ ખુરચાયું તથા ચીરાયા. તમારા પર તો કદી એવી સખ્તી નહીં થઈ. રહ્યો દીનનો જય તો ખોદા પોતાના વાયદા માફક કરશે. મુલકમાં એવું અમન થશે કે દૂર સૂધી એકલો સ્વાર વગર ખટકે ચાલ્યો જશે ખોદાનો ખોફ રહેશે અથવા બકરી પર વરૂનો. જેમકે આ વાયદો ફારૂકે આજમ (રદી) ની ખિલાફતમાં પૂરો થયો. આ હદીસમાં આજ્ઞા છે કે દીનદારને જરૂર છે કે તકલીફ અને મશક્કતથી ઘભરાય નહીં. સબર કરે દીન પર મજબુત જમેલો રહે. આખર તેને છુટકારો થશે.

૧૨૪૭ બુખારીમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત મેં તારી કોમથી તકલીફ જોઇ અને અકબાને દિવસે [એટલે પહાડની ઘાટી પર અનસારોએ મારેથી બેઅત કરી તે દિવસે] જે મેં તેઓથી તકલીફ જોઇ તે ઘણી સખત હતી. જ્યારે કે મેં પોતાને ઇબને અબ્દયા લીલ બીન અબ્દે કોલાલની સામે કર્યો તેણે મારી ઇચ્છાનો કંઇ જવાબ આપ્યો નહીં. જેથી હું ઉંધા મોંએ (ટોકી નાંખીને) દુઃખી થઈ ને ચાલ્યો. અને કરને સઆલેબ નામના પહાડ પર પોહોંચ્યો ત્યારેજ હોશમાં આવ્યો. ફરી મેં માથું ઉઠાવ્યું તો વાદળીને જોઊં છું કે તે મારા પર છાંય નાંખે છે. ફરી મેં જોયું તો તેમાં જીબરઇલ છે. તેમણે મને પુકાર્યો ને કહ્યું અલ્લાહે તારી કોમના તારે માટે કહેવાને અને જે કંઇ તેઓએ ઉત્તર આપ્યો તેને સાંભળ્યાં અને ખચીત તારી પાસે પર્વતોના ફિરસ્તાને મોકલ્યો છે કે તું તેને તેઓ વિષે જે ચાહે તે હુકમ કરે. ફરી મને પહાડોના ફિરસ્તાએ પુકાર્યો ને મને સલામ કરી, ફરી કહ્યું એ મોહમ્મદ! ખચીત અલ્લાહે તારી કોમના કહેવાને સાંભળ્યું છે અને હું પહાડોનો ફિરસ્તો છું અને તારા પરવરદિગારે તારી પાસે મોકલ્યો છે કે તું મને તારો હુકમ

જે ચાહે તે કરે. જો તું ચાહે તો હું તેઓ પર મક્કાને ઘેરનાર બંને પર્વતોને ઢાંકું. ફરી રસૂલુલ્લાહે કહ્યું હું તો આશા રાખું છું કે અલ્લાહ તેઓની પીઠથી એવાને કાઢશે કે તે એકલા અલ્લાહની બંદગી કરશે તેની સાથે કોઇને શરીક કરશે નહીં." આ હજરતે (સલ) આએશા (રદી) ને કહ્યું જ્યારે તેણીએ કહ્યું કે શું આપના ઉપર ઓહદથી વધારે સખત દિવસ આવ્યો હતો ત્યારે.

ફાયદો જ્યારે અબુ તાલેબ તથા હજરત ખદીજા (રદી) નો ઇનતેકાલ થયો તો જાહેરમાં હજરત (સલ) નો ગમ ખાનાર તથા હીમાયતી કોઇ નહીં રહ્યો. કોરેશના કાફેરોએ હજરત (સલ) ને તકલીફ આપવા ઉપર ઘણી કમર કસી. તો હજરત (સલ) તાએફ પધાર્યા. જે મક્કાથી બે મજલે છે. ત્યાંના રઇસોથી એટલે ઇબને અબ્દયા લીલ, મસઊદ અને હબીબથી મદદ માંગી ને તેઓને ઈસ્લામની દાવત કરી તે કમબખ્તોએ હજરત (સલ) ની વાત નહીં સાંભળી, એટલુંજ નહીં પણ છોકરાઓને અને લુચ્ચાઓને ઉસકેર્યા. તેઓએ હજરત (સલ) સાથે ઘણી બેઅદબી કરી. ગાળો ભાંડી અને પત્થરોથી હજરત [સલ]ની એડી જખમી કરી. ફરી હજરત ત્યાંથી ગમ ખાતા પાછા ફર્યા જ્યારે કરનુસ સઆલેબમાં પોહોંચ્યા ત્યાં ઠેર્યા. અને આવી રીતે દોઆ કરી "ઓ અલ્લાહ હું પોતાની લાચારી, કમજોરી, નિર્બળતાની તથા લોકો આગળ પોતાની બેકદરીની તારી આગળ શિકાયત કરૂં છું. ત્યારે હજરત જીબરઇલ (અલે) તથા પહાડના દારોગો ફિરસ્તો હાજર થયા. પણ હજરતે (સલ) તે કાફેરોની હલાકી નહીં ચાહી. સુબ્હાન--લ્લાહ શું એ હિસાબ હજરતમાં સબર હતો કે આવી આવી તકલીફો છતાં પોતાના કરમ નહીં છોડ્યો. અને "એવો રસૂલ કે દુશમનોનો ખૈરખાહ" નો મતલબ હજરતથી જણાઇ. જે હજરતનો એવો સબર અને કરમ જાણે તે **વમાઅરસલનાક ઇલ્લા રહમતલ લિલ આલમીન** નો મતલબ સારી રીતે સમજે. **અલ્લાહુમ્મ સલ્લે વ સલ્લેમ અલા સૈયેદેના મોહમ્મદીન સૈયેદીરા સાબેરીન વ ઈમામીલ કાજેમીન.**

૧૨૪૮ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત મેં વિચાર કર્યો કે એક પુરૂષને હુકમ કરૂં તે લોકોને નમાઝ પઢાવે ફરી જુમઆથી પાછલ રહેનારાઓના ઘર હું ફૂંકું.

ફાયદો આ હદીસથી ઘણી સખતાઇની સાથે જુમઆનું ફરજ થવું સિધ્ધ થયું. એજ માટે ફિકહમાં લખ્યું છે કે જે ત્રણવાર જુમઆની નમાઝ છોડે તેનું પરમાણિકપણું (અદાલત) રહેતું નથી, તેની ગવાહી માનવા લાએક નથી. આથી જણાયું કે ઇમામ નમાઝની ઇમામત માટે કોઇને ખલીફો કરે અને પોતે કોઇ બીજા જરૂરી કામમાં લાગેલો રહે એ તેને જાએજ છે. અને જણાયું કે જુમઆ ફરજે એન છે, દરેક શખ્સ પર ફરજ છે ફરજે કેફાયા નથી કે કેટલાકના પઢવાથી નહીં પઢનારનો ગુનોહ દૂર થાય. અને જણાયું કે શિક્ષામાં માલનો નાશ કરવો પણ દુરૂસ્ત છે.

૧૨૪૯ બોખારીમાં આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત મેં વિચાર કર્યો કે કોઇને અબુ બકર તથા તેમના છોકરા (અબ્દુર રહમન) પાસે મોકલું અને અહદ [કરાર] કરૂં એટલાં માટે કે કહેનારા કહે નહીં અને [ખિલાફતની] આશા કરનારા આશા કરે નહીં. ફરી મેં કહ્યું કે (અબુ બકરની ખિલાફત વગર) અલ્લાહ કોઇની નહીં માનશે અને મુસલમાનો પણ દૂર કરશે" અથવા આવી રીતે ફરમાવ્યું "અલ્લાહ દફે કરશે અને મુસલમાનો નહીં માનશે.

ફાયદો મુસલિમમાં હજરત આએશા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] મોતની બીમારીમાં મને ફરમાવ્યું કે તારા બાપ--ભાઇને મારી પાસે બોલાવી લાવ કે હું તેઓને મારી ખિલાફત લખી આપું. હું ડરૂં છું કે કોઇ આશા કરનાર આશા કરશે અને કહેનાર કહેશે કે હું ખિલાફત માટે વધારે હકદાર છું. પણ અલ્લાહ અને મુમેનો અબુ બકરની ખિલાફત વગર બીજાની ખિલાફત માનશે નહીં. આ બંને હદીસોથી સાફ જણાયું કે હજરત [સલ] ને સિદ્દીકે અકબર [રદી] ની ખિલાફત દિલથી પસંદ હતી. અને પોતાની રૂબરૂ તેમને ખલીફો કરી જવાનું અને ખિલાફત નામું તેમને લખી આપવાનું ધાર્યું પણ તકદીર તથા

ઇજમા ઉપર સંતોષ પકડયો. એટલે હજરત (સલ) ને જણાયું હતું કે અબુ બકર સિવાય કોઇની ખિલાફત ખોદાને મનજુર નથી તથા ઇજમા પણ સિદ્દીકની ખિલાફત સિવાય બીજા પર થશે નહીં તો આ સબબથી પોતાનો વલી અહદ [લિખીત રીતે] કરવો જરૂર નહીં જાણ્યો આ હદીસથી ઘણીજ મોટી ફજીલત સિદ્દીકે અકબર (રદી)ની તથા ખિલાફતની હકીકત સિધ્ધ થઈ. અને આ હદીસ મોજેઝો છે કે ભવિષ્ય કાળની જેવી ખબર આપી હતી તેમજ થયું.

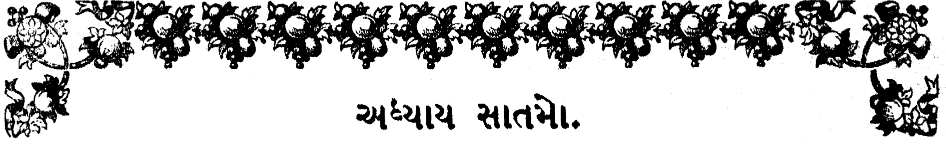
*૧૨૫૦ મુસલિમમાં અબુદ દરદા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત મેં વિચાર કર્યો કે હું તેને એવી રીતે લઅનત કરૂં કે તે તેની સાથે કબરમાં પણ જાય. કેવી રીતે તે તે છોકરાને વારેસ કરે છે ? અને જુઓ તો તે તેને હલાલ નથી. અને કેવી રીતે તે તે છોકરાને ખીજમતગાર બનાવે છે ? અને જુઓ તો તે તેને હલાલ નથી.

ફાયદો આ હદીસનો સબબ આ છે કે લુટમાં એક લોંડી આવી હતી તેનું પેટ ફુલેલું હતું હજરતે (સલ) પૂછયું કે આ કોની લોંડી છે ? લોકોએ કહ્યું કે ફલાણા શખ્સની છે હજરતે [સલ] પૂછયું કે એનો માલિક એનાથી મિલાપ પણ કરે છે ? લોકોએ કહ્યું કે હા, ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે તેણીનું પેટ ફૂલેલું છે અને છોકરો પેદા થશે તો જો માલિકે તેને પોતાનો છોકરો બનાવ્યો અને કદાપી હમેલ તેણીને પ્રથમ ખાવિન્દનું હોય તો કાફેરના છોકરાને પોતાનો વારેસ ઠેરવ્યો અને જુઓ તો કાફેર અને મુસલમાનમાં વારસો નથી. અને જો માલિકે તેને પોતાનો છોકરો નહીં કહ્યો અને શાયદ એ માલિકનાજ નુતફાથી હોય તો તેને ગુલામ બનાવવો અને તેનાથી ગુલામની તરેહ ખીજમત લેવી કેમ કરીને દુરૂસ્ત થશે. મતલબ કે નસબમાં ભેલસેલ દુરૂસ્ત નથી. એજ માટે પારકી ઓરતથી ફરી તે લોંડી હોય કે તલાક વાળી હોય વગર હેજ આવે અથવા વગર જેણે સમ્ભોગ કરવો દુરૂસ્ત નથી. કે જેથી નુતફામાં સન્દેહ રહે નહીં.

*૧૨૫૧ મુસલિમમાં જોદામા બીનતે વહબ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત મેં વિચાર કર્યો કે દૂધ પાતી સ્ત્રીથી સોહબત કરવાને મનાઈ કરૂં, ફરી મેં યાદ કર્યું કે રૂમ અને ફારેસવાળા એ કામ કરે છે અને તેઓની ઓલાદને કંઇ નુકશાની થતી નથી.

ફાયદો અરબ લોકો દૂધ પાતી સ્ત્રીથી મીલાપ કરવાને બુરૂં જાણતા હતા. અને તિબ્બ (હિકમત, ડાકટરી)વાળા પણ બાળકની નુકશાનીના ખ્યાલથી મનાઈ કરે છે. એજ માટે હજરતે (સલ) પણ મનાઈ કરવાનો વિચાર કર્યો હતો. ફરી જયારે જોયું કે ઇરાન અને રૂમમાં એનો રિવાજ છે અને ઓલાદને કંઈ નુકશાની નહીં થતી તો અનુભવથી જણાયું કે આ કામને રોકવાની અગત્ય નથી. માત્ર પોચ ધારનાથી જુવાન મરદ શા માટે તકલીફ ઉઠાવે ? શાયદ હરામ કારીમાં સપડાય.

અધ્યાય સાતમો.

આ અધ્યાયમાં કેટલીક ફસલો છે અને કંઇ તરેહની હદીસો છે.

ફસલ પેહેલી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે અલ છે.

૧૨૫૨ બોખારીમાં સોલેમાન બીન સોરદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હવે અમો તેઓથી લડીએ છીએ અને તેઓ અમારાથી નહીં લડવાના. અમો તેઓપર ચઢાઇ કરીશું." કાફેરોના ટોલાને જ્યારે હજરતે દેશવટો આપ્યો ત્યારે આ ફરમાવ્યુ.

ફાયદો જંગે ખંદક તથા જંગે અહજાબનો કિસ્સો ત્રીજા અધ્યાયમાં આવી ગયો. તો તેમજ થયું કે ખંદકની લડાઇ પછી કાફેરોને હજરત (સલ) સાથે લડવાની હિમ્મત થઇ નહીં. ફરી સને આઠમાં હજરતે (સલ) મક્કા ઉપર ચઢાઈ કરી તેને ફતેહ કર્યું.

૧૨૫૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે રૂહો લશકરો ટોળે ટોળાં છે. ફરી તેમાંથી જેની અઝલમાં ઓલખાણ થઇ તેઓમાં મિલાપ રહ્યો અને જેમાં ત્યાં પીછાન નહીં થઇ તેઓમાં જૂદાઇ રહી.

ફાયદો એટલે રોજે અઝલમાં અલ્લાહે રૂહોને ભાત ભાતની પેદા કરી અને તરેહ તરેહની તેઓમાં લાયકાત રાખી. તો જે રૂહામાં તે જહાનમાં મલતાપણું હતું તે આ જહાનમાં પણ આપસમાં શીર શકર (એકમેક) થયા. અને જે ત્યાં મલતા નહાતા તેઓ હયાં પણ ફુટ તથા જૂદાઇમાં રહ્યા.

મિસ્રારો

કબુતર બા કબુતર બાઝ બા બાઝ

અને એજ કારણ છે કે વલીથી શૈતાન. અને શૈતાનથી વલી પૈદા થાય છે.

શેઅર

હસન જે બસરા બિલાલ અજ હબશ સોહેબ અજરૂમ
જે ખાકે મક્કા અબુ જહલ ઈ ચે બુલ અજબોસ્ત*

૧૨૫૪ મુસલિમમાં અબુ મુસા તથા ઓબે બીન કઅબ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઇજાજત (ઘરમાં જવાની) ત્રણ વાર માંગવાની છે. ફરી જો તને હુકમ મળે તો ઠીક નહીં તો પાછો જા.

ફાયદો જયારે કોઇના ઘરમાં જવાનો ઇરાદો કરે તો અસ્સલામો અલેકુમ કરીને ત્રણ વાર હુકમ લ્યે. જો હુકમ થાય તો તે ઘરમાં જાય અને નહીં તો પાછો ફરે. હુકમ લેવાનો ફાયદો આ છે કે આદમી પોતાના ઘરમાં નાગો ખુલ્લો વગર ખટકે હોય છે. તો વગર ખબર કરે ઘુસવામાં શરમાશે.

૧૨૫૫ મુસલિમમાં જાબેર [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઢેલાં લેવાં એકી છે (એટલે ત્રણ પાંચ, સાત) અને કાંકરીઓ મારવી એકી છે (એટલે હજમાં શૈતાનને) અને સફા તથા મરવામાં દોડવું એકી છે. અને તવાફ એકી છે અને તમારામાંનો કોઇ ઢેલાં વાપરે તો તે એકી વાપરે (એટલે ત્રણ પાંચ કે સાત).

* અર્થ—બસરાથી હસન, હબશથી બિલાલ, અને રૂમથી સેહેબ થયા. અને મક્કાની માટીથી અબુ જહલ નીકળ્યો. આ અજાએબી હાએક છે. ગુ. મો.

ફાયદો ઢેલાં લેવાને બે વાર ફરમાવ્યું ધણી તાકીદને માટે કેમકે વગર તહારતે કોઇ ઇબાદત દુરૂસ્ત નથી. અને સફા તથા મરવા મક્કાના બે પહાડનાં નામ છે.

*૧૨૫૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓમર બીન ખત્તાબ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઇસ્લામ આ છે કે તું સાક્ષી આપે કે અલ્લાહ સિવાય કોઈ પુજ્ય નથી અને મોહમ્મદ અલ્લાહના રસૂલ છે. અને નમાઝને સિધ્ધ કરે અને જકાત આપે અને રમજાનમાં રોજા રાખે અને બૈતુલ્લાહની હજજ કરે જો તને તેના તરફ માર્ગની શકિત હોય તો (એટલે ખરચ તથા સ્વારી હોવાની શરતે)" આ હજરતે જીબરઇલ (અલે) ને ફરમાવ્યું જયારે તેવણુ હજરત પાસે એક પુરૂષના રૂપમાં આવ્યા ત્યારે ફરી જીબરઇલે કહ્યું તેં સાચું કહ્યું. જીબરઇલે કહ્યું તો મને ઇમાન વિષે ખબર કરો ? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તે આ છે કે તું ઇમાન લાવે અલ્લાહ પર તથા તેના ફિરસ્તાઓપર તથા તેની કિતાબો પર તથા તેના પેગમ્બરોપર તથા પાછલા દિવસ પર (એટલે કેયામતપર) અને તું ઇમાન લાવે ભલી બુરી તકદીરપર. જીબરઇલે કહ્યું તેં સાચું કહ્યું જીબરઇલે [અલે] કહ્યું તો મને એહસાનની ખબર કરો ? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે આ છે કે તું તેની બંદગી એવી રીતે કરે જાણે તું તેને જુએ છે. ફરી જો તું તેને એવી રીતે જોઇ નહીં શકતો તો એમ જાણ કે તે તને જુએ છે. જીબરઇલે (અલે) કહ્યું તો મને કેયામતની ખબર કરો? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સવાલ થયલો તેના વિષે સવાલ કરનારથી વધારે જાણકાર નથી. (એટલે કેયામત કયારે થશે તે નહી જાણવામાં તું અને હું બંને બરાબર છીએ) જીબરઇલે (અલે) કહ્યું તો તેની નિશાનીઓ બતાવો ? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ કે લોંડી પોતાના માલેકોને જણશે [એટલે માલેકોના નુતફાથી લોંડીયો જણશે તો તેણીની ઓલાદ પણ પોતાના બાપની તરેહપર લોંડીઓની સુરબ્બી ઠરી. સારાંશ આ કે કેયામત ની નજદીક લોંડી જાદાઓનો વધારો થશે) અને તું જોશે ઉઘાડપગા ખુલ્લા બદનનાં બકરાં ચરાવનારા મોટી ઇમારતો બાંધશે (અથવા મોટી ઇમારતોની બડાયો મારશે. એટલે કમીના અને વગર ગણુતરીના લોક ધનવાન થશે મોટી મોટી ઇમારતો બનાવીને ફખર કરશે.

ફાયદો પુરી રિવાયત આ હદીસની આવી રીતે છે કે ઓમર ફારૂકે (રદ) કહ્યું કે અમો હજરત [સલ] પાસે બેઠા હતા, કે એક પુરૂષ જાહેર થયો ઘણાજ સફેદ કપડાં વાળો. તેનાપર સફરની નિશાન જણાતી નહોતી. અને અમારામાં નું કોઇ તેને પેહેચાનતું નહોતું. * તે આવો આવ્યો અને હજરત (સલ)ની પાસે ઘુંટણથી ઘુંટણ લગાડીને બેઠો અને પોતાની બંને હથેલી હજરત (સલ)ની જાંગપર રાખી અને કહ્યું ઓ મોહમ્મદ (સલ) ! મને ઇસ્લામની હકીકત શીખવ. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. ઓમર ફારૂકે (રદી) કહ્યું કે ફરી તે મરદ જતો રહ્યો અને હું ઘણીવાર સુધી હેરતમાં ચુપકો હતો. હજરતે ફરમાવ્યું કે ઓ ઓમર તું જાણે છે આ પૂછનાર કોણ હતો ? મેં કહ્યું કે ખોદા તથા તેના રસૂલ સારી રીતે જાણનાર છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ જીબરઇલ (અલે) હતો, તમને દીન શીખવવા † તમારી પાસે આવ્યો હતો. આ હદીસ ને હદીસે જીબરઇલ કહે છે અને ઉમ્મુલ અહાદીસ તથા ઉમ્મુલ જવામેઅ પણ એનું નામ

* તે એટલાં સુધી કે હજરતે પણ નહીં ઓળખેલા કે આ જીબરઇલ છે. મોજુઆતે કબીર છપાઇલી મુજતબાઇના પૃષ્ઠ ૯૯ માં મુલ્લા અલીકારી [રહ] લખે છે "હદીસ શરીફમાં છે કે મારી જાન જેના કબજામાં છે તેની કસમ જયારે જીબરઈલ આવ્યા તો મેં ઓળખ્યા પણ આ સુરતમાં ઓળખ્યા નહીં." બીજા શબ્દોમાં છે " આ વખત સિવાય કદી મને સન્દેહ થયો નહોતો." એટલે આ વખતજ ઓળખી શકયો નહીં. બીજી હદીસમાં છે કે "તે ગામડિયાને બુલાવી લાવો" અને કેટલીક મુદ્દત પછી હજરતે જાણેલું કે આ જીબરઈલ (અલે) છે. ગુ. મો.

† આ ઉપરથી એની શરહ બોખારીમાં છે કે "કેયામત કયારે થશે એ ખોદા સિવાય કોઈ જાણતું નથી. આવું માનવું દીનમાંથી છે" પણ બે દીનોને દીનની શી ગરજ ? તેઓએ તો લોકોના હાથમાં પોતાની રોજી સમજી તેઓની મતલબ પ્રમાણે કહે છે અને તેઓને ખુશ રાખવા પ્રયત્ન કરે છે. ગુ. મો.

છે. એટલે સર્વ હદીસોની આ હદીસ મુળ છે. કારણુ કે જે મતલબ બીજી હદીસોમાં છે તે સર્વ આ હદીસમાં મુજમલ (સામટી રીતે) મો જુદ છે. જેમ સૂરા ફાતેહાને ઉમ્મુલ કિતાબ કહે છે. કેમકે કુરઆનની સર્વ મતલબો એમાં સમાઇ લી છે. હજરત જીબરઇલે (અલે) ચાર ચીજો હજરત (સલ)ને પૂછી (૧) ઇસ્લામની હકીકત (૨) ઇમાન (૩) એહસાન અને (૪) કેયામત. તો ફરમાવ્યું કે ઇસ્લામની હકીકત પાંચ રૂકન છે. (૧) તોહીદ તથા રિસાલતની સાક્ષી (૨) નમાઝ (૩) જકાત (૪) રમજાનનો રોજો અને (૫) હજજ. આથી જણાયું કે ઇસ્લામ તે જાહેરી અમલોનું નામ છે. અને ઇમાન દિલથી સાચવવા અને દિલી અકીદા રાખવાને ફરમાવ્યું. એટલે ખોદાનો આવી રીતે અકીદો રાખે કે તે સર્વ ઐબ અને નુકસાનથી પાક છે અને સર્વ ખુબીયોથી ગુણવાયો (મૌસુફ) છે. અને ફિરશતાઓનો આવી રીતે અકીદો રાખે કે તે નુરી ખોદાના બંદા છે. તરેહ તરેહનું રૂપ ધારણ કરી શકે છે. હુકમ પ્રમાણે સઘળી જગતનો બંદોબસ્ત કરે છે. ગુનાહોથી પાક છે. ન તેઓ નર છે અને ન નારી. અને કિતાબોનો આવી રીતે અકીદો રાખે કે ખોદાનું કદીમ કલામ છે. જે તેમાં છે તે સત્ય છે. વિદ્વાનો કહે છે કે ખોદાની એકસો ચાર કિતાબ છે. દશ હજરત આદમ (અલે) ઉપર ઉતરી, પચાસ હજરત શીસ પર ત્રીસ હજરત ઇદરીસ પર દશ હજરત ઇબરાહીમ પર બાકી ચાર કિતાબો તો તમામ જહાનમાં મશહુર છે, તૌરાત ઉન્જીલ ઝબુર અને કુરઆન. પણ કુરઆન સર્વથી શ્રેષ્ઠ છે કુરઆન સિવાય હવે કોઇ કીતાબ ઉપર અમલ કરવો દુરસ્ત નથી. કારણુ કે પ્રથમ તો આજ કે તે પર ભરોસો નથી * બીજું આ કે તે મનસૂખ થયો. ત્રીજું આ કે આગળી કિતાબોમાં જે મતલબ હતી તે સર્વ કુરઆનમાં છે તો કુરઆન છતાં બીજી આસમાની કિતાબની કોઇ જરૂરત નથી. અને પેગમ્બરોનો આવી રીતે અકીદો રાખે કે તેઓ સર્વથી અફજલ અને પાક લોક છે. ખોદાએ તેઓને પોતાની સમ્પૂરણુ રહમતથી આદમીયોની તરફ મોકલ્યા. કે તેઓને સારો માર્ગ બતાવે અને તેઓનાં દીન દુન્યા સમારે. અને તેઓને ભાત ભાતના મોઅજેઝા આપ્યા કે તેઓની સત્યતામાં કોઇ અકલવાળો શક્ર કરે નહીં. તેઓ સર્વ ગુનાહોથી પાક છે નાના હોય કે મોટા. નોબુવવતને પેહેલે પણુ અને નોબુવવત પછી પણુ, અને આજ મજહબ ઠીક છે. અને હજરત આદમ (અલે) નું ઘઊં ખાવું અવિચારે ભૂલ ચૂકથી હતું. એવીજ રીતે બીજા પેગમ્બરોનો પણુ તોલ કરવો જોઇએ. અને સર્વ પેગમ્બરોથી અમારા હજરત (સલ) અફજલ છે. ઇનસાનમાં જે જાહેરની અને બાતેનની ખુબીયો થવી મુમનેક છે તે સર્વ અમારા હજરત (સલ) પર સમાપ્ત થઇ. એજ માટે અમારા હજરત પછી કોઇ પેગમ્બરના આવવાની ગરજ રહી નથી. ખિલાફત અને ઇમામતનો અકીદો નોબુવ્વતના અકીદામાં દાખલ છે ઈમાનનું એ જૂદું રૂકન નથી જેમકે શીઆ કહે છે. અને પાછલા દિવસનો આવી રીતે અકીદો રાખે કે મરવા પછીથી તે કિયામત સુધી દોજખ જંનતમાં દાખલ થવા સુધી જે જે હજરતે ફરમાવ્યું છે તે સત્ય છે. એટલે કબરનો અજાબ, કેયામતની નિશાનીયો, સૂર ફુંકાવું, મુરદાંઓનું જીવવું, હિસાબ કિતાબ, અમલનો બદલો, અમલ તોલવાની તરાજુ, પુલ સેરાત, હોજે કોસર, દોજખ, અને જંનત આ સર્વ ચીજો હક્ક છે એમાં કંઇ શક્ર નથી. અને તકદીરનો આવી રીતે અકીદો કરે કે જગતમાં જે થયું અને જે થાય છે અને જે થનાર છે ભલું યા બુરૂં તે સર્વ ખોદાના ઠેરવ્યાથી છે. તેની વગર ઇચ્છાએ ન પાંદડું હલે અને ન કોઇ ટીપું ટપકે. પણુ એમ છતાં માણસને કંઇક અખત્યાર આપ્યો છે જેને લીધે માણસ વખાણુવાને કે નિન્દા કરવાને, સવાબને કે અજાબને લાએક થાય છે. તકદીરનો અકીદો એવી તરેહ મુજમલ રાખવો જોઇએ. વધુ વિચાર તથા બહસ તકરાર એમાં કરવી બિદઅત અને ગુમરાહી

* એટલે ખોદાના કલામમાં ફેરફાર થયો લોકોના વાકયા તેમાં દાખલ થયા. જેમ કે હાલના વડા વડા પાદરીઓ પણુ ઇકરાર કરે છે. અને તે ઇકરારો ઇજહારૂલ હકક અધ્યાય ૨ જામાં છપાયા છે. ગુ. મો.

છે. કારણ કે અમારી બુદ્ધિમાં એટલી શકિત કયાં કે ખોદાના કારખાનાના ભેદ સમજીએ. એજ માટે હજરતે (સલ) તકદીરની બહસ અને તકદીરની મનાઈ કરી. આ ઇમાન મોફસ્સલની હકીકત હજરતે (સલ) બયાન કરી. અને ઇમાન મુજમલની આ હકીકત છે કે આવી રીતે અકીદો રાખે કે જે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું અને બતાવ્યું તે ઠીક છે અને સત્ય છે. નજાત માટે આ ટલો અકીદો પણ બસ છે. ફરી હજરતે (સલ) એહસાન એટલે ઇખલાસના બે દરજજા ફરમાવ્યા. ઊંચો દરજજો તો આ છે કે ઇબાદતમાં એવો હજુર થાય કે જાણે ખોદાને જુએ છે, એને મોશાહદા કહે છે. અને નીચો દરજજો આ છે કે આવી રીતે ખિયાલ કરે કે ખોદા મને જુએ છે, એને મુરાકબા કહે છે. આ ખિયાલમાં પણ પૂરતી તાઅઝીમ તથા ઘણો અદબ શરમ શોખ અને હોજુરી મળશે. આ ખિયાલમાં માણસ અદબ છોડે અથવા અહીં તહીં જુએ એ બનવા જોગ નથી. જેમકે બાદશાહ કોઇને જોતો હોય તો શું હાથ પગ હલાવે અથવા નજર ઉઠાવે એ બનવા યોગ્ય છે ? આથી જણાયું કે તસવવોફ અને દરવેશી એહસાનનું નામ છે. જાહેરી અમલોને ઇસ્લામ કહે છે અને બાતેની અકીદાને ઇમાન કહે છે અને હોજુર તથા ઇખલાસને એહસાન કહે છે. અને ઇસ્લામ ઇમાન અને એહસાનના મજમુઆનું નામ દીન તથા શરીઅત છે. અને કદી ઇસ્લામ તથા ઇમાનને એક કહે છે કારણ કે ઇસ્લામ વગર ઇમાન દુરસ્ત નથી. અને ઇમાન વગર ઇસ્લામ સમ્પૂર્ણ નથી. અને કેટલાક લોકો જાહેરી અહકામને શરીઅત અને બાતેનની સફાઇને તરીકત અને મોશાહદા તથા મોરાકબાને હકીકત કહે છે. જાણવું જોઇએ કે દીનનો આધાર ફિકહ કલામ અને તસવવોફ પર છે. તો આ હદીસમાં હજરતે (સલ) ત્રણે મોકામોને બયાન કર્યા. ઇસ્લામ ઇશારો ફિકહનો છે * જેમાં એતેકાદનું બયાન છે. અને એહસાન ઇશારો છે તસવવોફનો જેમાં હકકુલ યકીન તથા મોશાહદો મોરાકબો વર્ણાયો છે. આથી જણાયું કે દીનમાં કામેલ તેજ છે કે જે ફિકહ કલામ અને તસવવોફ (ત્રણે) ને ભેગાં રાખતો હોય. અને જેમાં આ ત્રણમાંથી એક હોય અને એક ન હોય તે અપૂર્ણ તથા કાચો છે. એજ માટે દુરવેશ વગર ફિકહ જાણે શૈતાન છે. કેમકે તે અલ્લાહના અહકામથી ગાફેલ રહ્યો, હરામ હલાલને નહી સમજયો. અને ફિકહ જાણનાર વગર દરવેશીએ સૂકો ઝાહેદ તથા વગર આત્માનું દેહ છે. કારણ કે વગર ચોખ્ખી નૈયતે અને વગર શોખ અને વગર હજુર દિલે અમલ અપૂર્ણ છે. આજ સિદ્ધ માર્ગ છે અને બીજો ગુમરાહી છે.

૧૨૫૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓમર [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અમલોની ગણતરી નૈયતોથી છે. અને દરેક પુરૂષ માટે જે નૈયત કરી તે છે (એટલે કોઇ અમલ વગર નૈયતે ઠીક અને સવાબને લાએક નથી) તો જે કોઇની હિજરત અલ્લાહ તથા રસૂલના તરફ હોય તો તેની હિજરત અલ્લાહ તથા રસૂલના તરફ થઇ (એટલે તેનો સવાબ પામશે) અને જેની હિજરત દુન્યા તરફ હોય કે તેને મેળવે અથવા ઓરત તરફ હોય કે તેને પરણે તો તેની હિજરત જેના તરફ હિજરત કરી તેના તરફ છે (એટલે દુન્યા અને ઓરત તરફ).

ફાયદો એક રિવાયતમાં આવી રીતે છે કે એક શખ્શે એક ઓરતને માટે જેનું નામ ઉમ્મે કૈસ હતું મદીના તરફ હિજરત કરી. લોકોએ આ હાલ હજરત (સલ) ને કહ્યો ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે એવી હિજરતનો કંઇ સવાબ નથી. કારણ કે ચોખ્ખી નૈયત નથી. નૈયત ઇરાદો તથા દિલના વિચારનું નામ છે જુબાનથી કહેવાની કશી જરૂર નથી. દાખલા તરીકે જો નમાઝની નૈયત દિલમાં કરી જુબાનથી નીકળી નહીં અથવા જુબાનથી તેને વિરૂધ્ધ નીકળ્યું

* જો કર્ત્તા આવી રીતે લખતે તો ઠીક થાત ઇસ્લામ ઇશારો છે ફિકહનો જેમાં નમાઝ રોઝા વગેરા અમલોનું બયાન છે. અને ઈમાન ઇશારો છે કલામનો કે જેમાં અકાએદનું બયાન છે અને એહસાન ઇશારો છે તસવવોફનો જેમાં હક્કુલ યકીન તથા મોશાહદો મોરાકબો બયાન થયો છે. આવી રીતે લખવામાં ત્રણે શબ્દનો ઇશારો જણાય છે. અને કર્ત્તાના વર્ણનથી ઈમાન શબ્દનો ઇશારો રહી જાય છે. ગુ. મો.

તો કંઇ દોશ નથી. અને નમાઝ માટે પુકારીને નૈયત કરવી તો કદી દુરૂસ્ત નથી. પણ આમાં ઇખતેલાફ છે કે જુબાનથી પણ કહેવું દુરૂસ્ત છે અથવા નહીં? ફિકહવાળા એને મુસ્તહબ કહે છે કે જેથી દિલ અને જુબાન બંને સરખાં થાય. અને અહલે હદીસની નજદીક જુબાનથી નહીં કહે. કારણ કે હજરત [સલ] થી સાબિત નથી. હિજરત કરવી જો કે દીનમાં ઘણીજ ઉમદા ઇબાદત છે પણ વગર ચોખ્ખી નૈયતે તેની પણ કંઇ હકીકત નથી. એવીજ તરેહ ઇલમ, દરવેશી તથા બીજી દરેક તરેહની ઇબાદતનો તોલ કરવો જોઇએ કે જો તે માત્ર અલ્લાહનેજ માટે છે તો સુબ્હાનલ્લાહ. અને નહીં તો વગર જીવનું ધડ સમજવું જોઇએ. અને જ્યારે નૈયત પર આધાર રહ્યો તો સારી નૈયતથી મોબાહ કામોમાં પણ સવાબ થાય છે. જેમકે ખાણું ખાવું આ નૈયતથી કે ઇબાદતની કુવવત હાંસલ થાય અને કપડું પેહેરવું આ નૈયતથી કે નમાઝ દુરૂસ્ત થાય. પોતાની બીબીથી સમ્ભોગ કરવો આ નૈયતથી કે નેક ઓલાદ થાય અને હરામ કારીથી બચે (આથી આ મોબાહ કામોમાં પણ સવાબ થશે.) એટલુંજ નહીં પણ જો એક કામમાં કંઈ તરેહની નૈયત કરે તો દરેક નૈયતનો અલાહેદા સવાબ મળે. દાખલા તરીકે મસજીદમાં બેસવું એક અમલ છે પણ એમાં કંઇ તરેહની નૈયત થઇ શકે છે. (૧)લી તો આ કે બીજી નમાઝની વાટ જોવાની. (૨)જી આ કે આંખ કાનને ગુનાહોથી રોકવાની. (૩)જી એતેકાફ કરવાની. (૪) થી હજરત (સલ) પર દોરૂદ અને સલામ કરવાની. (૫)મી ઇલમ શીખવાની અથવા શીખવવાની નેક વાત બતાવવાની બુરા કામથી રોકાવાની. સારાંશ આ કે આ હદીસ ચોખ્ખા અમલ અને દુરૂસ્ત નૈયત માટે અસલ છે અને બદ નૈયતી રિયાકારીની જડ કાપનાર છે. એજ માટે મોહદ્દેસીનનો રવૈયો છે કે હદીસની કિતાબોમાં પ્રથમ આ હદીસને લખે છે કે જેથી હદીસ પઢનારાઓની શરૂથીજ નૈયત દુરૂસ્ત થાય. ખોદાનેજ માટે ઇલમે હદીસ પઢે. દુન્યાનો કોઇ તરેહથી લગાવ રાખે નહીં. ઇમામ શાફેઈ (રહ)થી રિવાયત છે કે આ હદીસને દીનમાં સિ-તેર જગ્યા દખલ છે. સિ-તેરથી મતલબ ઘણી છે. એટલે દરેક જગ્યા એનો દખલ છે ઇબાદતમાં મોઆમલાતમાં અને આદતોમાં આ હદીસના સહી થવા ઉપર સર્વ ઓલમા એકે મતે છે, અને કેટલાકો એને મોતવાતેર કહે છે **વલ્લાહો આલમ.**

૧૨૫૮ મુસલિમમાં અબુ ઐયુબ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અન સારો, મોઝેના, જોહેના, ગેફાર, અશજા અને જે બીજા અબ્દુલ્લાહની ઓલાદથી છે તેઓ મારા દોસ્તદાર છે બીજા લોકો નહીં અને ખોદા તથા રસૂલ તેઓના દોસ્ત તથા હિમાયતી છે.

ફાયદો. આ હદીસમાં આ છ કોમની ફજીલતનું બયાન છે કે એઓ ઇમાનમાં સાચા તથા મોહબ્બતમાં પાકા છે.

૧૨૫૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઇમાનની સિ-તેર અને કેટલીક શાખો (પાંખડાં) છે. અને લાજ પણ ઇમાનની એક શાખા છે. બોખારીની રિવાયતમાં સિ-તેરનો શબ્દ છે. અને મુસલિમની રિવાયતમાં સાઠને શક છે. હજરતે (સલ) સિ-તેર કહી અથવા સાઠ કહી.

ફાયદો. એટલે ઇમાન એક ઝાડ સમાન છે અને જેટલી નેકીયો અને ખુબીયો છે જેમકે ઇલમ સબર શુજાઅત સખાવત ઝોહદ કેનાઅત શોખ અને ઇબાદત તો તે તેના પાંખડાં છે. અને શરમ (લાજ)તેમાંનું મોટું ઉમદા પાંખડું છે. કારણ કે શરીઅતમાં હયા (શરમ) તે હાલતને કહે છે કે જે ગુનાહથી રોકે, અને જો કંઈ ચૂક થાય તો નચિન્ત થવા નહીં દે. આજે ફરમાવ્યું કે ઇમાનના સિ-તેર પાંખડાં છે કે સાઠ તો તેની મતલબ ઘણી છે. કારણ કે નેકીયોની કંઇ હદ નથી. ખોદા અને રસૂલ સિવાય કોઇ તેને ઘેરી શકતું નથી. જેવી રીતે ઇમાન તમામ નેકીયો અને ખુબીયોની જડ છે તેવીજ રીતે કુફર સર્વ ગુનાહો તથા બુરાઇયોનું મુળ છે. તો જો કાફેરોમાં કોઇ નેક વાત હોય તો આખેરતમાં તેને કંઇ કામ આવશે નહીં. કારણ કે પાંખડું વગર જડે લીલું રહી શકતું નથી સુકાઇ જાય છે.

૧૨૬૦ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઉમદા

ઈમાન યમનનું છે અને હિકમત (ડહાપણ) યમનનું છે.

ફાયદો જ્યારે યમનના લોક હજરત (સલ) પાસે આવી ઈમાન લાવ્યા ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી અને ફરમાવ્યું કે યમનના લોક ઘણાજ નરમ દિલ થાય છે. હિકમત તે ઇલમને કહે છે કે જેથી દીન અને દુન્યા બને સમારાય. આ હદીસમાં યમનવાળાઓની મોટી ફજીલત છે. હજરતે [સલ] સાચું ફરમાવ્યું યમનમાં હમેશા મોટા મોટા આલેમ અને દરવેશ થતા રહ્યા છે અને હાલમાં પણ છે.

૧૨૬૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વિધવા [બિવા] પોતાના વાલી કરતાં પોતે પોતાના જીવનો વધુ અખત્યાર ધરાવે છે (એટલે વાલીને નિકાહની બાબતમાં જબરાઇ કરવાનું હક્ક નથી) અને કુંવારી સ્ત્રીથી નિકાહની ઇજાઝત લેવી જોઇએ અને તેણીનું ચુપ રહેવું એજ તેની ઈજાઝત છે.

૧૨૬૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જમણી તરફવાળા પ્રથમ છે. જમણી તરફ વાળા પ્રથમ છે. જમણી તરફવાળા પ્રથમ છે.

ફાયદો મસાબીહમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હું બકરાના દૂધની લસ્સી બનાવી લાવ્યો, હજરતે (સલ) તેને પીધી અને આપની ડાબી બાજુએ સિદ્દીકે અકબર (રદી) હતા અને જમણી તરફ એક જંગલી ગમાર બેઠો હતો. ઓમર ફારૂકે (રદી) કહ્યું આ રસૂલુલ્લાહ ! આપનું બેટેલું તબર્રૂક સિદ્દીકે અકબર (રદી)ને આપો. હજરતે (સલ) તે ગમારને આપી. ફરી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જમણી તરફવાળો ડાબી કરતાં શ્રેષ્ઠ છે. પ્રથમ તેને આપો અગર જો ડાબી તરફવાળો જમણી કરતાં માનવાળો હોય.

૧૨૬૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં નવવાસ બીન સિમઆન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સારો સ્વભાવ એ સારી ખુબી કે નેકી છે.

૧૨૬૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઘોડાની પેશાનીના વાળમાં બરકત છે.

ફાયદો કારણ કે ઇસ્લામની કુવવત માટે જેહાદમાં ઘોડો ઉમદા સાધન છે. *

૧૨૬૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે મસજીદમાં થુંકવું ગુનાહ છે. અને તેને માટીમાં ઢાંકવું તે ગુનાહનો ઉતાર છે.

ફાયદો પણ જો મસજીદ પત્થર બિછાવેલી કે છોબંધ હોય તો લૂછવું જોઇએ.

૧૨૬૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં હકીમ બીન હેજામ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વેચનાર તથા ખરીદનારને અખત્યાર છે જ્યાં સુધી કે બંને જૂદા નહીં પડે. ફરી જો તેઓએ સાચું કહ્યું અને બયાન કર્યું [એટલે વેચનારે વેચવાની ચીજની ઐબને અને ખરીદનારે કીમતની ઐબને બતાવી] તો તેઓને તે વેચ-ખરીદમાં બરકત થશે પણ જો બંનેએ છૂપાવી અને જૂઠ કહ્યું તો તેઓના વેચ-ખરીદની બરકત મટે છે" રાવીને શક્ક છે કે હજરતે માલમ યતફર્રકા કહ્યું અથવા હત્તા યતફર્રકા કહ્યું છે. પણ મતલબ બંનેની એક છે.

ફાયદો એટલે જ્યાં સુધી વેચનાર અને ખરીદાર જ્યાં ચીજ વેચાઇ ત્યાંજ બેસી રહે ત્યાં સુધી બંનેને અખત્યાર છે. જોઇએ વેચનાર પોતાની ચીજને નહીં વેચે અને ખરીદાર નહીં ખરીદે. અને જો બેમાંથી કોઈ ઉઠયું અને જગ્યા બદલાઇ તો હવે કોઇને અખત્યાર નહીં રહ્યો. વેચાણ પૂરૂં થયું. ઇમામ શાફેઇ તથા ઇમામ મોહમ્મદ (રહ) નો આજ મજહબ છે. અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક જયારે એક તરફથી ઈજાબ (વેચવાની કે ખરીદવાની પ્રથમ વાત) થઇ અને બીજાએ કબૂલ કર્યું તો વેચાણ પૂરૂં થયું કોઇને અખત્યાર રહ્યો નહીં. તો આ હદીસમાં (જૂદા થવાની મતલબ) ઈમામ શાફેઇ (રહ)ની નજદીક જગ્યાથી જૂદું થવું મતલબ છે. અને

* કર્તાએ પેશાનીના વાળના બરકતથી મતલબ ઘોડામાં બરકત લીધી છે પણ બીજી હદીસને જોતાં વાળમાં બરકત છે એજ માટે ઘોડાની પેશાનીના વાળ કાપવાની હજરતે મનાઇ કરી છે. અને તેનું કારણ એ વાળની બરકત બયાન કરી છે. ગુ. મો.

ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક વાતમાં જૂઠું થવું મતલબ છે. આ હદીસથી જણાયું કે વેચ ખરીદમાં સાચું બોલવા તથા પોતાની ચીજનું નુકસાન જાહેર કરવા ઉપર બરકત અટકેલી છે. આજ કારણ છે કે હવે સોદાગરો અને દુકાન દારના માલમાં બરકત રહી નથી કારણ કે જૂઠ તથા દગો ફટકો ઘણાં ચાલુ થયાં છે.

૧૨૬૭ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સાક્ષી લાવવી જોઇએ અથવા તારી પીઠપર હદ (શીક્ષા) પડશે" આ હજરતે હેલાલ બીન ઓમૈયાને કહ્યું જ્યારે તેણે પોતાની બાયડીને શરીક બીન સહમા સાથે ઐબ લગાડી ત્યારે.

ફાયદો મિશકાતમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હેલાલ બીન ઓમૈયાએ હજરત (સલ)ની રોબરૂ પોતાની બાયડીને શરીક બીન સહમાની સાથે હરામ કારીનું તોહમત મુકયું. હજરતે ફરમાવ્યું કે યાતો ગવાહો થી આ વાતને સિધ્ધ કર નહીં તો તારી પીઠ પર માર પડશે. હેલાલે કહ્યું ઓ રસૂલુલ્લાહ! જ્યારે કોઇ પોતાની સ્ત્રીથી હરામકારી કરતાં જુએ તો વારૂં તે તે વખત સાક્ષી ઢુંઢતો ફરે? હજરતે (સલ) ફરી તેમજ ફરમાવ્યું. એટલે શરીઅતનો હુકમ આવીજ રીતે છે તોકો મેળવવી નિર્લાભ છે. ત્યારે હેલાલે કહ્યું હું તેની કસમ ખાઊં છું કે જેણે આપને સાચા પેગમ્બર કર્યા છે. હું પોતાના દાવામાં સાચો છું, તો જરૂર અલ્લાહ એવી આયતો ઉતારશે કે જેથી મારી પીઠ મારથી બચી જશે. ફરી જીબરઇલ (અલે) આવ્યા અને આ મજમુનની આયતો સૂરા નૂરમાં ઉતરી. જે લોક પોતાની બાયડીને ઐબ લગાડે અને સાક્ષી તેઓ પાસે ન હોય પોતાના જાન સિવાય તો એવાઓની સાક્ષી આકે ચાર સાક્ષી આપે અલ્લાહના નામ સાથે કે હું સાચો છું. અને પાંચમી વાર આવી રીતે કહે ખોદાની લઅનત તે શખ્સ પર જો તે જૂઠો હોય. અને ઓરતથી માર આવી રીતે ટલે છે કે તે ગવાહી આપે ચાર ગવાહી અલ્લાહના નામની સાથે કે ખચીત તે મરદ જૂઠો છે. અને પાંચમીવાર આવી રીતે કહે અલ્લાહનો ગજબ છે તે સ્ત્રીપર જો તે મરદ સાચો હોય તો * ફરી હેલાલ આવ્યો અને તેણે હુકમ પ્રમાણે ગવાહી આપી. અને હજરત (સલ) ફરમાવતા હતા કે બેશક ખોદા જાણે છે કે તમારા બેમાંનો એક શખ્સ જરૂર જૂઠો છે કોઇ તોબા કરનાર છે? ફરી હેલાલની બાયડી ઉભી થઇ તેણે તેવીજ તરેહ ચારવાર ગવાહી આપી. જ્યારે પાંચમીવારનો વખત આવ્યો તો લોકોએ તેણીને રોકી અને કહ્યું કે ખોદાની માર લાગી જશે. એટલે જો તું જૂઠી હોય તો ના કહે અને સેહલું ના જાણ. તો તે બાઇ થોભી અને હતી તે એટલાં સુધી કે અમો સમજ્યા કે કદાપી તે પોતાની ગવાહી પાછી ખેંચશે એટલે પોતાની ઐબનો એકરાર કરશે. ફરી તેણીએ કહ્યું કે હું પોતાની કોમને હમેશને માટે ફજીહત કરીશ નહીં. તો તેણીએ પાંચમી ગવાહી પણ આપી. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો જોતા રહો આ સ્ત્રીને જો એનો છોકરો કાળી આંખ વાળો મોટાં કુલાંવાળો પાતલી પીન્ટલીવાળો પેદા થાય તો તે હકીકતમાં શરીક બીન સહમાનો નુતફો છે. તો તેણીનો છોકરો તેવોજ જન્મયો. ત્યારે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો કુરઆનનો હુકમ પ્રથમ ન ઉતર્યો હતે તો હું તે સ્ત્રીને હદ મારતે. આ હદીસથી જણાયું કે કાજીને જોઇએ કે જાહેર વાત પર ફેસલો આપે અગર જો ત્યાં તેની વિરૂધ્ધ કંઇ કરીના (સંબંધ) હોય તોએ.

૧૨૬૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બગાસું લેવું શૈતાનથી છે. તો જ્યારે તમારામાંનો કોઇ બગાસું લ્યે તો બનતા સુધી દબાવી દે.

૧૨૬૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તાલીયો પાડવી સ્ત્રીઓ માટે છે અને સુબ્હાન-લ્લાહ કહેવું મરદો માટે છે.

ફાયદો એટલે જો ઇમામ નમાઝમાં ચૂક કરે તો સ્ત્રીઓ તાલી મારીને તેને ચેતવે અને પુરૂષ સુબ્હાન-લ્લાહ કહીને ખબરદાર કરે.

૧૨૭૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં સઅદ

---

* આવી રીતે પુરૂષ તથા સ્ત્રીના સાક્ષી આપવાને તથા પાંચમીવાર લાનત કે ગજબ જૂઠાપર થવાને કહેવાનું નામ લેઆન છે. ગુ. મો.

બીન અબી વક્કાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તેહાઇ (તરતીયાંશની વસીયત બસ છે) અને તેહાઇ ઘણી છે અથવા મોટી છે" આ હજરતે (સલ) સઅદને ફરમાવ્યું. જ્યારે તેવણે પોતાની બીમારીમાં કહ્યું કે શું હું મારા માલના બે તર્તીયાંશનો સદકો કરૂં? હજરતે કહ્યું નહીં. સઅદે (રદી) કહ્યું તો અડધો? હજરતે (સલ) કહ્યું નહીં. ત્યારે સઅદે [રદી] કહ્યું તો તરતીયાંશ? ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી.

ફાયદો હજ્જતુલ વિદામાં સઅદ (રદી) બીમાર થયા. તેમની વારેસ માત્ર એક છોકરી હતી. ત્યારે તેમણે પોતાના માલને ખેરાત કરવા ચાહ્યો. બાકી કિસ્સો વિસ્તારથી આગળ આવી ગયો છે, આથી જણાયું કે તેહાઇથી વધારે વસીયત * કરવી દુરૂસ્ત નથી.

૧૨૭૧ બોખારીમાં અબુ રાફેઅ રસુલુલ્લાહના આઝાદ ગુલામ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પડોસી પોતાના લાગેલા મકાનનો વધુ હક્કદાર છે.

ફાયદો એટલે જ્યારે જગ્યા વેચાય તો પડોસી હોવા છતાં પારકો માણસ તેને ખરીદી શકતો નથી. એને હકકે શોફઆ કહે છે.

૧૨૭૨ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ઘુંઘરો કે ઘાટરડી શેતાનનું વાજું છે.

ફાયદો ઘાટરડી ઊંટ વગેરેની ગરદનમાં એટલાં માટે મના થયું કે અવાજથી દુશમન ખબરદાર થાય છે. અને સ્ત્રીનાં ઘુઘરૂ ઝાંજર અને છડા (જેથી અવાજ થાય) તે પણ એમાં દાખલ છે. કારણ કે તેના અવાજથી મરદોની નજર ઓરત પર પડે છે.

૧૨૭૩ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તમારા જોડાના તસમા કરતાં જંનત વધારે નજદીક છે. અને અગ્નિ પણ એવીજ રીતે છે.

ફાયદો એટલે જંનત જહંનમ આદમીથી ઘણી પાસે છે. તેને દૂર નો સમજો. જો ઈમાન તથા સારાં કામો છે તો જંનત લગોલગ છે. અને જો કુફર તથા ગુનાહ છે તો જહંનમ કરીબ છે.

૧૨૭૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું

* વસીયત અદા કરવા વગર વારસો લેવો દુરૂસ્ત નથી. શરીઅતમાં વસીયત અદા કરવાની ઘણી તાકીદ છે. જો કે દેણનું અદા કરવું વસીયત પેહેલાં છે, છતાં વસીયતનું બયાન તાકીદને માટે કુરઆનમાં દેણથી પેહેલાં થયું છે કે કોઇ ફોકટમાં આપવાનુ સમજી અદા કરવામાં કસૂર કરે નહીં. વસીયત માટે આ જરૂર નથી કે લેખ થાય પણ મોંથી કહેવાની સાબિતી થાય તોએ તેનુ અદા કરવુ જરૂર છે. જો કોઇ માણસ કોઇને માટે કંઇ આપવાની વસીયત મોંથી કરે ફરી બીજા માણસ કે માણસો માટે લેખીત વસીયત કરે ને તેમાં મોંથી વસીયત કરેલા માણસને વર્ણવ્યો ન હોય તોએ એને વિષેની વસીયતમાં કંઇ નુકસાન નથી. તે આપવી જોઇએ. જો તરતીયાંશ માલમાંથી નીકળી શકે એવા એક ઘરની એક માણસ માટે મોંથી વસીયત કરે ફરી તેજ ઘર માટે બીજા માણસ માટે લેખીત વસીયત કરે તો તે ઘર બંનેને વસીયતમાં મળશે. જે માણસને મોંથી વસીયત કરી હોય ને ફરી વસીયતનામામાં તેના વિષે કંઈ લખ્યું ન હોય તો એથી એમ સમજવું નહીં કે મોંથી વસીયત કરેલી રદ થઇ છે. કારણ કે વસીયત રદ કરવા (વસીયતથી રોજુ કરવા) માટે જરૂર છે કે વસીયત કરનાર આવી રીતે કહે કે મેં વસીયત રદ કરી છે અથવા મેં ફેરવી લીધી છે અથવા વસીયત કરેલી વસ્તુ કોઇને વેચે કે બખશીશ આપે અથવા તેમાં ફેરફાર કરે જેમકે એક કપડાની વસીયત કરી હતી ફરી તેને કાપે, તોજ વસીયતનું રદ ગણાય છે. જો કોઈ માણસ એક ઘરની વસીયત વારેસ માટે તથા પારકા શખ્સ માટે કરશે તો વારેસને વસીયત થઈ શકતી નથી પણ તે પારકા માણસને અડધું ઘર મળશે. જો કોઇ શખ્સ પોતાની મીલકતનો ત્રીજો ભાગ ફકીરો અને મિસકીનો માટે વસીયત કરે તો તે માલ એઓમાં વેહેંચવો જરૂર છે. પણ જો તે માલથી ઘર કે ખેતી ખરીદાય અને તેની આમદની ફકીરોને અને મિસકીનોને અપાય તો દુરૂસ્ત નથી. જો કોઈ શખ્સ વસીયત કરે કે મારા નાનાં છોકરાં બાલેગ નહીં થાય ત્યાં સુધી વારસો તેહેંચાય નહીં અને વારેસોમાં મોટા પણ હોય તો તે વસીયત બાતેલ છે. મોટાઓનો વારસો રોકવો દુરૂસ્ત નથી. એથી ઘણા ફસાદ થાય છે. ગુ. મો.

કે લડાઇ દાવ પેચનું નામ છે.

ફાયદો એટલે લડાઇ માત્ર તલવાર મારવા પર અટકેલી નથી દાવ પેચ પણ જરૂર જોઇએ.

શેઅર.

કારહા રાસ્ત કોનદ આકેલે કામેલ બ સુખન
કે બ સદ લશકરે જર્રાર મયસ્સર ન શવદ. †

પણ અહદ અને કરાર કર્યા પછી ફરેબ કે ધોકો દુરૂસ્ત નથી.

૧૨૭૫ બોખારીમાં અબુ સઇદ બીન મોઅલ્લા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ હમ્દો લિલ્લાહે રબ્બિલ આલમીન એજ સૂરા સબએ મસાની અને કુરઆને અઝીમ છે જે મને અપાઇ.

ફાયદો કુરઆનમાં ખોદાએ હજરત (સલ) ને પોતાનું એહસાન જણાવ્યું કે અમે તને સબએ મસાની તથા કુરઆને અઝીમ આપી. તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સબએ મસાની અને કુરઆને અઝીમથી મતલબ સૂરા ફાતેહા છે. તેને સબએ મસાની એટલાં માટે કહી કે તેમાં સાત આયતો છે વળી કોઇ નમાઝમાં સૂરા ફાતેહા બે વારથી ઓછી પઢવામાં આવતી નથી. અને એનું ઉતરવું પણ બે વાર થયું. મક્કામાં પણ અને મદીનામાં પણ. અને અલ હમ્દોને કુરઆને અઝીમ એટલાં માટે ફરમાવી કે જે મતલબ આખા કુરઆનમાં વિસ્તારથી છે તે આ સૂરામાં સામટી રીતે છે.

૧૨૭૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બુખાર જહંનમની બાફમાંથી છે.

ફાયદો પૂરી રિવાયત આવી રીતે છે કે તેને પાણીથી થંડી કરો. એટલે બોખારનો ઇલાજ થંડા પાણીથી ગોસલ કરવું છે. પણ આ ઇલાજ તે બોખાર માટે છે કે જે ધૂપથી અથવા ગરમ ખોરાક કે ગરમ દવાથી આવ્યો હોય, એમ નથી કે દરેક મરાજનો આજ ઇલાજ છે. કારણ કે અરબનો દેશ ગરમ છે. ત્યાં ઘણું કરીને આવી રીતની મરાજ થાય છે. એને તિબ્બમાં હુમ્મા યવમી કહે છે.

૧૨૭૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ તથા ઇમરાન બીન હોસેન (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શરમ [લાજ] પૂરે પૂરી સારી ચીજ છે.

૧૨૭૮ બોખારીમાં ઇમરાન બીન હોસેન (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શરમ (લાજ) તો ખુબીજ લાવે છે.

ફાયદો એટલે શરીઅત પ્રમાણેની શરમ દરેક હાલતમાં સારૂંજ ફળ આપે છે.

૧૨૭૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શરમ (હયા) ઇમાન માંથી.

ફાયદો એટલે શરમ ઇમાનની ઉમદા શાખા છે. કેમકે એને લીધે માણસ બુરાં કામોથી બચે છે. જેટલી શરમ વધુ તેટલું ઇમાન વધુ. અને જેટલી શરમ ઓછી તેટલું ઇમાન ઓછું.

૧૨૮૦ મુસલિમમાં અબુ મુસા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અનામત દાર ખજાનચી (તીજોરર) જે દિલ ખોલીને હુકમ પ્રમાણે આપે છે તે સદકા કરનારાઓમાંનો એક છે.

ફાયદો એટલે જે આપવાનો સવાબ છે તેમાં ખજાનચી અને ખાનસામો પણ શામેલ છે, એવી શરતથી કે ખોશીથી આપે. પણ જો ખજાનચી કનજુસાઇ કરે તો સવાબથી અભાગ્યો છે. કારણ કે માલિક તો અપાવે છે અને આ નાપાક નું નકામું પેટ ફુલે છે. એના બરાબર બીજો બખીલ નથી.

૧૨૮૧ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શરાબ આ બે ઝાડોથી છે ખજુરીથી અને અંગુરથી. અને એક રિવાયતમાં નખલા અને એનબાની જગ્યા કરમા અને નખલા છે. અને બીજી રિવાયતમાં કરમ શબ્દ છે. પણ મતલબ સર્વ લફ્જોની એકજ છે.

ફાયદો એટલે અરબનો દારૂ ઘણું કરીને ખજુર અને અંગુરનો થાય છે. એની આ મતલબ નથી કે આજ બે ઝાડોથી દારૂ થાય છે એના સિવાય બીજા કોઇનો દારૂ હરામ નથી.

† અર્થ—કામેલ અકલવાળા વાતથી કેટલાંક એવાં કામો ઠીક કરે છે કે જે લડવૈયા સો લશકરથી બની શકતું નથી. ગુ. મો.

૧૨૮૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે કયામત સુધી ઘોડાની પેશાનીના વાળમાં બેહતરી બંધાઇ છે.

ફાયદો. એટલે મોટો સવાબ તથા મુલકની ફતેહ જેહાદ કરવા ઉપર અટકેલી છે. અને ઘોડો જેહાદનું ઉમદા સાધન છે. તો હકીકતમાં ખૈર અને કોશાદા રોજીનું કારણ ઘોડાજ થયા. આ હદીસમાં ઇશારો છે કે ઇમાનદાર જેહાદની નૈયત થી ઘોડાની પરવેરશ કરવાથી ગફલત કરે નહીં.

૧૨૮૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ઘોડા ત્રણ પુરૂષ માટે છે. એક પુરૂષને માટે સવાબ છે. બીજાને માટે પરદો [ઢાંકણું] છે અને ત્રીજા પુરૂષ માટે વબાલ છે. તો જે શખ્સ માટે સવાબ છે તે તે પુરૂષ છે જેણે ખોદાના માર્ગમાં (એટલે જેહાદ માટે) બાંધ્યો. ફરી તેને સુડામાં કે ચમનમાં લાંબી રસીએ બાંધ્યો અને તે તે રસીમાં તે સુડાથી કે ચમનથી જે કંઇ ચર્યો તે તેને માટે નેકીયો છે. અને જો તેની દોરડી તુટે અને એક ઊંચાઇપર દોડે અથવા બે ઊંચાઇપર તો તેના ટાપોની નિશાનીયો (અથવા માટી) તથા તેની લાદ તેને માટે નેકીયો થશે. અને જો નેહેર ઉપર જાય અને તેથી પાણી પીયે અને એનો વિચાર પાણી પાવાનો નહીં પણ હોય (તોએ) તે તેને માટે નેકીયો થશે, તે ઘોડો તે પુરૂષ માટે સવાબ છે. અને જે પુરૂષે તેને ગની થવા માટે [એટલે વેપારમાં લાભ કરવા માટે] તથા પારકી સ્વારી માંગવાથી બચવા માટે બાંધ્યો ને તેની ગરદનોમાં તથા તેની પીઠમાં જે હકક છે તે નહીં ભૂલ્યો (એટલે તેની જકાત આપી અને જઇફોને તેપર સ્વારી કરાવી) તો તે ઘોડો તે પુરૂષ માટે પરદો છે (એટલે ઇજજતથી રહ્યો જીલ્લતથી બચ્યો.) અને જે પુરૂષે તેને ઇતરાવા દેખાડવા અને મુસલમાનોની દુશમનીમાં બાંધ્યો તો તે તેને માટે બોજ છે. [એટલે વબાલ છે.]

ફાયદો. એટલે ઘોડો પાલવો ત્રણ તરેહ છે સર્વથી ચઢતું તો આ છે કે જેહાદ માટે પાલે કે એમાં અગણીત સવાબ છે. બીજી તરેહ આ કે પોતાની સ્વારી તથા સોદાગરીને માટે પાલે તો એમાં દુન્યાનો ફાયદો છે અને દીનનું કંઇ નુકસાન નથી. ત્રીજી તરેહ આ કે કાફેરોની મદદ માટે પાલે, બડાઇ મારે અને ઇતરાય તો આ તદન વબાલ અને અજાબ છે.

૧૨૮૪ મુસલિમમાં હોજેફા બીન યમાન (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે દજજાલ ડાબી આંખનો કાણો છે ઘણા વાળ વાળો છે. તેની સાથે જંનત છે અને અગ્નિ છે. પણ તેની અગ્નિ જંનત છે. અને તેની જંનત દોજખ છે (એટલે તેનું કારખાનું નજર બંધીનું છે.)

૧૨૮૫ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દુન્યા મુમેનનું બન્ધીખાનું છે. અને કાફેરનો બગીચો છે.

ફાયદો. દુન્યા ઇમાનદારનું બન્ધીખાનું છે. કંઇ તરેહથી પેહેલી તો આ કે મુમેન અગર જો બાદશાહ હોય પણ દુન્યા ફના અને ફિકર થી ખાલી નથી બીજી ગુનાહના સપડાવાનો ડર અને ખાતેમાનો ખટકો અને કબરના અજાબનો કેયામતના હિસાબ કિતાબનો ડર ઇમાનદારને હમેશા સામે રહે છે. તો તેને જીન્દગીનો લુતફ કયાં? ત્રીજી આ કે અદના ઇમાનદારનું ઠેકાણું જંનતમાં તમામ દુન્યાથી દશ ઘણું થશે. તો તેને સરખાવતાં દુન્યા કેદખાનું છે. અને કાફિર માટે દુન્યા આટલાં માટે જંનત ઠરી કે તેને આખેરતનું ઇમાન નથી. તે જાનવરની તરેહ એકેદ રહે છે નિર્ભયે એશ કરે છે. જેવી રીતે દુન્યા મળે છે ભેગી કરે છે. એમ છતાં મુળ મથક કાફિરનું દોજખ છે. તો તેની મોસીબત અને અજાબના મોકાબલામાં દુન્યાની જીન્દગી અગર પૂરી રીતે તકલીફથી ગુજરતી હોય તો તે જંનતના બરાબર છે.

૧૨૮૬ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે ફરમાવ્યું કે દુન્યા લાભ લેવાની [અથવા વરતવાની] ચીજ છે અને દુન્યાની લાભ લેવાની વસ્તુમાં ચઢયાતી નેક ઓરત છે" કોજાઇની રિવાયતમાં ખૈરો મતાઇદ દુન્યાની જગા ખૈરો મતાએહાનો શબ્દ છે. (પણ મતલબ બંને ઇબારતની એક છે.)

ફાયદો. નેકબખ્ત ઓરત એટલાં માટે બેહતર ઠરી કે તે ખોદા અને રસૂલનો હુકમ

માને છે. પોતાના ખાવિન્દની તાબેદાર રહે છે તેની મરજી વિરૂધ્ધ કરતી નથી. ઘરને સમ્ભાળે છે પોતાના આરામપર ખાવિન્દના આરામને આગળ કરે છે તો મરદની જીન્દગાની સારી રીતે ગુજરે છે.

શેઅર

ઝને ખૂબો ખુશ સીરતો પારસા
કોનદ મરદ દરવેશ રા બાદશાહ *

પણ જો ખોદા નખાસ્તા ઓરત નેક બખ્ત નથી તો મરદની જીન્દગી કડવી થઇ (ધુળ થઇ)

શેઅર

ઝને બદ દર સરાએ મરદે નકો
હમદરીં આલમસ્ત દોજખે ઓ †

૧૨૮૭ મુસલિમમાં તમીમદારી (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દીન ખૈર ખ્વાહીનું નામ છે. દીન ખૈર ખ્વાહીનું નામ છે. દીન ખૈર ખ્વાહીનું નામ છે. સહાબાએ કહ્યું કે કોની (ખૈર ખ્વાહીનું નામ દીન છે.)? ઓ રસૂલુલ્લાહ ! હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહની તથા તેના રસૂલની તથા તેની કિતાબની તથા મુસલમાનોના ઇમામોની તથા આમ મુસલમાનોની.

ફાયદો અલ્લાહની ખૈર ખ્વાહી આ કે તે પર ઇમાન લાવે તેના દીનમાં વાંકી ચાલ નહીં ચાલે. અમલને દેખાવ (રિયા) થી ચોખ્ખું કરે. તેના હુકમોને બજાવી લાવે. તેની નાફરમાનીથી બચે. અને રસૂલની ખૈર ખ્વાહી તે આ કે તેને સાચવે. તેની સુંનત પરજ ચાલે અને બિદઅતથી બચે. અને કુરઆનની ખૈર ખ્વાહી આ કે તેના હરફોને પઢવામાં સારી રીતે અદા કરે પૂરતા માનથી પઢે. તેની મતલબોને સાંચે મોહકમ આયતો પર અમલ કરે અને મોતશાબહ આયત પર ઇમાન લાવે. તે પર શંકા કરનારાઓની શંકાનો ઉત્તર આપે. ‡ અને મુસલમાનોના હાકેમોની એટલે ઇમામોની ખૈર ખ્વાહી તે આ છે કે શરીઅત પ્રમાણે તેમની તાબેદારી કરે. તેમની મોખાલફતથી બચે. અને મુસલમાનોની ખૈર ખ્વાહી તે આ કે બનતા સૂધી તેઓને ફાયદો પોહોંચવે તેમને દુઃખ નહીં દે. નેક કામ શીખવે બુરાં કામોથી રોકે. અને જે પોતાને માટે ચાહે છે તે તેઓ માટે ચાહે.

૧૨૮૮ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સોનું સોનાને બદલે બરાબર બરાબર વેચાય જેટલું એક તેટલું બીજું. અને ચાંદી ચાંદીને બદલે બરાબર બરાબર વેચાય જેટલું આ તેટલું તે. તો જેણે વધારે આપ્યું અથવા વધારે માંગ્યું તે વ્યાજ છે.

૧૨૮૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સોનું ચાંદીથી બદલવું વ્યાજ છે પણ હાથોહાથ વ્યાજ નથી. અને ઘઉં ઘઉંથી બદલવું વ્યાજ છે પણ હાથોહાથ વ્યાજ નથી. અને ખજુરને ખજુરથી વેચવું વ્યાજ છે પણ હાથોહાથ વ્યાજ નથી. અને એક રિવાયતમાં છે ચાંદી ચાંદીથી વેચવી વ્યાજ છે પણ હાથોહાથ વ્યાજ નથી. અને સોનું સોનાથી વ્યાજ છે પણ હાથોહાથ વ્યાજ નથી.

ફાયદો એટલે ચાંદી અને સોનામાં તથા તોલવાની ચીજોના બદલવા તથા વેચવામાં બે તરેહ છે. એક તરેહ તો આ કે એકજ જાતની ચીજને બદલવું જેમકે ચાંદીને ચાંદીથી અથવા જવને જવથી તો એમાં શરત આ છે કે તેજ વખત હાથોહાથ બદલે અને તોલમાં બંને બરાબર હોય. જો તોલમાં વધારો ઘટારો થયો અથવા એક ચીજ નગત અને બીજી ઉધાર હોય તો પણ વ્યાજ છે. અને બીજી તરેહ આ કે બે જાતનું બદલવું જેમકે ચાંદીને સોનાથી બદલવું અથવા ઘઉંને જવથી બદલવું તો એમાં શરત આ છે કે હાથોહાથ હોય. એમાં વધારે ઓછું વ્યાજ નથી. દાખલા તરીકે એક સેર ઘઉંને બસેર જવથી વેચવું દુરસ્ત છે. પણ જો હાથોહાથ ન હોય ઘઉં આજે આપે અને જવ કાલે લ્યે તો આ વ્યાજ છે એ કદી દુરસ્ત નથી.

* અર્થ—ખુબસુરત સારા સ્વભાવની નેક બખ્ત સ્ત્રી દરિદ્ર માણસને રાજા બનાવે છે. ગુ. મો.

† અર્થ—નેક પુરૂષના ઘરમાં બુરી સ્ત્રીનું હોવું જાણે આ જગતમાં તેની દોજખ છે. ગુ. મો.

‡ પાદરીઓએ જે શંકાઓ ઇસ્લામ પર કરી છે તે સઘલાનો જવાબ ખોદાએ મારાથી અપાવ્યો છે. અને તે સઘળા તોહફતુલ હિન્દ ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજીની નોટોમાં છે. અલહમ્દો લિલ્લાહ. ગુ. મો.

૧૨૯૦ બોખારીમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે નેક આદમીનો સારો ખ્વાબ તે નોબુવ્વતના ભાગોમાંનો છેતાલીશમો ભાગ છે.

ફાયદો એટલે જેવી રીતે પેગમ્બરના ઇલમમાં કિયાસ કે વિચારનો પેસારો નથી તેમજ ઠીક ખ્વાબમાં સોચ વિચારનો દખલ નથી. માત્ર ખોદાનાજ તરફથી થાય છે. તો નેક આદમીનું ઠીક સ્વપ્નું નુબુવ્વતના ઇલમની જાતીથી થયું. અને છેતાલીશમો ભાગ થવાનું કારણ પ્રથમ બયાન થયું છે. *

૧૨૯૧ બોખારીમાં અબુ સઇદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે નેક અને ઠીક સ્વપ્નું નોબુવ્વતના ભાગોમાંનો છેતાલીશમો ભાગ છે.

૧૨૯૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ કતાદા હારેસ બીન રિબઇ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સારો ખ્વાબ અલ્લાહ તરફથી છે અને પરેશાન ખ્વાબ શૈતાન તરફથી છે.

ફાયદો ખ્વાબ ત્રણ તરેહના થાય છે એક તો નેક ખ્વાબ છે. જેથી દીનની કુવ્વત થાય ખોદાપર ભરોસો વધે ગુનાહોથી બચે. બીજી તરેહ પરેશાન ખ્વાબ છે જેથી વેહેમ તથા રંજ વધે અથવા ખોદાથી બદ ગુમાની વધે. ત્રીજી તરેહ આ કે માણસને પોતાના ખિયાલ દેખાય અથવા ખોરાકની વરાળથી કોઇ શિકલની સૂરત બંધાય. તો પેહેલી તરેહ એટલે સારા ખ્વાબને ખોદા તરફનો ફરમાવ્યો અને બીજી તરેહના ખ્વાબને શૈતાન તરફનો ફરમાવ્યો અને ત્રીજી તરેહને બયાન કર્યો નહીં કેમકે તે ખુદ જાહેર છે તેના બયાનની કંઇ જરૂરત નથી.

૧૨૯૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સગાઇ અરશની સાથે લટકેલી છે તે કહે છે કે જે મને જોડે તેને ખોદા જોડે અને જે મને કાપે તેને ખોદા કાપે.

ફાયદો એટલે સગાઇનું હક્ક ઘણુંજ શ્રેષ્ઠ છે. જેણે તેને અદા કર્યું તેના પર ખોદાની રહમત છે. અને જેણે તેને નહીં માન્યું તે ખોદાની રહમતથી દૂર પડયો.

૧૨૯૪ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ગીરવી જાનવર પર તેના ઘાસ ચારા બદલે સ્વારી કરાય અને દૂધ આપતીનું દૂધ પીવાય. જ્યાં સુધી તે ગીરવી હોય. અને જે સ્વારી કરે અને દૂધ પીએ તે શખસ પર તેનો ઘાસ ચારો છે.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે ગીરવી જાનવરની સ્વારી કરવી અને તેનું દૂધ પીવું ગીરો લેનારને ઘાસ ચારાને બદલે દુરૂસ્ત છે. ઇમામ અહમદ (રહ) નો આજ મજહબ છે. પણ તેમની નજદીક ગીરવી વસ્તુનો લાભ લેવો ખરચ જેટલો જોઇએ ખરચથી વધુ દુરૂસ્ત નથી. અને ઇમામ શાફેઇ (રહ) ની નજદીક નફાનું હક્ક માલિકનું છે અને ખરચ પણ તેના પર છે. અને ઇમામ આજમ (રહ) ની નજદીક જેવી રીતે તે ચીજ ગીરવી છે તેવીજ રીતે તેનો નફો પણ ગીરવી છે. એટલે જો ગીરો લેનાર તેના નફાને લ્યે તો પોતાના મુલ કરજથી બાદ કરવું જોઇએ અને તેનો ખરચ માલિક પર લાજેમ છે.

૧૨૯૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બેવા (રાંડી રાંડ) અને મોહતાજ માણસની હાજત પૂરી કરનાર અલ્લાહના માર્ગમાં જેહાદ કરનાર સરખો છે. અબુ હોરેરા (રદી) કહે છે કે મને આવી રીતે યાદ છે કે હજરતે (સલ) આવી રીતે ફરમાવ્યું કે તે તહજ્જોદની નમાઝ પઢનાર જેવો છે કે જેની નમાઝ કદી નહીં છુટે અને રોઝા રાખનાર સરખો છે કે જે કદી રોજો નહીં તોડે.

ફાયદો એટલે જે જકાતનો માલ વિધવા સ્ત્રી અને મોહતાજ માટે સંગ્રહ કરે અથવા પોતાની કમાઇથી તેઓની ખબર લે અને તેઓનું કામ કાજ કરી દે તેને ગાજી તથા હમેશ તહજ્જોદ પઢનાર અને હમેશ રોજો રાખનાર બરાબર સવાબ છે. આ હદીસથી મોહતાજોની હાજત પૂરી કરવાની ઉમદ ફજીલત સિધ્ધ થઇ.

૧૨૯૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ)

* વાંચો હદીસ ના. ગુ. મો.

ફરમાવ્યું કે સફર અજાબનો એક તુકડો છે તે તમને ઉંગવાથી ખાવાથી પીવાથી રોકે છે. માટે જ્યારે કોઈ કેથે ગયો હોય, તે કામ પૂરું થાય તો જલદીથી ઘરવાળાઓ પાસે આવે.

ફાયદો. આથી જણાયું કે વગર જરૂરતે સફર કરવી મકરૂહ છે કેમકે એમાં તદન તકલીફ છે. અને જ્યારે કોઇ જરૂરતને લીધે આદમી સફર કરે તો પરાજા થયા પછી ત્યાં નહીં ઠરે. કેમકે એમાં ઘરની બદ ઇનતેજામી છે. આ હદીસમાં વતનમાં રહેવાને ઉત્તેજન છે કે જેથી જુમઆ તથા જમાઅત જતી નહીં રહે અને બાયડી બચ્ચાંનું હક્ક નાશ નહીં થાય.

૧૨૯૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે નહુસત સ્ત્રીમાં ઘોડામાં અને ઘરમાં છે.

ફાયદો. આ હદીસમાં તેવી નહુસત મતલબ નથી જેવી જાહેલોની માનવી છે પણ એ ધારવાની રૂએ (બતોર ફરજને) છે. એટલે જો કોઇ ચીજમાં નહુસત થવી મુમકેમ (બનવા જોગ) હોત તો આ વસ્તુમાં હોત. જેમકે આજ મતલબ બીજી હદીસમાં (ખુલ્લી રીતે) છે જેની રિવાયત સઅદ બીન અબુ વક્કાસ (રદી)થી થઇ છે. સ્ત્રીની નામોબારકી આ છે કે બદમીઝાજ હોય. અને ઘોડાની નામુબારકી તે શરીર અને બદ જાત હોય અને ઘરની બે બરકતી તે તંગ હોય તથા તેનો પડોસી બુરો હોય.

૧૨૯૮ મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ત્રણ શ્વાસ (સાસ) માં પીવું તે પેટમાં સારી રીતે ઉતરનાર છે (એટલે બોજ થતું નથી.) અને ઘણી શફા આપનાર છે (તરસની બીમારીથી) અને સારી ચાહવટનું છે અને (પીયાસના દુઃખથી) ઘણી મુક્તિ આપનાર છે.

ફાયદો. આ હદીસમાં પાણી પીવાનો તરીકો ફરમાવ્યો અને ત્રણ દમમાં પાણી પીવાનું ડહાપણ બતાવ્યું. એવી રીતે પાણી સારી રીતે હજમ થાય છે અને થોડા પાણીથી તરસ બુઝે છે.

૧૨૯૯ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શિફા ત્રણ વસ્તુમાં છે. રૂમડીના ઘામાં અને શેહેદના પીવામાં અને અગ્નિના ડામવામાં. અને હું મારી ઉમ્મતને ડામ દેવાની મનાઇ કરૂં છું.

ફાયદો. આ હદીસની શરહ છઠ્ઠા અધ્યામાં થઇ છે. જો કે આ હદીસમાં ડામવાની મનાઇ ફરમાવી પણ ડામવું હજરત (સલ) થી સિધ્ધ થયું છે. તો મતલબ આ થઈ કે જો કોઇ દવાથી સાજો થઈ શકે તો ડામવાથી દૂર રહે. અને નહીતો દુરૂસ્ત છે.

૧૩૦૦ બોખારીમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે વસ્તુમાં વેહેંચણી નહીં થઇ હોય તેમાં શુફઆનું હક્ક છે. તો જ્યારે હદ બંધી થાય અને માર્ગ જૂદા જૂદા થાય તો શુફઆ રહ્યો નથી.

ફાયદો. શુફઆ બે તરેહના છે. (૧) શુફઆ શિરકત જેમ કે એક ઘરના બે ભાગીયા હોય અને તેમાંથી એક ભાગીદાર પોતાનો હિસ્સો વેચે તો તેને બીજા ભાગીદાર સિવાય બીજો શખસ લઇ શકતો નથી અને (૨) શુફઆ હમસાયગી એટલે જો કોઇ ઘર વેચાય તો તેને લેવામાં તેનો પડોસી વધારે હક્કદાર છે, ઇમામ શાફેઇ (રહ)ની નજદીક શિરકતમાં તો શુફઆ છે પણ હમસાયગી (પડોસ)માં શુફઆ નથી અને આજ હદીસ તેમની દલીલ છે કે જ્યારે વેહેંચણી થઇ અને ઘરનો દરવાજો અલાહેદો થયો અને માર્ગ તેનો જૂદો ઠર્યો તો શુફઆ નહીં રહ્યો. અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક બંને તરેહનો શુફઓ છે. શિરકતમાં પણ અને હમસાયગીમાં પણ. તો આ હદીસની આ મતલબ છે કે તકસીમ (વેહેંચણી) થએથી શુફઆ શિરકત જતો રહ્યો. આ તલબ નથી કે હમસાયગીનો શુફઓ પણ જતો રહ્યો.

૧૩૦૧ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સુર્ય અને ચંદ્ર બંને કેયામતને દિવસે લપેટાશે. (એટલે બે રોનક તથા વગર રોશનીના થશે.)

ફાયદો. જ્યારે કેયામત થઇ કે આ જગત ફના થયું તો રોશનીની કંઈ જરૂર રહી નહીં. અને બીજું કારણ આ છે કે તેના પૂજનારા

તેઓની પડતી તથા નુકસાની જોઇને શરમિન્દા થાય.

૧૩૦૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મોત સિવાય દરેક બીમારીનો દવા કલોંજીમાં છે.

ફાયદો તિબ્બનો કાયદો છે કે દવા વિરૂધ્ધ ચીજથી કરવી જોઇએ એટલે ગરમ બીમારીની થંડી દવા અને થંડી બીમારીની ગરમ. તો હદીસની મતલબ આ છે કે દરેક સરદીની બીમારીની કલોંજી દવા છે. કારણ કે એ ગરમ ખુશક છે, અથવા તો એની ખાસીયત એવી છે કે ગરમી અને સરદી બંને તરેહની બીમારીને ફાયદો કરે છે. કારણ કે ઇલમે તિબ્બમાં સિધ્ધ થયું છે કે ઘણીએક ગરમ વસ્તુ ગરમ બીમારીઓને ફાયદો કરે છે. અને સરદ ચીજો સરદીને દૂર કરે છે. જેમ કે કાસની જીગરની બીમારીઓને ફાયદો કરે છે ફરી તે ગરમીની હોય કે સરદીની હોય અને જુવો તો કાસની થંડી છે. અને એવીજ તરેહ ખુબ—કલાન બુખારને લાભકારક છે ફરી તે ગરમીનો હોય કે સરદીનો હોય અને જુઓ તો એનો મિઝાજ ગરમ છે. જાલીનુસે પોતાની કિતાબમાં તથા બુઅલી સીનાએ કાનુનમાં લખ્યું છે કે શોનીજ એટલે કલોંજી ગરમ ખુશક છે. બલગમને કાપે છે. અને હવા તથા પેટના ફુલવાને દૂર કરે છે. મસા ચાઠાં અને ડાગાને ફાયદો કરે છે. અને સરકાની સાથે ફુલ્લીઓને ફાયદો આપે છે. અને બલગમી વરમ તથા સખત વરમને ઉતારે છે. અને સરકાની સાથે બલગમી જખમ તથા ખુજલીને નફો થાય છે. અને જો તેને ભુંજી પોટલી બાંધીને સૂંઘે તો સલેકમ (જોકામ) ને ફાયદો કરે છે. અને જો માથાપર લગાડે તો માથાના સરદીના દરદને દૂર કરે છે. અને સરકા સાથે જોશ દઇને કોગળો કરે તો દાંતનું દરદ દૂર થાય છે. અને જો સોસનની જડના તેલ સાથે ઘસીને તેને નાકમાં નાંખે તો શરૂ નોજુલ એટલે મોતયો બંધાતો દૂર કરે છે. અને પેટના કીડા એનાથી મરી જાય છે. જો કેટલાક દિવસ તેને વાપરે તો હૈજ બંધાઇલું જારી થાય છે. અને મધ તથા ગરમ પાણી સાથે મસાનાની તથા ગુરદાની પથરીને કાઢે છે. અને બલગમી તથા સોદાવી તાપને દૂર કરે છે. અને તેના ધૂમાડાથી કીડી મકોડી નહાસે છે. આથી જણાયું કે શોનીજ (કલોંજી)માં મોટા મોટા ફાયદા છે. આટલા સુધી તો હકીમોની અકલ પુગી બાકી તેના ફાયદા ખોદાજ સારી રીતે જાણે છે. માટે હજરતે (સલ) તેની તારીફ કરી.

૧૩૦૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે શહીદો પાંચ (તરેહના) છે. તાઉન (પલેગ)વાળો પેટની બીમારીવાળો (એટલે જેનું પેડ ચાલે) ડુબેલો દીવાર વગેરેની નીચે દબનાર અને અલ્લાહના માર્ગમાં શહીદ થનાર.

ફાયદો એટલે એઓને પણ શહાદતનો કેટલોક ભાગ મળશે અગર જો ઊંચા દરજાનો શહીદ તો તેજ છે કે જે જેહાદમાં મરાય.

૧૩૦૪ મુસલિમમાં સઅદ બીન અબુ વક્કાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મહિનો આવો છે અને આવો છે. ફરી ત્રીજીવાર (આવો કહેતાં) એક આંગળી ઓછી કરી.

ફાયદો સહી બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અમો વગર ભણેલા લોકો છીએ ન લખવા જાણીએ અને ન હિસાબ. મહિનો આવો આવો અને આવો છે અને ત્રીજીવાર હજરતે [સલ] અંગુઠો બંધ કર્યો. ફરી ફરમાવ્યું કે મહિનો આવો આવો અને આવો છે. એટલે કદી ઓગણત્રીસ દિવસનો થાય છે અને કદી ત્રીસ દીવસનો થાય છે. હજરતે (સલ) બંને હાથની દશ આંગળીઓ ઉપાડીને ત્રણવાર ઇશારો કરીને ફરમાવ્યું કે મહિનો કદી ઓગણત્રીસ દિનનો થાય છે. અને કદી ત્રીસ દિનનો. મુસલિમની રિવાયતમાં ઓગણત્રીસ છે અને બોખારીની રિવાયતમાં ઓગણત્રીસ પણ છે અને ત્રીસ પણ છે. કદાપી કેટલાક લોકોએ કહ્યું હશે કે રમજાન મહિનાના રોજા અમારાપર ફરજ છે અને રમજાનનો મહિનો તો કદી ઓગણત્રીસ દિનનો થાય છે તો પુરા મહિનાનો તમામ સવાબ નહિ

થયો ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. * અને પૂરતી રીતે ખુલ્લું કરવા ઇશારો કરીને ફરમાવ્યું. કે બંને સુરતોમાં સવાબ બરાબર છે ફરી ત્રીસ દિનનો મહિનો થયો હોય અથવા ઓગણત્રીસ દિનનો.

૧૩૦૫ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વૃદ્ધ બે ચીજની મોહબ્બતમાં જુવાન છે. લામ્બી ઉમરની મોહબ્બતમાં તથા માલ વધારવાની મોહબ્બતમાં

ફાયદો એટલે ઘડપણમાં ઓમર વધવાની મોહબ્બત તથા માલ વધવાની મોહબ્બત ઘણીજ વધી જાય છે.

મિસરો

મરદ ચું પીર શવદ હિરસ જવાં મીગરદદ *

ઉમર વધવાની મોહબ્બત એટલાં માટે થાય છે કે દુન્યા છોડવાનો જીવ ચાહતો નથી. અને નેક કામ નહીં થવાથી મોત કબર અને કેયામત થી જીવ ગભરાય છે. અને માલ વધવાની મોહબ્બત એટલાં માટે થાય છે કે મારી ઓલાદને કામ આવે અને મને વૃદ્ધ પણે મોહતાજી નહીં થાય. આ હદીસમાં લાંબી ઉમરના તથા માલ વધવાના લોભની બુરાઇ છે.

૧૩૦૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પેહેલા સદમા (દુઃખ)ની નજદીક સબરનો સવાબ છે.

ફાયદો એક સ્ત્રી કબરપર રડતી હતી. હજરત (સલ) તે તરફથી નીકળ્યા તે સ્ત્રીને ફરમાવ્યું ખોદાથી ડર અને સબર કર. તેણીએ કહ્યું મારી પાસેથી હટી જા. જે મોસીબત મારાપર પડી છે તે તારાપર પડી નથી. પણ તે સ્ત્રી હજરત (સલ)ને પેહેચાનતી નહોતી. કોઇએ તેણીને કહ્યું કે આ તો હજરત [સલ] હતા. ત્યારે તો તે ગભરાઈ અને પસ્તાવો કરવા લાગી. ફરી હજરત (સલ) પાસે આવીને કહેવા લાગી ઓ હજરત ! (સલ) મેં આપને ઓલખ્યા નહોતા. એટલે હવે હું આપનો હુકમ માનું છું અને સબર કરૂં છું. ત્યારે હજરતે (શલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે મોસીબતની શરૂ તે સબરનો વખત છે. અને તેજ સબરનો શરીઅતમાં સવાબ છે અને ગણતરી છે. કારણ કે જ્યારે મોસીબતને ઘણી મુદ્દત વીતે છે તો માણસને આપો આપ સબર આવે છે. ફરી તે ઇમાનદાર હોય અથવા કાફેર હોય તો તે સબરનો કશો ઇતબાર નથી.

૧૩૦૭ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પાંચ નમાઝો અને જુમઆથી બીજી જુમઆ સુધી અને રમજાનથી બીજી રમજાન સુધી જ્યારે કબીરા ગુનાહોથી બચાય તો તે દરમ્યાનના ગુનાહોનો કફારો છે [ઉતાર છે.]

ફાયદો આથી જણાયું કે નેકીયો નાના ગુનાહોને મટાડે છે અને મોટા ગુનાહ તોબાથી માફ થાય છે. અને જે ગુનાહમાં બંદાનું હકક લાગુ હોય એટલે આદમીની કસૂર કરી હોય તો તેના માફ કરવા ઉપર બખ્શીશ અટકેલી છે.

૧૩૦૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓસામા બીન ઝેદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે નમાઝ તારી આગળ છે.

ફાયદો પૂરી રિવાયત ઓસામા (રદી)થી આવી રીતે છે કે હજરત (સલ) હજ્જમાં અરફાતથી ચાલ્યા. માર્ગમાં હજરતે (સલ) પેશાબ કરી. ફરી વોજૂ કર્યું. મેં કહ્યું કે મગરેબનો વખત આવ્યો નમાઝ પઢી લ્યો. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે અયાં નહીં આગળ ચાલીને નમાઝ પઢીશું. ફરી જ્યારે મુઝદલફા નામની જગ્યાએ પોહોંચ્યા ત્યારે ઉતર્યા ફરી વોજુ કર્યું અને મગરેબની નમાઝ પઢી. ફરી તેના સાથે એશાની નમાઝ પઢી. આ હદીસથી જણાયું કે વોજુ સાથે રહેવું મુસ્તહબ છે. અગર જો તે વોજુથી નમાઝ નહીં પઢે. અને આપણ જણાયું કે મુઝદલફામાં મગરેબ અને ઇશાને મેળવીને પઢે. સર્વ ઇમામોનો આજ

* પણ શરહ મશારેક તથા બીજી હદીસની કીતાબોથી જણાય છે કે હજરતે (સલ) પોતાની બીબીથી એક મહિનાનો ઈલો કર્યો હતો. અને જ્યારે ઓગણ ત્રીસ દિવસે હજરતે રજુ કર્યું અને લોકોએ કહ્યું કે આપે મહિનાનો ઇલો કયા છે ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. ગુ. મો.

* અર્થ–પુરૂષ જ્યારે ઘરડો થાય છે તો લોભ જુવાન થાય છે. ગુ. મો.

મઝહબ છે.

૧૩૦૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે રોઝો ઢાલ છે. (એટલે ગુનાહોના કામથી બચાવ છે.)

ફાયદો રોઝદારનું જ્યારે પેટ ખાલી રહ્યું તો ઘણા ગુનાહોથી બચે છે. અને જ્યારે ગુનાહોથી બચ્યો તો દોજખથી બચ્યો.

૧૩૧૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ શોરેહ અદવી (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પરોણાગત ત્રણ દિવસ છે અને તેમાં સારૂ રાંધવાના એક દિવસ રાત છે. અને કોઈ મુસલમાન પુરૂષને હલાલ નથી કે પોતાના ભાઈ પાસે એટલું રહે કે જેથી તેને ગુનાહમાં નાંખે" મુસલિમની રિવાયતમાં આટલો વધારો છે "સહાબાએ કહ્યું એ રસૂલુ-લ્લાહ તે કેવી રીતે તેને ગુનાહમાં નાંખે? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે તેની પાસે રહે અને તેની પાસે કંઇ ન હોય કે જેથી તેની પરોણાગત કરે.

ફાયદો એટલે જ્યારે ઘરવાળો મોહતાજ હોય અને મેમાન ત્રણ દિનથી વધારે રહ્યો તો તેણે જાણે ગુનેહગાર કર્યો. કારણ કે ઘરવાળો મેમાનથી તંગ થઇને નિન્દા કરશે કે અજબ બે હયા આદમી છે કે ટલતો નથી હું કયાંથી તેને ખવરાવું. અથવા કેથેથી હરામ માલ લઇને તેની પરોણાગત કરશે. આ હદીસથી જણાયું કે મેમાનીનું હક ત્રણ દિવસ સુધી છે. તેમાં એક દિવસ તો શક્તિ પ્રમાણે ઉમદા ખાણાની તકલીફ ઉઠાવે. અને બે દિન જે હાજર હોય તે મુકે. અને મેમાનને દુરૂસ્ત નથી કે ત્રણ દિનથી વધારે રહે. પણ જો ઘરવાળો ખુશીથી રાખે તો કંઇ દોશ નથી.

૧૩૧૧ બોખારીમાં ઓસામા બીન ઝૈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તાઊન (પલેગ) અજાબ છે કે જે બની ઇસ્રાઇલ ઉપર મોકલાઇ હતી.

૧૩૧૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દરેક મુસલમાન માટે પલેગ શહાદત છે.

ફાયદો એટલે જે શેહેરમાં પલેગ થાય અને ત્યાંના લોક ત્યાંજ ઠરેલા રહે અને મરે તો તે શહીદ છે કારણ કે તે લોક ગાઝીયોની જેમ મોતથી ડરતા નથી. અને થોભેલા રહ્યા. અને બની ઇસ્રાઇલની કોમ પર તાઉન અગર જો અજાબ હતી પણ ઉમ્મતે મોહમ્મદી માટે શહાદતનું કારણ છે.

૧૩૧૩ મુસલિમમાં મઅમર બીન અબ્દુ-લ્લાહ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ઘઉં ઘઉંને બદલે બરાબર વેચાય. (એટલે જો માપમાં વધારો ઘટારો હશે તો વ્યાજ છે.)

૧૩૧૪ મુસલિમમાં અબુ માલિક અશઅરી (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તહારત (પાકી) અડધું ઈમાન છે. અને **અલ હમ્દો લિલ્લાહ** તરાજુને ભરે છે. અને **સુબ્હાન-લ્લાહે વલ હમ્દો લિલ્લાહ** બંને અથવા દરેક આસમાન જમીનની વચ્ચે (સવાબને) ભરી દે છે. અને નમાઝ નુર છે. અને સદકો (એટલે ખૈરાત કરવી ઇમાનની) દલીલ છે. અને સબર કરવો (મુસીબતમાં, તકલીફમાં) ચળકાટ છે. અને કુરઆન તારા લાભની દલીલ છે (જો તે પર ચાલે તો) અથવા તે તારા ઠપકાનું કારણ છે (જો તે પર નહીં ચાલતો હોય તો). દરેક માણસ સવાર કરે છે અને પોતાના જાનને વેચે છે ફરી કાં તો તે તેને (દોજખથી) આઝાદ કરે છે (જો નેક કામ કર્યાં તો) કાંતો તેને હલાક કરે છે. (જો બદ અમલ કર્યાં તો.)

ફાયદો તહારતને અડધું ઈમાન એટલાં માટે ફરમાવ્યું કે જાહેર, બાતેન બંને સફાઈનું નામ ઈમાન છે. તો જાહેર બદનની તહારત એટલે વોજૂ ગોસલ અડધું ઈમાન થયું. અને બાતેન દિલની સફાઇ એટલે ખરો અકીદો અને નેક અખલાક અડધું બાકીનું ઠર્યું. અને નમાઝને નુર એટલાં માટે ફરમાવ્યું કે નમાઝ ઘણું કરીને બેહયાઇ તથા બુરાં કામોથી જે દિલને કાળું કરવાનું કારણ છે તેથી રોકે છે. અથવા નમાઝની રોશનીથી નમાઝી જંનતમાં પોહોંચશે. અને ખૈરાતને ઈમાનની દલીલ એટલાં માટે ફરમાવી કે જ્યારે આદમીએ પોતાનો માલ ખોદાના માર્ગમાં આપ્યો તો જણાયું કે તેને ખોદાનું ત-

થા આખેરતનું ઈમાન છે. નહીં તો તે પોતાની પ્યારી ચીજને શા માટે ખરચ કરતે? અને સબરને ચળકાટ એટલા માટે ફરમાવ્યો કે જ્યારે માણસે મુસીબતમાં શકવો બકવો નહી કર્યો અને તકલીફથી નહીં ગભરાયો તો શૈતાન અને નફસનું અંધારૂં દૂર થયું. અને જ્યારે અંધારૂં મટયું તો રોશની થઇ.

૧૩૧૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જુલમ કરવો તે કેયામતના અંધારાં છે

ફાયદો એટલે કેયામતમાં જુલમને લીધે જુલમ કરનારની આગળ અંધારા પર અંધારૂં થશે.

૧૩૧૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પોતાની આપેલી ચીજને પાછી લેનાર કુતરા સરખો છે કે જે પોતાની ઓકની ગમ પાછું ફરે છે (એટલે તેને ગળે છે.)

ફાયદો ઇમામ શાફેઇ (રહ) ની નજદીક આપેલી ચીજને પાછી લેવી આ હદીસ પ્રમાણે દુરસ્ત નથી. અને ઇમામ આજમ [રહ] ની નજદીક મકરૂહ છે.

૧૩૧૭ મુસલિમમાં મઅકેલ બીન યસાર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખૂના મરકીના વખતમાં ઇબાદત કરવી તે મારા તરફ હિજરત કરવા સરખી છે.

ફાયદો એટલે જ્યારે ખૂન અને કતલ જહાનમાં ફેલાયું અને જમાનામાં ફસાદ પ્રગટ થયો તો તે વખતની ઇબાદતનો સવાબ હજરત (સલ) વાળી હિજરતના સવાબ સરખો છે. કારણ કે એવા સખત વખતમાં દીન પર સાબિત રહેવું ઘણુંજ મુશકેલ કામ છે.*

૧૩૧૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બે જુબાન જાનવરના મારનો બદલો નથી. કૂવો ખોદતાં મરવાનો બદલો નથી. ખાણુ ખોદતાં મરવાનો બદલો નથી. અને કાફેરોના ગાડેલા ખજાનામાં પાંચમો ભાગ છે [બેતુલ માલ માટે].

ફાયદો એટલે જો કોઇનું જાનવર વગર માલિકની કસુરે કોઇને મારી નાંખે અથવા જખમી કરે તો તેના માલિક પર દંડ નથી. અને મજુર કૂવો ખોદતાં અથવા ખાણુ ખોદતાં કૂવો અથવા ખાણુ ધસી પડે અને મજુર દબીને મરી જાય તો ખોદાવનાર પર અવેજ કે દંડ આપવાનો નથી.

૧૩૧૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એક ઉમરો બીજા ઉમરા સુધી દરમિયાનના ગુનાહોનો કફારો છે. અને હજ્જે મબરૂર (પાક હજ્જ) નો બદલો જંનતજ છે.†

ફાયદો હજ્જે મબરૂર તે હજ્જ છે કે જેમાં ગુનાહ, સાથીઓ સાથે લડાઇ ઝઘડો નહીં થાય. એટલે મકબૂલ હજ્જ ગુનાહોને એવી રીતે દૂર કરે છે કે માણસ જંનતી થાય છે.

૧૩૨૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જીન્દગી ભર માટે કોઇ ચીજ આપવી દુરસ્ત છે.

ફાયદો એટલે જો કોઈ પોતાનું ઘર અથવા બગીચો કોઇને આપે આવી રીતે કે આ મેં તને તારી ઉમર સુધી આપ્યું તો દુરસ્ત છે. જો તેનો કબજો થયો તો તે માલિક થયો. અને તેના મરવા પછી તેના [લિનારના] વારસ માલિક થશે હિબાની જેમ. ઇમામ આજમ (રહ) નો આજ મજહબ છે.

૧૩૨૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઉમરભર માટે આપેલી ચીજ જેને અપાઇ તેનીજ મિલકત છે.

ફાયદો એટલે ઉમરભર માટે આપેલી ચીજ હિબાની જેમ મિલક થવાનું કારણુ છે.

૧૩૨૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ

* નેચરી, બિદઅતિ, અને કબર પુજકોના તુફાન અને શરારતના વખતમાં જમીને ઇબાદત કરવી તે પણુ એમાં દાખલ છે. ગુ. મો.

† આ ખોદા! તું તારા ફજલથી એવા હજ્જ માને નસીબ કર. ગુ. મો.

સઈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જુમઆને દિવસે ગોસલ કરવું દરેક બાલેગ પુરૂષ પર વાજેબ છે. અને મિસવાક (દતણ) કરવું તથા ખુશબો લગાડવી જો મળી આવે.

ફાયદો કેટલાક આ હદીસ પ્રમાણે કહે છે કે જુમઆનું ગોસલ વાજેબ છે. પણ ઘણા ઇમામોની નજદીક ગોસલ વાજેબ નથી સુંનત અને મુસ્તહબ છે. જો આ હદીસના જાહેર અર્થ પ્રમાણે ગોસલ વાજેબ કહો છો તો મિસવાક તથા ખુશબો, લગાડવાને પણ વાજેબ કહો. પણ મિસવાક તથા ખુશબો તો કોઈની નજદીક વાજેબ નથી (તેમ ગોસલ પણ વાજેબ નહીં થવું જોઇએ) તો મતલબ હદીસની આ છે કે ગોસલ વાજેબ છે સાબિત છે અને ઘણુંજ બેહતર છે.

૧૩૨૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ફખર અને ઇતરાસ ઊંટવાળાઓમાં છે અને નરમી બકરાંવાળાઓમાં છે.

ફાયદો હજરત [સલ] ના વખતમાં અરબમાં બે ટોલાં હતાં તો તેઓની ટેવ બતાવી કે ઊંટવાળા બદ મિઝાજ છે અને બકરાં ચરાવનાર ગરીબ છે. આ સંગતની તાસીર છે; કેમકે ઊંટ ઘણું કરીને શરીર થાય છે અને બકરી ગરીબ થાય છે * એજ માટે શરૂમાં દરેક પેગમ્બરે બકરાં ચરાવવાની આદત પાડી છે.

૧૩૨૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આદમીની પેદાએશી ચીજ પાંચ છે. (૧) ખતના કરાવવી. (૨) દુંટી નીચેનાં વાળ લેવાં (૩) મૂછો કતરાવવી. (૪) નખ કાપવા. અને (૫) બગલના વાળ ઉખેડવાં.

ફાયદો એટલે દરેક ઇનસાન જેમાં કે આદમીયત છે તે આ પાંચે ચીજોને એવી પસંદ કરે છે કે જાણે એ પૈદાએશી વાત છે. [જાતી સ્વભાવ છે] શીખવવાની એમાં કંઇ જરૂર નથી. કારણ કે પ્રથમ તો એમાં પાકી અને સુથરાઇ છે. અને બીજા પણ ફાયદા છે. ખતનામાં આ ફાયદો છે કે મેલ બાજતો નથી. પિશાબનું ટીપું રહેતું નથી. અને સમ્મોગમાં લેહજત (રસ) વધારે આવે છે. * અને દુંટી નીચેના વાળ ખોડવામાં આ ફાયદો છે કે મેલ દૂર થાય છે અને શહવતની કુવવત [કામ શક્તિ] વધે છે. અને મૂછોના કતરાવવામાં આ ફાયદો છે કે મજુસી અને હિંન્દુઓની (અને કેટલાક નસારાની) મોશા બહત નહીં થાય. અને ખાવા પીવામાં કંઇ અટકે નહીં. † અને નખ કાપવામાં આ ફાયદો છે કે તેમાં મેલ તથા નજાસત જમેલી રહે નહી. અને બગલના વાળ દૂર કરવામાં આ લાભ છે કે મેલ નહીં રહે અને ત્યાંની ગંધકી દૂર થતી રહે. જો કે સુંનત આ છે કે દુંટી નીચેના વાળને અસ્તરાથી બોડે પણ ચુના વગેરેથી બનેલી દવાઇ લગાડવી પણ દુરૂસ્ત છે. અને જેને વાળ ટુંપવાની આદત હોય તો તે પણ દુરૂસ્ત છે. અને બગલના વાળ બોડાવવા પણ દુરૂસ્ત છે. અને બીજી હદીસમાં પૈદાએશી ચીજ દશ ફરમાવી છે. પાંચતો આજ કે જે આ હદીસમાં છે અને બાકીની પાંચ આ છે પેહેલી જેના માથા પર વાળ હોય તેને માથાપર સેંતો પાડવો. બીજી કોગળો કરવો ત્રીજી નાક સાફ કરવું ચોથી મિસવાક કરવી પાંચમી પાણીથી ઇસ્તિનજો કરવો. કદી હજરતે

* એજ માટે કોઇનું ગરીબ પણું બયાન કરવું હોય છે તો તેને બકરીથી ઉપમા આપી કહે છે ગરીબ બોકડી સરખો છે. અને "ગરીબ ગાય જેવો" કહેવું એ હિન્દુઓની બનાવટ છે. ઘણી ગાયો શરીર ઈજા કરનારી મારનારી થાય છે. ગુ. મો.

* પણ એથી વિરૂધ્ધ મવાહેબુલ લદુન્નીયામાં ઇમામ ફખરૂદ દીન રાઝી (રહ) થી નકલ થઈ છે કે ખતનામાં લાભ આ છે કે સમ્ભોગ (જીમા) ની લેહજત સમતોલ પણે થાય છે. કારણ કે ચામડીના દૂર થવાથી સોપારીમાં એક તરેહની સખતી આવે છે (જે ચામડી રહેવાને વખતે નહોતી) જેથી હિસ (સ્પર્શ) ઓછી થાય છે ચાંમડીમાં રહેવાથી જે હિસ હતી તે નહીં રહેતી. અને દુરૂસ્ત થવાને લાએક દરમિયાની હાલત રહેવી જોઇએ. ગુ. મો.

† વળી ખાવા પીવાની વસ્તુમાં મૂછો પડવાથી કરાહીયત આવે છે એજ માટે આજ કાલ ચાઇના પ્યાલા એવા આવે છે કે જે ઉપરથી બંધ અને ફકત હોઠ રહે તેટલી જગ્યા ખુલ્લી રહે છે. આથી જણાયું કે મોટી મૂછો રાખનાર યુરોપયનો ને પણ મૂછ મોટી રહેવાની બુરાઇ જણાઇ છે પણ પોતાની ટેવ છોડતા નથી. ગુ. મો.

પાંચ બ્યાન કરી અને કદી દશ વર્ણન કરી. જેવી જરૂરત જોઈ તેમ ફરમાવી.

૧૩૨૫ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કબીરા ગુનાહ ખોદા સાથે કોઇને શરીક કરવો, માબાપની નાફરમાની કરવી, નાહક ખૂન કરવું, અને જૂઠી કસમ ખાવી છે.

ફાયદો એટલે ઘણાંજ મોટા ગુનાહ ચાર છે. અને બીજી હદીસમાં સાત ફરમાવ્યા છે. વખતને અનુસરીને જેમ બેહતર જાણ્યું તેમ ફરમાવ્યા. કબીરા (મોટો) ગુનાહ તે છે કે જેના કરનાર પર કુરઆન અથવા હદીસમાં ડર બતાવ્યો હોય તથા સખત અજાબનો વાયદો થયો હોય. કુતુલ કોલૂબમાં અબુ તાલિબ મક્કીએ ગુનાહ કબીરા સત્તર લખ્યા છે. તેમાંના ચાર ગુનાહ તો દિલની સાથે લાગુ છે પેહેલો શિર્ક બીજો ગુનાહ પર અડી રહેવું ત્રીજો ખોદાની રહમતથી નિરાશ થવું અને ચોથો ખોદાના ગજબથી નિર્ભય થવું. અને ચાર ગુનાહ જુબાનની સાથે લાગુ છે. પહેલો જૂઠી સાક્ષી આપવી બીજો પાક માણસને ઝીનાનું તોહમત આપવું ત્રીજો જૂઠી કસમ ખાવી. ચોથો જાદુ કરવું. અને ત્રણ ગુનાહ પેટથી લાગુ છે પેહેલો શરાબ પીવી. બીજો યતીમનો માલ નાહક ખાવો ત્રીજો વ્યાજ ખાવું. અને બે ગુનાહ નગ્નતા (શરમગાહ) ની સાથે છે. પેહેલો વ્યભિચાર બીજો ઇગલામ એટલે લોંડા બાજી. અને બે ગુનાહ હાથથી લાગુ છે. પેહેલો નાહક ખૂન કરવું બીજો ચોરી કરવી. અને એક ગુનાહ તમામ બદનથી લાગુ છે. એટલે મા બાપને દુઃખ આપવું. મુસલમાનોને લાજેમ છે કે આ ગુનાહોથી ઘણોજ ડરતો રહે. જેવી રીતે ઝેરથી ડરે છે. કારણ કે ઝેર દુન્યાની જીન્દગીમાં નુકસાની કરે છે. જેનું પરિણામ નાશ થવું છે અને કબીરા ગુનાહ થી આખેરત બગડે છે જેને કદી ફના નથી. અને સગીરા ગુનાહ (નાના ગુનાહ) પર હઠ નહીં કરે કારણ કે જ્યારે નાના ગુનાહ પર હઠ કરી તો તે કબીરા ગુનાહ થાય છે.

૧૩૨૬ મુસલિમમાં અબુ જર્ર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કાળું કુતરૂં શૈતાન છે (એટલે ઈજા કરનાર છે.)

ફાયદો કાળા કુતરાને એટલાં માટે શૈતાન ફરમાવ્યું કે તે ઘણું બદ જાત થાય છે અને તે શિકારી થતું નથી. શીખવ્યાથી શીખતું નથી. અને ઘણું કરીને સુઇ રહે છે. એજ માટે તેને કતલ કરવું દુરૂસ્ત છે.

૧૩૨૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ભલી વાત કરવી સદકો છે (એટલે ખૈરાતમાં દાખલ છે.)

ફાયદો એટલે જો કોઈ સવાલ કરે અને કંઇ ન હોય તો તેને દોઆ કરે કે ખોદા તને બીજે કેથેથી અપાવે એ પણ ખૈરાતમાં દાખલ છે. અથવા સારી વાતથી મતલબ આ કે મુસલમાનના દિલને કોઇ વાતથી ખુશ કરે. પણ તે એવી શરતથી કે શરીઅત વિરૂદ્ધ ન હોય.

૧૩૨૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં સઈદ બીન ઝૈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કુંભી [ભોંય ફોડો] મનની જાતીથી છે અને તેનું પાણી આંખને માટે શિફા છે. *

ફાયદો એટલે જેવી રીતે હજરત મુસા (અલે) ના વખતમાં વગર મેહનત અને વગર તકલીફે મન અને સલવા બની ઈસ્રાઇલને મલતાં હતાં તેમજ કુંભી પણ વગર રોપે હોળ ચલાવે જમીનથી ઉગે છે. ફરી તનો ફાયદો ફરમાવ્યો કે તેનું પાણી આંખની ઝાંખને કાપે છે. બુઅલી સીનાએ પણ કાનુનમાં એજ ફાયદો લખ્યો છે.

૧૩૨૯ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે ફાંસ તો ખાઇને મરે છે (અથવા ગળું ગુંટીને મરે છે) તે જહંનમમાં ફાંસતો ખાયા કરશે (અથવા ગળું ગુંટા કરશે) અને જે ભોંકીને મરે છે. તે પોતાના જીવને અગ્નિમાં ભોંકા કરશે.

---

* અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે તેવણે ત્રણ ભોંયફોડા (કમાત) ને નીચોવીને શીશીમાં ભર્યું અને તેમની લોંડીને આંજન કર્યું તો તે સાજી થઇ. નવવી (રહ) કહે છે કે અમારા વખતમાં અમે એક આંધળાને જોયો કે તે ફકત એનું પાણી આંજન કરતો હતો તો તે સાજો થયો. અને આંખમાં રોશની પાછી આવી. ગુ. મો.

ફાયદો એટલે જે જેવી રીતે આપઘાત કરીને મરશે તે તેવી રીતે દોજખમાં સજા પામ્યા કરશે. જેવી રીતે બીજાને નાહક મારવું હરામ છે તેવીજ રીતે આપઘાત કરવો પણ હરામ છે.

૧૩૩૦ મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અઝાનદેનારા કેયામતને દિવસે લોકો કરતાં લાંબી ગરદન વાળા થશે.

ફાયદો ઊંચી ગરદન થશે એટલે અલ્લાહની રહમતના ઘણા આશા વાળા થશે. કારણ કે એક વસ્તુની વાટ જોનાર તથા આશા કરનાર પોતાની મતલબને માટે ગરદન વધારી તાકતો રહે છે. અથવા આ મતલબ છે કે કેઆમતમાં લોકોને પરસેવો હોઠ સુધી પોહોંચશે પણ અઝાનદેનારાઓને ગરદન ઊંચી થવાને લીધે કંઈ દુઃખ થશે નહીં. અથવા આ મતલબ છે કે ઊંચી ગરદન થશે એટલે સર્વ લોકોમાં ઇજજતવાળા અને દેખામણા થશે.

૧૩૩૧ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઇમાન વાળો ઇમાનવાળાનો ભાઇ છે.

ફાયદો એટલે જયારે મુસલમાન બીજા મુસલમાનનો ભાઇ ઠર્યો તો તેની મોહબ્બત તથા ખૈરખ્વાહી વાજેબ થઈ જેવી રીતે એક ભાઇને બીજા ભાઇ સાથે હોય છે.

૧૩૩૨ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે નિર્બળ ઇમાનદાર કરતાં મજબુત ઇમાનદાર અલ્લાહની નજદીક ઘણો બેહતર તથા પ્યારો છે. અને દરેક ઇમાનદારમાં બેહતરી છે. જે વસ્તુ તને લાભ આપે તેમાં લોભ કર. અને અલ્લાહથી મદદ માંગ અને નો થાક. અને જો તને કંઇ વસ્તુ [દુઃખ મુસીબત] પોહોંચે તો એમ નો કહે જો હું ફલાણું કામ કરતે તો આવું આવું થતે પણ એમ કહે કે ખોદાએ એમ ઠેરવ્યું હતું તથા તેણે ચાહયું તે થયું. કારણ કે જોનો શબ્દ શેતાની કામનો દરવાજો ખોલે છે.

ફાયદો મજબુત ઇમાનદાર એટલાં માટે ખોદાને વધારે પ્યારો છે કે તે પોતાના કામેલ યકીનને લીધે દીનના કામપર ઘણો ચુસ્ત રહે છે. જેહાદ કરે છે નેક કામ બતાવવામાં અને બુરા કામથી રોકવામાં કોઇથી ડરતો નથી, અને બંદગી કરવામાં ચુસ્ત રહે છે કંઇ રંજ કે તકલીફથી દીનના કામમાં સુસ્ત થતો નથી. એથી ઊલટો સુસ્ત ઇમાનદાર છે કે તેનાથી દીનનાં કામ સારી રીતે થઇ શકતાં નથી. ફરી ફરમાવ્યું કે જો કે મજબુત મુસલમાન સુસ્ત કરતાં ઘણો બેહતર છે પણ બેહતરી બંનેમાં છે. કારણ કે ઇમાન બંનેમાં છે. અગર જો એકનું ઇમાન મજબુત અને બીજાનું પોચું છે. ફરી હજરતે આલી હિમ્મત વિષે ચોંકાવ્યા (ચેતવ્યા) અને સુસ્તી દૂર થવાનો ઇલાજ ફરમાવ્યો. એટલે ઇમાદારને મુનાસેબ છે કે પોતાના લાભનાં કામોમાં સરગરમ થાય અને તેને પુરાં કરવાની ખોદાથી મદદ ચાહે. દીની કામમાં સુસ્ત થઇને નહીં થાકે, નહીં તો ખાલી હાથ રહી જશે. કારણ કે દીન તથા દુન્યાથી અભાગ્ય રહેવાનું મુળ કારણ સુસ્તી અને કાહિલી છે. અને જો કે માણસ તકલીફ અને મોસીબતથી પરાજે રહી નહીં શકતો તો તેનો પણ ઇલાજ ફરમાવ્યો. એટલે તકલીફમાં આવી રીતે નહીં કહે કે જો હું ફલાણું કામ કરત તો આવું થાત એટલે તકલીફ નહીં થાત અથવા ફલાણો માણસ જેહાદમાં ન જતે તો જીવતો રહેતે પણ એને તકદીરપર હવાલો કરે. કે જેથી પસતાવો કરતાં બચે. કારણ કે તકદીરના મામલામાં જો [શબ્દ] બોલવો શૈતાની કામ છે, કે માણસ તકદીરને ભૂલી જાહેરી સબબોપર ભરોસો કરે છે. અને નાહક પસતાઇને ગમ પર ગમ ઊઠાવે છે.

૧૩૩૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એક ઇમાનદાર બીજા ઇમાનદાર માટે ઇમારત સરખો છે. કે તેનું એક બીજાને પુષ્ટિ આપે છે. *

ફાયદો એટલે જેવી રીતે ઇમારતમાં એક ઇંટથી બીજી ઇંટને મજબુતી થાય છે તેવી રીતે ઇમાનદારને લાજેમ છે કે બીજા ઇમાનદારનો મદદ

* મુસલમાનોએ આ હદીસ પર અમલ છાડયો તેની શામતથી તેઓનું રાજપાટ ગયું અને ખરાબીમાં સપડાયા છે. ગુ. મો.

ગાર રહે. સારાંશ આ છે કે ઈમાનની ચઢતી અને ખૂબી ઇ-તેકાક ઉપર અટકેલી છે.

૧૩૩૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર તથા અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઈમાનદાર એક આંતરડીમાં ખાય છે. અને કાફિર સાત આતરડી માં ખાય છે.

ફાયદો એક કાફિરની મેમાની થઇ જયારે તેણે સાત બકરીઓનું દૂધ પીધું ત્યારે તેનું પેટ ભરાયું. બીજે દિવસે તે મુસલમાન થયો તો એક બકરીના દૂધથી તે આસુદા થયો ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ઓછું ખાવું અને સંતોષ પકડવો ઈમાનની ખાહેશ છે કે ઇબાદતમાં સુસ્તી નહીં આવે. અને ઘણું ખાવું અને લોભ કરવો કાફિરને યોગ્ય છે કે જાનવરની તરેહ તેનો લોભ કદી ઓછો થતો નથી.

૧૩૩૫ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઈમાન વાળો ગેરત કરે છે અને અલ્લાહ વધારે ગેરતવાળો છે.

ફાયદો બાકીની રિવાયત આવી રીતે છે કે એજ માટે ખોદાએ જાહેર બાતેનની બેહયાઇ ની મનાઇ કરી. એટલે બુરાં કામોપર ગુસ્સો આવવો ઈમાનની ઇચ્છા છે. બે ગેરત થવું ઈમાન ને છાજતું નથી.

૧૩૩૬ બોખારિ તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કુરઆનમાં મહારત રાખનાર પવિત્ર લખનાર ફિરશતાઓની સાથે છે. અને જે કુરઆન પઢે છે અને તેમાં તેની જુબાન અટકે છે અને તેના પર ઘણુંજ કઠણ છે તો તેને બેવડો સવાબ છે (એટલે એક સવાબ પઢવાનો અને બીજો સવાબ તકલીફ ઉઠાવવાનો.)

ફાયદો એટલે જે કુરઆનના અર્થોથી સારી રીતે વાકેફ છે અને તેને વગર અડચણે પઢે છે તેનો મરતબો ઘણોજ સારો છે. કેમકે તે લોહે-મહફુજથી કુરઆનને નકલ કરનાર ફિરશતાઓની સાથે સવાબમાં છે. અને જેની જુબાન નહીં ચાલતી મેહનત કરવા છતાં તેનાથી હરફ ઠીક નીકળતા નથી તો ખોદાની કેવી રહમત છે કે તેને માટે બે સવાબ ઠરવ્યા છે. સારાંશ આ કે કુરઆનથી કોઇ રીતે ગફલત કરવી નજ જોઇએ. જો સારી રીતે વાકેફ છે તો સુબહાન-લ્લાહ કે ફિરશતાઓ ની ગણતરીમાં થયો. અને જો સારી રીતે જુબાન નહીં ચાલી તો પણ બેવડો સવાબ તૈયાર છે.

૧૩૩૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અસમા બિનતે અબુબકર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે નહીં મળેલી ચીજથી પોતાને આસુદા જાહેર કરનાર જાણે મકરના બે કપડાં પેહેરનાર છે. *

ફાયદો એક બાયડીએ કહ્યું કે એ હજરત (સલ) મારી એક સોક છે. શું આ વાતમાં મારા પર કંઈ ગુનોહ તો નથી કે મારા પતીએ એક ચીજ નહીં આપી હોય અને હું જાહેર કરૂં કે મારા પતીએ આ ચીજ આપી છે કે જેથી સોક બળે અને ગુસ્સે થાય ? ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે આ ચોખ્ખી રીતે મક્કારી છે. અને ખોટું રૂપ ધારણ કરવું છે. જાહેરમાં કંઇ અને છુપું કંઇ એ કદી દુરૂસ્ત નથી.

૧૩૩૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અલી (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મદીના હરમ છે ઇર નામના પહાડથી તે સોર પર્વત સુધી. તો જે કોઈ તેમાં બિદઅત કાઢે અથવા બિદઅત કાઢનારને આસરો આપે તો તેના પર અલ્લાહની ફિરશતાઓની તથા તમામ લોકોની લાનત છે. કેયામતને દિવસે તેનાથી અલ્લાહ નફલ કે ફરજ કબૂલ કરશે નહીં. મુસલમાનોનું અમન આપવું એક સરખું છે અદના મુસલમાન પણ અમન આપવામાં (જોઇએ) કોશીશ કરે. તો જે કોઈ મુસલમાનના અમનને તોડશે તેના પર અલ્લાહની ફિરશતાઓની અને તમામ લોકો નો લાનત છે. કેયામતને દિવસે તેનાથી અલ્લાહ નફલ કે ફરજ કબૂલ કરશે નહીં. અને જે કોઇ એક કોમથી પોતાના વડાઓને વગર હુકમે દોસ્તી બાંધશે અને એક રિવાયતમાં છે કે જે કોઇ

* કેટલાક લોકો બનાવટ માટે બાંઇની સાથે અંદરથી એક કપડું જોડતા અને બહાર દેખાતું રાખતા કે જાણે બે કપડાં પેહેર્યાં છે. એને મકરના બે કપડાં કહે છે. ગુ. મો.

પોતાના બાપને છોડી બીજાનો કહેવડાવશે અથવા પોતાના માલિકોને છોડી બીજાનો કહેવડાવશે તો તેનાપર અલ્લાહની ફિરશતાઓની અને સઘળા લોકોની લાનત છે. કેયામતને દિવસે તેનાથી અલ્લાહ નફલ કે ફરજ કબૂલ કરશે નહીં.

ફાયદો. એટલે જેવી રીતે મક્કાના હરમમાં ગુનોહ અને બેઅદબી દુરૂસ્ત નથી તેમજ મદીનાના હરમમાં પણ છે. અને જો ઇસ્લામના લશકરમાંથી અદના મુસલમાન કોઈ કાફિરને પનાહ આપે તો સર્વ મુસલમાનપર તેની સમ્ભાળ વાજેબ છે. જે તેના અમનને તોડે તેનાપર લાનત છે. અને જયારે એક કોમથી દોસ્તી કરી અને આપસમાં એક બીજાની મદદ કરવાનો કરાર કર્યો તો તેઓના વગર હુકમે બીજી કોમથી દોસ્તી કરવી અને મદદગારીનો કોલકરાર કરવો દુરૂસ્ત નથી કે કદાપી તેઓને દુઃખ થશે અને દુશમની ઉત્પન્ન થશે.

૧૩૩૯ મુસલિમમાં સઅદ બીન અબી વક્કાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મદીના તેઓને માટે બેહતર છે જો તેઓ જાણતા હોય તો. અને બુરૂ જાણીને જે કોઇ એને છોડશે તો તેમાં તે શખ્સથી સારા માણસને અલ્લાહ તેની બદલીમાં લાવશે. અને જે કોઈ મદીનામાં ગુજરાની તંગી તથા ત્યાંની તકલીફમાં થોભેલો રહેશે તો હું તેને માટે શફાઅત કરનાર થઇશ અથવા કેયામતને દિવસે સાક્ષી થઇશ.

ફાયદો. પૂરી હદીસ આવી રીતે છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે યમન દેશ ફતેહ થશે કેટલાક લોક મદીનાથી નીકળીને ત્યાં જઈ રહેશે. ફરી આ હદીસ ફરમાવી અને ઇશારો કર્યો કે મદીનાવાળાઓને મદીના છોડવું બેહેતર નથી. અને જો ત્યાંથી કોઇ નીકળી જશે તો મદીનાનું કંઇ નુકસાન નથી તેનાથી સારા લોકોને અલ્લાહ ત્યાં લાવશે. ફરી ફરમાવ્યું કે જે મદીનાની તકલીફ તથા દુઃખને ઝીલશે તેનો શફાઅત કરનાર તથા સાક્ષી હું થઇશ. આ હદીસથી મદીનાની મોટી ફઝીલત સિદ્ધ થઈ અને ત્યાં રહેનારાઓને સારી બશારત છે.

૧૩૪૦ બોખારીમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મદીનામાં આવવા માટે દજજાલ આવશે તો તે જોશે કે ફિરશતા તેની ચોકી આપે છે. તો દજજાલ તેની નજદીક આવશે નહીં અને ઇનશાલ્લાહ તાઉન (પ્લેગ) પણ ત્યાં આવશે નહીં.

૧૩૪૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે આદમી જેની મોહબ્બત રાખે છે તેની સાથે છે.

ફાયદો. એક શખ્સે પૂછ્યું કે ઓ હજરત (સલ) કેયામત કયારે થશે? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યુ કે કેયામત માટે તેં શું તૈયારી કરી છે? તેણે કહ્યું કે ઓ રસૂલુલ્લાહ કેયામત માટે ઘણી નમાઝ તથા રોજાનો સામાન તો મારી પાસે નથી. † પણ હું અલ્લાહની તથા તેના રસૂલની મોહબ્બત રાખું છું. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે અલ્લાહની તથા રસૂલની મોહબ્બત ઉમદા સામાન છે. આ હદીસ મોહબ્બતવાળાઓને બશારત છે-

૧૩૪૨ મુસલિમમાં અનસ તથા અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એક બીજાને બે ગાળો ભાંડનારાઓએ જે કહ્યું તે શરૂ કહેનારને માથે છે મજલુમ વધારે નહીં કહે ત્યાં સુધી.

ફાયદો. એટલે જો બે શખ્સ આપસમાં એક બીજાને ગાળો ભાંડે તો બંને તરફથી ગાળોનો પાપ તેનાપર છે કે જેણે પ્રથમ ગાળો ભાંડવા શરૂ કરી. કારણ કે તેણે પ્રથમ એ ચાલ કાઢી. પણ જો મજલુમે જવાબ આપવામાં વધારો કર્યો એક ગાળને બદલે બે ગાળ આપી તો બંને ગુનાહમાં ભાગ થયા. આ હદીસથી જણાયું કે ગાળનો ઉત્તર આપવો દુરૂસ્ત છે, પણ તે એવી શરતથી કે હદથી વધે નહીં. પણ ગમખાવો ઉત્તર આપવા કરતાં શ્રેષ્ઠ છે.

૧૩૪૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે

† એટલે જરૂરી નમાઝ રોજા તો હું કરૂં છું પણ ઘણા નથી. કારણ કે વગર નમાઝ રોજા ગુજારે તો અલ્લાહની તથા રસૂલની મોહબ્બત થઇ શકતીજ નથી. ગુ. મો.

(સલ) ફરમાવ્યું કે મુસલમાન બીજા મુસલમાનનો ભાઇ છે તે તેનાપર જુલમ કરે નહીં અને તેને હલાકીમાં નાંખે નહીં.

ફાયદો એટલે જયારે એક મુસલમાન બીજા મુસલમાનનો ભાઇ ઠર્યો તો તેનાપર જુલમ કરવો અથવા તેને બલામાં રહેવા દેવો, તેની કુમક કે મદદ નહીં કરવી કોઇ પણ રીતે યોગ્ય નથી.

૧૩૪૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં બરાઅ બીન આજેબ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મુસલમાન જયારે કબરમાં પૂછાય છે તો તે આ સાક્ષી આપે છે કે અલ્લાહ સિવાય કોઇ પૂજ્ય નથી. અને મોહમ્મદ અલ્લાહના રસૂલ છે. તો ખોદાનું કહેવું કુરઆનમાં "જે લોક ઇમાન લાવ્યા તેઓને અલ્લાહ સિદ્ધ વાતપર ઠરાવે છે" તે આજ છે.

ફાયદો એટલે કુરઆનમાં જે ફરમાવ્યું છે કે "જે લોક ઇમાન લાવ્યા તેઓને અલ્લાહ સિદ્ધ વાતપર ઠરાવે છે" તો સિદ્ધ વાતથી મતલબ તોહીદ તથા રિસાલતની સાક્ષી આપવી છે. આથી જણાયું કે કબરનો સવાલ જવાબ કુરઆન તથા હદીસ બંનેથી સિદ્ધ છે.

૧૩૪૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે પૂરો મુસલમાન તે છે કે જેની જીભ અને હાથથી મુસલમાન બચ્યા હોય.

ફાયદો એટલે જુબાનથી ન ગીબત કરે ન ગાળ આપે. અને ન હાથથી કોઇને નાહકક મારે ન કૂટાવે.

૧૩૪૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખરી હિજરત કરનાર તે શખ્સ છે કે અલ્લાહની મનાઇ કરેલી ચીજને તજે.

ફાયદો હિજરત તેને કહે છે કે મુસલમાન કુફરનો દેશ તજી ઇસ્લામી દેશમાં જઇ રહે. તો ફરમાવ્યું કે ચઢતી હિજરત તે છે કે જે ગુનાહને તજે. વતન છોડવું જાહેરી હિજરત છે. અને ગુનાહ છોડવા બાતેનની હિજરત છે.

૧૩૪૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મૈયતને તેનાપર વિલાપ [નોહા] કરવાને લીધે તેની કબરમાં અઝાબ થાય છે."* એક રિવાયતમાં શબ્દ બેમાનીહ છે અને બીજીમાં માનીહા છે. (મતલબ બંનેની એક છે.)

ફાયદો વિલાપથી મૈયતપર અઝાબ ત્યારે થાય છે કે તે પોતા ઉપર વિલાપ કરવાની વસીયત કરે અથવા તેના ખાનદાનમાં વિલાપ કરવાનો રવૈયો હોય અને તે શક્તિ હોવા છતાં મનાઇ નહીં કરી જાય.

૧૩૪૮ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અરબ લોકો નેકી બદીમાં કોરેશોને તાબે છે.

ફાયદો એટલે કોરેશની કોમ અરબમાં સરદાર છે. જો કોરેશ નેક થયા તો બીજા લોકો પણ નેક થશે. અને જો કોરેશ બગડશે તો સર્વ બગડશે. કારણ કે દસ્તુર છે કે ઉમદા ખાનદાનના માર્ગની લોક સનદ પકડે છે.

૧૩૪૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે અરબ લોકો આ બાબતમાં (સરદારીમાં) કોરેશને તાબે છે. તેઓના મુસલમાન કોરેશના મુસલમાનોના તાબે છે. અને તેઓના કાફેર કોરેશના કાફેરોના તાબે છે. લોકો ખાણ સરખા છે. તે લોકોના જે કુફરની હાલતમાં સારા હતા તેઓ ઇસ્લામમાં પણ સારા છે જો દીનમાં હુશયાર થાય તો. આ બાબત (એટલે ઇસ્લામ અથવા ખિલાફત) વિષે તમને બેહેતર આદમી તેજ મળશે કે જે એને ઘણું નાપસંદ કરે. તે એટલાં સુધી કે તેમાં દાખલ થાય.

ફાયદો એટલે કોરેશમાં હમેશા સરદારી રહી છે. કુફરમાં પણ અને ઇસ્લામમાં પણ. ફરી કોરેશના શ્રેષ્ઠ થવાનો કાયદો દૃષ્ટાંત દઇને ફરમાવ્યો કે જેવી રીતે ખાણો જૂદી જૂદી તરેહની થાય છે જેમ કોઇ સોનાની ખાણ થાય છે તો કોઇ લોખંડની તેવીજ રીતે આદમી પણ જૂદી જૂદી તરેહના છે. કોઇ ખાનદાન ઉમદા હોય છે બહાદુરી સખાવત રિયાસત ગેરત અને હિમ્મત તેઓ

* આ હદીસનું બયાન હદીસ નાં. ૧૮૩ તથા ૩૧૧માં થયું છે. ગુ. મો.

માં પેદાએશી હોય છે † જેવી રીતે કોરેશનું ખાનદાન, અને કેટલાક ખાનદાનના એવા હોતા નથી જેમ બીજા અરબો. ફરી ફરમાવ્યું કે જે કુફરમાં સારૂં ખાનદાન હતું તે ઇસ્લામમાં પણ સારૂં ઘરાનું છે. પણ તે એવી શરતથી કે ઇલમ અને અમલ હાસેલ કરે. કારણ કે જાતી શરાફત અને દીનદારી મળી પ્રકાશ ઉપર પ્રકાશ થયું. આથી જણાયું કે જાતી શરાફત વગર દીનદારીએ ખોદાની નજદીક કંઇ ગણતરીની નથી. અને આ જે ફરમાવ્યું કે બેહતર તે છે કે ઘણી નાપસંદી રાખતો હોય એની બે મતલબ છે. એક આ કે જે કુફરની હાલતમાં ઇસ્લામની ઘણી નફરત રાખતો હોય તેજ ઇસ્લામ પછી શ્રેષ્ઠ છે જેમ કે ઓમર ફારૂક ખાલિદ અને ઇકરમા (રદી). કારણ કે જે કુફરમાં ઘણો ચુસ્ત હોય છે તે ઇસ્લામમાં પણ ઘણો મજબુત થાય છે. મજબુત લોકો જ્યાં આવે છે ત્યાં સારી રીતે આવે છે. અને બીજી મતલબ આ છે કે જે ખિલાફત તથા ઇમામ તથી પેહેલાં સરદાર થવાની નફરત રાખે છે તેજ અફજલ છે. કારણ કે તેને સરદારીની લાલચ નથી. એમ છતાં જયારે તેને સરદાર બનાવ્યો તો તે સારી રીતે જાન તોડ મેહનત કરે છે.

૧૩૫૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે આદમીઓનું દૃષ્ટાંત જાણે સો ઊંટ છે કે તેમાં સ્વારીને લાએક એક પણ તને મળશે નહીં.

ફાયદો એટલે જેવી રીતે સો ઊંટમાં પણ એક ઉમદા તેજ ચાલનાર નીકળતું નથી, તેવીજ રીતે સો આદમીઓમાં પણ એક બી કામેલ આદમી સંગતને લાએક મળતું નથી. સારાંશ આ કે નબળા લોકો ઘણા છે અને સારા ઓછા મળે છે.

૧૩૫૧ મુસલિમમાં અબુ મુસા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તારા આસમાન માટે પનાહ છે. તો જયારે તારા જતા રહેશે તો જેનો તમને વાયદો થયો તે આસમાનમાં આવશે [એટલે તે તુટી ફુટી જશે]. અને હું મારા સહાબા માટે અમન છું. તો હું જયારે જઇશ તો સહાબામાં જે તેઓને વાયદો થયો તે આવશે (એટલે ફુટ ફાટ પડશે) અને મારા સહાબા મારી ઉમ્મત માટે અમન છે. તો જયારે મારા સહાબા જશે તો મારી ઉમ્મતને જે વાયદો થયો છે તે આવશે. [એટલે ફસાદ અને બીદઅત લોકોમાં પ્રગટ થશે)

ફાયદો હજરત [સલ] ની જીન્દગીમાં ફુટ ફાટ (ઇખતેલાફ)નું નામ નહોતું જે શુબહ થતો તે હજરત (સલ)ને પૂછી લેતા. હજરત (સલ) પછી સહાબામાં ઇખતેલાફ થયો. પ્રથમ તો ખિલાફતમાં તે પછી કેટલાક મસલા ઓમાં. અને જ્યાં સુધી સહાબાનો વખત રહ્યો તો તેમની બરકતથી દીનમાં ફસાદ કે બિદઅત ચાલુ થવાં અસમ્ભવિત હતાં. સહાબા પછી ફસાદ શરૂ થયો, અને કેટલીક મુદત પછી જગતમાં ફેલાયો. આ હદીસ મોઅજેઝો છે. ભવિષ્યની જેવી ખબર હજરતે કરી તેમજ થયું.

૧૩૫૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પાછલી રાતથી વિત્ર એક રકઅત છે.

ફાયદો ઇમામ શાફેઇ (રહ)ની નજદીક વિત્ર એકજ રકઅત છે. અને આજ હદીસ તેમની દલીલ છે. પણ ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક વિત્રની ત્રણ રકઅત છે, જેમ કે તિરમિજીમાં અલી મુરતજા (રદી)થી હદીસ છે કે હજરત (સલ) વિત્રની ત્રણ રકઅત પઢતા હતા. તિરમિજી કહે છે કે એવીજ તરેહની રિવાયત ઇમરાન બીન હોસેન, આએશા, અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ, તથા અબુ એયુબથી છે. અને જામે ઉલ ઓસુલમાં બોખારી તથા મુસલિમની હજરત આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) તહજ્જોદ પછી ત્રણ રકઅત વિત્ર પઢતા હતા. અને અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી)થી રિવાયત છે કે જેવી રાતે મગરેબની ત્રણ રકઅત છે તે પ્રમાણે વિત્રની ત્રણ રકઅત છે. આ રાતની વિત્ર છે અને મગરેબ દિનની વિત્ર છે. વિત્રનો મુસ્તહબ વખત પાછલી રાત છે. જેને પોતાના

† એટલે આ સારા ગુણ તેઓમાં મુળથીજ હોય છે તેઓના ઉત્પન્ન થવાને સાથે જાણે આ સારા સ્વભાવ પણ ઉત્પન્ન થયા છે. ગુ. મો.

જાગવાનો ભરોસો હોય તેને માટે.

૧૩૫૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે વલા (વારસા લેવાનું હક) આજાદ કરનાર માટે છે.

ફાયદો. જેણે લોંડી અથવા ગુલામ આજાદ કર્યું ૫રી જો ગુલામ કે લોંડી કંઇ મુકીને મરે તો તેનો વારેસ આજાદ કરનાર છે.

૧૩૫૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે છોકરૂં બીછાણાવાળાનું છે. અને ઝીના કરનારને પત્થર છે.

ફાયદો. એટલે બાળકનો માલિક તેજ છે કે જેને નીચે બાળકની મા છે. ફરી તે નિકાહથી હોય અથવા મિલકીયતથી હોય. પણ વ્યભિચાર કરનાર દાવો કરે કે બાળક મારા નુતફાથી છે તો તેના ભાયગમાં પત્થર છે. એટલે તે માલિક નથી. અને જો ઝીના કરનાર પરણેલો હોય તો તેને સંગસાર કરવો જોઇએ.

૧૩૫૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જૂઠી કસમ સોદાનું ચલણ કરે છે પણ તે કમાઇમાં નુકસાની કરનાર છે.

ફાયદો એટલે વેપારમાં જૂઠી કસમ ખાધા થી સોદાગર જાણે છે કે મારો વકરો સારો થશે. અને જુઓ તો જૂઠી કસમથી તેના વેપારમાં નુકસાની થાય છે. કેમકે ખોદા તેની બરકતને દૂર કરે છે અને લોક પણ તેને જૂઠો જાણીને તેની સાથે લેણદેણ ઓછું કરે છે. આથી જણાયું કે સોદાગરી અને વેપારની બરકત સત્યતામાં છે.

૧૩૫૬ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પ્રતિવાદીપર કસમ છે.

ફાયદો વાદીને જો સાક્ષી નહી મળે તો એ સૂરતમાં પ્રતિવાદીપર કસમ આવે છે.

૧૩૫૭ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કસમ લેનારની નૈયત પ્રમાણે કસમની ગણતરી છે.

ફાયદો એટલે કાજીએ જે મતલબની કસમ લીધી તેજ માતબર છે. ફરી જો કસમ ખાનાર કહે કે મેં કાજીની નૈયત પ્રમાણે કસમ ખાધી નથી મેં મારા દિલમાં કંઇ બીજો ઇરાદો કર્યો હતો તો તેની આ વાતમાં કશી ગણતરી નથી. પણ જો કસમ લેનાર જાલેમ હોય તો તે વેળા કસમ ખાનારની નૈયતનો જરૂર ઇતબાર છે.

ફસલ બીજી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે **એયોમા** શબ્દ છે.

૧૩૫૮ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે સ્ત્રીને બખૂર લાગ્યું હોય તે અમારી સાથે પાછલી ઇશામાં હાજર નહીં થાય.

ફાયદો. હજરતે (સલ) એટલાં માટે મનાઇ કરી કે અંધારી વખતમાં ખુશબો સુંગી જુવાન મરદોને બુરો ખિયાલ આવે નહીં. આથી જણાયું કે ખુશબો લગાડીને રાતમાં સ્ત્રીનું નીકળવું દુરસ્ત નથી.

૧૩૫૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ મુસલમાન મરદ મુસલમાન મરદને આજાદ કરશે તો તેના દરેક અવયવને બદલે એના અવયવ (આજા)ને અલ્લાહ દોજખથી છોડવશે.

૧૩૬૦ મુસલિમમાં જરીર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે ગુલામ નહાસ્યો તેનાથી ઇસ્લામની પનાહ ઉતરી ગઈ. અને એક રિવાયતમાં છે કે પોતાના માલિકોથી નાઠો હોય તો તેણે કુફર કર્યું તે એટલાં સુધી કે તેઓ પાસે પાછો ફરે.

ફાયદો જો ગુલામ ભાગવાને હલાલ જાણી

ને ભાગે તો તે ખરેખરો કાફર થયો. પણ જો તે હલાલ જાણતો નથી તો તે કાફર થયો નહીં પણ તેણે કુફરાને નેઅમત કર્યું (એટલે અઉપકારી થયો.)

૧૩૬૧ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે વસતીમાં તમે આવ્યા અને તેમાં રહ્યા તો તમારો હિસ્સો તેમાં છે. અને જે વસતીએ અલ્લાહની તથા તેના રસૂલની નાફરમાની કરી (એટલે લડાઇ કરી) તો તેનો પાંચમો ભાગ અલ્લાહ તથા તેના રસૂલ માટે છે. ફરી જે છે (એટલે ચાર હિસ્સા) એ તમારે માટે છે.

ફાયદો આ હદીસમાં **ફૈય** તથા **ગનીમત**નું બયાન છે. એટલે જે મુલક વગર લડાઇએ કાફરો પાસે ખાલી કરવાવ્યો અથવા સુલેહથી કાબુમાં આવ્યો તો તે સઘળો માલ બૈતુલમાલનો [સરકારી] છે. એને ફૈય કહે છે એમાં ગાઝીયોનો હિસ્સો ઠરવાયો નથી. પણ જો ગાઝી ત્યાં જઇને રહે તો તેઓને બખશીસની રૂએ કંઇ હિસ્સે મળે. કારણ કે બૈતુલ માલ જ્યાં ખરચાય છે તેમાં ગાઝી પણ દાખલ છે. અને જે મુલક લડાઇથી ફતેહ થયો હોય તેમાં પંચમાઅંશ બૈતુલ માલનું અને બાકીના ચાર પંચમાઅંશ ગાઝીઓના છે. એને ગનીમત કહે છે.

૧૩૬૨ બોખારીમાં ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ ભી મુસલમાન માટે ચાર માણસો બેહતરીની સાક્ષી આપે તો અલ્લાહ તેને જંનતમાં દાખલ કરશે. ઓમર ફારૂક (રદી) કહે છે કે ફરી અમે કહ્યું કે બે સાક્ષી આપે તો ? હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે બેની સાક્ષી (પણ જંનતમાં લઇ જાય છે). ઓમર ફારૂક કહે છે કે ફરી અમે એકની સાક્ષીનું નહીં પૂછયું.

ફાયદો આથી જણાયું કે ખાલિસ મુસલમાનોની સાક્ષી નજાતનું કારણ છે.

ફસલ ત્રીજી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે **ઐયોકુમ** શબ્દ છે.

૧૩૬૩ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાંથી કોને પોતાના માલ કરતાં વારેસનો માલ વધુ પ્રિય છે ? સહાબાએ કહ્યું કે ઓ રસૂલુલ્લાહ ! અમારામાંના દરેકને વારેસના માલ કરતાં પોતાનો માલ વહાલો છે. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું તો તેનો માલ તો તે છે જે આગળ મોકલ્યો (એટલે જે ખોદાના માર્ગમાં ખરચ કર્યો) અને જે પાછળ છોડયો તે માલ વારેસનો છે.

ફાયદો આપણો માલ તે જે પોતાને કામ આવે, અને કામ તેજ આવશે જે ખોદાના માર્ગમાં ખરચ થયો. અને જેઓ ખરચ નહીં કરતા અને પોતાનો માલ સમજી રોકી રાખે છે તેઓ નાદાન છે. કેમકે તે તેને કામ આવશે નહીં અને વારેસો તેને ઉડાવશે.

૧૩૬૪ મુસલિમમાં ઉકબા બીન આમેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તમારામાંનો કોણ ચાહે છે કે દરરોજ સવારના બુતહાન અથવા અકીક તરફ જાય. ફરી બે ઊંટડી મોટી ખૂંધવાળી લાવે. વગર ગુનોહ કરે અને વગર સગાઇ તોડે [એટલે વગર ચોરી કે લુટફાટે અને વગર સગાઓનું હકક મારે] ? તો અમે કહ્યું કે ઓ રસૂલુલ્લાહ અમારો દરેક એને ચાહે છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમારામાંનો કોઇ મસજીદે નહીં જાય ? ફરી તે શીખવે અથવા બે આયત અલ્લાહની કિતાબ (કુરઆન)ની પઢે એ તેને માટે બેહતર છે બે ઊંટડીથી અને ત્રણ [આયત] બેહતર છે ત્રણ [ઊંટડી] થી અને ચાર બેહેતર છે ચારથી. એવીજ તરેહ ઉંટડીઓની ગણુતરી પ્રમાણે બેહતર છે (એટલે પાંચ આયત બેહતર છે પાંચથી અને છ અફજલ છે છથી.)

ફાયદો બુતહાન અને અકીક મદીનાથી બે કોસપર બે જગ્યા છે. ત્યાં બજાર લાગે છે. અરબોની નજદીક ઉમદા માલ ઉંટ છે. માટે તેને વિશેષ કરીને વર્ણવ્યું. સારાંશ આ કે કુરઆનના પઢવા અને પઢાવવાનો સવાબ દુન્યાની તમામ ઉમદા ચીજોથી શ્રેષ્ઠ છે. કારણ કે આખેરતનો સવાબ બાકી છે અને દુન્યા ફાની છે.

૧૩૬૫ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાંથી કોને પસંદ પડે છે કે આ તેને એક દિરહમમાં મળે. (એટલે ઘેટાનું મરેલું બુચિયું બચ્ચું)? ફરી હજરતે તેને લઇને તેનો કાન પકડયો. સહાબાએ કહ્યું કે અમો ચાહતા નથી કે એ અમને કોઇ ચીજને બદલે મળે. અમો એને શું કરીએ ? હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તમો એને પસંદ કરો છો. સહાબાએ કહ્યું ખોદાની કસમ જો તે જીવતું હતે તો તેમાં એબ હતી કેમકે તે બુચિયું છે. તો તે મરેલું છે તો તેનો શો હાલ ? (એટલે અમે પસંદ કરીએ નહીં.) ફરી હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે ખોદાની કસમ દુન્યા અલ્લાહની નજદીક તમારે માટે એથી પણ હલકી અને જલીલ છે.

ફાયદો એટલે જો તમો મુરદારથી પરહેજ કરો છો તો દુન્યાથી ઘણા દૂર થાઓ. કારણ કે દુન્યા ખોદાની નજદીક મુરદારથી પણ વધુ જલીલ અને નાપાક છે.

૧૩૬૬ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારામાંથી કોને યાદ છે જયારે ચંદ્ર નીકળ્યો અને તે જાણે લગનના કાંઠા સરખો હતો" જયારે હજરત (સલ)ની પાસે સહાબાએ લૈલતુલ કદરની વાત કહાડી ત્યારે હજરતે (સલ) આ ફરમાવી.

ફાયદો એટલે શબેકદર આખર મહિનામાં હતી જયારે ચંદ્ર બારીક થયો હતો. ઘણું કરીને સત્તાઇસમી રાત મતલબ છે જેમકે બીજી હદીસોમાં સાફ બયાન છે.

ફસલ ચોથી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે એયો શબ્દ છે.

૧૩૬૭ બોખારીમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તમારામાં અબ્દુલ્લાહ કેવો પુરૂષ છે? (એટલે અબ્દુલ્લાહ બીન સલામ)" આ હજરતે યહુદીઓને ફરમાવ્યું તેમના ઇસ્લામ સ્વીકાર્યા પછી. તો તેઓએ કહ્યું કે તે અમારામાં સારો માણસ છે સારા માણસનો દીકરો છે. અને અમારો સરદાર છે અને અમારા સરદારનો દીકરો છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું વારૂં જો તે ઇસ્લામ કબૂલ કરે તો ? તેઓએ કહ્યું કે આથી તો તે અલ્લાહ પાસે પનાહ માંગે છે. ફરી અબ્દુલ્લાહ બીન સલામ નીકળ્યા ને કહ્યું, હું સાક્ષી આપું છું કે અલ્લાહ સિવાય કોઇ પૂજ્ય નથી. અને સાક્ષી આપું છું કે મોહમ્મદ અલ્લાહના રસુલ છે. તો તેઓએ કહ્યું તે અમારામાં પણો બુરો છે. અને બુરાનો દીકરો છે. અને તેમની હલકાઇ કરવા લાગ્યા. અબ્દુલ્લા બીન સલામે [રદી] કહ્યું એ રસુલુલ્લાહ ! હું આજ વાતથી ડરતો હતો.

ફાયદો અબ્દુલ્લાહ બીન સલામ (રદી) મદીનાના યહુદીઓમાં મોટા વિદ્વાન હતા. જયારે તેવણ મુસલમાન થયા તો હજરત (સલ)ને કહ્યું એ રસુલુલ્લાહ ! યહુદીની જાત ઘણી તોહમત મુકનારી છે. મારૂં ઇસ્લામ સ્વીકારવું પ્રગટ થયા પેહેલાં મારો હાલ તેઓથી દરયાફત કરો તો સાચું બતાવશે. પણ જો તેઓ જાણશે કે હું મુસલમાન થયો છું તો મારા વિષે ઘડતવાતો બનાવશે. તે પછી અબ્દુલ્લાહ બીન સલામ મકાનમાં સંતાઇને બેઠા. અને હજરતે (સલ) યહુદીઓને બુલાવીને અબ્દુલ્લાહનો હાલ પુછયો. પ્રથમ તેઓએ તેમના વખાણ કર્યા જયારે જણાયું કે તેમણ મુસલમાન થયા તો તેજ વખત ફરી ગયા. ખોટે માર્ગે ચાલનારની એવીજ ટેવ છે, તેઓ પોતાની

સાથે મલતાની તારીફ કરે છે. અને જ્યારે તે ઓને છોડી સત્ય માર્ગ અંગીકાર કરે છે તો તરત તેપર લાનતાન કરવા લાગે છે.

૧૩૬૮ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ કયી વાદી (નાલું) છે ? સહાબાએ કહ્યું વાદી અઝરક છે. હજરતે ફરમાવ્યું કે જાણે હું મુસા (અલે)ને જોઇ રહ્યો છું કે તેવણ ટેકરાથી ઉતરી રહ્યા છે અને લબ્બૈક કહેતાં તેમની પુકાર અલ્લાહ તરફ છે. ફરી હજરત (સલ) સનીયા હરશા (નામની ટેકરી) પર ચઢયા ને કહ્યું કે આ કયી સનીયા (ટેકરી) છે ? સહાબાએ કહ્યુ સનીયા હરશા છે. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જાણે હું યુનોસ બીન મન્તા (અલે)ને ઘણા વાળ વાલી લાલ ઊંટડી ઉપર જોવું છું તેમના પર ઉનનો ઝબ્બો છે. તેમની ઊંટડીની નકીલ (અછોડા) વાંકની * છે. અને તેવણ લબ્બૈક કહે છે.

ફાયદો આ હજરતે (સલ) હજજતુલ વેદાઅને વર્ષે મક્કા તથા મદીનાની વચ્ચે માર્ગમાં ફરમાવ્યું. હજરતે (સલ) આ હાલ ખ્વાબમાં જોયો. અથવા તેમની રૂહને ખરી રીતે જોઈ.

ફસલ પાંચમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે **ઇસ્તિફહામનો હમઝા** છે.

૧૩૬૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં માલિક બીન બોહૈના (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું સુબ્હની તું ચાર રકઅત પઢે છે ? શું સુબ્હની તું ચાર રકઅત પઢે છે ?

ફાયદો સહી મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન માલિક (રદી) થી રિવાયત છે કે ફજરની નમાઝની તકબીર થઇ તો હજરતે (સલ) એક મરદને જોયો કે તે નમાઝ પઢે છે અને બાંગી એકામત કહે છે ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ફજરની તકબીર થાય તો સુંનતને સફમાં પઢવી નહીં જોઇએ. આ હદીસના રાવી અબ્દુલ્લાહ બીન માલિક છે. અને માલિક તરફ આ હદીસને લગાડવી ભૂલ છે.

૧૩૭૦ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમો જાણો છો ગીબત શી વસ્તુ છે ? સહાબાએ કહ્યું અલ્લાહ તથા તેના રસૂલ સારી રીતે જાણે છે. હજરતે ફરમાવ્યું કે તારા ભાઇ વિષે જે તેને ખરાબ લાગે તે (તેની પીઠ પાછળ) કહેવું. લોકોએ કહ્યું વારૂં કહો તો જે હું મારા ભાઇ માટે કહું તે તેમાં હોય તો ? હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જે તું કહે છે તે જો તેમાં હોય તોજ તેં ગીબત કરી. અને જે તું કહે છે તે તેમાં નહીં હોય તો તેના પર તોહમત મુકયું [ખોટો દોષ મુકયો.]

ફાયદો એટલે સાચીજ વાતનું નામ ગીબત છે. અને જો જૂઠી વાત છે તો તેનું નામ બોહતાન છે. સારાંશ આ છે કે જે ચીજને સાંભળી આદમી બુરૂં માને તેજ ગીબત છે. ફરી તે તેના નસબની નુકસાની હોય અથવા બદનની, તેની વાતની એબ હોય અથવા તેના કામની, અથવા તેના દીનની, તેની ગીબત જુબાનથી કરે અથવા ઇશારાથી કરે આ સર્વ હરામ છે. પણ જાલેમની ગીબત હાકેમ આગળ કરવી તથા ખુલ્લી રીતે ગુનાહ કરનાર ફાસેકની તથા એબના સબબથી કોઇ લકબથી મશહુર થયો હોય જેમકે આંધળો બ્હેરો ચીપડો તો દુરૂસ્ત છે.

૧૩૭૧ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો જાણો છો, આ શું છે? અમે કહ્યું કે અલ્લાહ તથા તેના રસૂલ સારી રીતે જાણે છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ એક પત્થર છે જે સિત્તેર વર્ષથી દોજખમાં ફેંકાયો હતો તે અત્યાર સુધી દોજખમાં પડતો હતો હવે નીચે તેહમાં પોહોંચ્યો છે" જ્યારે એક ધડાકો સાંભળ્યો ત્યારે હજરતે

* વાંકની એટલે ખજુરીની છાલની. ગુ. મો.

(સલ) આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે અમો સહાબા હજરત (સલ)ની સેવામાં હાજર હતા. એવામાં એક એવો અવાજ સાંભળ્યો જાણે કોઇ ચીજ ઉપરથી નીચે પડે છે. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. આથી જણાયું કે દોજખના માથાથી તે તલયા સુધી સિત્તેર વર્ષનો માર્ગ છે.

૧૩૭૨ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમો જાણો છો કે દરિદ્રી (મુફલેસ) કોણ છે? સહાબાએ કહ્યું કે દરિદ્રી તે છે કે જેની પાસે પૈસો અને અસબાબ ન હોય. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખચીત દરિદ્રી મારી ઉમ્મતનો તે છે કે જે કેયામતને દિવસે નમાઝ રોઝો અને જકાત લઇને આવશે પણ એવી હાલતમાં આવશે કે આને તેણે ગાળ આપી છે અને આને તેણે તોહમત મુકયું છે અને આનો માલ ખાધો છે. અને આનું ખૂન કર્યું છે. અને આને માર્યો છે. તો આને તેની નેકીયો અપાશે અને આને તેની નેકીયો અપાશે. ફરી કસુર અદા કર્યા પેહેલાં જો તેની નેકી પૂરી થશે તો તેઓના ગુનાહ લેવાશે અને એના ઉપર નખાશે ફરી તે દોજખમાં ફેંકાશે.

ફાયદો આથી જણાયું કે મુસલમાનની ઇબાદત અને નેકીયો બંદાઓના હક્કને બદલે જતી રહેશે. અને જો નેકીયો ઓછી હશે અને લોકોનું હક્ક વધુ હશે તો તેઓના પાપ જુલમકારની ગરદનપર નખાશે. તો જયારે નેકીયો છીણુ વાઇ અને લોકોના ગુનાહ ગરદન ઉપર પડયા તો ખરૂં જોતાં આજ શખ્સ આખેરતનો દરિદ્રી ઠર્યો, અગર જો દુન્યામાં ઘણો માલદાર હોય. આ હદીસમાં આ ઇશારો છે કે મુસલમાન બંદાઓના હક્કથી અને જુલમ કરવાથી ડરતો રહે. પોતાની ઘણી બંદગી અને નેકીયો ઉપર ભૂલાવામાં નહીં રહે.

૧૩૭૩ બોખારીમાં ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમો જાણો છો કે પૂછનાર કોણ છે? મેં કહ્યું કે અલ્લાહ તથા તેના રસુલ સારી રીતે જાણે છે. હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તે જીબ્રઇલ (અલે) છે. તમારી પાસે એટલાં માટે આવ્યા કે તમને દીન શીખવે.

ફાયદો આ હદીસનો પૂરો કિસ્સો આજ અધ્યાયની હદીસે જીબ્રઇલમાં વિસ્તારથી આવી ગયો છે.*

૧૩૭૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઉદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમો ખુશી છો કે તમો ચતુરંશ જંનતવાળા થાઓ? અમે કહ્યું કે હા, હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમો રાજી છો કે તરતીયાંશ જંનતવાળા તમો થાઓ? અમે કહ્યું કે હા, હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કસમ છે તે જાતની કે જેના કબજામાં મોહમ્મદનો જાન છે ‡ હું આશા રાખું છું કે તમો અડધા જંનતવાળા થશો.. આ એટલાં માટે કે મુસલમાન જીવની સિવાય કોઇ જંનતમાં જશે નહીં. અને તમો શિર્ક કરનારામાં એવા છો જેવું કાળા બળદના ચામડામાં એક ઉજળું વાળ. † અથવા લાલ બળદના ચામડામાં એક કાળું વાળ.

---

* વાંચો હદીસ નાં. ૧૨૫૯. ગુ. મો.

‡ હજરત (સલ) ઘણી વાર ખોદાની કસમ આવી રીતે ખાતા હતા કે "જેના કબજામાં મોહમ્મદની જાન છે" એમાં ખુલ્લી રીતે પોતાનું બંદા પણું જતાવતા તથા જેવી રીતે આપ ઉત્પન્ન થવામાં ખોદાના મોહતાજ હતા તેમ જીન્દગીમાં પણ ખોદાના મોહતાજ હતા. કેમકે આપ ખોદાનો કબજો પોતાના જાન પર બતાવે છે ગુ. મો.

† લોકોમાં મશહુર છે તેમ બેબલમાં લખાયલું છે તે પ્રમાણે દુન્યાની પૈદાએશને આજ સુધી સાત હજાર વર્ષ થવા આવ્યાં છે. પરંતુ આ હદીસ ઉપર વિચાર કરતાં તે જૂઠ લાગે છે. કારણ કે કાળા બળદના વાળોના મુકાબલામાં એક ઊજલું વાળ તે લાખોમાં એક થયું. અને દરેક પેગમ્બરની ઉમ્મત મુસલમાન વિશેષ કરી હજરત મોહમ્મદ (સલ) ની ઉમ્મત મુસલમાનના કરોડોની ગણતરીને સાત હજાર વર્ષના મુશરેકો સાથે સરખાવીએ તો કદી લાખોમાંનો એક મુસલમાન થતા નથી તો સાત હજાર વર્ષની દુન્યા થવી ખોટુ થયું. એવીજ રીતે સાઈંસની શોધ પ્રમાણે પહાડોના પડ અને જમીનના થરથી પણ સાત હજાર વર્ષની દુન્યા થવી ખોટી પડે છે. ગુ. મો.

ફાયદો. એટલે અડધી જંનતમાં ઉમ્મતે મોહમ્મદી થશે અને બાકી અડધીમાં બીજા પેગમ્બરોની ઉમ્મતો થશે. પ્રથમ હજરતે ચોથાઇ ફરમાવી ફરી ત્રીજી પાંતી ફરમાવી ફરી અડધી કારણ કે લોકો અલ્લાહનું શુક્ર કરે અને દમપર દમ ખુશીમાં વધારો થાય.

૧૩૭૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમો જાણો છો કે આ સ્ત્રી પોતાના બચ્ચાને અગ્નિમાં ફેંકનાર છે? અમે કહ્યું કે ખોદાની કસમ નહીં ફેંકશે. ફરી હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે આ સ્ત્રી પોતાના બચ્ચાપર જે મેહેર કરે છે તેથી વધુ અલ્લાહ પોતાના બંદાઓ ઉપર કરે છે." એક કેદી સ્ત્રીએ કેદીઓમાં પોતાના બચ્ચાને જોયું તો તેને લીધું ફરી પોતાના પેટ સાથે વળગાવી તેને ધવડાવ્યું ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી.

ફાયદો. આ હદીસમાં અલ્લાહની રહમતના ખોહલાપણાનું બયાન છે. આ હદીસથી અરહમુર રાહેમીન [સર્વ રહમ કરનારાઓથી વધુ રહમ કરનાર]ની મતલબ ખુલે છે.

૧૩૭૬ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમો ઇચ્છો છો કે તમારાથી પેહેલાં અહલે કિતાબે જેમ કહ્યું કે અમે સાંભળ્યું અને નહીં માન્યું તેમ તમો કહો ? પણ તમો કહો કે અમે સાભળ્યું અને માની લીધું ઓ અમારા પરવરદિગાર અમે તારી બખશીશ માંગીએ છીએ અને તારા તરફ ફરવું છે (ઠેકાણું છે)" જયારે આ આયત ઉતરી "અલ્લાહનેજ માટે છે જે કંઇ આસમાનોમાં છે અને જમીનમાં છે અને જે તમારા જીવમાં છે તેને જો તમો જાહેર કરો અથવા છુપાવો અલ્લાહ તમારેથી તેનો હિસાબ લેનાર છે." તો સહાબાએ કહ્યું કે નમાઝ રોજો જેહાદ અને સદકાના કામોની જે અમને આજ્ઞા થઇ છે જેની અમો શકિત રાખીએ છીએ પણ તમારાપર આ આયત ઉતરી છે એની અમે શકિત રાખતા નથી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી.

ફાયદો એટલે ખિયાલો તથા વસવસાથી દિલને રોકવું અમારા અખત્યારમાં નથી. જો તેનો પણ હિસાબ લેવાયો તો અમારૂં કયી ઠેકાણું નથી. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમે અહલે કિતાબની જેમ નાફરમાની નો કરો, બંદાને લાએક નથી કે પોતાના માલિકના હુકમમાં તકરાર કરે. પણ તમો આ હુકમને પણ માન્ય કરો. ફરી ખોદાની બખશીશ માંગો કે તે તમારાપર આસાની કરે. ફરી સહાબાએ હજરત (સલ)ના ફરમાન પ્રમાણે અમલ કર્યો અને હુકમ માન્યો તો આ આયત ઉતરી. "ખોદા દરેક જીવને તેની શકિત માફક તકલીફ આપે છે (આજ્ઞા કરે છે)" એટલે હવે ખિયાલાત અને વસવાસ ઉપર પકડ નથી. તફસીર મદારેકમાં છે કે સર્વ ઓલમાનો આજ મજહબ છે કે દિલમાં ખતરો આવે તે પર પકડ નથી. પણ દિલમાં એક વાત ઠેરવવા (અજમ) ઉપર પકડ છે. અજમ તે ઇરાદાને કહે છે કે જે દિલમાં જમી ગયો હોય અને ઠસી ગયો હોય.

૧૩૭૭ બોખારીમાં ઉમ્મે સલમા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સસ) ફરમાવ્યું કે શું તું ચાહે છે કે જે ઘરથી અલ્લાહે શૈતાનને કાઢયો તેમાં તેને દાખલ કરે?" એક સ્ત્રી ઉમ્મે સલમા પાસે આવી અબુ સલમા ઉપર રડવાને ઉસકેરતી હતી તેણીને હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી.

ફાયદો. હજરત ઉમ્મે સલમા (રદી)ના પ્રથમ ખાવિન્દનું નામ અબુ સલમા હતું જયારે તેવણ મરણ પામ્યા ત્યારે કોઇ સ્ત્રી તેમને રડાવવા માટે આવી ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ઈમાનની બરકતથી શૈતાન આ ઘરથી દૂર થયો છે હવે રડી પીટીને ફરી શૈતાનને આ ઘરમાં દાખલ નો કર. આ હદીસથી સાફ જણાયું કે રડવા પીટવાની મહફેલ કરવી શૈતાની કામ છે. મુસીબતમાં સબર કરવો જોઇએ હાય હાય કરવી નજ જોઇએ.

૧૩૭૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તું ઇચ્છે છે કે રિફાઆ પાસે પાછી જાય? જયાં સુધી તું તેનું મધ (મજા) નહીં ચાખે અને તે તારૂં મધ નહીં ચાખે ત્યાં સુધી દુરસ્ત નથી" રિફાઆ કારજીએ એક સ્ત્રીને ત્રણ તલાક

આપી તેણીને હજરતે (સલ) આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો રિફાઆ (રદી)ની સ્ત્રી હજરત (સલ) પાસે આવી અને કહેવા લાગી કે એ હજરત (સલ)! મારા પતીએ મને ત્રણુ તલાક આપી ફરી મેં અબ્દુર રહમાન બીન જબીર (રદી)થી નિકાહ કર્યો તો મેં તેને એવો જોયો જેવું કપડાનું-ફુમટું * એટલે તે નામરદ છે. તો હજરત (સલ) હસયા અને આ હદીસ ફરમાવી. આથી જણાયું કે ત્રણ તલાક પછી પ્રથમ ખાવિન્દથી નિકાહ દુરૂસ્ત નથી જયાં સુધી કે બીજો ખાવિન્દ તેનાથી સોહબત નહીં કરે. સર્વ ઇમામોનો આજ મજહબ છે.

૧૩૭૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં બરાઅ બીન આજેબ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમો આના નરમ કુમાશથી આશ્ચર્ય થાઓ છો? ખચીત સઅદ બીન મોઆજ (રદી)નો રૂમાલ જંનતમાં એથી સારો છે અને ઘણો મુલાએમ છે.

ફાયદો એક નસરાની બાદશાહે હજરત (સલ) માટે રેશમી ઝભ્ભાની ભેટ મોકલી. સહાબાએ તેની ઉમદગી અને નરમાશ જોઇને તાજુબ કરી ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે દુન્યાનો અસબાબ આ લાએક નથી કે તેની ખાહેશ કરીએ, આખેરતની ખુબી ઢુંઢો. કારણ કે જયારે જંનતનો રૂમાલ દુન્યાના ઉમદા ઝભ્ભાથી સારો ઠર્યો તો ત્યાંનો ઝભ્ભો ખોદા જાણે કેવો ઉમદા હશે?

૧૩૮૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ બકરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વારૂ મને બતાવો કે જો અસલમ, ગેફાર, મોઝૈના, અને જોહૈનાની કોમો બની તમીમ, બની આમેર, અસદ, અને ગતફાનની કોમથી બેહેતર થાય તો શું તેઓને નુકસાની કે ધોકો નહીં લાગે? અકરાએ કહ્યું કે હા, હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કસમ છે તે જાતની કે જેના કબજામાં મારો જાન છે તેઓ એઓથી બેહતર નથી." જયારે અકરાએ કહ્યું કે તમારેથી અસલમ ગેફાર, મોઝૈના અને જોહૈના હાજીઓને લુટનાર ચોટટાઓએ બેઅત કરી છે ત્યારે હજરતે [સલ] તેને આ હદીસ ફરમાવી.

ફાયદો અસલમ, ગેફાર, મોઝૈના અને જોહૈનાની કોમ મકાના માર્ગમાં રહેતી હતી. અરબમાં કમજાત હતી અને કુફરની હાલતમાં હાજીઓને લૂટતી હતી. અને બની તમીમ, બની આમેર અસદ અને ગતફાનની કોમ ઉમદા લોક હતા. તો પ્રથમ અસલમ વગેરે મુસલમાન થયા તો અકરા બીન હાબેસ જે બની તમીમનો સરદાર હતો તે મુસલમાન થતી વેળા હજરત (સલ) ઉપર પોતાના મુસલમાન થવાનું પાડ જતાવવા લાગ્યો અને અસલમના લોકોની હલકાઈ કરવા લાગ્યો. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ખોદાની નજદીક તેજ બેહતર છે જે દીનપર ચાલે અગર જો જાતનો હલકો હોય. સરદારી અને જાતી શરાફત વગર દીનદારીએ કશી ગણતરીની નથી.

શેઅર

બંદએ ઇશક શોદી તરક નસબ કુન જામી
કે દરીં રાહ ફેલાં ઇબને ફેલાં ચીઝે નેસ્ત *

૧૩૮૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વારૂ બતાવતો જો અલ્લાહ ફળને રોકી રાખે (નહીં ઉગે અથવા નાશ થાય) તો કેવી રીતે પોતાના ભાઇ મુસલમાનનો માલ તું હલાલ કરશે.

ફાયદો આ હદીસનો કિસ્સો છઠ્ઠા અધ્યાયમાં આવી ગયો છે † કે હજરતે કાચા ફળ વેચવાની મનાઇ કરી. એટલે પાકવા પહેલાં જો ખરી પડે તો ખરીદાર પાસેથી કીમત લેવી કેવી રીતે હલાલ થશે.

૧૩૮૨ બોખારીમાં અબુ ઓમામા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વારૂ બતાવતો જયારે તું તારા ઘરથી નીકળ્યો તો શું તેં સારી રીતે વોજુ કર્યું નથી? તેણે કહ્યું કે હા, યા રસુલુલ્લાહ! (સારી રીતે વોજુ કર્યું છે) હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ફરી તું અમારી સાથે નમાઝમાં ભેગો થયો? તેણે કહ્યું

* ગુજરાતીમાં કહેવાય છે જાણે રૂનો ધાબો ગુ. મો.

* અર્થ—એ જામી! ઇશકનો તું ગુલામ બન્યો છે. નસબની મોટાઇને છોડ કારણ કે આ માર્ગમાં ફલાણો ફલાણાનો છોકરો એ કોઇ ચીજ નથી. ગુ. મો.

† વાંચો હદીસ ના. ૧૧૬૩ ગુ. મો.

કે હા, યા રસુલુલ્લાહ ! હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તો ખચીત અલ્લાહે તારી શીક્ષા માફ કરી છે અથવા તારો ગુનાહ માફ કર્યો છે.

ફાયદો. એક શખ્સે કહ્યું એ રસૂલુલ્લાહ મેં હદ મારવાને લાએક ગુનોહ કર્યો છે મને હદ મારો. હજરતે (સલ) પૂછ્યું નહીં કે તેં કયો ગુનોહ કર્યો છે. ફરી હજરત [સલ] નમાઝમાં લાગ્યા. તે શખ્સ પણ નમાઝમાં ભેગો થયો. ફરાગત થયા પછી પાછું તે શખ્સે કહ્યું કે મને હદ મારો. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. કદાપી તે શખ્સનો ગુનોહ નાનો હશે જેમ ચુમો લેવો અથવા હાથ અડકાવવો જેમકે એક રિવાયતમાં સાફ વર્ણાયું છે. એજ માટે હજરતે જમાઅત સાથે નમાઝ પઢવાથી તેની બખશીશ ફરમાવી. કારણ કે નાનો ગુનોહ ઇબાદતોથી માફ થાય છે. અને હજરતે (સલ) એટલાં માટે તેને નહીં પુછ્યું કે બદ કામની ઢુંઢ સારી નથી. અને જો તે પોતાનો ગુનોહ ખોલીને બતાવતે અને તે લાએક હદને હતે તો હજરત (સલ) તેને જરૂર હદ મારતે.

૧૩૮૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વારૂ તમો બતાઓ તો ખરા તમારી આ રાતનો હાલ ? ખચીત જમીનની પીઠપર જે કોઇ છે તેમાંનો સો વર્ષના માથાપર એક પણ બચશે નહીં.

ફાયદો. અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) આખર ઉમરમાં અમને ઇશાની નમાઝ પઢાવી. ફરી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે સો વર્ષથી વધુ આ વખતમાં કોઇની ઉમર થશે નહીં. મતલબ હદીસની આ છે કે જ્યારે ઉમર એવી ઓછી ઠરી તો દુન્યાનો લોભ કરવો નિર્લાભ છે. અને બીજો ફાયદો આ બયાનનો આ છે કે હજરતે (સલ) જાણ્યું હતું કે મારા પછી કેટલાક જૂઠા લોક મારી સંગ હોવાનો (સહાબી થવાનો) દાવો કરશે જેમકે હિન્દુસ્થાનમાં કંઇ સો વર્ષ પછી બાવા રતને હજરત (સલ) ની સોહબત (સંગ) નો દાવો કર્યો હતો તો આ હદીસથી તેનો દાવો ખોટો ઠર્યો. કારણ કે હજરત (સલ) ના વખતના લોક સો વર્ષમાં પૂરા થયા.

૧૩૮૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વારૂ બતાવતો જો તારી મા પર દેણુ હોય અને તું તેને અદા કરે તો તે તેણીના તરફથી અદા થશે ? તેણીએ કહ્યું કે હા, હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તો તું તેણીના તરફથી રોજો રાખ.

ફાયદો. એક સ્ત્રીએ હજરત (સલ) ને કહ્યું એ રસૂલુલ્લાહ ! મારી મા મરી ગઇ અને તેના પર ફરજ રોજા રહ્યા છે જો હું રોજા રાખું તો તેના તરફથી અદા થશે ? ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. અને સમજાવી કે જેવી રીતે બંદાનું કરજ વારેસના અદા કરવાથી અદા થાય છે તેમજ ખોદાનું પણ કરજ અદા થાય છે. ઇસહાક (રદી) નો આજ મજહબ છે. અને બીજા ઇમામો કહે છે કે રોજા રાખવાથી મતલબ દરેક દિનને બદલે એક મિસકીનને ખાણું ખવરાવે. જેમકે બીજી હદીસમાં સાફ આવ્યું છે કે જે મરી જાય અને તેના પર રોજા હોય તો તેના તરફથી તેનો વારેસ મિસકીનોને ખવરાવે. અને બીજું કારણ આ છે કે જીન્દગીમાં તો કોઇના તરફથી રોજો રાખવો દુરૂસ્ત નથી. (અને કરજ અદા કરવું દુરૂસ્ત છે) તો તેવી રીતે મોત પછી પણ.

૧૩૮૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વારૂ તમો બતાઓ તો જો તમારા કોઇના દરવાજા પર નેહેર હોય ને તે તેમાં દરરોજ પાંચ વખત ગોસલ કરે તો શું તેનો મેલ કંઈ રહેવાનો ? સહાબાએ કહ્યું કે તેનો મેલ કંઇ રહેવાનો નહીં. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે નમાઝની આજ મિસાલ છે [એના સબબથી હક્ક તઆલા ગુનાહોને મટાડે છે]

ફાયદો. એટલે જેવી રીતે દર રોજ પાંચ વખત નહાવાથી બદન પર મેલ રહેતો નથી, તેવીજ રીતે પાંચ વખતની નમાઝથી ગુનાહ રહેતા નથી. પણ માત્ર પાણી નાંખવાથી મેલ છૂટતો નથી, બદનને મસલવું મેલ કાઢવો પણ શરત છે તેવીજ રીતે નમાઝમાં પણ હોજૂરે દિલ અને પોતાના પરવરદિગારની સામે આજેજી કરવી જરૂર

જોઇએ કે જેથી ગુનાહોનો મેલ દિલથી છૂટે-

૧૩૮૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તેં બે રકઅય (તહીયતુલ મસજીદની) પઢી ? તેણે કહ્યું કે નહીં. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તો ઉઠ બે રકઅત નમાઝ પઢ. અને એક રિવાયતમાં છે કે ઉઠ બે રકઅત નમાઝ પઢ અને તેમાં ટુંકું કર. (એટલે હલકી નમાઝ પઢ)" સોલિક ગતફાની જુમઆને દિવસે આવ્યો અને હજરત [સલ] મિન્બરપર બેઠા હતા ફરી તે નમાઝ પઢવા પહેલા બેઠયો ત્યારે તેને હજરતે (સલ) આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે ખુતબાના વખતે પણ તહીયતુલ મસજીદ પઢવી દુરૂસ્ત છે. ઇમામ શાફેઇ [રહ]નો આજ મજહબ છે. અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક ખુતબાના વખતે તહીયતુલ મસજીદ દુરૂસ્ત નથી. કારણ કે બીજી હદીસમાં આવ્યું છે કે જયારે ઇમામ ખુતબો પઢવા નીકળે તો નમાઝ તથા વાતચીત નહીં જોઇએ.

* ૧૩૮૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું જુલ યદેને સાચું કહ્યું ?

ફાયદો મસાબીહમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) અસરની નમાઝ પઢાવી અને બેજ રકઅત પછી સલામ ફેરવ્યું અને ઊભા થઈ ગયા. જમાઅતમાં સિદ્દીક તથા ફારૂક (રદી) પણ હતા પણ રોઅબથી બોલી શકયા નહીં. જમાઅતમાં એક શખ્સ ખિરબાક નામનો હતો. તેનું લકબ જુલયદેન હતું. કારણ કે તેના હાથ લાંબા હતા. તેણે કહ્યું ઓ રસૂલુલ્લાહ શું નમાઝ ઓછી થઈ અથવા આપ ભૂલ્યા છો ? ત્યારે હજરતે [સલ] સહાબા તરફ મોં કરીને આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જુલયદેન શું સાચું કહે છે ? સહાબાએ કહ્યું કે હા, ફરી હજરતે (સલ) આગળ વધીને બીજી બે રકઅત નમાઝ પઢીને સિજદો સહોનો કર્યો. આ હદીસથી જણાયું કે ભુલ ચૂક પેગમ્બરોને પણ થાય છે. અને જો ઇમામને શક પડે તો મુકતદીયોની વાતપર ભરોસો કરે. અને થોડી વાત નમાઝને તોડતી નથી. પણ ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક હર તરેહની વાત નમાઝને તોડે છે. ઇમામ તહાવી (રહ)એ કહ્યું કે તે વખત સુધી નમાઝમાં વાત કરવી હરામ નહોતી. ફરી નમાઝમાં વાત કરવી મનસૂખ થઇ. એનીએ [રહ] શરહ હિદાયામાં લખ્યું છે કે પ્રથમ ઇસ્લામમાં નમાઝમાં વાત કરવી દુરૂસ્ત હતી. જેમકે ઝેદ બીન અરકમ (રદી)ની હદીસથી સાબેત છે. ફરી જયારે વાત કરવી મનાઇ થઇ તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જયારે ઇમામને ચૂક થાય તો મુકતદી સુબ્હાનલ્લાહ કહીને ઇમામને ચેતવણી કરે. તો જો આ હદીસ વાત કરવાની મનાઈ પછીની હતે તો જુલયદેન તસબીહ કહીને હજરત (સલ)ને આગાહ કરતે વાત નહીં કરતે. અને જયારે વાત કરી તો સાફ જણાયું કે આ કિસ્સો તે વખતનો છે કે જયારે વાત કરવી દુરૂસ્ત હતી. તો સિદ્ધ થયું કે આ હદીસ મનસૂખ છે. વલ્લાહો આલમ.

૧૩૮૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં કઅબ બીન ઉજરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તને તારા માથાના કીડા (જૂ) ઇજા કરે છે ? મેં કહ્યું કે હા, હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તો બોડાવ અને ત્રણ દિવસના રોજા રાખ. અથવા છ મિસકીનોને ખાણું ખવરાવ. અથવા એક કુરબાની જુબ્હ કર. રાવી કહે છે કે હું જાણતો નથી કે (ત્રણમાંથી) પ્રથમ કયું કહ્યું" જંગે હોદેબીયાના વખતમાં કઅબ બીન ઉજરાને હજરતે કહ્યું.

ફાયદો આથી જણાયું કે જયારે એહરામ વાળાને માથાની જૂ તકલીફ આપે તો વાળ બોડાવે અને આ કફારો આપે. બાકી કિસ્સો આ હદીસનો આવી ગયો. *

૧૩૮૯ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમારામાંનો કોઈ ચાહે છે કે જયારે તે પોતાને ઘેર જાય તો ત્યાં તેને ઊંચા કદ વાળી ભરેલી ત્રણ ગાભણી ઊંટડી મળે ? અમે કહ્યું કે હા, હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તમારામાંનો કોઇ ત્રણ આયત નમાઝમાં પઢે એ બેહતર છે ત્રણ મોટા કદ વાળી ભરેલી ગાભણી ઊંટડીથી.

૧૩૯૦ બોખારીમાં અબુ સઈદ (રદી)થી રિવાયત્ત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું

* વાંચો હદીસ ના. ૯૦૪. ગુ. મો.

રાતમાં ત્રીજો ભાગ કુરઆન પઢવાથી તમારામાંનો કોઇ અશકત થાય છે?

ફાયદો સહાબાએ કહ્યું ઓ રસૂલુલ્લાહ તરતીયાંશ કુરઆન દરરાત્રે પઢવું કોનાથી થઈ શકે? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે **કુલહોવલ્લાહ** કુરઆનની તેહાઇ છે. એટલે એનો સવાબ તરતીયાંશ કુરઆનના બરાબર છે.

૧૩૯૧ મુસલિમમાં સઅદ બીન અબી વક્કાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે શું તમારામાંનો કોઇ દરરોજ એક હજાર નેકી કમાવાથી અશકત છે? ફરી હજરત (સલ) ની સાથે બેસનારાઓમાંના કોઇએ પૂછયું કે અમારામાંનો કેવી રીતે એક હજાર નેકી કમાય? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સો તસબીહ કહે તો તેને માટે હજાર નેકી લખાશે (જો તે નેક છે તો) અથવા તો હજાર ગુનાહ તેનાથી મટાડાશે. [જો તે ગુનેહગાર છે તો.]

ફાયદો સો વાર સુબહાન-લ્લાહ પઢવાથી હજાર નેકી એટલાં માટે થઇ કે ખોદાએ એક નેકીનો દશ ઘણો સવાબ ઠેરવ્યો છે. તો સોની દશ ઘણી હજાર થઇ છે.

ફસલ છઠ્ઠી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે શબ્દ **અલા** છે.

૧૩૯૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જાણો છો હું તમને દજ્જાલની એવી વાત બયાન કરૂં છું કે કોઇ નબીએ પોતાની કોમને બયાન કરી નથી. ખચીત તે કાણો છે અને તે જંનત તથા જહંનમની સૂરત (પ્રતિચ્છાયાં) લાવશે પણ જેને તે કહે છે કે આ જંનત છે તે દોજખ છે અને જેવી રીતે નુહે પોતાની કોમને ડરાવી તેવી રીતે હું તમને ડરાવું છું.

૧૩૯૩ મુસલિમમાં અબુ જર્ર [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જુવોની અલ્લાહની નજદીક જે ઘણું પ્યારૂં કલામ છે તેની હું તમને ખબર કરૂં છું. ખચીત ઘણું પ્યારૂં કલામ અલ્લાહની નજદીક **સુબ્હાન-લ્લાહે વ બે હમ્દિહી છે.**" આ અબુ જર્રને ફરમાવ્યું.

૧૩૯૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અલી [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સાંભળો છો જે ચીજ એથી સારી છે તેની હું તમને ખબર કરૂં છું. **સુબ્હાન-લ્લાહ** તેત્રીસ વાર પઢ અને **અલ હમ્દો લિલ્લાહ** તેત્રીસવાર પઢ. અને **અલ્લાહો** અકબર ચોત્રીસવાર પઢ." ફાતેમા (રદી)એ હજરત [સલ] પાસે ખિતમતગાર માંગ્યો ત્યારે તેણીને ફરમાવ્યું.

ફાયદો પૂરી રિવાયત આવી રીતે છે કે હજરત ફાતેમા (રદી) હજરત (સલ)ની પાસે દળવાની તકલીફ બયાન કરવા માટે તથા લોંડી માંગવા માટે ગયાં. તેણીને ખબર પડી હતી કે હજરત (સલ) પાસે લોંડી ગુલામ આવ્યાં છે. તે વેળા હજરત (સલ)થી મુલાકાત થઇ નહીં. હજરત આએશા [રદી]ને આ સંદેશો કહી આવ્યાં. જયારે હજરત (સલ) તશરીફ લાવ્યા ત્યારે હજરત આએશા (રદી)એ તે સંદેશો પુગાડ્યો તેજ વખત હજરત (સલ) તેણીને ઘેર પધાર્યા. તો અલી મુરતજા (રદી) તથા હજરત ફાતેમા બીછાણે લેટેલાં હતાં. હજરત (સલ)ને જોઇને ઉઠવાનો ઇરાદો કર્યો. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો બંને સૂઇ રહો * ફરી હજરત (સલ) શિરાણા તરફ બંનેની વચ્ચે બેઠા ને આ હદીસ ફરમાવી કે સૂતી વેળા પઢયા કરો. શકિત હોવા છતાં હજરતે (સલ) હજરત ફાતેમાને લોંડી આપી નહીં. અને આ જીકરે ઇલાહી શીખવ્યું. કારણ કે ફકીરી તથા દુન્યા તજવાની શીખામણ આપવાનો વિચાર હતો. આ જીકરની આ તાસીર છે કે જે શખ્સ કોઇ કામમાં થાકતો હોય અને સૂતી વેળા

* આથી જણાયું કે આપણીના સમાના દેખતા મીયાં બીબી સાથે સૂતેલાં રહે એ એબની વાત નથી. ગુ. મો.

આ નૈયતથી પઢે તો તેની થાક નહીં રહે.

૧૩૯૫ મુસલિમમાં સલમા બીન અકવા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું વારૂ હું તમને ખબર કરૂં છું કે કેયામતને દિવસે આ [બુખારવાળા]થી વધારે ગરમ આ બે સ્વારી કરનાર પીઠ ફેરવીને પાછા ફરનાર પુરૂષો છે" હજરતે (સલ) આ ઇશારો બે મોનાફેકો તરફ કર્યો.

ફાયદો મુસલિમમાં સલમા [રદી]થી રિવાયત છે કે અમો હજરત (સલ)ની સાથે એક બીમારની બીમાર પુરસીએ ગયા. તેને બોખાર હતો. મેં તેના બદન ઉપર હાથ મુકયો અને કહ્યું ખોદાની કસમ મેં આજ સુધી એવા બાળતા બોખાર કદી જોયો નથી ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે આખેરતની સખતીના મુકાબલામાં દુન્યાની સખતી કંઇ વિસાતની નથી.

૧૩૯૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં હારેસા બીન વહબ ખોજાઇ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે સાંભળો છો હું તમને જંનતી લોક બતાવું દરેક ગરીબ લોકો જેને હલકા ગણે છે જો તેઓ ખોદાને ભરોસે કસમ ખાય તો ખોદા તેને સાચી કરે. જાણો છો હું તમને દોજખી લોકોની ખબર કરૂં દરેક ઝઘડાલુ હરામ ખાનાર અહંકાર [તકબ્બોરી] કરનાર.

ફાયદો એટલે જંનત ગરીબ બેજોર મુસલમાનોનું ઠેકાણું છે. અને દોજખ બદ ખુલુક પેટ પાલનાર ગરૂરવાળાઓનુ રેહાણુ છે. જે જંનતને ચાહનાર હોય તે ગરીબી અખત્યાર કરે. જાલેમ નહીં બને. અને જે જંનતની પરવા નહી રાખે અને જહંનમથી નિડર હોય તે ચાહે તે કરે.

૧૩૯૭ મુસલિમમાં ઝૈદ બીન ખાલિદ જોહની (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આગાહ થાઓ હું તમને સારા સાક્ષી બતાવું છું જેઓ સાક્ષી પૂછવા પેહેલાં સાક્ષી આપે.

ફાયદો વગર ગવાહી માંગે ગવાહી આપવી તે વેળા અફજળ છે કે જયારે તેના સિવાય કોઈ ગવા નહીં હોય. અને તેની સાક્ષી નહીં પૂરવાથી કોઈનું હક નાશ પામતું હોય. કારણ કે વગર જરૂરતે મામલાઓમાં સાક્ષી અપાવવા પહેલાં સાક્ષી આપવી દીનદારીની વાત નથી. જેમકે તેની બુરાઇ બીજી હદીસોમાં છે. કે મારા પછી એવા લોક પેદા થશે કે વગર ગવાહી માંગે ગવાહી આપવા તૈયાર થશે. *

૧૩૯૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ વાકેદ લૈસી (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સાંભળો હું ત્રણે મરદોની ખબર કરૂં છું. તેમાંના એક તો અલ્લાહના તરફ વળણુ કરી તો ખોદાએ તેને જગ્યા આપી. બીજો તે શરમાયો તો ખોદા પણ તેનાથી શરમાયો (એટલે તેને પોતાના ગજબથી બચાવ્યો.) અને ત્રીજાએ તો મોં ફેરવ્યું તો અલ્લાહે પણ તેનાથી મોં ફેરવ્યું.

ફાયદો બોખારીમાં પૂરી રિવાયત અબુ વાકેદ (રદી)થી આવી રીતે છે કે હજરત [સલ] મસજીદમાં બેઠા હતા. અને હજરત (સલ) પાસે લોક હતા. ત્રણ માણસ સામે આવ્યા તેમાંનો એક પાછો ફર્યો. અને બે આગળ આવ્યા. ફરી તે બેમાંનો એક હલકામાં ખાલી જગ્યા મળી ત્યાં બેઠો અને બીજો સર્વથી પાછળ બેઠો. જયારે હજરત (સલ) વાત કહી રહ્યા ત્યારે આ હદીસ ફરમાવી. એટલે મજલિસમાં ખોદાનો હુકમ દરયાફત કરવા જે બેઠો તો તેની મેહનત ચીજ થઇ. અને બીજો અંદર આવવાથી શરમાયો તો ખોદાએ તેને અજાબથી બચાવ્યો. કારણ કે તે જો કે હજરત (સલ)થી દૂર પડયો પણ મજલિસમાં તો શરીક રહ્યો. અને ત્રીજાએ જયારે પોતાની લાએક જગ્યા નહીં જોઇતો તે ગરૂરને લીધે ચાલી ગયો. માટે તે અલ્લાહના ગજબમાં સપડાયો. આથી જણાયું કે ઇલમ તથા વઅજની મજલિસમાં પાસે આવવું ઘણું અફજલ છે. અને દૂર બેસવું જો કે દુરૂસ્ત છે પણ સવાબમાં ઓછું છે અને ત્યાં જઇને ચાલા આવવું ગુનાહ છે. †

૧૩૯૯ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એવી ચીજ કે જેને લીધે અલ્લાહ ગુનાહોને મટાડે અને

* વાંચો હદીસ નાં. ૧૧૮૪. ગુ. મો.

† પણ જો કંઇ ઉજરને લીધે જાય તો દુરૂસ્ત છે. એટલુંજ નહીં પણ કોઇ વઅજમાં આલેમોની નિન્દા થતી હોય અથવા શરીઅત વિરૂદ્ધ વાતો બયાન થતી હોય, બીદઅતો શીખાવાતી હોય અથવા લોકોને ત્યાં નડર બનાવાતા હોય તો ત્યાં બેસવું હરામ છે. ગુ. મો.

તેને લીધે પદવીઓ ઊંચી કરે તે શું હું તમને નહીં બતાઉં? સહાબાએ કહ્યું કેમ નહીં ઓ રસૂલુલ્લાહ (જરૂર બતાઓ)? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સખતીના વખતોમાં પૂરૂ વોજુ કરવું, મસજીદ તરફ ઘણી આવ–જા કરવી અને નમાઝ પછી બીજી નમાઝની વાટ જોવી. તો આજ ઉમદા રેબાત (સરહદ સમ્ભાળ) છે.

ફાયદો રેબાત તેને કહે છે કે દારૂલ ઇસ્લામ ની હદપર છાવણી હોય અને ઘોડા બંધાય કે જેથી કાફેરોનું લશકર અંદર પેસે નહીં. તો ફરમાવ્યું કે આ ત્રણ કામ બાતેનની છાવણી (કેમ્પ) છે, કે શૈતાનના લશકરને રોકે છે. સખતીના વખત માં પૂરૂ વોજુ કરવું એટલે ઘણા સરદીમાં અથવા બીમારીમાં સારી રીતે ત્રણવાર આજા ધોવા. અથવા મોંગી કીંમતે પાણી ખરીદીને વોજુ કરવું. મસજીદ તરફ ઘણી આવ–જા એટલે પાંચે વખત નમાઝ માટે આવ–જા કરવી. અને નમાઝની ઇન્તેજારી કરવી એટલે મસજીદમાં દાખલા તરીકે અસર પઢીને મગરેબ માટે બેસવું.

૧૪૦૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જેનાથી ફિરશતા શરમાય છે * તેથી શું હું નહીં શરમાઉં?" એટલે ઉસમાન બીન અફફાન (રદી)થી.

ફાયદો બીજા અધ્યાયમાં એનો કિસ્સો આવી ગયો † કે હજરત (સલ) પીન્ડલી ખુલ્લી રાખી સિદ્દીક તથા ફારૂક (રદી) ની સામે બેઠા હતા અને જયારે હજરત ઉસમાન (રદી) આવ્યા તો હજરતે (સલ) પીન્ડલીપર કપડું નાંખ્યું. હજરતને તેનું કારણ પૂછયું ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસથી હજરત ઉસમાન (રદી)ની મોટી ફજીલતે ઇમાની સિધ્ધ થઇ. કારણ કે જેટલી શરમ (લાજ) વધુ તેટલું ઇમાન વધુ.

૧૪૦૧ બોખારીમાં અબુ બકરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું હું તમને કબીરા (મોટા) ગુનાહની ખબર નહીં કરૂં? અમે કહ્યું કે કેમ નહીં. [ખબર કરો] ઓ રસૂલુલ્લાહ! હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે અલ્લાહનો શરીક ઠેરવવો અને મા–બાપની ના ફરમાની કરવી [અથવા તેમને દુઃખ આપવું] અને હજરત (સલ) તકયો લગાડેલા હતા તો બેઠા થયા ફરી કહ્યું તમો જાણીલો અને બનાવટી વાત અને બનાવટી સાક્ષી. તમો જાણીલો અને બનાવટી વાત અને બનાવટી સાક્ષી. તમો જાણીલો અને બનાવટી વાત અને બનાવટી સાક્ષી. હજરત (સલ) એને કહેતાજ રહ્યા તે એટલાં સુધી કે મેં કહ્યું કે હજરત (સલ) ચુપ રહેશે નહીં.

૧૪૦૨ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જુઓ તમને ખબર કરૂં છું બોહતાન મુકવું શું છે? તે ચુગલી ખાવી છે. ઘણી વાતો કરી લોકોમાં ફસાદ નાંખે.

૧૪૦૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અમર બીન આસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો જાણો કે ખચીત અબુ ફેલાણાની આલ તે મારા દોસ્ત (કે મદદગાર) નથી. મારા દોસ્ત (કે મદદગાર) તો અલ્લાહ તથા નેક મુસલમાનો છે" બોખારીની રિવાયતમાં આટલો વધારો છે "પણ તેઓની મારી સાથે સગાઇ છે હું તેને તર તથા તાજી રાખીશ" એટલે સગાઇનું હક્ક અદા કરીશ.

ફાયદો હજરતે (સલ) મુજમલ તોરપર

---

* હાફેજ સખાવી પોતાના ફતાવામાં કહે છે કે કયી જગ્યામાં હજરત ઉસમાન (રદી) થી ફિરશતાઓએ શરમ કરી તે વિષે મને પૂછ થઇ તો મેં જવાબ આપ્યો કે ભરોસા લાએક કોઈ હદીસ મારી જાણમાં નથી. પણ મારા શેખ બદર નરસાબાએ પોતાની કોઇ કિતાબમાં જમાલ કાજરૂનીની રિવાયત નો લાભ આપ્યો છે કે જયારે હજરતે (સલ) મદીનામાં મોહાજેરો તથા અનસારીયોમાં ભાઇચારા ની નિમણુંક કરી ત્યારે અનસ બીન માલિકની ગેર હાજરીમાં એ માટે હજરત ઉસમાન (રદી) આગળ વધ્યા જે વેળા તેમની છાતી ખુલ્લી હતી તો ફિરશતા શરમાઈને પાછળ હઠયા. ત્યારે નબી સાહેબે તેમને છાતી ઢાંકવાનો હુકમ ફરમાવ્યો, ફરી ફિરશતા પોતાની જગ્યા પર આવ્યા. હજરતે [સલ] પાછળ હઠવાનું તેઓને કારણ પૂછયું તો તેઓએ કહ્યું કે ઉસમાન (રદી)થી શરમાઈને. વાંચો મિરકાત જી. ૫ પૃષ્ટ. ૫૫૨. ગુ. મો.

† વાંચો હદીસ ના. ૩૪૯ ગુ. મો.

(સાબટી રીતે) કહ્યું કે ફલાણાની ઓલાદ મારી દોસ્ત કે મદદગાર નથી. તે કોણ શખ્સ હતો તે ઠેરવવું કે તેનું ફલાણું નામ છે એ અમારાપર કંઇ જરૂર નથી. અલ્લાહ સારી રીતે જાણે છે. જો કે કેટલાકોએ કહ્યું છે કે એથી મતલબ હુકમ બીન આસ છે પણ એ ખોદાને હવાલે કરવું બેહતર છે. અને નેક મુસલમાનોથી મતલબ સિદ્દીક તથા ફારૂક [રદી] છે. અથવા અલી મુરતજા (રદી) છે. વલ્લાહો આલમ.

૧૪૦૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ મસઊદ ઉકબા બીન અમર અનસારી (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો સાંભળો કે ઈમાન આ જગ્યા છે, અને કરડાપણું અને દિલોની સખતી ઊંટોના પૂછડાં આગળ બુમો પાડનારાઓમાં છે. જ્યાંથી શૈતાનના બે શિંગ નીકળે છે રબીઆ તથા મોદરમાં.

ફાયદો પ્રથમ હજરતે (સલ) યમન તરફ ઇશારો કરી તેઓની તારીફ કરી. કારણ કે ત્યાંના લોકો ઘણાં જલદી ઈમાન લાવ્યા. અને પૂર્વની તરફ ઇશારો કર્યો અને તેઓની નિન્દા કરી. એટલે રબીઆ તથા મોજરની કોમની જેઓ પાસે ઊંટ ઘણાં હતાં. કારણ કે તેઓ ઇસ્લામ વિરૂધ્ધ રહ્યા. શૈતાનના બે શિંગથી મતલબ સૂર્ય છે. કારણ કે જ્યારે સૂર્ય નીકળે છે તો શૈતાન પોતાના બે શિંગ તેમાં લગાડે છે કે જેથી કાફેરોનો સિજદો તેના તરફ આવે.

૧૪૦૫ મુસલિમમાં ઉકબા બીન આમેર [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો જાણો કે કુવ્વતની મતલબ તીર મારવું છે. તમો જાણો કે કુવ્વતની મતલબ તીર મારવું છે. તમો જાણો કે કુવ્વતની મતલબ તીર મારવું છે." જ્યારે હજરતે મિન્બર પર આ આયત પઢી. "કાફેરો માટે જેટલી તમારેથી બની શકે કુવ્વત તૈયાર કરો" ત્યારે આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો કુરઆનમાં કુવ્વતનો શબ્દ ગુપ્ત (મુજમલ) હતો. હજરતે (સલ) તેની ટીકા કરી. એટલે ખોદા જેનો તમને હુકમ કરે છે તે કુવ્વતની મતલબ તીર અન્દાઝી છે. તીર અન્દાઝીનો એટલા માટે હુકમ થયો કે દૂરનું હથિયાર છે. બાણ, બંદુક અને તોપ પણ તીરઅન્દાઝીમાં દાખલ છે. કારણ કે તીરની તરેહ તેની માર પણ દૂરથી છે.

૧૪૦૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં મિસવર બીન મખરમા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમે સાંભળ્યું ખચીત હિશામ બીન મોગીરાની ઓલાદે મારેથી હુકમ માંગ્યો કે તેઓ પોતાની દીકરી અલી બીન અબુ તાલેબના નિકાહમાં આપે, તો હું તેઓને હુકમ આપતો નથી. ફરી હું તેઓને હુકમ આપતો નથી. ફરી હું તેઓને હુકમ આપતો નથી. પણ જો અબુ તાલેબનો દીકરો એમ ચાહતો હોય કે મારી દીકરીને તલાક આપે અને તેઓની દીકરીથી નિકાહ કરે. મારી દીકરી તો મારો તુકડો છે જે ચીજ તેને દુઃખ આપે તે મને દુઃખ આપે છે અને જે ચીજ તેને તકલીફ આપે છે તે મને તકલીફ આપે છે.

ફાયદો અલી મુરતજા (રદી)એ અબુ જહલ બીન હેશામની છોકરીથી નિકાહનો ઇરાદો કર્યો ફાતેમા ઝહરા (રદી)એ હજરત (સલ) આગળ રાવ કરી કે ઓ રસૂલુલ્લાહ લોકોનો આ ગુમાન છે કે હજરત (સલ) પોતાની દીકરીઓ માટે ગુસ્સો કરતા નથી અને અલી મુરતજા અબુ જહલની દીકરીથી નિકાહ કરે છે. ત્યારે હજરત (સલ) ઉઠ્યા અને ખુતબો પઢ્યો અને આ હદીસ ફરમાવી. ફરી અલી મુરતજાએ તે નિકાહ નહીં કર્યા જો કોઇ કહે કે શરીઅતમાં તો ચાર નિકાહ મરદ માટે દુરૂસ્ત છે ફરી હજરતે શા માટે મના કર્યાં? તેનો જવાબ આ છે કે હજરત [સલ] સાહેબે શરીઅત હતા હજરત (સલ)ને અખત્યાર હતો કે તેને મના કરે. કારણ કે હજરત (સલ)ની મરજી વિરૂધ્ધ કરવું શરીઅતમાં દુરૂસ્ત નથી. બીજું કારણ આ છે કે જેવી રીતે બાંદી છતાં લોંડીથી નિકાહ દુરૂસ્ત નથી તેવીજ રીતે હબીબુલ્લાહની દીકરી છતાં અદુવુલ્લાહ [ખોદાના દુશમન] ની દીકરીથી નિકાહ દુરૂસ્ત નહી થયા. *

---

* ભાષાંતર કરતા કહે છે કે આ બન્ને જવાબ ઠીક નથી. હજરતે (સલ) અબુ જહલની દીકરીથી હજરત અલી [રદી]ના નિકાહ હરામ કર્યા નથી. હદીસ ના. ૩૫૩ તે આ હદીસનો અંગ છે તેમાં ખુલ્લું છે "હું હલાલને હરામ કરતો નથી. અને હરામને હલાલ કરતો નથી." આથી સાફ

૧૪૦૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં ફાતેમા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તું રાજી થતી નથી કે તું સઘળા જહાનની ઓરતોની સરદાર બને? અથવા આવી રીતે ફરમાવ્યું કે આ ઉમ્મતની ઓરતોની સરદાર બને?" આ હજરતે (સલ)ફાતેમા(રદી)ને ફરમાવ્યું.

ફાયદો મસાબીહમાં હજરત આએશા (રદી) થી રિવાયત છે કે અમો હજરત (સલ)ની બીબીઓ હજરત પાસે બેઠાં હતાં એવામાં હજરત ફાતેમા (રદી) આવ્યાં. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું એ મારી દીકરી મરહબા ફરી હજરતે [સલ] તેમને બેસાડાવ્યાં અને તેમનાથી કાનમાં વાત કરી ત્યારે ફાતેમા રોવા લાગ્યાં. જયારે હજરતે (સલ) તેમને ગમગીન જોયાં તો બીજીવાર કાનમાં વાત કરી ફરી તેવણ હસવા લાગ્યાં. મેં પૂછયું કે હજરતે (સલ) તમારેથી કાનમાં શી વાત કરી? ફાતેમા ઝહરા [રદી]એ કહ્યું કે હજરત (સલ)નો ભેદ તો હું જાહેર કરતી નથી. ફરી જયારે હજરત [સલ]નો ઇનતેકાલ થયો તો મેં ફાતેમા ઝહરા [રદી]ને કહ્યું મારૂં હક્ક જે તમારાપર છે તેની હું તમને કસમ આપું છું પેલી કાનમાં વાત કરેલી મને કહો? ફાતેમા ઝહરા [રદી]એ કહ્યું હા, હવે કંઈ દોષ નથી. પ્રથમ વખત જે હજરતે મારા કાનમાં વાત કરી હતી તો ફરમાવ્યું હતું કે દરેક વર્ષે જીબરઇલ [અલે] મારી સાથે કુરઆનનો એકવાર દોર કરતા હતા પણ આ વર્ષે બેવાર દોર કર્યો જેથી મને જણાય છે કે મારી મોત પાસે આવી છે, માટે હું રોવા લાગી હતી. ફરી બીજી વાર હજરતે (સલ) મારા કાનમાં કહ્યું કે મારી પછી મારી અહલે બૈતમાંથી પ્રથમ તુંજ મરશે. ખોદાથી ડરતી રહેજે અને સબર કરજે હું તારો બે હતર આગવો (પેશવા) છું. અને શું તું આથી રાજી નથી કે જંનતી ઓરતોની તું સરદાર બને? અથવા આવી રીતે કહ્યું કે મુસલમાન ઓરતોની સરદાર બને. આ હદીસથી ફાતેમા ઝહરાની મોટી ફજીલત સિદ્ધ થઇ.

જણાયું કે હજરતે (સલ) તે નિકાહ હરામ કર્યા નથી. તેમ હદીસ ના. ૩૫૬માં ઉર્દુના ભાષાંતરકારક પણ કહી ગયા છે કે એ નીકાહ હલાલ છે. તો સવાલજ લાગુ પડી શકતો નથી. આ મનાઈ માત્ર સમજુતીની રૂએ છે કે રખે હજરત ફાતેમા (રદી) ના દીનમાં ફિતનો પડે નહીં. એટલે હજરત ફાતેમા (રદી) સોકના ગમને લીધે રખે હજરત અલી [રદી]ની તાબેદારીમાં ઢીલ કરે નહીં કે જેથી દીનમાં નુકસાની આવે. ગુ. મો.

* ૧૪૦૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે શું તમો સાંભળતા નથી કે અલ્લાહ આંખના આંસુથી અને દિલના ગમથી અજાબ કરતો નથી. પણ આને લીધે [એટલે જુબાનને લીધે] અજાબ કરે છે અથવા રહમ કરે છે.

ફાયદો મસાબીહમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર [રદી]થી રિવાયત છે કે સઅદ બીન ઓબાદા બીમાર હતા. હજરત [સલ] તેમની બીમાર પુરસીએ ગયા અને હજરત (સલ)ની સાથે અબ્દુર રહમાન બીન ઓફ, સઅદ બીન અબુ વકાસ, અને અબ્દુલ્લાહ બીન મસઊદ હતા. હજરત [સલ] જયારે ત્યાં પહોંચ્યા તો જોયું કે સઅદ બીન ઓબાદા બેહોશીમાં પડેલા છે. હજરતે (સલ) પૂછયું કે શું એ મરી ગયા? લોકોએ કહ્યું કે બેહોશીમાં છે તો હજરત (સલ) રડયા અને લોક પણ હજરતનું રડવું જોઇને રડવા લાગ્યા. ફરી હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે દિલમાં ગમ કરવો તથા માત્ર આંસુથી રડવું દુરૂસ્ત છે. અને જુબાનથી વિલાપ કરવો હાય હાય કરવી ખોદાના ગજબનું કારણ છે. અને જો જુબાનથી ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના ઇલૈહે રાજેઉન કહે તો ખોદાની રહમતનું કારણ છે.

૧૪૦૯ બોખારીમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમને આશ્ચર્ય થતું નથી? અલ્લાહ કોરેશની ગાળોને તથા લાનતને મારેથી કેવી રીતે ફેરવે છે. તેઓ તો મોજમ્મમને ગાળ આપે છે અને લાનત કરે છે અને હું તો મોહમ્મદ છું.

ફાયદો મોહમ્મદનો અર્થ સ્તુત્ય [વખાણવા લાયક) છે. અને મોજમ્મમના અર્થ નિન્દા તથા બુરાઇવાળો છે. તો કોરેશ દુશમનીને લીધે હજરત (સલ)ને મોહમ્મદ કહેતા નહોતા, મોજમ્મમ કહેતા હતા અને બદગોઇ કરતા હતા. તો હજરતે (સલ) સહાબાને અલ્લાહનું એહસાન જતાવ્યું

કે જુઓ કેવી તદબીરથી ખોદાએ મને તેઓની નિન્દાથી બચાવ્યો કે તેઓ તો મોજમ્મમને બુરૂં કહે છે મને શું ? મારૂં નામ તો ખરૂં જોતાં મોહમ્મદ છે.

* ૧૪૧૦ મુસલિમમાં હોજેફા બીન યમાન (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું કોઇ મરદ એવો નથી કે તે કાફેરોના લોકોની ખબર લાવે ? અલ્લાહ તેને કેયામતમાં મારી સાથે કરશે" આ હજરતે જંગે અહજાબની રાત્રે ત્રણ વાર ફરમાવ્યું.

ફાયદો જંગે અહજાબ એટલે જંગે ખનદકમાં કોરેશો વગેરે કાફેરોએ ભેગા થઇને મદીનાપર ઘેરો નાંખ્યો હતો. એક રાત્રે ઘણીજ થંડી હવા ચાલી. સરદીના જોરથી કોઇને હલવાની શકિત નહોતી તે વેળા હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી, કે કોઇ કાફેરોની ખબર લાવે તો આ ઊંચી પદવી મેળવે. હોજેફા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ત્રણવાર આ ફરમાવ્યું પણ કોઇની હિમ્મત નહીં થઇ. ફરી હજરતે (સલ) મને ફરમાવ્યું કે ઓ હોજેફા ! તું ઉઠ અને તેઓની ખબર લાવ. મને હવે કંઇ બહાનું રહ્યું નહીં કારણ કે મારૂં નામ લઇને કહ્યું. નાચારીએ મને જવું પડયું. અને હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ચુપકીથી ખબર લાવ. ત્યાં કોઇને નો છેડતો. જયારે હું હજરત [સલ]ની પાસેથી ચાલ્યો તો મને એવું જણાતું હતુ કે જાણે હું હમ્મામ (ગરમાબા)માં છું. જયારે હું ત્યાં પોહોંચ્યો તો મેં અબુ સુફયાનને જોયો, કે અગ્નિથી પોતાની પીઠ સેકે છે. મેં ઇચ્છયું કે એક તીર તેને મારૂં પણ હજરત (સલ) ની વાત યાદ કરીને હું રોકાયો. ફરી હું પાછો ફર્યો અને હજરત (સલ) ને તેઓની ખબર પુગવી ત્યારે હજરતે (સલ) પોતાનું કામલ જેપર નમાઝ પઢતા હતા તે મને ઓઢાવ્યું. હું ઊંઘ લઇને સવાર સુધી સુતો. જયારે સવાર થઇ તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ઉઠ ઓ ઘણું સુનાર ! આ હદીસથી હોજેફા (રદી)ની ઉમદા ફજીલત સિદ્ધ થઇ.

૧૪૧૧ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તમો જાણો કે નિકાહવાળા કે નજદીકની સગાઇવાળા સિવાય કોઇ પુરૂષ બેવા (વિધવા) સ્ત્રી પાસે રાત રહે નહી.

ફાયદો પારકી સ્ત્રી પાસે પુરૂષનું રહેવું અને એકાંતમાં બેસવું (ખિલવત કરવી) હરામ છે ફરી તે રાતના હોય કે દિવસના હોય, પરણેલી હોય કે વિધવા હોય. પણ આ હદીસમાં કુંવારી સ્ત્રી પાસે રહેવાની સાફ મનાઇ નથી. કારણ કે દસ્તુર આવી રીતની છે કે કુંવારી સ્ત્રી પાસે પારકો પુરૂષ રહેતો નથી.

૧૪૧૨ બોખારીમાં અબ્દુલ્લાહ બીન આમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો જાણો કે જે શખ્સ કસમ ખાય તો તે ખોદા સિવાય કોઇની કસમ ખાય નહી.

ફાયદો કુફરની હાલતમાં લોકોની ટેવ હતી કે તેઓ બુતોની તથા પોતાના બાપદાદાઓની કસમ ખાતા હતા. તો તેની મનાઇ કરી. કારણ કે કસમ તેના નામની જોઇએ કે જે સર્વનો માલિક હોય મખલૂકની કસમ ખાવી દુરૂસ્ત નથી.

૧૪૧૩ મુસલિમમાં જુનદોબ બીન અબ્દુલ્લાહ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો જાણો કે બેશક તમારાથી આગળ જે હતા તેઓ પોતાના પેગમ્બરો તથા સારા લોકોની કબરોને મસજીદ ઠેરવતા હતા. તમો સાંભળો કે તમારે કબરોને મસજીદ બનાવવી નહીં બેશક હું તમને એથી મનાઇ કરૂં છું.

ફાયદો કબરસ્તાનમાં નમાઝ પઢવી એટલાં માટે મનાઇ થઇ કે એમાં શુબ્હ આ વાતનો પડે છે કે ખોદા સિવાય બીજાની બંદગી થઇ. એટલુંજ નહીં પણ દુન્યામાં શિર્ક પ્રથમ એવીજ રીતે ચાલુ થયો. માટે હજરતે (સલ) ઘણી તાકીદથી તેની મનાઇ કરી. આથી જણાયું કે કબરોને સિજદો કરવો હરામ છે અને જો ઇબાદતની નેયતથી છે તો ખુલ્લું કુફર છે.

ફસલ સાતમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે **અલમ** શબ્દ છે.

૧૪૧૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું મને ખબર થઇ નથી. કે તું રોજો રાખ્યા કરે છે અને ઇફતાર કરતો નથી. અને આખી રાત નમાઝમાં રહે છે? તો તું નો કર. કારણ કે તારી બંને આંખોનો પણ હિસ્સો છે (એટલે હકક છે) અને તારા જાનનો પણ હિસ્સો છે અને તારી બાયડીનો પણ હિસ્સો છે. માટે રોજો રાખ અને કદી નો રાખ. રાતના નમાઝ પઢ અને સુ પણ. અને દર દશ દિવસમાં એક રોજો રાખ. અને તને તે દિન સિવાય નવ દિનનો સવાબ મળશે." અને બીજી રિવાયતમાં છે કે "ખચીત જો તું એવી રીતે કરશે તો તારી આંખો નબળાઇથી ધુસી જશે અને તારો જાન નિર્બળ થશે.

ફાયદો અબ્દુલ્લાહ બીન અમર (રદી) આ હદીસના રાવી ઘણા આબેદ હતા. તેવણે નિકાહ કર્યો હતો. રાત દિવસ ઇબાદતમાં લાગેલા હતા બીબીની કંઇ ખબર રાખતા નહોતા. એક દિવસ અમર બીન આસ અબ્દુલ્લાહના બાપ ઘરમાં આવ્યા તો વહુને જોઇ કે પુરાના મેલાં કપડાં પેહેરેલી છે. એનું કારણ પૂછ્યું. તે ઓરતે કહ્યું કે મારો ખાવિન્દ મારી ખબર રાખતો નથી. રાત દિવસ ઇબાદતમાં લાગેલો રહે છે. તો તેમના બાપે અબ્દુલ્લાહની રાવ હજરત (સલ) આગળ કરી ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે તું એવી ઇબાદત કરે છે કે પોતાના જાન અને પોતાની બાયડીનું હક્ક નાશ કરે છે. આ હદીસથી જણાયું કે ઇબાદતમાં દરમીયાની ચાલ ખોદાને પસંદ છે. ન એટલો હદથી વધે કે બીજા હક્કો નાશ પામે અને ન એટલી કમી મારી કે જાનવરની તરહ સમ્ભોગ, ખાવા, અને સુવામાં લાગેલો રહે, ને ઇબાદતથી ગફલત કરે.

૧૪૧૫ મુસલિમમાં ઉકબા બીન આમેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે શું તેં જોયું નથી. આ રાત્રે કેટલીક આયતો ઉતરી છે તેવી કદી જોવામાં આવી નથી. **કુલ અઊજો બે રબ્બિલ ફલક** તથા **કુલ અઊજો બે રબ્બિન્નાસ.**

ફાયદો લબીદ બીન આસિમ યહુદીએ હજરત (સલ) પર જાદુ કર્યું હતું. વાળમાં અગિયાર ગાંઠ મારી હતી. જયારે કુલ અઊજો બે રબ્બિલ ફલક તથા કુલ અઊજો બે રબ્બિન્નાસની અગિયાર આયતો ઉતરી તો અગિયારે ગાંઠ ખુલી ગઇ. હજરત (સલ) સાજા થયા. અને આ જે ફરમાવ્યું કે તેની બરાબર કોઇ આયત નથી, એટલે જાદુ દફે કરવા તથા બલાઓથી બચવા માટે આ બંને સૂરનો જેવી કોઇ નથી.

૧૪૧૬ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા [રદી]થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું શું તમો જોતા નથી કે જયારે માણસ મરે છે તો તેની આંખ ઉપરની તરફ ખુલ્લી રહી જાય છે? સહાબાએ કહ્યું કેમ નહીં (ખુલ્લી રહે છે.) હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તે તે વખત છે કે જીવની પાછળ આંખની રોશની જાય છે.

ફાયદો એટલે જાનની સાથે આંખની રોશની પણ નીકળે છે. આંખ ખુલ્લી રહેવાનો આ સબબ છે.

૧૪૧૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે ફરમાવ્યું કે શું તેં જોયું નથી જયારે તારી કોમે (એટલે કોરેશે) કાબા બાંધ્યું તો ઇબરાહીમના ગરાડાથી ઓછું કર્યું? તો મેં કહ્યું એ રસૂલુલ્લાહ! શું તમો તેને ઇબરાહીમના ગરાડા પ્રમાણે પાછું ફેરવતા નથી? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જો તારી કોમનો વખત કુફરની પાસેનો ન હોત તો જરૂર હું કરત.

ફાયદો કુફરના જમાનામાં કોરેશીએ કાબા બનાવ્યું હતું તો ખરચની તંગીને લીધે હજરત ઇબરાહીમ (અલે)ની પુરાની ઇમારતમાંથી દક્ષિણ તરફ

જ્યાં હતીમ છે સાત હાથ ઓછું કર્યું હજરતે (સલ) તેને બીજીવાર એટલાં માટે નહીં બનાવ્યું કે કોરેશ નવા મુસલમાન હતા. તેઓને દુઃખ થશે. કે પેગમ્બરે અમારી બનાવેલી ઇમારતને તોડી. કદાપી ઇસ્લામથી ફરી જાય.

૧૪૧૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ બકર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું કુચ કરવાનો વખત આવ્યો નથી ?" હજરતે (સલ) અબુ બકર (રદી)ને મદીના તરફ નીકળવા પછી ફરમાવ્યું.

ફાયદો હજરતે (સલ) જયારે મક્કાથી હિજરતનો ઇરાદો કર્યો તો ત્રણ દિવસ ગાર (ખીણ)માં છુપા રહ્યા. ચોથી રાત મદીના તરફ રવાના થયા આખી રાત ચાલ્યા. જયારે દીન ચઢયો અને ગરમી થઈ તો હજરત (સલ)ને સિદીકે એક પત્થર નીચે સુવડાવ્યા. જયારે હજરત જાગ્યા તો આ હદીસ ફરમાવી. આથી જણાયું કે સફરમાં સાથી સાથે સલાહ મશવરો જરૂર જોઇએ.

ફસલ આઠમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે **અલફા** શબ્દ છે.

૧૪૧૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું હું તમને એક એવી ચીજ નહીં બતાવું કે જે તમારેથી આગળ થયા તેઓના મરતબાને મેળવો. અને જે તમારેથી પાછળ છે તેઓથી તમે વધી જાઓ. અને જે તમે કર્યું તેવું જે કરે તેના સિવાય કોઇ તમારેથી અફજલ થશે નહીં? સહાબાએ કહ્યું કેમ નહીં. (અમને બતાવો) હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દરેક નમાઝ પછી તેત્રીસ તેત્રીસવાર **સુબ્હાન-લ્લાહ, અલ હમ્દો લિલ્લાહ** અને **અલ્લાહો અકબર** કહો.

ફાયદો ગરીબ સહાબાએ હજરતને અરજ કરી કે ઓ હજરત જે અમે ઇબાદત કરીએ છીએ માલદાર લોક પણ તે ઇબાદત કરે છે. પણ તેઓ અમારાથી વધી ગયા છે. તેઓ જકાત આપે છે ખેરાત કરે છે અને એ અમારેથી થઈ શકતું નથી. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી.

૧૪૨૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તો શું હું શુકર કરનાર બંદો (ઉપકારી સેવક) થાઉં નહીં" જયારે લોકોએ હજરત (સલ)ને કહ્યું કે તમો શા માટે આટલું દુઃખ ઉઠાવો છો? અને જુઓ તો તમારા આગળા પાછળા પાપ માફ થયા છે ત્યારે આ હજરતે ફરમાવ્યું.

ફાયદો હજરત [સલ] રાતના ઉઠી તહજ્જોદની નમાઝ એટલી ઘણી પઢતા કે આપના પગ સુઝી જતા. ત્યારે સહાબાએ અરજ કરી કે આપ શા માટે એટલી મશક્કત અને દુઃખ ભોગવો છો? આપની ભૂલચુકના મગફેરતનો તો ખોદાએ કુરઆનમાં વાયદો કર્યો છે. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે આ મારી ઇબાદત ગુનાહ બખ્શાવવા માટે નથી પણ પરવરદિગારના એહસાનનો શુકરીયો કરૂં છું કે તેણે મારી મગફેરતનો વાયદો કર્યો, મને સર્વ પેગમ્બરોથી શ્રેષ્ઠ બનાવ્યો. બંદગીની મને ઇચ્છા આપી. આથી જણાયું કે બંદો કોઇ તરેહ ખોદાની બંદગીથી બેપરવા થઇ શકતો નથી. જો મગફેરત થઇ તો તેની શુકર ગુજારી વાજેબ છે. અને આ જે કેટલાક જાહેલ ફકીર કહે છે કે જયારે આદમી કામેલ થયો અને ખોદાનો પોહોંચેલો થયો તો તેને ઇબાદતની કંઇ ગરજ નથી* તો આ હદીસથી ખુલ્લુ જણાયું કે આ તદન ગલત વાત છે. કારણ કે હજરત (સલ) થી વધારે ખોદાનો પોહોંચેલો કોણ છે જેને ઇબાદતની હાજત નહોય ?

૧૪૨૧ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન

* ફકીરોનો આ અકીદો હિન્દુઓમાંથી લેવાયો છે. તેઓ માને છે કે જ્ઞાન કાંડવાળાને કર્મ [અમલ]ની જરૂર નથી. ગુ. મો.

જઅફર બીન અબુ તાલેબ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આ જનાવર નો અલ્લાહે તને માલિક બનાવ્યો છે એની બાબતમાં તું અલ્લાહથી ડરતો નથી? એ તારી રાવ મારી આગળ કરે છે, કે તું તેને ભૂખ્યું રાખે છે અને તેનાથી કામ લ્યે છે." જયારે હજરત (સલ) એક અંસારીના બાગમાં દાખલ થયા તો તેમાં એક ઊંટ હતું જયારે તેણે હજરત (સલ) ને જોયા તો તે બડબડયું અને તેની આંખોથી આંસું વહયાં ત્યારે હજરતે (સલ) અનસારીને આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો જયારે ઊંટ રડયું તો હજરતે તે પર મેહેર ખાઇને તેપર હાથ ફેરવ્યો. અને પૂછયું કે આ કોનું ઊંટ છે? ત્યારે અનસારીએ કહ્યું કે મારૂં છે. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસ મોજેઝો છે કે જાનવર પણ હજરત (સલ)ને પેહેચાનતાં હતાં. આથી જણાયું કે અવાચક (બેજબાન) જાનવરો પરભી શફકત અને મેહેરબાની કરવી વાજેબ છે. જે રહમ નહીં ખાય તે ગુનેહગાર છે. અજાબને લાએક છે.

* ૧૪૨૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું તો શું તમો અમારા ચરાવનારાઓ સાથે ઊંટોમાં નીકળતા નથી? ફરી તમો તેનું દૂધ અને તેનું પિશાબ પીઓ" આ હજરતે [સલ] ઓકલ અથવા ઓરેનાના કેટલાક પુરૂષોને કહ્યું *

ફાયદો તે કોમના આઠ માણસ મદીનામાં બીમાર થયા તેઓને જલંધરની બીમારી હતી. હજરત (સલ)ના ઊંટ ચરવા માટે મદીનાથી બહાર હતાં. તેઓને ચરાવનારા સાથે ત્યાં મોકલ્યા જયારે તેઓ ઊંટનું પિશાબ અને દૂધ પીને સાજા થયા તો ચરાવનારાને મારી ઊંટો હાંકી ગયા. ફરી હજરત (સલ) પાસે પકડાઈ આવ્યા. હજરતે (સલ) તેઓના હાથ પગ કપાવ્યા અને તેઓની આંખોમાં સળી ઘોંચી અને તેઓને મેદાનમાં નાંખ્યા તેઓ તરસને લીધે મરી ગયા.

ફસલ નવમી

આ ફસલમાં તે હદીસોછે કે જેના મથાળે શબ્દ **અલૈસ** અને **અવ** છે.

૧૪૨૩ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું જેણે તેને દુન્યામાં બે પગે ચાલતો કર્યો તે શક્તિવાન નથી કે તેને મોં તરફથી કયામતને દિવસે ચલાવે?

ફાયદો એક શખ્સે હજરત (સલ)ને પૂછયું કે કુરઆનમાં ખોદા ફરમાવે છે કે કેયામતને દિવસે કાફેરો મોંના તરફથી ચાલશે એ કેવી રીતે થશે ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જેણે પગમાં ચાલવાની શકિત આપી તે મોંમાં પણ આપી શકે છે એટલે ખોદાની આગળ સઘળી કઠણ વસ્તુઓ સેહેલી છે.

૧૪૨૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તે આવી સાક્ષી આપતો નથી કે અલ્લાહ સિવાય કોઈ માબુદ (પૂજય) નથી અને ખચીત હું અલ્લાહનો રસૂલ છું" આ શખ્સથી મતલબ માલિક બીન દુખશમ છે. લોકોએ કહ્યું કે તે એ કહે છે ખરો પણ એ તેના દિલમાં નથી. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કોઇ પણ સાક્ષી આપશે કે અલ્લાહ સિવાય કોઇ પુજય નથી અને ખચીત હું અલ્લાહનો રસૂલ છું તો તે અગ્નિમાં જશે નહીં અથવા અગ્નિ તેને ખાશે નહીં

ફાયદો હજરત (સલ)ના સહાબા મોનાફેકોનું વર્ણન કરતા હતા પણ માલિક બીન દુખશમનું મુનાફેકપણુ વધુ વર્ણવ્યું ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જેણે તોહીદ અને ગવાહી આપી તે જંનતી મુસલમાન છે. અને જો તેના દિલમાં એ વિષે અકીદો નહીં હશે તો ખોદા તેને સ-

* વાંચો હદીસ નં. ૮૭૯. ગ્રા. મો.

મજશે, અમને તેની તપાસ કરવાની કંઇ જરૂરત નથી. અમને જાહેરનો હુકમ છે.

૧૪૨૫ મુસલિમમાં અબુ જર્ર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું જે ચીજનો તમો સદકો કરો તે અલ્લાહે તમને નહીં આપી? ખચીત દરેક સુબ્હાનલ્લાહ કહેવાને બદલે સદકો છે. અને દરેક અલ્લાહો અકબર કહેવાને બદલે સદકો છે. અને દરેક અલ હમ્દો લિલ્લાહ કહેવાને બદલે સદકો છે. અને દરેક લાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહ કહેવાને બદલે સદકો છે. ભલી આજ્ઞા કરવી સદકો છે. અને બુરા કામથી રોકવું સદકો છે અને તમારા તુકડામાં [સોહબત કરવામાં] સદકો છે. સહાબાએ કહ્યું કે ઓ રસૂલુલ્લાહ! શું અમારામાંનો કોઇ પોતાની શહવતનું કામ કરે અને તેમાં તેને સવાબ થશે? (એટલે પોતાની લેહજતમાં સવાબ થવાનું શું કારણ? સવાબ તો ઇબાદતમાં થાય છે.) હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે બતાઓ તો જો તે તેને (શહવતને) હરામમાં નાંખે (વ્યભિચાર કરે) તો તેમાં તેના ઊપર ગુનેહ થશે તો તેવીજ તરેહ જ્યારે તેણે તે શહવતને હલાલમાં રાખી તો તેને સવાબ થશે (એટલે સવાબનું કારણ શહવત નથી પણ ખોદાની તાબેદારી છે કે તેણે પોતાની શહવતને હરામથી રોકી અને હલાલમાં ખરચ કરી)" કેટલાક લોકોએ કહ્યું કે ઓ રસૂલુલ્લાહ! ધનવાન લોકો સવાબ લઇ ગયા (તેઓ સવાબ લુટે છે) જેમ અમો નમાઝ પઢીએ છીએ તેમ તેઓ નમાઝ પઢે છે અને જેમ અમો રોજા રાખીએ છીએ તેમ તેઓ રોજા રાખે છે અને હાજતથી વધુ માલને તેઓ સદકો કરે છે (જે અમારેથી બની શકતો નથી) તેઓને હજરતે (સલ) આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો એટલે સદકો અને ખૈરાતનો સવાબ માત્ર માલ પરજ અટકેલો નથી. કે તમને અફસોસ કરવો પડે પણ દરેક નેક કામમાં ખૈરાતનો સવાબ મળે છે. તે એટલાં સૂધી કે સમ્ભોગમાં પણ સવાબ છે. સમ્ભોગમાં સવાબ તેજ વખત છે કે જ્યારે સારી નૈયત કરે. એટલે ખોદાનો હુકમ જાણીને કરે નેક ઓલાદની તેથી આશા રાખે.

૧૪૨૬ મુસલિમમાં અબુ સઇદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું અમે જ્યારે અલ્લાહના માર્ગમાં જેહાદ કરવા જઇશું તો અમારાં બીવી બચ્ચામાં કોઇ પુરૂષ પાછળ રહેશે (અને જેહાદમાં નહીં આવશે)? તેનો અવાજ તો બોકડાના સમ્ભોગ કરતી વેળાના અવાજ સરખો છે. મારા પર લાજમ છે કે કોઇ પુરૂષે એવું કર્યું હોય તે મારી પાસે લવાશે તો હું તે કામની શીક્ષા કરીશ કે જેથી બીજાઓને સાન આવે.

ફાયદો કેટલાક લોકો જમાના શોખમાં તથા બાયડીની મોહબ્બતમાં હજરત (સલ) સાથે જેહાદમાં શરીક થતા ન હોતા ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. અને એક રિવાયતમાં આવી રીતે છે કે જ્યારે માએઝો ઝીનાનો ઇકરાર કર્યો તો હજરતે (સલ) તેને સંગસારનો (પત્થરના મારથી મારી નાખવાનો) હુકમ કર્યો ફરી ખુતબામાં આ હદીસ ફરમાવી. એટલે જેહાદમાં નહીં જવું અને ઘેર રહેવાનું આ પરિણામ છે કે લોકો ઝીનામાં સપડાય છે. અને આ જે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તેની અવાજ બોકડા સરખો છે તે હલકાય માટે ફરમાવ્યું તથા આ માટે કે બોકડો ઘણું કરીને જમા કરવામાં લાગેલો રહે છે,

૧૪૨૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમારા દરેકની પાસે બે કપડાં છે?" એક કપડામાં નમાઝ પઢવા વિષે પુછનારને હજરતે (સલ) આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો એટલે જો એક કપડામાં નમાઝ દુરસ્ત નહીં થાય તો અરબમાં ઘણા લોકોની નમાઝ નહીં થાય. કારણ કે તમો અરબ લોકોમાં તો દરેકની પાસે બે બે કપડાં નથી.

* ૧૪૨૮ મુસલિમમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તેં નહીં જાણ્યું કે લોકોને મેં એ કામનો હુકમ કર્યો તો લોકો ઢચુ પચુ કરે છે (તરદ્દોદ કરે છે એટલે તેપર અમલ કરતા નથી. આટલે સૂધી માત્ર મુસલિમની રિવાયત છે) અને બોખારી તથા મુસલિમમાં છે કે હજરતે (સલ ફરમાવ્યું કે જો મારો હાલ જે મેં પાછલથી

જાણ્યો છે તે જો હું પ્રથમથી જાણતે તો મારી સાથે કુરબાનીનું જાનવર (હદી) લાવતે નહીં. પણ તેને (મક્કાથી) ખરીદતે. ફરી જેવી રીતે તેઓએ એહરામ ખોલ્યું તેવી રીતે હું એહરામ ખોલતે (હલાલ થતે)"

ફાયદો હજરતે (સલ) હજજતુલ વેદાઅમાં હજ્જની નૈયતથી એહરામ બાંધ્યું અને કુરબાની સાથે લીધી. જ્યારે મક્કે પોહોંચ્યા તો હુકમ કર્યો કે જેની સાથે કુરબાની નહીં હોય તે પોતાનું એહરામ ખોલે અને હજની મોસમમાં ફરી બાંધે. તો સહાબા એહરામ ખોલવામાં ઢચુપચુ થયા. કારણ કે હજરતે (સલ) એહરામ ઉતાર્યું નહોતું. તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે હું કુરબાની સાથે લાવવાને લીધે લાચાર થયો છું. જો હું આવો હાલ જાણતે તો મક્કામાંથી હદી [કુરબાની] ખરીદતે, જેવી રીતે લોકોએ એહરામ ખોલ્યું તેમ હું પણ ખોલતે.

ફસલ દસમી

આ ફસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાળે શબ્દ **અમા** છે.

૧૪૨૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એતેલો રહે, ખચીત તું પોતાને ઘેર આવનાર છે. તો જ્યારે તું ઘેર આવે તો હુશીયાર રહેજે હુશયાર રહેજે" આ હજરતે જાબેર [રદી]ને ફરમાવ્યું.

ફાયદો જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હું નવા નિકાહ કરીને જેહાદમાં હજરત (સલ)ની સાથે ગયો હતો. જ્યારે અમે ત્યાંથી પાછા ફર્યા અને મદીનાને પાસે આવ્યા ત્યારે હજરતે [સલ] પૂછ્યું કે શું તેં નિકાહ કર્યાં છે ? મેં કહ્યું કે હા, ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી કે હુશયાર રહેજે. એટલે જીમા કરવું બચ્ચું મેળવવા માટે છે માત્ર પાણીજ કાઢવાની મતલબ નહીં રાખવી. અને તું સફરથી આવ્યો છે ઘણી જીમા (સોહબત) કરવી નહીં કે નબળાઇ થશે. જો સ્ત્રીને હેજના દિન હોય તો તે પાક થાય ત્યાં સુધી સબર કરજે જલદી કરવી નહીં.

૧૪૩૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં મૈમુના બીનતે હારેસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે તું જાણે છે ખચીત જો તું તેણીને [લોંડીને] તારા મામાઓને આપતે તો તને મોટો સવાબ થતે" તેણીએ જ્યારે એક લોંડી આજાદ કરી ત્યારે હજરતે [સલ] તેણીને ફરમાવ્યું.

ફાયદો હજરત મૈમુના (રદી) હજરત (સલ)ની બીબી હતાં તેવણે હજરત (સલ)ને વગર પૂછે એક લોંડી આજાદ કરી. રાતના એ બાબત હજરત [સલ]ને કહી ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. આથી જણાયું કે સિલારહમી એટલે સગાંઓ સાથે ભલાઇ કરવાનો સવાબ આજાદ કરવાથી ઘણો છે.

* ૧૪૩૧ મુસલિમમાં અબુ કતાદા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જાણો છો ખચીત ઊંઘવામાં કસૂર નથી. કસુર તો તે શખ્સને માથે છે કે નમાઝ નહીં પઢે તે એટલાં સુધી કે બીજી નમાઝનો વખત આવે. તો જે શખ્સ એવું કરે [એટલે સુવાથી તેની નમાઝ કજા થાય] તો જ્યારે તે જાગે ત્યારે તે નમાઝ પઢે. ફરી જ્યારે કાલ થાય તો તે નમાઝને તેના વખતમાં પઢે. [એટલે એમ નહીં કરે કે જે વખતે આજની કજા નમાઝ પઢી તે વખતે કાલની અદા નમાઝ પણ પઢે એવા ખિયાલથી કે શાયદ આજથી વખત બદલાયો)" લેલતુત તારીસની સવારના ફજરની નમાઝ પઢવા પછી હજરતે (સલ) આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો હજરત (સલ) જેહાદથી પાછા ફર્યા

* આ હદીસ હજરત [સલ]ની વફાતથી આસરે ચાર મહીના પહેલાંની છે. ગુ. મો.

અને આખી રાત ચાલ્યા. જરા રાત રહી ત્યારે સૂતા અને કેટલાક સહાબાને ચોકીદાર નીમ્યા કે નમાઝને વખતે જગાડે તો એવો બનાવ બન્યો કે સર્વ સુઇ ગયા અને ફજરની નમાઝ કજા થઇ. દહાડો ચઢયા પછી પ્રથમ હજરત (સલ) જાગ્યા ત્યાંથી આગળ વધીને નમાઝની કજા કરી સહાબાએ કહ્યું કે અમારી આ તકસીરનો કફારો શું છે? ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી.

૧૪૩૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જાણો છો આ બંનેને અજાબ થાય છે. અને એઓને કોઇ મોટા કામમાં અજાબ થતો નથી તેમાંનો એક તો ચુગલી ખાવા માં આવજા કરતો હતો અને બીજો તે પોતાના પિશાબ માટે આડ કરતો નહોતો કે બચતો નહોતો.

ફાયદો હજરત [સલ] બે કબરે ગયા અને ખજુરની એક શાખાને ચીરીને બંને કબરોપર ગાડી * અને ફરમાવ્યું કે જયાં સુધી આ લીલી છે તો ખોદાની તસબીહ કરશે તેની બરકતથી એઓનો અજાબ હલકો થશે ફરી આ હદીસ ફરમાવી. એટલે ચુગલી ખાવાથી બચવું અને પિશાબ આડમાં કરવી કે તહારત કરવી એવું કામ નથી કે માણસપર કઠણ હોય. બીજી હદીસ માં કહેવાયું છે કે કબરનો અજાબ ઘણું કરીને પિશાબની નજાસતથી થાય છે.

* ૧૪૩૩ મુસલિમમાં અબુ સઈદ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જાણો છો મેં તમારાપર ખોટા ગુમાન (ખોટી ધારના) કરીને તમને સમ આપી નથી પણ મારી પાસે જીબરઇલ (અસ) આવ્યો અને મને ખબર કરી કે અલ્લાહ તમારે લીધે ફિરસતાઓ આગળ ફખર કરે છે." સહાબાના ટોલા પાસે હજરત (સલ) આવ્યા ફરી કહ્યું કે તમને કયી ચીજે બેસડાવ્યા છે (એટલે શા માટે બેઠા છો)? સહાબાએ કહ્યું કે અલ્લાહની યાદ કરીએ છીએ. અને ખોદાએ અમને ઇસ્લામની હિદાયત કરી અને તેથી અમારાપર ઉપકાર કર્યો તે વિશે અમો તેની હમ્દ (સ્તુતી) કરીએ છીએ. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખોદાની કસમ એજ માટે તમો બેઠા છો? સહાબાએ કહ્યું કે ખોદાની કસમ એ માટેજ અમો બેઠા છીએ. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી.

ફાયદો દસ્તુર છે કે પૂરતી ખોશીમાં કદી પોતાના દોસ્તોને ખાતરી પૂર્વક વાતને કસમ આપીને પૂછાય છે કે જેથી બીજી વાર તાજી ખુશી મળે, એવીજ રીતની કસમ હજરતે (સલ) સહાબાને આપી હતી. ફરી પૂરતી મેહેરબાનીથી કહી પણ દીધું કે મારૂં કસમ આપવું ખોટી ધારના માટે નહોતું કે જેથી સહાબાને દુઃખ થાય નહીં. અને આ જે ફરમાવ્યું કે જીકર કરનારથી અલ્લાહ ફિરશતાઓ આગળ ફખર કરે છે એટલે તેઓની ખુબી તથા ઘણા સવાબનું બયાન કરે છે, કે બની આદમ શહવત અને ગજબની જાળમાં સપડાયલા હોવા છતાં મારી યાદ કરવાથી ગફલતમાં નથી. આ હદીસથી જીકરની મોટી ફજીલત સિધ્ધ થઇ.

૧૪૩૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં સઅદ બીન અબી વકાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તું રાજી થતો નથી કે જેવી રીતે મુસા આગળ હારૂનની પદવી છે તેવો તું મારી પાસે થાય પણ આટલું કે મારા પછી કોઇ પેગમ્બર નથી?" જંગે તબૂક

* આ હદીસથી કેટલાકોએ કબર પર લીલોતરી મુકવાનો આધાર લીધો છે પણ ખત્તાબી (રહ) જેવણુ હદીસમાં ઇમામ ગણાય છે તેવણુ આ હદીસ થી આધાર લેવાને ના પાડે છે. અને કહે છે કે એ કામ બે પાયા છે સહાબાના વખતમાં એ કામ થઇ નહોતું. અને કિરમાની કહે છે કે આ અજાબનું હલવું ખાસ હજરત (સલ) ના હાથથી બરકતને લીધે હતું. અને એની શરહ બુખારીમાં છે કે કબરો પર લીલોતરી જે મુકવામાં આવે છે તે નિર્લાભ છે. એટલે હજરતે લીલોતરી મુકી નહોતી પણ ગાડી હતી. તેમ થવું જોઈએ. વળી ખજાનતુર રિવાયત તથા ફતાવા બરહનામાં છે કે ફુલ મુકવા કરતાં તેની કીંમતનો સદકો કરવો બેહતર છે. વળી લીલોતરીની તસબીહ જ્યારે મદે નજર છે તો વગર કીંમતે મળતી લીલોતરી વાપરે કે જે ફુલ કરતાં ઘણીવાર ટકે છે અને કીંમત ખરચ થતી નથી. અને કબરોપર કીંમતી ફુલોની ચાદર ચઢાવવી હરામ છે. તેમ કબરોને સંદલ ચોપડવું ખુશબો લગાડવી અને લોબાન વગેરે બાલવા એકે મતે હરામ છે. ખોદા મુસલમાનોને બચાવો. ગુ. એ.

માં જતી વેળા હજરતે (સલ) હજરત અલી [રદી]ને આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો મોનાફેકાએ તાનો કર્યો (મેણું માર્યું) કે હજરત (સલ) અલી (રદી)ને જલીલ જાણીને પોતાની સાથે લઇ જતા નથી એમને ઘેર છોડી જાય છે ત્યારે હજરતે (સલ) અલી મુરતજાના દિલાસા માટે આ હદીસ ફરમાવી. આ હદીસનું બાકી બયાન અધ્યાય પાંચમામાં વિસ્તારથી થયું છે. *

*૧૪૩૫ મુસલિમમાં અમર બીન આસ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તેં જાણ્યું નથી કે ઇસ્લામ તેનાથી આગળા ગુનાહને ગેરવે છે. અને હિજરત તેનાથી આગળા ગુનાહને ગેરવે છે. અને હજ્જ તેનાથી આગળા ગુનાહને ગેરવે છે" અમર બીન આસે (રદી) બૈઅત કરવાથી હાથ ખેંચ્યો તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તને શું થયું? ઓ અમર! અમરે કહ્યું કે હું એક શરત કરવા ઇચ્છું છું. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું શરત કરે છે? અમરે કહ્યું કે મારી બખ્શીશ થાય, ત્યારે આ હદીસ તેમને ફરમાવી.

ફાયદો જ્યારે કાફેર મુસલમાન થયો તો તેના સર્વ ગુનાહ ફરી તે જુલમ હોય કે મોટો ગુનાહ કે નાનો ગુનાહ હોય માફ થાય છે. ઇસ્લામની બરકતથી કોઇ ચીજની પકડ રહેતી નથી. પણ હિજરત તથા હજ્જથી નાના ગુનાહ માફ થાય છે. કબીરા ગુનાહ માફ થતા નથી. પણ કદી કદાચ કબીરા માફ થાય છે. જો કે આ હદીસમાં નાના કે મોટા ગુનાહનું બયાન (કંઇ) નથી પણ શરીઅતનો આજ કાયદો છે કે ઇસ્લામ સિવાય બીજી ઇબાદતથી માત્ર નાના ગુનાહ માફ થાય છે. પણ જલાલુદ્દીન સેવુતી (રહ) બોખારીની શરહમાં લખે છે કે કેટલીક રિવાયતમાં છે કે હજ્જથી નાના મોટા સર્વ ગુનાહ માફ થાય છે. **વલ્લાહો આલમ.**

૧૪૩૬ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું જાણે છે જ્યારે સાંજ થાય ત્યારે જો તું કહે તે **અઉઝો બે કલેમાતિલ્લાહિત તામ્માતે મિન શરે મા ખલક** તો તને કંઇ નુકસાન કરતે નહીં?" એક

* વાંચો હદીસ ના. ૧૦૧૧ ગુ. મો.

પુરૂષે કહ્યું કે ગઇ રાત્રે મને વીછુંએ ડસ્યો તો ઓ રસૂલુલ્લાહ મને કેવી તકલીફ થઇ તેને હજરતે આ હદીસ ફરમાવી.

ફાયદો આથી જણાયું કે મુઝીને દફે કરવામાં આ દોઆની તાસીર છે.

૧૪૩૭ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જાણે છે તારા બાપની કસમ જરૂર તને (તારા સવાલની) ખબર પડશે. બેહતર સદકો તે આ છે કે તું સાજો સમો હોય માલનો બખીલ હોય દરિદ્ર (ફકર)થી ડરતો હોય તાલેવાન થવાની આશા રાખતો હોય ને સદકો કરે." મુસલિમની રિવાયતમાં આટલો વધારો છે "અને જીવવાની આશા કરતો હોય." ફરી બોખારી તથા મુસલિમમાં છે "ખૈરાત કરવામાં વાર નો લગાડ તે એટલાં સુધી કે જ્યારે કંઠે જીવ આવે તો તું કહે કે ફલાણાને આટલો અને ફલાણાને આટલો અને જુવો તો તે ફલાણાનો થઇ ચુક્યો" જાણે છે તારા બાપની કસમ [અમા વ અબીક] એ માત્ર મુસલિમમાં છે.

ફાયદો એક મરદે હજરત (સલ)ને પૂછ્યું કે હું પોતાના માલને કેવી રીતે સદકો કરૂં? અને કયી ખૈરાત અફજલ છે? ત્યારે હજરતે [સલ] આ હદીસ ફરમાવી. એટલે તંદરસ્તીની હાલતમાં ખૈરાત કરવી અફજલ છે કે માલ આપવા જીવ ચાહે નહીં, જીન્દગીની આશા હોય. આ નહીં કે જ્યારે જાન જવા નીકળે તો વસીયત કરવા શરૂ કરે કે ફલાણાને આટલો માલ આપવો અને ફલાણાને આટલો. કારણ કે એ વેળા જો કોઇને નહીં આપશે તોપણ તેના હાથથી તો માલ ગયો. અને બીજાઓને એટલે વારસોને મળશે.

૧૪૩૮ બોખારી તથા મુસલિમમાં મોઐય બીન હજન (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જાણે છે, ખોદાની કસમ હું જરૂર તારે માટે બખશીશ માંગીશ જ્યાં સુધી તારી બખશીશ માંગવાની મને રોકાણ થાય નહીં. તો અલ્લાહ તઆલાએ આ આયત ઉતારી **મા કાન લિન્નબીયે વલ્લજીન આમનુ**-થી તે **અસહાબુલ જહીમ** સુધી (તેનો અર્થ) નબીને તથા ઇમાનવાળાઓને યોગ્ય નથી. કે

મુશરેકો માટે મગફેરતની દોઆ કરે (ખોદાથી મારી ચાહે) તેઓને જાહેર થયા પછી કે તેઓ જહંનમી છે અગર જો તેઓના સગાં હોય" આ હજરતે અબુ તાલિબને તેની મરતીવેળા ફરમાવ્યું.

ફાયદો અબુ તાલિબની મરતી વેળા હજરતે (સલ) તેને કહ્યું કે એ કાકા **લાએલાહ ઇલ્લ લ્લાહુ** કહે કે હું તારી મગફેરત માટે ખેદા થી આધાર લઇશ. અબુ જહલે કહ્યું કે ઓ અબુ તાલિબ તારે પોતાના બાપદાદાનું દીન છોડવું નહીં. ઘણીવાર સુધી હજરત (સલ) કલેમા કહેવાનું ફરમાવતા રહ્યા અને અબુ જહલ વગેરે બેહકાવતા રહ્યા. છેવટે અબુ તાલિબે કહ્યું કે હું અબુ તાલિબના દીન ઉપર મરૂં છું. ત્યારે હજરતે (સલ) આ હદીસ ફરમાવી. ફરી હજરત [સલ]ને (તેને માટે) બખશીશ માંગવાની પણ મનાઇ થઇ. અબુ તાલિબ હજરત (સલ)ના કાકા હજરતપર ઘણા ફીદા રહેતા હતા. માટે હજરત (સલ)ને તેની બખશીશ માંગવાની ઘણી ખાહેશ હતી *

૧૪૩૯ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે શું તમારામાંનો કોઇ ડરતો નથી કે જ્યારે ઇમામથી પ્રથમ માથું ઉઠાવે તો અલ્લાહ તેના માથાને ગધેડાના માથા સરખુ બનાવે. અથવા ગધેડાની સૂરત જેવી તેની સૂરત અલ્લાહ બનાવે.

ફાયદો એટલે પોતાના ઇમામ કરતાં પેહેલાં જે સિજદાથી માથું ઉઠાવે તે નાદાન છે. ખરૂં જોતાં તે ગધેડો છે. અને જાહેરમાં આદમી છે કે તે પોતાના ઇમામની તાબેદારી કરતો નથી. અથવા આ મતલબ છે કે એવા પુરૂષની સજા આખેરતમાં એવી થશે. સારાંશ આ છે કે મુકતદી જલદી નહીં કરે તેના પર ઇમામની તાબેદારી વાજેબ છે.

પ્રસન્ન અગિયારમી

આ પ્રસલમાં તે હદીસો છે કે જેને મથાલે **મસલ** શબ્દ છે.

૧૪૪૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બખીલ તથા સદકો કરનારની મિસાલ બે પુરૂષોના સરખી છે કે જેઓના ઉપર બે ઝબ્બા લોઢાના હોય. જ્યારે સદકો કરનાર સદકો કરવાનો વિચાર કરે છે તો તે ઝબ્બો તેના પર પોહોળો થાય છે તે એટલાં સુધી કે તેની પગલી તેથી મટતી જાય છે અને બખીલ જ્યારે સદકો કરવાનો વિચાર કરે છે તો તે સાંકડો થાય છે તે એટલાં સુધી કે તેના બંને હાથ ગળે લાગે છે. અને તેની દરેક કડી બીજી કડી સાથે ભચડાય છે. ફરી તે તેને ચોડી કરવા કોશાશ કરે છે પણ તે શકતો નથી અથવા તે ચોડી થતી નથી.

ફાયદો એટલે સખી જ્યારે ખેરાતનો ઇરાદો કરે છે તો તેનો સીનો કોશાદા થાય છે [તેનું દિલ ખોહલું થાય છે] તેનો હાથ દિલનો તાબે થાય છે. આપતી વખત સારી રીતે ફેલાય છે. એથી ઉલટો બખીલ છે કે ખેરાત કરતાં તેનું દિલ કંચાય છે જેથી આપવા માટે હાથ લાંબો થતો નથી. જાણે કોઇએ તેના હાથ પકડી રાખ્યા છે. સારાંશ આ છે કે સખી પૂર ખુશીથી ખેરાત કરે છે. અને બખીલની ખેરાત કરતાં જાન નીકળે છે અને રૂહ કબજ થાય છે.

૧૪૪૧ મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે ઘરમાં અલ્લાહની યાદ થાય છે અને જે ઘરમાં અલ્લાહની

* આથી જણાયું કે વગર ઇમાને તથા કુફર શિર્કની સાથે હજરત [સલ] પર જાન ફીદા કરવો કે મોહબ્બત રાખવી મુક્તિ આપનાર નથી. તેમ હજરત [સલ] કાફેર મુશરેક માટે બખશીશ માંગશે નહીં. હજરતની મોહબ્બત તથા તેમના પર ફિદા થવું ઉમદા નેકી છે પણ ઈમાન વગર નેકી કામ આવતી નથી. ગુ. મો.

યાદ થતી નથી તેનું દૃષ્ટાંત જીવતા તથા મુરદા સરખી છે.

ફાયદો એટલે જે ઘરમાં ખોદાની યાદ થાય છે તે બરકત વાળું તથા રોનકવાળું છે. અને જેમાં ખોદાની યાદ થતી નથી તે બે બરકત છે.

૧૪૪૨ મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે પાંચ નમાઝોની મિસાલ ઘણા પાણી વાલી વેહતી નેહેર સરખી છે કે તમારામાંથી કોઇના દરવાજા પર હોય તેથી દરરોજ પાંચ વાર તે ગોસલ કરે.

ફાયદો એટલે એવો શખ્સ ગુનાહોથી પાક રહેશે જેવી રીતે પાંચ વખતનો નહાનારો મેલથી સાફ રહે છે.

૧૪૪૩ બોખારીમાં નોઅમાન બીન બશીર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખોદાની હદો પર કાએમ રહેનાર (એટલે ગુનાહ નહીં કરનાર) અને તે હદોમાં પડનાર (એટલે ગુનાહમાં ડુબનાર)ની મિસાલ એક કોમ સરખી છે કે જેઓએ એક વહાણમાં ચીઠ્ઠી નાંખી (કુરા નાંખ્યો) ફરી કોઇને ઉપર રહેવાની જગ્યા મળી અને કોઇને નીચે રહેવાની જગ્યા મળી. ફરી જે નીચે રહેતા હતા તેઓને જયારે પાણી જોઇતું હતું તો ઉપર રહેનારાઓ પાસેથી જતા. તેઓએ કહ્યું કે જો અમો અમારા હિસ્સામાં (અમારી જગ્યામાં) એક બાકું પાડીએ અને ઉપર વાળાઓને (અમારા આવવા જવાથી) અમે દુઃખ નહીં આપીએ (તો ઠીક થાય.) તો જો ઉપર વાળા તેઓને તથા તેઓના વિચારને છોડી દે (એટલે તોડવાની મનાઇ નહીં કરે) તો ઉપર નીચે વાળા તમામ હલાક થાય. (એટલે ડુબે) પણ જો તેઓના હાથ પકડી લ્યે તો તેઓ બચે અને એઓ પણ સઘળા બચે.

ફાયદો એટલે જે લોક એક શેહેર કે એક ઘરમાં રહેતા હોય તેમાંના કેટલાક ગુનાહોથી તથા શરીઅત વિરૂધ્ધ કામોથી બચતા હોય અને કેટલાક બુરાં કામોમાં ફસેલા હોય, હવે જો મુત્તકી લોક શક્તિ હોવા છતાં ગુનેહગારોને બુરાં કામોથી નહીં રોકે તો આખેરતના અજાબમાં બંને ભેગા છે. અને જો દુન્યામાં અજાબ આવશે તો સઘળા બરબાદ થશે. ફરી મુત્તકી લોક તેઓનાં બુરાં કામોથી રાજી હશે અથવા નહીં હશે. જેમકે વહાણ અગર જો ઘણો ભાગ મજબૂત હોય પણ તે એક કાણાથી ડુબે છે. આ હદીસથી જણાયું કે નહી અનીલ મુનકર એટલે શરીઅત વિરૂધ્ધ કામોથી લોકોને રોકવા વાજેબ છે. કારણ કે બુરાં કામો જયારે ઘણાં વધી જશે તો તેથી સર્વની બરબાદી છે.

૧૪૪૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે કુરઆનનો દૃષ્ટાંત પગ બાંધેલા ઊંટ સરખો છે. જો તેનો માલિક તેને બાંધી રાખશે તો તે રોકેલું રહેશે પણ જો તે તેને છોડશે તો જતું રહેશે.

ફાયદો એટલે કુરઆનના હાફેજને લાજેમ છે કે હમેશા દોર કરતો રહે, નહીં તો ભુલી જશો.

૧૪૪૫ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ મુસા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે મુમિન કુરઆન પઢા કરે છે તેની મિસાલ તુરંજ કહેતાં મીઠા લીંબુ સરખી છે કે તેની વાસ સોહામણી છે અને તેની મઝા સારી છે. અને જે મુમિન કુરઆન પઢતો નથી તેની મિસાલ ખજુર સરખી છે કે તેમાં ખુશબો નથી પણ તેની મઝા મીઠી છે. અને જે મોનાફેક કુરઆન પઢે છે તેની મિસાલ રીયાન (રેહાન) સરખી છે કે તેની ખુશબો સારી છે પણ તેની મઝા કડવી છે. અને જે મુનાફેક કુરઆન પઢતો નથી તેની મિસાલ ઇન્દ્રાયણ (હનજલા) સરખી છે કે તેમાં ખુશબો નથી અને મઝા પણ તેની કડવી છે.

ફાયદો એટલે કુરઆન પઢનાર મુમિનમાં બે ગુણ છે એક બાતેની એટલે દિલનો એને મીઠી મઝા ફરમાવી. અને બીજો જાહેરી જેની અસર લોકોને પોહોંચે છે તેને ખુશબોની સાથે ઉપમા આપી. એટલે કુરઆન પઢનાર મુમિનનું જાહેર બાતેન બંને સારાં છે. અને જે મુમિન કુરઆન પઢનાર નથી તેનું બાતેન ઇમાનને લીધે સારૂં છે પણ ઇમાનની જાહેરી નિશાન નથી. અને કુરઆન પઢનાર મુનાફેકમાં જાહેરની અસર તો છે પણ બાતેનની નથી. કારણ કે તેનો અકીદો

દુરૂસ્ત નથી. અને જે મુનાફેક કુરઆન પઢનાર નથી તેનું ન તો જાહેર સારૂં છે અને ન બાતેબ સારૂં છે.

૧૪૪૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મુમિનનો દાખલો કુંડા (કંઠી, બાલી) સરખો છે કે તેને વાયુ હલાવે છે જેથી તે કદી સીધું રહે છે અને કદી પડે છે. અને કાફિરનો દાખલો સરવ (સરો) સરખો છે કે જે જડથી ઉખડે નહીં ત્યાં સુધી હમેશ ઉભું રહે છે.

ફાયદો સનોબર (સરવ)નું ઝાડ સખત હોય છે હવાથી તે કમતી ઝુકે છે અને જો જોરનો હવા ચાલે તો તે જડ મુળથી ઉખડે છે. જેવું કે તાડ ખજૂરી. સારાંશ આ છે કે મુમિન હમેશ બલા અને મોસીબતમાં સપડાયલો રહે છે જેથી તેના ગુનાહોમાં હલકું થાય છે. અને કાફિરને મુસીબત ઓછી થાય છે. અને જો થઇ તો સવાબથી તે મહરૂમ છે. એટલે મુમિનને લાજેમ છે કે તે તકલીફ અને મોસીબતથી ગભરાય નહીં તેને ખોદાનું એહસાન સમજે અને પોતાના પાપોનો ઉતાર જાણે.

૧૪૪૭ મુસલિમમાં નોઅમાન બીન બશીર (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મુમિનોના આપસમાં મોહબ્બત કરવાનો તથા મેહેર કરવાનો દાખલો એક દેહ સરખો છે. જ્યારે દેહનો કોઇ ભાગ બીમાર પડે છે તો બાકીના ભાગો ઉજાગરામાં તથા બુખારમાં ભેગા થાય છે.

ફાયદો જો આંખમાં દરદ થાય તો સઘળા બદનને બેકલી થાય છે. એવીજ રીતે ઇમાનદારોની આપસમાં મોહબ્બતનો હાલ છે. જો એક ઇમાનદારને દુઃખ કે મોસીબત થાય તો સર્વ તેમાં શરીક છે. એટલે પુરતા ઇમાનનો મુકતજા (ચાહટ) આજ છે કે આપસમાં એવી મોહબ્બત મેળવે. અને જેને બીજાનું દુઃખ જોઇને દુઃખ નહીં થાય, અને શક્તિ હોવા છતાં તેને બલાથી નહીં છોડવે તેના ઇમાનમાં નુકસાન છે.

૧૪૪૮ મુસલિમમાં અબ્દુલ્લાહ બીન ઓમર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મુનાફેકની મિસાલ બકરાંનાં બે ટોલાંમાં ભટકતી (મારી મારી ફરતી) બકરી સરખી છે. કદી આ ટોલામાં ભટકે છે તો કદી પેલા ટોલામાં.

ફાયદો એટલે મુનાફેક શંકા સંદેહમાં સપડાયલો છે કદી ઇમાનની વાત સાંભળી ઇમાન તરફ ઝુકે છે. અને કદી કુફરની વાત સાંભળી કુફર તરફ ઢલે છે. તે કમબખ્ત ન અહીંનો અને ન તહીંનો.

૧૪૪૯ મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મારી અને તમારી મિસાલ એક મરદની મિસાલ સરખી છે કે તેણે અગ્નિ સળગાવી, ફરી તેમાં તીડ તથા ભરમર્યો (પરવાના) પડવા લાગ્યા અને તે અગ્નિથી દૂર કરે છે. અને હું તમારી કમર પકડીને અગ્નિથી દૂર કરૂં છું અને તમો મારા હાથથી છૂટી છૂટીને નહાસો છો.

ફાયદો એટલે તમો શહવતો અને ગુનાહોમાં એવા પડો છો જેવી રીતે અગ્નિમાં જંતુઓ પડે છે. અને હું હજારો યુક્તિથી તમને ગુનાહોથી બચાઉં છું જેમકે કોઇ કપડું પકડીને રોકતો હોય પણ તમો રૂકતા નથી. આ હદીસથી હજરત (સલ)ની પૂરતી શફકત પોતાની આ ગુનેહગાર ઉમ્મત ઉપર સિદ્ધ થાય છે.

૧૪૫૦ બોખારી તથા મુસલિમમાં જાબેર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મારી મિસાલ (દાખલો) અને બીજા પેગમ્બરોની મિસાલ એક પુરૂષના સરખી છે કે જેણે એક ઘર બાંધ્યું ફરી તેને ઇંટની જગ્યા રાખીને પૂરૂં કર્યું અને સોભાયમાન બનાવ્યું. અને લોકો તેમાં દાખલ થવા લાગ્યા અને તાજુબ કરતા હતા અને કેહતા હતા કે ઇંટની જગ્યા બાકી નહીં રહે તે (તો ઠીક થતે)" મુસલિમની રિવાયતમાં આટલો વધારો છે "તો હું ઇંટની જગ્યા છું મેં આવીને પેગમ્બરોની જગ્યા પૂરી.

ફાયદો એટલે પેગમ્બરીનો મેહેલ ખાતેમુન નબીયીન વગર અપૂર્ણ હતો. જ્યારે હજરત (સલ) તશરીફ લાવ્યા તો તે મેહેલ પૂર્ણ થયો. જેટલા સારા ગુણો માણસમાં થઈ શકે છે તે સર્વ હજરત [સલ] ઉપર ખતમ થયા. એજ માટે અમારા હજરત [સલ] ખાતેમુન નબીયીન થયા. કોઈ સારો ગુણ બાકી નહીં રહ્યા કે હજરત (સલ) પછી કોઇ પેગમ્બર થઇને તેથી ગુણવાતે.

ફસલ બારમી

આ ફસલમાં તે હદીસોછે કે જેને મથાલે શબ્દ ઇયાકૂમ તથા ઇયાક છે.

૧૪૫૧ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ સઈદ (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે માર્ગોમાં બેસવાથી તમો બચતા રહો. સહાબાએ કહ્યું કે અમને માર્ગોમાં બેઠક રાખવાની જરૂર છે ત્યાં અમે વાતચીત કરીએ છીએ. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમો ત્યાંની વગર બેઠક રાખે નહીં માનતા તો માર્ગને તેનું હક્ક આપો. સહાબાએ કહ્યું તેનું હક્ક શું છે? એ રસૂલુલ્લાહ! હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આંખ નીચી રાખવી (પારકી સ્ત્રીથી તથા લોકોની એબોથી) અને ઇજા કરનારી વસ્તુને દૂર કરવી (એટલે ઈંટ પથ્થર અને કાંટા હઠાવવા) અને સલામનો જવાબ આપવો અને સારા કામોની આજ્ઞા કરવી અને ખરાબ કામથી દૂર રાખવા.

ફાયદો પ્રથમ તો માર્ગમાં બેસવું ઠીક નથી અને જો કંઇ જરૂરત હોય તો માર્ગનું હક્ક અદા કરે.

૧૪૫૨ બોખારી તથા મુસલિમમાં ઉકબા બીન આમિર (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે સ્ત્રીઓ પાસે જવાથી બચતા રહો. અનસારીઓમાંના એક પુરૂષે કહ્યું એ રસૂલુલ્લાહ ખાવિન્દના સગાઓનો હાલ બતાઓ? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખાવિન્દની સગાઇવાળા તો મોત છે [એટલે હલાકી અને ફસાદનું કારણ છે.]

ફાયદો આ હદીસથી જણાયું કે ખાવિન્દના સગાઓનું જેવા કે દિયર જેઠનું એકાંતમાં ઓરત પાસે જવું અથવા વગર શરઈ પરદે સ્ત્રીનું સામે આવવું દુરૂસ્ત નથી.

૧૪૫૩ બોખારીમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખોટી ધારનાથી તમો બચતા રહો. કારણ કે ખોટી ધારના (બદ ગુમાની) ઘણી જૂઠી વાત છે.

ફાયદો એટલે વગર તપાસ કરે માત્ર પોતાના ગુમાનથી કોઈ મુસલમાન વિષે બુરી ધારના કરવી ઘણીજ બે પાયા વાત છે.

૧૪૫૪ બોખારી તથા મુસલિમમાં અનસ [રદી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે મજલુમ (જુલમ ખમનાર) ની બદ દોઆથી તમો બચતા રહો અગર જો તે મજલુમ કાફિર હોય.

ફાયદો એટલે કોઇ મુસલમાન કે કાફિરને ના હક્ક દુઃખ નો આપો. કારણ કે મજલુમની બદ દોઆ તીર નિશાન ઉપર લાગે છે તેમ અસર કરે છે.

૧૪૫૫ મુસલિમમાં અબુ કતાદા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વેપારમાં ઘણા કસમ ખાવાથી તમો બચતા રહો. કારણ કે તે સોદાનું ચલણ કરે છે પણ બરકતને મટાવે છે.

ફાયદો એટલે વેચનાર ઘડી ઘડી આવી રીતે જૂઠી કસમ નહીં ખાય કે ખોદાની કસમ આ ચીજ આટલાની છે. અને ફલાણો શખ્સ મને આટલી કીમત આપતો હતો મેં નહીં માન્યું. તો ફરમાવ્યું કે એમાં જો કે માણસ ધોકો ખાય છે અને ચીજ વેચાય છે પણ તે માલમાં બરકત રહેતી નથી.

૧૪૫૬ બોખારી તથા મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એક પછી એક વગર ખોલે રોજા રાખવાથી (સોમે વેસાલથી) તમો બચતા રહો." અને બોખારીમાં એ શબ્દો બે વાર કહેવાયા છે.

ફાયદો વેસાલનો રોજો તેને કહે છે કે બે દિવસ અથવા વધારે બરાબર રોજો રાખે અને વચમાં કંઇ ખાય નહીં. આથી જણાયું કે વેસાલનો રોજો રાખવો મકરૂહ છે અને શક્તિ નહીં હોય તો હરામ છે.

૧૪૫૭ મુસલિમમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે દૂધારી

બકરી જુબહ કરવાથી બચતો રહે." અબુલ હૈસમ બીન તૈયેહાન (રદી)ને હજરતે આ ફરમાવ્યું.

ફાયદો અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત છે કે હજરત (સલ) એક દિવસ ઘરથી નીકળ્યા તો સિદ્દીક અકબર તથા ફારૂક [રદી]ને જોયા. હજરતે ફરમાવ્યું કે તમો શામાટે ઘરથી નીકળ્યા છો? તેઓએ કહ્યું કે ભૂખને લીધે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખોદાની કસમ હું પણ એજ માટે નીકળ્યો છું. ફરી હજરત તથા સાહાબા અબુલ હૈસમ અનસારી [રદી]ને ઘેર ગયા. તેવણ ઘરમાં નહોતા. તેમની બીબીએ હજરત (સલ)ને ઘણી ખુશી પુર્ણ માનથી ઘરમાં લીધા. એટલામાં અબુ હૈસમ આવ્યા. હજરત (સલ)ને તથા સાહાબા [રદી]ને જોઇને કહ્યું **અલહમ્દો લિલ્લાહ** આજના દિવસે તો કોઇના ઘરમાં મારા મેમાન જેવા નથી. ફરી તેવણ એક ટોપલીમાં સુકા લીલા અને ગદરેલા ખજુર લાવ્યા. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ખાઓ. ફરી અબુલ હૈસમે ઇચ્છ્યું કે દૂધારી બકરીને જુબહ કરે ત્યારે હજરતે આ હદીસ ફરમાવી. જ્યારે હજરત (સલ) તથા સહાબા ધરાયા તો સિદ્દીકે અકબર તથા ફારૂક [રદી]ને કહ્યું કે ખોદાની કસમ તમને આ નેઅમતની પુછ થશે. કારણ કે તમો ઘરથી ભુખ્યા નીકળ્યા હતા. ફરી ખોદાએ તમોને આવી નેઅમત અતા કરી. * આથી જણાયું કે ભુખની હાલતમાં જે તકલ્લોફ દોસ્ત (બગર આડમ્બરે) આવ જા થતી હોય તેવા દોસ્તોને ઘેર જવું અને ત્યાં ખાવું દુરૂસ્ત છે, આ સવાલમાં દાખલ નથી. હજરતે (સલ) જે દુધાર જાનવરને જુબહ કરવાની મનાઇ કરી તે દુન્યાની મસલેહત માટે હતી. જેનો લાભ ચાલુ હોય તેને જુબહ કરવું મુનાસબ નથી. એવી આ મતલબ નથી કે તેનું જુબહ કરવું શરીઅતમાં દુરૂસ્ત નથી.

---

* હાકેમે મુસતદરકમાં અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવાયત કરી છે કે જ્યારે સહાબાને આ ભારે લાગ્યું તો હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમને આ મળે અથવા જ્યારે તમો હાથ મારો [એટલે ખાઓ] તો કહો "બિસ્મિલ્લાહે વ અલા બરકતિલ્લાહે" ફરી જ્યારે પેટ ભરાય તો કહો "અલહમ્દો લિલ્લાહીલ્લજી હોવ અશબઅના વ અરવાના વ અનઅમ અલૈના વ અફ્જલ" તો આ એની રેકાણ છે. હિસને હસીન. ગુ. મો.

સમાપ્ત.

જાહેર ખબર

મશારેકુલ-અનવારના ઉર્દુ ભાષાંતર કરનારના કેટલાક ફાયદાઓનું લિસ્ટ.